Δρος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΙΑΜΑΚΗ

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

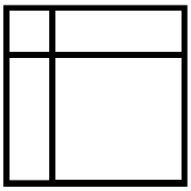

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ
ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΑ ΤΟΙΣ ΠΑΣΙ

ΔΟΝΑΞ

Dr CONSTANTINUS SIAMAKIS

TRADITIO ATQUE TRADITIONES

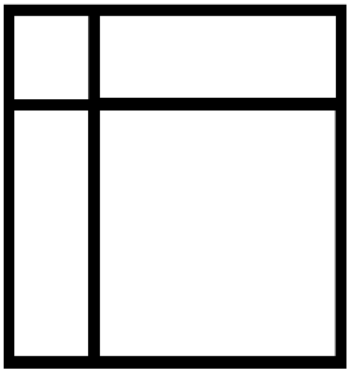

EDITIONES DONAX
THESSALONICE MMXXIII

Δρος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΙΑΜΑΚΗ

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΝΑΞ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2023

Δρος Κωνσταντίνου Σιαμάκη
ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

© Δρ Κωνσταντῖνος Σιαμάκης
ISBN 978-960-7127-52-5

Χορηγός: Ἀνώνυμος κατ' ἐπιθυμίαν του

Διορθωταὶ τυπογραφικῶν δοκιμίων οἱ μαθηταί μου:
1. Ἀθανάσιος Σιαμάκης, θεολόγος καὶ φιλόλογος, ἀδερφός μου
2. Ἀντώνιος Σιδηρόπουλος, θεολόγος καὶ φιλόλογος
3. Ἰωάννης Ἀβραμίδης, δικηγόρος καὶ φιλόλογος

Πληκτρολόγησι: Κυριακὴ Νταλακούδη
Ἐκτύπωσι: Ἀγάπιος Παπαδόπουλος
Βιβλιοδεσία: Ἰωακὶμ Τρικαλιάρης

Ἐκδόσεις ΔΟΝΑΞ

Δρ Κωνσταντῖνος Σιαμάκης
Τ.Θ. 1635 – Πανεπιστημιούπολις
540 06 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 2310 – 73.73.77

Editiones DONAX

Dr Constantinus Siamakis
P.O. Box 1635 – University
540 06 Thessaloniki Greece

Tel. 2310 – 73.73.77

www.philologus.gr

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἅπαξ παραδοθεῖσαν τοῖς ἁγίοις πίστιν λέει στὴ θεόπνευστη Ἐπιστολή του ὁ ἀπόστολος Ἰούδας, ὁ ἐξάδελφος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ (2,1), ἐννοώντας αὐτὰ ποὺ μᾶς παρέδωκαν ὡς πιστευτέα καὶ πρακτέα ὁ Κύριος καὶ οἱ φερέγγυοι καὶ ἀξιόπιστοι ἐντεταλμένοι του, οἱ ἀπόστολοί του. παρὰ ταῦτα ἤδη ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Ἰούδα αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων εἶχαν τὴν αὐθάδη τόλμη νὰ ἐμφανιστοῦν καὶ νὰ λογορροήσουν καὶ γραφορροήσουν καὶ ἀκάθαρτοι πλαστογράφοι καὶ παραχαράκτες καὶ κιβδηλοποιοί, ποὺ *παρεισέδυσαν* στὴν ἐκκλησία, *οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρῖμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς* παραμύθια, μὲ τὰ ὁποῖα ἱκανοποιοῦν τὸ καπρίτσι τους καὶ μεταποιοῦν ἀνὰ τοὺς αἰῶνες κατὰ τὶς ὀρέξεις των τὴν *ἱερὰν παράδοσιν* τῆς Χριστιανικῆς πίστεως μὲ βλακώδη ἢ καὶ βορβορώδη παραμύθια, γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν κατὰ βάθος τὴν κοκορίκικη βλακεία τους καί γε τὴν κοπρώδη κακοήθειά τους, βυθίζοντας τοὺς Χριστιανοὺς σὲ πέλαγος κακοδοξίας ποὺ περνιέται γιὰ ὀρθοδοξία.

Αὐτὸ ἀναλαμβάνω κι ἐπιχειρῶ νὰ δείξω μ' αὐτὸ τὸ σύγγραμμά μου, ποὺ εἶναι 62 μελέτες μου μὲ κοινὸ ἄξονα. ἡ *ἱερὰ παράδοσις* παραδόθηκε μόνον *ἅπαξ* καὶ περιέχεται ὁλόκληρη στὴ Βίβλο.

Δρ Κωνσταντῖνος Σιαμάκης, φιλόλογος
21 Δεκεμβρίου 2022

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος 5

Α

1. Ἡ πίστι ὡς γαλάζιο κουμπί 9
2. Made in Byzantion 19
3. Μὴ δογματικὰ ζητήματα 27
4. «Ἀρεοπαγιτικὰ» Συγγράμματα 31
5. Ἄγγελοι 44
6. Ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ 81
7. Εἰκόνες 131
8. Τέμπλον 169
9. Ἅγιοι 171
10. *Ἀεὶ ὢν ὡσαύτως ὤν* 193
11. Ὁ «ἅγιος Βαλεντῖνος» 196
12. Μοναχισμός 200

Β

13. Σπήλαιον καὶ Φάτνη 201
14. Κειμήλια 204
15. Τίμιο ξύλο 213
16. Κυριακὴ - ἑορτές 215
17. *Πλυντήρια* 217
18. Δεκαπενταύγουστος 221
19. Ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο καὶ κομποσχοίνι 225
20. Τὸ ἄρτιο ἡμερολόγιο 232
21. Τὸ «Πιστεύω» 239
22. Ἐπιτάφιος 240
23. Βάπτισι διὰ τῆς βίας 242
24. Νηπιοβαπτισμός 243
25. Μετάδοσις ἁγίου πνεύματος 247
26. Χρῆσι βίας στὰ βρέφη 248

27. Θυμίασι 249
28. Κηριὰ - καντήλια - καὶ λιβάνι 250
29. Βρόμικα ναρκισσικὰ καὶ φθονερὰ αἱμομικτικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα λαῶν 256
30. Τραλαλά 261
31. Τακτὲς νηστεῖες 262
32. Νηστικοὶ στὸν ἐκκλησιασμό 263
33. Νηστεία - ἀγρυπνία - ἀειπαρθενία 266
34. Ναοί 272
35. Δικέφαλος ἀετός 274
36. Ἑξαπτέρυγα 276
37. Ἐμφάνισι κι ἀμφίεσι κληρικῶν 276
38. Κληρικοὶ καὶ διάκονοι 278
39. Συναξάρια 281
40. Ἐθνικὲς παραδόσεις 286
41. Ὁ Μόδεστος καὶ ἡ θεωρία του 292
42. Λείψανα 294
43. Νεκρώσιμες ἀκολουθίες 310
44. Μεταθανάτια ζωή 313
45. Μεταθανάτια αἰώνια σωτηρία καὶ αἰώνια κόλασι 314
46. Ἀνθεστήρια 317
47. Μνημόσυνα 319
48. Ἰδιοκτήτης τῶν νεκροταφείων 324
49. Εὐτυχία στὸ καρτέρι 326
50. Παπαδικὴ καῦσι νεκρῶν 328
51. Βιβλικοὶ τρόποι ταφῆς 331
52. Ἡ *κλᾶσις τοῦ ἄρτου* καὶ τὸ *ποτήριον* 333
53. Ἁγιασμοί 343
54. Ἁγιάσματα 343
55. Σαραντίσματα καὶ μεσοσαραντίσματα 344
56. Πολιτικὸς γάμος μαρτύρων 346
57. Γάμος καὶ διαζύγιο 348
58. Σημεῖα 355
59. «Προφητεῖες» τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ 389
60. Πάσχα καὶ Μεγάλη Ἑβδομάς 391
61. Κλητήρια ὄργανα 393
62. Δεῖγμα ἑρμηνευτικῆς διολισθήσεως 395
Ἐπίλογος 397
Εὑρετήρια 401
α΄. Εὑρετήριο βιβλικῶν χωρίων 401
β΄. Εὑρετήριο ὀνομάτων 405

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ 445
Διαμορφωταὶ τῆς γλώσσης μου 445
Κωνσταντίνου Σιαμάκη Ἐργογραφία 455
Βιογραφικό 459

Α

1. Ἡ πίστι ὡς γαλάζιο κουμπί

Ἕνας Χριστιανὸς τοῦ Α’ αἰῶνος, προσπαθώντας νὰ περάσῃ τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα, ναυάγησε· τὰ κύματα παρέσυραν τὸ πλοῖο, μὲ τὸ ὁποῖο ταξίδευε, διὰ μέσου τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ στὸν Εἰρηνικό, πολὺ πιὸ ἀνατολικὰ ἀπὸ τὴν Ἰνδονησία τὴ Μελανησία καὶ τὴν Πολυνησία, κι ἐκεῖ ἐξώκειλε σ’ ἕνα νησὶ ἀπομονωμένο ἀπ’ ὅλο τὸν ὑπόλοιπο κόσμο. ὡς αἰχμάλωτος τῶν ἀγρίων ἰθαγενῶν ἔμαθε σὲ τρία χρόνια τὴ γλῶσσα τους, τοὺς κήρυξε τὴ Χριστιανικὴ πίστι, τοὺς ἔκανε ὅλους Χριστιανοὺς –ἦταν 5.000 ἄνθρωποι–, τοὺς ἔκανε μιὰ ὑποδειγματικὴ ἐκκλησία, τῆς ὁποίας ὁ ἴδιος ἦταν ἐπίσκοπος. τοὺς ἔμαθε νὰ εἶναι πιστοὶ στὸν Κύριο μὲ πίστι δυνατὴ καὶ ἀσάλευτη, νὰ ζοῦν μὲ ἁγνότητα, νὰ ἔχουν μεταξύ τους ἀγάπη, νὰ ἐλεοῦν τοὺς φτωχοτέρους μοιράζοντας μαζί τους ἀκόμη καὶ τὴν περιουσία τους, νὰ συγχωροῦν ἀπὸ τὴν καρδιά τους ἐκεῖνον ποὺ τοὺς ἔβλαψε μέχρι καὶ θανάσιμα, καὶ γενικὰ νὰ ζοῦν ἐπιδιώκοντας εἰλικρινὰ τὴ σωτηρία τους ὅσο τίποτε ἄλλο. κι ἔμειναν οἱ ἄνθρωποι ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ μέχρι σήμερα, 2.000 χρόνια τώρα, ἀλλὰ πάντα ἀπομονωμένοι ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο.

Ὅταν πέρυσι τὸ 2021 τοὺς ἀνακάλυψαν οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ἑλλάδος, ἡ Χριστιανικὴ πίστι ἐκείνων καὶ ἡ ἐκκλησία τους ἦταν τόσο φθαρμένες κι ἀλλοιωμένες ἀπὸ τὴ διολίσθησι μέσα στὸ χρόνο, ποὺ ἦταν ἀδύνατο οἱ ἐδῶ Χριστιανοὶ νὰ πιστεύσουν ὅτι ἦταν κι ἐκεῖνοι Χριστιανοί. οἱ βασικὲς ἔννοιες τῆς Χριστιανικῆς πίστεως εἶχαν φθαρῆ κι ἀλλοιωθῆ σὲ βαθμὸ ἀπίστευτο.

Πίστι ἔλεγαν ἕνα γαλάζιο κουμπὶ ποὺ φρόντιζαν νὰ ἔχουν στὰ ῥοῦχα τους ὅλοι. ὅποια χρώματα κι ὅποια ἄλλα κουμπιὰ κι ἂν εἶχε ἡ φορεσιά τους, φρόντιζαν ὁπωσδήποτε νὰ ἔχουν κι ἕνα γαλάζιο κουμπί· αὐτὸ ἦταν ἡ *πίστι* τους.

Ἁγνότητα ἔλεγαν μιὰ συνήθειά τους νὰ ξύνουν κάθε λίγο τὸ δεξιό τους ἀγκῶνα χωρὶς καμμιὰ φαγούρα, χωρὶς κανένα λόγο.

Ἀγάπη ἔλεγαν μιὰ ἄλλη συνήθειά τους νὰ βηματίζουν συχνὰ τρία μόνο βήματα μόνο μὲ τὸ ἕνα πόδι, ἔχοντας τὸ ἄλλο μετέωρο, κάνοντας δηλαδὴ αὐτὸ ποὺ λέμε «κουτσό».

Πολλοὶ κρατοῦσαν στὸ χέρι ἕνα πανὶ ἴσα μὲ τραπουλόχαρτο, ποὺ φρόντιζαν νὰ τὸ ἔχουν πάντα βρεγμένο, κι αὐτὸ τὸ ἔλεγαν *ἐλεημοσύνη*· κι ὅσο πιὸ συχνὰ τὸ ἔβρεχαν, τόσο πιὸ *ἐλεήμονες* λέγονταν.

Σχεδὸν ὅλοι εἶχαν στὶς τσέπες των στραγάλια, κι ὅταν ἔβρισκαν ἀγαπητά τους πρόσωπα, ἰδίως πρόσωπα μὲ τὰ ὁποῖα δὲν εἶχαν μαλλώσει ποτέ, τοὺς ἔδιναν ἕνα στραγάλι, κι ἐκεῖνοι τὸ μασοῦσαν καὶ τὸ κατάπιναν μπροστά τους· κι αὐτὸ τὸ στραγάλι τὸ ἔλεγαν *συγχώρησι.*

Πολλὲς φορὲς ὅλοι τους κρατοῦσαν στὸ στόμα μιὰ γουλιὰ νερὸ καὶ ὕστερ' ἀπὸ λίγο τὸ ἐκσφενδόνιζαν κάνοντας «πλίτς», κι αὐτὸ τὸ ἔλεγαν *σωτηρία* κι *ἐπιδιώκω τὴ σωτηρία μου.*

Ὅλη ἡ χριστιανοσύνη τους ἀπαρτιζόταν ἀπ' αὐτὰ τὰ ἓξ πράγματα· ἕνα μεγάλο γαλάζιο κουμπί, συχνὸ ξύσιμο τοῦ δεξιοῦ ἀγκῶνος, συχνὰ τριπλᾶ βήματα μὲ «κουτσό», βρεγμένο πανάκι στὸ χέρι, στραγάλι, καὶ γουλιὰ νερὸ στὸ στόμα ἐκσφενδονιζόμενο μὲ «πλίτς».

Καθὼς ὅμως αὐτὰ τὰ μαγικὰ καὶ φακιρικὰ καραγκιοζλίκια ὁρολογικῶς θεολογικῶς ἱστορικῶς παραδοσιακῶς κι ἐκκλησιολογικῶς λέγονταν *πίστι, ἀγνότητα, ἀγάπη, ἐλεημοσύνη, συγχώρησι,* καὶ *σωτηρία,* ὅταν τἄβλεπε κανεὶς γραπτὰ σὲ δογματικές, λειτουργικές, ποιμαντικές, ἠθικές, καὶ ἄλλα «πνευματικὰ» βιβλία τους, νὰ παίζωνται μ' ἕναν πολὺ ἐπιδέξιο τρόπο μακραίωνος θεολογικῆς μαστοριᾶς, καὶ νὰ ἐκφράζουν ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι εἶναι Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι ποὺ ἔχουν ἀσκοῦν καὶ τηροῦν μὲ πατερικὴ ἀκρίβεια αὐτὰ κι αὐτά, θὰ σχημάτιζε τὴν ἐντύπωσι ὅτι ἐξακολουθοῦν διὰ μέσου τῶν αἰώνων νὰ εἶναι πολὺ καλοὶ Χριστιανοί, ὀρθόδοξοι μάλιστα, ἀφοῦ ἡ ἀναζήτησι τῆς σωτηρίας των κάνει καὶ «πλίτς». ἂν τοὺς ἔβλεπε ὅμως νὰ ἐκτελοῦν αὐτὰ τὰ ὑψηλά τους καθήκοντα, δὲν θ' ἀμφέβαλλε καθόλου ὅτι, ἂν δὲν εἶναι φρενοβλαβεῖς, εἶναι τὸ λιγώτερο καραγκιόζηδες ποὺ κοροϊδεύουν καὶ τὸ θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἡ «χριστιανοσύνη» τους εἶναι μιὰ θρησκεία φακιρικῆς καὶ μαγείας, ποὺ δὲν ἔχει καμμιὰ ἀπολύτως σχέσι μὲ τὴ Χριστιανικὴ πίστι.

Αὐτὸ τὸ νησὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ εἶναι οἱ σημερινοὶ Χριστιανοί, οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοί. δὲν λέω γιὰ τοὺς παπικούς, τοὺς προτεστάντες, καὶ τοὺς ἄλλους αἱρετικούς, διότι ἐκεῖνοι εἶναι πολὺ χειρότεροι· παίρνω τὴν καλλίτερη μερίδα. αὐτοὶ εἶναι, κι αὐτὰ τὰ μαγικὰ καραγκιοζλίκια κάνουν ὡς χριστιανικά τους καθήκοντα, κι αὐτὰ εἶναι ὅλη κι ὅλη ἡ χριστιανοσύνη τους. ἔχουν ἐμπαίξει τὶς πιὸ βασικὲς καὶ ἱερὲς ἔννοιες τῆς Χριστιανικῆς πίστεως.

Σταυρὸς εἶναι ἡ δύσκολη κι ἀνυπόληπτη κι ἐπικίνδυνη χριστιανικὴ ζωή· αὐτὸ ἐννοεῖ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν στὶς Ἐπιστολές του μιλάῃ γιὰ τὸ σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ. ὅλοι οἱ θρῆσκοι τῶν χρόνων του θρήσκευαν ἄκοπα καὶ ἀκίνδυνα, οἱ Χριστιανοὶ ὅμως κουράζονταν γιὰ τὴ χριστιανική τους ἰδιότητα καὶ πίστι, θεωροῦνταν ἀπὸ τοὺς ἄλλους χαζοὶ *(μωροὶ)* κι ἀνυπόληπτοι, καὶ κινδύνευαν μέχρι θανάτου μαρτυρικοῦ, ἐπειδὴ ἡ ἁγνότητά τους καὶ ἡ δικαιοσύνη τους καὶ ἡ ἀνεξικακία τους ἐρέθιζε τὸ φθόνο τῶν ἄλλων θρήσκων ἀνθρώπων κι ἐξαγρίωνε τὶς κτηνώδεις συνειδήσεις των· ὁ φθόνος τους δὲν τὴν ἄντεχε τὴ χριστιανικὴ καθαρότητα καὶ ἀνεξικακία. καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀναγκάζονταν νὰ κρύβουν τὶς ἀρετές των, γιὰ νὰ μὴ χάσουν τὸ κεφάλι τους. αὐτὸ εἶναι ὁ σταυρὸς τοῦ Κυρίου, ἡ συνέχεια τῆς σταυρικῆς θυσίας του στὰ πρόσωπα τῶν πιστῶν του. σήμερα εἶναι ἕνα ξυλάκι ἢ χρυσαφικό, ἢ τεντωμένο κρεμαστάρι κούφιο καὶ σωληνωτὸ καὶ γεμιστὸ μὲ παϊσιόχωμα, ἢ κρέμεται στὸ λαιμό, μὲ πολύτιμα πετράδια ἴσως, ὁπότε εἶναι καὶ μεγάλος, καὶ μεγαλείτερης χρηματικῆς ἀξίας. ἐξελικτικῶς πιὸ προχωρημένος ἀπὸ τὸ προειρημένο γαλάζιο κουμπὶ τῆς πίστεως. εἶναι δὲ καὶ μιὰ χειρονομία, ὅταν οἱ Χριστιανοὶ «κάνουν τὸ σταυρό τους». ἡ ἔκφρασι μοῦ θυμίζει τὴν ἔκφρασι τοῦ νεαροῦ βασιλέως, ποὺ δὲν μιλοῦσε καλὰ τὰ ἑλληνικά, ὅταν τὸ 1966 ὡς ἀξιωματικὸς συνέφαγα μαζί του, καὶ εἶπε γιὰ τὸν τότε ἐπίσκοπο Διδυμοτείχου ὅτι εἶναι σκληρὸς καὶ τοὺς παπᾶδες του, χωρὶς σοβαρὸ λόγο, τοὺς «κάνει τιμωρία». ἔτσι λοιπὸν καὶ οἱ σημερινοὶ Χριστιανοὶ «κάνουν ὑπακοή» –κατὰ τὸ «Κάνε ἕνα τσιγάρο»– «κάνουν καὶ τὸ σταυρό τους»· θρησκευτικὴ ἀργκώ. στὴν ἀρχὴ αὐτὸς ὁ «σταυρὸς» εἶχε κάποιο νόημα. ἦταν χειρονομία ἀναγνωρίσεως· σύνθημα καὶ παρασύνθημα· γιὰ νὰ μὴ μπαίνουν στὶς συνάξεις τῶν Χριστιανῶν ξένα πρόσωπα ἐν ἀγνοίᾳ τους. καὶ δὲν πρέπει ἡ χρῆσι του ὡς συνθηματικοῦ νὰ εἶχε πολλὴ χρονικὴ διάρκεια καὶ γεωγραφικὴ ἐξάπλωσι. κάπου κάποτε ὅμως μετεξελίχθηκε σὲ μιὰ στιγμὴ σὲ «ἱερὴ χειρονομία», τοὺς κάθισε, κι ἔπειτα σὲ χρόνους ἀνέσεως καὶ ἀσφαλείας κουλτουροποιήθηκε, ἁγιοποιήθηκε, κάθισε, καὶ διαδόθηκε· συμβαίνουν αὐτά. μαρτυρεῖται ἤδη τὸν Γ' αἰῶνα ἀπὸ τοὺς Κλήμεντα Ἀλεξανδρέα καὶ Τερτυλλιανό, κι ἔπειτα ἀπὸ τοὺς Λακτάντιο, Μ. Ἀθανάσιο, Κύριλλο Ἱεροσολύμων, Ἰουλιανὸ Παραβάτη, Βίο τοῦ Ἀντωνίου, Γρηγόριο Α' Ῥώμης, καὶ ἄλλους (Κλήμης Ἀλ., Στρ. 6,11 *(κυριακοῦ σημείου τύπος). Tertullianus, Coron., 3,4 (frontem signaculo terimus)*· Spectac. 24,2· Nation. 1,12,4· Apol. 16,16· Uxor. 2,5,2· Marcian. 3,18,3· 3,18,6. Lactantius, Div. inst. 4,27· Mort. persec., 10, Μ. Ἀθανάσιος, Λόγ. π. ἐνανθρ., 27 (δίς)· 29· 31· 47. Κύριλλος Ἱεροσ., Κατηχ. 4,14· 12,8. Ἰουλιανὸς Παραβάτης,

Ἐπιστολὴ περὶ Πηγασίου, 2 (LCL 19,4). Ψευδαθανάσιος, Βίος Ἀντωνίου, 13· 23· 33· 80. Gregorius I Romae, Dial. 1,11 PL 77,212a). γινόταν στὸ μέτωπο μὲ τὸ ἕνα δάχτυλο σὰ χειρονομία διαστάσεων ἑνὸς ἢ δύο πόντων, ἀργότερα πάλι μὲ τὸ δάχτυλο σ' ὅλο τὸ πρόσωπο, μέτωπο - σαγόνι - δεξιὸ - ἀριστερὸ μάγουλο, καὶ μετὰ τοὺς μακεδονιανοὺς αἱρετικοὺς μὲ τρία δάχτυλα μεγάλος, μέτωπο - ἀφαλὸς - δεξιὸς ὦμος - ἀριστερὸς ὦμος. καὶ μετὰ τὴ μετεξέλιξι τῆς μετανοίας σὲ ἐπίκυψι γινόταν μέγιστος, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ ἔδαφος. σήμερα εἶναι πρῶτον χειρονομία διχονοίας Χριστιανῶν, καθὼς ἄλλοι «τὸν κάνουν» ἔτσι, ἄλλοι ἀλλιῶς, καὶ ἄλλοι δὲν «τὸν κάνουν», ἀνάλογα μὲ τὸ δόγμα στὸ ὁποῖο ἀνήκουν, δεύτερον χειρονομία φαρισαϊκῆς ἐπιδείξεως καὶ ἄκρατης τυπολατρίας, ὅταν κάποιοι «κάνουν μεγάλους σταυρούς», μέτωπο - ἀφαλός, δεξιὸς - ἀριστερὸς ὦμος, κι ὅταν συνδυάζεται μὲ τὴ γυμναστικὴ ἄσκησι ἐπίκυψι, ποὺ λέγεται «μετάνοια», ὁπότε γίνεται τεράστιος, καὶ τρίτον, σημάδι χλιδῆς καὶ ἀλαζονείας πλούτου, καθὼς εἶναι καὶ σταυροὶ βαρύτεροι, ὁλόχρυσοι καὶ κατάφορτοι μὲ διαμαντικὰ «ποὺ συμβολίζουν τὴν αἱματηρὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ», ἴσως καὶ τὴ φτώχεια του, περιουσίες ὁλόκληρες ποὺ ἐμπαίζουν τοὺς φτωχούς, ἐξοργίζουν τὸν Κύριο, καὶ χαϊδεύουν τὴ χοντροπέτσικη καὶ ἀναίσθητη φιλαυτία κι αὐταρέσκεια τῶν φορούντων.

Μετάνοια εἶναι στὴ Βίβλο ἡ «μεταβολὴ ἐννοίας», δηλαδὴ ἀλλαγὴ νοοτροπίας· ἐκεῖ ποὺ εἶναι κανεὶς βρομόσκυλο καὶ φονιάς, γίνεται ἀθῷος Χριστιανὸς γεμάτος ἁγνότητα ἀγάπη καὶ καλοσύνη, σήμερα ἡ *μετάνοια* εἶναι μιὰ βαθειὰ ἐπίκυψι, ἄσκησι σουηδικῆς γυμναστικῆς. γιὰ δύσκαμπτους καὶ δυσκίνητους κοιλαρᾶδες ἡ ἐπίκυψι μετεξελίσσεται κι ἄλλο καὶ γίνεται μόνο ἕνα ἅπλωμα - τίναγμα τῆς δεξιᾶς παλάμης πρὸς τὸ ἔδαφος, κι ἔπειτα ἀνύψωσί της πρὸς τὸ κούτελο γιὰ σταυροκόπημα, ὅταν τὰ δάχτυλα ἀγγίζουν στὸ λεγόμενο «δοξαπατρί». κατὰ τὴν «κατάδυσι» τοῦ χεριοῦ διαγράφεται ἕνα μεγάλο τόξο ἀπὸ τὴν ἐπὶ τοῦ στήθους πρόκυψι μέχρι τὰ γόνατα, κατὰ δὲ τὴν «ἀνάδυσι» ἕνα μεῖζον τόξο ἀπὸ τὸ ἔδαφος ἢ τὰ γόνατα μέχρι τὸ «δοξαπατρί» στὸ κούτελο, κι αὐτὸ εἶναι «μετάνοια» γιὰ κοιλαρᾶδες· γιὰ δὲ τοὺς κανονικοὺς ἡ μετάνοια ὡς γυμναστικὴ ἐπίκυψι περιέχει καὶ λίγη κάμψι στὸ ἕνα ἢ καὶ στὰ δύο χέρια, ποὺ ἀκουμποῦν τὴ γροθιὰ στὸ ἔδαφος. ἂν ὁ ἔτσι μετανοῶν φορῇ καὶ «σταυρὸ» καὶ ἐγκόλπιο, τότε «κάνει καὶ βαράκια» ποὺ δυναμώνουν τοὺς μῦες τοῦ τραχήλου, ὁπότε γίνεται καὶ πιὸ σκληροτράχηλος.

Χάρις εἶναι τὸ ὅτι, καθὼς εἴμαστε ἁμαρτωλοὶ γιὰ κρέμασμα, ὁ Κύριος μᾶς χαρίζει τὴ ζωὴ καὶ τὴν αἰώνια μάλιστα ζωή, παραβλέποντας καὶ παραγράφοντας τ' ἁμαρτήματά μας. κι ἐμεῖς ἀπὸ

εὐγνωμοσύνη λέμε· «Ἔτσι κι ἀλλιῶς ἤμουν γιὰ σκότωμα· ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, ἂν ζῶ, ζῶ μόνο γιὰ τὸν Κύριο καὶ ὅπως θέλει ὁ Κύριος, κι ὁ ἑαυτός μου δὲν μοῦ ἀνήκει· εἶναι τοῦ Κυρίου». κι ὁ Κύριος μᾶς ἀγαπάει ἀκόμη περισσότερο καὶ μᾶς χαρίζει ἀκόμη περισσότερα· ἀντὶ δηλαδὴ νὰ μᾶς χαρίση μόνο τὴ σωτηρία μας, μᾶς χαρίζει τὴ σωτηρία κι ἄλλων ἀνθρώπων, κάνοντάς μας πειστικούς, ὅταν τοὺς πείθουμε νὰ πιστεύσουν. αὐτὸ εἶναι ἡ *χάρις* καὶ τίποτε ἄλλο. καὶ χάρι σὲ θανατοποινῖτες δίνει στὴ γῆ μὲν μόνον ὁ ἀνώτατος ἄρχων κι ὄχι ἡ γυναίκα του ἢ ἡ μητέρα του ἢ οἱ ὑπουργοί του καὶ οἱ νομάρχες του, στὴ δὲ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μόνον ὁ Κύριος. ἀκόμη καὶ ἡ πιστὴ κι ἁγνὴ μητέρα του, ἡ *βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένη* (Ἑβ 3,3), λέγεται *κεχαριτωμένη* καὶ ὄχι ποτὲ *μεγαλόχαρη*, λέγεται δηλαδὴ «λαβοῦσα χάριν» καὶ ὄχι «διδοῦσα χάριν»· καὶ κανεὶς ἄγγελος ἢ ἅγιος δὲν δίνει χάρι καὶ δὲν ἔχει χάρι, ἀλλὰ μόνο παίρνει χάρι κι αὐτὸς ἀπὸ τὸν Κύριο, ὁ ἅγιος δηλαδή· διότι κάθε ἀνθρώπου ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀνεπαρκὴς γιὰ σωτηρία, καὶ ὅλοι σῴζονται μόνο ἂν πάρουν χάρι ἀπὸ τὸν κριτὴ ζώντων καὶ νεκρῶν. σήμερα ὅμως ἐμεῖς αὐτὴ τὴ χάρι, ἀφοῦ τὴ βάλαμε νὰ πηγάζη ἀπὸ πολλοὺς «ἁγίους», ἔπειτα τὴν παίρνουμε καὶ μὲ βαμπάκια καὶ τὴν πασαλειβόμαστε. τὴ φανταζόμαστε σὰ λαδίλα ἢ ντουμάνι καπνοῦ ἢ ὁμίχλη ἢ ἀλευρόσκονη, λουκουμόσκονη, χρυσόσκονη, σὰ μῖγμα λέρας, ἱδρωτίλας, φουσκωμένης μπογιᾶς, καὶ ὀλίγης καπνιᾶς ἀπὸ κεριὰ καὶ ἀρώματα καιόμενα σὲ θυμιατήρια, ποὺ τὴ σφουγγίζουμε μὲ ἱερὰ βαμπάκια καὶ τὴν πασαλείβουμε στὸ κούτελο ἢ ὅπου ἀλλοῦ, τρίβοντας ἐκεῖ τὸ λερωμένο καὶ λαδωμένο βαμπάκι. θεέ μου! ἡ λέρα ἡ ταγγίλα κι ἡ ἱδρωτίλα ἔγινε *χάρι!* ὅπως λέει κι ὁ ἀπόστολος Ἰούδας γιὰ τοὺς νικολαΐτες *Τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν* (Ἰδ 2,2), θὰ μποροῦσε καὶ γιὰ μᾶς παραπλησίως νά πῇ *Τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες σὲ λέρα πασαλειβόμενη.*

Ἁγιασμὸς εἶναι ἡ ἀφιέρωσι στὸ θεό· τὸ νὰ πῆς· «Ἔγινα Χριστιανός, *οὔκ εἰμι ἐμαυτοῦ*» (Α' Κο 12,9), ἀνήκω στὸ θεό, ἰδιοκτήτης τοῦ σώματός μου καὶ τῆς ὑπάρξεώς μου γενικὰ εἶναι ὁ θεός, δὲν μπορῶ νὰ χρησιμοποιήσω τὸν ἑαυτό μου σὲ πράγματα ποὺ δὲν θέλει ὁ ἰδιοκτήτης του θεός, σὲ ἄδικες καὶ βρόμικες χρήσεις, ποὺ ἀπεχθάνεται ὁ ἰδιοκτήτης Κύριος. εἶμαι *ἅγιος*· ἀφιέρωμα· δὲν ἔχω δικαιοδοσία ἰδιοκτήτου στὸν ἑαυτό μου ἀλλὰ μόνο χειριστοῦ, ὅπως ἕνας μισθωτὸς ὁδηγὸς αὐτοκινήτου. αὐτὸ εἶναι *ἁγιασμός*, τὸ ν' ἀφιερώνωμαι καὶ νὰ τηρῶ τὴν ἀφιέρωσί μου ὡς Χριστιανοῦ. σήμερα ὅμως ὁ *ἁγιασμὸς* εἶναι ἕνα νερό, σκέτο νερό - νεράκι, πόσιμο ὁ «μέγας», περιβρέξιμο καὶ πασαλείψιμο ὁ «μικρός», ἕνα νερὸ γιὰ τὸ ὁποῖο οἱ Χριστιανοὶ πλακώνονται τὰ Φῶτα, ἀγκωνίζονται σπρώχνονται κλωτσιοῦνται

καὶ γρονθοκοπιοῦνται, γιὰ τὸ ποιός θὰ τὸ πάρῃ νὰ τὸ πιῇ, ὥστε ὁ θεὸς νὰ τὸν ἀγαπάῃ καὶ νὰ τὸν εὐλογῇ περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐπειδὴ ἤπιε ἢ πασαλείφτηκε αὐτὸ τὸ νερό· οὔτε τὸ νερὸ τοῦ Γάγγη νὰ ἦταν!

Ἁγία ζέσι εἶναι ὁ ἅγιος ζῆλος, ἡ θερμὴ πίστι στὸν Κύριο, ἡ φλογερὴ ἀγάπη πρὸς αὐτὸν καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ ἀδελφούς, ἡ ὁποία ἁγιάζει τὸν ἄνθρωπο ὅσο τίποτε ἄλλο, κι ἀπὸ παλιάνθρωπο τὸν κάνει ἁγνὸ καὶ ἀνεξίκακο κι εὐεργέτη τῶν ἄλλων σὰν ἄγγελο. σήμερα ὅμως ἡ *ἁγία ζέσι* εἶναι πάλι νερό, καυτὸ καὶ ζεματιστὸ αὐτὴ τὴ φορά, καὶ ὄχι κρύο σὰν τὸν ἁγιασμό, πάντοτε δὲ πόσιμο. ὅταν ὡς ζεστὸ νερὸ χρησιμοποιηθῇ λίγο γιὰ μιὰ πρακτικὴ χρῆσι, ἔπειτα, καθὼς τὸ ὑπόλοιπο εἶναι ἄχρηστο καὶ γιὰ πέταμα, ἀλλ' οἱ παπᾶδες, ὅσοι ξέρουν ν' ἀργυρολογοῦν, τὸ δίνουν γιὰ πόσι, ἀντὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, στὶς γυναῖκες ποὺ σκοτώνουν τὰ παιδιά τους, ὅταν ἐκεῖνα εἶναι ἀπὸ σπέρμα μέχρι ἔμβρυα, καὶ γι' αὐτὸ δὲν μποροῦν νὰ κοινωνήσουν, ὁπότε οἱ φόνισσες πίνουν *ἁγία ζέσι,* νεράκι πρώην ζεματιστὸ κι ἔπειτα κρύο καὶ μπαγιάτικο γιὰ πέταμα, ἐννοώντας· «Δὲν μᾶς δίνεις τὸ αἷμα σου; πίνουμε μπαγιάτικο νερό, καὶ σῳζόμαστε, θέλεις δὲν θέλεις, σκοτώνοντας καὶ τ' ἀνεπιθύμητα παιδιά μας. ὄχι θὰ κάτσουμε νὰ σκάσουμε, ἐπειδὴ τὸ θέλεις ἐσύ, ματωμένε!».

Ἀντίδωρον ἦταν τὰ τρόφιμα ποὺ *ἀντεδωροῦντο* οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοὶ μεταξύ τους. ὁ πλούσιος ἔφερνε στὴν ἐκκλησία 20 κιλὰ κρέας, 20 κιλὰ τυρί, 20 κιλὰ μέλι, καὶ 20 λίτρα κρασί, ὁ φτωχός 1 κιλὸ φακές, 1 λίτρο λάδι, κι 1 κιλὸ ψωμί, κι ὁ προϊστάμενος τὰ μοίραζε ἐξ ἴσου· κι ἀνακουφίζονταν ἔτσι οἱ φτωχοί. ὅταν οἱ Χριστιανοὶ μπατάλιασαν, καὶ δὲν κοινωνοῦσαν πλέον κάθε Κυριακή, τὸ *ἀντίδωρον* ἀφ' ἑνὸς ὑποβαθμίστηκε κι αὐτὸ σὲ μιὰ μπουκιὰ ψωμί, ποὺ μοίραζε ὁ προϊστάμενος ἐθιμικὰ μόνο, καὶ ἀφ' ἑτέρου παρερμηνεύτηκε ὡς ὑποκατάστατο τῆς θείας εὐχαριστίας γιὰ βρόμικους Χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι τὸ ἔτρωγαν *ἀντὶ τῶν δώρων,* ἀντὶ δηλαδὴ γιὰ τὴ θεία εὐχαριστία. ἀργότερα θὰ ἐπινοοῦσαν καὶ τὴν *ἁγία ζέσι,* τὸ τέως ζεματιστὸ νερό, γιὰ νὰ ὑπάρχῃ πλήρης ἀντιστοιχία μεταξὺ τῶν πραγματικῶν καὶ τῶν ὑποκαταστάτων, ψωμὶ καὶ νερὸ ἀντὶ *ἄρτου καὶ οἴνου* καὶ *σώματος καὶ αἵματος.* δὲν ἔχει παρὰ νὰ κάνουμε καὶ τὴ βάπτισι ἕνα μπάνιο μὲ σαπούνι ἢ χωρὶς σαπούνι, τὴν ἐξομολόγησι κάλαντα, καὶ τὴν ἀνάγνωσι τοῦ Εὐαγγελίου ξερόβηχα. τὸ πῶς τὸ περιβόητο ἀντίδωρο ἀπορρόφησε τὴν ἱερότητα τῆς θείας εὐχαριστίας φαίνεται ἀνάγλυφα ἀπὸ τὴ συμπεριφορὰ τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν πρὸς τὸ κοινὸ ψωμὶ ποὺ εἶναι ἕνα ἁπλὸ τρόφιμο ὅπως ὅλα. τὸ ψωμὶ δὲν τὸ πατοῦν ποτέ, ὅπως θὰ πατοῦσαν πάνω

σὲ μιὰ ντομάτα ἢ σ' ἕνα κομμάτι τυρί, καὶ στὰ χωριά, ὅταν κάποιου τοῦ ἔπεφτε τὸ ψωμὶ κατὰ λάθος κάτω, τὸ σήκωνε, τὸ σκούπιζε, τὸ ἀσπαζόταν εὐλαβικά, καὶ τὄτρωγε, καὶ ὡρκίζονταν στὸ ψωμί, καὶ οἱ ὀρθόδοξοι τὸ ὁποιοδήποτε καρβέλι ψωμιοῦ ἀνάσκελα δὲν τὸ βάζουν ποτέ, μὲ τὸ κυρτὸ ἀπὸ κάτω, ὅπως θἄβαζαν ἕνα μῆλο ἢ ἕνα τηγανητὸ αὐγὸ καὶ μπρούμυτα κι ἀνάσκελα. οἱ μανιχαῖοι, κι ὅταν δάγκωναν τὸ ψωμί, τοῦ ζητοῦσαν συγγνώμην. αὐτά, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι γελοῖα παγανιστικὰ κατάλοιπα ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρικὴ θρησκεία τοῦ Διονύσου, τοῦ Τριπτολέμου, τῆς Δήμητρος, καὶ γενικῶς τῶν χθονίων θεῶν, εἶναι καὶ ὑποκατάστατα τῆς θείας εὐχαριστίας. διολίσθησι καὶ μετεξέλιξι ἀρχαίας χριστιανικῆς ἀντιμεταδόσεως ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ τροφίμων, παγανιστικὰ κατακάθια, ἀνάγκη τῶν βρόμικων «Χριστιανῶν» γιὰ εὐπρόσβατο ὑποκατάστατο τῶν *τιμίων δώρων,* μανιχαϊκὲς ἐπιβιώσεις, συμψηφίστηκαν ὅλα γιὰ τὸν ἀπαρτισμὸ τοῦ σημερινοῦ *ἀντιδώρου.* ἀντὶ δηλαδὴ γιὰ τὴ θεία εὐχαριστία σὲ ὁμοειδεῖς χρήσεις ὑποκαταστάτων ἐμφανίστηκαν καὶ τὸ *ἀντίδωρον* καὶ ἡ *ἁγία ζέσι* καὶ ὁ *μέγας ἁγιασμὸς* καὶ ὁ *μικρὸς ἁγιασμός·* πόσι, βρῶσι, πασάλειμμα· μὲ ἔνεσι δὲν ὑπάρχουν ὑποκατάστατα, ἐπειδὴ οἱ ἐνέσεις ἐφευρέθηκαν πολὺ πρόσφατα· τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὰ ἔμπλαστρα.

Ὁ *σταυρός* (=τὸ νὰ «σταυροκοπιέται» κάποιος) ἔγινε ὑποκατάστατο τῆς προσευχῆς, ὅπως ἔγινε καὶ τὸ κομποσχοίνι, γιὰ τὸ ὁποῖο ἔγραψα τὰ δέοντα στὸ *Γεροντικόν.* ὁ εὐλαβέστατος λαοτζῖκος λαχταράει γιὰ σκουπίδια ὁποιασδήποτε προελεύσεως· σκουπίδια νἆναι κι ἀπ' ὅπου νἆναι. κι ὁ «σταυρὸς» λοιπὸν ἔγινε ὑποκατάστατο τῆς *προσευχῆς·* ἐννοῶ τὴ συνθηματικὴ χειρονομία βέβαια καὶ ὄχι τὴ σταυρικὴ θυσία τοῦ Κυρίου οὔτε τὴ δύσκολη κι ἀνυπόληπτη κι ἐπικίνδυνη χριστιανικὴ ζωή. καὶ οἱ Χριστιανοὶ *σταυροκοπιοῦνται.* ἀληθινὰ αὐτὸ τὸ ῥῆμα ταίριαζε, ὅπως τὸ *δερνοκοπιοῦνται* καὶ τὸ *στερνοκοπιοῦνται* καὶ τὸ *μαλλιοτραβιοῦνται.* ἂν μετρήσετε, θὰ βρῆτε ὅτι ἕνας Χριστιανὸς κατὰ τὴ θεία λειτουργία σταυροκοπιέται γύρω στὶς 200 φορές. κάθε φορὰ ποὺ ἀκούγεται μιὰ χαρακτηριστικὴ λέξι, λ.χ. *Ἅγιος..., Κύριος..., Δόξα..., Καὶ νῦν καὶ ἀεί..., Εὐλογητός..., Εὐλογημένος...,* τὸ χέρι εἶναι ἐθισμένο, σὰν ἀπὸ ἠλεκτρονικὸ ἐρέθισμα σὲ φωτοκύτταρο, νὰ ἐκτινάσσεται ἐντελῶς ἀνακλαστικὰ πρὸς τὸ κούτελο γιὰ «σταυροκόπημα»· τόσο πολὺ ποὺ στὴ δημώδη γλῶσσα τὸ κούτελο νὰ λέγεται «Δοξαπατρί» (λ.χ. *Τοῦ δίνει μιὰ στὸ Δοξαπατρὶ καὶ τὸν ῥίχνει κάτω νεκρό)·* καὶ ὑπάρχουν, ἰδίως στὴ Ν. Ἑλλάδα, κι ἐπίθετα *Δοξαπατρῆς* καὶ *Δοξαπατράκης* καὶ *Δόξας.* ὑπάρχει καὶ Βυζαντινὸς συγγραφεὺς *Δοξαπατρῆς.*

Πολλοὶ «κάνουν τὸ σταυρό τους» ἀσταμάτητα, χωρὶς φρενάρι-

σμα. νέος ῥώτησα ἕναν Ἁγιορείτη· «Γιατί τόσο πολλὲς φορές;». κι ἐκεῖνος «κάνοντας τὸ σταυρό του» κάπου 10 φορὲς μοῦ λέει ταυτόχρονα· «Ὁ σταυρὸς ποὺ κάνουμε εἶναι σταυροβελονιά· σταυροβελονιὰ πάνω στὴ σταυροβελονιά, σταυροβελονιὰ πάνω στὴ σταυροβελονιά, στὸ τέλος νά ἕνα παχὺ στρῶμα! ἔτσι θωρακίζεται ὁ Χριστιανός, κι ὁ διάβολος δὲν μπαίνει μέσα του μὲ καμμία προσπάθεια· πῶς νὰ περάση τέτοια θωράκισι;». «Τοῦ μπαίνει ἀπὸ πίσω», τοῦ λέω κι ἐγώ. ἐκνευρίστηκε. τοῦ ξαναλέω· «Ἂν ὁ διάβολος φοβᾶται τὸ σταυροκόπημα, ἕνα μόνο δὲν φτάνει; τὸ ἴδιο δὲν εἶναι;». ἐκνευρίστηκε χειρότερα· τὸν πείραξε ὁ διάβολος, παρ' ὅλο ποὺ μόλις εἶχε θωρακιστῆ «κάνοντας τὸ σταυρό του» 10 φορές. ἕνας ἄλλος, κάθε φορὰ ποὺ ἔπινε νερό, «σταυροκοποῦσε» ἢ «σταύρωνε» πρῶτα τὸ ποτήρι στὴ στεφάνη τῶν χειλέων. ὅταν τὸν ῥώτησα, μοῦ ἐξήγησε· «Μπορεῖ στὸ ποτήρι νὰ ὑπάρχη δαιμόνιο· στὸ ὑγρὸ στοιχεῖο τοῦ νεροῦ· τὸ διώχνω μὲ τὸ σταυρό». τοῦ λέω· «Τότε μπορεῖ νὰ σοῦ μπῇ μὲ κάθε κουταλιὰ σούπας». ἐκνευρίστηκε κι αὐτός. μοῦ μίλησε κι ἄσχημα λέγοντας γιὰ ἀθεϊστικὴ λογικοκρατία. τοῦ λέω· «Νά ποὺ σοῦ μπῆκε τώρα χωρὶς νερό, κι ἔγινες ἔξω φρενῶν». ἐκνευρίστηκε χειρότερα. ἕνας τρίτος, κάθε φορὰ ποὺ χασμουριόταν —δὲν θὰ τὸ πιστέψετε—, «ἔκανε τὸ σταυρό του» μικροσκοπικὸν μπροστὰ στὸ ἀνοιχτὸ στόμα του σὰ σιδερένιο κάγκελλο σὲ φινιστρίνι! καὶ τὸ ἐπαναλάμβανε κάθε φορὰ ποὺ χασμουριόταν· (ἀργότερα εἶδα κι ἄλλους νὰ τὸ κάνουν), μοῦ ἐξήγησε· «Τόσο ποὺ ἀνοίγει τὸ στόμα στὸ χασμουρητό, μπορεῖ νὰ σοῦ μπῇ μέσα σου κάνα δαιμόνιο»· τοῦ λέω· «Μπορεῖ νὰ σοῦ μπῇ κι ἀπὸ ἄλλη τρῦπα. ἔχει τὸ δαιμόνιο χοντρὴ κοιλιά, καὶ δὲν χωράει ἀπ' τὰ ῥουθούνια; κι ὅταν λὲς «Ἀμμώνιε, ἄστα αὐτὰ γιὰ ἄλλοτε, ἀδελφέ!», ἀνοίγει μὲ τὸ α τὸ στόμα σου ὀχτὼ φορὲς σὰν στὸ χασμουρητό, χωρὶς νὰ προλαβαίνης νὰ κάνης καὶ ὀχτὼ σταυρούς, γιὰ νὰ καγκελλώσης τὸ φινιστρίνι. τί γίνεται τότε;». ἐκνευρίστηκε πολὺ χειρότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους, κι ἐγὼ δὲν τοῦ χάρισα, ἀλλὰ τοῦ λέω· «Ἰδοὺ τώρα δαιμονίστηκες, χωρὶς χασμουρητό!». κι ἔφυγα, γιατὶ ἔκανε σὰν τρελλός. μιὰ φορά, ποὺ ἔφτασα στὴν ἐκκλησία τὴν ὥρα ποὺ λέγονταν οἱ «καταβασίες» τοῦ ὄρθρου, δυόμισυ ὧρες μέχρι τὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας, ἦταν μπροστά μου ἕνας ποὺ σταυροκοπιόταν συνεχῶς ὅλη τὴν ὥρα ἐκείνη. τὸν μέτρησα στὴν ἀρχὴ μόνο γιὰ ἕνα λεπτό, καὶ εἶχε κάνει 32 σταυρούς, ἔτσι ἔπειτα ὑπολόγισα ὅτι ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ τὸν εἶδα μέχρι τὸ τέλος εἶχε κάνει 4.800 σταυρούς, ἐνῶ, ἂν εἶχε πάει ἀπὸ τὴν ἀρχή, πρέπει νὰ σταυροκοπήθηκε περίπου 6.000 φορές. δὲν σταματοῦσε οὔτε ὅταν ἔλεγαν τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸν Ἀπόστολο. τί θωράκισι κι αὐτή! τίποτε ἀπὸ τὰ λεγόμενα δὲν περνοῦσε ἀπὸ τ' αὐτιὰ

στὸν ἐγκέφαλό του καὶ μὲ τίποτε δὲν ἔβγαινε τὸ δαιμόνιο ποὺ ἦταν ἤδη μέσα του.

Πολλοὶ «κάνουν τὸ σταυρό τους» τόσο παραποιημένα, ποὺ φαίνεται σὰ νὰ παίζουν μαντολῖνο. μιὰ φορὰ ἕνας μέσα σὲ ἀστικὸ λεωφορεῖο «ἔκανε τὸ σταυρό του» μαντολινᾶτον, ὅταν περάσαμε μπροστὰ ἀπὸ ναό, κι ἔπειτα, λὲς καὶ ξέχασε νὰ ρυθμίσῃ τὸ χρονοδιακόπτη ἢ νὰ βγάλῃ κάποτε τὴν πρίζα, τὸ χέρι του ἔπαιζε μαντολῖνο μέχρι ἕνα χιλιόμετρο πέρα. καραγκιοζλίκι μαγικό. περνώντας μπροστὰ ἀπὸ ναὸ ἢ ξεκινώντας σὲ ταξίδι μὲ λεωφορεῖο ἢ ἀεροπλάνο δὲν «κάνω τὸ σταυρό μου» ποτέ. πολλὲς φορὲς μοῦ ἔκαναν παρατήρησι —«Δὲν τὸ περίμεναν κάτι τέτοιο ἀπὸ μένα»—, κι ἐγὼ ἐξήγησα· «Ἔκανα τὴν προσευχή μου μέσα στὸ σπίτι, πρὶν ξεκινήσω». μ' ἔβγαλαν κακόδοξο γι' αὐτὴ τὴν ἐξήγησι. (μ' ἔχουν βγάλει αἱρετικὸ κι ἐπειδὴ διαβάζω τὴ Βίβλο). ἀνταπάντησα· «Κι ἔξω ἀπὸ τὸ λεωφορεῖο, ὅταν βαδίζω πεζός, μπορεῖ νὰ μὲ πατήσῃ αὐτοκίνητο. ἐσεῖς στὴν ἀρχὴ κάθε πεζοπορίας σας καὶ κάθε φορὰ ποὺ περνᾶτε στὸ ἀπέναντι πεζοδρόμιο, κάνετε τὸ σταυρό σας; κι ὅταν πᾶτε νὰ κατεβῆτε μιὰ σκάλα; τὴν ἀδερφή μου, ποὺ πέρασε ἀπὸ τὸ σπίτι της στὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ δρόμου, στὸ ἀπέναντι περίπτερο, τὴ χτύπησε αὐτοκίνητο καὶ παρὰ λίγο νὰ τὴ σκοτώσῃ. δυὸ χρόνια ἔκανε γιὰ νὰ γίνῃ καλά. εἶναι ἐπειδὴ δὲν σταυροκοπήθηκε, γιὰ νὰ περάσῃ στὸ ἀπέναντι πεζοδρόμιο;». μ' ἔβγαλαν πάλι κακόδοξο καὶ βλάσφημο. κάθε τὶ ποὺ προσκρούει στὴ χαλασμένη λογική τους καὶ στὴ μαγική τους ἀντίληψι, εἶναι βλάσφημο καὶ κακόδοξο. πρέπει νὰ εἶσαι θρησκόληπτη παλιόγρια, γιὰ νὰ μὴν εἶσαι κακόδοξος.

Μὴ θέλοντας νὰ σοκάρω τοὺς ἄλλους, ὅταν μπαίνω σὲ ναό, «κάνω τὸ σταυρό μου», μία μόνο φορά, καὶ ἄρτια, ὄχι μαντολῖνο, παρ' ὅλο ποὺ δὲν χρειάζεται, γιατὶ τώρα δὲν ἔχουμε διωγμοὺς κι ἀνάγκη γιὰ σύνθημα καὶ παρασύνθημα. τὸ κάνω αὐτὸ ἔτσι, ὅπως θὰ τὸ ἔκανα στὸν καιρὸ τῶν διωγμῶν σὰ σύνθημα ἀναγνωρίσεως, γιὰ νὰ μπῶ στὸ ναὸ ὡς ἀδελφός. κι ἔπειτα μέσα στὸ ναὸ δὲν «ξανακάνω τὸ σταυρό μου». ἁπλῶς παρακολουθῶ μ' εὐλάβεια καὶ προσοχὴ τὰ πάντα καὶ συμμετέχω καὶ συμπροσεύχομαι. καὶ ἁγιάζομαι διδασκόμενος ἀπὸ τὴν ἀκρόασι τῶν εὐαγγελικῶν κι ἀποστολικῶν ἀναγνωσμάτων, κι ἀπὸ τὶς εὐχές, κι ἀπ' ὅλα τὰ τελούμενα, κι ἀπὸ τὴ θεία εὐχαριστία. ὄχι μὲ τὸ νὰ ἐπαναλάβω τὸ παρασύνθημα 200 φορές. ἐν τάξει, μὲ εἶδαν μὲ τὴν πρώτη φορά, ὅτι εἶμαι Χριστιανός. καὶ γύρω μου πολλοὶ σταυροί· ὁ παπᾶς καὶ στὸ χέρι, καὶ στὴ ῥάχι του, ὁ περίγυρος γεμάτος σταυρούς· γιατί νὰ ἐπαναλάβω καὶ τὸ παρασύνθημα ἄλλες 199 φορές; κι ὅμως, ὅσοι μὲ ἀντιληφτοῦν, μὲ χαρακτηρίζουν κακόδοξο κι αἱρετικό. τρελλάθηκαν; προσεύχομαι

στὸν Κύριο μὲ πίστι, χωρὶς ν' ἀρχίζω καὶ νὰ τελειώνω τὴν προσευχή μου μὲ σταυροκοπήματα, σὰ νὰ βάζω μπρὸς καὶ πίσω εἰσαγωγικὰ ἢ παρενθέσεις ἢ γύρω γύρω κορνίζα. κάποιοι τὸ παρατήρησαν καὶ μ' ἔβγαλαν αἱρετικό. καλὰ αὐτοὶ οἱ ὀρθόδοξοι δὲν προσέχουν, ὅταν προσεύχωνται; ἐμένα παρακολουθοῦν; καὶ εἶναι ἀκόμα ὀρθόδοξοι; πολλὴ δογματικὴ λεπτότης κι εὐαισθησία τοῦ σταυροκοπήματος. τοὺς ἐξήγησα πολλὲς φορές· «Ἡ προσευχὴ δὲν χρειάζεται σταυροκόπημα γιὰ κορνίζα. ἢ μήπως δίνουμε τὸ παρασύνθημα καὶ στὸν καρδιογνώστη Κύριο; πάλι μ' ἔβγαλαν βλάσφημο. ἐγὼ δὲν τοὺς εἶπα ποτὲ ὅτι εἶναι κακόδοξοι καὶ βλάσφημοι κι ἐμπαῖκτες, ποὺ ἔχουν ἀντικαταστήσει κάθε προσευχὴ μὲ ἁπλὸ σταυροκόπημα.

Ἔχουν τέτοια καὶ οἱ μωαμεθανοί. ὡς ἀξιωματικὸς στὴν Κομοτηνὴ παρακολουθοῦσα πολλὲς φορὲς ἀπὸ τὸ παράθυρο, καθὼς περνοῦσα βιαστικὰ ἀπὸ τὸ πεζοδρόμιο, τοὺς μωαμεθανοὺς ποὺ «προσεύχονταν» μέσα στὸ τζαμί τους. γονατιστοὶ καὶ καθισμένοι ἐπὶ τῶν γαστροκνημίων, ἀνεβοκατέβαζαν τὸ φεσωμένο κεφάλι τους πάνω - κάτω, ὅπως ὅταν τὰ κοτόπουλα πίνουν νερό, ἀκουμποῦσαν τὸ κούτελο στὸ ἔδαφος, καὶ τούρλωναν πίσω ψηλὰ τὰ ὀπίσθιά τους σὰν ὅλμο ποὺ θὰ κάνῃ βολὴ πρὸς τὰ ὄπισθεν γιὰ νὰ πυροβολήσῃ τὸν οὐρανό, καὶ μὲ τὶς παλάμες των χάιδευαν τὰ γένεια τους ἢ οἱ ξυρισμένοι τὰ μάγουλά τους· οὐδέποτε τὰ μουστάκια τους· οὔτε τὰ ἔστριβαν, οὔτε τὰ χάιδευαν. ὅλα τ' ἄλλα τὰ ἐξηγοῦσα ἀπὸ τί τὸ ἀρχικὸ μετεξελίχτηκαν ἔτσι, ἀλλὰ τὸ χάιδεμα στὰ γένεια καὶ στὰ μάγουλα δὲν μποροῦσα νὰ ἐξηγήσω ἀπὸ ποιό μαϊμούδισμα ἐξελίχτηκε. ἔσπαζα τὸ κεφάλι μου. κάποτε τὸ κατάλαβα ἔτσι ξαφνικὰ χωρὶς σκέψι καὶ κόπο. ἦταν κάποτε *ἔπαρσις τῶν χειρῶν* σὲ προσευχή. ἔπειτα ἡ προσευχὴ ἀπουσίασε, κι ἔμεινε κούφια ἡ τσιριμόνια. κι ἐπειδὴ κάθε κούφιο εἶναι ἀστήρικτο καὶ καταρρέει, ὅταν τὰ χέρια κουράστηκαν, χαμήλωσαν. στὸ τέλος οἱ παλάμες βρῆκαν ἀποκούμπι στὰ γένεια καὶ στὰ μάγουλα, τότε ἡ χειρονομία ἔγινε καὶ μαϊμούδισμα· ὁ καθένας ἔβλεπε τοὺς ἄλλους, κι ἔκανε κι αὐτὸς τὸ ἴδιο. παιχνιδίζει τὰ γένεια του ἢ χαϊδεύει τὰ μάγουλά του. σὰν τὸ μαντολινᾶτο σταυροκόπημα τῶν Χριστιανῶν. δὲν νομίζω ὅμως ὅτι οἱ μουσουλμάνοι ξέρουν γιατί κάνουν ἔτσι· ἁπλῶς τὸ ἔκαναν «οἱ πατέρες» κι αὐτοὶ «ἔχονται ἀπρὶξ τῶν ἱερῶν παραδόσεων». «Ὦ πατροπαράδοτον σέβας!».

Μὴν ἀπορήσετε, ἂν σὲ διάφορα θρησκεύματα δῆτε ἀλλόκοτες ἢ γελοῖες κινήσεις, χειρονομίες, καὶ τσιριμόνιες, ἀνακλαστικὲς καὶ σπαστικές, ἀσυνείδητες καὶ σχεδὸν ἀκούσιες, ἀνερμήνευτες καὶ στοὺς ἴδιους τοὺς δράστες. εἶναι κατάλοιπα οὐσιαστικῶν χειρονομιῶν καὶ μαϊμουδίσματα καὶ ἀσυναίσθητα μιμητικὰ καμώματα, κα-

ταντήματα πάλαι ποτὲ ἐνσυνειδήτων πράξεων ὅπως *ἡ ἔπαρσις τῶν χειρῶν* κατὰ τὴν προσευχή, ἢ μιὰ ἐγκάρδια χειραψία, ἢ ἕνα θερμὸ ἀδερφικὸ φίλημα, ἢ μιὰ ταπεινὴ ὑπόκλισι σεβασμοῦ. ὅταν ἡ πίστι γίνῃ θρησκεία, ἡ θρησκεία μαγεία, κι ἡ μαγεία καραγκιοζλίκι, καραγκιοζοποιοῦνται τὰ πάντα. τὸ ἄσχημο εἶναι ὅτι οἱ ἐθισμένοι δὲν τὸ ἀντιλαμβάνονται ὅτι οἱ ἄλλοι τοὺς βλέπουν ὡς φρενοβλαβεῖς. αὐτὰ ποὺ αὐτοὶ νομίζουν ὅτι εἶναι σχήματα εὐλαβείας, ἐνῷ στὴν οὐσία τους εἶναι βλάσφημα ὑποκατάστατα οὐσιωδῶν πράξεων καὶ διακωμῴδησι τῶν θείων, στοὺς ξένους φαίνονται καραγκιοζλίκια φρενοβλαβῶν.

Τὸ νερὸ - ἁγιασμός, τὸ γαλάζιο κουμπὶ - πίστις, ἡ ἐπίκυψι - μετάνοια, τὸ βρεμένο πανάκι - ἐλεημοσύνη, ὁ ῥύπος ποὺ σφουγγίζεται καὶ πασαλείβεται - χάρις, τὸ στραγάλι - συγχώρησι, κλπ. κλπ., ὅλ' αὐτὰ ἂν δὲν εἶναι φρενοβλάβεια, ἐγὼ δέχομαι νὰ χάσω τὴ σωτηρία μου. βέβαια, ἀφοῦ δὲν πιστεύουν, μποροῦν νὰ ἐκδηλώνωνται ὡς φρενοβλαβεῖς· δικαίωμά τους, τὸ κακὸ ὅμως εἶναι ὅτι αὐτοὶ νιώθουν «ὀρθόδοξοι» καὶ ἰδιοκτῆτες τῆς πίστεως, καὶ θεωροῦν κακοδόξους ἐκείνους, ποὺ ὅταν λένε πίστι, δὲν ἐννοοῦν ἕνα γαλάζιο κουμπί.

2. Made in Byzantion
(Κατασκευάζεται στὸ Βυζάντιον)

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς δίδαξε καί, ὅταν οἱ μαθηταί του διέδωσαν τὴ διδασκαλία του στοὺς Χριστιανούς, τὴν κατέγραψαν κιόλας μέσα σὲ 20 χρόνια (49-69 μ.Χ.) μὲ διάφορες ἀφορμές. καὶ ἡ γραπτὴ αὐτὴ διδασκαλία του, *αἱ παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθημεν καὶ ἃς κρατοῦμεν* (Β' Θε 3,3), *ἡ παράδοσις ἣν παρελάβομεν παρὰ τῶν ἀποστόλων* (Β' Θε 5,1· καὶ Α' Κο 26,1), *ἡ ἅπαξ παραδοθεῖσα πίστις* (Ἰδ 2,1), ὅπως τὴ χαρακτηρίζουν οἱ ἴδιοι οἱ ἀπόστολοι, ἀποτέλεσε διαθήκην, δηλαδὴ συμβόλαιο –αὐτὸ σημαίνει στὴ βιβλικὴ ἑλληνικὴ ἡ λέξι *διαθήκη*–, τὴν *Καινὴν Διαθήκην*. αὐτὸ τὸ συμβόλαιο ὑπογράψαμε μὲ τὸν Κύριο τὴ στιγμὴ ποὺ βαπτιστήκαμε· ὅτι ἐμεῖς θὰ τηροῦμε τοὺς ὅρους του, κι ἐκεῖνος θὰ μᾶς σώσῃ. κι αὐτὸ λέγεται *πίστις*· ἔτσι *πίστεις* λέγονται κατὰ τὴν ἀρχαιότητα οἱ συμφωνίες· καὶ μ'

αὐτὴ τὴν ἀρχαία σημασία διατηρεῖται ἡ λέξι μέχρι σήμερα στὶς ἐκφράσεις *συζυγικὴ πίστις* κι *ἐμπορικὴ πίστις*· δηλαδὴ μπέσα· πιστὴ ἐμμονὴ στὰ συμφωνημένα· κι ἔχει ἀντίθετη ἔννοια τὴ μπαμπεσιά, τὴν ἀπιστία· τὴν ἀθέτησι τοῦ συμβολαίου ἐκ μέρους τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοὺς συμβαλλομένους.

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι αὐτὴ ἡ *παράδοσις*, ἡ ἱερὰ παράδοσις, ἐκτὸς ἀπὸ βιβλικὴ εἶναι κι ἐξωβιβλικὴ ἐκκλησιαστικὴ σὲ κάποιο ἀπαραίτητο βαθμό. αὐτὴ ἡ ἐξωβιβλικὴ καὶ μόνο *ἐκκλησιαστικὴ παράδοσι,* δηλαδὴ διαχρονικὴ καὶ κοινῶς παραδεκτὴ χριστιανικὴ παράδοσι, –κι ὄχι ἀπὸ μερικοὺς μόνο παραδεκτή, οὔτε μερικῶν μόνων ἐποχῶν– εἶναι ἄκρως λιτή. εἶναι μόνο τέσσερα λιτὰ καὶ ἀπέριττα στοιχεῖα. α) πόσα καὶ ποιά βιβλία εἶναι ἡ *παραδιδομένη Καινὴ Διαθήκη* –καὶ ἡ *Παλαιὰ Διαθήκη*–, *ἡ ἅπαξ παραδοθεῖσα πίστις.* β) ποιό εἶναι τὸ κείμενό της· (διότι λ.χ. παραδίδονται τρία διαφορετικὰ Εὐαγγέλια κατὰ Ματθαῖον, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ δυὸ εἶναι κακοήθη πλαστογραφήματα· ἢ διότι καὶ τῶν γνησίων βιβλίων ὑπάρχουν χειρόγραφα μὲ κείμενο φθαρμένο σὲ ἀπαράδεκτο βαθμὸ λόγῳ τῆς χρήσεως τοῦ εὔφθαρτου παπύρου στὰ μέρη τῆς Ἀλεξανδρείας ἀντὶ τῆς ἄφθαρτης περγαμηνῆς στὰ ὑπόλοιπα μέρη). γ) ποιοί τὰ ἔγραψαν αὐτὰ καὶ πότε. δ) ποιά εἶναι ἡ ἑρμηνευτική τους κλείδα· (μήπως δηλαδὴ εἶναι κωδικὰ κείμενα; ἢ ἐννοεῖται σ' αὐτὰ ὅ,τι λέγεται, ὅπως λ.χ. στὴν ἱστορία τοῦ Θουκυδίδου ἢ στὴ φυτολογία τοῦ Θεοφράστου;).

Καὶ δὲν θὰ μποροῦσε ἀσφαλῶς μιὰ ἐξωβιβλικὴ παράδοσι νὰ λέῃ περισσότερα. δὲν θὰ μποροῦσε μιὰ παράδοσι ἀπὸ ἀκαθόριστο ἀριθμὸ μεταγενεστέρων συγγραφέων, ἡ ὁποία ἐπὶ τέσσερες ἢ δέκα ἢ δεκαεννέα αἰῶνες ἦταν στὴν ἐκκλησία ἄγνωστη, νὰ προέκυψε ξαφνικὰ μετὰ τόσους αἰῶνες ἀπὸ πηγὲς σχεδὸν πάντοτε ἄγνωστες ἢ καὶ ἀμφιβόλου κύρους καὶ ποιότητος, ν' ἀποτελῇ ἱερὰ παράδοσι τῆς ἐκκλησίας, μόνο καὶ μόνο ἐπειδή, ὅταν ἔγινε ἀντιληπτὴ καὶ πασίγνωστη, ἦταν ἀρκετὰ παλιά, τῶν πάππων μας νὰ ποῦμε ἢ τῶν προπάππων μας, λὲς καὶ οἱ πάπποι μας καὶ οἱ προπάπποι μας ἦταν ἀλάθητοι καὶ θεόπνευστοι καὶ ὁπωσδήποτε σώφρονες καὶ εὐσυνείδητοι, δὲν θὰ μποροῦσε ἡ ἐξωβιβλικὴ παράδοσι νὰ εἶναι ἕνα πέλαγος πληροφοριῶν καὶ ἀπόψεων, οὔτε κείμενα ἀρχαῖα μὲν ἢ ἀκόμη καὶ σπουδαῖα, ὅπως λ.χ. οἱ Κατηχητικοὶ λόγοι τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, ἕνα κείμενο πολὺ σπουδαῖο, ἢ ἡ Ἑξαήμερος τοῦ Βασιλείου Καισαρείας, ἕνα κείμενο ντροπῆς, ὅπως ἀπέδειξα, ὅταν τὸ μετέφρασα καὶ σχολίασα πρὶν ἀπὸ 50 χρόνια.

Τὸ πρῶτο κείμενο, πολὺ φωτισμένο ἀπὸ τὴ Βίβλο, καὶ ἄψογο χριστιανικῶς, δογματικῶς δηλαδὴ καὶ ἠθικῶς καὶ ἱστορικῶς, ἦταν

ἐπὶ 16 αἰῶνες χαμένο, καὶ ξαφνικὰ τὸν Κ' αἰῶνα ἀνακαλύφτηκε σ' ἕνα παραπεταμένο χειρόγραφο κι ἐκδόθηκε, κι ἔγινε γνωστό.

Τὸ δεύτερο κείμενο, ἐμφανισμένο φυσικὰ κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα, δὲν χάθηκε ποτέ, ἀλλὰ σ' αὐτὸ ὁ Βασίλειος Καισαρείας, τὸν ὁποῖο οἱ δυὸ ἀδερφοί του Πέτρος καὶ Γρηγόριος ἐπωνόμασαν *μέγαν Βασίλειον* (Γρηγόριος Νύσσ., Ἀπολογ. περὶ τῆς Ἑξαημ., προοίμιον, PG 44,61-64), τὴ δὲ Ἑξαήμερό του ἀνακήρυξαν οἱ ἴδιοι πάλι *θεόπνευστον* (αὐτόθι), σ' αὐτὸ τὸ κείμενο ὁ Βασίλειος καταφέρεται ὕπουλα ἐναντίον τῆς βιβλικῆς καὶ θεοπνεύστου διδασκαλίας τοῦ ἀποστόλου Παύλου ὅτι ἡ χήρα πρέπει νὰ ξαναπαντρεύεται (Α' Τι 14,6), καὶ τῆς ἄλλης διδασκαλίας του ὅτι οἱ σύζυγοι δὲν πρέπει ν' ἀποστεροῦν σεξουαλικῶς ὁ ἕνας τὸν ἄλλο (Α' Κο 13,5). κατὰ τοῦ δευτέρου γάμου μετὰ ἀπὸ χηρεία στρέφεται ὁ «μέγας» Βασίλειος μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι καὶ οἱ τρυγόνες, ὅταν χάσουν τὸ ἀρσενικὸ ταίρι τους, παραμένουν σεμνὲς χῆρες σ' ὅλη τὴν ὑπόλοιπη ζωή τους (Ἑξαήμ. 8,(6),28), καὶ τὴν ἁγνὴ χαρὰ τῶν ἐγγάμων προσπαθεῖ νὰ τὴ μειώση ὅσο μπορεῖ μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι καὶ οἱ φοράδες καὶ οἱ κότες καὶ οἱ περιστέρες εἶναι πρόστυχες ποὺ ὅλη τὴν ὥρα ἐρεθίζουν τοὺς συζύγους των! (Ἑξαήμ. 8,(3),16· 9,(3),9). τὶς ξεσηκώνει δὲ αὐτὲς τὶς βλακεῖες κυρίως ἀπὸ τὸν 100 χρόνια παλιότερό του εἰδωλολάτρη καὶ διώκτη τῶν Χριστιανῶν παραμυθᾶ καὶ πορνογράφο Αἰλιανό (Π. ζῴων 1,50· 3,5· 4,1· 10,33), κατὰ λέξι μάλιστα, τόσο ποὺ γιὰ τὴν περιστέρα λέει τ' ἀντίθετα μὲ τὸν Αἰλιανό, μόνο ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀνάγνωσι τοῦ κειμένου πήδηξε μία σειρὰ καὶ τὸ λεγόμενο γιὰ τὶς κότες τὸ λέει καὶ γιὰ τὰ περιστέρια, ὅπως κι ἀλλοῦ λέει τὴ βλακεία ὅτι ὁ ἐλέφας φοβᾶται τὸ ποντίκι (Ἑξαήμ. 9,(5),29), ἐπειδὴ ἀπὸ ἀπροσεξία τὸ *δέδοικεν ὖν (ΔΕΔΟΙΚΕΝΥΝ)* τοῦ Αἰλιανοῦ (Π. ζῴων 16,36· βλ. καὶ αὐτόθι 1,38) τὸ διάβασε *δέδοικε μῦν (ΔΕΔΟΙΚΕΜΥΝ)*, δηλαδὴ τὸ *Ν* τὸ διάβασε *Μ*. κι ἀλλοῦ λέει ὅτι ὁ ἐλέφας δὲν ἔχει γόνατα (Ἑξαήμ. 9,(5),26), ἐνῷ ἔχει· καὶ τὸ λέει, ἐπειδὴ τὸ παίρνει ἀπὸ ἕνα παραμύθι τοῦ εἰδωλολάτρου Στράβωνος (16,4,10)· κι ἀλλοῦ λέει ὅτι οἱ Χριστιανὲς γυναῖκες δὲν πρέπει νὰ μοιχεύουν, ἐπειδὴ μοιχεύει ἡ φαρμακερὴ θαλάσσια μύραινα (σμέρνα) μὲ τὴν ἐπίσης φαρμακερὴ στεριανὴ ὀχιά, ποὺ πηγαίνει στὴν παραλία, τῆς σφυρίζει πρόστυχα καὶ συνθηματικὰ καὶ τὴ βγάζει ἀπὸ τὴ θάλασσα γιὰ μοιχεία! λὲς καὶ δὲν βρῆκε πουθενὰ στὴ Βίβλο μιὰ διδασκαλία γιὰ τὸ *Οὐ μοιχεύσεις*. προτιμάει νὰ ξεσηκώση τὴ βλακεία γιὰ τὴ σμέρνα ἀπὸ τὸν 100 χρόνια ἀρχαιότερό του ἀρσενοκοίτη καὶ εἰδωλολάτρη καὶ διώκτη τῶν Χριστιανῶν Ἀθήναιο (7,90). καὶ ἀκριβῶς γιὰ μερικὲς ἑκατοντάδες ἀπὸ τέτοιες βλακεῖες, ξεσηκωμένες ἀπὸ ἀκαθάρτους εἰδωλολάτρες καὶ δημίους τῶν Χριστιανῶν, μὲ τὶς ὁποῖες φυσκάρησε τὴν

Ἑξαήμερό του, γιὰ νὰ παραστήση τὸ σοφὸ φυσιοδίφη μὲ κλεμμένα σκουπίδια, ἐξυμνήθηκε *ὡς τὴν φύσιν τῶν ὄντων τρανώσας* (=διασαφήσας, ἑρμηνεύσας) καὶ γιὰ ὅσα ἐξ ἴσου ἀνόητα εἰδωλολατρικὰ σκουπίδια μάζεψε καὶ πλάσσαρε γιὰ θέματα ἀστρονομικὰ καὶ μετεωρολογικὰ –στὶς ὑποσημειώσεις τῆς μεταφράσεώς μου παραθέτω ὅλα τὰ χωρία ποὺ ξεσήκωσε ἀπὸ τοὺς θύραθεν– ἐξυμνήθηκε ὡς *οὐρανοφάντωρ*.

Σὲ καμμιὰ περίπτωσι αὐτὲς οἱ εἰδεχθεῖς εἰδωλολατρικὲς βλακεῖες δὲν εἶναι ἱερὰ παράδοσι τῆς ἐκκλησίας, ἐπειδὴ τὶς πίστευε, τὶς βούτηξε, καὶ τὶς πλάσσαρε ὁ Βασίλειος Καισαρείας ὁ ἀπὸ τοὺς δυὸ ἀδερφούς του ἐπονομασθεὶς *μέγας*. ἂν βγάζαμε τὴ χριστιανικὴ ἠθικὴ ἀπὸ τὴ φυσικὴ πρακτικὴ τῶν ζῴων, ἀπὸ τὴ «σεμνότητα» τῆς χήρας τρυγόνας, κι ἀπὸ τὴν ἀποφευκτέα λαγνεία τῆς φοράδας καὶ τῆς κότας –κι ἀλήθεια γιατί αὐτὰ νὰ μὴν ἐκληφθοῦν ὡς ὑποδείγματα ἀντιστρόφως;–, ποὺ δὲν εἶναι βέβαια ἀληθινὰ ὡς φυσιογνωστικὲς πληροφορίες, ἀλλὰ μόνο παραμύθια μυθομανῶν εἰδωλολατρῶν, τότε θὰ ἔπρεπε οἱ Χριστιανοὶ νὰ συνουσιάζωνται μὲ τὶς γυναῖκες των παρὰ φύσιν, ἐπειδὴ ἡ σεμνὴ τρυγόνα, ὅπως καὶ ὅλα τὰ πτηνὰ ὡς μονοτρήματα, συνουσιάζονται ἀπὸ τὸν πρωκτό, ἢ ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ ν' αὐνανίζωνται, ἐπειδὴ τὰ ἄλλα ψάρια τὰ ἁγνὰ καὶ σώφρονα, ποὺ δὲν ἀκολουθοῦν τὸ κακὸ παράδειγμα τῆς σμέρνας, γονιμοποιοῦν τὰ πρὸ ἡμερῶν ἀφημένα κάπου αὐγὰ τῶν θηλυκῶν μὲ ὁμαδικὸ αὐνανισμό. τί βλακεῖες εἶναι αὐτὲς οἱ τῆς Ἑξαημέρου τοῦ Βασιλείου; μποροῦν αὐτὲς οἱ βλακεῖες νὰ εἶναι ἱερὰ παράδοσι τῆς ἐκκλησίας, *θεόπνευστος* μάλιστα ὅπως χαρακτηρίζει τὴν Ἑξαήμερό του ὁ ἀδερφός του Γρηγόριος;

Ἡ ἐκκλησία τ' ἀλάθητα καὶ θεόπνευστα κείμενά της, τὰ βιβλικά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα, ὅπως δείχνουν οἱ οἰκουμενικὲς σύνοδοι καὶ οἱ σοβαροὶ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς, ἀντλεῖ τὰ πιστευτέα καὶ πρακτέα της, καὶ μὲ τὰ ὁποῖα μόνα εἶναι ἀλληλέγγυος καὶ συνυπεύθυνη, οὐδέποτε τὰ ἔχασε, ἀλλὰ τὰ *φυλάσσει* ἀκέραια ὡς *παρακαταθήκην* (Α' Τι 22,1). κι αὐτὰ εἶναι τὰ κείμενα τῶν δυὸ Διαθηκῶν τῆς Βίβλου, τὰ ἄλλα εἶναι ἁπλῶς κείμενα ἢ πολὺ ἢ καὶ λίγο φωτισμένα ἀπὸ τὴ γνῶσι τῆς Βίβλου καὶ τὴν ὀρθή της ἑρμηνεία. καὶ ὅλα μαζὶ μαρτυροῦν ἐπαρκῶς τὰ τέσσερα προειρημένα λιτὰ καὶ ἀπέριττα στοιχεῖα τῆς ἐξωβιβλικῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως. οἱ ἄλλες πληροφορίες των εἶναι ἀπὸ καλὲς καὶ χρήσιμες ἀλλὰ μὴ ἀπαραίτητες μέχρι σφαλερὲς καὶ ἀπορρίψιμες. διότι ὅλα ὑπόκεινται στὴν κρίσι τῶν πιστῶν, καὶ μόνο ἡ Βίβλος εἶναι ὑπεράνω πάσης κριτικῆς, καὶ δὲν θὰ μποροῦσε νὰ συμβαίνη κάτι ἄλλο. εἶναι πάρα πολλὰ κείμενα, παραδεδομένα σὲ ἕντεκα ἀρχαῖες καὶ σήμερα νεκρὲς

γλῶσσες, ἡ πιὸ ἐκτεταμένη γραμματεία τῆς ἀνθρωπότητος, προερχόμενη ἀπὸ ἀρκετὲς χιλιάδες συγγραφέων, πολλὲς φορὲς ἀγνώστων βιογραφικῶν στοιχείων, ἐκτάσεως 800 περίπου τόμων τετάρτου σχήματος καὶ 1000 σελίδων. ἕνας ὄγκος τὸν ὁποῖο δὲν διάβασε ὁλόκληρον ἔστω καὶ μία μόνο ἁπλῆ ἀνάγνωσι οὔτε ἕνας ἀπὸ τοὺς κορυφαίους ἐπιστήμονες τῶν Χριστιανικῶν κειμένων. καὶ μόνο γι' αὐτοὺς τοὺς ἁπλοῦς λόγους δὲν θὰ μποροῦσε ὅλο αὐτὸ τὸ σῶμα τῶν κειμένων νὰ εἶναι ἡ ἱερὰ παράδοσι τῆς ἐκκλησίας νοούμενη ὡς σῶμα πληροφοριῶν πιστευτέων καὶ πρακτέων. δὲν εἶναι ἄλλωστε καὶ σύμφωνο πρὸς ἑαυτὸ καὶ μάλιστα καὶ πρὸς τὴ Βίβλο.

Οἱ παπικοὶ βέβαια καὶ οἱ μονοφυσῖτες καὶ οἱ νεστοριανοί, καὶ τὸ ἀρειανικὸ ἰσλάμ, οἱ ἀρχαῖες αἱρέσεις, ἔχοντας ὡς παράδοσι ἕνα ἀπέραντο καὶ ἀνεξέλεγκτο πέλαγος μυθικοῦ ὑλικοῦ, εἶναι στὴν πραγματικότητα εἰδωλολατρικὰ θρησκεύματα μὲ τὴν ἀμφίβολη μονοθεΐα τους ἑτοιμόρροπη καὶ μὲ ὄνομα καὶ χρῖσμα χριστιανικὸ τὰ τρία καὶ μὴ χριστιανικὸ τὸ τέταρτο. οἱ δὲ προτεστάντες, ἔχοντας ἀπορρίψει τὴν προειρημένη λιτὴ καὶ ἀπέριττη ἐξωβιβλικὴ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσι, ποὺ διαβιβάζει ἐγγυημένα τὴ Βίβλο ἀνὰ τοὺς αἰῶνες, κατάντησαν νὰ παραλαμβάνουν τὴ Βίβλο ὄχι ἀπὸ τὴν ἐκκλησία μὲ τὴν ἀδιάκοπη καὶ ἀποστολικῆς ἀφετηρίας παράδοσί της ἀπὸ χέρι σὲ χέρι, ἀλλ' ἀπὸ τὸν τυπογράφο τὸ βιβλιοδέτη καὶ τὸ βιβλιοπώλη, ποὺ πολλὲς φορὲς εἶναι ἄλλης ὁμολογίας ἢ καὶ ἄθεος ἔμπορος. κι ἐκεῖνοι τοὺς δίνουν ὡς Π. Διαθήκη τὸν ταλμουδικὸ κανόνα μὲ τὸ μασοριτικὸ κείμενο ἢ τοὺς πλασσάρουν μαζὶ μὲ τὴν Κ. Διαθήκη καὶ τὴν ἀμφιβολία τοῦ Λουθήρου γιὰ τὴ θεοπνευστία 9 βιβλίων της· Ἐπιστολῶν Παύλου Πρὸς Τίτον καὶ Α' - Β' Πρὸς Τιμόθεον, Ἰακώβου, Β' Πέτρου, Ἰούδα, Β' καὶ Γ' Ἰωάννου, καὶ Ἀποκαλύψεως. γι' αὐτὸ δὲν μπόρεσαν ποτὲ νὰ πήξουν ἐκκλησία. πῶς νὰ πήξουν ἄλλωστε, ὅταν καὶ πρὶν καὶ μετὰ καὶ ἔξω ἀπ' αὐτοὺς ἐξακολουθῇ νὰ ὑπάρχῃ ἀδιάκοπη ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτὴ νὰ εἶναι μόνο μία; ἔπηξαν μόνο χίλιες περίπου μέχρι σήμερα αἱρέσεις, νεοφανῆ θρησκεύματα κατ' οὐσίαν, ποὺ εἶναι μόνο εἰσπρακτικὰ παστωρᾶτα, ποὺ στήνονται σὰν ἱστοὶ ἀράχνης γιὰ τὴν ἐκπλήρωσι τοῦ σκοποῦ τους. μερικὰ μάλιστα εἶναι στὴν πραγματικότητα χαρέμια ἢ πορνεῖα.

Δὲν μπορεῖ νὰ πήξῃ ἐκκλησία ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Χριστό, ὁ ὁποῖος, γιὰ νὰ τὴν πήξῃ, σταυρώθηκε πέθανε κι ἀναστήθηκε. οἱ τέσσερες ἱδρυταὶ τοῦ προτεσταντισμοῦ, γιὰ νὰ τὴν πήξουν στηρίχτηκαν ὄχι βέβαια στὸ θάνατο καὶ τὴν ἀνάστασί τους, ἀλλὰ στὶς σεξουαλικὲς ὁρμές των. διότι μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς μεταρρυθμίσεώς των παντρεύτηκαν κιόλας, μοναχοὶ ὄντες μέχρι τότε, τὶς καλόγριες

μὲ τὶς ὁποῖες ἦταν ἐρωτευμένοι. (ὁ Ἑρρῖκος τῆς Ἀγγλίας, βασιλεὺς ὤν, τέλεσε μὲ μιὰ ἐρωμένη του τὸν ὄγδοο γάμο του, ποὺ δὲν τοῦ ἐπέτρεπε ὁ πάπας Ῥώμης). ἂν καὶ βιβλικοὶ τάχα, δὲν κατάλαβαν τὸ χωρίο τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ὅτι τὰ μέλη τῆς ἐκκλησίας *Οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ᾽ ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν* (Ἰω 2,8)· ὅτι ἡ ἀφετηρία μιᾶς ἐκκλησίας δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ στῦσι τοῦ Λουθήρου ἢ ἡ ὄρεξι τοῦ Καλβίνου γιὰ γυναῖκα, καὶ δὲν τὸ κατάλαβαν αὐτὸ βέβαια, ἐπειδή, ξεκομμένοι ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοσι, δὲν εἶχαν οὔτε τὸ τέταρτο στοιχεῖο της, τὴν ἑρμηνευτικὴ κλεῖδα τῆς Βίβλου. γι᾽ αὐτὸ καὶ μέχρι σήμερα οἱ δῆθεν βιβλικοὶ προτεστάντες δὲν καταλαβαίνουν τὴ Βίβλο.

Ἔτσι ἡ Βίβλος καὶ ἡ ἱερὰ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσι.

Ὁ χρόνος ὅμως ὡς συντελεστὴς λήθης καὶ φθορᾶς, ἡ μόλυνσι τῶν εἰδωλολατρικῶν καταλοίπων, καὶ τὸ σαρκικὸ κι ἐγκόσμιο φρόνημα πολλῶν ἀνευθύνων συσσώρευσαν στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ καὶ πρᾶξι διάφορα περιττὰ πράγματα, μὲ τὰ ὁποῖα ὁ ὑποβολέας των διάβολος ἔχει σκοπὸ νὰ ἐπισκιάσῃ τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ τὴ διδασκαλία του, τὴ Βίβλο, ὅπως στὰ χρόνια τοῦ Παύλου ἀποπειράθηκε νὰ τὸν ἐπισκιάσῃ μὲ τὴν περιτομὴ τῶν ἰουδαϊζόντων «Χριστιανῶν». αὐτὰ τὰ σκουπίδια ὅλα μαζὶ τείνουν στὶς μέρες μας νὰ συναπαρτίσουν ἕνα ὁλόκληρο θρήσκευμα ξένο πρὸς τὴ Χριστιανικὴ πίστι κι ἐχθρικὸ πρὸς αὐτή.

Ὁ χάλκινος ὄφις, τὸν ὁποῖο ὕψωσε ὁ Μωϋσῆς στὴν ἔρημο (Νο 227,6-9) καὶ γιὰ τὸν ὁποῖο μιλάει κι ὁ Χριστὸς χαρακτηρίζοντάς τον ὡς τύπο του (Ἰω 10,15), ἔσωσε ἀπὸ τὸ θάνατο χιλιάδες λαοῦ. ἐπιτελέστηκαν δηλαδὴ μ᾽ αὐτὸν χιλιάδες σημεῖα τοῦ θεοῦ, τὰ ὁποῖα μαρτυρεῖ ἡ ἴδια ἡ Βίβλος. τὸν ὄφι αὐτὸ οἱ Ἰσραηλῖτες τὸν φύλαξαν ὡς κειμήλιο. μετὰ μιὰ περίπου χιλιετία κάποιοι ἄρχισαν νὰ τὸν λιβανίζουν. ἦταν σὰ νὰ λιβανίζῃ καὶ νὰ «προσκυνῇ» σήμερα κάποιος τὰ λεγόμενα «δῶρα τῶν μάγων», τὰ ὁποῖα συχνὰ ἐκτίθενται γιὰ προσκύνησι καὶ γιὰ εἰσπράξεις. γι᾽ αὐτὸ ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς Ἐζεκίας τὸν κατέστρεψε λιώνοντάς τον καὶ κάνοντάς τον χύτρες καπάκια σκάρες καρφιὰ καὶ χερούλια θυρῶν. κι ἐξωργισμένος τὸν ἀποκάλεσε περιφρονητικὰ «Αὐτὸ τὸ χώνευμα» (*νεεσθὰν* Βα 108,5). καὶ ἡ Βίβλος τὸν ἐπαινεῖ γι᾽ αὐτὴ τὴν πρᾶξι του καὶ τοῦ τὴν καταλογίζει ὡς πρᾶξι πίστεως εὐσεβείας καὶ ὀρθοδοξίας. κι ὁ χάλκινος ὄφις ἦταν κατασκευασμένος ἀπὸ τὸ Μωϋσῆ μὲ πρόσταγμα Κυρίου. ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία, ἡ ἀνώτερη καὶ πνευματικώτερη ἀπὸ τὸν προχριστιανικὸ Ἰσραήλ, πρέπει στὰ ζητήματα αὐτὰ νὰ εἶναι εὐελικτότερη ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ὅταν μάλιστα ἀντιμετωπίζῃ σκουπίδια μὴ θεοπαράδοτα.

Ζώντας ἀκόμη ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, καταπολεμεῖ μιὰ «παράδοσι» ποὺ κυκλοφοροῦσε ἀνάμεσα στοὺς Χριστιανούς, ὅτι δῆθεν ὁ Χριστὸς εἶπε γι' αὐτὸν ὅτι *Ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνῄσκει* (Ἰω 51,10-11). δὲν χρειάστηκε οὔτε ἡ πρώτη γενιὰ νὰ ἐκλείψῃ, γιὰ νὰ φυτρώσουν τ' ἀνόητα παραμύθια. ἐπίτηδες, νομίζω, ὁ Κύριος ἐπέτρεψε νὰ γίνῃ αὐτὴ ἡ παραδοσιάρικη ἀτασθαλία καὶ νὰ ξεμυτίσῃ ἡ μυθολογία, γιὰ νὰ παταχθῇ ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ἀποστόλους, ὅσο ζοῦσαν ἀκόμη, ὥστε οἱ Χριστιανοὶ νὰ πάρουν μέσα ἀπὸ τὴν Κ. Διαθήκη κιόλας τὸ αἰώνιο μάθημα· Φυλαχτῆτε ἀπὸ τὶς παραδόσεις (Μθ 68,1-9)· τὶς μὴ ἀποστολικές, ἀλλὰ λαογραφικὲς καὶ εἰδωλολατρικὲς παραδόσεις. *Τεκνία, φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων* (Α' Ἰω 15,10). ὅπως ἀπὸ τὴν Π. Διαθήκη πῆραν τὸ μάθημα· «Προσοχὴ ἀπὸ τὰ κειμήλια· ποὺ μποροῦν νὰ σᾶς γίνουν ἀκόμη καὶ προσκυνητά· καὶ σεβάσμια· σὲ τέτοια περίπτωσι ξεφορτωθῆτε τα ἀμέσως, ἀκόμη κι ἂν εἶναι γνήσια κι αὐθεντικά, ἀκόμη κι ἂν μ' αὐτὰ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος κάποτε ἔκανε σημεῖα πολλὰ καὶ μεγάλα κι ἔσωσε χιλιάδες ἀνθρώπων· γιατὶ ἔτσι γεννιέται ἡ εἰδωλολατρία». κειμήλιο διατηρητέο καὶ παρακαταθήκη αἰώνιος εἶναι μόνον ὁ ἄμεσος λόγος τοῦ θεοῦ, ἡ Βίβλος, τὰ νοήματά της βέβαια καὶ ὄχι ἡ βιβλιοδεσία της καὶ ἡ μελάνη της, κι ὁποιοδήποτε φθαρτό της μέρος. καὶ παράδοσι ἱερὰ καὶ θεία κι ἐκκλησιαστικὴ εἶναι μόνο τὸ ἀρχικό· ἐκεῖνο ποὺ ξεκινάει ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ τοὺς ἀποστόλους του καὶ εἶναι τεκμηριωμένο μὲ ἀδιάκοπη διαδοχή, ὅπως λ.χ. ἡ χειροτονία ἐπισκόπων. δὲν εἶναι παράδοσι τίποτε τὸ παλιό, τὸ ἀρχαῖο, τὸ βυζαντινό, τὸ τοῦ Α' αἰῶνος ἔστω, ποὺ δὲν ἔχει ἀφετηρία τὸ Χριστὸ καὶ τοὺς ἀποστόλους καὶ δὲν δρομολογήθηκε ἀπὸ τὸ Χριστό, ὅ,τι κι ἂν εἶναι αὐτό, ὅσο ἱερὸ κι εὐλαβικὸ κι ἂν φαίνεται· διότι ἔτσι τὸ κάνει νὰ φαίνεται ὁ μάστορας ποὺ ξέρει νὰ *μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός* (Β' Κο 20,14).

Μεγάλη παραγωγὴ τέτοιων ἐμφανίστηκε στὸ Βυζάντιο, τὸ ἀρχαιότερο ἐγκόσμιο κράτος ποὺ ἔβαλε χέρι στὴν ἐκκλησία. ὅλα τ' ἄλλα ἐγκόσμια κράτη εἶναι χειρότερα ἀπὸ τὸ Βυζάντιο, ἀλλὰ τὸ Βυζάντιο εἶναι ὁ πρῶτος ἀποπλανητὴς καὶ διαφθορέας. θέλω νὰ πῶ ὅλα τ' ἄλλα κράτη εἶναι οἱ μαστροποί· τὸ Βυζάντιο μαστροπὸς δὲν ἦταν· ἦταν ὅμως ὁ πρῶτος ποὺ ἔφθειρε καὶ ἔβγαλε τὴν κοπέλλα στὸ κλαρί. νέος ἀκόμη, ὅταν ἔβρισκα διάφορα σκουπίδια σὰν αὐτὰ ποὺ ἐννοῶ, ἔλεγα μέσα μου· Made in Byzantion. ὅπως πολλὰ βιομηχανικὰ κατασκευάσματα ἢ παρασκευάσματα γράφουν ἐπάνω τους Made in England ἢ Made in Germany. διάβαζα νέος τὶς φράσεις αὐτὲς ἐπάνω στὸ τσεκούρι μου ἢ στὸ δρεπάνι μου, ὅταν ἔκανα διάλειμμα νὰ ξεκουραστῶ. βέβαια ὑπάρχουν καὶ παρασκευάσματα κι ἐπικαθίσματα τῆς τουρκοκρατίας καὶ τοῦ καιροῦ τοῦ μετὰ ἀπ'

αὐτή· καὶ δίνω γι' αὐτὰ ἐξηγήσεις μετὰ φόβου θεοῦ πίστεως καὶ ἀγάπης.

Ξέρω ὅτι θὰ ἐξαγριωθοῦν πολλοὶ ῥασκόνλικοι καὶ ταλιμπάν, οἱ ὁποῖοι μοναδικὸ σκοπὸ τῆς ζωῆς των καὶ μοναδικὸ συστατικὸ τῆς εὐλαβείας των ἔχουν τὸ νὰ ἐξαγριώνωνται. ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι τοὺς φοβοῦμαι· περισσότερο ὅμως φοβοῦμαι τὸ θεό. κι ὅποιος φοβᾶται τὸ θεό, ἐν τέλει δὲν φοβᾶται κανέναν· δὲν ἔχει τὴν πολυτέλεια νὰ φοβηθῇ καὶ κάποιον ἄλλον. αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικὸ ποὺ μὲ κάνει νὰ φαίνωμαι ἄφοβος· διότι ἐκ φύσεως εἶμαι δειλός.

* * *

Ἡ Χριστιανικὴ πίστις δὲν εἶναι *θρησκεία*, οὔτε οἱ Χριστιανοὶ εἶναι *θρῆσκοι*. ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι *πίστις* καὶ οἱ Χριστιανοὶ *πιστοί*. εἶναι δὲ ἡ *πίστις* συμβόλαιο, *διαθήκη*, παλαιὰ καὶ καινή· ὁρατῶς δὲ καὶ ὡς ἀδελφότης ἢ ὀργάνωσι εἶναι *βασιλεία* μὲ βασιλέα τὸν μόνον καὶ ἀληθινὸ θεὸ *Κύριον (=Ὢν - Ἰαυὲ)* ἀπὸ τὰ ὑπαρκτικὰ καὶ ταυτόσημα ῥήματα *εἰμὶ* καὶ *κυρῶ*. *θρησκεία* εἶναι ἡ εἰδωλολατρία καὶ *θρῆσκοι* οἱ εἰδωλολάτρες. καὶ ἡ ἀρχικὴ σημασία τῶν δυὸ αὐτῶν λέξεων *θρησκεία* καὶ *θρῆσκος* στὴν κλασσικὴ ἀρχαία ἑλληνικὴ γραμματεία εἶναι κατ' ἀρχὴν ὀργιαστικές· ἀπὸ τ' ὀργιαστικὸ ῥῆμα *θροεῖν* (=κραυγάζειν ὀργιαστικῶς), ἀπὸ τὴν κοινὴ ἠχοποίητη ῥίζα *θρ* τῶν ὀργιαστικῶν ὀνομάτων *θρῆνος* (ὀργιαστῶν), *Θρῆκες* ἢ *Θρᾷκες* (ὀργιασταί), *Θρᾷσσαι* (=ὀργιάστριες μαινάδες), *θρασὺς* (=ἐξαγριωμένος - ταυραντισμένος κράχτης ὀργίου), *θρίαμβος* (πομπὴ ὀργιαστῶν), *θρίδαξ* (=κῆπος Ἀδώνιδος = γλαστράκι, ποὺ κρατοῦσαν οἱ ὀργιασταὶ τοῦ θνήσκοντος καὶ θρηνουμένου θεοῦ, μὲ ναρκωτικὴ ὑπνοφόρον παπαρούνα (*papaver somniferum*), κι ἀργότερα μ' ἕνα μαρούλι - *θρίδακα* λεγόμενο, σύμβολο τοῦ θρηνουμένου αὐτοῦ κιναίδου θεοῦ), *θριάσιον πεδίον* (τόπος - γήπεδο θρηνητικοῦ ὀργίου), *θρῆσκοι* (ὀργιασταί), *θρησκόληπτοι* (ἀλλόφρονες ναρκομανεῖς μαστουρωμένοι θρηνοῦντες *θρῆσκοι* ὀργιασταί). στὸν Ἡρόδοτο *θρησκεῖαι* (ἔτσι σὲ πληθυντικὸ) λέγονται οἱ θρησκευτικὲς τελεστικὲς τσιριμόνιες καὶ πράξεις καὶ καμώματα (Ἡρόδοτος 2,18,2· 2,37,3). σ' αὐτὸν ἀνευρίσκεται γιὰ πρώτη φορὰ ἡ λέξι *θρησκεῖαι*. παρ' ὅλ' αὐτὰ μέσα στὴ Βυζαντινὴ Χριστιανικὴ πίστι μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων παρεισέφρησαν σὰν κακοήθη παράσιτα πολλὰ θρησκευτικὰ στοιχεῖα – καμώματα προερχόμενα ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρία, ἡ ὁποία χωρητικῶς συμβίωσε μὲ τὸ Χριστιανισμὸ ὡς διώκτρια μὲν ἐπὶ τρεῖς αἰῶνες, ὡς ἀνεκτὴ δὲ ἐπὶ ἄλλους τρεῖς, μέχρι τὸ 600, στὴ δὲ Μάνη τῆς Πελοποννήσου μέχρι

καὶ τὸ ἔτος 900. καὶ ἦταν κακὴ συναναστροφὴ καὶ προαγωγὸς τῶν Χριστιανῶν καθ' ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια. ἀκόμη καὶ τὸν 15ο αἰῶνα, παραμονὲς τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Γεώργιος Γεμιστὸς προσπάθησε ν' ἀναζωογονήσῃ τὴν εἰδωλολατρία, γιὰ νὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοὺς Τούρκους. ἐν τέλει πῆγε στὴ Ῥώμη κι ἔγινε παπικός. ἡ πρώτη παρείσφρησι τῆς *θρησκείας* στὴ Χριστιανικὴ πίστι ἐμφανίζεται στὴν Πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, στὴν ὁποία ὁ μεγάλος αὐτὸς καὶ θεόπνευστος ἄντρας ἀπορρίπτει τὴ λέξι *θρησκεία* μὲ ἀηδία (Κλ 6). ὁ δὲ Ἰάκωβος στὴν Ἐπιστολή του κάνει λόγο γιὰ μιὰ μεταφορικῶς καὶ συμβατικῶς μόνο καὶ χάριν συνεννοήσεως μόνο λεγόμενη *θρησκείαν καθαρὰν καὶ ἀμίαντον* (2,8-9).

3. Μὴ δογματικὰ ζητήματα

Ὁ φαρισαϊκὸς φθόνος καὶ ἡ φαρισαϊκὴ κακεντρέχεια πάντοτε διεισδύουν ἀνάμεσα στὶς τάξεις τῶν Χριστιανῶν καὶ πείθουν μερικοὺς ὅτι μποροῦν νὰ ἐξοντώσουν κοινωνικῶς κι ἐκκλησιαστικῶς ἐκείνους ποὺ φθονοῦν, κατηγορώντας τους γιὰ θέματα ὀρθοδοξίας τάχα, θέματα δῆθεν δογματικά. στὸ δὲ Βυζάντιο, ποὺ ἦταν μιὰ αὐτοκρατορία χωρὶς πολιτικὴ ζωή, οἱ ἄνθρωποι καί γε οἱ «Χριστιανοί», ποὺ εἶχαν ἀκατάσχετη ῥοπὴ νὰ φαγώνωνται μεταξύ τους, μὴ μπορώντας νὰ ἐκτονωθοῦν χωρὶς ἀντιπολιτευτικὴ ζωὴ καὶ φαγωμάρα, ξέδιναν στὶς ἄγριες κι ἀτέλειωτες δογματικὲς διαμάχες. δὲν θέλω καθόλου νὰ πῶ ὅτι τὰ δογματικὰ ζητήματα ποὺ προέκυψαν κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς αὐτοκρατορίας ἐκείνης καὶ ἡ διευθέτησί τους μὲ τὶς οἰκουμενικὲς συνόδους δὲν ἦταν πράγματα σοβαρὰ ἢ ὅτι κατ' αὐτὲς δὲν δόθηκαν ποτὲ οἱ σωστὲς λύσεις, ἀλλ' ἁπλῶς τονίζω ὅτι ἡ φαγωμάρα, μόνο γιὰ ἕνα μέρος τῶν διαμαχομένων, τῶν ἐπισημοτέρων, εἶχε κίνητρο πολιτικὸ ἢ κι ἐθνικό, κι ὅτι οἱ τέτοιες διαμάχες ἦταν καὶ ὑποκατάστατο τῆς ἀπούσης πολιτικῆς καὶ δημοκρατικῆς φαγωμάρας, ποὺ γιὰ μερικοὺς ἀνθρώπους, ἰδίως ἀπίστους ὀλιγοπίστους φθονεροὺς καὶ μυστικῶς ἀκαθάρτους, εἶναι ψυχικὴ ἀνάγκη. ψυχικὴ ἀνάγκη ὄχι ποτὲ τοῦ ἰσορροπημένου ἀνθρώπου ἀλλὰ τοῦ ἀνισορρόπου καὶ ψυχικῶς μὴ ὑγιοῦς, ποὺ θέλει πάντα νἄχῃ κάτι

γιὰ νὰ ξύνῃ καὶ ν' ἀκονάῃ τὰ δόντια του· σὰν τὰ κουνέλια, ποὺ εἶναι πλασμένα νὰ τρῶν ξηροὺς καρπούς, τὰ σκληρὰ κελύφη τῶν ὁποίων φαγώνουν τὰ δόντια τους, καὶ γι' αὐτὸ ἔχουν δόντια ποὺ μεγαλώνουν σὰν τὰ νύχια μας. κι ἂν στὴν ἐξημερωμένη κατάσταση τρῶν συνεχῶς ἕτοιμες τροφὲς καθαρισμένες καὶ μαλακές, καὶ τὰ δόντια τους δὲν φαγώνωνται, αὐτὰ μεγαλώνουν καὶ μπήχνονται στὸν οὐρανίσκο τους, καὶ τὰ κουνέλια ψοφοῦν. γι' αὐτὸ πρέπει ὁ κουνελοτρόφος νὰ ῥίχνῃ στὰ κουνέλια καὶ καυσόξυλα ἢ ἄλλα κούτσουρα, ὥστε νὰ τὰ ῥοκανίζουν, καὶ νὰ φαγώνωνται τὰ δόντια τους. ἀλλιῶς θὰ ψοφήσουν. ἔτσι εἶναι καὶ οἱ δῆθεν ὑπερορθόδοξοι ποὺ φαγώνονται ἀπὸ φθόνο «γιὰ τὴν ὀρθοδοξία».

Γι' αὐτὸ οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ τότε ποὺ ἀπὸ πνευματικὴ ὀλιγωρία ἀπέκτησαν κακοὺς ἐθισμούς, κι ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς εἶναι πρῶτον νὰ μὴν ἀρκοῦνται σὲ μιὰ δογματικὴ διαφωνία, ἀλλὰ νὰ ἐπεκτείνουν τὴ διαφωνία καὶ σὲ διαμάχη καὶ σὲ προσπάθεια ἐξοντώσεως τοῦ διαφωνοῦντος, καὶ δεύτερον νὰ μὴν ἀρκοῦνται στὶς ὄντως δογματικὲς διαφορὲς καὶ διολισθήσεις τῶν ἄλλων, γιὰ νὰ διαφωνήσουν, ἀλλὰ νὰ χαρακτηρίζουν ὡς δογματικὰ ζητήματα καὶ πολλὰ ἄλλα, ποὺ δὲν εἶναι καθόλου δογματικά, ἀλλὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ κάνῃ ἢ νὰ μὴν τὰ κάνῃ, καὶ νὰ τὰ δέχεται ἢ νὰ μὴν τὰ δέχεται, χωρὶς νὰ παύῃ νὰ εἶναι ὀρθόδοξος καὶ στὶς δυὸ περιπτώσεις. καὶ τέτοια μερικὰ μόνο μὴ δογματικὰ ζητήματα εἶναι τ' ἀκόλουθα.

1. Τὸ ἂν κάποιος δέχεται κάποιον ὡς ἅγιον ἢ ὄχι, καὶ τὸ ἂν πιστεύει ὅτι ὁ τάδε λεγόμενος ἅγιος εἶναι πρόσωπο ὑπαρκτὸ ἢ μὴ ὑπαρκτό, ἐπειδὴ λ.χ. ἡ «ὕπαρξί του» προκύπτει μόνο ἀπὸ τὰ ὄνειρα μιᾶς γυναικός. εἶναι θέμα ἁπλῶς ἱστορικό· δὲν εἶναι δογματικό.

2. Τὸ ἂν κανεὶς δέχεται ἢ δὲν δέχεται ὡς γνήσια κάποια κείμενα ἢ λείψανα κάποιου χαρακτηρισμένου ὡς ἁγίου. καὶ αὐτὰ εἶναι ἁπλῶς τὸ μὲν πρῶτο θέμα φιλολογικὸ τὸ δὲ δεύτερο ἱστορικό.

3. Τὸ ἂν κάποιος δέχεται μὲν ὅλα τὰ ὑπερφυσικὰ γεγονότα καὶ σημεῖα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, πρᾶγμα ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ὀρθοδοξία καὶ τὴ σωτηρία, ἀλλὰ γιὰ ὅλα τ' ἄλλα λεγόμενα καὶ ἀκουόμενα «θαύματα» ἔχει ἐπιφυλάξεις.

4. Τὸ ἂν κάποιος διακρίνει σὲ κάποιο κείμενο λειτουργικὸ ἢ κανονικὸ ἢ διδακτικὸ ἢ ἱστορικὸ κάποιο κομμάτι νόθο ἢ κάποιο ἱστορικὸ ἢ φιλολογικὸ λάθος τοῦ συγγραφέως ἢ ποιητοῦ ἢ μιὰ δογματικὴ ἀστοχία.

5. Τὸ ἂν κάποιος δὲν δέχεται ἄμφια, ῥάσα, μακριὰ κι ἀκούρευτα γένεια, καὶ μακριὰ κι ἀκούρευτα μαλλιὰ τῶν κληρικῶν, ἀλλ' ὑποστηρίζει τὴν κατάργησί τους, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἀπόστολοι δὲν εἶχαν τέτοια.

6. Τὸ ἂν κάποιος δέχεται καὶ τηρεῖ τὶς τακτὲς νηστεῖες ἢ δὲν τὶς τηρεῖ καὶ δὲν τὶς δέχεται, ἀλλ' ὑποστηρίζει τὴν κατάργησί τους, χωρὶς βέβαια νὰ εἶναι ἀντίθετος μὲ τὸν ἱερὸ θεσμὸ τῆς νηστείας, ὅπως τὸν διδάσκει ἡ Βίβλος, ἀλλὰ θεωρεῖ τὴ νηστεία ἐλεύθερα προσδιορίσιμη καὶ ἐπιλέξιμη ἢ καὶ τελείως προαιρετική, ὅπως εἶναι καὶ τὰ τρία ὑπὲρ φύσιν κατορθώματα τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ἡ νηστεία ἡ ἀγρυπνία καὶ ἡ ἰσόβιος παρθενία.

7. Τὸ ἂν κάποιος ὑποστηρίζει ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ναός, ὅπως δὲν ὑπῆρχε καὶ κατὰ τ' ἀποστολικὰ καὶ πρῶτα χριστιανικὰ χρόνια τῶν διωγμῶν, ἀλλὰ πρέπει ὁ ἐκκλησιασμὸς μὲ τὰ βιβλικὰ ἀναγνώσματα καὶ τὴ θεία εὐχαριστία νὰ γίνεται σὲ ἁπλοῦς καταλλήλους χώρους.

8. Τὸ ἂν κάποιος ἀρκεῖται στὸν ἐκκλησιασμὸ μόνο τῆς Κυριακῆς κατὰ τὴ θεία λειτουργία, καὶ δὲν εἶναι, ὅπως λένε, φιλακόλουθος ποὺ νὰ τρέχῃ ἀπὸ ἀγρυπνία σὲ ἀγρυπνία κι ἀπὸ ἑσπερινὸ σὲ παράκλησι, ἐπειδὴ εἶναι φτωχὸς κι ἐργαζόμενος βιοπαλαιστής, ποὺ ἀπὸ τὸ πενιχρό του εἰσόδημα περιμένουν τὴν τροφὴ πολλὰ στόματα, κι αὐτὸς δουλεύει δυὸ μεροκάματα τὴν ἡμέρα, ἢ ἐπειδὴ ἐννοεῖ ὅτι πρέπει τῆς τετάρτης ἐντολῆς νὰ ἐφαρμόζῃ ὄχι μόνο τὸ *τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ σάββατα Κυρίῳ τῷ θεῷ σου* ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτο σκέλος *ἓξ ἡμέρας ἐργᾷ*. διότι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει τουριστικὸ εἰσόδημα, οὔτε ἐκμεταλλεύεται ἕνα μεγάλο δάσος ἀπὸ καστανιές, οὔτε ἔχει πολυκατοικίες ποὺ νὰ εἰσπράττῃ τὰ ἐνοίκιά τους, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ εἶναι φιλακόλουθος.

9. Τὸ ἂν κάποιος πίνει ἢ δὲν πίνει τὸ μεγάλο ἁγιασμὸ τῶν Φώτων ἢ τῆς παραμονῆς των, ἐπειδὴ κοινωνεῖ συχνά, καὶ θεωρεῖ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ἐπαρκὲς γιὰ τὸν ἁγιασμό του, καὶ τὸ ἂν κάνει ἢ δὲν κάνει στὸ σπίτι του συχνὰ τὸ μικρὸ ἁγιασμό.

10. Τὸ ἂν κάποιος δὲν ἔχει ἀντίρρησι γιὰ κανένα εἶδος κηδείας ἀπὸ τὰ πέντε ποὺ ἐφαρμόζουν οἱ ἅγιοι προφῆτες καὶ ἀπόστολοι μέσα στὴν Ἁγία Γραφή.

11. Τὸ ἂν κάποιος τελῇ ἢ δὲν τελῇ ποτὲ στὸ σπίτι του εὐχέλαιο, χωρὶς βέβαια ν' ἀπορρίπτῃ τὸ εὐχέλαιο, ποὺ ἔχει ῥίζες ἀποστολικὲς καὶ βιβλικές. διότι καὶ στὴν πραγματικότητα ὁ ὀρθόδοξος κι εὐσεβὴς Χριστιανὸς ἕνα μόνο εὐχέλαιο στὴ ζωή του δικαιοῦται νὰ τελέσῃ κι αὐτὸ ὄχι ὁ κάθε Χριστιανός, ἀλλὰ μερικοὶ μόνο ποὺ ἁμάρτησαν θανάσιμα, καὶ ὅμως μετανόησαν, καὶ διότι ὅλα τ' ἄλλ' ἁμαρτήματα συγχωροῦνται μόνο μὲ τὴν ἱερὰ ἐξομολόγησι· μόνο τὰ θανάσιμα χρειάζονται ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησι καὶ εὐχέλαιο· κι αὐτὸ μία μόνο φορὰ στὴ ζωὴ ἑνὸς ἀνθρώπου.

12. Τὸ ἂν κάποιος Χριστιανὸς δὲν δέχεται τὴν ὀρθότητα τοῦ μο-

ναχισμοῦ, χωρὶς βέβαια ν' ἀπορρίπτη τὴν ἰσοβίως παρθενικὴ ζωὴ λίγων ἀνθρώπων, ἡ ὁποία ἔχει ρίζες ἀποστολικὲς καὶ βιβλικές.

13. Τὸ ἂν κάποιος μεταφράζει τὴ γλῶσσα τῆς λατρείας, πρᾶγμα ποὺ εἶναι κι ἐπιβεβλημένο. διότι τὴ λατρεία πρέπει κανεὶς νὰ τὴν καταλαβαίνη τοὐλάχιστο γλωσσικῶς.

14. Τὸ ἂν κάποιος κάνει τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ σπανίως, λ.χ. μία μόνο φορὰ σὲ κάθε ἐκκλησιασμό, καὶ ὄχι περισσότερο.

15. Τὸ ἂν κάποιος κάνει ἢ δὲν κάνει τὶς λεγόμενες «μετάνοιες» καὶ γενικῶς τὸ ἂν τὴν ἐπίκυψι αὐτὴ δὲν τὴ λέη «μετάνοια» (=μεταβολὴ νοοτροπίας).

16. Τὸ ἂν κάποιος ἀνάβει ἢ δὲν ἀνάβει κερὶ καὶ καντήλι, ἢ ἀνάβει μόνο στὴν ἐκκλησία καὶ σπανίως, καὶ τὸ ἂν θυμιατίζει ἢ δὲν θυμιατίζει ἢ θυμιατίζει σπανίως.

Εἶναι κι ἄλλα πολλὰ ποὺ δὲν εἶναι δόγματα, κι ὁ Χριστιανὸς κι ἂν τὰ κάνη κι ἂν δὲν τὰ κάνη, κι ἂν τὰ δέχεται κι ἂν δὲν τὰ δέχεται, δὲν καταπατεῖ κανένα δόγμα, καὶ κανεὶς δὲν πρέπει νὰ τὸν κατηγορῇ ἢ ν' ἀμφισβητῇ τὴν ὀρθοδοξία του. ἔχουμε κακομάθει ν' ἀναθεματίζουμε ὡς αἱρετικὸ γιὰ ψύλλου πήδημα τὸν ἄνθρωπο ποὺ δὲν χωνεύουμε ἢ δὲν τὸν χωνεύει ὁ «γέροντάς» μας, ποὺ μᾶς παρορμάει ἐναντίον του σὰ μαντρόσκυλα, χωρὶς ἐμεῖς νὰ νιώθουμε πῶς μᾶς χρησιμοποιεῖ, καὶ νὰ ἐπιδιώκουμε τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐξόντωσι τοῦ ἀθῴου, ἐπειδὴ δὲν θεωρεῖ δόγματα τὶς ἰδιοτροπίες μας. ἁμάρτημα φονικὸ αὐτὸ καὶ πολὺ βαρύ. καὶ πρέπει νὰ τὸ κόψουμε αὐτὸ τὸ χούι. μερικὲς φορὲς μάλιστα αὐτὸ τὸ χούι καταντάει θρασύτατη καὶ εἰδεχθὴς κακοήθεια τῶν φθονερῶν.

Ἐπιτρέψτε μου νὰ πῶ κι ἕνα παράδειγμα. ἔφεραν κάποιοι λείψανα σὲ σπίτι, κι ἄλλοι μαζεύτηκαν στὸ σπίτι ἐκεῖνο καὶ τὰ προσκυνοῦσαν. ἕνας Χριστιανός, ὅταν τοῦ πρότειναν νὰ πάη κι αὐτός, τοὺς εἶπε· «Ἰδιωτικὰ λείψανα ἁγίων δὲν παραδέχομαι. δὲν ἔχουν τὴν ἐγγύησι τῆς ἐκκλησίας». οἱ ἄλλοι τὸν ἀποδοκίμασαν καὶ ἀνάμεσα στ' ἄλλα τοῦ εἶπαν· «Δὲν εἶναι ἰδιωτικά! εἶναι ἀπὸ τὴν τάδε ἱερὰ μονή!». τοὺς ξαναλέει· «Λείψανα ποὺ διανυκτέρευσαν σὲ σπίτι ἰδιώτου ἔστω καὶ μία νύχτα, δὲν τὰ παραδέχομαι ὡς γνήσια. ἔχω τοὺς λόγους μου, διότι κάτι ξέρω». οἱ ἄλλοι τότε τὸν χαρακτήρισαν ὡς κακόδοξο, αἱρετικό, βλάσφημο, τὸν κακολόγησαν, τὸν ἔβρισαν, τὸν ἀναθεμάτισαν, καὶ τὸν καταράστηκαν. καὶ ὅμως· ὁ ὀρθόδοξος Χριστιανὸς ἦταν αὐτός. οἱ ἄλλοι δὲν ξέρουν τί λένε, καὶ τί εἶναι ὀρθοδοξία. *οὐ νοοῦσιν οὔτε ἃ λέγουσιν οὔτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται* (Α' Τι 2,5).

Ἡ δογματομανία τῶν ἡμερῶν μας εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ φοβερὲς κι ἀκάθαρτες κακοήθειες. οἱ δογματομανεῖς τὰ θέλουν ὅλα

δογματικά, γιὰ νὰ μποροῦν μ' αὐτὰ νὰ ἐξοντώνουν ὅποιον φθονοῦν. χρειάζονται μετάνοια.

4. «Ἀρεοπαγιτικὰ» Συγγράμματα

Κατὰ τὸ α' μισὸ τοῦ 6ου αἰῶνος ἐμφανίστηκε στὴν Κωνσταντινούπολι προερχόμενο ἀπὸ τὴ Συρία ἢ τὴν Ἀλεξάνδρεια, ἕνα σαφῶς μονοφυσιτικὸ σῶμα περίπου δέκα συγγραμμάτων καὶ δέκα ἐπιστολῶν μὲ ἔντονη ὀσμὴ παγανίλας καὶ μὲ ἰδιαίτερη ἀδυναμία στὴ μυστηκιστικὴ κι ὀργιαστικὴ εἰδωλολατρικὴ ὁρολογία καὶ στὶς ἐνθουσιαστικὲς καὶ μυστικοπαθεῖς ἀνατριχίλες καὶ μπαροῦφες τῆς μανιακῆς «θεοσοφίας». ἡ ξένη πρὸς τὸ Χριστιανισμὸ ὀσμὴ αὐτὴ εἶναι μὴ διαγνώσιμη ἀπὸ λογίους κι ἐπιστήμονες μὴ ἐξοικειωμένους μὲ εἰδωλολατρικὰ θεολογικὰ κείμενα. γι' αὐτὸ κι ὁ συντάκτης τῶν κειμένων αὐτῶν εὐκολώτερα πουλάει φύκια γιὰ μεταξωτὲς κορδέλλες σ' αὐτούς.

Ἔτσι τὰ ἐν λόγῳ μονοφυσιτικὰ κείμενα παρουσιάζονται ὡς «Συγγράμματα Διονυσίου τοῦ ἀρεοπαγίτου», τοῦ Ἀθηναίου μαθητοῦ τοῦ ἀποστόλου Παύλου (Πξ 55,21). πρόκειται γιὰ τὴ δεύτερη σὲ ὁλκὴ κι ἀποτελεσματικότητα πλαστογραφία στὴν παγκόσμια γραμματεία μετὰ τὴν παρασκευὴ τοῦ μασοριτικοῦ κειμένου τῆς Π. Διαθήκης καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ χάλκευσι τῶν παπικῶν ψευδισιδωρείων διατάξεων. τῶν ψευδαρεοπαγιτικῶν αὐτῶν κειμένων ἡ μὲν πατρότης εἶναι ἐπιμελῶς ἀφανὴς καὶ δυσδιάγνωστη, ἡ δὲ νοθεία καὶ κιβδηλεία εἶναι χοντροειδῶς ἐμφανής. παρ' ὅλ' αὐτὰ ἐξακολουθοῦν ἀπὸ τὸν 7ο αἰῶνα μέχρι καὶ σήμερα νὰ πείθουν πολλοὺς ὅτι εἶναι ὄντως γνήσια ἔργα τοῦ ἀρεοπαγίτου Διονυσίου. αὐτὸ συμβαίνει, ὄχι γιατὶ εἶναι ὄντως τόσο πολὺ ἐπιτηδευμένα καὶ πειστικά, ἀλλὰ γιατὶ ἔχουν τὴ διαβολεμένη μαγεία νὰ ξεσηκώνουν καὶ νὰ «ἐνθουσιάζουν» κάθε ψυχὴ ποὺ ἔχει, ὅπως κι ὁ συντάκτης των, μέσα της τὴν ἄκανθα τῆς ἐνθουσιαστικῆς καὶ μυστικοπαθοῦς ξιππασιᾶς καὶ μανίας καὶ ποὺ ἀρέσκεται καὶ ρέπει σὲ παγανιστικὲς καὶ θεοσοφικὲς τελετουργίες φανφάρες καὶ μπαροῦφες μασονικοῦ χαρακτῆρος. ἔτσι ἤδη ἀπὸ τὸ 660 κι ἔπειτα τὸ σῶμα τῶν κειμένων αὐτῶν διαπότισε καὶ κυριολετικὰ μαγάρισε τὴ χριστιανικὴ σκέψι κι ὁρολογία καὶ ἔκφρασι. ὁ σαφῶς μονοφυσίτης συντάκτης τῶν τολ-

μηρῶν αὐτῶν καὶ θρασυτάτης ἀξιώσεως ψευδεπιγράφων κειμένων διατελεῖ κάτω ἀπὸ τὴν ἰσχυρὴ ἐπίδρασι τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἰουδαίου Ἀλεξανδρέως Φίλωνος, καὶ κυρίως τοῦ νεοπλατωνικοῦ θεοσοφιστοῦ Πλωτίνου (θ. 270), ποὺ γνώρισε καὶ τὸ βουδδισμὸ στὴν Ἰνδία, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἀντλεῖ τὶς φαντασιώσεις του περὶ θείου καὶ περὶ τῶν ὑποδεεστέρων ἐκείνου λογικῶν ὄντων. ἔχοντας φυσικὰ ὁ πλαστογράφος ἐπίγνωσι τοῦ ὅτι φθονεῖ μιμεῖται κι ἀντιγράφει τοὺς νεοπλατωνικούς, διάλεξε ὡς συγγραφέα τῶν *ἐκφαντορικῶν* πλαστογραφημάτων του ὄχι τὸν συγγραφέα τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννη οὔτε τὸν *ἕως τρίτου οὐρανοῦ ἁρπαγέντα καὶ ἄρρητα ῥήματα ἀκούσαντα* ἐκεῖ Παῦλο, ἀλλὰ τὸ συμπολίτη τοῦ Πλάτωνος ἀρεοπαγίτη Διονύσιο.

Τὰ μισὰ περίπου ἀπὸ τὰ ἐν λόγῳ πλαστὰ κείμενα σῴζονται μέχρι σήμερα καὶ εἶναι τὰ ἑξῆς. 1. *Περὶ θείων ὀνομάτων·* 2. *Περὶ μυστικῆς θεολογίας·* 3. *Περὶ τῆς οὐρανίας ἱεραρχίας·* 4. *Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας·* 5. *Ἐπιστολαὶ* (δέκα)· 6. *Λειτουργία* (σῳζόμενη μόνο σὲ λατινικὴ μετάφρασι· (PG 3-4). καὶ ὅσα μαρτυροῦνται μέσα στὰ προηγούμενα εἶναι τὰ ἑξῆς. 7. *Θεολογικαὶ ὑποτυπώσεις* (αὐτὸ ἐνδέχεται νὰ εἶναι τὸ *Περὶ μυστικῆς θεολογίας*)· 8. *Περὶ δικαίου καὶ θείου δικαστηρίου* (αὐτὸ σίγουρα ἦταν τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δυὸ τελευταῖα τοῦ φιλοσοφικοῦ του συστήματος).

Μέσα στὰ σῳζόμενα κείμενα ὁ συντάκτης των δίνει γιὰ τὸν ἑαυτό του τὶς ἀκόλουθες «πληροφορίες». 1. ὅτι εἶναι μαθητὴς τοῦ ἀποστόλου Παύλου καὶ σύγχρονος καὶ φίλος τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Ἰακώβου (Π. θείων ὀνομ. 3,2). 2. ὅτι, εὑρισκόμενος στὴν Ἡλιούπολι τῆς Αἰγύπτου, εἶδε «τὴν ἔκλειψι τοῦ ἡλίου ποὺ συνέβη κατὰ τὴ σταύρωσι τοῦ Κυρίου» (Ἐπιστ. 7,2)· ἔτσι ὑποβάλλει ἔντεχνα τὴν «πληροφορία» ὅτι δὲν εἶναι «βοηθὸς ἀπόστολος» νεωτέρας ἡλικίας ὅπως οἱ Λουκᾶς Μάρκος Τίτος Τιμόθεος, ἀλλ' ἀπόστολος πλήρης πρῶτος μέγας καὶ συνομήλικος καὶ φίλος τῶν Παύλου Πέτρου Ἰωάννου καὶ Ἰακώβου. 3. ἀπευθύνει τὰ τρία πρῶτα ἀπὸ τὰ σῳζόμενα συγγράμματά του σὰν ἐπιστολιμαῖα πρὸς τὸν Τιμόθεο «τὸν παρὰ Παύλῳ μικρότερο συμμαθητή του» (Θεῖα ὀνόμ., Οὐράν. ἱεραρχ., Ἐκκλησ. ἱεραρχ.), μιὰ ἀπὸ τὶς Ἐπιστολές του πρὸς τὸν ἄλλο ἐπίσης «μικρότερο συμμαθητή του» Τίτο (θ'), καὶ μία πρὸς τὸν συναπόστολό του εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη (ι')· πρώτης δηλαδὴ σπουδαιότητος καὶ πρώτου κύρους πρόσωπο, καὶ ὄχι ὅ,τι κι ὅ,τι. 4. θεωρεῖ σὰ μυστήρια τὴ μοναχικὴ κουρὰ (Ἐκκλ. ἱεραρχ. 6,2) καὶ τὴν κηδεία (Ἐκκλ. ἱεραρχ. 7,2), προφανῶς ἐπειδὴ θέλει καὶ τὰ μυστήρια νὰ εἶναι ἐννέα, ἀριθμὸς στὸν ὁποῖο ἔχει ἰδιαίτερη ἀδυναμία. δὲν ἀποκλείεται καὶ τὰ συγγράμματά του νὰ ἦταν ἀρχικὰ ἐννέα, μία *ἐννεάς*, σὰν

τὶς *ἐννεάδες* τῶν συγγραμάτων τοῦ Πλωτίνου κατὰ τὴν ταξινόμησι τοῦ Πορφυρίου. ἡ ὀψιμότητα τοῦ Ψευδοδιονυσίου φαίνεται κι ἀπὸ τὸ ὅτι, γιὰ νὰ διαφημιστῇ, κολακεύει τοὺς μοναχούς (Ἐκκλ. ἱεραρχ. 6,2), τῶν ὁποίων ἡ ἐμφάνισι στὴν ἐκκλησία χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ ἔτος 350.

Ἄκρατος ξιππασμένος ἀφηνιασμένος καὶ ἀχαλίνωτος ἐνθουσιασμός, μὲ τὴν πιὸ παγανιστικὴ σημασία τοῦ ὅρου, κυριαρχεῖ στὰ γραπτὰ τοῦ Ψευδοδιονυσίου· ἀερολογία μὲ πλημμύρα νεολογισμῶν ἐρεθισμένου καὶ σαλταρισμένου ἐγκεφάλου σὰν ἀχανὴς χῶρος γεμάτος σαπουνόφουσκες εἶναι ἡ ὅλη μᾶζα τους. καὶ μέσα σ' αὐτὸ τὸ γνόφο ἀπὸ φοῦσκες ὁ συντάκτης νομοθετεῖ διακοσμεῖ φτιάχνει ταξινομεῖ θεσπίζει *ἐκφαντορικῶς* καὶ οὐρανοφαντόρως, σὰ στὸ καθιστικὸ τοῦ σπιτιοῦ του, ὅπως κόβει καὶ ῥάβει κι ὁ κατὰ Πλάτωνα Σωκράτης στὸ Φαίδωνα στὸ Συμπόσιο καὶ στὴν Πολιτεία, ἢ ὅπως ξαμολάει τοὺς ἀφρούς του στὰ βερμπαλιστικὰ καὶ καββαλιστικὰ γραπτά του ὁ Ἰουδαῖος Ἀλεξανδρεὺς Φίλων, ἢ ὅπως ῥεύονται οἱ νεοπλατωνικοί. τὰ γραπτά του ὅλα καὶ ὁλόκληρα εἶναι ἀπὸ στόφα παραληροῦντος ὑπνοβάτου ἢ μανιακοῦ. ἀπὸ τὶς 30 περίπου βιβλικὲς ὀνομασίες καὶ προσωνύμια τῶν ἀγγέλων διαλέγει ἐννέα, ἐννοώντας ὅτι αὐτὲς μόνο εἶναι ὅλες κι ὅλες, –προφανῶς ἐπειδὴ δὲν ξέρει τὶς ὑπόλοιπες ἢ δὲν τὶς πρόσεξε ἢ δὲν τὶς κατάλαβε, ἢ τὸ πιθανώτερο ἐπειδὴ τόσες μόνο τοῦ χρειάζονται γιὰ τὸ σκοπό του–. παρανοεῖ μερικὲς ἀπὸ τὶς ἐννέα, ὅπως τὴν ὀνομασία *ἀρχάγγελος*, τὴν ὁποία ἡ Βίβλος ἀποδίδει μόνο στὸν ἄγγελο Μιχαήλ, ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι ὁ φύλαξ καὶ ἄρχων τοῦ Ἰσραήλ (Δα 4,87· Α' Θε 8,4· Ἰδ 2,7· Ἀπ 22,10), καὶ ὄχι ἐπειδὴ ἄρχει ἄλλων ἀγγέλων, ὅπως νομίζει ὁ πλαστογράφος· καὶ φτιάχνει ὁλόκληρο *τάγμα ἀρχαγγέλων*, φτιάχνει καὶ ἄλλα *τάγματα* (ἀκριβέστερα *τάξεις*) ἀπὸ ἁπλᾶ προσωνύμια τῶν ἀγγέλων, πλάθει διάφορες ἄνισες καὶ ὑπάλληλες φύσεις ἀγγέλων, τοὺς ταξινομεῖ καὶ τοὺς ὀργανώνει σὲ *ἐννέα τάγματα* κλιμακωμένης διατάξεως βάσει τῶν ὀνομασιῶν ποὺ δὲν καταλαβαίνει, κυρίως δὲ βάσει τῆς φαντασιώσεως τοῦ Πλάτωνος περὶ κλιμακώσεως τοῦ θείου σὲ τρία ἄνισα ἐπίπεδα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ὑψώνοντάς τα στὸ τετράγωνο τὰ κάνει (3x3=) 9, καὶ τὰ φουσκώνει σὰν πολυουρεθάνη, καὶ γίνεται ἔτσι *κοσμήτωρ* τοῦ ὑπερπέραν αὐτός, ὅπως κάθε μανιακός, ποὺ νομίζει ὅτι εἶναι περίπου ὁ θεός· βάζει τὰ πάντα σὲ «δική του τάξι».

Τὸ λεξιλόγιό του, ἐπινοημένο σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ τὸν ἴδιο ὡς σῶμα νεολογισμῶν ἀνθρώπου ψυχικὰ ἀρρώστου, δείχνει τὴν ἀνικανοποίητη προσπάθειά του καὶ τὴν ἀκόρεστη κάψα του νὰ καταπλήξῃ καὶ νὰ ὑποβάλῃ. δίνω μόνο μισὴ ἑκατοντάδα λέξεων ἀπὸ τὸ πεποιημένο του αὐτὸ καὶ φανφαρονικὸ ἀλλὰ καὶ ἔντονα

παγανιστικὸ λεξιλόγιο. *τελετάρχης τελετάρχις τελεταρχία τελεταρχικὸς τελεταρχικώτατος τελετουργὸς τελετουργῶ τελετουργία τελετουργικὸς τελετουργικῶς τελειοδύναμος τελειωτικῶς θεαρχικὸς θεαρχικῶς ἐκφάντωρ ἐκφαντορία ἐκφαντορικὸς ἐκφαντορικῶς κρυφιόμυστος κρυφιοειδῶς φωτοδότις φωτοδοσία ὑπερθεότης ὑπερύπαρξις ὑπερουσιότης ὑπερπληρότης ὑπεραγαθότης ὑπεράγνωστος ὑπεράπειρος ὑπεράτρεπτος ὑπεριδρυμένος ὑπερίδρυσις ὑπεράρρητος ὑπερώνυμος ὑπερπλήρης ὑπέρσοφος ὑπερφαὴς ὑπέρφωτος ὑπέρλαμπρος ὑπερουράνιος ὑπεράρχιος ὑπέραγνος ὑπεραινετὸς ὑπερδύναμαι ὑπερκειμένως ὑπερηνωμένως ὑπερουσίως ὑπεραρρήτως ὑπεραληθῶς ὑπεραρχικῶς.* μερικὲς λέξεις του εἶναι τελείως σχιζοφρενικές, σὰ νὰ λέῃ κανεὶς ὄχι μόνο *ξύλινος ὑδάτινος σιδηροῦς ἄφθαστος ἄλαλος ἀνύπαρκτος νεκρὸς τριπλοῦς ἀρσενικὸς τετράγωνος, ἀλλὰ καὶ ξυλινώτατος ὑδατινώτατος σιδηρούστατος ἀφθαστότατος ἀλαλίστατος ἀνυπαρκτότατος νεκρώτατος τριπλούστατος ἀρσενικώτατος τετραγωνότατος.* τέτοιες λέξεις του εἶναι λ.χ. οἱ λέξεις του *ὑπεράπειρος ὑπεράτρεπτος ὑπεράγνωστος ὑπεράρρητος ὑπεραρρήτως ὑπεραληθῶς ὑπερθεότης* καὶ ἀρκετὲς ἄλλες. κυριολεκτικὰ δὲν ξέρει τί λέει ὁ παλαβός. (σὰν ἕναν τρελλὸ ποὺ ἔλεγε τὴ λέξι *τετραδέλτα*) μερικὲς δὲ λέξεις του λόγῳ τῆς τελείως ἀφρενάριστης ἀλαζονείας του εἶναι καὶ ἔντονα βλάσφημες ὅπως ἡ *ὑπερθεότης*, ἡ ὁποία σὰν τρῦπα καὶ φινιστρίνι στὸ κρανίο του δείχνει νὰ αἰωρῆται μέσα στὴ διάνοιά του ἡ παραδοχὴ πολλῶν ἐπιπέδων τοῦ θείου, ὅπως φαντασιώνονται οἱ Πλάτων Φίλων Ἰουστῖνος Ὠριγένης Πλωτῖνος Εὐσέβιος Πορφύριος, οἱ νεοπλατωνικοί, καὶ οἱ ἀρειανοί, βλασφημία γιὰ τὴν ὁποία ὅσοι ἀπ' αὐτοὺς ὑπῆρξαν μέλη τῆς ἐκκλησίας καταδικάστηκαν συνοδικῶς (Α', Β' καὶ Ε' οἰκουμενικὲς σύνοδοι) καὶ ἀποβλήθηκαν ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας.

Πέφτει δὲ ὁ μπαρουφατζῆς πλαστογράφος καὶ στὶς ἀκόλουθες χοντροκομμένες γκάφες. 1. λέει ὅτι σὲ κάθε θεία λειτουργία ἀπαγγέλλεται τὸ «Πιστεύω» (Ἐκκλ. ἱεραρχ. 3,2), τὸ ὁποῖο συνέταξαν ἀπὸ μισὸ ἡ Α' καὶ ἡ Β' οἰκουμενικὲς σύνοδοι, ἀπαγγέλλει δὲ ἡ ἐκκλησία σὲ κάθε θεία λειτουργία μετὰ τὸ 451. 2. λέει ὅτι τὸ χρῖσμα γίνεται μὲ *ἔλαιον* (Αὐτόθι 2,7), ἐνῷ κι αὐτὸ καθιερώθηκε στὴν ἐκκλησία μετὰ τὸ 451. 3. λέει ὅτι κατὰ τὴ θεία λειτουργία ὁ ἱεράρχης θυμιατίζει (Αὐτ. 3,2), ἐνῷ καὶ τὸ θυμιάτισμα ἄρχισε νὰ γίνεται μετὰ τὸ 451. 4. προϋποθέτει τὴν ὕπαρξι τέμπλου στὸ ναό (Αὐτ. 3,2), ἐνῷ ὄχι μόνο κι αὐτὸ ἐμφανίστηκε μετὰ τὸ 451, ἀλλὰ καὶ δὲν ὑπῆρχε στὴ χριστιανικὴ ἐκκλησία ναὸς πρὶν ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Ἀδριανοῦ (117-138). 5. χρησιμοποιεῖ τὶς Ἐπιστολὲς τοῦ Ἰγνατίου ποὺ γράφτηκαν τὸ 107. 6. χρησιμοποιεῖ πολὺ τὸν ὅρο *οὐσία*, καὶ μάλιστα μὲ τὴ δογματικὴ

ἔννοια ποὺ πῆρε μετὰ τὸν Μ. Ἀθανάσιο, καθὼς καὶ τὰ σύνθετά του *ὑπερούσιος ὑπερουσίως ὑπερουσιότης* κλπ., ἐνῷ κι ὁ ὅρος αὐτὸς εἶναι τῶν ὀψίμων χρόνων. 7. γενικῶς ἡ φρασεολογία του καὶ ἡ ὁρολογία του καὶ ἡ λατρευτικὴ πρακτικὴ ποὺ ἔχει ὑπ' ὄψι του εἶναι τοῦ β' μισοῦ τοῦ Ε' αἰῶνος.

Ἂν ἕνας περάσῃ τὰ συγγράμματα αὐτὰ καὶ μόνο μιὰ ἁπλῆ ἀνάγνωσι, δὲν τοῦ χρειάζεται ἄλλο τεκμήριο, γιὰ νὰ πεισθῇ ὅτι τὸ νὰ τ' ἀποδώσῃ κανεὶς στὸ μαθητὴ τοῦ Παύλου Διονύσιο τὸν ἀρεοπαγίτη εἶναι σὰ ν' ἀποδίδῃ στὸ Φειδία καὶ στὸν Πραξιτέλη ἀγάλματα κατασκευασμένα ἀπὸ πολυεστέρα ἢ ἀπὸ τσιμέντο ὡπλισμένο μὲ σίδηρο κι ἐπενδεδυμένα μὲ φορμάικα, ἢ νὰ ἐμφανίζῃ τὸν Ἡρόδοτο νὰ κάνῃ σοῦζες μὲ μοτοσυκλέττα. τέτοια χοντροκοπιὰ χαρακτηρίζει τὴν πλαστογραφία αὐτή. καὶ ὅμως τόσοι τὸ χάφτουν ἀκόμη καὶ σήμερα ὅτι τ' «ἀρεοπαγιτικὰ» συγγράμματα εἶναι γνήσια. πρόκειται γιὰ τὴν πειθὼ ποὺ ἀσκεῖ σὰ φορτικὸ δαιμόνιο μὲ τὴν ὑστερία του ἕνας περισσότερο παράφρων πάνω σὲ λιγώτερο παράφρονες καὶ τοὺς ἀφιονίζει καὶ τοὺς ὑποτάσσει λόγῳ τῆς διεγνωσμένης ἐπηρείας τοῦ ὁμοίου στοὺς ὁμοίους του, ὅπως συνέβη μὲ τὸν Χίτλερ καὶ τοὺς συνεργάτες του ἢ μὲ τὸν Μωάμεθ καὶ τοὺς ὀπαδούς του. τὰ γραπτὰ αὐτοῦ τοῦ νοσοῦντος ἀτόμου εἶναι χωρὶς ἀμφιβολία γραφόρροια ψυχοπαθοῦς μανιακοῦ, ὅπως εἶναι τὰ τοῦ Πλάτωνος καὶ τὰ τοῦ Ἰουδαίου Ἀλεξανδρέως Φίλωνος.

Τὸ 531, σ' ἕνα συνοδικὸ διάλογο μεταξὺ ὀρθοδόξων ἐπισκόπων καὶ μονοφυσιτῶν ὀπαδῶν τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας, οἱ μονοφυσῖτες, γιὰ νὰ στηρίξουν τὴν κακοδοξία τους, ἐπικαλέστηκαν πολλὲς «μαρτυρίες» ἀπὸ τὰ κίβδηλα συγγράμματα τοῦ Ψευδοδιονυσίου, τὰ ὁποῖα εἶναι κατάφορτα ἀπὸ μονοφυσιτικὲς δοξασίες. αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη ἐμφάνισι καὶ μνεία τῶν κειμένων αὐτῶν. τότε ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ἀρχιεπίσκοπος Ἐφέσου Ὑπάτιος ἀπέδειξε τὰ ψευδαρεοπαγιτικὰ συγγράμματα νόθα, λέγοντας μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς, τὰ ὁποῖα διασώθηκαν μόνο σὲ λατινικὴ μετάφρασι καὶ τὰ ὁποῖα ἐπαναφέρω κατὰ τὸ δυνατὸν στὴν πρωτότυπη γλῶσσα τους, μεταφράζω δὲ καὶ στὴ σημερινὴ ἑλληνική.

Ταύτας γὰρ τὰς μαρτυρίας, ἃς ὑμεῖς Διονυσίου τοῦ ἀρεοπαγίτου λέγετε, πόθεν δύνασθε ἀποδεῖξαι ἀληθεῖς εἶναι, ἡμῶν ὑπόπτους αὐτὰς γινωσκόντων; εἰ γὰρ ἦσαν τούτου, οὐκ ἂν ἠδύναντο διαλαθεῖν τὸν μακάριον Κύριλλον. καὶ τί λέγω τὸν μακάριον Κύριλλον, ὅπου γε καὶ ὁ μακάριος Ἀθανάσιος, εἰ μετὰ βεβαιότητος ἐγίνωσκε τούτου εἶναι, πρὸ πάντων ἂν ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ περὶ τῆς ὁμοουσίου Τριάδος ταύτας τὰς μαρτυρίας προήνεγκε κατὰ τῶν τοῦ Ἀρείου ποικίλων περὶ τὴν ὑπόστασιν βλασφημιῶν; εἰ δὲ οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων

μνείαν αὐτῶν ἐποιήσατο, οὐκ οἶδα, πόθεν νῦν ὑμεῖς δύνασθε ἀποδεῖξαι ἐκείνου εἶναι. (Collatio catholicorum cum severianis habita Constantinopoli, anno Domini DXXXI, tempore Iustiniani imperatoris. Mansi 8,821 de).

«Αὐτὲς τὶς μαρτυρίες, ποὺ λέτε ὅτι εἶναι τοῦ Διονυσίου τοῦ ἀρεοπαγίτου, μὲ ποιά τεκμήρια μπορεῖτε νὰ τὶς ἀποδείξετε ὅτι εἶναι γνήσιες, τὴ στιγμὴ ποὺ ἐμεῖς ξέρουμε ὅτι εἶναι ὕποπτες; ἂν ἦταν ἐκείνου, δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ μὴν τὶς προσέξῃ ὁ μακάριος Κύριλλος. καὶ τί λέω τὸ μακάριο Κύριλλο, ὅταν ἀκόμη κι ὁ μακάριος Ἀθανάσιος, ἂν τὶς ἤξερε καὶ ἦταν βέβαιος ὅτι εἶναι ἐκείνου, στὴ σύνοδο τῆς Νικαίας πρὶν ἀπὸ κάθε ἐπιχείρημα γιὰ τὴν ὁμοούσια Τριάδα θὰ προέβαλλε τὶς μαρτυρίες αὐτὲς ἐναντίον τῶν ποικίλων βλασφημιῶν τοῦ Ἀρείου γύρω ἀπὸ τὴν ὑπόστασι. ἀφοῦ λοιπὸν κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους δὲν μνημόνευσε αὐτὰ τὰ κείμενα, δὲν ξέρω πῶς μπορεῖτε τώρα ν' ἀποδείξετε σεῖς ὅτι εἶναι ἐκείνου».

Οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι καὶ σύνεδροι τῆς συνόδου συμφώνησαν ὅλοι μὲ τὸν Ὑπάτιο καὶ καταδίκασαν τὰ συγγράμματα ὡς νόθα, ὁπότε οἱ μονοφυσῖτες δὲν μπόρεσαν νὰ στηριχτοῦν σ' αὐτά.

Στὴ συνέχεια οἱ ὀρθόδοξοι, ἀμυνόμενοι συχνὰ ἐναντίον τῶν μονοφυσιτῶν καὶ μὲ τὴν ἀπόδειξι τῆς πλαστογραφίας τῶν ψευδαρεοπαγιτικῶν συγγραμμάτων, ἀνέπτυξαν μιὰ ἐπιχειρηματολογία ποὺ συνοψίζεται στὰ ἑξῆς τέσσερα ἀναντίρρητα ἐπιχειρήματα.

1. Ὅτι δὲν τὰ μνημονεύει κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους πατέρες· τοὺς πρὸ τοῦ 531.

2. Ὅτι στὴν Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τοῦ Εὐσεβίου Καισαρείας (θ. 340), ὅπου καταγράφονται ἁπαξάπαντα τὰ προγενέστερα χριστιανικὰ κείμενα, ἀκόμη καὶ τὰ μικρότερα καὶ τὰ εὐτελέστερα, δὲν γίνεται καμμιὰ ἀναφορὰ τοῦ τόσο μεγάλου ὄγκου τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι δῆθεν συνομήλικα μὲ τὴν Κ. Διαθήκη καὶ περίπου μέρος αὐτῆς.

3. Ὅτι στὰ ψευδεπίγραφα αὐτὰ κείμενα μαρτυρεῖται ἐκκλησιαστικὸς βίος καὶ λατρεία πολὺ μεταγενέστερης ἐποχῆς.

4. Ὅτι σ' αὐτὰ χρησιμοποιοῦνται οἱ Ἐπιστολὲς τοῦ Ἰγνατίου.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ Ζ' αἰῶνος κάποιος Θεόδωρος, γιὰ τὸν ὁποῖο νομίζω ὅτι εἶναι ὁ μονοφυσίτης καὶ ἱδρυτὴς τοῦ μονοθελητισμοῦ Θεόδωρος ἡγούμενος τῆς ἐν Ῥαϊθοὺ μονῆς κι ἔπειτα ἐπίσκοπος τῆς Φαρὰν (580-620), ἔγραψε ἕνα σύγγραμμα, μὲ τὸ ὁποῖο προσπαθοῦσε ν' ἀνασκευάσῃ τὰ προειρημένα τέσσερα ἐπιχειρήματα τῶν ὀρθοδόξων καὶ ν' ἀποδείξῃ ὅτι τὰ ψευδεπίγραφα «ἀρεοπαγιτικὰ» συγγράμματα εἶναι γνήσια. τὸ σύγγραμμα τοῦ Θεοδώρου ἐκεῖνο, ποὺ σήμερα δὲν σῴζεται, ἀναλύει καὶ κριτικάρει ὁ Φώτιος στὴν

πρώτη ἀνάγνωσι τῆς Μυριοβίβλου του· καὶ στὸ τέλος παρατηρεῖ μὲ λεπτὴ εἰρωνεία· *Ταύτας οὖν τὰς τέσσαρας ἀπορίας* (= τὰ τέσσερα ἐπιχειρήματα τῶν ὀρθοδόξων ποὺ στριμώχνουν τοὺς μονοφυσῖτες σὲ ἀδιέξοδα) *διαλῦσαι ἐπαγωνισάμενος, βεβαιοῖ, τό γε ἐπ' αὐτῷ, γνησίαν εἶναι τοῦ μεγάλου Διονυσίου τὴν βίβλον* (PG 103,44-45).

Παρ' ὅλα αὐτά, 40-80 χρόνια μετὰ τὸν Ὑπάτιο καὶ τὴ σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως ποὺ καταδίκασαν τὰ ψευδαρεοπαγιτικὰ συγγράμματα ὡς νόθα κακόδοξα κι ἀπατεωνικά, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ 570 μέχρι τὸ 610, τέσσερες τοὐλάχιστο ὀρθόδοξοι τὰ δέχτηκαν ὡς γνήσια ὀρθόδοξα καί γε θεόπνευστα· οἱ Ἰωάννης Σκυθοπόλεως (ὁ ὁποῖος ἢ σφαλερῶς ἢ ὡς ψευδώνυμος κι αὐτὸς χρονολογεῖται πρὸ τοῦ Ὑπατίου), Ἀνδρέας Καισαρείας ὁ συντάκτης τοῦ καββαλιστικοῦ ἑρμηνευτικοῦ ὑπομνήματος *Εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν*, Ἀναστάσιος Α' Ἀντιοχείας (θ. 599) τοῦ ὁποίου τὰ Ἅπαντα ἐξέδωκα σὲ κριτικὴ ἀπὸ χειρογράφων ἔκδοσι γιὰ πρώτη φορὰ ὁ ὑποφαινόμενος (Θεσσαλονίκη 1976), καὶ Ἀναστάσιος Β' Ἀντιοχείας ὁ Σιναΐτης (θ. 610) μὲ τὸν ὁποῖο ἐπίσης ἀσχολήθηκα καὶ τοῦ ὁποίου ἐξέδωκα τρία μικρὰ ἔργα σὲ κριτικὴ ἔκδοσι πάλι γιὰ πρώτη φορά (Θεσσαλονίκη 1976). ὁ πρῶτος ἀπ' αὐτοὺς μάλιστα, ὁ φερόμενος ὡς Ἰωάννης Σκυθοπόλεως, ἔγραψε κι ἑρμηνευτικὸ ὑπόμνημα στὰ ψευδαρεοπαγιτικὰ συγγράμματα, σὰν σὲ βιβλικὰ καὶ θεόπνευστα κείμενα· καὶ γνῶμες ἀπὸ τὸ ὑπόμνημά του παραθέτει ἀργότερα ὁ Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής.

Ἀπὸ νόθευσι κειμένων μόνο, ἡ παραδοχὴ τῶν κιβδήλων καὶ κακοδόξων αὐτῶν συγγραμμάτων ἀποδόθηκε καὶ στὸ Σεβηριανὸ Γαβάλων, ποὺ ἔζησε γύρω στὸ 400, καὶ στὸ Λεόντιο Βυζάντιο, ποὺ πέθανε τὸ 543, δώδεκα μόλις χρόνια μετὰ τὴν καταδίκη τους ἀπὸ τὸν Ὑπάτιο καὶ τὴ σχετικὴ σύνοδο στὴν Κωνσταντινούπολι. στὸ μὲν Λεόντιο τὸ ὄνομα τοῦ Ψευδοδιονυσίου παρεισέφρησε σὰ σχόλιο - γλώσσημα σὲ παραφουσκωμένο κατάλογο παραδεδεγμένων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, στὸ δὲ ἔργο τοῦ Ἀναστασίου Σιναΐτου *Ὁδηγὸς* παρατίθεται μεταγενέστερο ἀνθολόγιο μὲ ἀπόσπασμα τοῦ δῆθεν «Σεβηριανοῦ Γαβάλων», ὅπου ἀναφέρεται τιμητικῶς ὁ Ψευδοδιονύσιος. κι ὅλες αὐτὲς οἱ κιβδηλεῖες ἔγιναν στὴ μονοφυσιτικὴ Ἀντιόχεια ὄχι χωρὶς τὴ φροντίδα τῶν μονοφυσιτῶν.

Ἔπειτα, 130 χρόνια μετὰ τὸν Ὑπάτιο καὶ πάνω ἀπὸ 200 χρόνια πρὸ τοῦ Φωτίου, 30 δὲ μόλις χρόνια μετὰ τὸ Θεόδωρο Φαράν, ὁ Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς (θ. 662) ὑπομνημάτισε τὰ ψευδεπίγραφα κακόδοξα κι ἀπατεωνικὰ αὐτὰ μονοφυσιτικὰ συγγράμματα ὡς θεόπνευστα βιβλικὰ κείμενα· –ὁ Μάξιμος εἶχε πολὺ πεπλανημένη ἀντίληψι περὶ Βιβλικοῦ Κανόνος–· κι αὐτὰ τὰ ὑπομνήματα τὰ

τόλμησε μὲ τὸ σκεπτικὸ ὅτι, ἀφοῦ εἶναι θεόπνευστα καὶ βιβλικὰ κείμενα τὸ Εὐαγγέλιο καὶ οἱ Πράξεις τοῦ Λουκᾶ, εἶναι τέτοια καὶ τὰ *ἐκφαντορικώτατα καὶ τελεταρχικώτατα* κείμενα τοῦ συνομηλίκου του καὶ παρὰ Παύλῳ συμμαθητοῦ του Διονυσίου τοῦ ἀρεοπαγίτου. ὅπερ ἔδει δεῖξαι! καὶ μετὰ τὸ Μάξιμο τὰ ὑπομνημάτισαν μὲ τὴν ἴδια λογική, δηλαδὴ πάλι ὡς βιβλικὰ καὶ θεόπνευστα κείμενα, ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γερμανός Α' (715-730) κι ὁ φανατικὸς λατινόφρων Γεώργιος Παχυμέρης (θ. 1310). τὸ ἄκρως περίεργο εἶναι ὅτι ὁ Μάξιμος ὑπῆρξε ὁ κυριώτερος πολέμιος τοῦ Θεοδώρου Φαρὰν καὶ τοῦ μονοθελητισμοῦ.

Μετὰ τὸ Μάξιμο ἄρχισαν νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ κακόδοξα κείμενα ὡς θεόπνευστα πολλοὶ ὀρθόδοξοι, καὶ δὲν μπόρεσε νὰ τοὺς ἀναχαιτίση οὔτε ἕνας Φώτιος. ἂν ἀρχίσουμε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς παραδοχῆς καὶ χρήσεώς των, ἀνάμεσα σὲ πάρα πολλοὺς τὰ χρησιμοποίησαν καὶ οἱ ἀκόλουθοι. Ἰωάννης Σκυθοπόλεως (6ος αἰ.), Ἀνδρέας Καισαρείας (6ος αἰ.), Ἀναστάσιος Α' Ἀντιοχείας (θ. 599), Ἀναστάσιος Β' Ἀντιοχείας (θ. 609-610), Μάξιμος Ὁμολογητής (θ. 662), Γερμανὸς Α' Κωνσταντινουπόλεως (715-730), Ἀνδρέας Κρήτης (660-740), Ἰωάννης Δαμασκηνός (670;-750;), Νικηφόρος Κωνσταντινουπόλεως (755-828), Θεόδωρος Στουδίτης (759-826), Ἀρέθας Καισαρείας (850-940), Συμεὼν Λογοθέτης ὁ μεταφραστής (γύρω στὸ 950), Συμεὼν Παφλαγὼν ὁ λεγόμενος καὶ Νέος Θεολόγος (949-1022), Νικήτας Στηθᾶτος (γύρω στὸ 1050), Θεοφύλακτος Ἀχρίδος (1050-1110), Μιχαὴλ Γλυκᾶς (1120-1180), Νεόφυτος ἔγκλειστος (1134-1212), Γεώργιος Παχυμέρης (1242-1310), Γρηγόριος Παλαμᾶς (1296-1359), Νικηφόρος Γρηγορᾶς (1295-1360), Νικόλαος Καβάσιλας (1220-1370), Ἀντώνιος Λαρίσσης (1330-1400), καὶ τὸ Δοξαστικὸν τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἀρεοπαγίτου, καί γε οἱ «οἰκουμενικὲς σύνοδοι» Πενθέκτη (ἡ παπικὴ πλαστογραφικὴ) καὶ Ἑβδόμη (ἡ παπικῆς προεδρίας). (Πενθέκτη, πρᾶξις F': περὶ *θεανδρικῆς ἐνεργείας·* ἡ φράσι ἀπὸ τὴν Δ' Ἐπιστολὴ *Πρὸς Γάιον* τοῦ Ψευδοδιονυσίου. Ἑβδόμη οἰκουμενικὴ σύνοδος, κανόνες 2 καὶ 4 ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Ψευδοδιονυσίου Ἐκκλησ. ἱεραρχ., 1, καὶ Περὶ θείων ὀνομάτων, 3). δυὸ ἀπὸ τοὺς παραπάνω, ὁ Ἀναστάσιος Α' Ἀντιόχειας κι ὁ Νικόλαος Καβάσιλας, καὶ ἡ Πενθέκτη σύνοδος, παραθέτουν μόνο χωρία, χωρὶς νὰ κατονομάζουν τὸν Ψευδοδιονύσιο. ἀπ' ὅλους τοὺς παραπάνω ἐπίσης ἐκεῖνοι, ποὺ χρησιμοποιοῦν τὰ ψευδεπίγραφα καὶ κακόδοξα αὐτὰ κείμενα πιὸ πολὺ καὶ εἶναι κυριολεκτικὰ διαποτισμένοι ἀπ' αὐτά, εἶναι οἱ Μάξιμος Ὁμολογητὴς ποὺ τὰ ὑπομνημάτισε, Συμεὼν Παφλαγὼν ἢ καὶ Νέος Θεολόγος λεγόμενος ποὺ βασίζει τὸ μυστικιστικό του σύστημα σ' αὐτά, Νικήτας Στηθᾶτος ὁ μαθητὴς τοῦ Συμεὼν ποὺ φιλοδόξησε

νὰ συνεχίση καὶ συμπληρώση τὸν Ψευδοδιονύσιο μὲ τρία δικά του τέτοια *ἐκφαντορικὰ* καὶ *τελετουργικὰ* συγγράμματα, Γεώργιος Παχυμέρης ὁ λατινόφρων ὑπομνηματιστής των, Γρηγόριος Παλαμᾶς ὁ ἀνθενωτικὸς καὶ κύριος ἐκπρόσωπος τοῦ ἄκρως μυστικιστικοῦ κι ἐριστικοῦ ἡσυχασμοῦ καὶ τῆς θεολογίας τοῦ *ἀκτίστου φωτός*, καὶ οἱ ὀπαδοί του ὅπως ὁ Ἀντώνιος Λαρίσσης καὶ μερικοὶ ἄλλοι. ἐπὶ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Β' Τραυλοῦ (820-829) τὰ ψευδαρεοπαγιτικὰ συγγράμματα στάλθηκαν στὴν παπικὴ Δύσι, κι ἀπὸ τότε οἱ παπικοὶ ξετρελλάθηκαν μ' αὐτά, ὁ δὲ πιὸ διαποτισμένος δικός τους ἀπ' αὐτὰ ὑπῆρξε ὁ Θωμᾶς Ἀκινᾶς (1224-1274). τότε περίπου τὰ υἱοθέτησαν καὶ τὰ θαύμασαν καὶ οἱ νεστοριανοί. οἱ μονοφυσῖτες οἱ νεστοριανοὶ καὶ οἱ παπικοὶ εἶναι μ' αὐτὰ πολὺ πιὸ ξετρελλαμένοι ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους, ἐπειδὴ ἀνέκαθεν εἶναι παγανιστικώτεροι. τρίτος μετὰ τὸν Ὑπάτιο (531) καὶ τὸ Φώτιο (860) τ' ἀπέρριψε τὸ 1457 ὁ δυτικὸς Λαυρέντιος Βάλλα (L. Valla), καὶ τέταρτος τὸ 1504 ὁ Ἔρασμος.

Στὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολὴ ἀπὸ τὸν 7ο αἰῶνα κι ἔπειτα κάθε συγγραφεύς, ποὺ ἤθελε νὰ εἶναι στὴ λέσχη τῶν πνευματικῶν, σεβαστὸς ὡς σοφὸς «θεολόγος» καὶ «μύστης» τῆς πνευματικότητος, θεωροῦσε ἀπαραίτητο ν' ἀναφέρεται μὲ βαθὺ σέβας κι ἀνατριχιαστικὸ δέος στὴν ἀρρωστημένη παγανιστικὴ καὶ θεοσοφικὴ θεολογία αὐτοῦ τοῦ μανιακοῦ καὶ νὰ παραθέτη ἀπὸ τὰ πλαστογραφήματά του ὅσο γίνεται περισσότερα καὶ μεγαλείτερα κατεβατά. ὁ Γρηγόριος Παλαμᾶς παραθέτει στὰ ἔργα του 440 πελώρια παραθέματα ἀπὸ τὰ κείμενα τοῦ Ψευδοδιονυσίου. εἶχε γίνει ψώρα τῆς ἐποχῆς. ἔτσι κολυμποῦσαν σχεδὸν ὅλοι στὴν πιὸ γλιστερὴ σαπουνόφουσκα. ἡ ψευδαρεοπαγιτικὴ γραφόρροια κατάντησε μιὰ Τρίτη Διαθήκη ἀνώτερη ἀπὸ τὶς δυὸ προηγούμενες στὴν ἐκτίμησι τοῦ κάθε χρήστου. πρόκειται δηλαδὴ γιὰ ἀπάτη, τῆς ὁποίας θύματα ὑπῆρξαν πολλὰ καὶ μεγάλα ὀνόματα. ἡ ἐκκλησία κινδύνευσε νὰ γίνη *ποταμοφόρητος*.

Ἡ διείσδυσι τοῦ Ψευδοδιονυσίου στὴ μετὰ τὸ 660 θεολογικὴ σκέψι τῶν Χριστιανῶν εἶναι τόση, ποὺ ἡ κεντρικὴ μπαρούφα τοῦ συστήματός του γιὰ «τὰ ἐννέα τάγματα τῶν ἀγγέλων» περάστηκε γύρω στὸ 1000 καὶ στὴ φρασεολογία τῆς θείας λειτουργίας καὶ τῆς λατρευτικῆς ὑμνολογίας, καὶ στὴ σφραγῖδα τοῦ προσφόρου ὥστε «τὰ ἐννέα τάγματα» νὰ περαστοῦν καὶ στὴν προσφορὰ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, ὅπως ἔχουν περαστῆ καὶ στὴν εὐχὴ τῆς ἀναφορᾶς φράσεις ὁλόκληρες ἀπὸ τὸν κιναιδικὸ διάλογο τοῦ Πλάτωνος «Φαίδων» (*ἀεὶ ὢν ὡσαύτως ὢν* κλπ.), καὶ στὶς 3 ἁλυσίδες τοῦ θυμιατηρίου μὲ τὰ (3x3=) 9 κουδούνια του, καὶ στὸ «ἐφοὺδ» τὸ διακριτικὸ τῶν μεγαλοσχήμων μοναχῶν ὡς ἔμβλημα τῆς ἀνωτέρας τάξεώς

των, καὶ στὰ περὶ ἀγγέλων κεφάλαια τῶν Δογματικῶν τοῦ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ (Ἔκδ. ὀρθ. πίστ. 2,3 PG 94,872), τοῦ Χ. Ἀνδρούτσου (σ. 126), καὶ τοῦ Π. Τρεμπέλα (σ. 1,428), καὶ ὅπου ἀλλοῦ δὲν φαντάζεται κανείς.

Ποιός ὅμως εἶναι ὁ πλαστογράφος ποὺ χάλκευσε τὰ ψευδεπίγραφα καὶ μανιακὰ αὐτὰ κείμενα καὶ τ' ἀπέδωσε στὸν ἀρεοπαγίτη Διονύσιο; μεταξὺ τῶν ἐτῶν 531 κι 650 οἱ ὀρθόδοξοι ποὺ ἀκολουθοῦσαν τὴ νηφάλια καὶ σοβαρὴ γνώμη τοῦ Ὑπατίου καὶ τῆς σχετικῆς συνόδου, ὑπέθεσαν ὡς συντάκτη τους τὸν Ἀλεξανδρέα Ἀπολλινάριο Λαοδικείας (310-390), αἱρετικὸ καὶ πρόδρομο τῶν μονοφυσιτῶν καταδικασμένο ἀπὸ τὴ Β' οἰκουμενικὴ σύνοδο (381). καὶ μετὰ 130 χρόνια ὁ Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς μὲ τὰ ὑπομνήματά του στὰ «θεόπνευστα» καὶ «βιβλικά», ὅπως φανταζόταν, ψευδαρεοπαγιτικὰ συγγράμματα «ἀποκατέστησε» τὰ κείμενα αὐτὰ ὡς δεκτὰ καὶ σεβαστὰ καὶ μάλιστα καὶ «κανονικὰ» στὴν ὀρθόδοξη ἐκκλησία καὶ στὴν «ὀρθόδοξη θεολογία», ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ βέβαια, κι ἀπέκρουσε τὴν ἄποψι ὅτι εἶναι τοῦ Ἀπολλιναρίου, λέγοντας ὅτι ὁ «ἀρεοπαγίτης Διονύσιος» ἀναιρεῖ τὸν Ἀπολλινάριο (Μάξιμος, Εἰς Διον. ἀρ. Ἐκκλ. ἱερ. 7,2 PG 4,176c), πρᾶγμα ὅμως ποὺ δὲν ἀληθεύει. Ἀπολλινάριος καὶ Ψευδοδιονύσιος συμπίπτουν σὲ πολλὲς κακοδοξίες καὶ μονοφυσιτίζουν ἐξ ἴσου. δὲν νομίζω ὅμως κι ἐγὼ ὅτι τὰ μανιακὰ αὐτὰ κείμενα εἶναι τοῦ Ἀπολλιναρίου, στὴν ἁπλότητα τῆς γλώσσης τοῦ ὁποίου δὲν ταιριάζουν καθόλου οἱ μπαρουφοειδεῖς καὶ ξιππασμένοι νεολογισμοί τους.

Χρονογράφοι τοῦ 12ου αἰῶνος διέσωσαν τὴν πληροφορία ὅτι συγγραφεὺς τῶν ψευδαρεοπαγιτικῶν συγγραμμάτων εἶναι ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐπίσης στὴν καταγωγὴ Πέτρος ὁ Κναφεὺς ἢ Γναφεύς –Κναφεύς (=πλύντης), ἐπειδὴ ἀρχικὰ ὡς μοναχὸς ἦταν προϊστάμενος τοῦ πλυντηρίου ῥούχων στὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει μονὴ Ἀκοιμήτων, ποὺ λεγόταν ἔτσι, ἐπειδὴ ὠργανωμένη σὲ λειτουργικὲς βάρδιες, εἶχε ἀένναη κι ἀδιάκοπη καθημερινὴ καὶ εἰκοσιτετράωρη λατρευτικὴ - λειτουργικὴ ἀκολουθία στὸ ναό της, καὶ δὲν ἔπαυε σ' αὐτὸν ποτὲ νὰ τελῆται λατρεία (*τελεταρχικωτάτη*), κι αὐτὸ θεωροῦνταν μίμησι τῶν ἀσωμάτων καὶ ἀκοιμήτων ἀγγέλων (μανία σαλταρισμένων *τελεταρχικωτάτων*)–, ἀργότερα πρεσβύτερος στὴ Χαλκηδόνα καὶ μονοφυσίτης καὶ θεοπασχίτης πατριάρχης Ἀντιοχείας καὶ δάσκαλος τοῦ πολυγραφωτέρου Σύρου καὶ μονοφυσίτου αἱρεσιάρχου Σεβήρου Ἀντιοχείας (512-518). ὁ Πέτρος ὁ Κναφεὺς ἦταν φίλος κι εὐνοούμενος καὶ δάσκαλος καὶ τοῦ μονοφυσίτου αὐτοκράτορος Ζήνωνος (Θεοφάνης, Χρον., Α.Μ. 5956 CSHB 1,175· PG 108, 288ab. Γεώργιος Κεδρηνός, Σύνοψ. ἱστ., PG 121,665a).

Ὅταν βασίλευε ὁ ὀρθόδοξος καὶ ἰσχυρὸς αὐτοκράτορας Λέων Α΄, ποὺ εἶχε μόνο δυὸ θυγατέρες, πρὸς τὰ τέλη τῆς ζωῆς του διώρισε τὸν ἕνα γαμπρό του αὐτοκράτορα τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ Δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἐνῷ τὸν ἄλλο, τὸ Ζήνωνα, ἐπειδὴ ἦταν κρυφὸς μονοφυσίτης –κι ὁ Λέων τὸ ἤξερε–, δὲν τὸν διώρισε Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ ἔστεψε συναυτοκράτορά του τὸν ἔγγονό του Λέοντα Β΄, βρέφος ἑνὸς ἔτους καὶ γιὸ τοῦ Ζήνωνος. ὅταν ὅμως ὁ Λέων Α' πέθανε, ὁ Λέων Β' ποὺ ἦταν νήπιο τεσσάρων ἐτῶν ἔστεψε συναυτοκράτορά του τὸν πατέρα του Ζήνωνα καὶ μετὰ λίγες μέρες «πέθανε ἀπὸ ξαφνικὴ ἀρρώστια». κι ἔμεινε αὐτοκράτορας μόνος ὁ μονοφυσίτης Ζήνων (474-5· 476-491), ὁ ὁποῖος ἐκδηλώθηκε πολὺ ἄγρια καὶ δίωξε τοὺς ὀρθοδόξους ἐπὶ 17 χρόνια ποὺ βασίλευσε. ἂν καὶ κατὰ τὸ δεύτερο ἔτος τῆς βασιλείας του ἐκθρονίστηκε γιὰ ἕνα περίπου ἔτος, κατώρθωσε νὰ ξαναπάρῃ τὸ θρόνο καὶ νὰ βασιλεύσῃ ἄλλα 15 ἔτη.

Αὐτὸς ὁ Ζήνων ἦταν μαθητὴς τοῦ Πέτρου τοῦ Κναφέως, ὅταν ὁ Πέτρος ἦταν πρεσβύτερος στὴ Χαλκηδόνα, στὸ ναὸ τῆς μάρτυρος Βάσσης, κι ἐν συνεχείᾳ μονοφυσίτης πατριάρχης Ἀντιοχείας γιὰ τρεῖς μὴ συναπτὲς χρονιές (465-6· 474-5· 475). ὁ Πέτρος, ἀφοῦ πατριάρχευσε στὴν Ἀντιόχεια ὡς δεδηλωμένος μονοφυσίτης σὲ καιρὸ ποὺ ὁ κρυφομονοφυσίτης Ζήνων δὲν ἦταν ἀκόμη αὐτοκράτορας οὔτε κἂν διάδοχος τοῦ πεθεροῦ του καὶ τοῦ γιοῦ του, μετὰ ἕνα ἔτος ἐκθρονίστηκε κι ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ ὀρθόδοξο πατριάρχη. ὅταν ὅμως ὁ Ζήνων ἔγινε αὐτοκράτορας καὶ φανερώθηκε κι αὐτὸς ὡς μονοφυσίτης, ἐπανέφερε στὸ θρόνο τῆς Ἀντιοχείας τὸν εὐνοούμενό του καὶ δάσκαλό του Πέτρο. μετὰ ἀπὸ ἄλλο ἕνα ἔτος ὅμως ὁ Πέτρος ἐκθρονίστηκε πάλι χωρὶς νὰ μπορέσῃ νὰ τὸν σώσῃ πλέον ὁ φίλος του Ζήνων. γιὰ τὴν ἀκρίβεια τὸ 475 χρημάτισαν γιὰ λίγο ἔκπτωτοι καὶ οἱ δυό τους, ἀλλ' ὁ μὲν Ζήνων ξανάγινε αὐτοκράτορας, ὁ δὲ Πέτρος δὲν ξανάγινε πατριάρχης, ἴσως καὶ διότι πέθανε. ὁ Ζήνων μάλιστα τὴν τελευταία αὐτὴ φορὰ ἤθελε νὰ κάνῃ τὸν Πέτρο πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως. ὡς πρεσβύτερος ἀκόμη στὴ Χαλκηδόνα ὁ κρυφὸς τότε μονοφυσίτης Πέτρος ὁ Κναφεύς, ἐπὶ Λέοντος Α' τοῦ ὀρθοδόξου καὶ ἰσχυροῦ, θέσπισε καὶ εἰσήγαγε στὴν ἐκκλησία πέντε λατρευτικοὺς νεωτερισμούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ μεταγενέστεροι ὀρθόδοξοι ἱστορικοὶ λένε ὅτι οἱ μὲν τέσσερες εἶναι καλοί, ὁ δὲ ἕνας μονοφυσιτικὸς καὶ κακόδοξος (Θεόδωρος Ἀναγνώστης, Ἐκκλ. ἱστ., ἐκλογ. 2,48 PG 86,208a-209a. Νικηφόρος Κάλλιστος, Ἐκκλ. ἱστ. 15,28· 16,13· PG 147,81-84· 141. γιὰ τὸν Πέτρο τὸν Κναφέα βλ. καὶ Ἀναστάσιον Β' Ἀντιοχ. Σιν., Ὁδηγ., 6 PG 89,108b. Θεοφάνη, Χρον., 5956 CSHB 1,175· PG 108,288ab). δὲν ἐξετάζω ἐδῶ τώρα ἂν εἶ-

ναι δυνατὸν νὰ *συλλέξῃ* κανεὶς *ἀπὸ ἀκανθῶν* μιὰ *ἄκανθαν* καὶ τέσσερες *σταφυλὰς* ἢ *ἀπὸ τριβόλων* ἕναν *τρίβολον* καὶ τέσσερα *σῦκα*, ἢ ἕνα *σαπρὸν δένδρον* νὰ *ποιήσῃ* ἕναν *καρπὸν σαπρὸν* καὶ τέσσερες *καλούς* (Μθ 28,3-5· Λκ 31,10-12). μένω μόνο στὸ ὅτι τὸ κακόδοξο, ποὺ λέγεται ὅτι εἰσήγαγε ὁ Πέτρος στὴ λατρεία καὶ γι' αὐτὸ καταβοήθηκε ὡς μονοφυσίτης καὶ θεοπασχίτης, ἦταν ὅτι στὴν πρώτη φράσι τοῦ λεγομένου τρισαγίου ὕμνου *Ἅγιος ὁ θεὸς* πρόσθεσε τὴ φράσι *ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς*, γιὰ νὰ περάσῃ τὴν παγανιστικὴ καὶ μονοφυσιτικὴ - θεοπασχιτικὴ αὐτὴ κακοδοξία λάθρα καὶ σιωπηρῶς στὸν ὀρθόδοξο λαό, ξεσηκώνοντας ἔτσι μεγάλο σάλο σ' ὁλόκληρη τὴν ἐκκλησία. μιὰ ζωὴ πλαστογράφος ὁ ἄνθρωπος καὶ *τελεταρχικώτατος κοσμήτωρ τῶν οὐρανίων*. οἱ ἄλλοι τέσσερες νεωτερισμοί του, πάντα κατὰ τοὺς ἱστορικούς, ἦταν οἱ ἀκόλουθοι. 1) τὸ *μύρον* ποὺ ἐπινόησε ὁ ἴδιος, ἐνῷ μέχρι τότε (περίπου 460, ἤτοι 10 χρόνια μετὰ τὴν Δ' οἰκουμενικὴ σύνοδο) τὸ *ἅγιον πνεῦμα* ἢ *χρῖσμα* δινόταν στοὺς νεοφωτίστους Χριστιανοὺς μὲ τὸ βιβλικὸ τρόπο τῆς *ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν* τῶν ἐπισκόπων. 2) ὁ *ἁγιασμὸς* τῶν Θεοφανείων ὁ πινόμενος καὶ ἀργότερα λεγόμενος μέγας, ὅταν ἐπικράτησε κι ὁ λεγόμενος μικρὸς ὁ περιβρεχόμενος. 3) τὸ νὰ κατονομάζεται δοξολογικῶς ἡ *Θεοτόκος* τοὐλάχιστο στὴν κατακλεῖδα κάθε ἀκολουθίας καὶ κάθε εὐχῆς. 4) τὸ ν' ἀπαγγέλλεται τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως σὲ κάθε λειτουργία, ἐνῷ μέχρι τότε ἀπαγγελλόταν μία μόνο φορὰ τὸ ἔτος κατὰ τὴ λειτουργία τῆς Παρασκευῆς πρὸ τοῦ πάσχα τῆς ἔπειτα λεγομένης καὶ Μεγάλης Παρασκευῆς καὶ μὴ ἐχούσης πλέον λειτουργία (ἀπὸ τὴν ἐπὶ φραγκοκρατίας (1204-61) παπικὴ εἰσαγωγὴ τῶν σημερινῶν ἀκολουθιῶν τῆς λεγομένης Μεγάλης Ἑβδομάδος). ὁ *τελεταρχικώτατος κοσμήτωρ* Πέτρος ὁ Κναφεὺς ὁ μονοφυσίτης φρόντιζε, ὅ,τι ἐπεισάγει, μετὰ τὴν ἐπικράτησί του νὰ τὸ ἀνάγῃ καὶ στ' ἀποστολικὰ χρόνια. ἔνιωθε ὁ ἄνθρωπος τὴ Χριστιανικὴ πίστι καὶ τὴ λατρεία της ὡς ἰδιοκτησία του. κι αὐτὰ μὲν ἔγιναν 10 περίπου χρόνια μετὰ τὴν Δ' οἰκουμενικὴ σύνοδο (451), ποὺ καταδίκασε τὸ μονοφυσιτισμό.

Γιὰ δὲ τὰ ψευδεπίγραφα καὶ δῆθεν «ἀρεοπαγιτικὰ» συγγράμματα θεωρῶ πιθανώτερο νὰ τὰ χάλκευσε ὁ Πέτρος ἀνάμεσα στὶς τρεῖς θητεῖες του ὡς πατριάρχου, ἤτοι κατὰ τὰ ἔτη 466-474. καὶ τὸ 531 ἔχουμε τὴν πρώτη ἐμφάνισι καὶ μνεία τους ἀπὸ τοὺς μονοφυσῖτες ὀπαδοὺς τοῦ Σεβήρου, ποὺ μαζὶ μὲ τὸ Σεβῆρο ἦταν ὀπαδοὶ τοῦ Πέτρου. ὁ Σεβῆρος Ἀντιοχείας ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ νεαροὺς μαθητὰς τοῦ Πέτρου κι ἕνας ἀπὸ τοὺς μεθεπομένους μονοφυσῖτες διαδόχους τοῦ Πέτρου στὸν πατριαρχικὸ θρόνο τῆς Ἀντιοχείας.

Ὁ μονοφυσίτης αὐτὸς αἱρεσιάρχης, ὁ Πέτρος ὁ Κναφεύς, ὁ συ-

ντάκτης τῶν ψευδαρεοπαγιτικῶν συγγραμμάτων, εἶχε προδιαγραφὲς ἱδρυτοῦ θρησκεύματος καὶ ἦταν ἕνας προ - Μωάμεθ. τὸ περιεχόμενο τῶν σῳζομένων συγγραμμάτων του γιὰ τὸν προσεκτικὸ μελετητή τους εἶναι ἕνα ὁλόκληρο θρήσκευμα διαφορετικὸ ἀπὸ τὴ Χριστιανικὴ πίστι ὅσο κι ὁ μωαμεθανισμός. ἡ νοτιοανατολικὴ κι Ἀφρασιατικὴ παρυφὴ τῆς Μεσογείου μετὰ τὴν Δ' οἰκουμενικὴ σύνοδο τὸ 451 εἶχε ἀρχίσει νὰ ξεκολλάῃ ἀπὸ τὸν παραμεσόγειο δακτύλιο τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ὡς μονοφυσιτικὴ κι ἀντιρρωμαϊκή, ἀποκαλώντας ἐθνικιστικῶς τοὺς ὀρθοδόξους Ῥωμαίους (=Βυζαντινοὺς) *μελχίτας* (=αὐτοκρατορικούς). 140 χρόνια μετὰ τὸν Πέτρο ἦρθε κι ὁ ἐπιτυχημένος Μωάμεθ. ἡ ἐπιτυχία του ὀφείλεται στὸ ὅτι ὁ καιρὸς τότε ἦταν πιὸ ὥριμος γιὰ τὴν ἀποκόλλησι καὶ στὸ ὅτι ὁ ὁριστικὸς Μωάμεθ ἦταν ἄνθρωπος τῶν ὅπλων, κάτι ποὺ ἔλειπε ἀπὸ τὸν Πέτρο τὸν Κναφέα, τὸ συντάκτη τῶν ψευδαρεοπαγιτικῶν συγγραμμάτων. διότι κι ὁ ἔνοπλος φίλος του αὐτοκράτορας Ζήνων μέσα στὸ ἑλληνόγλωσσο καὶ χριστιανικὸ κέντρο τῆς αὐτοκρατορίας δὲν μπόρεσε νὰ ἔχῃ τὴν εὐδοκίμησι τοῦ Μωάμεθ. στοὺς αἱρεσιάρχες τῶν Ἀφρασιατικῶν μεγάλων αἱρέσεων Ὠριγένη, Ἄρειο, Θεόδωρο Μοψουεστίας, Ἀπολλινάριο Λαοδικείας, Διόσκορο Ἀλεξανδρείας, Πέτρο Κναφέα Ἀλεξανδρέα (Ψευδοδιονύσιο), καὶ Ἀλέξανδρο Ἀφροδισιέα ὀφείλονται οἱ πλατωνικὲς ῥοπὲς αὐτῶν τῶν αἱρέσεων καί γε τοῦ Κορανίου καὶ τοῦ ἰσλάμ. ὅλοι τους ἦταν κατ' ἀρχὴν παγανισταὶ καὶ νεοπλατωνικοί, πλὴν τοῦ Ὠριγένους βέβαια ποὺ ἦταν προγενέστερος τοῦ Πλωτίνου καὶ πρόδρομός του καὶ γι' αὐτὸ ἄμεσα πλατωνικός. ἦταν δὲ καὶ ὅλοι τους φύσει ἢ διανοήσει Ἀλεξανδρινοὶ καὶ θαυμασταὶ τοῦ Ἀλεξανδρέως καββαλιστοῦ καὶ πλατωνικοῦ Φίλωνος τοῦ Ἰουδαίου. ἀπὸ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸ Φίλωνα κατάγεται καὶ τὸ φανφαρονικὸ καὶ μπαρουφοειδὲς κι ἐνθουσιαστικὸ καὶ θεοσοφικὸ ὕφος ὅλων αὐτῶν καὶ τοῦ ἀρειανικοῦ Κορανίου· μῖγμα πλατωνισμοῦ καὶ ἀσιατισμοῦ. ὅλοι οἱ προειρημένοι ἔπαθαν ὅ,τι ἔπαθαν, ἐπειδὴ ἐκτὸς ἀπὸ «θεολόγοι» ἤθελαν νὰ κρυφοκλάνουν σεμνοπρεπῶς καὶ ἱεροκρυφίως στοὺς μαθητὰς ὀπαδοὺς καὶ ἀναγνῶστες των ὅτι *μετέχουσι παιδείας καὶ φιλοσοφίας καὶ ἅπτονται φιλοσοφίας* καὶ εἶναι *φιλόσοφοι καὶ μύσται τοῦ θείου Πλάτωνος*, ποὺ δὲν ἦταν τίποτε περισσότερο ἀπὸ ἕνα λογορροοῦν καὶ γραφορροοῦν ψυχοπαθὲς κιναιδικὸ ἀγόρι τοῦ αἰσχροῦ Σωκράτους, τὸν ὁποῖο οἱ μαθηταί του γιὰ τὴ βουλιμικὴ σοδομιτικὴ δρᾶσι του ἐπάνω τους ἀποκαλοῦσαν μὲ καύχησι *Σιληνόν*, δηλαδὴ «ἀρχισάτυρον». καὶ ἀγνόησαν, ὄντως ἢ προσποιητῶς, τὴ νουθεσία τοῦ ἁγνοῦ καὶ θεοπνεύστου ἀποστόλου Παύλου *Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης κατὰ τὴν παράδο-*

σιν τῶν ἀνθρώπων (Κλ 5,3). δὲν τοὺς ἔφτανε τὸ *Χριστιανοί*, ἤθελαν νὰ εἶναι καὶ *φιλόσοφοι· μέτοχοι ὑψηλῆς παιδείας* ντέ! γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς μετὰ τὸν 7ο αἰῶνα καὶ μέχρι τὸ 15ο αἰῶνα καὶ τὴν τουρκοκρατία τράπηκαν σ' ἕναν ἄκρατο καὶ σκληρὸ καὶ τελείως ἄκαιρο γλωσσικὸ ἀττικισμὸ κι ἀρχαϊσμό, ἂν καὶ στὴν πραγματικότητα ὁ καθένας τους ἀρχάιζε μόνο *τὸ κατὰ δύναμιν*, σὲ καιρὸ ποὺ ὁ λαὸς μιλοῦσε στὴ γλῶσσα τοῦ Ἔπους τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα, κι ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὸ *ἀπαίδευτον* χριστεπώνυμο πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας τόσο πολὺ καὶ μὲ τόση γλωσσικὴ ἀκατανοησία καὶ τόση ἔπαρσι καὶ ὑπεροψία, ἀκόμη καὶ σὲ λατρευτικὰ κείμενα, ὥστε τὸ ἀποξένωσαν ὁλοκληρωτικὰ ἀπὸ τὸν ἐκκλησιαστικὸ λόγο. ἕνα τοὺς ἐνδιέφερε μόνο· νὰ δείξουν ὅτι εἶναι *μέτοχοι παιδείας τε καὶ φιλοσοφίας* καὶ *μύσται τοῦ θείου Πλάτωνος* τοῦ ψυχοπαθοῦς κιναίδου εἰδωλολάτρου. δὲν τοὺς ἐνδιέφερε καὶ πολὺ τὸ εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ σωτηρία τοῦ λαοῦ του. αὐτὸς εἶναι ὁ βαθύτερος λόγος ποὺ ἀγάπησαν μὲ πάθος τὸν Ψευδοδιονύσιο καὶ τὸν ἔκαναν κύριο δάσκαλό τους.

Ἐν τέλει δηλαδὴ ἡ σαλταρισμένη «ἀρεοπαγιτικὴ» γραφόρροια εἶναι κριτήριο - γνώρισμα - σφραγίδα - στῖγμα κάθε μούχλας καὶ σαπίλας ποὺ ἐμφανίζεται μέσα στὸ χριστιανικὸ κόσμο, ὅπως σήμερα τέτοιο στῖγμα εἶναι τὸ παϊσιόχωμα μὲ τὸ ὁποῖο κάποιοι ἔχουν γεμιστὰ τὰ σωληνωτὰ σταυρουδάκια τους. σταμπάρονται μόνοι τους κι αὐτοὶ κι ἐκεῖνοι· ὅπως λέει καὶ ἡ σοφὴ χωριάτικη παροιμία «Ὁ παλαβὸς κουδούνια δὲν ἔχει· ἀπὸ τὰ φερσίματά του φαίνεται».

5. Ἄγγελοι

1. Ἡ βάσι κάθε συστηματικῆς γιὰ τοὺς ἀγγέλους ἐκθέσεως εἶναι ἀσφαλῶς ἡ ἑρμηνεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς. ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἑρμηνευταὶ τῶν ἱερῶν κειμένων ἔχουν πολλὲς φορὲς διαφορετικὲς προσωπικὲς ἑρμηνευτικὲς ἀπόψεις, εἶναι φυσικὸ νὰ μὴν ὑπάρχῃ ταυτότης στὶς λεπτομέρειες τῆς ἑρμηνείας τῶν πολλῶν περικοπῶν καὶ χωρίων, τὰ ὁποῖα διδάσκουν τὰ περὶ ἀγγέλων. ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ὅλοι ἐκτρέπονται ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ διδασκαλία περὶ ἀγγέλων, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλη παρὰ

ή βιβλική. ἀντίθετα οἱ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς τῶν πέντε πρώτων αἰώνων, παρ' ὅλες τὶς ἑρμηνευτικές των διαφορές, γενικῶς ἔχουν τὴν ὀρθὴ ἀντίληψι περὶ ἀγγέλων· ἀπὸ τὸν 6ο ὅμως αἰῶνα παρεισέφρησαν ἀπ' ἔξω κι ἐπικράτησαν σὲ πολλοὺς ἐκκλησιαστικοὺς συγγραφεῖς κάποιες περὶ ἀγγέλων ἀντιλήψεις ποὺ ξεπερνοῦν τὸ εὔλογο μέγεθος τῆς ἑρμηνευτικῆς διαφορᾶς καὶ εἶναι κατ' οὐσίαν παρεκκλίσεις. στὴν παροῦσα ἐξέτασι τοῦ θέματος, ὅσα μὲν εἶναι σύμφωνα μὲ τὴ Βίβλο καὶ ἔχουν καλῶς, μνημονεύονται ἐπιτροχάδην, ὅσα δὲ ἀποτελοῦν διαφοροποίησι ἀναπτύσσονται περισσότερο.

2. Μυριόλεκτη εἶναι στὴ Βίβλο ἡ διδαχὴ ὅτι μεταξὺ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχουν κι ἄλλα πρόσωπα κατώτερα μὲν ἐκείνου ἀνώτερα δὲ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι, καθὼς εἶναι χωρισμένα σὲ δυὸ ἄσπονδες παρατάξεις, τὰ μὲν εἶναι ἀγαθὰ κι ἐκτελοῦν τὶς βουλὲς τοῦ θεοῦ κι ἀγαποῦν καὶ βοηθοῦν τοὺς ἀνθρώπους, τὰ δὲ εἶναι πονηρὰ κι ἀντιστέκονται στὶς ἐνέργειες τοῦ θεοῦ καὶ μισοῦν τὸ ἀνθρώπινο γένος καὶ τὸ βλάφτουν ὅσο μποροῦν. καὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν ἐνδιαμέσων προσώπων, ποὺ συνηθέστερα ὀνομάζονται *ἄγγελοι,* ὑπάρχουν στὴ Βίβλο πάνω ἀπὸ 28 ὀνόματα χαρακτηριστικὰ τῆς φύσεώς των καὶ τοῦ ἔργου των καὶ δύο προσωπικά, τῶν δὲ πονηρῶν, ποὺ κι αὐτὰ λέγονται *ἄγγελοι,* πάνω ἀπὸ 21 ὀνόματα ὅλα χαρακτηριστικὰ εἴτε τοῦ συνόλου των εἴτε καὶ τοῦ ἑνὸς μόνον ἀπ' αὐτά.

3. Πότε ἀκριβῶς πλάστηκαν οἱ ἄγγελοι δὲν εἶναι γνωστό. εἶναι ὅμως σαφῶς ἀποκεκαλυμμένα ὅτι δὲν εἶναι ὑπάρξεις ἀίδιες οὔτε φύσεις ἀνέκαθεν ἀναλλοίωτες, ὅτι πλάστηκαν κάποτε ἀπὸ τὸ θεὸ καὶ μάλιστα ὅλοι ἀγαθοί, κι ὅτι ὁπωσδήποτε πλάστηκαν πρὶν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο καὶ πρὶν ἀπ' ὅλο τὸν ὁρατὸ κόσμο, διότι *ἤνεσαν* τὸ θεό, ὅταν δημιούργησε τὰ *ἄστρα* (Ἰβ 27,6). ἐπίσης πρὶν ἀπὸ τὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου δοκιμάστηκε ἡ ἐλευθερία τους καὶ τὸ αὐτεξούσιό τους, καὶ ἄλλοι μὲν πονηρεύτηκαν κατὰ τοῦ θεοῦ φθονερά, θέλησαν νὰ τὸν ὑποτάξουν, κι ἔπεσαν στὸ πνευματικὸ σκοτάδι κι ἔγιναν ἁμαρτωλοὶ κι ἀμετανόητοι, ἄλλοι δέ, ἀφοῦ δοκιμάστηκαν κατὰ τὴν ἴδια περίστασι, περέμειναν καὶ παγιώθηκαν ἐλευθέρως στὸ ἀγαθὸ κι ἔγιναν ἀδιάπτωτοι.

4. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγαθῶν ἀγγέλων, ἂν καὶ ἄγνωστος, εἶναι ὁπωσδήποτε μεγάλος, ἀφοῦ στὴν Ἀποκάλυψι λέγεται γι' αὐτοὺς ὅτι *ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν μυριάδες μυριάδων καὶ χιλιάδες χιλιάδων* (Ἀπ 11,11). ἂν ὁ πληθυντικὸς σήμαινε μόνο δύο, ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ὁ ἀόριστος θὰ ἦταν 202.000.000· δεδομένου ὅμως ὅτι μπο-

ρεῖ ὁ πληθυντικὸς νὰ σημαίνῃ περισσότερα ἀπὸ δύο, ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα σὲ καμμία γλῶσσα δὲν ὑπῆρχε ἡ ἔννοια καὶ ἡ λέξι *ἑκατομμύριον* οὔτε τὰ παράγωγά της, κι ὅτι ὁ ἀριθμὸς εἶναι συμβολικός, μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ ὅτι οἱ ἀγαθοὶ ἄγγελοι δὲν εἶναι μὲν δυνατὸν νὰ εἶναι λιγώτεροι ἀπὸ διακόσια δύο ἑκατομμύρια, εἶναι δὲ εὔλογο νὰ εἶναι πολλὰ δισεκατομμύρια ἢ καὶ περισσότεροι ἢ καὶ ὅσοι δὲν μπορεῖ νὰ συλλάβῃ ἡ ἀνθρώπινη διάνοια.

5. Γιὰ τὴ φύσι καὶ τὸ ἔργο τῶν ἀγαθῶν ἀγγέλων οἱ μόνες βέβαιες πληροφορίες λαμβάνονται ἀπὸ τὰ σχετικὰ χωρία τῶν Γραφῶν καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ ὀνόματά τους. τὰ δὲ ὀνόματα τῶν ἀγγέλων διακρίνονται σὲ χαρακτηριστικὰ τῆς φύσεώς των, χαρακτηριστικὰ τοῦ ἔργου των, καθολικά, καὶ προσωπικά.

6. Τὸ γενικώτερο ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν ἀγγέλων ποὺ ἀναφέρονται στὴ φύσι τους εἶναι *ζῷα*, ποὺ συναντᾶται συχνὰ στὸν Ἰεζεκιὴλ καὶ στὴν Ἀποκάλυψι τοῦ Ἰωάννου[1]. τὸ ὄνομα αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὰ πρόσωπα αὐτὰ εἶναι φορεῖς ζωῆς. οἱ δυὸ προφῆτες βλέπουν τόσο ἐκπληκτικὰ καὶ ἀνέκφραστα ἰδιώματα στὰ πρόσωπα αὐτά, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ τὰ περιγράψουν καὶ νὰ τὰ ἐκφράσουν· τὸ μόνο ποὺ μποροῦν νὰ ἐκφράσουν εἶναι ὅτι αὐτὰ ἔχουν ζωή, ζοῦν.

7. Τὸ ὄνομα *πνεύματα* εἶναι ἐπίσης πολὺ γενικὸ καὶ σημαίνει ὅτι τὰ πρόσωπα αὐτὰ εἶναι ἄυλα κι ἀσώματα, καὶ σ' αὐτὸ μοιάζουν μὲ τὸ θεό· εἶναι ὄνομα τῶν ἀγγέλων συνηθισμένο σ' ὅλη τὴ Βίβλο[2].

8. Τὸ ὄνομα *εἴρ* (ἑβραϊστὶ *οιρ)*, ποὺ χρησιμοποιεῖ μόνον ὁ Ναβουχοδονόσορ[3], σημαίνει «ἀκοίμητος»· ὁ Ἀκύλας καὶ ὁ Σύμμαχος τὸ μεταφράζουν *ἐγρήγορος*. ἔτσι τὸ ἐξηγεῖ κι ὁ Θεοδώρητος[4].

9. Ἰδιαιτέρως οἱ ἀγαθοὶ ἄγγελοι λέγονται *ἅγιοι*[5], δηλαδὴ πιστοὶ κι ἀφιερωμένοι στὸ θεό, γιὰ διάκρισι ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους ποὺ στασίασαν.

10. Τὸ ὄνομα *θεοί*, τὸ ὁποῖο ἀποδίδεται καὶ στοὺς ἀγγέλους καὶ σὲ ἀνθρώπους[6], ἀναφέρεται προφανῶς στὴν κατασκευὴ καὶ τῶν δύο *κατ' εἰκόνα θεοῦ* καὶ στὸν ὑψηλὸ προορισμό τους.

11. Τὸ ὄνομα *σεραφίμ* –στὸν ἑνικὸ *σεράφ*– ἀναφέρεται δύο μόνο φορὲς στὸ ἴδιο χωρίο τοῦ Ἠσαΐου[7], καὶ εἶναι συνεπῶς ἅπαξ λεγόμενο στὴ Βίβλο· ἅπαξ λεγόμενο ὅμως ἔτσι ὡς ἀμετάφραστο ἑβραϊκό· διότι μεταφρασμένο στὴν ἑλληνικὴ ὑπάρχει κι ἄλλες φορὲς τόσο στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὅσο καὶ στὴν Καινή. ἐδῶ στὸν Ἠσαΐα ἐννοεῖται ὡς ἀρσενικὸ *ὁ σεράφ - οἱ σεραφίμ*, διότι λέει γι' αὐτοὺς ὁ προφήτης ὅτι *ἐκέκραγεν ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον*. ἡ παρακάτω γραφὴ τῶν χειρογράφων *ἓν τῶν σεραφὶμ* εἶναι

χειρογραφικὸ σφάλμα ἀπὸ παρανάγνωσι τοῦ παλαιογραφικοῦ συμπλέγματος ποὺ διαβάζεται *εἷς·* οἱ Ο′ ἔχουν *εἷς τῶν σεραφίμ·* ἡ ἑβραϊκὴ γλῶσσα ἄλλωστε δὲν ἔχει οὐδέτερο γένος. τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀναφέρεται στὴν ἄυλη καὶ ἀσώματη φύσι τῶν ἀγγέλων αὐτῶν καὶ σημαίνει κατὰ τὸν Εὐσέβιο *ἐμπρησμοί,* κατὰ τὸν Κύριλλο Ἀλεξανδρείας *ἐμπρησταί,* καὶ κατὰ τὸ Χρυσόστομο, ποὺ ἤξερε ἑβραϊκὰ καὶ συριακά, *ἔμπυρα στόματα,* δηλαδὴ πύρινα στόματα, στόματα ποὺ βγάζουν φωτιά, ὁ λόγος τους βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα τους σὰ φωτιά, ὄντα πύρινα καὶ ὁμιλοῦντα[8]. ὀρθὴ εἶναι ἡ μετάφρασι τοῦ Χρυσοστόμου. στὸ μασοριτικὸ ἑβραϊκὸ κείμενο τὸ *σεραφὶμ* γράφεται *σρπιμ* –ὁ ἑνικὸς *σρπ*–, τὸ δὲ *σρπ* τοῦ μασοριτικοῦ στοὺς Ο′ μεταφράζεται *ἐνεπυρίσθησαν,* καὶ τὸ *σρπε* μεταφράζεται *πῦρ, ἐμπυρισμός, ἐμπεπυρισμένος, πυρίκαυστος*[9]. ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδια ῥίζα. ὅπως ὁ θεὸς εἶναι κατ᾽ ἐξοχὴν *πῦρ καταναλίσκον,* ἔτσι καὶ οἱ ἄγγελοι, ποὺ πλάστηκαν *κατ᾽ εἰκόνα* ἐκείνου καὶ διατήρησαν τὴν εἰκόνα τοῦ θεοῦ πολὺ καλλίτερα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἢ μᾶλλον ἀχτύπητη, εἶναι πύρινοι. ἐπειδὴ δὲ πρόκειται γιὰ πνευματικὸ καὶ λογικὸ πῦρ, λέγονται *πύρινα στόματα, σεραφίμ.* τὸ ὄνομα *σεραφὶμ* κατ᾽ οὐσίαν ἀναφέρεται καὶ στοὺς Ψαλμοὺς καὶ στὴν Ἀποκάλυψι. ἔτσι ὁ μὲν ψαλμῳδός, λέγοντας

Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα
καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα[10],

δέν κάνει τίποτε ἄλλο, παρὰ ἐπαναλαμβάνει ὅτι ὁ θεὸς ἔκανε τοὺς οὐρανίους διακόνους του *πνεύματα καὶ σεραφίμ,* πνευματικοὺς καὶ πυρὸς φλόγα, πῦρ πνευματικόν. ὁ δὲ Ἰωάννης στὴν Ἀποκάλυψι, περιγράφοντας τὰ *τέσσαρα ζῷα* ὅπως ἀκριβῶς περιγράφει ὁ Ἠσαΐας τοὺς *σεραφίμ,* δηλαδὴ νὰ ἔχουν ἓξ πτέρυγες καὶ νὰ ψάλλουν τὸν ὕμνο *Ἅγιος ἅγιος ἅγιος Κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ*[11], δηλώνει ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτοί, τοὺς ὁποίους ὀνομάζει *ζῷα,* εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ὁ Ἠσαΐας ὀνομάζει *σεραφίμ.*

12. Τὴν πύρινη καὶ ἰσχυρὴ φύσι δηλώνει παραπλησίως καὶ τὸ ὄνομα *φλογίνη ῥομφαία στρεφομένη,* τὸ ὁποῖο δίνεται στὸν ἄγγελο ποὺ μαζὶ μὲ τοὺς *χερουβὶμ* φρουρεῖ τὸ *ξύλον τῆς ζωῆς*[12]. τὸ ὄνομα αὐτό, τὸ ὁποῖο εἶναι ἴσως καὶ ὁμαδικό, καὶ τὰ ὀνόματα *σεραφὶμ* καὶ *πυρὸς φλὸξ* ἔχουν κοινὴ τὴν ἔννοια τοῦ πυρίνου, ἔπειτα δὲ τὸ μὲν *πυρὸς φλὸξ* δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο, τὸ δὲ *σεραφὶμ* σημαίνει ἐπὶ πλέον τὸ λογικὸ καὶ λαλητικό, τὸ δὲ *φλογίνη ῥομφαία στρεφομένη* ἐπὶ πλέον τὸ ἰσχυρό. λέγοντας δὲ ὁ Μωϋσῆς *στρεφομένη ῥομφαία,* παίρνει τὴν εἰκόνα ἀπὸ τὸν ῥωμαλέο κι ἐξασκημένο πολεμιστή, ποὺ κρατάει στὸ χέρι σπαθὶ

καὶ τὸ περιστρέφει ταχύτατα ὁριζοντίως καὶ σὲ κατακόρυφο ἐπίπεδο κυκλοτερῶς, ὥστε νὰ μὴν μπορῇ νὰ πλησιάσῃ κανείς· τέτοια ἀπροσπέλαστη δύναμι πνευματικὴ εἶναι ὁ ἄγγελος ἢ οἱ ἄγγελοι, καὶ ὀνομάζονται *φλογίνη ῥομφαία στρεφομένη.*

13. Μόνο τὸ ἰσχυρὸ τῶν ἀγγέλων καὶ τὴ δυνατότητά τους νὰ κάνουν ὑπερφυσικὰ πράγματα σημαίνει τὸ ὄνομά τους *δυνάμεις*, ποὺ χρησιμοποιεῖται στοὺς Ψαλμοὺς καὶ στὴν Κ. Διαθήκη[13]. ὁ Γρηγόριος Νύσσης λέει ὅτι ὁ Δαυΐδ καὶ ὁ Παῦλος τοὺς *σεραφὶμ* τοὺς λὲν *δυνάμεις* κι ὅτι *σεραφὶμ* καὶ *δυνάμεις* εἶναι τὰ ἴδια πρόσωπα, οἱ ἄγγελοι ποὺ ἀποστέλλονται γιὰ νὰ βοηθήσουν στὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων[14]. ταυτίζει λοιπὸν τὰ βιβλικὰ *σεραφὶμ* καὶ *δυνάμεις* καὶ *ἄγγελοι.*

14. Τὸ ὄνομα *χερουβὶμ* –στὸν ἑνικὸ *χεροὺβ*– εἶναι χρονικὰ τὸ πρῶτο στὴ Βίβλο ὄνομα τῶν ἀγγέλων μαζὶ μὲ τὸ ὄνομα *φλογίνη ῥομφαία στρεφομένη,* συναντᾶται συχνὰ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη[15] καὶ μία μόνο φορὰ στὴν Καινή, στὴν Πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου, ὅπου ὅμως σημαίνει τὰ δυὸ χρυσᾶ ὁμοιώματα τῶν χερουβὶμ ποὺ στέκονταν ἐπάνω στὴν κιβωτὸ τῆς διαθήκης[16]. ἐννοεῖται πάλι ὅτι εἶναι ὄνομα ἀρσενικό, *ὁ χεροὺβ* καὶ *οἱ χερουβίμ,* τὸ δὲ ὅτι στὰ βιβλικὰ κείμενα φέρεται ὡς οὐδέτερο –ποὺ τέτοιο γένος οὔτε καὶ ὑπάρχει στὴν ἑβραϊκὴ γλῶσσα– ὀφείλεται μόνο σὲ παραναγνώσεις παλαιογραφικῶν συμπλεγμάτων μὲ τὰ ὁποῖα γράφονται πάντοτε τὰ ἄρθρα καὶ οἱ καταλήξεις, καὶ στὰ ἐπακόλουθα τῶν παραναγνώσεων χειρογραφικὰ λάθη καὶ στὴ συνέχεια σὲ ἐξομοιώσεις ποὺ ἔκαναν οἱ γραφεῖς. κι αὐτὰ ὅλα προϋποθέτουν ἑλληνικὸ κείμενο καὶ ὅτι στοὺς Ο' ἀρχικὰ ἦταν γένους ἀρσενικοῦ. κατὰ τοὺς Ἰωάννη Χρυσόστομο καὶ Θεοδώρητο *χερουβὶμ* σημαίνει *πεπληθυσμένη γνῶσις* ἢ *πλῆθος γνώσεως*[17]. κατὰ δὲ τοὺς Γρηγόριο Νύσσης καὶ Θεοδώρητο πάλι, ὅταν ὁ Παῦλος λέῃ κάποιους ἀγγέλους *θρόνους,* ἐννοεῖ τοὺς *χερουβίμ*[18]. οἱ τρεῖς προειρημένοι ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς, ὅσο κι ἂν φαίνονται ὅτι διαφωνοῦν ἢ κάνουν λάθος, ἔχουν ὅλοι σὲ ὅλα δίκαιο γιὰ τὸν ἀκόλουθο λόγο. πολλὲς φορὲς οἱ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς ἔχουν τὰ ἑρμηνεύματά τους αὐτὰ ἀπὸ ἑβραιοελληνικὰ βιβλικὰ λεξικὰ ἢ γλωσσάρια τῶν ἡμερῶν τους ἢ κι ἀπὸ ἄλλες μεταφράσεις τῆς Π. Διαθήκης, ὅπως εἶναι ἐκεῖνες τῶν Ἀκύλα, Θεοδοτίωνος, καὶ Συμμάχου· κι ἐνῷ δὲν πολυκαταλαβαίνουν –ἢ δὲν καταλαβαίνουμε ἐμεῖς αὐτοὺς– πῶς ἀκριβῶς ἐννοοῦνται τὰ ἑρμηνεύματα στὰ λεξικὰ ἐκεῖνα, ὅμως τοὺς συμβαίνει νὰ μεταφέρουν ἑρμηνεύματα σω-

15. στά. τὸ ὄνομα *χεροὺβ - χερουβίμ,* ποὺ στὸ μασοριτικὸ βραχυ-

γραφημένο κείμενο βραχυγραφεῖται ὡς *κρυβ - κρυβιμ, κρβιμ,* ἀνευρίσκεται καὶ στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, παρμένο ἀπὸ τὴν προελληνικὴ ἢ πελασγικὴ ποὺ ἦταν χαμιτικὴ καὶ σημιτική, ὡς *γρὺφς* ἢ *γρύψ,* στὴ γενικὴ *γρυπός,* στὸν πληθυντικὸ *γρῦπες·* ἔτσι *γρὺφς* ἀκριβῶς γράφεται πρὶν ἀπὸ τὴ χρῆσι τοῦ νεωτέρου διφθογγικοῦ συμπλέγματος - γράμματος *ψ* στὶς προευκλείδειες ἀττικὲς ἐπιγραφές, στὸ δὲ Ἡρόδοτο σὲ πληθυντικὸ *γρῦπες*[19]. ἔχει δὲ πιθανώτατα τὴν ἴδια ῥίζα μὲ τὸ ῥῆμα *κρύπτω - ἐκρύβην.* πραγματολογικῶς οἱ γρῦπες σὲ μινωϊκὲς (πελασγικὲς) παραστάσεις παριστάνονται ὡς ἔμπιστοι μυστικοσύμβουλοι ἢ ἐγγύτατοι σωματοφύλακες τοῦ ἐνθρονισμένου βασιλέως - μίνω, δεξιὰ κι ἀριστερὰ τοῦ θρόνου του μὲ κεφαλὴ ἀνθρώπου, σῶμα λέοντος, καὶ φτεροῦγες ἀετοῦ[20], συμβολίζοντας ἔτσι τὴ νοημοσύνη τὴ δύναμι καὶ τὴν εὐκινησία. ὁ Παυσανίας ταυτίζει τοὺς ἐμπίστους *γρῦπες* μὲ τὶς πανέξυπνες καὶ φοβερὰ ἐχέμυθες *σφίγγες*[21]. ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει τοὺς *γρῦπες* σὲ ἀποσπάσματα τοῦ θρυλικοῦ ἀρχαϊκοῦ ποιητοῦ τοῦ 6ου π.Χ. αἰῶνος Ἀριστέου[22].

16. νομίζω λοιπὸν ὅτι *κρυβ - κρυβὶμ* ἢ *χεροὺβ - χερουβὶμ* σημαίνει ἐχέμυθος ἔμπιστος, ἐγγύτατος (κολλητός), *κρύφιος*[23] ὅπως λέγεται στὴ γλῶσσα τῶν Ο', δηλαδὴ μέτοχος μεγάλων ἐμπεπιστευμένων μυστικῶν. γι' αὐτὸ καὶ τὸ *πεπληθυσμένη γνῶσις* τοῦ Χρυσοστόμου ἢ τὸ *πλῆθος γνώσεως* τοῦ Θεοδωρήτου σημαίνουν ὄχι ἁπλῶς τὸν σοφό, ἀλλ' «αὐτὸν ποὺ ξέρει πολλὰ» (ἐννοεῖται «μυστικά»), δηλαδὴ τὸν ἔμπιστο, καὶ ἡ ταύτισι τῶν *χερουβὶμ* τῆς Π. Διαθήκης μὲ τοὺς *θρόνους* τοῦ Παύλου ἀπὸ τοὺς Γρηγόριο καὶ Θεοδώρητο σημαίνει τὸν ἐγγύτατο (τὸν κολλητό), διότι τὸ πιὸ κοντινὸ καὶ κολλητὸ πρὸς τὸν καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου εἶναι ὁ θρόνος ποὺ «ἀγγίζει τὸ σῶμα του». αὐτοὶ λοιπὸν ἀκριβῶς εἶναι οἱ ἄγγελοι οἱ πρὸς τὸ θεὸ πλησιέστατοι οἱ λεγόμενοι *χερουβὶμ* ἢ *θρόνοι.* διότι ὁ Κύριος λέγεται *θεὸς ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερουβίμ*[24], ἡ δὲ ὀνομασία *θρόνοι,* λέει τὸ ἴδιο κι ἀπὸ μόνη της. οἱ τρεῖς λοιπὸν προειρημένοι ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς ταυτίζουν *ἀγγέλους* καὶ *χερουβὶμ* καὶ *θρόνους,* ἐνῷ προηγουμένως ταύτισαν *ἀγγέλους* καὶ *σεραφὶμ* καὶ *δυνάμεις·* ἄρα ἡ φύσι ὅλων αὐτῶν εἶναι μία· εἶναι ἁπλῶς οἱ ἄγγελοι· διαφορετικὰ εἶναι μόνο τὰ ὀνόματα, ποὺ δὲν εἶναι παρὰ προσωνύμια.

17. Ἐπειδὴ οἱ ἄγγελοι εἶναι πρόσωπα πλήρη δόξης χαρισμένης σ' αὐτοὺς ἀπὸ τὸ θεό, λέγονται καὶ *δόξαι*[25]. ὁ Μωϋσῆς στὴν ᾠδή του μετὰ τὴν ἔξοδο καὶ τὴ διάβασι τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, ἀναφέροντας τοὺς ἀγγέλους μὲ τὰ ὀνόματα *θεοὶ ἅγιοι δόξαι,* λέει ὅτι ὡς *θεοὶ* μοιάζουν τὸν Κύριο, ὡς *ἅγιοι* τὸν δοξάζουν, ὡς

δόξαι τὸν θαυμάζουν, οἱ ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Ἰούδας, θέλοντας νὰ στιγματίσουν τοὺς ἀκολάστους κι ἀκαθάρτους αἱρετικούς, ὑπογραμμίζουν ὅτι αὐτοὶ βλασφημοῦν τὰς *δόξας*. ἐπειδὴ ἡ *δόξα* εἶναι τὸ πλέον ἀντίθετο πρὸς τὴ βλασφημία.

18. Τὰ δέκα ἐξετασμένα ὀνόματα τῶν ἀγγέλων, ποὺ ἀναφέρονται στὴ φύσι τους[26], ἀποκαλύπτουν ὅτι οἱ ἄγγελοι εἶναι πρόσωπα πλήρη ζωῆς, ἄυλα, ἀκοίμητα, κατὰ κάποιον τρόπο πύρινα, λογικά, δυνατά, φυσικῶς ἀπροσπέλαστα, ἐγγύτατα πρὸς τὸ θεό, ἔνδοξα, πρόσωπα ποὺ διατηροῦν τὴ θεία εἰκόνα τῆς κατασκευῆς των ἀκέραιη, μέτοχοι τῶν μυστικῶν τοῦ θεοῦ, ὅσα τοὺς μεταδίδει, ἅγια, κι ἀφωσιωμένα στὸ θεό. ἄλλα τόσα περίπου ὀνόματα ἐκφράζουν τὸ ἔργο τῶν ἀγγέλων.

19. Τὸ γενικώτερο ὄνομα ἀπ' ὅσα ἀναφέρονται στὸ ἔργο τους εἶναι *λειτουργοὶ* ἢ *λειτουργικὰ πνεύματα*[27], τὸ ὁποῖο σημαίνει ὅτι ὅλοι οἱ ἄγγελοι εἶναι διάκονοι καὶ ὑπηρέτες τοῦ θεοῦ, ἐκτελεσταὶ τῶν βουλῶν του καὶ τῶν ἐντολῶν του, ἐργάτες τοῦ σχεδίου του.

20. *Θρόνοι* λέγονται ἀπὸ τὸν Δανιὴλ καὶ τὸν Παῦλο, ἐπειδὴ εἶναι τὰ πλησιέστερα στὸ θεὸ πρόσωπα καὶ κατὰ κάποιον τρόπο τὸν ἀγγίζουν ὅπως τὸ ἐρεισίνωτο καὶ τὰ ἐρεισίχειρα τοῦ θρόνου στὸ σῶμα τοῦ καθημένου[28]. δηλώνεται ἔτσι ἡ ἑτοιμότητά τους γιὰ ἐκτέλεσι τῶν ἐντολῶν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ὅτι εἶναι ἔμπιστοί του καὶ κοινωνοὶ πολλῶν μυστικῶν τοῦ σχεδίου του. αὐτὸ ἐννοεῖ κι ὁ ἄγγελος *Γαβριήλ*, ὅταν συστήνεται στὸ Ζαχαρία *λέγοντας Ἐγώ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρός σε*[29]. ἐννοεῖ δηλαδὴ ὅτι εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς *θρόνους* ἢ τοὺς *χερουβίμ*· ὁ ἰδιαίτερος τοῦ θεοῦ· διότι ἔτσι λέγεται ὁ ἰδιαίτερος κάποιου ἀνωτάτου ἄρχοντος στὴ βιβλικὴ γλῶσσα· *παρεστηκὼς ἐνώπιόν τινος*[30]. εἶπα δὲ προηγουμένως ὅτι *θρόνοι* λέγονται οἱ ἑβραϊστὶ λεγόμενοι *χερουβίμ*.

21. Ὡς ὑπηρέτες ποὺ ἀποστέλλονται, γιὰ νὰ μεταφέρουν ἀγγελίες καὶ παραγγελίες στοὺς ἀνθρώπους λέγονται *ἄγγελοι*. τὸ ὄνομα αὐτὸ ἔχει στὴ Βίβλο τὴ συχνότερη χρῆσι σὲ σύγκρισι μὲ ὅλα τ' ἄλλα ὀνόματα τῶν προσώπων αὐτῶν, ὄχι ἐπειδὴ εἶναι γενικώτερο, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὴ εἶναι ἡ ἰδιότητα μὲ τὴν ὁποία τὶς περισσότερες φορὲς τοὺς εἶδαν καὶ τοὺς γνώρισαν οἱ ἄνθρωποι. *ἄγγελοι* στὴ θύραθεν γραμματεία κι ἐν μέρει καὶ στὴ θεία λέγονται οἱ ἀγγελιοφόροι, οἱ ἄνθρωποι ποὺ στέλνονται γιὰ μεταφορὰ ἀγγελιῶν, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ἐκτελέσουν μιὰ κατασκοπεία[31]. ἔπειτα οἱ ὑπηρέτες καὶ λειτουργοὶ τοῦ θεοῦ, ποὺ εἶναι κτίσματα λογικὰ εἴτε ἀσώματα εἴτε καὶ σωματικά, δηλαδὴ

οὐράνιες δυνάμεις καὶ ἄνθρωποι. καὶ ἄνθρωποι μέν, ποὺ λέγονται στὴ Βίβλο *ἄγγελοι,* εἶναι οἱ προφῆτες ὅλοι γενικῶς[32], οἱ ἐπίσκοποι τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Μ. Ἀσίας[33], ὁ προφήτης Μαλαχίας[34], ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης[35], κι ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος, ὁ *τῆς μεγάλης βουλῆς ἄγγελος*[36]. στὴν περίπτωσι τῶν ἐπισκόπων οἱ *ἄγγελοι* νοοῦνται ὡς ἡγέτες καὶ *ἀρχαὶ* καὶ τοποτηρηταὶ τοῦ θεοῦ· στὶς ἄλλες περιπτώσεις ὡς ἀπεσταλμένοι τοῦ θεοῦ ποὺ ἀναγγέλλουν στοὺς ἀνθρώπους τὶς βουλὲς τοῦ Κυρίου· κατ' ἐξοχὴν δὲ ὁ Χριστὸς ὡς κομιστὴς τῆς *μεγάλης βουλῆς* τῆς θείας οἰκονομίας, τῆς ὁποίας εἶναι καὶ σχεδιαστὴς κι ἐκτελεστής. μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια ὡς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς λέγεται καὶ *ἀπόστολος*[37], ποὺ εἶναι ταυτόσημο μὲ τὸ *ἄγγελος.* καὶ οἱ οὐράνιοι ἄγγελοι λέγονται *πνεύματα ἀποστελλόμενα*[38], δηλαδὴ *ἀπόστολοι.*

22. Τέσσερες ἄγγελοι λέγονται σὲ δυὸ ὁράματα τοῦ Ἰεζεκιὴλ[39] καὶ *τροχοὶ* ἢ *τροχοὶ ἐν τροχοῖς*· στὸν ἑνικὸ ὁ καθένας λέγεται *τροχὸς* ἢ λεπτομερέστερα *τροχὸς ἐν τροχῷ*[40] ἢ περιγραφικώτερα *τροχὸς ἐν μέσῳ τροχοῦ*[41]. στὴν ἑβραϊκὴ ὁ *τροχὸς* λέγεται *γελγὲλ* (στὸ βραχυγραφημένο μασοριτικὸ *γλγλ)*[42]. τὸ ὄνομα στὸν Ἰεζεκιὴλ διατηρεῖται καὶ μιὰ φορὰ ἀμετάφραστο· ἐπειδὴ ὁ προφήτης λέει· *Τοῖς δὲ τροχοῖς τούτοις ἐπεκλήθη γελγὲλ ἀκούοντός μου*[43]· τοὺς φώναξαν δηλαδὴ μὲ τ' ὄνομά τους αὐτό, τὸ ὁποῖο στὴν περίπτωσι αὐτὴ οἱ μεταφρασταὶ τῶν Ο' τὸ διατηροῦν ἀμετάφραστο ὡς κύριο ὄνομα *Γελγέλ.* ὁ Θεοδώρητος ἐπεξηγεῖ· *Τουτέστιν ἀνακυκλεῖσθαι καὶ ἀνακινεῖσθαι προσετάχθησαν*[44]. τὸ ὄνομά τους εἶναι συνάμα καὶ πρόσταγμα γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν. τὸ *τροχὸς ἐν τροχῷ* σημαίνει ὅτι ὁ καθένας ἦταν σὰ δύο τροχοί, ὁ ἕνας μέσα στὸν ἄλλο μὲ τὰ ἐπίπεδα τῶν κύκλων τους κάθετα μεταξύ τους, ὥστε ὡς τροχοὶ νὰ κινοῦνται ἐμπρὸς πίσω δεξιὰ κι ἀριστερὰ χωρὶς καμμία στροφή. ὁ προφήτης ἐννοεῖ ὅτι κινοῦνται ὅπως κινεῖται ἕνας σφαιρικὸς τριβεύς, ἕνα σφαιρίδιο (μπίλια) τοῦ ρουλεμάν, πρὸς ὁποιαδήποτε κατ' ἐπίπεδο κατεύθυνσι, χωρὶς νὰ παίρνουν στροφή, καὶ ὄχι σὲ μιὰ μόνο γραμμὴ τροχιᾶς. λέει δὲ ὁ προφήτης γιὰ τοὺς τροχούς· *Πνεῦμα ζωῆς ἦν ἐν τοῖς τροχοῖς*[45]. οἱ τροχοὶ δηλαδὴ ἦταν ζῶντα λογικὰ πρόσωπα. οἱ τέσσερες *τροχοὶ* εἶχαν καὶ χέρια καὶ πτέρυγες, τόσο δὲ τὰ χέρια τους καὶ οἱ πτέρυγές των ὅσο καὶ οἱ *νῶτοι* τους, δηλαδὴ τὰ ἐπίσωτρά τους (οἱ στεφάνες των, τὰ κυκλικά τους πέλματα) ἦταν ὅλα γεμάτα *ὀφθαλμούς*[46]. μὲ ὅλ' αὐτὰ ὁ Ἰεζεκιήλ, περιγράφοντας τοὺς ἀγγέλους αὐτοὺς στὰ ὁράματα αὐτά, θέλει νὰ δείξῃ τὴ ζωὴ τὴ διορατικότητα καὶ τὴν εὐκινησία τῶν ἀγγέλων αὐτῶν ποὺ λέγονται *γελγὲλ* καὶ μεταφράζονται *τροχοὶ* ἢ *τροχοὶ ἐν τροχοῖς.* ὁ

θρόνος τοῦ θεοῦ, κινούμενος –σὰν ἑλικόπτερο, θὰ λέγαμε ἐμεῖς σήμερα ἢ σὰ ντρόουν–, ἀποτελεῖται κοντὰ μὲν στὸν καθήμενο θεὸ καὶ κολλητὰ μ' αὐτὸν ἀπὸ τέσσερα *ζῷα* ἢ *χερουβίμ*[47], ἔξω δὲ καὶ κάτω ἀπ' αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς τέσσερες *τροχοὺς* ἢ *τροχοὺς ἐν τροχοῖς*, γιὰ νὰ εἶναι τὸ σύνολο εὐκίνητο. στὰ δυὸ ὁράματα θέλει νὰ ἐκφράσῃ τόσο τὴν ἀπροσπέλαστη κι ἀπροσέγγιστη δόξα τοῦ θεοῦ ὅσο καὶ τὴν ἀκαριαία σὲ ταχύτητα κίνησί του, καὶ τὴ νοημοσύνη καὶ ὀξυδέρκεια τῶν ὄντων τοῦ περιγύρου του.

23. Ἂν καὶ δὲν ἀνευρίσκεται γιὰ τοὺς ἀγγέλους στὴ Βίβλο τὸ ὄνομα *φύλακες*, ἐν τούτοις μπορεῖ νὰ τὸ συμπεράνῃ κανεὶς ἀβίαστα ὡς βιβλικό, διότι ὑπάρχει ἡ ἔννοια καὶ ἡ περίφρασι. ἔτσι ὁ θεὸς λέει στὸν Ἰσραὴλ διὰ τοῦ Μωϋσέως· *Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ἵνα φυλάξῃ σε ἐν τῇ ὁδῷ, ὅπως εἰσαγάγῃ σε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἡτοίμασά σοι*[48]. ὁ Ναβουχοδονόσορ εἶδε στὴν κάμινο τοῦ πυρὸς ὅτι μαζὶ μὲ τοὺς τρεῖς ἄντρες, τοὺς ὁποίους ἔρριξαν ἐκεῖ γιὰ νὰ καοῦν, στεκόταν καὶ τέταρτος ποὺ τοὺς φύλαγε καὶ ποὺ ἡ ὄψι του ἦταν *ὁμοία υἱῷ θεοῦ*[49]. καὶ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς γιὰ τοὺς φύλακες ἀγγέλους τοῦ κάθε ἀνθρώπου εἶπε· *Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς*[50]. οἱ δὲ πρῶτοι Χριστιανοὶ καὶ οἱ ἀπόστολοι, ὅταν ἡ Ῥόδη τοὺς ἀνήγγειλε τὴν ἄφιξι τοῦ ἀποφυλακισμένου Πέτρου, τῆς εἶπαν· *Ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστιν*[51]. ἕνα λοιπὸν ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν ἀγγέλων εἶναι νὰ εἶναι φύλακες ἀνθρώπων καὶ ὁμάδων καὶ ἐθνῶν ὁλοκλήρων.

24. Ὡς φύλακες ὁμάδων ἢ ἐθνῶν λέγονται καὶ *ἀρχαί, ἄρχοντες, ἐξουσίαι, κυριότητες*, διότι προφανῶς κυβερνοῦν χειραγωγοῦν καὶ προασπίζουν τοὺς φυλασσομένους καὶ ἀρχομένους ἀνθρώπους. *ἄρχοντας* τοὺς ὀνομάζει ὁ Δανιήλ[52], *ἀρχὰς* καὶ *κυριότητας* ὁ Παῦλος, *ἐξουσίας* δὲ ὁ Παῦλος πάλι καὶ ὁ Πέτρος[53]. ὅτι δὲ τὰ ὀνόματα αὐτὰ εἶναι συνώνυμα καὶ δηλώνουν ὅλα τὸ ἴδιο ἔργο καί, ὅσες φορὲς παρατάσσονται, ἀποτελοῦν σχῆμα ἓν διὰ δυοῖν καὶ τριῶν καὶ τεσσάρων, εἶναι ἀναμφίβολο. γι' αὐτὸ κι ὁ Θεοδώρητος σωστὰ ἑρμηνεύει· *Κυριότητας δὲ καὶ ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας (λέγει ὁ Παῦλος) τοὺς τῶν ἐθνῶν πεπιστευμένους τὴν ἐπιμέλειαν. καὶ γὰρ Μιχαὴλ ἦρχε τῶν Ἰουδαίων, καὶ ὁ μακάριος Δανιὴλ ἄρχοντα λέγει Περσῶν καὶ ἄρχοντα Ἑλλήνων*[54].

25. Ἰδιαίτερα ἕνας ἄγγελος ἀπὸ κείνους ποὺ ὀνομάζονται *ἀρχαί*, κι αὐτὸς εἶναι ὁ *Μιχαήλ*, λέγεται μόνος αὐτὸς *δεσπότης, κύριος, ἄρχων ὁ μέγας, ἀρχιστράτηγος, ἀρχάγγελος*, ἐννοεῖται

δὲ ὅτι αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ *φύλαξ* ὅλου τοῦ Ἰσραήλ, ὁ «ἀρχιφύλαξ». ἤδη, ὅπως εἶπα, ὁ Μωϋσῆς μιλάει στὸ λαὸ γιὰ ἕναν ἄγγελο, ποὺ στέλνει ὁ θεός, γιὰ νὰ φυλάγῃ πάντοτε ὁλόκληρο τὸν Ἰσραήλ[55]. ἐπίσης ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυή, ὅταν ὡς ἀρχιστράτηγος τοῦ Ἰσραὴλ ἑτοίμαζε τὴν πολιορκία τῆς Ἰεριχοῦς, καὶ εἶδε ἕναν ἔνοπλο καὶ τὸν ῥώτησε *«Ἡμέτερος εἶ ἢ τῶν ὑπεναντίων;»*, πῆρε τὴν ἀπάντησι· *Ἐγὼ ἀρχιστράτηγος δυνάμεως Κυρίου νυνὶ παραγέγονα.* κι ὁ Ἰησοῦς, ποὺ κατάλαβε ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀρχιφύλακας καὶ φρούραρχος τοῦ λαοῦ, γιὰ τὸν ὁποῖο μίλησε ὁ Μωϋσῆς, ἔπεσε ταπεινὰ στὰ πόδια τοῦ ἀρχιστρατήγου ἐκείνου καὶ εἶπε· *Δέσποτα, τί προστάσσεις τῷ σῷ οἰκέτῃ;* καὶ πῆρε ἐντολές[56]. μέσῳ τοῦ Δανιὴλ ἀποκαλύπτεται ὅτι ὁ *δεσπότης* αὐτὸς καὶ *ἀρχιστράτηγος* εἶναι ὁ Μιχαήλ, *ὁ ἄρχων ὁ μέγας* παραβαλλόμενος πρὸς τοὺς *ἄρχοντας* καὶ τὰς *ἀρχὰς* μικροτέρων ὁμάδων, πατριῶν, δήμων, καὶ φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ. λέγεται δὲ καὶ *εἷς τῶν ἀρχόντων* παραβαλλόμενος πρὸς τοὺς *ἄρχοντας* τῶν ἁμαρτωλῶν ἐθνῶν· ὡς τέτοιους ὁ προφήτης ἐννοεῖ διαφόρους δαίμονες[57]. ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ θεοῦ, διαβιώντας ἀνάμεσα στὰ ἔκφυλα ἔθνη τῆς ἀρχαιότητος, ἀγωνιζόταν καὶ νὰ ἐπιβιώσῃ ὡς φυλὴ καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν καθαρότητά του καὶ τὴν πίστι του. γι' αὐτὸ ὁ θεὸς μέσα στὸ λαὸ αὐτὸ ἔδωσε ἀγγέλους φύλακες τοῦ κάθε ἀνθρώπου του καὶ *ἀρχὰς* καὶ *ἄρχοντας* δήμων καὶ φυλῶν καὶ τὸν ἄρχοντα τὸν μέγαν *ἢ ἀρχιστράτηγον* Μιχαήλ, οἱ ὁποῖοι ἔργο εἶχαν νὰ φυλάγουν τὸ λαὸ καὶ νὰ μάχωνται ἐναντίον τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων δυνάμεων ποὺ ἀντιστρατεύονταν στὸν Ἰσραήλ.

26. Ὁ Μιχαὴλ δηλαδὴ εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο ὁ στρατάρχης ἢ ὁ πρωθυπουργὸς τοῦ βασιλέως θεοῦ, στὸν ὁποῖο ὁ θεὸς ἐμπιστεύτηκε τὴν ἐπιβίωσι καὶ διακυβέρνησι τοῦ περιουσίου λαοῦ του. κι ἐνῷ ὁ προφήτης Δανιὴλ βλέπει σὲ ὅραμα τὸν Μιχαὴλ νὰ μάχεται ἐναντίον τοῦ *ἄρχοντος τῶν Περσῶν ἢ τῶν Ἑλλήνων*, ὁ προφήτης Ζαχαρίας τὸν βλέπει νὰ μάχεται ἐναντίον τοῦ *διαβόλου* τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν δαιμόνων γιὰ τὸν ἀρχιερέα καὶ γιὰ τὸ λαὸ τοῦ θεοῦ, τοὺς ὁποίους ὁ ἀπόστολος Ἰούδας ἀποκαλεῖ *σῶμα Μωϋσέως*. καὶ ὁ μὲν *ἄρχων ὁ μέγας* τοῦ Δανιὴλ ἀναλογεῖ πρὸς τὸ *ἀρχαὶ* καὶ *ἄρχοντες*, τὸ δὲ *κύριος* τοῦ Ζαχαρίου πρὸς τὸ *κυριότητες*[58]. αὐτὸς ὁ ἴδιος στὴν Κ. Διαθήκη λέγεται ἀπὸ τὸν Παῦλο καὶ τὸν Ἰούδα *ἀρχάγγελος*[59]. ὅταν ὁ βασιλεὺς Χριστὸς ἐγκατέλειψε τὸ λαὸ τὸν κατὰ σάρκα ἀπόγονο τοῦ Ἀβραάμ, διότι ἐκεῖνος δὲν τὸν ἀναγνώρισε ὡς Κύριο καὶ θεό, ἀλλὰ τὸν σταύρωσε, κι ἔπαυσε ἔτσι νὰ εἶναι ὁ περιούσιος λαός του, τότε τὸν ἐγκατέλειψε κι ὁ Μιχαὴλ ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ βασιλέως.

καὶ στὸ νέο περιούσιο λαὸ τῆς ἐκκλησίας, τὸν ὁποῖο υἱοθέτησε ὁ βασιλεύς, διωρίστηκε κι ὁ Μιχαὴλ ἀρχιστράτηγος καὶ ἀρχιφύλακας καὶ ἀρχάγγελος. οἱ φύλακες ἄγγελοι φυλάγουν πλέον τοὺς Χριστιανοὺς καὶ αἱ ἀρχαὶ προστατεύουν τὶς ἐκκλησίες, κι ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἡγεῖται στὸν ἀγῶνα τῆς ἐκκλησίας καὶ παρέχει τὶς ἐκδουλεύσεις του στὸ βασιλέα Χριστὸ ὑπὲρ αὐτῆς. κι ὅταν ὁ Κύριός του ἀποφασίση ν' ἀναστήση ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ πάρη μαζί του στοὺς οὐρανοὺς τοὺς κεκοιμημένους καὶ τοὺς ζῶντες τοῦ λαοῦ του, ὅπως λέει ὁ Παῦλος, θ' ἀποκαλύψη τὸ μυστικὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης στὸν ἀρχάγγελό του, καὶ *ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, ἐν σάλπιγγι θεοῦ,* θ' ἀναστήση τοὺς πάντες καὶ θὰ παρουσιαστῇ. *ἀρχάγγελον* ὁ Παῦλος ἐννοεῖ τὸν *Μιχαήλ,* ποὺ ἔχει τὸ *κέλευσμα,* τὸ γενικὸ πρόσταγμα τοῦ καθολικοῦ συναγερμοῦ κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία τοῦ βασιλέως Χριστοῦ[60]. ὁ δὲ Ἰούδας λέει ὀνομαστικὰ *Ὁ Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος*[61], ἑρμηνεύοντας καὶ τὸν Δανιὴλ καὶ τὸν Παῦλο.

27. Ἔτσι ἔχουν τὰ ὀνόματα τῶν ἀγγέλων τὰ δηλωτικὰ τοῦ ἔργου τους. ἀπ' αὐτὰ συνάγεται ὅτι τὰ πνεύματα αὐτὰ ἢ παρίστανται ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ὡς «ὑπασπισταὶ» καὶ ἐσωτερικοὶ ὑπηρέτες, ἢ ὁρίζονται ἀπ' αὐτὸν φύλακες καὶ διοικηταὶ καὶ ἀρχιστράτηγοι στὸ λαὸ τοῦ θεοῦ, ἢ χρησιμοποιοῦνται ὡς σύνδεσμοι καὶ ἀγγελιοφόροι μεταξὺ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. καὶ καθ' ὅσον μὲν παρίστανται ὡς ὑπασπισταί, λέγονται *θρόνοι·* καθ' ὅσον δὲ φυλάγουν καὶ ἄρχουν τῶν ἀνθρώπων, λέγονται *φύλακες, ἄρχοντες, ἀρχαί, ἐξουσίαι, κυριότητες, κύριος, δεσπότης, ἄρχων ὁ μέγας, ἀρχιστράτηγος, ἀρχάγγελος·* καθ' ὅσον δὲ τρέχουν καὶ ἀγγέλλουν, λέγονται *ἄγγελοι, πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα·* γενικῶς δὲ γιὰ ὁποιοδήποτε ἔργο τους λέγονται *λειτουργοί.*

28. Καθολικὰ ὀνόματα τῶν ἀγγέλων εἶναι τὸ *στρατιὰ τοῦ οὐρανοῦ*[62] καὶ τὸ *μυριάδες* ποὺ σημαίνει ἐπίσης «στρατεύματα»[63].

29. Μετὰ ἀπ' αὐτὰ γίνεται σαφὲς ὅτι, ὅπως ὁ θεὸς δηλώνεται μὲ πολλὰ ὀνόματα, *Ἰαυὲ Ὢν Κύριος θεὸς ἐλωΐμ κλπ.,* ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἄλλα εἶναι δηλωτικὰ ἰδιωμάτων καὶ ἄλλα μεταφράσεις ἀλλήλων, ἔτσι καὶ οἱ ἄγγελοι δηλώνονται μὲ πολλὰ παρόμοια ὀνόματα. κι ὅπως τὰ πολλὰ τοῦ θεοῦ ὀνόματα δὲν σημαίνουν πολλοὺς θεοὺς ἢ πολλὲς θεῖες φύσεις, ἔτσι καὶ τὰ 28 ἀγγελικὰ ὀνόματα μὲ κανέναν τρόπο δὲν σημαίνουν πολλὲς καὶ διαφορετικὲς φύσεις ἀγαθῶν πνευμάτων ἢ πολλὲς τάξεις τῶν οὐρανίων ὄντων, ποὺ νὰ εἶναι στὴν οὐσία τους καὶ στὴ φύσι τους ἀνώτερες ἢ κατώτερες ἀλλήλων. οἱ πύρινοι καὶ λογικοὶ

σεραφὶμ εἶναι καὶ ἔμπιστοι χερουβὶμ καὶ θρόνοι καὶ παρεστηκότες ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ ἄγγελοι ἀποστελλόμενοι στοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀρχαὶ καὶ κυριότητες· κι ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ λέγεται ἀρχάγγελος, ἐπειδὴ ἄρχει ἀνθρώπων καὶ ὄχι ἀγγέλων, καὶ πουθενὰ στὴ Βίβλο δὲν ὑπάρχει μαρτυρία ἢ ὑπαινιγμὸς ὅτι εἶναι ἀνώτερος τοῦ Γαβριήλ, ποὺ λέγεται *ἁπλῶς ἄγγελος*, ἢ κάποιου ἄλλου, ἀλλ' εἶναι ὅλοι τους καὶ χερουβὶμ καὶ εἶρ καὶ σεραφὶμ καὶ δυνάμεις καὶ δόξαι, καὶ ὅλοι πηγαίνουν ὅπου τοὺς στείλῃ ὁ θεός, καὶ τάσσονται ὅπου τοὺς τάξῃ ὁ Κύριος ὡς φύλακες ἢ ὡς κυριότητες.

30. Τὸ ὅτι ὅλα τ' ἀγαθὰ πνεύματα, τὰ ὁποῖα στὴ Βίβλο λέγονται μὲ τὰ προεξετασμένα ὀνόματα, ἔχουν μία φύσι, τὴν ἴδια ὅλα, καὶ ὅτι τὰ διάφορα ἔργα, στὰ ὁποῖα τάσσονται ἀπὸ τὸ θεό, δὲν τοὺς προσδίδουν καμμία ἐπίκτητη ἀνωτερότητα ἢ κατωτερότητα ἔναντι ἀλλήλων, αὐτά, ἂν καὶ δὲν λέγονται στὴ Βίβλο ῥητῶς, ὅμως ἐννοοῦνται σαφῶς καὶ συνάγονται ἀβίαστα. κατ' ἀρχὴν τὸ ἴδιο τὸ γεγονός, ὅτι τὰ μισὰ περίπου ὀνόματα ἐκφράζουν τὰ φυσικὰ ἰδιώματα τῶν ὑπάρξεων αὐτῶν καὶ τ' ἄλλα μισὰ ἐκφράζουν τὰ ἔργα τους, δηλώνει ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν τῶν μὲν μισῶν τάξεων ν' ἀποκαλύπτεται μόνο ἡ φύσι καὶ νὰ κρατιέται ἄγνωστο τὸ ἔργο, τῶν δὲ ἄλλων μισῶν ν' ἀποκαλύπτεται τὸ ἔργο καὶ νὰ κρατιέται ἄγνωστη ἡ φύσι. ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ τόσο ὁ Δανιὴλ ὅσο κι ὁ Παῦλος ἀντὶ γιὰ ὁποιοδήποτε ἀγγελικὸ ὄνομα χρησιμοποιοῦν ὡρισμένες ἀόριστες λέξεις, ἀπὸ τὶς ὁποῖες φαίνεται ὅτι τὰ προεξετασμένα ὀνόματα δὲν λέγονται μὲ τὴν ἔννοια ὅτι αὐτὰ μόνο εἶναι, καὶ δὲν ὑπάρχουν ἄλλα. ὁ Δανιὴλ χρησιμοποιεῖ τὸ *φελμουνί*[64], δηλαδὴ «κάποιος», «κάποιο ὄν». μήπως ἆραγε ἐννοεῖ ὅτι ὑπάρχουν κι ἄλλα ὄντα διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ ὠνομασμένα; ὄχι, ἀλλ' ἁπλῶς δηλώνει ἔτσι ὅτι δὲν ἔχει πρόθεσι ν' ἀποδώσῃ στὸν ἀναφερόμενο ἄγγελο ἕνα ὄνομα, κι ὅτι θὰ μποροῦσαν νὰ ὑπάρχουν πολλὰ ὀνόματα ἐκφραστικὰ τῶν ὄντων αὐτῶν. ὁ Παῦλος στὸν ἕνα ἀπὸ τοὺς καταλόγους του, ἀφοῦ πρῶτα λέει *Οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἀρχαὶ οὔτε δυνάμεις*, ἐπειδὴ ἐννοεῖ γενικῶς καὶ ἀγγέλους καὶ δαίμονες καὶ ἀνθρώπους, προχωρώντας γενικεύει τὸ λόγο του καὶ λέει· *Οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα*, δηλαδὴ οὔτε ὄντα ποὺ ἔχουν ἰσχὺ τώρα εἴτε ἀγαθὰ εἴτε πονηρά, οὔτε ὄντα ποὺ θὰ ἔχουν ἰσχὺ στὸ μέλλοντα αἰῶνα. καὶ πάλι ἐκφραζόμενος γενικῶς λέει· *Οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος*, ἐννοώντας ὡς *ὕψωμα* ὅλο τὸ πλῆθος τῶν ἀγαθῶν ἀγγέλων, καὶ ὡς *βάθος* ὅλο τὸ πλῆθος τῶν πονηρῶν ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων. καὶ καταλήγει μὲ τὴ φράσι *Οὔτε τις κτίσις ἑτέ-*

ρα, ἡ ὁποία σαφέστερα ἀπὸ τὶς ἄλλες δηλώνει ὅτι ὁ Παῦλος δὲν ἀπαριθμεῖ τάξεις καθωρισμένου ἀριθμοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς ἁρπάζει μερικὰ ἀπὸ τ' ἀγγελικὰ ὀνόματα καὶ καλύπτει τὰ ὑπόλοιπα μὲ τὸ *οὔτε τις κτίσις ἑτέρα*[65]. μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα καὶ σ' ἄλλον κατάλογο, ἀφοῦ ἀναφέρει λίγα ὀνόματα ἀγγέλων, προσθέτει· *Καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι*[66]. μ' ὅλους τοὺς καταλόγους του ἐννοεῖ· «Ἄγγελοι, δαίμονες, ἄνθρωποι, κι ὁτιδήποτε ἄλλο ὑπάρχει κι ὁπωσδήποτε ἀλλιῶς λέγεται στὸν φθαρτὸ αὐτὸ κόσμο καὶ στὴν αἰωνιότητα».

31. Ἀλλὰ σαφέστερα ἀπὸ κάθε ἄλλον ὁ ἀπόστολος στὸ προοίμιο τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς διδάσκει ὅτι ὅλ' αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶν οὐρανίων πνευμάτων καὶ τὸ ἁπλὸ ὄνομα *ἄγγελοι* σημαίνουν μία μόνο φύσι καὶ τάξι καὶ τάγμα, καὶ ὅτι μεταξὺ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων μία μόνο φύσι ὑπάρχει ἡ τῶν ἀγγέλων ἢ ὁπωσδήποτε ἀλλιῶς ὀνομαζομένων. διότι, θέλοντας νὰ δείξῃ ὅτι ὁ υἱὸς εἶναι θεὸς Κύριος ἴσος μὲ τὸν πατέρα ὡς ἀσύγκριτα ἀνώτερος ἀπὸ κάθε ἄλλο λογικὸ ὄν, λέει· *Τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων 'Υἱός μου εἶ σύ...';*[67] κι ἀμέσως λίγο παρακάτω παίρνει ὁ ἀπόστολος τοὺς στίχους τοῦ ψαλμοῦ μὲ τοὺς ὁποίους ὁ προφήτης δοξολογεῖ τὸ θεὸ ὡς δημιουργὸ τοῦ σύμπαντος, λέγοντας ὅτι

Κατ' ἀρχὰς σύ, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας,
καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σού εἰσιν οἱ οὐρανοί,

ὅπου τὸ *Κύριε* εἶναι μετάφρασι τοῦ ἀποκλειστικοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ, τοῦ τετραγραμμάτου *Ἰαυὲ* (ἑβραϊστὶ *Ιαυε),* καὶ λέει ὅτι τὸ ὄνομα αὐτὸ καὶ οἱ στίχοι λέγονται γιὰ τὸν υἱό, τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό[68]. γι' αὐτὸ κι ἐνδιαμέσως λέει πάλι γιὰ τὸν Κύριο (=Ἰαυὲ) Ἰησοῦ Χριστὸ ἐκεῖνο ποὺ λέει γιὰ τὸν *Ἰαυὲ Κύριον* ὁ Μωϋσῆς στὸ Δευτερονόμιο· *Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ*[69]. καὶ πάλι λίγο παρακάτω ἐκεῖνο ποὺ λέει ὁ Νάθαν γιὰ τὸ θεὸ *Ἰαυὲ Κύριον* τὸ λέει ὁ Παῦλος γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστό·

Ὁ θρόνος σου, ὁ θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος,
ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου[70].

γι' αὐτὸ ἄλλωστε ὁ ἴδιος ἀπόστολος στὴν Πρὸς Φιλιππησίους Ἐπιστολή του ἀποδίδει στὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστὸ τὸ *ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα* στὸ ὁποῖο *ἐξομολογεῖται πᾶσα γλῶσσα* μέσα στὸ σύμπαν, ὅτι *Κύριος (= Ἰαυὲ) Ἰησοῦς Χριστός.* (= ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι *Κύριος - Ἰαυέ)*[71]. ἐκεῖνο ὅμως ποὺ θέλω νὰ πῶ ἐδῶ, ὁ Παῦλος ἐδῶ συνεχῶς ὀνομάζει μόνον *ἀγγέλους.* ἂν οἱ *χερου-*

βὶμ καὶ οἱ *σεραφὶμ* καὶ οἱ *εἴρ* καὶ οἱ *θρόνοι* καὶ αἱ *κυριότητες* καὶ αἱ *ἀρχαὶ* κι ὁ *ἀρχάγγελος* δέν ἦταν ὅλοι μία μόνο φύσι καὶ τάξι καὶ τάγμα μαζὶ μὲ τοὺς *ἀγγέλους*, δὲν θὰ μποροῦσε ὁ ἀπόστολος ν' ἀποδείξῃ στοὺς Ἑβραίους παραλῆπτες τῆς Ἐπιστολῆς του τίποτε ἀπ' ὅσα προτίθεται ν' ἀποδείξῃ· τὸ δὲ ἐπιχείρημά του ὅτι, ἐπειδὴ ὁ *υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς* συνεχῶς μαρτυρεῖται στὸ Μωϋσῆ καὶ στὸ Δαυΐδ ὅτι εἶναι *κρείττων τῶν ἀγγέλων* ὅλων στὴ φύσι του, γι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ εἶναι *ἴσος* μὲ τὸν *πατέρα* του, ὅσο ἴσος δηλαδὴ ἦταν ὁ Μωϋσῆς μὲ τὸν πατέρα του κι ὁ Δαυΐδ μὲ τὸν πατέρα του κι ὁ Παῦλος μὲ τὸν πατέρα του, θὰ ἦταν ἕνα ἐπιχείρημα μάταιο, ἂν οἱ *χερουβὶμ* καὶ οἱ *θρόνοι* καὶ οἱ *σεραφὶμ* καὶ ὁ *ἀρχάγγελος* καὶ οἱ ἄλλοι *ἄγγελοι* δὲν ἦταν ὅλοι μία φύσι καὶ τάξι καὶ τάγμα. τὸ συμπέρασμά του, ὅτι *πάντες (ἄγγελοι) εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν* διδάσκει καὶ θετικῶς ὅτι καὶ οἱ *χερουβὶμ* καὶ αἱ *δυνάμεις* καὶ αἱ *δόξαι* καὶ οἱ *θρόνοι* καὶ οἱ *τροχοὶ - γελγὲλ* καὶ ὁ *ἀρχάγγελος* εἶναι *ἄγγελοι, πάντες πνεύματα λειτουργικὰ καὶ ἀποστελλόμενα*[72]. ἀκόμη περισσότερο ὅτι τὰ ποικίλα αὐτὰ ὀνόματα τῶν ἀγγέλων δὲν σημαίνουν διαφορετικὲς μεταξύ των φύσεις καὶ τάξεις τὸ δηλώνει καὶ τὸ ὅτι πολλὰ ἀπ' αὐτὰ χρησιμοποιοῦνται ὡς ὀνόματα καὶ τῶν πονηρῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων, καθὼς θὰ φανῇ παρακάτω. διότι κι ὁ διάβολος καὶ οἱ πονηροί του ἄγγελοι ἔχουν κι αὐτοὶ τὴν ἴδια φύσι μὲ τοὺς χερουβὶμ καὶ σεραφὶμ καὶ θρόνους καὶ ἀρχάγγελο καὶ ἀγγέλους λεγομένους· διαφορετικὴ ἔχουν μόνο τὴν πρόθεσι καὶ τὴν πρᾶξι καὶ τὴν ἕξι.

32. Προσωπικὰ ὀνόματα ἀγγέλων στὴ Βίβλο *ἀποκαλύπτονται δύο, τοῦ ἀγγέλου Γαβριὴλ* καὶ τοῦ *ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ* ποὺ εἶναι καὶ οἱ δυό τους *χερουβὶμ* καὶ *σεραφὶμ* καὶ *θρόνοι* καὶ ὅ,τι ἄλλο λέγονται οἱ ἄγγελοι. δὲν εἶναι ὅμως καὶ οἱ δυὸ *ἀρχάγγελοι*, παρὰ μόνον ὁ Μιχαήλ. οὔτε ἄλλος *ἀρχάγγελος* λέγεται στὴ Βίβλο. γιὰ τὴν κατὰ τὸν καιρὸ τῆς Π. Διαθήκης δρᾶσι τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ γράφουν ὁ Δανιὴλ καὶ ὁ Ἰούδας[73]. γιὰ δὲ τὴ δρᾶσι του τὴν κατὰ τὸν τωρινὸ καιρὸ τῆς Κ. Διαθήκης γράφει ὁ Ἰωάννης στὴν Ἀποκάλυψι[74]. στὴν Ἀποκάλυψι ὁ Ἰωάννης βλέπει τὸν Μιχαὴλ νὰ μάχεται μαζὶ μὲ τοὺς συνεργάτες του ἀγγέλους ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας κι ἐναντίον τοῦ διαβόλου καὶ τῶν πονηρῶν ἀγγέλων ἐκείνου, τοὺς ὁποίους ἐν τέλει νικάει. τὸ ὄνομά του *Μιχαὴλ* ἀναφέρουν πρῶτος ὁ Δανιὴλ δεύτερος ὁ Ἰούδας καὶ τρίτος ὁ Ἰωάννης. σημαίνει δὲ *Μιχαὴλ* ἑβραϊστὶ «κάποιος σὰ θεός», «θεοειδής», «θεόμορφος». τὸ δὲ ὄνομα *Γα-*

βριήλ, ποὺ σημαίνει «ὁ ἰσχυρὸς τοῦ θεοῦ» ἢ «ὁ δυνατὸς τοῦ θεοῦ», ἀνήκει στὸν γνωστὸ *ἄγγελον τὸν παρεστηκότα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ* κατὰ τὴν αὐτοσύστασί του στὸ Ζαχαρία τὸν πατέρα τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου. καὶ αὐτοῦ τὸ ὄνομα ἀναφέρει πρῶτος ὁ Δανιὴλ κι ἔπειτα ὁ Λουκᾶς[75]. δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι ἀπὸ τόσους ἀγγέλους γνωρίζουμε τὰ ὀνόματα τῶν δυὸ αὐτῶν, γιατὶ αὐτοὶ εἶναι ποὺ συνδέονται περισσότερο μὲ τὸ λαὸ τοῦ θεοῦ καὶ τὴ σωτηρία μας· ὁ ἕνας ὡς ἀρχιστράτηγος καὶ ἀρχιφύλακάς μας καὶ φρούραρχός μας κι ὁ ἄλλος ὡς ὁ ἄγγελος ποὺ μετέφερε γιὰ μᾶς τὴν ἀνώτερη κι εὐφροσυνότερη ἀπ' ὅλες τὶς ἀγγελίες οἱ ὁποῖες ἀγγέλθηκαν ἀπὸ ἀγγέλους, τὴν ἀγγελία τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς σωτηρίας μας· διότι αὐτὸς καὶ στὸ Δανιὴλ οὐσιαστικὰ τὴν ἴδια ἀγγελία μετέφερε, ἀσαφῆ ὅμως τότε. κι ἐνῷ ὁ Γαβριὴλ ἀνήγγειλε τὴν πρώτη παρουσία τοῦ Κυρίου, ὁ Μιχαὴλ θὰ σαλπίση, ὅπως φαίνεται στὸν Παῦλο, τὴ δευτέρα[76].

33. Τὰ ὀνόματα τῶν πονηρῶν καὶ πεπτωκότων πνευμάτων εἶναι τὶς περισσότερες φορὲς τὰ ἴδια μὲ τὰ ὀνόματα τῶν ἀγαθῶν. λέγονται *πνεύματα,* ἐπειδὴ ἔχουν τὴν ἴδια ἄυλη φύσι, ἀλλά, γιὰ νὰ διακρίνωνται, ὀνομάζονται *πνεύματα πονηρά*[77], *πνεύματα ψευδῆ*[78] ἤτοι ψευδόμενα, *πνεύματα πλανήσεως*[79] καὶ *πνεύματα ἀκάθαρτα*[80]. ὁ Παῦλος τ' ἀποκαλεῖ καὶ *πνευματικὰ τῆς πονηρίας,* ἐπειδὴ σὲ μιὰ γενικὴ ἄποψι τῶν λογικῶν κτισμάτων τὰ χωρίζει σὲ δυὸ χῶρες, τὸ ἀγαθὸ καὶ τὸ πονηρό· καὶ τοῦ μὲν ἀγαθοῦ *πνευματικὰ* εἶναι οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ οἱ ἅγιοι μαζὶ μὲ τὶς ψυχὲς τῶν κεκοιμημένων δικαίων, καὶ σωματικὰ ἡ στρατευομένη ἐκκλησία, τῆς δὲ *πονηρίας πνευματικὰ* εἶναι οἱ πονηροὶ ἄγγελοι, καὶ σωματικὰ ὁ κόσμος τῆς ἁμαρτίας[81].

34. Λέγονται *ἄγγελοι* τόσο κατ' ἀναλογίαν πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς ἀγγέλους τῆς ἴδιας φύσεως ὅσο καὶ διότι ἀποστέλλονται ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸ τῆς ἀποστασίας σὲ ἁμαρτωλὲς ἀποστολές. ἀλλά, γιὰ νὰ διακρίνωνται, ἐπονομάζονται *πονηροί*[82], *ἀπολιπόντες τὸ ἴδιον οἰκητήριον*[83] *ἁμαρτήσαντες*[84], *μὴ τηρήσαντες τὴν ἑαυτῶν ἀρχήν*[85], κλπ.

35. Λέγονται *ἄρχοντες, ἀρχαί, ἐξουσίαι,* ὅπως καὶ οἱ ἀγαθοὶ ἄγγελοι, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἄρχουν ἁμαρτωλῶν ὁμάδων καὶ συνασπισμῶν, λέγονται καὶ *κοσμοκράτορες*[86] κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸν *ἀρχάγγελον* Μιχαήλ, ἐπειδή, ὅπως ἐκεῖνος ἄρχει τοῦ λαοῦ τοῦ θεοῦ, ἄρχουν κι αὐτοὶ τοῦ κόσμου τῆς ἁμαρτίας.

36. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰ τὰ ὀνόματα τὰ κοινὰ μὲ τοὺς ἀγγέλους τοῦ

φωτὸς οἱ ἄγγελοι τοῦ σκότους ὀνομάζονται καὶ *δαίμονες*[87] ἢ *δαιμόνια*[88]. στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα *δαίμων*[89] καὶ *θεὸς*[90] εἶναι λέξεις ταυτόσημες. οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς τῆς Βίβλου εἶχαν τὴ συνείδησι ὅτι οἱ ψεύτικοι θεοὶ τῶν εἰδωλολατρῶν δὲν εἶναι ὄντα τελείως ἀνύπαρκτα καὶ φανταστικά, ἐφ' ὅσον ἐνεργοῦν θαυματουργίες σὰν ἐκεῖνες τῶν ἐπαοιδῶν τοῦ φαραὼ[91] καὶ μαντεῖες σὰν ἐκεῖνες τῆς ἐγγαστριμύθου[92], ἀλλ' ὅτι κάτω ἀπὸ τ' ἄψυχα ξόανα τῶν κατ' ἀρχὴν φαντασιωτικῶν θεῶν ἐνεργοῦν κάποτε καὶ ἄγγελοι πονηροί, γιὰ νὰ σύρουν καὶ νὰ παγιώσουν τοὺς ἀνθρώπους στὴ δυσσέβεια καὶ στὴν ὅσο γίνεται πιὸ ἀκάθαρτη ἁμαρτία, ὥστε νὰ τοὺς κρατοῦν ὅσο γίνεται μακριὰ ἀπὸ τὸν ἀληθινὸ θεό. γνώριζαν δηλαδὴ ὅτι ἡ εἰδωλολατρία ἐν μέρει εἶναι ὅ,τι κι ὁ σήμερα λεγόμενος πνευματισμός, γι' αὐτὸ μερικὲς φορὲς ὠνόμαζαν τοὺς πονηροὺς ἀγγέλους, ὅπως τοὺς ὠνόμαζαν καὶ οἱ λάτρεις των, δηλαδὴ *δαίμονες* καὶ *δαιμόνια*, μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι οἱ μὲν εἰδωλολάτρες, ὅταν ἔλεγαν *δαίμονες*, ἐννοοῦσαν σεβαστοὺς θεούς, οἱ δὲ εὐσεβεῖς ἐννοοῦσαν ἀκάθαρτα πνεύματα. ἔτσι κι ὁ Μωϋσῆς, ὅταν ἀναφέρεται στὴ λατρεία τοῦ χρυσοῦ μόσχου καὶ σ' ἄλλες εἰδωλολατρικὲς ἐκτροπὲς τοῦ Ἰσραήλ, λέει *Ἔθυσαν δαιμονίοις καὶ οὐ θεῷ*. καὶ ὁ ψαλμῳδὸς λέει *Πάντες οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια*. ὁ δὲ Παῦλος, φρονώντας ὅτι ἡ τυχὸν συμμετοχὴ Χριστιανῶν σ' ἑορτὲς καὶ τελετὲς εἰδωλικῶν θεοτήτων εἶναι λατρεία πονηρῶν ἀγγέλων, λέει ὅτι *Οὐ δύνασθε ποτήριον Κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων*[93]. ἂν καὶ οἱ συγγραφεῖς τῆς Βίβλου λένε μερικὲς φορὲς δαιμόνια καὶ τοὺς πιθήκους[94], ἐπειδὴ μὲ τὴ συχνὴ ἰθυφαλλικότητά τους θυμίζουν τὰ ἀσελγῆ καὶ γελοῖα πριαπικὰ ἀγάλματα τῶν εἰδωλολατρικῶν φαλλικῶν θεοτήτων· ὁπότε τὸ παραπάνω ψαλμικὸ χωρίο ἀπὸ μιὰ ἄποψι σημαίνει ὡς δισήμαντο καὶ εἰρωνικὸ «Ὅλοι οἱ θεοὶ (=ἀγάλματα θεῶν) τῶν ἐθνῶν εἶναι πίθηκοι». ὡς πρὸς τὴν ἱστορία δὲ τῆς γλώσσης εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι, ὅταν οἱ Ἰσραηλῖτες γνώρισαν τὰ ζῷα αὐτά, τοὺς ἔδωσαν ὡς ὄνομα τὸ ὄνομα τῶν εἰδωλολατρικῶν ἀγαλμάτων - θεοτήτων, ποὺ ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸ ἑλληνικὸ *δαιμόνια*, ὄχι χωρὶς σκωπτικὴ διάθεσι. πρόκειται πάντως γιὰ συνηθισμένο γλωσσολογικὸ φαινόμενο.

37. Ὅταν στὴν Ἁγία Γραφὴ γίνεται λόγος γιὰ *δαίμονες*, πολλὲς φορὲς διακρίνεται ἕνας ἀπ' αὐτούς, ποὺ λέγεται *ἄρχων τῶν δαιμονίων*[95], ἐπειδὴ προφανῶς εἶναι ὁ εἰσηγητὴς καὶ ἀρχηγὸς τῆς ἀποστασίας καὶ τῆς ἀντενεργείας ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἐξαπατήσεως τῶν ἀνθρώπων, ἢ *ἄρχων τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος*[96], δηλαδὴ τῆς κατώτερης ἀπὸ τὴν οὐράνια ἐξουσία τοῦ θεοῦ καὶ

τῶν ἀγαθῶν ἀγγέλων ἀλλ' ἀνώτερης ἀπὸ τὴν ἐπίγεια ἐξουσία καὶ δύναμι τῶν ἀνθρώπων, πονηρῆς καὶ σκοτεινῆς ἐξουσίας, ἢ καὶ *ἄρχων τοῦ κόσμου*[97], ἐπειδὴ ὡς ἀρχηγὸς τῆς πονηρίας ἄρχει καὶ τοῦ κόσμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν κοσμοκρατόρων.

38. Ἀλλιῶς ὁ ἀρχηγὸς τῆς πονηρίας λέγεται μὲ τὴν ἀμετάφραστη ἑβραϊκὴ λέξι *σατὰν* (στὸ βραχυγραφημένο μασοριτικὸ κείμενο *σθν)* ἢ ἐξελληνισμένη στὴν κατάληξι *σατανᾶς*, ποὺ σημαίνει «ἀντιρρησίας». μερικὲς φορὲς μὲ τὴν ἁπλῆ αὐτὴ λέξι, χωρὶς νὰ εἶναι ὅρος ἀγγελολογικός, λέγεται κι ὁ ἄνθρωπος ἀντιρρησίας, ὅπως ὅταν λέγεται ἔτσι ὁ Ἄδερ ὁ ἀντιπολιτευόμενος τὸν Σολομῶντα, ἢ ὅταν ὁ Κύριος λέη *σατανᾶ* τὸν Πέτρο, ἢ ὁ Παῦλος κάποιον ἐχθρό του ποὺ ἀντιλέγει στὴ διδασκαλία του καὶ τοῦ χαλάει τὸ ἔργο[98]. μὲ ἰδιάζουσα ὅμως ἀγγελολογικὴ ἔννοια λέγεται ἔτσι ὁ ἀρχηγὸς τῶν πονηρῶν ἀγγέλων, ἐπειδὴ στασίασε ἐναντίον τοῦ θεοῦ, καὶ ὡς ὄνομα τοῦ πονηροῦ αὐτοῦ ἀγγέλου σημαίνει «ἀντιρρησίας, ἀντιλέγων, ἀντιπολιτευόμενος, ἀντικείμενος, στασιαστής, ἐπαναστάτης, ἀντενεργῶν, ἀντιπράττων»· καὶ ἡ ἀντίπραξί του εἶναι τώρα ὅτι θέλει νὰ καταστρέψῃ τὸν ἄνθρωπο, τὸν ὁποῖο ἀγαπάει ὁ θεός, ἐνῷ ἄρχισε ὡς στασιαστὴς καὶ φθονερὸς ἐπίδοξος ἀντικαταστάτης τοῦ θεοῦ[99].

39. Στὴ Β' Πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολὴ ὁ Παῦλος τὸν ὀνομάζει καὶ *βελίαλ*[100] (στὸ μασοριτικὸ τῆς Π. Διαθήκης *βλιολ),* ποὺ σημαίνει παράνομο ἢ ἀποστάτη ἢ ἐκτὸς νόμου ἀντάρτη. ἡ λέξι χρησιμοποιεῖται στὸ βιβλίο Βενιαμὶν (4,1) ὡς ἐπίθετο ὡρισμένων ἐκφύλων καὶ διεστραμμένων ἀρσενοκοιτῶν τῆς φυλῆς Βενιαμίν, ποὺ βρίσκονταν ἔξω ἀπὸ τὸ νόμο τῆς φύσεως, στὴν παρὰ φύσιν περιοχή· οἱ Ο' μεταφράζουν τὴ λέξι *παράνομοι,* ὁ Θεοδοτίων τὴν ἀφήνει ἀμετάφραστη, ὁ Ἀκύλας τὴ μεταφράζει *(ἄνδρες) ἀποστασίας,* ὁ Σύμμαχος *ἀπαίδευτοι* δηλαδὴ ἀνάγωγοι[101].

40. Λέγεται καὶ *ὄφις* ἢ *δράκων* (=κροκόδειλος), ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐμφανίστηκε στὴν Εὔα ὡς *ὄφις* κι ἐξαπατώντας την ἔγινε ὁ αἴτιος τῆς πτώσεως τῶν ἀνθρώπων[102], κι αὐτὸς παραμονεύει ὕπουλα σὰν τὸν κροκόδειλο, γιὰ νὰ βλάψῃ τὰ θηράματά του.

41. Λέγεται κατ' ἐξοχὴν καὶ *διάβολος,* γιὰ πρώτη φορὰ στὸ βιβλίο τοῦ Ἰὼβ, δηλαδὴ διαβολεὺς καὶ συκοφάντης, ἐπειδὴ διέβαλε τὸ θεὸ στὴν Εὔα καὶ στοὺς ἀνθρώπους ὡς φθονερό[103], καὶ διαβάλλει συνεχῶς τοὺς ἀνθρώπους στὸ θεό· τὸ τελευταῖο νόημα, τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀνθρωποπαθές, συναντᾶται στὰ βιβλία τοῦ Ἰὼβ καὶ τοῦ Ζαχαρίου, ὅπου ὁ διάβολος φέρεται νὰ διαβάλλῃ τὸν Ἰὼβ καὶ τὸν ἐπὶ Ζοροβάβελ ἀρχιερέα Ἰησοῦ[104].

κλασσικὸ γιὰ τὰ ὀνόματα τοῦ διαβόλου εἶναι τὸ χωρίο τῆς Ἀποκαλύψεως, ὅπου συγκεντρώνονται πολλά· *ἐβλήθη ὁ δράκων, ὁ ὄφις ὁ μέγας ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος διάβολος καὶ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν*[105].

42. Γιὰ τὴ δεύτερη μόνο σημασία τοῦ ὀνόματός του *διάβολος*, γιὰ τὸ ὅτι δηλαδὴ διαβάλλει τοὺς ἀνθρώπους, λέγεται καὶ *κατήγορος*. τὸ ὄνομα αὐτὸ ὑπονοεῖται πρῶτα στὸ Ζαχαρία, ὅπου λέγεται ὅτι *Ὁ διάβολος είστήκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ (=τοῦ Ἰησοῦ), τοῦ ἀντικεῖσθαι αὐτῷ*[106]. τόσο ἡ *ἐκ δεξιῶν* θέσι στὸ δικαστήριο ὅσο καὶ τὸ ἔργο τοῦ *ἀντικεῖσθαι* ἀνήκουν στὸν *κατήγορον*. στὴ δὲ Ἀποκάλυψι ἀμέσως μετὰ τὸ προειρημένο χωρίο λέγεται· *Ἐβλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός*[107].

43. Ἐπειδὴ εἶναι ἄρχων τῶν δαιμόνων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν, οἱ ὁποῖοι τὸν λατρεύουν σὰ θεὸ ἀρνούμενοι τὸν ἀληθινό, λέγεται καὶ *θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου* στὴ Β' Πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολὴ τοῦ ἀποστόλου Παύλου[108].

44. Τέλος, ὅπως οἱ ἄγγελοί του πῆραν τὸ γενικὸ ὄνομα τῶν εἰδωλολατρικῶν θεοτήτων *δαίμονες*, ἔτσι κι αὐτὸς πῆρε τὸ προσωπικὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τῶν Ἀκκαρωνιτῶν *Βεελζεβούλ*. τὸ ὄνομα *(Βάαλ + Ζεβοὺλ)* σημαίνει ὁ *θεὸς Μῦγα*· οἱ Ἀκκαρωνῖτες εἶχαν ὡς μεγαλείτερο θεό τους τὴ μῦγα[109]. οἱ θανατηφόρες κι ἐξοντωτικὲς τῶν πληθυσμῶν ἐπιδημίες, ποὺ συνώδευαν τὴν ἐμφάνισι μύγας, τοὺς ἔκαναν νὰ τὴν τρέμουν ὅσο τίποτε ἄλλο καὶ νὰ τὴ χαρακτηρίζουν ὡς *θεομηνίαν (=θεοῦ μῆνις* = ὀργὴ θεοῦ). καὶ στὴν Ἑλλάδα λατρευόταν ὁ θεὸς Ἀκρίδα κι ὁ θεὸς Ποντικός, ποὺ αἱ *θεομηνίαι* τους προξενοῦσαν θανατηφόρους λοιμοὺς καὶ καταστροφὲς φυτειῶν καὶ καλλιεργειῶν μὲ συνέπεια τὴν πεῖνα· ὁ *Ἀπόλλων Παρνόπιος (πάρνοψ = ἀκρίδα)* κι ὁ *Ἀπόλλων Σμινθεὺς (σμίνθος = ποντικός)*[110]. τέτοιος θεὸς ἦταν κι ὁ φιλισταϊκὸς *Βεελζεβούλ*. κι ἐνῷ γιὰ τοὺς Φιλισταίους τῆς Ἀκκαρὼν ἦταν ὁ σεβαστὸς θεός τους, γιὰ τοὺς Ἰσραηλῖτες ὁ ἐνεργῶν μὲ τὸ εἴδωλο ἐκεῖνο ἦταν ὁ διάβολος, ὁ ὁποῖος στὸ τέλος πῆρε καὶ τὸ ὄνομα αὐτό[111].

45. Προτοῦ νὰ προχωρήσουμε σὲ περισσότερα συμπεράσματα γιὰ τὴ φύσι καὶ τὸ ἔργο τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν πονηρῶν ἀγγέλων, πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι πολλὲς ὀνομασίες των εἶναι καὶ ὀνομασίες ἀνθρώπων. καὶ οἱ ἄνθρωποι ὀνομάζονται στὴ Βίβλο *ἄγγελοι*[112], *ἅγιοι*[113], *ἀπόστολοι*[114] (κατὰ τὸ *ἀποστελλόμενα πνεύματα), θεοί*[115], *δυνάμεις*[116], *λειτουργοί*[117], *κυριότητες*[118], καὶ

κυβερνήσεις[119] (τὸ ὁποῖο δὲν διαφέρει ἀπὸ τὶς ὀνομασίες *ἀρχαὶ ἢ κυριότητες),* κατ' ἀναλογία πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς ἀγγέλους· ἢ ἀποκαλοῦνται *ὄφεις*[120], *σατάν*[121], *σατανᾶς*[122], *βελίαλ*[123], *διάβολοι*[124], κατ' ἀναλογίαν πρὸς τοὺς πονηροὺς ἀγγέλους.

46. Ἐφ' ὅσον οἱ ὀνομασίες τῶν ἀγγέλων εἶναι πολλὲς φορὲς κοινὲς καὶ στοὺς δαίμονες καὶ στοὺς ἀνθρώπους, δὲν εἶναι ἀσφαλῶς δυνατὸν νὰ σημαίνουν διαφορετικὲς ἡ κάθε μία φύσεις πνευμάτων. ὅταν λ.χ. ἀγαθοὶ καὶ πονηροὶ ἄγγελοι λέγωνται *ἀρχαὶ* καὶ *ἐξουσίαι,* ἢ ἀγαθοὶ ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι λέγωνται *κυριότητες* καὶ *δυνάμεις,* ἢ ἄγγελοι καὶ δαίμονες καὶ ἄνθρωποι λέγωνται *ἄγγελοι,* πῶς εἶναι δυνατὸν οἱ ὀνομασίες αὐτὲς νὰ σημαίνουν στὴ Βίβλο διαφορετικὲς φύσεις ἢ τάξεις ἀγαθῶν ἀγγέλων; γι' αὐτὸ ἀπ' ὅλες τὶς γνῶμες γιὰ τὴ φύσι τῶν ἀγγέλων ὀρθότερες εἶναι ἡ τοῦ Βασιλείου Καισαρείας, κατὰ τὸν ὁποῖο παρὰ τὰ διαφορετικὰ ἔργα τῶν ἀγγέλων ἡ φύσι τους εἶναι μία[125], καὶ ἡ τοῦ Ἱλαρίου Πικταβίου, κατὰ τὸν ὁποῖο τὸ *ἄγγελος* εἶναι ὄνομα ποὺ δηλώνει ἔργο καὶ ὄχι φύσι[126]. μία φύσι ἀγγέλων δέχεται κι ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ἂν καὶ μὲ κάποια ἀμφιβολία[127] ποὺ ὠρθώθηκε μέσα του ἀπὸ τὴν ἐπίδρασι τοῦ ψευδωνύμου «Διονυσίου τοῦ ἀρεοπαγίτου». ποιά δὲ ἀκριβῶς εἶναι ἡ φύσι τῶν ἀγγέλων δὲν γνωρίζουμε, ἀφοῦ δὲν γνωρίζουμε οὔτε καὶ τὴ δική μας ἀνθρώπινη φύσι, πῶς εἶναι στὴν τελειότητά της, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ὅτι *Νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμεν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα*[128]. ἀκροθιγῶς μόνο γιὰ τὴ φύσι τῶν ἀγγέλων γνωρίζουμε ὅτι, καθὼς ἑρμηνεύουν οἱ ἀρχαῖοι ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς, ὅτι καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ πονηροὶ ἄγγελοι εἶναι μιᾶς καὶ τῆς ἴδιας φύσεως καὶ ὅτι πλάστηκαν ὅλοι *κατ' εἰκόνα θεοῦ,* λογικοί, ἀγαθοί, αὐτεξούσιοι, κατὰ χάριν ἀθάνατοι, τρεπτοὶ μέχρι τὴ δοκιμασία τους, ἄτρεπτοι μετὰ ἀπ' αὐτή, δηλαδὴ ἀδιάπτωτοι μὲν ἐκεῖνοι ποὺ παρέμειναν πιστοὶ στὸν κτίστη τους θεό, ἀμετανόητοι δὲ ἐκεῖνοι ποὺ ἀποστάτησαν. καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ εἶναι πεπερασμένοι· δὲν ἔχουν τοῦ θεοῦ τὴν παντογνωσία καὶ καρδιογνωσία καὶ γνῶσι τοῦ μέλλοντος, οὔτε τὴν πλήρη γνῶσι τοῦ θεοῦ ποὺ εἶναι ἀκατάληπτος σ' ὅλους, οὔτε τὴν ἀιδιότητα καὶ τὴν παντοδυναμία, οὔτε τὴν πανταχοῦ παρουσία, οὔτε τὴν ἀγαθότητα καὶ τὸν ἁγιασμὸ ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὸ θεό, οὔτε τὸ ἀναλλοίωτο εἶχαν ἀνέκαθεν, ἐφ' ὅσον ἔχουν ὅπως ἔχουν σήμερα μετὰ ἀπὸ δοκιμασία, ἡ δὲ ἀναμαρτησία τῶν ἀγαθῶν ἦταν κάποτε ἐνδεχόμενο νὰ φθαρῇ, ἂν ἔκαναν κατάχρησι τῆς ἐλευθερίας των ὅπως οἱ πεπτωκότες. ἔτσι

ἐξηγοῦν ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος κι ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός[129]. οἱ ἀγαθοὶ ἄγγελοι, ποὺ εἶναι φορεῖς μόνο ἁγιασμοῦ καὶ ὄχι πηγές, ἁγιάζονται ἀπὸ τὸ θεό, ὅπως κι ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι[130]. ἔλαβαν δὲ ἀποκαλύψεις ὄχι μόνο ἄμεσα ἀπὸ τὸ θεό, ἀλλὰ καὶ διὰ μέσου τῆς ἐκκλησίας[131], πρὶν δὲ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία καὶ χωρὶς τὴν ἐκκλησία οὔτε τὴν ἀνάστασι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πληροφορήθηκαν, οὔτε τὴ θεότητά του ἀντιλήφθηκαν, οὔτε ὅτι ὁ θεὸς εἶναι σὲ τρία πρόσωπα γνώριζαν.

47. Κι ἐνῷ εἶναι μία φύσι τόσο οἱ ἀγαθοὶ ἄγγελοι ὅσο καὶ οἱ πονηροί, ἔγιναν ἔπειτα δύο ἕξεις, φύσι δὲ λέω τὸ πῶς πλάστηκαν ἀρχικὰ καὶ ἕξι τὸ πῶς ἔχουν τώρα. ἡ ἕξι τῶν πιστῶν ἀγγέλων εἶναι ἀγαθὴ ὅπως καὶ ἡ ἀρχική τους φύσι, ἐνῷ ἡ ἕξι τῶν ἄλλων ποὺ στασίασαν εἶναι πονηρή· ἔπεσαν, καθὼς γράφουν οἱ ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Ἰούδας, ἐπειδὴ *ἡμάρτησαν* καὶ *οὐκ ἐτήρησαν* τὴν κεκτημένη ἀγαθή τους φύσι, τὴ θεία εἰκόνα, ἀλλὰ μὲ τὴ θέλησί τους *ἀπέλιπον* κι ἀπαρνήθηκαν τὴν ἀγαθότητα στὴν ὁποία στέκονταν, γι' αὐτὸ κι ἀπὸ τότε τηροῦνται δέσμιοι στὸ πνευματικὸ σκοτάδι σὰν σ' ἕνα ἄυλο δεσμωτήριο καὶ στὴν ἔλλειψι κάθε χαρᾶς μέχρι τὴ μεγάλη ἡμέρα τῆς κρίσεως[132]. αὐτὸ διδάσκουν ὅλοι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς στηριγμένοι στὰ θεόπνευστα κείμενα τῶν δυὸ ἀποστόλων[133]. ὄχι ὅτι οἱ πονηροὶ ἄγγελοι δὲν κρίθηκαν ἀκόμη, ἀλλὰ κρίθηκαν μὲν ἀπὸ μόνοι τους, ὑποκειμενικά, δὲν κρίθηκαν ὅμως ἀκόμη ἀπὸ τὸ θεό, ἀντικειμενικά· ὅπως καὶ οἱ ἀσεβεῖς κρίθηκαν μὲν ἀπὸ μόνοι τους τὴν ἡμέρα ποὺ ἀπέκρουσαν τὴ χάρι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἢ βλασφήμησαν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιο ἢ πέθαναν μέσα στὴν ἁμαρτία τους, θὰ κριθοῦν ὅμως ἀντικειμενικὰ κι ὁριστικὰ ἀπὸ τὸ θεὸ κατὰ τὴ μεγάλη ἡμέρα τῆς καθολικῆς κρίσεως. μέχρι τότε τῶν μὲν ἀγαθῶν ἀγγέλων ἔργο εἶναι νὰ διακονοῦν τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἐπιχειρεῖ καὶ οἰκονομεῖ ὁ Κύριος, τῶν δὲ πονηρῶν ν' ἀντενεργοῦν στὴ σωτηρία αὐτὴ ἀπὸ φθόνο καὶ

48. νὰ συμπαρασύρουν τοὺς ἀνθρώπους στὴ δική τους ἀπώλεια. ὁ θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκη τῆς διακονίας τῶν ἀγαθῶν ἀγγέλων γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τοὺς καθιστᾷ συνεργούς του σ' αὐτή, γιὰ νὰ τοὺς προσθέτῃ τὴ χαρὰ τῆς συμμετοχῆς στὸ ἔργο του καὶ νὰ τοὺς συνδέῃ μὲ τοὺς ἀνθρώπους. ἀκόμη κι ἀνθρώπους χρησιμοποιεῖ ὁ θεὸς σὰν τοὺς ἀγγέλους του γιὰ τὴ σωτηρία ἄλλων ἀνθρώπων, ὅπως τοὺς ἀποστόλους. κι ὁ διάβολος ἄλλωστε, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς πονηροὺς ἀγγέλους του, χρησιμοποιεῖ γιὰ τὴ φθορὰ τῶν ἀνθρώπων ἄλλους ἀνθρώπους. μ' ἐκείνους ποὺ κατέχει, πειράζει ἐρεθίζει καὶ φθείρει ἐκείνους ποὺ

δὲν κατέχει· κι ὅσο περισσότερο κατέχει ἐκείνους ποὺ χρησιμοποιεῖ, τόσο περισσότερο τοὺς χρησιμοποιεῖ, κι ὅταν δὲν μπορεῖ νὰ φθείρῃ κάποιους, τοὺς ἐξοντώνει φυσικῶς, ἂν τὸ ἐπιτρέψῃ αὐτὸ ὁ Κύριος βέβαια, ἐρεθίζοντας ἐκείνους ποὺ κατέχει νὰ σκοτώσουν ἐκείνους ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ κατακτήσῃ, ὅπως ἐρέθισε τοὺς διῶκτες νὰ ἐξοντώσουν τοὺς μάρτυρες. καὶ ὁ θεὸς μ' ἐκείνους, ποὺ ἔχει περισσότερο, ἐπιδρᾷ ἐπωφελῶς σ' ἐκείνους ποὺ ἔχει λιγώτερο, κι ὅσο πιὸ δικούς του τοὺς ἔχει, τόσο περισσότερο τοὺς χρησιμοποιεῖ. αὐτὴ ἡ χαρὰ τῆς συμμετοχῆς εἶναι πρόγευσι τῆς αἰωνίου ἀμοιβῆς τῶν ἀνθρώπων τοῦ θεοῦ, ὅπως κι ὁ πικρὸς φθόνος τῆς συμμετοχῆς τῶν κακῶν ἀνθρώπων στὸ ἔργο τοῦ διαβόλου εἶναι πρόγευσι τῆς αἰωνίου κολάσεώς των.

49. ὁ δὲ θεὸς δὲν ἐμποδίζεται καθόλου ἀπὸ τὴν ἀντενέργεια τῶν πονηρῶν ἀγγέλων, ἀλλ' ἀφήνει ἐλευθέρους νὰ δράσουν κι αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους των, γιὰ νὰ τεστάρουν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν ἑαυτό τους. οὔτε δὲ οἱ ἀγαθοὶ οὔτε οἱ πονηροὶ ἄγγελοι ἔχουν καμμιὰ ἐξουσία ἐπάνω στὸν ἄνθρωπο ἢ τὴ δυνατότητα νὰ τὸν ὠφελήσουν ἢ νὰ τὸν βλάψουν, ἂν δὲν τὸ θέλῃ ἐκεῖνος ὁ ἴδιος. αὐτὰ διδάσκει ἡ Βίβλος γιὰ τοὺς ἀγγέλους.

* * *

50. Ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Χριστοῦ περίπου τόσο οἱ διάφοροι θρησκομανεῖς πλαστογράφοι ἀποκρύφων ὅσο καὶ οἱ αἱρετικοὶ οἱ λεγόμενοι *γνωστικοὶ* καὶ *νικολαΐται* εἶχαν γιὰ τοὺς ἀγγέλους πολλὲς μυθικὲς δοξασίες, τὶς ὁποῖες κληρονόμησαν ἀπὸ τὶς προηγούμενες θρησκεῖες των, ἀπὸ τὶς ὁποῖες δὲν εἶχαν ξεπλυθῆ καλά. καὶ δὲν εἶχαν ξεπλυθῆ καλά, ἐπειδὴ δὲν ἦταν τόσο ἁγνοὶ στὴν πρόθεσί τους. κι αὐτὲς οἱ δοξασίες ἀργότερα ἔτειναν νὰ λερώσουν καὶ διαποτίσουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ περὶ ἀγγέλων διδασκαλία.

51. Γύρω στὰ χρόνια τοῦ Χριστοῦ οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Ἀλεξανδρείας πρόσθεσαν στὴ Γένεσι 6,33 χωρίο, τὸ ὁποῖο στὶς προτεσταντικὲς ἐκδόσεις στιχομετρήθηκε ὡς 6,1-4· σ' αὐτὸ οἱ ἀρχαῖοι *γίγαντες*, ποὺ ἀναφέρονται στὴ Βίβλο κατ' ἐπανάληψιν, μυθολογοῦνται ὡς ἀπόγονοι ἀγγέλων καὶ γυναικῶν, λέγεται δηλαδὴ ὅτι οἱ *υἱοὶ τοῦ θεοῦ*, ἢ κατ' ἄλλη γραφὴ οἱ *ἄγγελοι τοῦ θεοῦ*, ὅταν εἶδαν πόσο ὄμορφες εἶναι οἱ *θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων*, τὶς λιμπίστηκαν καὶ τὶς ἀπήλαυσαν σεξουαλικά, κι ἀπὸ τὶς ἐγκυμοσύνες, ποὺ προέκυψαν, γεννήθηκαν οἱ *γίγαντες οἱ ἀπ' αἰῶνος οἱ ἄνθρωποι οἱ ὀνομαστοί*[134]. τὸ πλαστὸ αὐτὸ καὶ πρόσθετο κείμενο τὸ γνωρίζουν καὶ τὸ ἀναφέρουν πρῶτος ὁ ἀλεξανδρεὺς Ἰουδαῖος Φίλων (20 π.Χ. - 50 μ.Χ.), ποὺ ἔγραψε γι' αὐτὸ καὶ τὴν πραγ-

ματεία *Περὶ γιγάντων*, ἔπειτα ὁ Ἰουδαῖος ἱστορικὸς Ἰώσηπος (36-105 μ.Χ.) στὴν *Ἰουδαϊκὴ ἀρχαιολογία*[135] του, καὶ τρίτος ὁ ἀνώνυμος ἀντιχριστιανὸς Ἰουδαῖος τοῦ περιβάλλοντος τῶν ἐπαναστατῶν τῆς δεύτερης ἰουδαϊκῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἀκιβὰ καὶ Βαρχωχεβά, ὁ ὁποῖος λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάστασι (132-135 μ.Χ.) χάλκευσε καὶ τὸ παρανοϊκὸ ἀπόκρυφο *Ἀνάληψις Ἐνώχ*. στὰ χειρόγραφα τῶν Ο′, στὴν προσθήκη αὐτὴ ὑπάρχει ἡ γραφὴ *οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ*, ὁ Φίλων ὅμως κι ὁ Ἰώσηπος κι ὁ πλαστογράφος τοῦ ἀποκρύφου ἀντὶ γι' αὐτὴ ἔχουν τὴ γραφὴ οἱ *ἄγγελοι τοῦ θεοῦ*. βάσει αὐτῶν μᾶλλον νεώτερο χέρι προσπάθησε νὰ διορθώση στὸ ἀλεξανδρινὸ χειρόγραφο Α τοῦ Ε′ αἰῶνος *ἄγγελοι*. ἀλλὰ καὶ ἡ γραφὴ *υἱοὶ τοῦ θεοῦ* σημαίνει τὸ ἴδιο, *ἄγγελοι τοῦ θεοῦ*, ὅταν μάλιστα βρίσκεται σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὴ διπλανή της φράσι *τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων*. παρμένο ἀπὸ τὰ χειρόγραφα τῶν Ο′ ἔχει *υἱοὶ* (ἑβραϊστὶ *βνι = βενὶ)* καὶ τὸ σημερινὸ μασοριτικὸ ἑβραϊκὸ κείμενο, ποὺ σὲ πολὺ μεγάλο ποσοστὸ εἶναι ἐπαναμετάφρασι ἀπὸ τοὺς Ο′, καὶ ἀσφαλῶς γι' αὐτὸ ἔχει κι αὐτὸ τὴν προσθήκη, τὸ σχόλιο αὐτὸ τῆς ᾧας –διότι γιὰ σχόλιο (ταργοὺμ) πρόκειται, ποὺ ἀπὸ τὸ περιθώριο κάποιου χειρογράφου σὲ μεταγενέστερη ἀναπαραγωγὴ ἀντιγράφου περάστηκε στὸ κείμενο σὰ γλώσσημα– γράφτηκε γιὰ νὰ ἐξηγηθῇ ἡ λέξι

52. *γίγαντες*. *γίγαντες* στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα μέχρι τὴν ἐποχὴ τῆς μεταφράσεως τῶν Ο′ λέγονταν οἱ ἔνοπλοι, οἱ πολεμισταί, οἱ στρατιῶτες. καὶ μ' αὐτὴ τὴ σημασία χρησιμοποιοῦν τὴ λέξι οἱ μεταφρασταὶ τῶν Ο′. ἐπειδὴ ὅμως ὡς πολεμισταὶ καὶ στρατιῶτες στρατολογοῦνταν συνήθως οἱ ψηλοὶ καὶ ῥωμαλέοι, ἡ λέξι *γίγαντες* μὲ ὑπαλλαγὴ μεταπήδησε ἀπὸ τὴ σημασία τοῦ ἐνόπλου στὴ σημασία τοῦ ῥωμαλέου καὶ πελωρίου. τὸ φαινόμενο δὲν εἶναι σπάνιο, ἔτσι λ.χ. καὶ ἡ λέξι *κάλαμος - καλαμάριον - καλαμάρι* ἀπὸ τὴ γραφίδα (πέννα) μεταπήδησε στὸ μελανοδοχεῖο, καὶ στὸ θαλασσινὸ καλαμαράκι ἤδη ἀπὸ τὸν 6ο μ.Χ. αἰῶνα τὸ βραδύτερο. ἡ λέξι *γίγας* πῆρε τὴ σημερινὴ ἔννοια τὸν Β′ π.Χ. αἰῶνα, ὁπότε εἶναι καὶ σπουδαῖο χρονολογικὸ στοιχεῖο τῆς μεταφράσεως τῶν Ο′, ἡ ὁποία στὸ γνήσιο κείμενό της τὴν ἔχει μὲ τὴν ἀρχαιότερη σημασία, καὶ ἄρα εἶναι ἔργο τοῦ Γ′ π.Χ. αἰῶνος. ὁ ἑλληνόγλωσσος ὅμως καὶ πιθανῶς Ἀλεξανδρινὸς Ἰουδαῖος ποὺ ἔγραψε στὸ περιθώριο κάποιου χειρογράφου τῶν Ο′ τὸ σχόλιο αὐτὸ (Γε 6,33+), καθὼς καὶ οἱ μετὰ ἀπ' αὐτὸν Ἰουδαῖοι Φίλων, Ἰώσηπος, καὶ πλαστογράφος τοῦ Ἐνώχ, νόμιζαν ὅτι οἱ βιβλικοὶ γίγαντες ἦταν ἀνθρωπόμορφα ὄντα πελωρίων διαστάσεων καὶ γόνοι μίξεως ἀγγέλων καὶ γυναικῶν. μυθολο-

γεῖται μάλιστα ἀπὸ τοὺς προειρημένους ὅτι στὸ ἁμάρτημά τους αὐτὸ ὀφείλεται ἡ πτῶσι τῶν πονηρῶν ἀγγέλων.

53. Ἡ ἀνόητη αὐτὴ δοξασία ταλαιπώρησε καὶ ἀρκετοὺς ἀρχαίους ἐκκλησιαστικοὺς συγγραφεῖς, σήμερα δὲ ταλαιπωρεῖ κυρίως τοὺς χιλιαστάς. ἀλλὰ καὶ οἱ σημερινοὶ ὀρθόδοξοι ἑρμηνευταὶ τῆς Α' Πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου μπερδεύονται καὶ παραπλανῶνται ἀπὸ μιὰ σχετικὴ βδελυρὴ προσθήκη *διὰ τοὺς ἀγγέλους*[136] στὸ χωρίο Α' Κο 26,10, τὴν ὁποία καὶ ὠβέλισα ἀπὸ τὸ βιβλικὸ κείμενο. τὸ ἰουδαϊκὸ σχόλιο στὸ περιθώριο στὴ Γένεσι, καὶ οἱ ἀρλοῦμπες τῶν τριῶν προειρημένων ἀνοήτων Ἰουδαίων, ἔπεισαν πολλοὺς ἀρχαίους[137] καὶ σημερινοὺς ἑρμηνευτὰς[138] νὰ λὲν κι αὐτοὶ ἀρλοῦμπες, νὰ βλασφημοῦν τοὺς ἀσωμάτους ἀγγέλους καὶ νὰ ἐπιδεικνύουν τὴ βλακεία τους ὡς ἑρμηνευτῶν καὶ μεταφραστῶν.

54. Ἦταν δὲ καὶ σαφῶς παγανιστὴς ὁ ἀρχαῖος ἐκεῖνος Ἰουδαῖος, ποὺ ἔγραψε τὸ σχόλιο, διότι φαίνεται ν' ἀποδέχεται τοὺς μύθους γιὰ τοὺς ἥρωες καὶ ἡμιθέους, ποὺ «γεννιοῦνταν» ἀπὸ μοιχεῖες τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος μὲ θνητὲς γυναῖκες. σιχαμερὴ ὑπόθεσι καὶ βλάσφημη ἀπὸ τὴν ἀρχή της μέχρι τὸ τέλος.

55. Δεύτεροι σιχαμεροὶ οἱ γνωστικοὶ τοῦ Α' καὶ τοῦ Β' μ.Χ. αἰῶνος, ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὸν εἰδωλολατρικό τους ψυχικὸ ὑπόκοσμο, προήγαγαν τὴν ἀσιανὴ *θρησκεία τῶν ἀγγέλων*[139] σὲ ἀπροκάλυπτο εἰδωλολατρικὸ θρήσκευμα, μυθολογώντας τὰ ἐρωτικὰ ζευγάρια τῶν θεοτήτων τους, τῶν λεγομένων *αἰώνων*, καὶ βλασφημοῦσαν κι αὐτοὶ τοὺς ἀγγέλους ὄχι λίγο[140].

56. Ἐπειδὴ οἱ Ἀλεξανδρινοὶ ὅπως ὁ Κλήμης κι ὁ Ὠριγένης παραδέχονταν ἀπόκρυφα ὡς θεόπνευστα καὶ ὑφίσταντο τὴν ἐπίδρασι τῶν γνωστικῶν καὶ τῶν θύραθεν τάσεων, παρὰ λίγο μέσῳ αὐτῶν νὰ παρεισφρήσουν στὴν ἐκκλησία οἱ μυθολογικὲς περὶ ἀγγέλων δοξασίες, ὅτι οἱ ἄγγελοι κατοικοῦν στοὺς ἀστέρες καὶ σ' ἄλλους χώρους, ἢ ὅτι οἱ ἀστέρες εἶναι ἄγγελοι, ἢ ὅτι ὀρεξεύονται γυναικεῖα σώματα, λὲς καὶ οἱ ἄγγελοι ἔχουν καὶ φῦλο καὶ μάλιστα εἶναι κι ἀρσενικοί. ἀλλ' ἡ ἐκκλησία εἶχε τότε τὴ δύναμι καὶ τὴν ὀξυδέρκεια ν' ἀποκρούῃ κάθε τέτοια παρείσφρησι ἢ ἔμμεση ἐπίδρασι.

57. Πολὺ βραδύτερα, στὰ τέλη τοῦ Ε' αἰῶνος, ὁ σαχλὸς νεοπλατωνικὸς φιλόσοφος, γιὰ τὸν ὁποῖο τότε καὶ μέχρι στιγμῆς δὲν ἦταν γνωστὸ ποιός ἦταν οὔτε ἂν ἦταν ποτὲ μέλος τῆς ἐκκλησίας, καὶ γιὰ τὸν ὁποῖο πρόσφατα διαπίστωσα ὅτι εἶναι ὁ μονοφυσίτης πρεσβύτερος τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως κι ἔπειτα δύο φορὲς μονοφυσίτης πατριάρχης Ἀντιοχείας

Πέτρος ὁ Κναφεὺς (465-475), κυκλοφόρησε τὰ συγγράμματά του, μᾶλλον ἐννιὰ στὸν ἀριθμό, σὰν ἔργα τοῦ Διονυσίου τοῦ ἀρεοπαγίτου (Πξ 55,21) κι ἐπέτυχε ἔτσι ὕπουλα νὰ παρεισαγάγῃ στὴν ἐκκλησία περὶ ἀγγέλων δόγματα ἐξωχριστιανικά. σύμφωνα μὲ τὸ θρησκοφιλοσοφικό του σύστημα, ποὺ ἐκθέτω στὸ παρὸν πόνημά μου, ὑπάρχουν ἐννιὰ ἄνισες φύσεις οὐρανίων πνευμάτων, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἡ μὲν ἀνώτερη ἐγγίζει τὸ θεό, ἡ δὲ κατώτερη τοὺς ἀνθρώπους· κάθε ἀνώτερη μεταδίδει ἁγιασμὸ καὶ ἀποκαλύψεις στὴν ἀμέσως κατώτερη, οἱ ἐννιὰ αὐτὲς φύσεις, ἀποτελώντας ἐννιὰ τάγματα καὶ συντασσόμενες ἀνὰ τρεῖς σὲ τρεῖς *διακοσμήσεις*, εἶναι οἱ ἑξῆς ἀπὸ πάνω πρὸς τὰ κάτω· σεραφὶμ χερουβὶμ θρόνοι· κυριότητες δυνάμεις ἐξου-
58. σίαι· ἀρχαὶ ἀρχάγγελοι ἄγγελοι[141]. ὁ νεοπλατωνικὸς χαρακτήρας τοῦ φιλοσοφήματος εἶναι προφανέστατος. «θεὸς ξένος καὶ ἄγνωστος στοὺς ἀνθρώπους χωρὶς καμμιὰ ἐπικοινωνία μ' αὐτούς. ἐννιαβάθμια σειρὰ φύσεων, ποὺ ἡ κάθε μιὰ εἶναι ὑφισταμένη τῆς ἄλλης, γεφυρώνει τὸ μεταξὺ θεοῦ καὶ ἀνθρώπου χάσμα. ἡ κατώτατη εἶναι μόλις μιὰ ὑπεράνθρωπη φύσι». πόση στρέβλωσι ἄσκησε ὁ ἐν λόγῳ φιλόσοφος στὴν ἐκκλησιαστικὴ γραμματεία καὶ θεολογία, θέλοντας νὰ τὴ συμμορφώσῃ πρὸς τὴ θύραθεν φιλοσοφία, ὅπως ἔπραξε πρὶν ἀπ' αὐτὸν ὁ Ἰουδαῖος Φίλων, τὸν ὁποῖο ὁλοφάνερα προσπαθεῖ νὰ μιμηθῇ, φαίνεται ἀπὸ τὰ ἑξῆς. α') τοποθετεῖ τοὺς σεραφὶμ στὴν ὕψιστη θέσι, ὥστε νὰ ἐγγίζουν τὸ θεὸ καὶ νἆναι ἐννιὰ βαθμίδες ὑπεράνω τῶν ἀγγέλων. θεωρεῖ γνώρισμα τῆς μὲν ἀνωτερότητος τῶν σεραφὶμ τὸ ὅτι μένουν ἀκίνητοι δίπλα στὸ θεό, τῆς δὲ κατωτερότητος τῶν ἀγγέλων τὸ ὅτι ἀποστέλλονται σὲ διακονήματα μακριὰ ἀπὸ τὸ θεό· φαντάζεται δηλαδὴ ἀριστοκράτες καὶ κατώτερο ὑπηρετικὸ προσωπικό. ἐν τούτοις στὸ μοναδικὸ βιβλικὸ χωρίο, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ σεραφίμ, ῥητῶς ὁ Ἠσαΐας λέει ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς σεραφὶμ ποὺ ὑμνοῦσαν τὸ θεὸ στάλθηκε σ' αὐτὸν καὶ τοῦ ἔβαλε ἄνθρακα στὸ στόμα. νὰ λοιπὸν ποὺ οἱ ἀνώτατοι κατὰ τὸ φιλόσοφο σεραφὶμ ἐκτελοῦν ἔργο κατωτάτου ἀγγέλου, ὁπότε καταρρέει ἡ φιλοσοφική του σκάλα. προκειμένου ὅμως ὁ Πέτρος ὁ Κναφεὺς ἢ Ψευδοδιονύσιος νὰ παρακάμψῃ αὐτὴ τὴ δυσκολία, γράφει ὅτι, ἂς λέῃ ὁ Ἠσαΐας ὅτι ἐκεῖνος ποὺ στάλθηκε σ' αὐτὸν ἦταν σεραφίμ· δὲν ἦταν σεραφὶμ ἀλλ' ἁπλὸς ἄγγελος[142]. κι ἀπὸ ποῦ ἀλλοῦ ὁ ἀνόητος ἀντλεῖ τὶς πληροφορίες του γιὰ τοὺς σεραφίμ, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ἄλλο χωρίο τῆς Βίβλου ποὺ ν' ἀναφέρῃ σεραφίμ; ἢ μᾶς παριστάνει τὸ θεόπνευστο; β') ἀγνοεῖ τὰ πε-

ρισσότερα βιβλικὰ ὀνόματα τῶν ἀγγέλων, ὅπως *εἴρ, γελγέλ, δόξαι, λειτουργοί,* κλπ., προκειμένου νὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἀριθμὸ ἐννέα. γ') παραβλέπει τὸ ὅτι ἀπὸ τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἄλλα εἶναι δηλωτικὰ ἰδιοτήτων καὶ ἄλλα ἔργων. δ') κι ἀπὸ τὰ ἐννιὰ ποὺ ἐπέλεξε γιὰ τὸν ἀπαρτισμὸ τριῶν τριαδικῶν διακοσμήσεων –παρῳδώντας ἔτσι καὶ τὴ διδασκαλία γιὰ τὰ τρία πρόσωπα τῆς θεότητος– πολλὰ εἶναι συνώνυμα ἢ μεταφράσεις ἀλλήλων. οἱ *χερουβὶμ* λ.χ. τῆς Π. Διαθήκης λέγονται στὴν Καινὴ *θρόνοι,* ὅπως παρατήρησαν ὀρθῶς πολὺ πρὶν ἀπ' αὐτὸν ὁ Γρηγόριος Νύσσης κι ὁ Θεοδώρητος· ἐν τούτοις τοὺς ἔχει ὡς δύο φύσεις καὶ τάγματα. τὰ ὀνόματα *ἀρχαὶ κυριότητες ἐξουσίαι,* ποὺ ἔχει ὡς τρία τάγματα διαφορετικῆς φύσεως, εἶναι ὀνόματα συνώνυμα ποὺ σημαίνουν ἁπλῶς *ἀρχαί.* ε') *δυνάμεις* λέγονται καὶ οἱ ἄνθρωποι· *ἄγγελοι* δὲ λέγονται καὶ οἱ δαίμονες· καὶ ὅμως τὰ ἔχει σὰ δυὸ διαφορετικὰ τάγματα. f') *ἀρχάγγελον* ἡ Βίβλος ἀναφέρει πάντοτε μόνο ἕναν καὶ τὸν ἴδιο, τὸν *Μιχαήλ·* ἐν τούτοις ὁ Πέτρος ὁ Κναφεὺς ἢ Ψευδοδιονύσιος ψευδαρεοπαγίτης μιλάει γιὰ *τάγμα ἀρχαγγέλων.*

59. Ἔτσι καμμιὰ ἀπὸ τὶς ἐννιὰ βαθμίδες τῆς φιλοσοφικῆς του κλίμακος δὲν μένει ἑδραία στὴ θέσι της, καθὼς εἶναι ἀπόπνοια τῆς διαταραγμένης διανοίας του. ὅτι δὲ ἔμμεσα παραγνωρίζει καὶ τὸ προοίμιο τῆς Πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου ὁ Κναφεὺς καὶ ὅτι διαφωνεῖ ῥιζικῶς πρὸς ὅλους τοὺς προγενεστέρους του εἶναι φανερό. παρ' ὅλ' αὐτὰ καὶ παρ' ὅλο ποὺ μία σύνοδος ἐπισκόπων μὲ πρόεδρο τὸν Ὑπάτιο Ἐφέσου τὸ 531 στὴν Κωνσταντινούπολι ἀπέδειξε τὰ ψευδώνυμα αὐτὰ κείμενα νόθα καὶ κακόδοξα πλαστογραφήματα[143], τὸ ἀλαζονικὸ καὶ μωρὸ φιλοσόφημά του μετὰ 30 χρόνια ῥίζωσε στὴ νοοτροπία τοῦ πληρώματος τῆς ἐκκλησίας ὅσο ἐλάχιστα ἀλλότρια δόγματα. ἡ ἐπιτυχία του αὐτὴ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλείτερες πλαστογραφίες τῆς ἱστορίας κι ἔρχεται μᾶλλον δεύτερη σὲ μέγεθος καὶ συνέπειες μετὰ τὴν πλαστογραφία τοῦ νεοεβραϊκοῦ κειμένου τῆς Π. Διαθήκης τοῦ λεγομένου μασοριτικοῦ. σημαίνοντες ἐκκλησιαστικοὶ ἄντρες μεταγενέστεροί του, ὅπως ὁ Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ Νικήτας Στηθᾶτος, ὁ Γρηγόριος Παλαμᾶς, ὁ Ἀντώνιος Λαρίσσης, κι ὁ Γεώργιος Παχυμέρης, ἐξαπατήθηκαν κι ἀποδέχτηκαν σὰ θεόπνευστες τὶς φλύαρες μπαροῦφες του καὶ σὰ θεία *ἐκφαντορία*[144].

60. Κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα μάλιστα ὁ Στηθᾶτος συμμόρφωσε καὶ τὴν *ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία* πρὸς τὴν *οὐράνιον ἱεραρχίαν* τοῦ Ψευδοδιονυσίου Πέτρου. τὸν βοήθησε σ' αὐτὸ καὶ μιὰ ἄλλη πα-

ράμετρος. στὴν ἐκκλησία, ποὺ συμμορφώθηκε μὲ τὸν κόσμο, τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα πῆραν κοσμικὴ δύναμι καὶ αἴγλη. ἔτσι, ἐνῷ στὴν ἐκκλησία ὁ ἐπίσκοπος ἀπὸ τὸν πρεσβύτερο διαφέρει κατὰ ἕνα βαθμό, στὴ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ὁ χωρικὸς πρεσβύτερος κοσμικῶς ἦταν ἴσος μὲ τὸ συγχωριανό του βοσκὸ ἢ ζευγολάτη κι ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἴσος μὲ τὸν αὐτοκράτορα. κι ἐπειδὴ δὲν ἦταν δυνατὸν ὁ αὐτοκράτορας κι ὁ ζευγολάτης νὰ διαφέρουν στὴν ἐκκλησία κατὰ ἕνα μόνο βαθμό, τὴ στιγμὴ ποὺ στὴ σύζυγο πολιτεία διέφεραν κατὰ μία ὁλόκληρη κλίμακα ὑπαλληλικῆς ἱεραρχίας, τανύστηκε μὲν βιαίως καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία, δημιουργήθηκαν δὲ κι ἐνσφηνώθηκαν οἱ βιβλικῶς ἀνυπόστατοι καὶ κοσμικῶς ἀναγκαῖοι βαθμοὶ τοῦ ἀρχιμανδρίτου, τοῦ μητροπολίτου, τοῦ ἀρχιεπισκόπου, τοῦ πατριάρχου, κλπ.. ἔτσι, ἐνῷ στὴν πραγματικότητα ἡ μὲν περὶ ἀγγέλων βιβλικὴ διδασκαλία συμμορφώθηκε πρὸς τὴ νεοπλατωνικὴ φιλοσοφία, ἡ δὲ ἀποστολικὴ ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία συμμορφώθηκε πρὸς τὴν ὑπαλληλικὴ ἱεραρχία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, οἱ Βυζαντινοὶ θεολόγησαν καὶ εἶπαν ὅτι ἡ οὐράνια ἱεραρχία ἔχει σὰν προβολή της τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία, καὶ μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ὑψηλῆς θεολογίας εἰσέβαλε στὴ μὲν ἐκκλησιαστικὴ διδασκαλία ἡ φιλοσοφία τῶν ἐχθρῶν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως νεοπλατωνικῶν, στὴ δὲ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξι ἡ κοσμικὴ νοοτροπία τοῦ βυζαντινοῦ πρωτοκόλλου.

61. μπῆκαν δὲ τὰ «ἐννέα τάγματα», ὅπως ἀνέφερα, καὶ στὴ σφραγῖδα τοῦ προσφόρου, καὶ στὸ ἐφοὺδ τῶν ὑψηλοβάθμων μοναχῶν, καὶ στὰ ἐννιὰ κουδουνάκια τῶν τριῶν ἁλυσίδων τοῦ ἱερατικοῦ θυμιατοῦ, καὶ στὶς Δογματικὲς τοῦ Χ. Ἀνδρούτσου καὶ τοῦ Π. Τρεμπέλα, καὶ ὅπου ἀλλοῦ δὲν φαντάζεται κανείς[145]. οἱ μετὰ τὸν Εὐγένιο Βούλγαρι (θ. 1806) Δογματικές μας ἄμεσα ἢ ἔμμεσα ἀντλοῦνται ἀπὸ τὴν πελώρια Δογματικὴ (Dogmata theologica, Parisiis 1865) τοῦ παπικοῦ καὶ ἰησουΐτου μοναχοῦ Διονυσίου Πεταβίου (1583-1652), καὶ γι' αὐτὸ ἔχουν πολλὲς παπικὲς προσχώσεις, ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ παθαίνουν καὶ προτεστάντες δογματικοί, εἶναι ἐνδεχόμενο μερικὲς φορὲς οἱ δικές μας Δογματικὲς νὰ ἔχουν τὶς παπικὲς προσχώσεις μέσῳ προτεσταντῶν. ἀπαρτίζουν δὲ τὶς προσχώσεις καὶ σχεδιαγράμματα καὶ παραπομπὲς καὶ σκεπτικὸ καὶ ἀντιλήψεις. ἀκόμη καὶ τ' ὄνομα τοῦ κλάδου ἢ τοῦ σχετικοῦ ἐγχειριδίου *Δογματικὴ (Dogmatica)* εἶναι παπικό· οἱ πατέρες τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ οἱ παλιοὶ οἱ πρὶν ἀπὸ τὴν ἵδρυσι τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1837) δὲν τὸ ἔλεγαν ἔτσι ποτέ· ἐπίσης τὰ δυὸ βασικώτερα δόγματα

τῆς παπικῆς συνόδου τοῦ Τριδέντου (1545-46), τὸ τοῦ Βιβλικοῦ Κανόνος καὶ τὸ περὶ ἱερᾶς παραδόσεως, ὅπως αὐτὰ διατυπώνονται στὸ Δέκρετο τοῦ τότε πάπα Ῥώμης Παύλου Γ', τὸ ἐξαπολυμένο κατὰ τὴν 8-4-1546, εἶναι περασμένα σ' ὅλες τὶς δικές μας Δογματικὲς κι ἔχουν καθίσει καὶ σ' ὅλο τὸ θεολογικὸ κόσμο τόσο καλά, ποὺ σήμερα, ἂν τολμήσῃ κανεὶς νὰ ὑποστηρίξῃ τὶς ἀντίστοιχες ὀρθόδοξες ἀπόψεις, λ.χ. τὸ Βιβλικὸ Κανόνα τοῦ Μ. Ἀθανασίου ἢ τὴν περὶ παραδόσεως διδασκαλία τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου καὶ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, θὰ χαρακτηριστῇ ἀπ' ὅλους ὡς αἱρετικός. εἶναι δὲ οἱ παπικοὶ κι ὁ Διονύσιος Πετάβιος καὶ φανατικὰ «ἀρεοπαγιτικοί». πέρα ὅμως ἀπὸ τὴ βαρειὰ κι ἀποπνικτικὴ παπικὴ ἐπίδρασι τοῦ ἰησουΐτου Διονυσίου Πεταβίου ἐπάνω στοὺς δογματικούς μας Ἀνδροῦτσο, Τρεμπέλα, καὶ τοὺς λοιπούς, εἶναι καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οἱ δογματικοί μας ἀσυγχώρητα ἀπρόσεκτοι. ἔτσι λ.χ. ὁ μὲν Ἀνδροῦτσος γράφει (Δογμ., 126) ὅτι «ὁ Γαβριὴλ εἶναι κατὰ τὴν Γραφὴν ἀρχάγγελος», ὁ δὲ Τρεμπέλας (Δογμ. 1,428) ὅτι «ὁ θεῖος Παῦλος ὁμιλεῖ περὶ … ἀρχαγγέλων», ἐνῷ στὴ Βίβλο τέτοια πράγματα δὲν λέγονται ποτὲ πουθενά· εἶναι ἀρλοῦμπες δικές των.

62. Ἕνα ἄλλο ἀλλότριο δόγμα σχετικὸ μὲ τοὺς ἀγγέλους μπῆκε στὴ νοοτροπία τοῦ πληρώματος τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὴ Δύσι κατὰ τὴν τουρκοκρατία. πρόκειται γιὰ τὸν «ἄγγελο» ἢ «ἀρχάγγελο» Ῥαφαήλ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα οὔτε στὴ Βίβλο οὔτε καὶ στὴν παράδοσι τῶν 18 πρώτων αἰώνων ὑπάρχει. κι αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύουν τρία ἰσχυρὰ τεκμήρια.

63. α') Ὁ ἄγγελος Ῥαφαὴλ ἀναφέρεται μόνο στὸ μυθιστορικὸ βιβλίο «Τωβίτ», τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι βιβλίο τῆς Ἁγίας Γραφῆς, στὸν κατάλογο τοῦ βιβλικοῦ Κανόνος ὁ Μ. Ἀθανάσιος δὲν τὸ ἔχει οὔτε στ' ἀπορριπτόμενα βιβλία, εἶναι ἕνα τελείως ἀνιστόρητο βιβλίο μὲ «ἱστορικὲς» χοντροκοπιὲς τελείως ἀπαράδεκτες, σὰ νὰ λὲς ὅτι στὴ ναυμαχία τῆς Σαλαμῖνος νίκησε ὁ Μ. Κωνσταντῖνος τοὺς Κινέζους, τὸ ὁποῖο, πέρα ἀπὸ τὸ παραμύθι ποὺ λέει, εἶναι κυρίως μιὰ ἐμπορικὴ διαφήμισι μιᾶς μαγικῆς σκόνης ἀπὸ ξεραμένο συκώτι κάποιου ψαριοῦ, ποὺ ὅταν τὴν κάψῃς καὶ μὲ τὸν καπνό της θυμιατίσῃς κάποιον ψυχικὰ ἢ σωματικὰ ἄρρωστο ἢ μιὰ στεῖρα γυναῖκα ἢ ἕναν τυφλὸ ἢ ὁποιονδήποτε πάσχει ἀπ' ὁτιδήποτε, διώχνεις ἀπ' αὐτὸν ὅλα τὰ δαιμόνια ποὺ τὸν τυραννοῦν, κι αὐτὸς μὲν γίνεται ἀμέσως τετράγερος, τὰ δαιμόνια δὲ τὰ στριμώχνεις ὅλα στὶς κορυφὲς τῶν βουνῶν τῆς Ἄνω Αἰγύπτου[146]. θὰ μποροῦσε δηλαδὴ κανεὶς μὲ συκώτια ἀπὸ δέκα κοφίνια τέτοια ψάρια νὰ στριμώξῃ σιγὰ σιγὰ ὅλα τὰ δαιμόνια

στὰ βουνὰ τῆς Αἰγύπτου, καὶ νὰ ἡσυχάσῃ ἡ ἀνθρωπότης· καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ μὴν ἀρρωσταίνῃ ποτὲ κανεὶς ἀπὸ τίποτε, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ πᾶν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι στὸν παράδεισο, ἐνῷ ὁ Χριστὸς θὰ γλύτωνε τὴ σταύρωσι καὶ οἱ ἀπόστολοι ἀπὸ τὸν κόπο νὰ γράψουν τὴν Κ. Διαθήκη. προστίθεται μάλιστα στὴ συνταγὴ ὅτι τὸ ὑπόλοιπο ψάρι μπορεῖς νὰ τὸ φᾷς[147]. σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο ὡς κομπογιανίτης ἐκφωνητὴς τῆς διαφημίσεως καὶ πλασιὲ τῆς καταπληκτικῆς αὐτῆς σκόνης ἐμφανίζεται ὁ φανταστικὸς *ἄγγελος Ῥαφαήλ*. γραώδης μῦθος ἀνάξιος μνήμης, ποὺ ἐνδιέφερε μόνο τοὺς Ἰουδαίους μάγους - ἐξορκιστὰς - κομπογιανῖτες τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων, ἐπειδὴ στὰ κλίματα τῆς ἐκκλησίας τὸ βιβλίο αὐτό, χωρὶς νὰ γίνῃ ποτὲ ἐκκλησιαστικῶς δεκτό, παρεισέφρησε σιωπηρῶς μόνο μετὰ τὸ 1830 μὲ τὰ πρῶτα ἀντίτυπα τῆς Π. Διαθήκης, ποὺ ἔρχονταν ἀπὸ τὴν παπικὴ Δύσι. ὁ «ἄγγελος» Ῥαφαὴλ εἶναι στὴν ἐκκλησία ἄγνωστος, δὲν τὸν γνωρίζει κανεὶς ἀπὸ τοὺς πατέρες, ἡ ἐκκλησία δὲν εἶχε ἀπὸ ποῦ νὰ τὸν ἀντλήσῃ.

64. β') Τὸ ἁγιολογικὸ συναξάριο τῆς 8 Νοεμβρίου, κατὰ τὴν ὁποία ἡ ἐκκλησία μνημονεύει ὅλους τοὺς ἀγγέλους, γράφει· *Σύναξις τῶν ἀρχιστρατήγων Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ καὶ τῶν λοιπῶν ἀσωμάτων δυνάμεων.* ἢ σὲ ἄλλη παραλλαγή *...οὐρανίων ταγμάτων*[148]. τὸ κείμενο αὐτὸ ἔχει τὸν πυρῆνα παλιότερης παραδόσεως καὶ τὰ ἴχνη μεταγενεστέρων ἐπιδράσεων. τὸ ἀρχικὸ εἶναι ὅτι, ἔχοντας ὁ συντάκτης πρόθεσι ν' ἀναφέρῃ ὅλους τοὺς ἀγγέλους καὶ νὰ ὀνομάσῃ ὅλους ὅσους ὀνομάζει ἡ Βίβλος, ὀνομάζει μόνο δύο, Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ, ἀγνοεῖ δὲ τὸν Ῥαφαήλ. κι οὔτε καμμιὰ ἄλλη μνήμη τοῦ Ῥαφαὴλ ὑπάρχει στὴν ἐκκλησία. ἡ ὀρθόδοξη ἐκκλησία ἀγνοεῖ τὸν «ἄγγελο» Ῥαφαὴλ καὶ στὰ κείμενα καὶ στὴν τέχνη. ἐπίσης τὸ παραπάνω συναξάριο ὀνομάζει τοὺς ἀγγέλους *δυνάμεις*, κάτι ποὺ δείχνει ὅτι εἶναι ἀρχαιότερο ἀπὸ τὰ ψευδαρεοπαγιτικὰ κείμενα τοῦ Πέτρου τοῦ Κναφέως, ὁ ὁποῖος ξεχωρίζει τὶς *δυνάμεις* ἀπὸ τοὺς *ἀγγέλους*. μεταγενέστερο ὅμως στοιχεῖο εἶναι ὅτι ἀποκαλεῖ *ἀρχιστρατήγους* καὶ τοὺς δυὸ ἀγγέλους, ἐνῷ ἡ Βίβλος λέει *ἀρχιστράτηγον* καὶ *ἀρχάγγελον* μόνο τὸν Μιχαήλ· ὁ Γαβριὴλ σ' ὅλες τὶς ἀναφορές του λέγεται ἁπλῶς *ἄγγελος*. ἐπίσης ἡ διαφορετικὴ γραφὴ *οὐρανίων ταγμάτων*, ἀντὶ *ἀσωμάτων δυνάμεων*, εἶναι μεταγενέστερη τροποποίησι ὀφειλόμενη σὲ ἐπίδρασι τῶν ψευδαρεοπαγιτικῶν κειμένων τοῦ Πέτρου τοῦ Κναφέως. ἀλλὰ κι ἂν ἡ γραφὴ *οὐρανίων ταγμάτων* ἀποδειχτῇ ἀρχαιότερη τοῦ Πέτρου τοῦ Κναφέως, πρέπει νὰ κάνω γνωστὸ ὅτι *τάγμα* στὴν ἑλληνι-

στικὴ γλῶσσα δὲν σημαίνει κάποιο πλῆθος στρατιωτῶν, ὅπως σήμερα, ἀλλὰ τὸν *ταττόμενον*, τὸν ἕνα στρατιώτη· τὸ δὲ πλῆθος λεγόταν *τάξις*. ἔτσι λ.χ. λέγεται· *Ἔπεσον ἐξ Ἰσραὴλ τριάκοντα χιλιάδες ταγμάτων*· καὶ *Ἐπισκέπτεται αὐτοὺς ἐν Γαλγάλοις τετρακοσίας χιλιάδας ταγμάτων καὶ τὸν Ἰούδαν τριάκοντα χιλιάδας ταγμάτων*[149]. συνεπῶς, καὶ ἂν ἡ γραφὴ *οὐρανίων ταγμάτων* εἶναι ἀρχαιότερη τοῦ Πέτρου τοῦ Κναφέως, δὲν σημαίνει τὰ ἀπ' αὐτὸν λεγόμενα *τάγματα* ἢ τάξεις, ἀλλ' ἁπλῶς τοὺς *οὐρανίους ἀγγέλους*. γνωρίζει λοιπὸν καὶ ἡ μεταβιβλικὴ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσι ἀπ' ὅλους τοὺς ἀγγέλους δύο μόνον ὠνομασμένους, *Μιχαὴλ* καὶ *Γαβριήλ*· καὶ ἀγνοεῖ τὸν *Ῥαφαήλ*, ποὺ εἶναι πλάσμα ἀνθρωπίνης φαντασίας καὶ ὄχι ὑγιοῦς.

65. γ') Ἐνῷ τὰ ὀνόματα *Μιχαὴλ* καὶ *Γαβριὴλ* ὡς ὀνόματα ἀνθρώπων εἶναι στὴν ἀνατολικὴ ἐκκλησία συχνὰ –τὰ *Μιχαὴλ* καὶ Γαβριὴλ ἀναφέρονται καὶ στὴ Βίβλο[150]–, ὄνομα *Ῥαφαὴλ* δὲν ἀναφέρεται ποτὲ πουθενὰ ὡς ὄνομα λαϊκοῦ ἢ μοναχοῦ ἢ κληρικοῦ. ἐμφανίζεται γιὰ πρώτη φορὰ κατὰ τὴν τουρκοκρατία καὶ μάλιστα ἐκτὸς Ἑλλάδος ἢ στὰ νησιά, ὅπου καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν τουρκοκρατία εἶχαν διεισδύσει μοναχικὰ τάγματα τῶν παπικῶν. τὸ 1474 ἕνας Σέρβος, σιμωνιακὸς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως γιὰ ἕνα ἑξάμηνο, λεγόταν Ῥαφαήλ. κι ἄλλος ἕνας κανονικὸς καὶ Ἕλληνας νησιώτης πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως λεγόταν ἐπίσης Ῥαφαήλ (1603-1608). οἱ νησιῶτες χρημάτισαν γι' ἀρκετοὺς αἰῶνες ὑπόδουλοι Βενετσιάνων, Γενουατῶν, καὶ Γατελούζων, ποὺ ἦταν ὅλοι παπικοί, αὐτοὶ μετέδωσαν τὸ ὄνομα καὶ στοὺς ὀρθοδόξους ὡς συμπέθεροι. τὸ ὄνομα Ῥαφαὴλ ἐπανεμφανίστηκε παρ' ἡμῖν στὰ ὄνειρα μιᾶς γυναικὸς μετὰ τὸ 1950 κατὰ τὴ μαρτυρία τοῦ ἀναξιοπίστου Φ. Κόντογλου τοῦ ζωγράφου τῶν εἰδωλολατρικῶν καὶ πορνογραφικῶν παραστάσεων τοῦ δημαρχείου Ἀθηνῶν μὲ τὶς ὁλοτσίτσιδες Ἀφροδίτες καὶ τῆς ὁλόγυμνης καὶ πρόστυχα ἐπιδεικτικῆς Κλεοπάτρας στὸν φερώνυμο ζωγραφικό του πίνακα.

66. Ἔτσι, ἐνῷ ἡ ὀρθόδοξη ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἀγνοεῖ τὸν ἄγγελο ἢ ἀρχάγγελο Ῥαφαὴλ πρὶν ἀπὸ τὸ 1830, μετὰ ἀπὸ τότε ἡ δοξασία αὐτὴ διεισέδυσε καὶ σ' αὐτή. μετὰ τὸ 1837 παρεισέφρησε καὶ σὲ θεολογικὰ συγγράμματα, τῶν ὁποίων οἱ συγγραφεῖς τὴ δέχτηκαν ἀβασάνιστα ἀπὸ παπικὰ βοηθήματα, ἀγνοώντας ὅτι τὸ ὄνομα αὐτὸ στὴ Βίβλο καὶ στὴ μετέπειτα παράδοσι δὲν ὑπάρχει. μετὰ τὸ 1900 μὲ τὰ μαθήματα τῶν κατηχητικῶν σχολείων, τῶν ὁποίων τὰ βοηθήματα εἶναι πολλὲς φορὲς μεταφρασμένα ἀπὸ παπικὰ ἢ προτεσταντικὰ βοηθήματα, ἡ περὶ Ῥαφαὴλ

δοξασία ἔγινε κοινὸ κτῆμα ὅλων, ἀφοῦ ὅλοι χρηματίσαμε μαθηταὶ τῶν κατηχητικῶν. γι' αὐτὸ ξενίζει τοὺς πάντες ἡ πληροφορία ὅτι ἡ ἐκκλησία ἀγνοεῖ τέτοιο ὄνομα ἀγγέλου. συνήθως ὅμως ὡς «ἐκκλησία» οἱ ἄνθρωποι ἐννοοῦν τοὺς ἐθισμούς των. ὁ Ῥαφαήλ, ποὺ ὀφείλει τὴ διάδοσί του στὴν παπικὴ ἐπίδρασι, εἰκονίζεται συνήθως σὲ «εἰκονοῦλες» τῶν κατηχητικῶν σὰ φύλακας παιδιοῦ ποὺ περνάει μιὰ ἐπικίνδυνη γέφυρα, ἐπειδὴ καὶ στὸ βιβλίο Τωβὶτ φέρεται ὅτι ἔσωσε τὸ νεαρὸ Τωβία ἀπὸ κίνδυνο σὲ ποταμό[151]. μετὰ ἀπὸ σχετικὴ ἔρευνα διαπίστωσα ὅτι γύρω στὰ χρόνια τοῦ Χριστοῦ, ὅταν γράφτηκε τὸ μυθιστόρημα Τωβίτ, τὸ *Ῥαφαὴλ* ἦταν ὄνομα εἰδωλολατρικοῦ θεοῦ καὶ μάλιστα τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοὺς λεγομένους *μεγάλους θεοὺς* τοὺς ἑορταζομένους ὀργιαστικῶς κατὰ τὴν ὀργιαστικὴ καὶ μέγιστη ἑορτὴ τοῦ ἔτους *μεγαλήσια·* αὐτοὶ οἱ *μεγάλοι θεοὶ ἦταν* ὁ ἀρσενικὸς ἡ θηλυκὴ κι ὁ κιναιδαράκος γιός τους, ἤτοι ὁ Ἥλιος ἡ Σελήνη κι ὁ Ἑωσφόρος (=Αὐγερινός). αὐτὸς στὴ Βίβλο λέγεται *Ῥεμφάν* (Ἀμ 4,31· Πξ 17,48). τὸ ὄνομά του ἐξελίχτηκε σὲ παραλλαγὲς *Ῥεμφάν, Ῥεφάν, Ῥαιφάν, Ῥαφάν, Ῥαφάλ, Ῥαφαήλ.* καὶ κατὰ τὰ χρόνια, ποὺ γράφτηκε τὸ μυθιστόρημα Τωβίτ, ἔγινε ἄγγελος *Ῥαφαήλ·* καὶ *μέγας* μάλιστα καὶ δέκτης προσευχῶν! ποὺ οἱ βιβλικοὶ κι ἀληθινοὶ ἄγγελοι δὲν εἶναι ποτὲ δέκτες προσευχῶν· μόνον ὁ θεὸς εἶναι δέκτης προσευχῶν καὶ μόνον Κύριος ὁ θεὸς *εἰσακούει* ἢ *δὲν εἰσακούει,* ὁ καρδιογνώστης καὶ παντογνώστης καὶ παντοκράτωρ. πολὺ βλάστημο τὸ ὄνομα *Ῥαφαὴλ* μὲ πολλὴ βρομιὰ πίσω του.

67. Οἱ ἄγγελοι ἀσφαλῶς δὲν ἔχουν φῦλο, ὅπως κι ὁ θεός· τὸ φῦλο καὶ ἡ λειτουργία του χρειάζονται στὸ θνητὸ ἄνθρωπο, γιὰ ν' ἀντιμετωπίζῃ τὸ θάνατο ἀφήνοντας ἀπογόνους. συμβατικὰ ὅμως καὶ ἀνθρωποπαθῶς, μόνο γιὰ νὰ ὑπάρξῃ συνεννόησι, οἱ ἄγγελοι στὴ Βίβλο παρουσιάζονται οἱονεὶ ἄντρες, ὅπως κι ὁ θεός· πάντοτε σὰν ἄντρες· οὐδέποτε σὰν παιδιὰ ἢ σὰ γυναῖκες, ὁ βιβλικὸς αὐτὸς τρόπος συνεχίζεται καὶ στὴν ὀρθόδοξη ἐκκλησιαστικὴ παράδοσι, χωρὶς καμμιὰ ἀπολύτως ἐξαίρεσι. στὴν παπικὴ παράδοσι καὶ τέχνη ὅμως μετὰ τὸ 1500 περίπου ἐμφανίστηκαν καὶ *ἀγγελούδια.* κι ἔπειτα μὲ τὴν ποίησι καὶ τὶς εἰκαστικὲς τέχνες περάστηκαν καὶ στοὺς ὀρθοδόξους καὶ στοὺς προτεστάντες. τ' ἀγγελούδια πρωτοεμφανίστηκαν στὸν παπικὸ ναὸ «τοῦ ἁγίου Πέτρου» στὸ Βατικανὸ τῆς Ῥώμης, ὁλόγυμνα μάλιστα, παιδάκια 8-10 ἐτῶν περίπου. ἡ δημιουργία τους ἦταν αἴτημα τοῦ ἀρσενοκοίτου πάπα Ῥώμης Λέοντος Γ' (1513-21) καὶ ἔκφρασι τοῦ κιναίδου γλύπτου καὶ ζωγράφου Μ.

Α. Μπουοναρρότι, τοῦ γνωστοῦ μὲ τ' ὄνομα Μιχαὴλ Ἄγγελος· ἐπειδὴ ἦταν «ἀγγελούδι» τοῦ πάπα Λέοντος. ἀπ' αὐτὸ τὸ κιναιδικὸ ζεῦγος προῆλθαν ὅλα τ' ἀγγελούδια, ἂν καὶ ἀπὸ τὸν πρωκτὸ δὲν φυτρώνει τίποτε ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κόπρανα καὶ τὶς πορδές. ἀναμφισβήτητο παπικὸ θεολόγημα τ' ἀγγελούδια τοῦ πάπα Λέοντος Ι' καὶ τοῦ Μ.Α. Μπουοναρρότι. ὁ πάπας Λέων Ι' ἦταν καὶ φιλότεχνος παγανιστής· καὶ ἤθελε ἀγγελούδια, ὁλόγυμνα μάλιστα καὶ μὲ φτεροῦγες μικρὲς ἴσα μὲ γεῖσο καπέλλου κι ἀνασηκωμένες, ὄχι μόνον ὡς ἀρσενοκοίτης ἀλλὰ καὶ ὡς παγανιστής, διότι τ' ἀγγελούδια εἶναι καὶ ἀπομίμησι κι ἐπαναφορὰ καὶ βρυκολάκιασμα τῶν ἀρχαίων εἰδωλολατρικῶν ἐρωτιδέων, οἱ ὁποῖοι ἦταν ἔκφρασι τῶν *παιδικῶν· παιδικὰ* λέγονται στ' ἀρχαῖα ἑλληνικὰ κείμενα τ' ἀγοράκια ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀσελγοῦσαν ὁ Σωκράτης καὶ οἱ ἄλλοι ἀρχαῖοι ἀρσενοκοῖτες[152]. ὁ ἴδιος πάπας Ῥώμης εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀποπεράτωσε τὸ ναὸ «τοῦ Ἁγίου Πέτρου» μὲ τ' ἀγγελούδια του, ὁ ὁποῖος ἐπινόησε τὰ εἰσπρακτικώτατα συγχωροχάρτια κι ἔστειλε στὴ Γερμανία γιὰ εἰσπράξεις τὸν Τέτζελο, κι ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ Γερμανὸς μοναχὸς Λούθηρος ἵδρυσε τὸν προτεσταντισμό, γιὰ νὰ παντρευτῇ τὴ μοναχὴ Κατερίνα. ὁ Λούθηρος πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάστασί του εἶχε πάει γιὰ λίγον καιρὸ τὸ 1510 ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν γερμανικῶν ἐκκλησιῶν στὴν παπικὴ αὐλὴ τοῦ Βατικανοῦ, καὶ εἶδαν τὰ μάτια του πολλὰ σχετικὰ μ' αὐτοὺς ποὺ δημιούργησαν τ' ἀγγελούδια. καὶ τέως πορνόβιος ὑπάρχων, δὲν ἄντεξε στὰ σκάνδαλα ποὺ ἀναζωπύρωναν τὶς σεξουαλικὲς ὁρμές του, ὁπότε τὶς ἄφησε νὰ ξεθυμάνουν στὴν ἵδρυσι τοῦ προτεσταντισμοῦ καὶ στὴ γονιμοποίησι τῆς μοναχῆς Κατερίνας.

68. Τ' ἀγγελούδια σ' ἐμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους, παρμένα ἀπὸ τοὺς παπικοὺς ἀρσενοκοῖτες, ἔχουν διεισδύσει, μὲ τὶς γκραβοῦρες βιβλίων κυρίως, τόσο σὲ τέμπλα ναῶν ὅσο καὶ σ' ἄλλα χρωστικὰ ἢ γλυπτὰ εἰκονίσματα. στὴ δική μας ἐκκλησία τὰ γλυπτὰ ἐπιτρέπονται μόνο ἂν τὸ ὑλικό τους εἶναι ξύλο ἢ ἐλεφαντόδοντο, ἢ ἔστω μέταλλο ἢ πλαστικό, οὐδέποτε μάρμαρο ἢ κεραμίδι ποὺ εἶναι εἰδωλολατρικὰ ὑλικά, καὶ γλυπτοὶ παριστάνονται συνηθέστερα ὁ ἐσταυρωμένος καὶ οἱ θρηνολογοῦσες, προφανῶς γιὰ νὰ περιορίζεται κάπως ἡ παπικὴ ἐπίδρασι, καὶ νὰ μὴν τρομάζῃ τὸ ὀρθόδοξο πλήρωμα, ἀλλὰ νὰ γίνεται ἀποδεκτὴ σιγὰ σιγὰ καὶ μαλακά. ἔχουν διεισδύσει ἐπίσης τὰ παπικὰ ἀγγελούδια καὶ σὲ θρησκευτικὰ βιβλία μας λεκτικῶς καὶ εἰκαστικῶς, καὶ σὲ κατηχητικὰ τραγούδια, καὶ σὲ τοιχογραφίες ναῶν, ἰδίως σὲ χώρους ποὺ δὲν χωράει νὰ ζωγραφιστῇ κάτι ἄλλο, σ' ἕνα

λ.χ. σφαιρικὸ τρίγωνο μεταξὺ τρούλλου καὶ κιονοκράνου, καὶ ὅπου ἀλλοῦ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ φανταστῇ. διεισδυτικώτατη ἡ διδαχὴ τοῦ πάπα Ῥώμης Λέοντος Ἰ' τοῦ κολομπαρᾶ. τέτοια γλυπτὰ τῆς λεοντείου διδαχῆς κάνουν σήμερα ἀκόμη καὶ οἱ «ἀνεικονικοὶ» προτεστάντες. αὐτοὶ βέβαια «τὰ δέχονται μόνο σὰ σύμβολα», ὅπως λὲν καὶ γιὰ τὴ βάπτισί τους καὶ γιὰ τὴν εὐχαριστία τους· εἶναι πιὸ «εὐαγγελικοί».

69. Δημιούργησαν δὲ οἱ παπικοὶ κατὰ τὸν ἴδιο ἐκεῖνο καιρὸ τοῦ ἴδιου πάπα τους καὶ θηλυκοὺς ἀγγέλους, ἀγγέλους γυναῖκες δηλαδή, διότι οἱ γλυπτοὶ μαρμάρινοι ἄγγελοι οἱ παραταγμένοι δεξιὰ κι ἀριστερὰ κατὰ μῆκος τῆς γεφύρας τοῦ Τιβέρεως κοντὰ στὸ Βατικανὸ εἶναι «κορίτσια». καὶ ἔκτοτε ἀκόμη κι οἱ «ἐνήλικοι» ἄγγελοι παριστάνονται ἐπιμελῶς χωρὶς γένεια. οἱ δὲ τῆς προειρημένης γεφύρας εἶναι καὶ στοὺς μηρούς των μέχρι ψηλὰ καὶ στ' ἄλλα μέρη τοῦ σώματός των τελείως ἀποτριχωμένοι. οἱ θηλυκοὶ ἄγγελοι δημιουργήθηκαν, ἐπειδὴ στὸν παπικὸ κλῆρο δὲν ὑπάρχουν ποτὲ ἀμιγεῖς ἀρσενοκοῖτες, ἀλλὰ κάνουν διαλείμματα καὶ μὲ γυναῖκες. ἔγραψα γι' αὐτὸ στὴ μελέτη μου *Παποστάσιο.*

70. Τέλος κατὰ τὶς ἡμέρες μας μερικοὶ θεολόγοι, ποὺ διατελοῦν κάτω ἀπὸ τὴν ἀναπάλλακτη ἐπίδρασι τοῦ προτεσταντισμοῦ ἢ τῆς ἀρνητικῆς κριτικῆς ἐναντίον τῆς Βίβλου, γίνονται καὶ σ' ἐμᾶς λαθροκομισταὶ τῶν καινοφανῶν δογμάτων τῶν διδασκάλων τους. βάλε τὸν κόλο μάγειρα, νὰ σοῦ μαγειρέψῃ σκατά. αὐτοὶ βέβαια δὲν δέχονται τὰ δόγματα καὶ τὶς αὐθεντίες, ποὺ δέχονται οἱ ἄλλοι, τὰ δικά τους ὅμως δόγματα τὰ δέχονται καὶ τὰ ὑποστηρίζουν μὲ φανατισμὸ Βυζαντινοῦ. ἀνάμεσα στὰ ἄλλα δέχονται καὶ ὅτι ἡ βιβλικὴ περὶ ἀγγέλων διδασκαλία, ἰδίως στὰ βιβλία Β' Πέτρου, Ἰούδα, καὶ Ἀποκάλυψι, ἔχει χαρακτῆρα μυθολογικό, ὅπως τέτοιον ἔχει καὶ στὰ ἰουδαϊκὰ ἀπόκρυφα τῆς δεύτερης ἰουδαϊκῆς ἐπαναστάσεως τῶν ἐτῶν 132-135 μ.Χ. Ἀποκάλυψι Ἐνώχ, Ἀποκάλυψι Βαρούχ, Ἀποκάλυψι Ἔσδρα, κλπ., ἢ στοὺς Ἀλεξανδρινοὺς συγγραφεῖς Κλήμεντα καὶ Ὠριγένη. οἱ ἀντιλήψεις αὐτὲς ἀποτελοῦν πρῶτα πρόβλημα εἰσαγωγικὸ κι ἔπειτα ἑρμηνευτικό, πρόβλημα τὸ ὁποῖο στὴν πραγματικότητα δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ τὸ δημιούργησε ἡ ἀρνητικὴ κριτική, γιὰ νὰ κλονίσῃ τὴν ἱερὰ ἀποστολικὴ παράδοσι τῆς ἐκκλησίας γιὰ τὸν θεόπνευστο Κανόνα τῆς Βίβλου[153].

71. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ κατανοήσῃ καὶ νὰ ἐκφραστῇ ὀρθοδόξως, ἂν δὲν ἔχῃ ὀρθόδοξες καὶ γνήσια ἐκκλησιαστικὲς ἀντιλήψεις σχετικὰ μὲ τὴν εἰσαγωγὴ στὴ Βίβλο καὶ τὴν κριτικὴ τοῦ κειμένου της. οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ διαπραγματεύεται τὰ τῆς

εἰσαγωγῆς στὴ Βίβλο ἀρνητικῶς, τὰ τῆς κριτικῆς τοῦ κειμένου της προτεσταντικῶς, καὶ τὰ τῆς θεολογίας ὀρθοδόξως. ὅλα ξεκινοῦν καὶ χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὸ πῶς δέχεται κανεὶς τὴ Βίβλο καὶ πῶς διάκειται ἀπέναντί της.

* * *

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἰζ 1,12 *Ἐν μέσῳ τῶν ζῴων ὅρασις ὡς ἀνθράκων…* καὶ Ἰζ 1,5· 1,18-22· 6,45· Ἀπ 10,7-11· 11,6-14· 14,3· 25,3· 28,7· 32,5.

2. Νο 213,21· 235,4· Ψα 103,5· (=Ἑβ 1,8)· Λκ 134,2-5· Πξ 75,11-12.

3. Αἱ 4,11 *Ἰδοὺ εἶρ καὶ ἅγιος ἀπ' οὐρανοῦ κατέβη.*

4. *Εἶρ καλεῖ τὸν ἐγρηγορότα· τοῦτο γὰρ ἑρμηνεύεται τῇ ἑλλάδι φωνῇ. ἐγρηγορότα δὲ καλεῖ τὸν ἄγγελον, ἵνα τούτου σημήνῃ τὸ ἀσώματον· ὁ γὰρ σῶμα περικείμενος ὕπνῳ δουλεύει, ὁ δὲ ὕπνου κρείττων σώματος ἐλεύθερος. 'Εἶδον', τοίνυν φησίν, 'ἄγγελον ἀσώματον ἔχοντα φύσιν, ὃς ἀπ' οὐρανοῦ κατέβη'.* Θεοδώρητος, Εἰς Αἰ 4,11 PG 81,1360d.

5. Δα 2,15· καὶ Νο 38,18· Ψα 68,43· 108,3· Ἀμ 3,2· Ἡσ 64,2· Αἰ 4,11· Α' Θε 5,13· Β' Θε 1,10.

6. Νο 38,18· Ψα 81,1· 6.

7. Ἡσ 8,2-8.

8. *Καὶ δυνάμεις δὲ θεῖαι καὶ οὐράνιοι εἶεν ἂν διὰ τὸ σεραφὶμ ἑρμηνεύεσθαι 'ἐμπρησμοί'. διὸ εἴρηται· 'Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα'* (Ψα 103,5 = Ἑβ 1,8) Εὐσέβιος Καισ., Εὐαγγ. ἀπόδ. 7,1 PG 22,489d. *Διερμηνεύεται δὲ σεραφὶμ 'ἐμπρησταί', ἤτοι 'θερμαίνοντες'* Κύριλλος Ἀλεξ., Εἰς Ἡσ 4,1-3 PG 70,173c. *Τὸ δὲ σεραφὶμ καὶ πυρὸς ἔχον προσηγορίαν…* Θεοδώρητος, Εἰς Ἡσ 6,6 PG 81,268b. *Τίνα λέγει ταῦτα τὰ σεραφίμ; δυνάμεις ἀσωμάτους τῶν ἄνω δήμων, ὧν τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν μακαριότητα καὶ ἀπὸ τῆς προσηγορίας ἔστιν ἰδεῖν. τῇ γὰρ Ἑβραίων γλώττῃ ἔμπυρα στόματα ἑρμηνεύεται τὰ σεραφίμ. τί οὖν ἐκ τούτου μανθάνομεν; τὸ καθαρὸν τῆς οὐσίας, τὸ ἄγρυπνον, τὸ διεγηγερμένον, τὸ γοργόν, τὸ ἐνεργητικόν, τὸ ἀκηλίδωτον.* Ἰωάννης Χρυσ., Εἰς Ἡσαΐου 6,2 PG 56,70· *Τί δὲ σεραφὶμ ἔμπυρα στόματα· Ὁ αὐτός,* Περὶ ἀκαταλήπτου 3,5 PG 48,724.

9. *Πῦρ* (Ἀμ 3,13)· *ἐμπυρισμὸς… ἐνεπυρίσθησαν* (Νο 147,10)· *ἐμπεπυρισμένος* Ἰε 104,9· *πυρίκαυστος* (Ἡσ 11,23· Ἰε 119,34).

10. Ψα 103,5.

11. Ἀπ 10,10.

12. Γε 3,31.

13. Ψα 102,21· Μθ 64,2· Ῥω 17,28· καὶ Ψα 24,10· 59,5 (=Ἡσ 45,6)· 148,2· Α' Κο 34,13· Ἐφ 2,7-8· Α' Πε 10,18.

14. *Ὡσαύτως καὶ τὰ παρὰ τῷ Ἠσαΐᾳ σεραφὶμ … περιείληπται τῷ καταλόγῳ τῶν μνημονευθέντων, τῇ προσηγορίᾳ τῶν δυνάμεων ὀνομασθέντα παρά τε τοῦ μεγάλου Παύλου. καὶ πρὸ τούτου παρὰ τοῦ προφήτου Δαυῖδ … τὸ δὲ λειτουργοὺς εἶναι τὰς δυνάμεις ταύτας ποιούσας τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ διὰ τῆς γενομένης καθάρσεως κατὰ τὸ βούλημα τοῦ ἀποστείλαντος παρ' ἑνὸς τῶν σεραφὶμ ὑπηνίξατο (ὁ Ἠσαΐας). αὕτη γάρ ἐστιν ἡ λειτουργία τῶν πνευμάτων τούτων, ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν σωζομένων ἐκπέμπεσθαι.* Γρηγόριος Νύσσης, Πρὸς Εὐνόμιον, 1 PG 45,348ab. πρβλ. Εὐσέβιον Καισ., Εὐ. ἀπόδ. 7,1 PG 22,489d.

15. Γε 3,31· Δδ 74,3· Βα 112,8· Ψα 79,1· 98,1· Ἰζ 6,22· 45.

16. Ἑβ 10,5. οἱ *χρυσοτορευτοὶ χερουβὶμ* ἀναφέρονται στὰ χωρία Νο 67,9-13· Δδ 10,9· κλπ. οἱ *ὑφαντοὶ* (=κεντημένοι) στὸ Νο 70,31· οἱ ἀνάγλυφοι στὸ Βα 11,18-28.

17. *Ὥσπερ γὰρ αἱ πτέρυγες τὸ τῆς φύσεως ὑψηλὸν δηλοῦσιν, …οὕτω δὴ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν μὲν τὴν σοφίαν τῶν δὲ τὴν καθαρότητα δηλοῖ. τί γάρ ἐστι τὰ χερουβίμ; 'πεπληθυσμένη γνῶσις'.* Ἰωάννης Χρυσ., Περὶ ἀκαταλήπτου 3,5 PG 48,724. *Τοῦτο δὲ καὶ ἡ τῶν χερουβὶμ ἑρμηνεία δηλοῖ· εἰς γὰρ τὴν ἑλλάδα φωνὴν μεταφερόμενον 'πλῆθος γνώσεως' ἑρμηνεύεται τὸ ὄνομα.* Θεοδώρητος, Εἰς Ἰεζεκιὴλ 1,19-21 PG 81,829c.

18. *Ὁ γὰρ 'θρόνων' μνημονεύσας ἄλλῳ ὀνόματι τὰ χερουβὶμ διηγήσατο, τῇ γνωστοτέρᾳ φωνῇ τὸ ἀσαφὲς τῆς ἑβραΐδος ἐξελληνίσας. καθῆσαι γὰρ τὸν θεὸν 'ἐπὶ τῶν χειρουβὶμ' ἀκούσας, τὰς δυνάμεις ταύτας τοῦ ἐπ' αὐτῶν καθεζομένου 'θρόνους' ὠνόμασε.* Γρηγόριος Νύσσ., Πρὸς Εὐνόμιον, 1 PG 45,348ab. *'Θρόνους' ἡγοῦμαι τὰ χερουβὶμ αὐτὸν (=τὸν Παῦλον) λέγειν· τούτοις γὰρ οἶδε τὸ θεῖον ἐπικείμενον ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ.* Θεοδώρητος, Εἰς Κολοσσ. 1,16 PG 82,60b. πρβλ. καὶ Δδ 37,7· 9· Ψα 79,1· 98,1· Ἰζ 6,22· 45.

19. Ἐπιγραφὴ Ἀττικῆς προευκλείδειος 352,36-37 LG 1,1,324. Ἡρόδοτος 3,116,1· 4,13,1· 4,79,2.

20. Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους 1,225· 231· 330· 2,143· 360.

21. Παυσανίας 1,24,5-6· πρβλ. Αἰσχύλον, Πρ., 394-5.

22. Ἡρόδοτος, ἔνθ' ἀνωτ.. βλ. καὶ Κ. Σιαμάκη, Ἀλφάβητο 2,190-1.

23. Ῥθ 9,1.

24. Δδ 10,10· Πα 12,9· Ψα 79,1· Ἰζ 6,22· 45.

25. Νο 38,17-18· Β' Πε 3,11· Ἰδ 2,6.

26. Ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς θεωρεῖ ὀνόματα ἀγγέλων καὶ τὶς λέξεις *ἀναβάσεις* καὶ *λαμπρότητες* (Ψα 83,5· 108,3). Γρηγόριος Ναζ., Λόγ. 28 (=θεολογικὸς Β'), 31 PG 36,72d.

27. Ψα 102,20-21· 103,5 (=Ἑβ 1,7-8)· Ἑβ 1,14.

28. Δα 1,11-13· Κλ 2,8-9.

29. Λκ 2,14.

30. Ἰε 14,19· 38,14. πρβλ. καὶ Ἰε 118,14· Δα 1,12-13· Ζα 2,65.

31. Ὅμηρος, Α 334· Β 94· ο 526. Ἡρόδοτος 5,92,5,1· 5,92,η,2. Σοφοκλῆς, Ἠλ., 149. Γε 74,1· Κρ 9,75· Δδ 80,28· Ἰα 4,12.

32. Κρ 2,12· 18· 7,60· Πξ 17,58· Γα 6,19· Ἑβ 2,2.

33. Ἀπ 3,1· 4,1· 5,1· 6,1· 7,1· 8,1· 9,1.

34. Μα 1,1. Τὸ ὄνομα *Μαλαχίας* ἑβραϊστὶ σημαίνει *Ἄγγελος*.

35. Μθ 45,10· Λκ 35,13· Μρ 1,2.

36. Ἠσ 11,25.

37. *Κατανοήσατε τὸν* <u>*ἀπόστολον*</u> *καὶ* <u>*ἀρχιερέα*</u> *τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν* <u>*πιστὸν*</u> *ὄντα τῷ* <u>*ποιήσαντι*</u> *αὐτόν.* Ἑβ 4,1-2. οἱ τέσσερες ὑπογραμμισμένες λέξεις ἀναφέρονται ὁλοφάνερα στὴν ἀνθρώπινη φύσι τοῦ Κυρίου· ἔτσι ἀναφέρεται σ' αὐτὸν καὶ τὸ *ἄγγελος* τοῦ Ἠσαΐου (11,25) Ἑβ 1,14.

38. Ἰζ 1,2-55· 6,34-45.

39. Ἰζ 1,15 (*τροχός*)· 1,16 *(τροχὸς ἐν τροχῷ).*

40. Ἰζ 6,35.

41. Ἠσ 7,23-27.

42. Ἰζ 10,13 μασοριτικὸν (*γλγλ*).

43. Θεοδώρητος, Εἰς Ἰεζεκιὴλ 10,13 PG 81,893c.

44. Ἰζ 1,20-21· 6,39-41.

45. Ἰζ 1,15-16.
46. Στὸ πρῶτο ὅραμα (Ἰζ 3,1-55) *ζῷα·* στὸ δεύτερο (Ἰζ 6,45) *χερουβίμ.*
47. Λέει ῥητῶς· *Τοῦτο τὸ ζῶόν ἐστιν, ὃ εἶδον ὑποκάτω τοῦ θεοῦ Ἰσραὴλ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Χοβάρ, καὶ ἔγνων ὅτι χερουβίμ ἐστιν.*
48. Νόμος 62,1-2.
49. Αἰ 3,28.
50. Μθ 81,14-15.
51. Πξ 35,18.
52. Δα 4,15-17· 87. καὶ Ἰγνάτιος, Σμυρν. 6,1.
53. Α' Κο 34,12-14· Ῥω 17,28· Κλ 2,7-8· 5,5· Ἐφ 2,6-8· Α' Πε 10,18.
54. Θεοδώρητος, Εἰς Κλ 1,16 PG 82,600b. πρβλ. καὶ Δα 4,15-17· 26· 87.
55. Νο 62,1.
56. Ἰη 10,1-4.
57. Δα 4,15-17· 26· 87.
58. Ζα 2,36-37· πρβλ. Γε 26,2-10.
59. Α' Θε 8,4-5.
61. Ἰδ 2,6-8.
62. *Καὶ εἶπε Μιχαΐας…· Εἶδον τὸν θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ στρατιὰ τοῦ οὐρανοῦ είστήκει περὶ αὐτὸν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καὶ ἐξ εὐωνύμων.* Βα 56,23. ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα, ὁ προφήτης Μιχαΐας περιλαμβάνει στὴ στρατιὰ καὶ τοὺς πονηροὺς ἀγγέλους.
63. Δε 17,3· Ἑβ 17,5-6. ἡ λέξι *στρατιὰ* σημαίνει τὸ μεγάλο πλῆθος τῶν ἀγγέλων.
64. Δα 2,15.
65. Ῥω 17,28-29.
66. Ἐφ 2,6-7.
67. Ἑβ 1,5.
68. Ψα 101,26· Ἑβ 1,11.
69. Δε 14,71. Ἑβ 1,7.
70. Ψα 46,6· Ἑβ 1,9.
71. Φι 3,14-15.
72. Ἑβ 1,14.
73. Δα 4,15· 26· 87· Ἰδ 2,7.
74. Ἀπ 22,10.
75. Δα 2,19· 3,28· Λκ 2,14· 3,1.
76. Α' Θε 8,4.
77. Κρ 10,27· Δδ 31,1-3· 11-12· 37,1· Ὠσ 14,3· Μθ 51,6-10.
78. Βα 56,23-28· Πα 61,24-28· Μχ 4,4.
79. Ἠσ 18,14· Ἰε 78,7-9.
80. Μθ 34,3· 51,6-10· κλπ..
81. Ἐφ 12,2-4· πρβλ. καὶ τὸ ἔργο μου «Περὶ τῆς μεταφρ. τῆς Κ.Δ.», σ 78.
82. Ψα 77,54.
83. Ἰδ 2,4.
84. Β' Πε 3,4.
85. Ἰδ 2,4.
86. Δα 4,15· 25-26· Μθ 42,4· 50,3· Λκ 55,2· Ἰω 35,12· Μρ 15,3· 39,41· 79· Ἐφ 2,11· 12,3· Κλ 2,5· 5,10.
87. Μθ 37,4· Λκ 42,10· Μρ 22,12.
88. Ψα 95,4-5· Μθ 29,2· Λκ 42,2-12· Μρ 6,4· Α' Κο 24,10-11· Ἀπ 29,11-13.

89. Ὅμηρος, Α 222. Ἡρόδοτος 1,111,1.
90. Ὅμηρος, Τ 96. Ξενοφῶν, Ἑλλ. 4,7,4.
91. Νο 15,6· 16,10· 17,8· 18,4.
92. Δδ 54,9-37.
93. Δε 14,29· Ψα 95,5· Α' Κο 24,8-11.
94. Ἠσ 14,29· 37,20· Βρ 9,37.
95. Μθ 42,4· 50,3· Λκ 55,2· Μρ 15,3.
96. Ἐφ 2,10-11.
97. Ἰω 35,12· 39,41· 39,79.
98. Βα 24,1· Μθ 75,4· Μρ 35,8· Β' Κο 21,8.
99. Μθ 50,6-7· Λκ 50,1-2· Μρ 3,1· Πξ 81,28· Ῥω 30,4· Β' Κο 20,14· Β' Θε 2,9-10· Ἀπ 22,11-14.
100. *Βελίαλ· τῇ ἑβραϊκῇ φωνῇ τὸν ἀποστάτην καλέσας οὕτως.* Ἰωάννης Χρυσ., Εἰς Β' Κορινθ. 13,3 PG 61,493-4.
101. Βε 4,1.
102. Γε 3,1-9· Ἀπ 22,11-12.
103. Γε 3,1-9· Ἰβ 2,1-8.
104. Ἰβ 2,1-8· 4,1-5,3· Ζα 2,36-37· Μθ 7,1-11· Ἰω 37,2· Ἑβ 3,13-15· Ἀπ 22,10-11.
105. Ἀπ 22,11.
106. Ζα 2,36-37.
107. Ἀπ 22,10-11.
108. Β' Κο 7,4.
109. Βα 59,3· 5· 10· 25.
110. Ὅμηρος, Α 39 *(Ἀπόλλων Σμινθεύς).* Παυσανίας 1,24,8 *(Ἀπόλλων Παρνόπιος).*
111. Μθ 44,28· 50,3· 7· Λκ 55,2· 5-6· Μρ 15,3.
112. Ἠσ 11,25· Μθ 45,10· Λκ 35,13· Μρ 1,2· Ἀπ 3,1· 4,1· 5,1· 6,1· 7,1· 8,1· 9,1.
113. Ἰδ 2,1· κλπ.
114. Ῥω 1,1· κλπ.. πρβλ. Ἑβ 1,14.
115. Ψα 81,1·6.
116. Α' Κο 29,20· 21.
117. Ῥω 27,3.
118. Ἰδ 2,6.
119. Α' Κο 29,18-23. (*ἀπόστολοι, δυνάμεις, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις,* κλπ.).
120. Μθ 103,39.
121. Βα 24,1· Μθ 75,4.
122. Μθ 7,10· Λκ 15,14· Μρ 3,1· Πξ 81,28· Α' Θε 4,2· Ἀπ 4,3.
123. Βε 4,1 *(παράνομοι = βελίαλ).*
124. Α' Τι 7,11· Β' Τι 7,3.
125. Βασίλειος Καισαρείας, Κατὰ Εὐνομ. 3,2 PG 29, 657c-660a.
126. Hilarius Pict., De Trinit. 5,22 PL 10,143c.
127. Ἰωάννης Δαμ., Ἔκδ. ὀρθ. πίστ. 2,3 PG 94.865a-868b· 872ab· 877a.
128. Α' Ἰω 8,1-2.
129. Ἰωάννης Χρυσ., Π. ἀκαταλήπτ. 3,6· 4,2· PG 48,725· 729. Ἰωάννης Δαμ., Ἔκδ. ὀρθ. πίστ. 2,3 PG 94,865a-868b· 872ab· 877a.
130. Γρηγόριος Ναζ., Λόγ. 41 Εἰς Πεντηκ., 11 PG 36,444a. Κύριλλος Ἀλεξ., Γλαφυρὰ εἰς Λευϊτ., 1 PG 69,549c. Περὶ πνευμ. λατρείας, 9 PG 68,625b. Ἰωάννης Δαμ., Ἔκδ. ὀρθ. πίστ. 2,3 PG 94,869b.
131. Ἰωάννης Χρυσ., Εἰς Β' Κορινθ. 7,1 PG 62,49.

132. Β' Πε 3,4· Ἰδ 2,4.

133. Θεόφιλος Ἀντ., Αὐτόλυκ. 2,28 PG 6,1097a. Εἰρηναῖος, Ἔλεγχ. 4,40,3· 5,24,4· PG 7,113b-114a· 1188b. Βασίλειος Καισ., Εἰς Ἠσαΐαν 2,88· 14,278· 14,279· PG 30,261bc· 608c· 609ab· Οὐκ αἴτ. κακ. ὁ θεός, 8 PG 31,345d-348b. Κύριλλος Ἱεροσ., Κατηχ. 2,4 PG 33,412c-413a. Κύριλλος Ἀλεξ., Εἰς Ἰωάνν. 5,4 PG 73,809d. Θεοδώρητος, Αἱρετ. κακομυθ. 5,8 PG 83,473d-476· ὁ Θεοδώρητος ὡς χωρία ποὺ ἀποκαλύπτουν τὴν πτῶσι τοῦ σατανᾶ θεωρεῖ καὶ τὰ Ἠσ 14,47-49· Ἰζ 35,1-15· Λκ 50,2· Ἰω 25,15-17· Ἐφ 2,10-11. Ἰωάννης Δαμ., Ἔκδ. ὀρθ. πίστ. 2,3 PG 94,876a-877c. Ψευδαθανάσιος, Παρθεν., 5 PG 28,257ab.

134. Νόθος σφήνα μετὰ τὸ Γε 6,33+.

135. Ἰώσηπος, Ἀρχ. 1,73· καὶ Τατιανός, 12 PG 6,832b ἢ ΒΕΠ 4,250.

136. Α' Κο 26,9+.

137. Κλήμης Ἀλ., Θεοδότου ἐπιτομαί, ΒΕΠ 8,328· καὶ στὸν Οἰκουμένιο, Εἰς Α' Κο 11,10 PG 118,800b· καὶ στὸ Θεοφύλακτο, Εἰς Α' Κο 11,10 PG 124,697bc.Tertullianus, Vel. virg 7,2. Βασίλειος Ἀγκύρας, Παρθεν., 34 PG 30,737cd.

138. Τρεμπέλας· Κολιτσάρας· Καζανάκης.

139. Κλ 6,3.

140. Εἰρηναῖος, Ἔλ. 1,10,1-3. Ἱππόλυτος, Ἔλ. 6,30-31.

141. Ψευδοδιονύσιος ἀρεοπαγίτης, Οὐραν. ἱεραρχ. 6,2· 8,1· 12,2· PG 3,200d-201a· 240b· 292c-293a.

142. Ψευδοδιονύσιος ἀρεοπαγίτης, Οὐραν. ἱεραρχ. 13,1-3· PG 3,300-301.

143. Collatio catholicorum cum severianis habita Constantinopoli, anno Domini DXXXI, tempore Iustiniani imperatoris, Mansi 8,821de.

144. Ἰωάννης Δαμ., Ἔκδ. ὀρθ. πίστ. 2,3 PG 94,873a. ὁ Μάξιμος κι ὁ Γεώργιος Παχυμέρης ἔγραψαν ὁλόκληρα ὑπομνήματα στὰ ἔργα τοῦ Ψευδοδιονυσίου Πέτρου Κναφέως, ἑρμηνεύοντάς τα σὰ θεόπνευστες Ἅγιες Γραφές. ὁ Νικήτας Στηθᾶτος ἔγραψε γι' αὐτὰ ὁλόκληρα ἔργα φιλοδοξώντας νὰ τὸν συμπληρώση.

145. Χ. Ἀνδροῦτσος, Δογμ., 126. Π. Τρεμπέλας, Δογμ. 1,429-430.

146. Τωβὶτ 6,1-19· 8,1-3· 11,1-15. τὸ ἕνα ἕβδομο τοῦ συνόλου.

147. Τωβὶτ 6,5.

148. Μηναῖον Νοεμβρίου, η', σ. 86 (ἔκδ. Φῶς, Ἀθῆναι 1960). ἔτσι ἔχει ὁλόκληρο τὸ κείμενο. ἄλλες ποικίλες διηγήσεις, οἱ ὁποῖες στὰ Μηναῖα ἐκτυπώνονται μὲ λεπτότερα γράμματα, εἶναι πολὺ μεταγενέστερες προσθῆκες.

149. Δδ 10,19· 25,6.

150. *Γαβριὴλ* Δα 2,20· 3,28· Λκ 2,14· 3,1. *Μιχαήλ* Δα 4,16· 4,87· Ἰδ 2,7.

151. Τωβὶτ 6,1-3· *εἰσηκούσθη ἡ προσευχὴ ἀμφοτέρων ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Ῥαφαήλ.* (λόγια ποὺ στὴν εἰδωλολατρία λέγονταν μόνο γιὰ θεούς).

152. Ἀριστοτέλης, Πολ. 5,10 (1311ab).

153. Γιὰ τὴν *θρησκείαν τῶν ἀγγέλων*, τὴν ὁποία καταπολεμεῖ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, βλέπε ὅσα γράφω στὴν «Εἰσαγωγὴ στὴ Βίβλο», τ. 3, σελ. 566-572.

6. Ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ

Προοίμιον

Γιὰ τὴν ἁγνὴ ἁγία καὶ μακαρία μητέρα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποία *μακαρίζουσι πᾶσαι αἱ γενεαί,* ὅσα πιστεύω καὶ εἶχα νὰ πῶ τόσο ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφὴ ὅσο κι ἀπὸ τὴν ὄντως ἱερὰ ἀποστολικὴ κι ἐκκλησιαστικὴ παράδοσι, τὰ λέω στὰ τέσσερα πρῶτα ὑποκεφάλαια.

Τὸ «πρόσωπο», γιὰ τὸ ὁποῖο γράφω στὰ πέντε ἑπόμενα ὑποκεφάλαια (5-9), εἶναι ἄλλο «πρόσωπο» τελείως ξένο κι ἄσχετο πρὸς τὴ μητέρα τοῦ Χριστοῦ, προερχόμενο ἀπὸ τὴν προχριστιανικὴ καὶ κυρίως ἀρχαία ἑλληνικὴ θρησκεία, τὸ ὁποῖο παρεισέφρησε στὴ χριστιανικὴ ἐκκλησία ὡς στοιχεῖο συγκρητιστικό· καὶ εἶναι ἀντικείμενο λαογραφικῆς καὶ θρησκειολογικῆς ἐξετάσεως μόνο.

1. Μαρία ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ

Γιὰ τὴ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπάρχουν στὴ Βίβλο πληροφορίες ἀρκετές· ὅσες ἔκρινε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιο ὅτι εἶναι στοὺς Χριστιανοὺς ἀπαραίτητες. ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ ἐμφανίζεται σὲ 27 χωρία τῆς Βίβλου, ἕνα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ 26 τῆς Καινῆς. μιλοῦν γι' αὐτὴ σαφῶς 1 φορὰ ὁ Ἠσαΐας, 6 φορὲς ὁ Ματθαῖος, 9 ὁ Λουκᾶς ἤτοι 8 στὸ Εὐαγγέλιό του καὶ 1 στὶς Πράξεις, 3 φορὲς ὁ Μάρκος, 6 ὁ Ἰωάννης, καὶ 2 ὁ Παῦλος. τὰ 27 συνολικῶς χωρία ἀναφέρονται σὲ 23 περιστατικὰ ἢ καὶ ἀναφορές, 1 στὴν Παλαιὰ καὶ 22 στὴν Καινὴ Διαθήκη. στὴ συνέχεια παραθέτω καὶ μεταφράζω τὰ χωρία αὐτὰ κατὰ περιστατικὰ κι ἀναφορὲς μὲ χρονικὴ σειρά, καὶ στὸ τέλος τὰ σχολιάζω.

Ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ κατονομάζεται μόνο στὴν Κ. Διαθήκη καὶ λέγεται *Μαριὰμ* ἢ *Μαρία. Μαριὰμ* εἶναι ὁ ἑβραϊκὸς τύπος τοῦ ὀνόματος, καὶ *Μαρία* ὁ ἐξελληνισμένος. στὸ βραχυγραφημένο καὶ ἄστικτο μασοριτικὸ ἑβραϊκὸ γράφεται *Μριμ (=Μαριάμ).* τὸ ἂν οἱ Ἰουδαῖοι τῆς ὄψιμης βυζαντινῆς ἐποχῆς ἢ τῆς τουρκοκρατίας τὸ πρόφεραν σὲ μερικὰ μέρη *Μίριαμ* εἶναι μιὰ ἀσήμαντη λεπτομέρεια προφορᾶς, ποὺ δὲν ἀξίζει ν' ἀπασχολῇ τοὺς Χριστιανούς, δὲν μᾶς ἐνδιαφέρουν οἱ λεπτομέρειες τῆς μεταχριστιανικῆς ἐξελίξεως τῆς προφορᾶς τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης. οἱ Ο' καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι Φίλων καὶ Ἰώσηπος, ἁπαξάπαντες Ἑβραῖοι, μεταγράφουν *Μαριάμ,* διότι ἔτσι προφερόταν τὸ ὄνομα στὴν ἑβραϊκὴ τῶν βιβλικῶν χρόνων. στοὺς Ο' ἀπαντᾶται μόνον ὁ ἀνελλήνιστος τύπος *Μαριάμ,* στὴν Κ. Διαθήκη καὶ οἱ δύο τύποι *Μαριὰμ* καὶ *Μαρία,* ὅπως

ἄλλωστε καὶ οἱ τύποι *Ἰακὼβ* καὶ *Ἰάκωβος*, *Ἰερουσαλὴμ* καὶ *Ἰεροσόλυμα*, ἐνῷ στοὺς Ο′ μόνο *Ἰακὼβ* καὶ *Ἰερουσαλήμ*. ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ κατονομάζεται μόνο ἀπὸ τοὺς τρεῖς πρώτους εὐαγγελιστὰς 18 φορές, ἤτοι 4 φορὲς στὸ Ματθαῖο, 13 στὸ Λουκᾶ, καὶ 1 στὸ Μάρκο, 13 φορὲς ὡς *Μαριὰμ* καὶ 5 ὡς *Μαρία*. παρατήρησα ὅτι *Μαριὰμ* τὴ λὲν μόνον οἱ δυὸ ἀρχαιότεροι εὐαγγελισταὶ Ματθαῖος καὶ Λουκᾶς καὶ μόνον ὅταν τὴν ὀνομάζουν σὲ διαλόγους Ἑβραίων ἢ ἀνάμεσα, ἐνῷ κι οἱ ἴδιοι τὶς ἄλλες φορὲς στὸ δικό τους ἀφηγηματικὸ λόγο ἢ ὁ Μάρκος τὴ λὲν πάντα *Μαρία*. πρόκειται δηλαδὴ γιὰ ἀκριβολογία τῶν εὐαγγελιστῶν. οἱ δὲ Ἰωάννης καὶ Παῦλος δὲν τὴν ὀνομάζουν ποτέ. ἀπὸ τὶς ἄλλες Μαρίες *Μαριὰμ* λέγεται μόνο μιὰ ἡλικιωμένη ἐξ Ἑβραίων Χριστιανὴ τῆς Ῥώμης (Ρω 29,6).

Τὸ *Μαριὰμ* στὴν Π. Διαθήκη ἀναφέρεται 10 φορὲς στὸ Νόμο, μία στὸ Δευτερονόμιο, καὶ μία στὸν προφήτη Μιχαΐα ὡς ὄνομα μιᾶς μόνο γυναικός, τῆς ἀδερφῆς τοῦ Μωϋσέως (Νο 39,1-2· 202,1· 4-5· 12· 13· 18· 19· Δε 5,535· Μχ 7,4). (τὰ ὀνόματα εἶναι *Σαμαΐας Βαναΐας Ἠσαΐας Μιχαΐας*, καὶ ὄχι *Σαμαίας Βαναίας Ἠσαίας Μιχαίας*, διότι στὴν ἑβραϊκὴ δὲν ὑπάρχει δίφθογγος *αι*· ἔτσι ὅπως τὰ λέω γράφονται καὶ στ’ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ χειρόγραφα. οἱ τύποι *Σαμαίας Βαναίας Μιχαίας* εἶναι ἀναγνωστικὸ κατόρθωμα τῆς ἀμαθείας τῶν «βιβλικῶν» θεολόγων καθηγητῶν πανεπιστημίου, ξένων πρῶτα ποὺ ἐξέδωκαν τὰ κείμενα κι ἔπειτα τῶν Ἑλλήνων παπαγάλων ποὺ κείμενο δὲν ἐξέδωκαν κανεὶς ποτὲ πλὴν τοῦ Β. Ἀντωνιάδου, κι ἀπὸ παλαιογραφία ἔχουν ὅλοι μεσάνυχτα καὶ περγαμηνὴ ψηλάφησαν ἢ εἶδαν μόνον ὡς ἐπισκέπτες μουσείων. ἀπ’ αὐτοὺς βέβαια δὲν πρέπει νὰ περιμένῃ κανεὶς οὔτε καὶ νὰ διαβάζουν ἢ νὰ γράφουν σωστά, διότι αὐτὸ εἶναι κάτι ποὺ ὑπερβαίνει τὶς δυνατότητές των). στὰ χρόνια ὅμως τῆς μητέρας τοῦ Χριστοῦ πολλὲς Ἑβραῖες εἶχαν τὸ ὄνομα *Μαριὰμ* ἢ *Μαρία*, τόσο πολλές, ποὺ ἀκόμη καὶ στὴ μικρὴ ὁμάδα τῶν μαθητριῶν καὶ διακονισσῶν τοῦ Κυρίου ὑπῆρχαν τοὐλάχιστο πέντε· πρώτη Μαρία ἡ μητέρα του, δεύτερη πιὸ ἡλικιωμένη ἀπ’ ὅλες καὶ γι’ αὐτὸ ἀρχηγός τους Μαρία ἡ Μαγδαληνή, τρίτη Μαρία *ἡ ἄλλη* ἢ *Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ* (σύζυγος) ἢ *ἀδελφὴ* (= ἐξαδέλφη ἢ συννυφάδα) τῆς μητέρας τοῦ Χριστοῦ ἢ *μήτηρ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ*, τέταρτη Μαρία ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου καὶ τῆς Μάρθας, καὶ πέμπτη Μαρία ἡ μητέρα τοῦ Μάρκου· καὶ μιὰ ἕκτη ἡ προειρημένη ἡλικιωμένη ἐξ Ἑβραίων Χριστιανὴ τῆς Ῥώμης Μαριάμ. συνολικὰ ἓξ Μαρίες.

Ὅσα συμβολιστικὰ κι ἂν λέγονται ἐκ τῶν ὑστέρων ἀνοήτως, τὸ ἐπὶ Χριστοῦ συχνὸ ὄνομα *Μαριὰμ* οἱ Ἑβραῖες τὸ ἔπαιρναν, μόνο ἐπειδὴ ἦταν ὄνομα τῆς ἀδερφῆς τοῦ Μωϋσέως, κι ὄχι γιὰ κανέναν ἄλλο λόγο· ὅπως τώρα τὰ συχνότερα ὀνόματα εἶναι τὰ *Ἰωάννης* καὶ

Μαρία, ἐπειδὴ ἔτσι λέγονται ὁ Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κι ὁ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής, καὶ ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ Μαρία, καὶ γιὰ κανέναν ἄλλο λόγο, καὶ ἡ συχνὴ αὐτὴ χρῆσι εἶναι συνήθεια ἤδη ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου τοὐλάχιστο. καὶ τὸ ὅτι πολὺ πρὶν γεννηθῇ ὁ Μωϋσῆς καὶ γνωσθῇ ὁ ῥόλος του στὸν Ἰσραὴλ στὴ Βίβλο καὶ στὸ σχέδιο τοῦ θεοῦ, ἡ ἀδερφή του Μαριάμ, ἡ ὁποία ἔφηβος ἤδη τὸν ἄφησε νεογνὸ στὸ πανέρι πάνω στὰ νερὰ τοῦ Νείλου, δὲν ἦταν δυνατὸν παρὰ νὰ ἔχῃ ἕνα ὄνομα ἁπλῆς μόνο αἰτιολογίας ἢ καὶ τυχαῖο, χαριτωμένο ἴσως, μὲ πείθει νὰ μὴ διστάσω νὰ πῶ ὅτι εἶναι ὄνομα ἀδιευκρίνιστης σημασίας ἢ ἴσως σημαίνει μὲν ἐτυμολογικῶς «αὐθάδεια» κι «ἀπείθεια», ἀλλὰ μᾶλλον λεγόταν τότε μὲ τὴν ἔννοια τοῦ χαριτωμένου καὶ τσαχπίνικου γιὰ κοπέλλα ὀνόματος «ἀτίθαση», «ἀδάμαστη», «ζωηρή», «ζόρικη», «ζορμπαλοῦ», «σβέλτη», «κοπέλλα μὲ τσαγανό»· καὶ μᾶλλον ἀναφέρεται στὴ νεογνικὴ ζωηρότητά της, ἡ ὁποία ἐκφραζόταν μὲ τὸ πολὺ κλάμα της ἢ μὲ τὸ ὅτι στήριζε τὸ κεφάλι της ἢ περπατοῦσε πολὺ μικρή, μικρότερη τοῦ συνήθους. ἐννοεῖται ὅτι αὐτὰ τὰ εἶχε ἡ πρώτη Μαριάμ, καὶ ὄχι οἱ μεταγενέστερες ποὺ ὠνομάστηκαν ἔτσι ἀπὸ κείνη.

1. Ἡ προφητεία τοῦ Ἠσαΐου

9,13-14

Δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ.

Ὁ Κύριος ἀπὸ μόνος του σᾶς δίνει τὸ ἑξῆς σημεῖο· ἰδοὺ θὰ μείνῃ ἔγκυος ἡ παρθένος καὶ θὰ γεννήσῃ γιό, καὶ θὰ τὸν λέτε Ἐμμανουήλ.

2. Εὐαγγελισμὸς καὶ Ἐλισάβετ καὶ δοξολογία τῆς παρθένου

Λκ 3,1-14· 4,1-19

3 1 *Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ*
2 *θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα Ναζαρέτ, πρὸς παρθένον*
μεμνηστευμένην ἀνδρί, ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαυΐδ, καὶ τὸ ὄ-
3 *νομα τῆς παρθένου Μαριάμ. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν*
4 *εἶπε· Χαῖρε, κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν*
γυναιξίν. ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογί-
5 *ζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ· Μὴ*
6 *φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. καὶ ἰδοὺ συλλή-*
ψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.
7 *οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ*
8 *Κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαυΐδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει*

ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ
9 *ἔσται τέλος. εἶπε δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον· Πῶς ἔσται μοι*
10 *τοῦτο; ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν*
αὐτῇ· Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπι-
11 *σκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ.*
12 *καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν*
γήρει αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στεί-
13 14 *ρᾳ· ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα. εἶπε δὲ Μαριάμ·*
Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν
ἀπ᾽ αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

4 1 *Ἀναστᾶσα δὲ Μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς*
2 *τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰούδα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν*
3 *οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκου-*
σεν ἡ Ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος
4 *ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ καὶ*
5 *ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν· Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ*
6 *εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα*
7 *ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρός με; ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ*
τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν ἀγαλ-
8 *λιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τε-*
9 *λείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίου. καὶ εἶπε Μαριάμ·*

10 *Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον*
καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου,
11 *ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ·*
ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί·
12 *ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς*
καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ,
13 *καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν*
τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.
14 *ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ,*
διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν.
15 *καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων*
καὶ ὕψωσε ταπεινούς.
16 *πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν*
καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.
17 *ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ*
μνησθῆναι ἐλέους,
18 *καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,*
τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

19 *Ἔμεινε δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς καὶ ὑπέστρε-*
ψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

3 1 Καὶ τὸν ἕκτο μῆνα ὁ θεὸς ἔστειλε τὸν ἄγγελο Γαβριὴλ σὲ
2 μιὰ πόλι τῆς Γαλιλαίας, ποὺ λεγόταν Ναζαρέτ, σὲ μιὰ παρθένο
ἀρραβωνιασμένη μ' ἕναν ἄντρα, ποὺ λεγόταν Ἰωσήφ, ἀπὸ τὴν
3 οἰκογένεια τοῦ Δαυΐδ· ἡ παρθένος λεγόταν Μαριάμ. καὶ μπῆκε
4 ὁ ἄγγελος ἐκεῖ ποὺ ἦταν αὐτὴ καὶ εἶπε· Χαῖρε, χαριτωμένη· ὁ
Κύριος μαζί σου· Εὐλογημένη ἐσὺ ἀνάμεσα στὶς γυναῖκες. κι
ἐκείνη, ὅταν εἶδε, ταράχτηκε μ' αὐτὰ ποὺ εἶπε ἐκεῖνος, καὶ σκε-
5 φτόταν τί νόημα εἶχε ὁ χαιρετισμὸς αὐτός. κι ὁ ἄγγελος τῆς
εἶπε· Μὴ φοβᾶσαι Μαριάμ· διότι βρῆκες χάρι μπροστὰ στὸ θεό.
6 καὶ νά, θὰ μείνῃς ἔγκυος καὶ θὰ γεννήσῃς γιὸ καὶ θὰ τὸν ὀνο-
7 μάσῃς Ἰησοῦ. αὐτὸς θὰ εἶναι μέγας καὶ θὰ ὀνομαστῇ υἱὸς τοῦ
ὑψίστου, κι ὁ Κύριος ὁ θεὸς θὰ τοῦ δώσῃ τὸ θρόνο τοῦ Δαυΐδ
8 τοῦ πατέρα του, καὶ θὰ βασιλεύῃ στὴ φυλὴ τοῦ Ἰακὼβ στοὺς
9 αἰῶνες, καὶ δὲν θὰ ὑπάρξῃ τέλος τῆς βασιλείας του. εἶπε δὲ ἡ
Μαριὰμ στὸν ἄγγελο· Πῶς θὰ μοῦ συμβῇ αὐτό; ἀφοῦ δὲν ξέρω
10 ἀπὸ ἄντρα. κι ὁ ἄγγελος ἀποκρίθηκε καὶ τῆς εἶπε· Πνεῦμα ἅγιο
11 θὰ ἔρθῃ ἐπάνω σου καὶ δύναμι τοῦ ὑψίστου θὰ σ' ἐπισκιάσῃ· γι'
12 αὐτὸ καὶ τὸ ἅγιο ποὺ γεννιέται θὰ ὀνομαστῇ υἱὸς θεοῦ. καὶ νά
ἡ συγγενής σου Ἐλισάβετ συνέλαβε κι αὐτὴ γιὸ στὰ γεράματά
της, κι αὐτὸς εἶναι ὁ ἕκτος μήνας γι' αὐτὴ ποὺ τὴ λένε στεῖρα·
13 14 διότι γιὰ τὸ θεὸ δὲν εἶναι ἀδύνατο κανένα πρᾶγμα. καὶ εἶπε ἡ
Μαριάμ· Νἆμαι ἡ δούλη τοῦ Κυρίου· ἂς μοῦ γίνῃ ὅπως λές. κι
ἔφυγε ἀπ' αὐτὴν ὁ ἄγγελος.

4 1 Σηκώθηκε δὲ ἡ Μαριὰμ ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες καὶ χωρὶς καθό-
λου νὰ χάνῃ χρόνο πῆγε στὴν ὀρεινὴ σὲ μιὰ πόλι τοῦ Ἰούδα,
2 3 μπῆκε στὸ σπίτι τοῦ Ζαχαρίου καὶ χαιρέτησε τὴν Ἐλισάβετ. καὶ
μόλις ἄκουσε ἡ Ἐλισάβετ τὸ χαιρετισμὸ τῆς Μαρίας, σκίρτη-
4 σε τὸ βρέφος στὴν κοιλιά της· καὶ πλημμύρισε ἡ Ἐλισάβετ ἀπὸ
5 πνεῦμα ἅγιο κι ἀναφώνησε μὲ δυνατὴ φωνὴ καὶ εἶπε· Εὐλογη-
μένη σὺ ἀνάμεσα στὶς γυναῖκες κι εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς
6 κοιλιᾶς σου. καὶ πῶς ἔγινε σ' ἐμένα αὐτὸ νὰ ἔρθῃ στὸ σπίτι μου
7 ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου μου; διότι νά, μόλις ἔφτασε στ' αὐτιά μου ἡ
φωνὴ τοῦ χαιρετισμοῦ σου, σκίρτησε ἀπὸ ἀγαλλίασι τὸ βρέφος
8 στὴν κοιλιά μου. καὶ μακάρια αὐτὴ ποὺ πίστευσε ὅτι θὰ πραγ-
9 ματοποιηθοῦν ὅλα ὅσα τῆς εἶπε ὁ Κύριος. καὶ εἶπε ἡ Μαριάμ·
10 Δοξολογεῖ ἡ ψυχή μου τὴ μεγαλωσύνη τοῦ Κυρίου
κι ἀναγαλλιάζει τὸ πνεῦμα μου μὲ τὸ θεὸ τὸ σωτῆρα μου,
11 διότι ἔρριξε τὸ βλέμμα του πάνω στὴν ταπεινή του δούλη·
καὶ νά! ἀπὸ δῶ καὶ πέρα θὰ μὲ μακαρίζουν ὅλες οἱ γενιές·
12 διότι ὁ δυνατὸς μοῦ ἔκανε μεγαλεῖα,
καὶ τ' ὄνομά του εἶναι ἅγιο,

13 τὸ ἔλεός του σὲ γενιὲς γενεῶν
σ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν φόβο Κυρίου.
14 ἔδειξε δύναμι μὲ τὸ μπράτσο του,
διασκόρπισε ἀνθρώπους μὲ ὑπερήφανο φρόνημα.
15 ἀνέτρεψε δυνάστες ἀπὸ θρόνους
καὶ ὕψωσε ταπεινούς.
16 πεινασμένους τοὺς γέμισε μ' ἀγαθὰ
καὶ πλουσίους τοὺς ἐξαπέστειλε μὲ ἄδεια χέρια.
17 Πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι τὸ δοῦλο του Ἰσραήλ,
γιὰ νὰ τοῦ δείξῃ τὴν παλιὰ ἀγάπη,
18 ὅπως εἶχε πῆ στοὺς πατέρες μας,
στὸν Ἀβραὰμ καὶ στὸ σπέρμα του στὸν αἰῶνα.
19 Ἔμεινε δὲ ἡ Μαριὰμ μαζί της περίπου τρεῖς μῆνες κι ἐπέστρεψε στὸ σπίτι της.

3. Συμπεριφορὰ τοῦ Ἰωσὴφ πρὸς τὴν ἔγκυο παρθένο

Μθ 1,2-10

2 *Τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ*
τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς
3 *εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ*
αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλή-
4 *θη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος ἰδοὺ*
ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσὴφ υἱὸς Δαυΐδ,
5 *μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ*
6 *γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου· τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις*
7 *τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν*
ἁμαρτιῶν αὐτῶν. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν
8 *ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος·* ***Ἰδοὺ ἡ παρθένος***
ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ
9 ***Ἐμμανουήλ,*** *ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον* ***Μεθ' ἡμῶν ὁ θεός.*** *διε-*
γερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ
10 *ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐγί-*
νωσκεν αὐτήν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ
ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

2 Τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησι ἔγινε ὡς ἑξῆς· ὅταν ἀρραβω-
νιάστηκε ἡ μητέρα του Μαρία μὲ τὸν Ἰωσήφ, προτοῦ νὰ συνου-
3 σιαστοῦν, βρέθηκε ἔγκυος ἀπὸ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιο. ὁ δὲ Ἰωσὴφ
ὁ ἄντρας της, ἐπειδὴ ἦταν δίκαιος καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὴν παρα-
4 δειγματίσῃ, θέλησε νὰ τὴ διώξῃ κρυφά. κι ἐνῷ αὐτὸς σκέφτηκε
αὐτά, νά ἕνας ἄγγελος Κυρίου τοῦ φάνηκε σὲ ὄνειρο ποὺ τοῦ

ἔλεγε· Ἰωσὴφ γιὲ τοῦ Δαυΐδ, μὴ φοβηθῇς νὰ παραλάβῃς τὴ Μα-
5 ριὰμ τὴ γυναῖκα σου· διότι αὐτὸ ποὺ γεννήθηκε μέσα της εἶναι
6 ἀπὸ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιο· καὶ θὰ γεννήσῃ γιό, καὶ θὰ τοῦ βάλῃς
7 τ' ὄνομά του Ἰησοῦς· διότι αὐτὸς θὰ σώσῃ τὸ λαό του ἀπὸ τὶς
ἁμαρτίες των. κι ὅλο αὐτὸ ἔγινε, γιὰ νὰ ἐκπληρωθῇ ἐκεῖνο ποὺ
8 εἶπε ὁ Κύριος μὲ τὸν προφήτη λέγοντας· **Ἰδοὺ θὰ μείνῃ ἔγκυ-**
ος ἡ παρθένος καὶ θὰ γεννήσῃ γιό, καὶ θὰ τὸν λένε Ἐμμα-
9 **νουήλ,** ποὺ μεταφράζεται **Ὁ θεὸς μαζί μας.** κι ὁ Ἰωσήφ, ὅταν
ξύπνησε ἀπὸ τὸν ὕπνο, ἔκανε ὅπως τοῦ πρόσταξε ὁ ἄγγελος
10 Κυρίου καὶ παρέλαβε τὴ γυναῖκα του, καὶ δὲν τὴ γνώριζε γε-
νετήσια, ἕως ὅτου γέννησε τὸ γιό της τὸν πρωτότοκο, καὶ τοῦ
ἔβαλε τὸ ὄνομα Ἰησοῦς.

4. Γέννησι τοῦ Κυρίου

Λκ 6,3-7

3 *Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν*
4 *πόλιν. ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζα-*
ρὲτ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυΐδ, ἥτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ
5 *τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυΐδ, ἀπογράψασθαι σὺν*
6 *Μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί, οὔσῃ ἐγκύῳ. ἐγένετο δὲ*
ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν,
7 *καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐ-*
τὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος
ἐν τῷ καταλύματι.

3 Καὶ πήγαιναν ὅλοι κι ἀπογράφονταν, ὁ καθένας στὴ δική
4 του πόλι. ἀνέβηκε δὲ κι ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τὴν Γαλιλαία, ἀπὸ τὴν
πόλι Ναζαρέτ, στὴν Ἰουδαία, στὴν πόλι Δαυΐδ ποὺ ὀνομάζεται
5 Βηθλεέμ, ἐπειδὴ ἦταν ἀπὸ τὴν οἰκογένεια καὶ τὴν πατριὰ τοῦ
Δαυΐδ, ν' ἀπογραφῇ μαζὶ μὲ τὴ Μαριὰμ τὴ γυναῖκα ποὺ ἦταν
6 ἀρραβωνιασμένη μ' αὐτόν, ἐνῷ ἦταν ἔγκυος. κι ὅταν αὐτοὶ ἦταν
7 ἐκεῖ, συμπληρώθηκαν οἱ μέρες νὰ γεννήσῃ αὐτή, καὶ γέννησε
τὸ γιό της τὸν πρωτότοκο, καὶ τὸν σπαργάνωσε καὶ τὸν ξάπλω-
σε στὸ παχνί, διότι δὲν ὑπῆρχε γι' αὐτοὺς τόπος στὸ κατάλυμα.

5. Προσκύνησι τῶν ποιμένων

Λκ 7,10-13

10 *Καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε Μαριὰμ καὶ τὸν*
11 *Ἰωσὴφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. ἰδόντες δὲ διεγνώρι-*
σαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου
12 *τούτου· καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέ-*

13 *ντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. ἡ δὲ Μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.*

10 Καὶ χωρὶς νὰ χάνουν καθόλου καιρό, πῆγαν καὶ βρῆκαν καὶ
τὴ Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὸ βρέφος ξαπλωμένο στὸ παχνί.
11 κι ὅταν εἶδαν, ἀνακοίνωσαν λεπτομερῶς τὰ σχετικὰ μὲ τὸ λόγο
12 ποὺ λέχθηκε σ' αὐτοὺς γιὰ τὸ παιδὶ αὐτό. κι ὅλοι ὅσοι ἄκουσαν,
13 θαύμασαν γι' αὐτὰ ποὺ τοὺς εἶπαν οἱ βοσκοί. ἡ δὲ Μαριὰμ τα-
μίευε καὶ φύλαγε ὅλ' αὐτὰ τὰ λόγια στὸ νοῦ της.

6. Ἀφιέρωσι πρωτοτόκου καὶ προφητεία Συμεών

Λκ 9,1-3· 6-7· 11-13

1 *Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν κατὰ*
τὸν Νόμον Μωϋσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα παραστῆ-
2 *σαι τῷ Κυρίῳ, καθὼς γέγραπται ἐν Νόμῳ Κυρίου ὅτι* ***Πᾶν ἄρσεν***
3 ***διανοῖγον μήτραν ἅγιον τῷ Κυρίῳ κληθήσεται,*** *καὶ τοῦ δοῦναι*
θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν Νόμῳ Κυρίου, ***ζεῦγος τρυγόνων ἢ***
δύο νεοσσοὺς περιστερῶν.

……..

6 *Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν*
τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθι-
7 *σμένον τοῦ Νόμου περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸν εἰς τὰς*
ἀγκάλας αὐτοῦ καὶ εὐλόγησε τὸν θεόν.

……

11 *Καὶ ἦν Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λα-*
12 *λουμένοις περὶ αὐτοῦ. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπε*
πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ· Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ
ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον.
13 *καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀπο-*
καλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

1 Κι ὅταν συμπληρώθηκαν οἱ μέρες τοῦ καθαρισμοῦ των
σύμφωνα μὲ τὸ Νόμο τοῦ Μωϋσέως, τὸν ἀνέβασαν στὰ Ἱεροσό-
2 λυμα, γιὰ νὰ τὸν παρουσιάσουν στὸν Κύριο, ὅπως εἶναι γραμ-
μένο στὸ Νόμο τοῦ Κυρίου, ὅτι **Κάθε ἀρσενικὸ ποὺ πρωτανοί-**
3 **γει μήτρα θὰ ὀνομάζεται ἀφιερωμένο στὸν Κύριο,** καὶ γιὰ νὰ
προσφέρουν θυσία, καθὼς λέει στὸ Νόμο τοῦ Κυρίου, **ζεῦγος**
τρυγόνων ἢ δυὸ νεοσσοὺς περιστεριῶν.

……..

6 Καὶ ἦρθε μὲ τὴν ὤθησι τοῦ πνεύματος (ὁ Συμεὼν) στὸ ἱερό·
κι ὅταν οἱ γονεῖς πέρασαν μέσα τὸ παιδὶ Ἰησοῦ, γιὰ νὰ κάνουν

7 γι' αὐτὸ τὴ συνήθεια τοῦ Νόμου, αὐτὸς τὸν πῆρε στὴν ἀγκαλιά
του κι εὐλόγησε τὸ θεό.

……...

11 Ὁ δὲ Ἰωσὴφ καὶ ἡ μητέρα του θαύμαζαν γιὰ τὰ λόγια ποὺ
12 λέγονταν γι' αὐτόν. κι ὁ Συμεὼν τοὺς εὐλόγησε καὶ εἶπε στὴ
Μαριὰμ τὴ μητέρα του· Νά αὐτὸς εἶναι γιὰ νὰ πέσουν καὶ νὰ
ὑψωθοῦν πολλοὶ στὸν Ἰσραὴλ καὶ στέκεται σημεῖο ἀντιλεγό-
13 μενο. καὶ σὺ δὲ ἡ ἴδια θὰ νιώσῃς νὰ διαπερνάῃ τὴν ὕπαρξί σου
σπαθί, γιὰ νὰ ξεσκεπαστοῦν οἱ διαλογισμοὶ πολλῶν καρδιῶν.

7. Προσκύνησι τῶν μάγων

Μθ 2,10-11

10 *Ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα, καὶ*
11 *ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς*
αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς
θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον
καὶ σμύρναν.

10 Κι ὅταν (οἱ μάγοι) εἶδαν τὸν ἀστέρα, δοκίμασαν πολὺ με-
11 γάλη χαρά, καὶ ἦρθαν στὸ σπίτι καὶ εἶδαν τὸ παιδὶ μαζὶ μὲ τὴ
μητέρα του Μαρία, κι ἔπεσαν καὶ τὸ προσκύνησαν, κι ἄνοιξαν
τὰ κιβώτιά τους καὶ τοῦ προσέφεραν δῶρα, χρυσὸ καὶ λίβανο
καὶ σμύρνα.

8. Φυγὴ εἰς Αἴγυπτον

Μθ 3,1-3

1 *Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται*
κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ λέγων· Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ
τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν
2 *εἴπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρῴδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι*
3 *αὐτό. ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ*
νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευ-
τῆς Ἡρῴδου.

1 Κι ὅταν ἐκεῖνοι ἀναχώρησαν, νά ἕνας ἄγγελος Κυρίου
φαίνεται στὸν Ἰωσὴφ σὲ ὄνειρο λέγοντας· Σήκω, πᾶρε τὸ παι-
δὶ καὶ τὴ μητέρα του, καὶ φεῦγε στὴν Αἴγυπτο, καὶ κάθου ἐκεῖ
2 μέχρι νὰ σοῦ πῶ· διότι ὁ Ἡρῴδης μέλλει ν' ἀναζητήσῃ τὸ παιδὶ
3 γιὰ νὰ τὸ χαλάσῃ. κι ἐκεῖνος σηκώθηκε, πῆρε τὸ παιδὶ καὶ τὴ
μητέρα του νύχτα κι ἀναχώρησε γιὰ τὴν Αἴγυπτο, καὶ ἦταν ἐκεῖ
μέχρι τὸ θάνατο τοῦ Ἡρῴδου.

9. Ἐπάνοδος ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο

Μθ 4,5-7

5 *Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρῴδου ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ'*
6 *ὄναρ φαίνεται τῷ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ λέγων· Ἐγερθεὶς παράλαβε*
τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραήλ· τε-
7 *θνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. ὁ δὲ ἐγερθεὶς*
παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσ-
ραήλ.

5 Κι ὅταν ὁ Ἡρῴδης πέθανε, νά ἕνας ἄγγελος Κυρίου φαίνε-
6 ται στὸν Ἰωσὴφ σὲ ὄνειρο στὴν Αἴγυπτο λέγοντας· Σήκω, πᾶρε
τὸ παιδὶ καὶ τὴ μητέρα του, καὶ πήγαινε στὴ χώρα τοῦ Ἰσρα-
ήλ· διότι πέθαναν ἐκεῖνοι ποὺ ζητοῦσαν τὴ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ. κι
7 ἐκεῖνος σηκώθηκε, πῆρε τὸ παιδὶ καὶ τὴ μητέρα του, καὶ ἦρθε
στὴ χώρα τοῦ Ἰσραήλ.

10. Ὁ Ἰησοῦς δωδεκαετὴς στὸ ναό

Λκ 11,1-12

1 *Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἰερουσαλὴμ*
2 *τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων*
αὐτῶν εἰς Ἰεροσόλυμα κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς καὶ τελειωσά-
3 *ντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς*
ὁ παῖς ἐν Ἰερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνω Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ.
4 *νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν καὶ*
5 *ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς· καὶ μὴ*
εὑρόντες αὐτὸν ὑπέστρεψαν εἰς Ἰερουσαλὴμ ζητοῦντες αὐτόν.
6 *καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζό-*
μενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερω-
7 *τῶντα αὐτούς· ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ*
8 *συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλά-*
γησαν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε· Τέκνον, τί ἐποίησας
ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε. καὶ
9 *εἶπε πρὸς αὐτούς· Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ἤδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ*
10 *πατρός μου δεῖ εἶναί με; καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλη-*
11 *σεν αὐτοῖς. καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ, καὶ*
12 *ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ*
ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

1 Καὶ οἱ γονεῖς του πήγαιναν κάθε χρόνο στὴν Ἰερουσαλὴμ
2 στὴ γιορτὴ τοῦ πάσχα. κι ὅταν ἔγινε δώδεκα ἐτῶν, ἀφοῦ ἀνέ-

βηκαν στὰ Ἰεροσόλυμα κατὰ τὸ ἔθιμο τῆς γιορτῆς καὶ τελείω-
3 σαν τὶς ἡμέρες, ὅταν ἐπέστρεφαν, τὸ παιδὶ Ἰησοῦς, ἔμεινε πίσω
στὴν Ἰερουσαλήμ, καὶ δὲν τὸ κατάλαβε ὁ Ἰωσὴφ καὶ ἡ μητέρα
4 του. κι ἐπειδὴ νόμισαν ὅτι εἶναι στὴ συνοδία, προχώρησαν μιᾶς
ἡμέρας δρόμο καὶ τὸν ἀναζητοῦσαν ἀνάμεσα στοὺς συγγενεῖς
5 καὶ στοὺς γνωστούς. καὶ σὰ δὲν τὸν βρῆκαν, ἐπέστρεψαν στὴν
6 Ἰερουσαλὴμ ψάχνοντάς τον. καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρες τὸν βρῆκαν
στὸ ἱερὸ νὰ κάθεται ἀνάμεσα στοὺς διδασκάλους καὶ νὰ δέ-
7 χεται ἐρωτήσεις των καὶ νὰ τοὺς κάνῃ ἐρωτήσεις. κι ὅλοι ὅσοι
τὸν ἄκουγαν, ἔμεναν κατάπληκτοι γιὰ τὴ σύνεσί του καὶ γιὰ
8 τὶς ἀποκρίσεις του. κι ὅταν τὸν εἶδαν, ἔμειναν ἔκπληκτοι, καὶ
ἡ μητέρα του τοῦ εἶπε· Παιδί μου, γιατί μᾶς τὄκανες αὐτό; νά
ὁ πατέρας σου κι ἐγὼ σὲ ψάχναμε ἀνάστατοι ἀπὸ τὸν πόνο.
9 καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Γιατί μὲ ζητούσατε; δὲν ξέρατε ὅτι ἐγὼ
10 ἔπρεπε νὰ εἶμαι στὸ σπίτι τοῦ πατέρα μου; ἐκεῖνοι ὅμως δὲν
11 κατάλαβαν τὸ λόγο ποὺ τοὺς εἶπε. καὶ κατέβηκε μαζί τους καὶ
12 ἦρθε στὴ Ναζαρέτ, καὶ ὑποτασσόταν σ' αὐτούς. καὶ ἡ μητέρα
του φύλαγε ὅλ' αὐτὰ τὰ λόγια στὸ νοῦ της.

11. Ἰησοῦς υἱὸς Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ

Ἰω 6,3

3 *Εὑρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ· Ὃν ἔγρα-*
ψε Μωϋσῆς ἐν τῷ Νόμῳ καὶ οἱ Προφῆται, εὑρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν
υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ.

3 Βρίσκει ὁ Φίλιππος τὸ Ναθαναὴλ καὶ τοῦ λέει· αὐτὸν ποὺ
ἔγραψε ὁ Μωϋσῆς στὸ Νόμο καὶ οἱ Προφῆτες, τὸν βρήκαμε, τὸν
Ἰησοῦ τὸ γιὸ τοῦ Ἰωσὴφ ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ.

12. Ὁ γάμος στὴν Κανά

Ἰω 7,1-5

1 *Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας,*
2 *καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ· ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μα-*
3 *θηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον, καὶ ὑστερήσαντος οἴνου λέγει ἡ μήτηρ*
4 *τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν· Οἶνον οὐκ ἔχουσι. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Τί*
5 *ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου. λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ*
τοῖς διακόνοις· Ὅ τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε.

1 Καὶ τὴν τρίτη ἡμέρα ἔγινε γάμος στὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας,
2 καὶ ἦταν ἐκεῖ ἡ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ· καλέστηκε δὲ στὸ γάμο κι ὁ
3 Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταί του. κι ἐπειδὴ δὲν ἔφτασε τὸ κρασί, λέει ἡ

4 μητέρα τοῦ Ἰησοῦ σ' αὐτόν· Κρασὶ δὲν ἔχουν. τῆς λέει ὁ Ἰησοῦς·
Τί ἔχουμε μεταξύ μας, κυρά; δὲν ἔφτασε ἀκόμη ἡ ὥρα μου. λέει
5 ἡ μητέρα στοὺς διακόνους· Ὅ,τι σᾶς λέει, κάντε το.

13. Ἐγκατάστασι τοῦ Ἰησοῦ στὴν Καπερναούμ

Ἰω 8,1

1 *Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καπερναοὺμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.*

1 Μετὰ ἀπ' αὐτὸ κατέβηκε στὴν Καπερναοὺμ ὁ ἴδιος καὶ ἡ μητέρα του καὶ οἱ ἀδερφοί του καὶ οἱ μαθηταί του, κι ἐκεῖ ἔμειναν ὄχι πολλὲς ἡμέρες.

14. *Ἀδελφοὶ* τοῦ Ἰησοῦ καὶ συμβουλή τους σ' αὐτόν

Ἰω 20,2-11

2 3 *Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία. εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ· Μετάβηθι ἐντεῦθεν καὶ ὕπαγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ*
4 *ποιεῖς· οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρη-*
5 6 *σίᾳ εἶναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. οὐδὲ*
7 *γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος*
8 *πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος. οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά*
9 *ἐστιν. ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὔπω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται.*
10 11 *ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτήν, οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.*

2 3 Καὶ κόντευε ἡ γιορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία. εἶπαν τότε σ' αὐτὸν οἱ ἀδερφοί του· Φύγε ἀπὸ δῶ καὶ πήγαινε στὴν Ἰουδαία, γιὰ νὰ δοῦν καὶ οἱ μαθηταί σου τὰ ἔργα σου αὐτὰ ποὺ
4 κάνεις· διότι δὲν εἶναι κανεὶς ποὺ κάνει κάτι στὰ κρυφὰ καὶ θέ-
5 λει ὁ ἴδιος νὰ εἶναι στὸ φανερό. ἐφ' ὅσον κάνεις αὐτά, φανέρωσε
6 τὸν ἑαυτό σου στὸν κόσμο. διότι οὔτε οἱ ἀδερφοί του πίστευαν σ'
7 αὐτόν. τοὺς λέει τότε ὁ Ἰησοῦς· Ὁ καιρὸς ὁ δικός μου δὲν ἔφτασε
8 ἀκόμη, ἐνῷ ὁ δικός σας καιρὸς εἶναι πάντα ἕτοιμος. ἐσᾶς δὲν μπορεῖ ὁ κόσμος νὰ σᾶς μισῇ· ἐμένα ὅμως μὲ μισεῖ, διότι ἐγὼ
9 μαρτυρῶ γι' αὐτὸν ὅτι τὰ ἔργα του εἶναι πονηρά. σεῖς ἀνεβῆτε

στὴ γιορτὴ αὐτή, διότι ὁ καιρὸς ὁ δικός μου δὲν συμπληρώθηκε
10 ἀκόμη. κι ἀφοῦ τοὺς τἆπε αὐτά, ἔμεινε στὴ Γαλιλαία. ὅταν δὲ
11 ἀνέβηκαν οἱ ἀδερφοί του, τότε κι αὐτὸς ἀνέβηκε στὴ γιορτή, ὄχι φανερά, ἀλλὰ κάπως στὰ κρυφά.

15. Ἀπόπειρα οἰκείων τοῦ Ἰησοῦ νὰ τὸν πιάσουν ὡς παράφρονα

Μρ 15,1-3

1 *Καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος, ὥστε*
2 *μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μηδὲ ἄρτον φαγεῖν. καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη. καὶ οἱ*
3 *γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.*

1 Κι ἔρχονται σ' ἕνα σπίτι· καὶ μαζεύεται πάλι κόσμος, ὥστε
2 νὰ μὴν μποροῦν αὐτοὶ μήτε νὰ φᾶν ψωμί. κι ὅταν ἄκουσαν οἱ δικοί του, βγῆκαν νὰ τὸν πιάσουν· διότι ἔλεγαν ὅτι τρελλάθηκε.
3 καὶ οἱ γραμματεῖς ποὺ κατέβηκαν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα ἔλεγαν ὅτι ἔχει Βεελζεβούλ, καὶ ὅτι βγάζει τὰ δαιμόνια στὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος τῶν δαιμονίων.

16. Μητέρα καὶ *ἀδελφοὶ* τοῦ Ἰησοῦ

Μθ 52,1-5

1 *Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελ-*
2 *φοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες λαλῆσαι αὐτῷ. εἶπε δέ τις αὐτῷ· Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω ζητοῦ-*
3 *ντές σε ἰδεῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ λέγοντι αὐτῷ· Τίς ἐστιν ἡ*
4 *μήτηρ μου καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔφη· Ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελ-*
5 *φοί μου· ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.*

1 Κι ἐνῷ αὐτὸς μιλοῦσε ἀκόμη στὰ πλήθη, νά ἡ μητέρα του
2 καὶ οἱ ἀδερφοί του στέκονταν ἔξω καὶ ἤθελαν νὰ τοῦ μιλήσουν, καὶ κάποιος τοῦ λέει· Νά ἡ μητέρα σου καὶ οἱ ἀδερφοί σου στέ-
3 κονται ἔξω καὶ θέλουν νὰ σὲ δοῦν. κι ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε καὶ
4 εἶπε σ' αὐτὸν ποὺ τοῦ μιλοῦσε· Ποιά εἶναι ἡ μητέρα μου καὶ ποιοί εἶναι οἱ ἀδερφοί μου; κι ἁπλώνοντας τὸ χέρι του ἐπάνω
5 στοὺς μαθητάς του λέει· Νά ἡ μητέρα μου καὶ οἱ ἀδερφοί μου· ὅποιος θὰ κάνῃ τὸ θέλημα τοῦ οὐρανίου πατέρα μου, αὐτὸς εἶναι ἀδερφὸς καὶ ἀδερφὴ καὶ μητέρα μου.

Λκ 40,1-3

1 *Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ*
2 *καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. καὶ ἀπηγγέλη*
αὐτῷ λεγόντων· Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω
3 *ἰδεῖν σε θέλοντες. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς· Μήτηρ μου*
καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ
ποιοῦντες αὐτόν.

1 Ἦρθαν δὲ σ' αὐτὸν ἡ μητέρα του καὶ οἱ ἀδερφοί του, καὶ δὲν
2 μποροῦσαν νὰ τὸν πλησιάσουν ἀπὸ τὸν πολὺ κόσμο. καὶ τοῦ
πῆγαν εἴδησι λέγοντας· Ἡ μητέρα σου καὶ οἱ ἀδερφοί σου στέ-
3 κονται ἔξω καὶ θέλουν νὰ σὲ δοῦν. κι ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε καὶ
τοὺς εἶπε· Μητέρα μου καὶ ἀδερφοί μου εἶναι αὐτοὶ ποὺ ἀκοῦν
τὸ λόγο τοῦ θεοῦ καὶ τὸν κάνουν.

Μρ 15,12-16

12 *Ἔρχονται οὖν ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ἔξω*
13 *ἑστῶτες ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν. καὶ ἐκάθητο*
περὶ αὐτὸν ὄχλος· εἶπον δὲ αὐτῷ· Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί
14 *σου ἔξω ζητοῦσί σε. καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων· Τίς ἐστιν ἡ μή-*
τηρ μου ἢ οἱ ἀδελφοί μου; καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ
15 *αὐτὸν καθημένους λέγει· Ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου· ὃς*
16 *γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελ-*
φή μου καὶ μήτηρ ἐστί.

12 Ἔρχονται τότε ἡ μητέρα του καὶ οἱ ἀδερφοί του, κι ἀφοῦ
στάθηκαν ἔξω, ἔστειλαν πρὸς αὐτὸν εἴδησι καλώντας τον. καὶ
13 καθόταν γύρω του κόσμος· καὶ τοῦ εἶπαν· Νά ἡ μητέρα σου καὶ
14 οἱ ἀδερφοί σου ἔξω σὲ ζητοῦν· καὶ τοὺς ἀποκρίθηκε λέγοντας·
Ποιός εἶναι ἡ μητέρα μου ἢ οἱ ἀδερφοί μου; καὶ δείχνοντας μὲ
τὸ βλέμμα του κυκλικὰ ἐκείνους ποὺ κάθονταν γύρω του λέει·
15 Νὰ ἡ μητέρα μου καὶ οἱ ἀδερφοί μου· διότι ὅποιος θὰ κάνῃ τὸ
16 θέλημα τοῦ θεοῦ, αὐτὸς εἶναι ἀδερφός μου καὶ ἀδερφή μου καὶ
μητέρα μου.

17. Υἱὸς Ἰωσὴφ καὶ Μαρίας καὶ οἱ *ἀδελφοί* του

Μθ 63,3-6

3 *Πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις; οὐχ οὗτός ἐστιν*
ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριὰμ καὶ
οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; καὶ
4 *αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι; πόθεν οὖν τούτῳ*

5 *ταῦτα πάντα; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν*
αὐτοῖς· Οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ
6 *ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν*
ἀπιστίαν αὐτῶν.

3 Ἀπὸ ποῦ ἔχει αὐτὸς αὐτὴ τὴ σοφία καὶ τὶς δυνάμεις; αὐτὸς
δὲν εἶναι ὁ γιὸς τοῦ στεγαστοῦ; ἡ μητέρα του δὲν λέγεται Μα-
ριάμ, καὶ οἱ ἀδερφοί του Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς καὶ Σίμων καὶ Ἰού-
4 δας; καὶ τὶς ἀδερφές του δὲν τὶς ἔχουμε ὅλες ἐμεῖς; ἀπὸ ποῦ λοι-
5 πὸν αὐτὸς τὰ ἔχει ὅλ' αὐτά; καὶ σκανδαλίζονταν μ' αὐτόν. ὁ
δὲ Ἰησοῦς τοὺς εἶπε· Ἕνας προφήτης δὲν περιφρονεῖται παρὰ
6 μόνο στὴν πατρίδα του καὶ στὸ σπίτι του. καὶ δὲν ἔκανε ἐκεῖ
πολλὲς δυνάμεις ἐξ αἰτίας τῆς ἀπιστίας των.

Λκ 17,7-9

7 *Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις*
τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ ἔλε-
8 *γον· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ; καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Πάντως*
ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν·
ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ Καπερναούμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν
9 *τῇ πατρίδι σου. εἶπε δέ· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δε-*
κτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

7 Κι ὅλοι μαρτυροῦσαν γι' αὐτὸν καὶ ἀποροῦσαν μὲ τὰ λόγια
τῆς χάριτος ποὺ ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ στόμα του κι ἔλεγαν· Αὐτὸς
8 δὲν εἶναι ὁ γιὸς τοῦ Ἰωσήφ; καὶ τοὺς εἶπε· Ὁπωσδήποτε θὰ μοῦ
πῆτε τὴν παροιμία «Γιατρέ, θεράπευσε τὸν ἑαυτό σου»· ὅσα
ἀκούσαμε ὅτι ἔγιναν στὴν Καπερναοὺμ κάνε τα κι ἐδῶ στὴν
9 πατρίδα σου. καὶ πρόσθεσε· Σᾶς βεβαιώνω ὅτι κανεὶς προφήτης
δὲν εἶναι παραδεκτὸς στὴν πατρίδα του.

Μρ 24,2-8

2 *Καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο λέγοντες· Πόθεν τούτῳ*
ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ, καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ
3 *τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς τῆς Μα-*
ρίας, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ
εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.
4 *ἔλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι Οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ*
5 *πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ*
ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπι-
6 *θεὶς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσε· καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.*

2 Καὶ πολλοὶ ποὺ ἄκουγαν ἔμεναν κατάπληκτοι κι ἔλεγαν·
Ἀπὸ ποῦ αὐτὸς αὐτά; καὶ ποιά ἡ σοφία ποὺ τοῦ δόθηκε, καὶ
3 γίνονται τέτοιες δυνάμεις ἀπὸ τὰ χέρια του; αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ
στεγαστής, ὁ γιὸς τῆς Μαρίας καὶ ἀδερφὸς τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦ
Ἰωσῆ καὶ τοῦ Ἰούδα καὶ τοῦ Σίμωνος; καὶ τὶς ἀδερφές του δὲν τὶς
4 ἔχουμε ἐμεῖς ἐδῶ; καὶ σκανδαλίζονταν μ' αὐτόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς
τοὺς ἔλεγε ὅτι Δὲν καταφρονεῖται προφήτης παρὰ μόνο στὴν
πατρίδα του καὶ στοὺς συγγενεῖς του καὶ στὸ σπίτι του. καὶ δὲν
5 μποροῦσε ἐκεῖ νὰ κάνῃ καμμία δύναμι, παρὰ μόνο σὲ λίγους
ἀρρώστους ἔβαλε ἐπάνω τους τὰ χέρια καὶ τοὺς θεράπευσε· καὶ
6 θαύμαζε γιὰ τὴν ἀπιστία τους.

18. Πατέρας καὶ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ

Ἰω 18,22-24

22 *Ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶπεν Ἐγώ εἰμι ὁ*
23 *ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰη-*
σοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα;
24 *πῶς οὖν λέγει οὗτος ὅτι Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;*

22 Τότε οἱ Ἰουδαῖοι γόγγυζαν γι' αὐτὸ ποὺ εἶπε Ἐγὼ εἶμαι τὸ
23 ψωμὶ ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, καὶ ἔλεγαν· Αὐτὸς δὲν εἶ-
ναι ὁ Ἰησοῦς ὁ γιὸς τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ ὁποίου ἐμεῖς ξέρουμε τὸν
24 πατέρα καὶ τὴ μητέρα; πῶς λοιπὸν αὐτὸς λέει ὅτι Ἀπὸ τὸν
οὐρανὸ κατέβηκα;

19. Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασα τὸν Ἰησοῦν

Λκ 56,1-2

1 *Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα ἐπάρασά τις γυνὴ*
φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ· Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά
2 *σε καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας. αὐτὸς δὲ εἶπε· Μενοῦνγε μακάριοι*
οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.

1 Καθὼς τἄλεγε αὐτά, μιὰ γυναίκα μὲς ἀπὸ τὸν κόσμο ὕψω-
σε τὴ φωνή της καὶ τοῦ φώναξε· Μακάρια ἡ κοιλιὰ ποὺ σὲ βά-
2 σταξε καὶ οἱ μαστοὶ ποὺ θήλασες! κι ἐκεῖνος εἶπε· Ἀκριβέστερα,
μακάριοι αὐτοὶ ποὺ ἀκοῦν τὸ λόγο τοῦ θεοῦ καὶ τὸν τηροῦν.

20. Ὁ Κύριος παραδίνει τὴ μητέρα του στὸν Ἰωάννη

Ἰω 44,10-13

10 11 *Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν. εἱστήκεισαν δὲ παρὰ*
τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς

12 *αὐτοῦ Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνή. Ἰησοῦς οὖν,*
ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ
13 *μητρὶ αὐτοῦ· Γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου. εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ· Ἰδοὺ ἡ*
μήτηρ σου. καὶ ἀπ᾽ ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς
τὰ ἴδια.

10 11 Καὶ οἱ στρατιῶτες βέβαια ἔκαναν αὐτά. στέκονταν δὲ δίπλα
στὸ σταυρὸ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μητέρα του, καὶ ἡ ἀδερφὴ τῆς μητέ-
ρας του ἡ Μαρία τοῦ Κλωπᾶ, καὶ ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνή. τότε
ὁ Ἰησοῦς, ὅταν εἶδε τὴ μητέρα καὶ τὸ μαθητὴ ποὺ ἀγαποῦσε νὰ
12 παραστέκεται, λέει στὴ μητέρα του· Κυρά, νά ὁ γιός σου. ἔπειτα
13 λέει στὸ μαθητή· Νά ἡ μητέρα σου. κι ἀπὸ κείνη τὴν ὥρα τὴν
πῆρε ὁ μαθητὴς στὸ σπίτι του.

21. Μητέρα καὶ *ἀδελφοὶ* τοῦ Κυρίου μὲ τοὺς μαθητάς του

Πξ 2,2-4

2 *Καὶ ὅτε εἰσῆλθον, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον οὗ ἦσαν καταμέ-*
3 *νοντες, ὅ τε Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας, Φί-*
λιππος καὶ Θωμᾶς, Βαρθολομαῖος καὶ Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλ-
4 *φαίου καὶ Σίμων ὁ ζηλωτὴς καὶ Ἰούδας Ἰακώβου. οὗτοι πάντες*
ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει
σὺν γυναιξὶ καὶ Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς
αὐτοῦ.

2 3 Κι ὅταν μπῆκαν, ἀνέβηκαν στὸ ὑπερῷο, ὅπου ἔμεναν, ὁ Πέ-
τρος κι ὁ Ἰάκωβος κι ὁ Ἰωάννης κι ὁ Ἀνδρέας, ὁ Φίλιππος κι ὁ
Θωμᾶς, ὁ Βαρθολομαῖος κι ὁ Ματθαῖος, ὁ Ἰάκωβος τοῦ Ἀλφαί-
4 ου κι ὁ Σίμων ὁ ζηλωτὴς κι ὁ Ἰούδας τοῦ Ἰακώβου. ὅλοι αὐτοὶ
ἦταν δοσμένοι μὲ προσμονὴ στὴν προσευχὴ καὶ στὴ δέησι μαζὶ
μὲ τὶς γυναῖκες καὶ μὲ τὴ Μαρία τὴ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ καὶ μὲ
τοὺς ἀδερφούς του.

22. Οἱ *ἀδελφοὶ* τοῦ Κυρίου

Α΄ Κο 22,5

5 *Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ*
οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου καὶ Κηφᾶς;

5 Μήπως δὲν ἔχουμε ἐξουσία νὰ περιφέρουμε μαζί μας μιὰ
γυναῖκα ἀδελφή, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ
τοῦ Κυρίου κι ὁ Κηφᾶς;

23. Ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ *γενόμενος ἐκ γυναικός*

Γα 6,33

33 *Ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον.*

33 Ὅταν ὅμως συμπληρώθηκε ὁ χρόνος, ἔστειλε ὁ θεὸς τὸν υἱό του, ποὺ γεννήθηκε ἀπὸ γυναῖκα, ποὺ διατέλεσε κάτω ἀπὸ τὸ νόμο.

Στὸ κείμενο τοῦ Ἠσαΐου *Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει*... οἱ μὲν Ο' ἔχουν *παρθένος* ποὺ εἶχε προφανῶς κι ὁ Ἰουδαῖος ἑλληνόγλωσσος μεταφραστὴς Θεοδοτίων τοῦ Β' αἰῶνος, οἱ δὲ ἄλλοι δυὸ περίπου ταυτόχρονοι Ἰουδαῖοι Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος ἔχουν *νεᾶνις*. δὲν εἶμαι βέβαιος γιὰ τὴν πρόθεσι τοῦ Συμμάχου, ἀλλ' ὁ μαθητὴς τοῦ φαρμακεροῦ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ῥαββίνου Ἀκιβὰ Ἀκύλας ἔχει πρῶτος αὐτὸς *νεᾶνις* ἀπὸ ἀμφισβήτησι τῆς κατὰ τὸν Ἠσαΐα παρθενίας τῆς μητέρας τοῦ Κυρίου τὴν ὥρα ποὺ τὸν γέννησε. τὸ ἴδιο ἰσχυρίζονται μέχρι σήμερα καὶ ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι μὲ πολλὴ κακεντρέχεια, ὅπως διαπίστωσα· ματαιοπονοῦν ὅμως ὅπως κι ὁ Ἀκύλας, ποὺ νόμισε καὶ νομίζουν ὅτι *νεᾶνις* θὰ πῇ ἁπλῶς «νεαρή». στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ τὸ *νεᾶνις* σημαίνει «παρθένος» ἐξ ἴσου μ' αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ *παρθένος* (Ὅμηρος, Σ 418. Ἀνακρέων, ἀπόσπ. 15 Bergk ἢ Crusius. Αἰσχύλος, Εὐμ., 957. Σοφοκλῆς, Ἀντ., 784). ἄλλωστε ἡ ἴδια ἑβραϊκὴ λέξι *ολθε*, ποὺ ὑπάρχει στὴ θέσι τοῦ *παρθένος* στὸ μασοριτικὸ ἰουδαϊκὸ κείμενο τοῦ Ἠσαΐου (9,13-14), καὶ στὴ Γένεσι (43,10), προκειμένου γιὰ τὴ Ῥεβέκκα ποὺ ἀνευρέθηκε ὡς κατάλληλη γιὰ γυναῖκα τοῦ Ἰσαάκ, μεταφράζεται στοὺς Ο' πάλι *παρθένος*, ἐνῷ ὁ Ἀκύλας, γιὰ ν' ἀποφύγῃ ἐκεῖ καὶ τὸ *νεᾶνις* καὶ τὸ *παρθένος*, μεταφράζει *ἀπόκρυφος*, δηλαδὴ «αὐτὴ τὴν ὁποία δὲν εἶδε κανεὶς στὸ σχετικὸ μέλος τοῦ σώματος»! ἀλλὰ καὶ ὅταν ἡ ἴδια λέξι *ολθε* σὲ ἄλλα σημεῖα τῶν Ο' μεταφράζεται *νεᾶνις* –στοὺς Ο' τὸ *ολθε* μεταφράζεται ἀδιακρίτως ἄλλοτε *παρθένος* κι ἄλλοτε *νεᾶνις*– πάλι ἐννοεῖται ὡς «παρθένος», ἀφοῦ τόσο στὸ Νόμο (Νο 4,10) πρόκειται γιὰ τὴν ἄγαμη ἀκόμη ἀδερφὴ τοῦ Μωϋσέως Μαριάμ, ποὺ τὸν ἀφήνει στὰ νερὰ τοῦ Νείλου νεογνό, ὅσο καὶ στὸ Ἆσμα (2,4) πρόκειται γιὰ τὶς κοπέλλες οἱ ὁποῖες ἐρωτεύονται τὸ Σολομῶντα καὶ «τρέχουν ἀπὸ πίσω του», κι ἀπὸ τὶς ὁποῖες ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ἐπιλέγει τὶς γυναῖκες του. ἀλλὰ καὶ αἱ *τυμπανίστριαι νεάνιδες* τῶν Ψαλμῶν (68,31) ἐννοοῦνται ὡς «παρθένοι». ὅλη δηλαδὴ ἡ σχετικὴ προσπάθεια τοῦ Ἀκύλα καὶ τῶν ἄλλων Ἰουδαίων μέχρι σήμερα εἶναι μόνο μιὰ τρῦπα στὸ νερὸ καὶ τὸ μόνο ποὺ δείχνει εἶναι ἡ δηλητηριώδης ἰουδαϊκὴ κακεντρέχεια. *ολθε* καὶ *νεᾶνις* καὶ *παρθένος* εἶναι ταυτόσημα.

Στὸ Λουκᾶ (11,9), κατὰ τὴν ἀνεύρεσι τοῦ δωδεκαετοῦς Ἰησοῦ στὸ

ναὸ ἀνάμεσα στοὺς σοφοὺς *διδασκάλους*, ἡ μητέρα του τοῦ λέει γιὰ τὸν Ἰωσὴφ *Ὁ πατήρ σου*. ἀλλὰ καὶ παρακάτω πάλι στὸ Λουκᾶ (17,7) ὁ Ἰησοῦς λέγεται *υἱὸς Ἰωσὴφ* καὶ στὸ Ματθαῖο (63,3) *υἱὸς τοῦ τέκτονος* ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ δὲν γνωρίζουν βέβαια τὴν ἀλήθεια, καὶ στὸν Ἰωάννη (6,3) ὁ Φίλιππος τὸν ἀναφέρει στὸ Ναθαναὴλ *ὡς Ἰησοῦν υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ*. ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου δὲν ἦταν δυνατὸ ν' ἀκριβολογήσῃ ἐκείνη τὴ στιγμὴ καὶ σ' ἐκείνη τὴ σκηνὴ γιὰ τὸ μεγάλο μυστικό της, τὴν ἐκ παρθένου γέννησι τοῦ γιοῦ της δηλαδή· ἁπλῶς λέει αὐτὸ ποὺ φαίνεται στὸν κοινωνικὸ περίγυρο, τὸ συμβατικό. καὶ οἱ τρεῖς εὐαγγελισταὶ δὲν θεωροῦν ἀπαραίτητο νὰ συζητήσουν στὰ σχετικὰ σημεῖα τὴν ἐκ παρθένου γέννησι. τέτοιες βλακώδεις ἀντιλήψεις κι ἐπιδόσεις ἔχουν μόνο τὸ ἀπόκρυφο «Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου» καὶ τὰ παράγωγα συναξάρια. μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ὁ Χριστὸς τὴ βραδιὰ τῆς συλλήψεώς του, ὅταν οἱ πανικόβλητοι μαθηταί του δὲν ξέρουν ἀκόμη τὴ θεότητα του, ὅπως ὀξυδερκῶς παρατηρεῖ ὁ Χρυσόστομος Ἰωάννης (Εἰς Ἰω. 39,39, ὁμ. 75,4 PG 59,407-8), δὲν συζητάει μ' αὐτοὺς πρόωρα τὴν ἰσότητά του μὲ τὸν πατέρα του, ἀλλὰ λέει τὸ συμβατικὸ καὶ τὸ ὅσο ἤξεραν ἐκεῖνοι, ὅτι «Δὲν ἔπρεπε νὰ θορυβηθῆτε, ὅταν σᾶς εἶπα ὅτι πηγαίνω στὸν πατέρα, ἀλλὰ νὰ χαρῆτε γι' αὐτὴ τὴν τιμὴ ποὺ μὲ περιμένει, διότι *Ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστιν*» (Ἰω 39,39). σὲ καμμιὰ περίπτωσι ἡ φράσι τῆς μητέρας τοῦ Κυρίου δὲν σημαίνει ὅτι ὁ Ἰωσὴφ εἶναι φυσικὸς πατέρας τοῦ γιοῦ της· ὁ λόγος της εἶναι μόνο συμβατικός. μὲ τὴν ἴδια λογικὴ λέγονται στὸ Λουκᾶ (9,6· 11,1) καὶ *γονεῖς* τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ κοινοῦ τόσο ἡ φυσικὴ μητέρα του Μαρία ὅσο καὶ ὁ θετὸς πατέρας του Ἰωσήφ. μὲ τὴν ἴδια λογικὴ ὁ ἄγγελος λέει στὸν Ἰωσὴφ *Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου* (Μθ 1,4), μὲ τὴν ἴδια λογικὴ κι ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος γράφει *Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς* (Μθ 1,3). οἱ θεόπνευστοι συντάκτες τῆς Κ. Διαθήκης δὲν εἶναι μυγιάγγιχτοι δογματολόγοι· ξέρουν νὰ ἐννοοῦν τὸ σωστὸ καὶ νὰ γράφουν τὸ πρέπον.

Πρωτότοκος τῆς μητέρας του λέγεται ὁ Χριστὸς στὰ δυὸ πρῶτα Εὐαγγέλια τοῦ Ματθαίου (1,10) καὶ τοῦ Λουκᾶ (6,7). κι ἀπ' αὐτὸ μερικοὶ ἀνὰ τοὺς αἰῶνες συμπέραναν ὅτι ἄρα ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου μετὰ τὸν Ἰησοῦ εἶχε κι ἄλλα παιδιά. τὸ ἔπαθαν αὐτό, ἐπειδὴ δὲν ἤξεραν τὴν εἰδικὴ σημασία ποὺ ἔχει αὐτὸς ὁ ὅρος στὴ Βίβλο, κι ὅτι σ' αὐτή, ἀκόμη κι ἂν κάποιος δὲν εἶχε ποτὲ κανέναν ἀδερφὸ ἢ ἀδερφή, μποροῦσε νὰ λέγεται *πρωτότοκος*· ἢ ἂν τὸ πρῶτο παιδὶ μιᾶς γυναικὸς ἦταν κορίτσι, οὔτε αὐτὸ λεγόταν *πρωτότοκον* οὔτε ἡ μητέρα ἐκείνη ἀποκτοῦσε ποτὲ *πρωτότοκον*, ἀκόμη κι ἂν γεννοῦσε δέκα ἄντρες καὶ δέκα γυναῖκες· ἢ ἂν τὸ πρῶτο ἀρσενικὸ παιδὶ μιᾶς γυναικὸς πέθαινε πρὶν συμπληρώσῃ σαράντα ἡμέρες ζωῆς,

οὔτε αὐτὸ λεγόταν *πρωτότοκον* οὔτε ἡ μητέρα του ἀποκτοῦσε ποτὲ *πρωτότοκον*. κι ἂν μιὰ γυναίκα ἦταν γυναίκα ἱερέως ἢ Λευΐτου, κανένα παιδί της ἀρσενικὸ ἢ θηλυκὸ δὲν λεγόταν ποτὲ *πρωτότοκον*. ἡ φυλὴ τοῦ Λευΐ δὲν εἶχαν ποτὲ *πρωτότοκο*· ἢ ἀπὸ ἄλλη σκοπιὰ οἱ τῆς φυλῆς τοῦ Λευΐ ἦταν ὅλοι *πρωτότοκοι*, ἀκόμη κι ἂν κανεὶς ἦταν τὸ εἰκοστὸ παιδὶ τῆς μητέρας του. μόνο ἂν τὸ πρωτότοκο παιδὶ ἀνῆκε σ' ἄλλη φυλὴ πλὴν τῆς τοῦ Λευΐ καὶ ἦταν ἀρσενικὸ καὶ συμπλήρωνε σαράντα μέρες ζωῆς, λεγόταν *πρωτότοκον*, καὶ λεγόταν ἔτσι, εἴτε εἶχε ἄλλ' ἀδέρφια, ἀρσενικὰ ἢ θηλυκά, εἴτε ὄχι. κι ὄχι μόνον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τὰ ζῷα, ὅταν ἦταν πρωτότοκα αὐτῶν τῶν προδιαγραφῶν, ἦταν ἰδιοκτησία τοῦ ἱερατείου, καὶ σύμφωνα μὲ τὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ μωσαϊκοῦ Νόμου (Νο 96,28-30), ἂν ἦταν ζῷα φαγώσιμα, παραδίνονταν στὸ ἱερατεῖο, ἂν ἦταν ζῷα μὴ φαγώσιμα, ἀνταλλάσσονταν ἢ μὲ φαγώσιμα ἢ μὲ χρήματα (ζυγισμένα καὶ σεσημασμένα τεμάχια χρυσοῦ ἢ ἀργύρου), κι ἂν ἦταν ἄρρενα παιδιὰ ἀνθρώπων, παραδίδονταν πάλι στὸ ἱερατεῖο ὡς δοῦλοι, καὶ τὸ ἱερατεῖο τὰ πουλοῦσε, γιὰ νὰ εἰσπράξῃ τὸ ἀντίτιμό τους, οἱ δὲ ἀγορασταὶ ἦταν οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς των ἀσφαλῶς, διότι τὰ παιδιὰ ἦταν 40 ἡμερῶν. οἱ γονεῖς τὰ ἐξαγόραζαν πληρώνοντας λύτρα. τὰ λύτρα γιὰ τὸ κάθε παιδὶ ἦταν ἕνα πρόβατο, γιὰ δὲ τοὺς φτωχοὺς ἕνα ζεῦγος τρυγόνων ἢ περιστεριῶν. ὁ Ἰησοῦς λοιπὸν ὡς *ἄρρεν διανοῖγον μήτραν μητρὸς αὐτοῦ* (Νο 34,7· Λκ 9,3) παραδόθηκε τὴν τεσσαρακοστὴ ἡμέρα στὸ ναὸ κι ἀμέσως ἐξαγοράστηκε μ' ἕνα ζεῦγος περιστεριῶν. ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἀργότερα λέει ἀλληγορικῶς ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς *ἐκκλησίαν πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς* (Ἑβ 17,6), ποὺ ἐξαγοράστηκαν μὲ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. ἀσφαλῶς ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ὡς Ἰσραηλίτης ἦταν *πρωτότοκος* καὶ τυπικά. στὴ βιβλικὴ φρασεολογία αὐτὸ δὲν ἔχει καμμιὰ ἀπολύτως σχέσι μὲ τὸ ἂν εἶχε ἢ δὲν εἶχε ἄλλα ἀδέρφια. ὅσοι ἀπὸ τὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ Ἰησοῦ *ὡς πρωτοτόκου* τῆς Μαρίας (Μθ 1,10· Λκ 6,7) συμπέραναν ὅτι ἡ Μαρία εἶχε κι ἄλλα παιδιά, ἔκαναν ἕνα χοντροκομμένο λάθος, ἐπειδὴ δὲν ἤξεραν τὴ Βίβλο· πρόβλημά τους.

Στὰ τέσσερα Εὐαγγέλια, στὶς Πράξεις, καὶ στὴν Α' Πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολὴ ἀναφέρονται δέκα φορὲς *ἀδελφοὶ* τοῦ Ἰησοῦ (Μθ 52,1-5· 63,3· Λκ 40,1-3· Μρ 15,12-16· 24,4-5· Ἰω 8,1· 20,3· 11· Πξ 2,4· Α' Κο 22,5), ἄλλη μία φορὰ οἱ *παρ' αὐτοῦ* (Μρ 15,2), ὅπου πάλι ἐννοοῦνται οἱ λεγόμενοι *ἀδελφοί του*. καὶ τὶς δύο φορές, ἐκτὸς τοῦ ὅτι κατονομάζονται τέσσερες *ἀδελφοί* του, *Ἰάκωβος Ἰωσῆς Σίμων Ἰούδας*, ἀναφέρονται καὶ *πᾶσαι αἱ ἀδελφαί* του (Μθ 63,3· Μρ 24,4-5), διατύπωσι ποὺ σημαίνει ὅτι ἦταν τοὐλάχιστο τρεῖς· νομίζω δὲ ὅτι καὶ οἱ *ἀδελφοὶ* ἦταν πέντε, διότι ἀλλοῦ ἀναφέρεται καὶ *Ἰάκωβος ὁ μικρὸς* ὁ γιὸς

τῆς Μαρίας τοῦ Κλωπᾶ καὶ *ἀδελφῆς* (=ἐξαδέρφης ἢ συννύμφου) τῆς μητέρας τοῦ Κυρίου καὶ *ἀδελφὸς* τοῦ Ἰωσῆ (Μθ 122,26· Μρ 70,22· 71,8), διατυπώσεις ποὺ δείχνουν ὅτι πρῶτον ὑπῆρχαν δύο *ἀδελφοὶ* (=ἐξάδελφοι) *Ἰάκωβοι*, ὁ *μέγας* καὶ ὁ *μικρός*, κι ὅτι οἱ δυὸ γιοὶ τῆς ἐν λόγῳ Μαρίας τοῦ Κλωπᾶ *Ἰάκωβος ὁ μικρὸς καὶ Ἰωσῆς* εἶναι μὲν οἱ δυό τους ἀδέρφια, ἀλλὰ τῶν ἄλλων τριῶν, Ἰακώβου μεγάλου καὶ Σίμωνος καὶ Ἰούδα, εἶναι ἐξαδέρφια. ἄρα μποροῦσαν καὶ ὅλοι μαζί οἱ λεγόμενοι *ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ* νὰ εἶναι ἐξαδέρφια του· τὸ ἴδιο καὶ *αἱ ἀδελφαὶ πᾶσαι* ἐξαδέρφες του. ἀπὸ τὴν ἄλλη, στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα μέχρι καὶ τὰ χρόνια τῆς συντάξεως τῆς Κ. Διαθήκης ἡ λέξι *ἐξάδελφος* δὲν ὑπάρχει, κι ὁ ἐξάδερφος λέγεται πάντα *ἀδελφός*. ἡ λέξι *ἐξάδελφος* συναντᾶται γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα κατὰ τὰ τέλη τοῦ Α′ μ.Χ. αἰῶνος στὴν Ἀρχαιολογία (20, 236) τοῦ Ἰωσήπου, βιβλίο ἄγνωστο στοὺς ἀποστόλους καὶ μεταγενέστερό τους, καὶ σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς τρεῖς ἑλληνόγλωσσες παραλλαγὲς τοῦ ἀλεξανδρινοῦ ἰουδαϊκοῦ μυθιστορήματος Τωβὶτ (1,22· 11,17) ἀγνώστου καὶ μεταγενεστέρου τῶν ἀποστόλων καὶ ὁπωσδήποτε ἀπαραδέκτου στοὺς πρώτους Χριστιανοὺς γιὰ τὶς μαγικὲς δοξασίες του (8,1-3 ἐκδίωξι δαιμονίων μὲ καπνὸ ἀπὸ καῦσι ξηραμμένου ἥπατος ψαριοῦ τοῦ Νείλου) καὶ τὶς ἄλλες ἀντιβιβλικὲς κακοδοξίες του. ἀπὸ τὸ Β′ αἰῶνα ἡ λέξι *ἐξάδελφος* μπαίνει καὶ σὲ περισσότερα κι αὐθεντικώτερα ἑλληνικὰ κείμενα, ἂν καὶ εἶναι νεολογισμὸς ποὺ ἐνοχλεῖ τὸν εἰδωλολάτρη λεξικογράφο Φρύνιχο (Ἐκλ., 274· *ἐξάδελφος ἀποδιοπομπητέον, ἀνεψιὸς δὲ ῥητέον*). ἀλλὰ κι ἂν ἦταν γνωστὴ ἡ λέξι *ἐξάδελφος* στὰ χρόνια τῶν ἀποστόλων, ὡς σπάνια ἔστω, τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι καὶ στὴν Καινὴ καὶ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη *ἀδελφοὶ* λέγονται οἱ ἐξάδερφοι, καὶ οἱ πρῶτοι καὶ οἱ δεύτεροι καὶ οἱ παραιτέρω, ἀκόμη καὶ οἱ συμφυλέτες καὶ οἱ ὁμοεθνεῖς. ἡ εὐαγγελικὴ περίπτωσι τῶν γιῶν τῆς προειρημένης Μαρίας *Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσῆ* οἱ ὁποῖοι μὲ τοὺς ἄλλους τρεῖς λέγονται *ἀδελφοί*, δείχνει σαφῶς ὅτι στὴ Βίβλο μέχρι τέλους οἱ ἐξάδερφοι λέγονται μὲ τὸν παλιὸ τρόπο *ἀδελφοί*. τέλος ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν εἶχε ὁμομήτρια ἀδέρφια ἢ κι ἑτεροθαλῆ φαίνεται κι ἀπὸ τὰ λεγόμενα τοῦ Ἰωάννου (44,11-13), ὅτι ἀπὸ τὸ σταυρὸ ἀφήνει τὴν κηδεμονία τῆς μητέρας του στὸ μαθητή του, κι ὁ *μαθητὴς* μάλιστα τὴν παίρνει στὸ σπίτι του ἀμέσως *ἀπ᾽ ἐκείνης τῆς ὥρας*, πρᾶγμα ποὺ δείχνει σαφῶς ὅτι ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου ἄλλα τέκνα δὲν εἶχε. ἀκόμη κι ἂν *οἱ ἀδελφοὶ καὶ αἱ ἀδελφαὶ* τοῦ Ἰησοῦ ἦταν ἑτεροθαλῆ ἀδέρφια του, παιδιὰ τοῦ Ἰωσὴφ ἀπὸ ἄλλη γυναῖκα, ὅπως λέγεται κατ᾽ ἀρχὴν ὄχι κακῶς, πάλι θὰ περιέθαλπαν τὴ μητρυιά τους αὐτοί, καὶ ὄχι ὁ ξένος. νέος εἶχα δεχτῆ τὴν ἄποψι ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀναγραφομένους *ἀδελφοὺς*

τοῦ Ἰησοῦ ἦταν ἑτεροθαλῆ ἀδέρφια του (Ὑπόμν. εἰς ἐπιστ. Ἰούδα, σ. 71, Θεσσαλονίκη 1970), ἀλλὰ τώρα δὲν τὴ δέχομαι, πιστεύω ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ λεγόμενοι *ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαί* του ἦταν ἐξαδέρφια του ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ θετοῦ πατέρα του Ἰωσήφ· ἦταν ἁπλῶς ὁ παιδικός του περίγυρος.

Τὰ στοιχεῖα, ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὰ προεξετασμένα χωρία, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐκ παρθένου γέννησι τοῦ Κυρίου, εἶναι γιὰ τὴ μητέρα του Μαρία τ' ἀκόλουθα. ἀπὸ τοὺς συντάκτες τῆς Κ. Διαθήκης λέγεται πάντοτε *Μαρία ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ*· καὶ νομίζω ὅτι συνήθως τὴν ἔλεγαν ἔτσι, ὑποθέτω ὅμως ὅτι ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους λεγόταν μερικὲς φορὲς καὶ *Μαρία ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου*, πολὺ περισσότερο, ἀφοῦ μιὰ φορὰ στὴν Α' Πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολὴ (22,5) λέγεται καὶ ἡ ἀνάλογη διατύπωσι *οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου*.

Ἦταν Ἰουδαία χωρικὴ ἀπὸ τὴ Ναζαρὲτ καὶ καταγόταν ἀπὸ τὴ Βηθλεὲμ τοῦ Νότου, ἀπὸ τὴν ὑποφυλὴ τοῦ Δαυΐδ, ὅπως κι ὁ Ἰωσήφ. οἱ γονεῖς της δὲν κατονομάζονται, οὔτε φαίνεται ἂν ζοῦσαν κατὰ τὸν καιρὸ ποὺ τὴν ἀρραβωνιάστηκε ὁ Ἰωσήφ, ἦταν πιθανώτατα ἀγρότες, ὅπως ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Ναζαρέτ, καὶ τὸ πιθανώτερο φτωχοί. φτωχὸς φαίνεται κι ὁ Ἰωσήφ· στὸ ἐπάγγελμα ἦταν *τέκτων*, δηλαδὴ «στεγαστής», ξυλουργὸς τῆς στεγάσεως σπιτιῶν καὶ ἄλλων κτηρίων· ὄχι ἐπιπλοποιὸς μαραγκός, ὅπως ἐπικράτησε νὰ λέγεται καὶ νὰ παριστάνεται ἀνοήτως ἀπὸ πολὺ ὄψιμη παπικὴ καὶ προτεσταντικὴ ἐπίδρασι. τὸ *τέκτων* εἶναι ῥηματικὸ οὐσιαστικὸ τοῦ *τέγω*, δηλαδὴ «στέγω», «στεγάζω», κάνω *τέγη*, στέγες καὶ κουφώματα. τὴν ἴδια τέχνη ἔμαθε καὶ ἄσκησε κι ὁ Κύριος μέχρι τὰ 30 του. δὲν λέγονται οὔτε φαίνονται πουθενὰ οἱ ἡλικίες τῆς παρθένου Μαρίας καὶ τοῦ μνηστῆρος της Ἰωσήφ. ὅταν ἀρραβωνιάστηκαν κι ὅταν γεννήθηκε ὁ Χριστός, ἡ μητέρα του δὲν ἦταν πάνω ἀπὸ 20 ἐτῶν κι ὁ Ἰωσὴφ δὲν ἦταν πάνω ἀπὸ 40. τὰ κατώτερα ὅρια δὲν ἦταν κάτω ἀπὸ 13 καὶ 16 ἀντιστοίχως, ἀλλὰ στὴν προκειμένη περίπτωσι τόσο λίγα χρόνια ἡλικίας δὲν φαίνονται πιθανά. κι ὅταν ὁ Κύριος ἄρχισε τὸ κήρυγμά του, ὁ Ἰωσὴφ δὲν φαίνεται νὰ ζοῦσε. πάντως ὅταν *παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ* στὸ σπίτι του, δείχνοντας ἔτσι ὅτι εἶναι ὁ ἄντρας της, πρέπει νὰ ἦταν ἀκμαῖος ἄντρας, ὅπως δείχνουν τόσο τὸ ὅτι δίδαξε τὴν τέχνη του στὸ θετὸ γιό του Ἰησοῦ καὶ τὸν εἶχε συνεργάτη του τέλειο μάστορα *(τέκτονα)* κι αὐτόν, ὅσο καὶ τὸ ὅτι μὲ πολλὴ ἀξιοσύνη κι εὐελιξία πραγματοποίησε τὴν αἰφνίδια καὶ μακροχρόνια οἰκογενειακὴ μετοίκησί του στὴν Αἴγυπτο, καὶ τὴν ἐκεῖ ἐπιβίωσί του, καὶ τὴν ἀπὸ κεῖ ἐπάνοδό του στὴ Γαλιλαία, πράγματα πάντοτε δύσκολα καὶ ἰδιαιτέρως κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. γιὰ τὴ μορφή, τὴ σωματικὴ διάπλασι, καὶ τὴ λοιπὴ ἐξωτερικὴ ἐμφά-

νισι τῆς μητέρας τοῦ Κυρίου, ὅπως καὶ γιὰ τὰ ἴδια γνωρίσματα τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ Ἰωσήφ, δὲν ὑπάρχει πουθενὰ στὴν Κ. Διαθήκη οὔτε ὑπαινιγμός· οὔτε γιὰ κανένα ἄλλο ἅγιο πρόσωπο. ἡ Κ. Διαθήκη δὲν δίνει ποτὲ γιὰ κανέναν τέτοια στοιχεῖα. εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ πνεῦμα της. ἀσφαλῶς ἦταν ὅλοι τους λίγο μελαχροινοί, ὅπως ἁπαξάπαντες οἱ πρὸ τοῦ 70 μ.Χ. ἀμιγεῖς Ἰσραηλῖτες. θὰ ἔλεγα ὅτι οἱ *τέκτονες* ἦταν καὶ μυϊκῶς ῥωμαλέοι, ὅπως ἀπαιτοῦσε τὸ ἐπάγγελμά τους· ἀνέβαζαν ψηλὰ μεγάλα βάρη, σήκωναν βαριὰ κεραμίδια καὶ δοκάρια, πόρτες, παράθυρα, καὶ ἄλλα οἰκοδομικὰ ὑλικά. τὸ ἐπάγγελμά τους ἦταν κι ἐλαφρῶς ἐπικίνδυνο, ὅπως εἶναι πάντοτε τὰ οἰκοδομικά.

Ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου ἀπὸ μικρὴ εἶχε καλὴ γνῶσι τῆς Βίβλου, ὅπως δείχνει ὁ ψαλμός της (Λκ 4,10-18)· προφανῶς ὄχι μόνο ἀπὸ ἀκρόασι στὴ συναγωγὴ ἀλλὰ κι ἀπὸ ἰδιαίτερη κατ' οἶκον μελέτη προσωπικὴ ἢ οἰκογενειακή. οἱ μεγάλες προσδοκίες τοῦ Ἰσραὴλ γιὰ τὴν ἐκπλήρωσι τῶν προφητειῶν, ζήτημα καὶ πίστεως καὶ γνώσεως, δονοῦσαν τὴν ὕπαρξί της. τὸ ποιητικὸ ταλέντο (ὁ ψαλμός της στὴν ἑβραϊκὴ ἦταν φυσικὰ ἔμμετρος) ἦταν στὸν Ἰσραὴλ συχνὸ λόγῳ τῆς δισυλλαβίας τῆς γλώσσης ἐκείνης. (στὴν ἑλληνικὴ ἡ τρισυλλαβία δυσκολεύει κάπως τὴ σύνταξι ἐμμέτρων ποιημάτων, σὲ ἄλλες δὲ γλῶσσες ἡ πολυσυλλαβία τὴ δυσχεραίνει πολύ). στὴν ἑβραϊκὴ γλῶσσα ποίημα μποροῦσε νὰ συνθέσῃ εὔκολα σχεδὸν ὁ καθένας.

Ἡ πίστι ἡ ἁγνότης ἡ ταπεινοφροσύνη ἡ σεμνότης ἡ νοητικὴ εὐφυΐα ἡ σύνεσι καὶ ἡ ὑπομονὴ καὶ καρτερία ἦταν προσόντα ποὺ ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου τὰ εἶχε σὲ ἰδιαίτερα ὑψηλὸ βαθμό. ἔτσι δείχνουν τὰ σχετικὰ ἀποσπάσματα τῆς Κ. Διαθήκης, τὰ ὁποῖα παρέθεσα. γενικῶς, νομίζω, ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ ἀνώτερη ὅλων τῶν γυναικῶν τῆς παρελθούσης τῆς παρούσης καὶ τῆς μελλούσης ἀνθρωπότητος. αὐτὸ τὸ συμπεραίνω ἀπὸ τὴν ἐπιλογή της ὡς μητέρας τοῦ Κυρίου κι ἀπὸ τὴ φράσι τοῦ ἀγγέλου Γαβριὴλ *εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ* κι ἀπὸ τὴ δική της θεόπνευστη καὶ προφητικὴ φράσι *ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.* εἶναι αὐτονόητο ὅτι κι αὐτὴ κι ὁ Ἰωσὴφ ἦταν προφῆτες· ἐπίσης κι ὁ Ζαχαρίας μὲ τὴν Ἐλισάβετ καὶ τὸ γιό τους Ἰωάννη. ὅλος ὁ περίγυρος τῆς μητέρας τοῦ Κυρίου ἦταν ἐκλεκτὰ πρόσωπα τοῦ θεοῦ καὶ θεόπνευστοι. σ' αὐτὰ συμπεριλαμβάνονται καὶ ὁ πρεσβύτης Συμεών, καὶ ἡ Ἄννα τοῦ Φανουήλ, καὶ οἱ ἁπλοῖ ποιμένες, καὶ οἱ ἀλλοδαποὶ μάγοι, ὅσοι κι ἂν ἦταν.

Κατὰ τὴν ἀνάστασί του ὁ Κύριος ὁπωσδήποτε ἐμφανίστηκε καὶ στὴ μητέρα του, ἀλλὰ τέτοια ἐμφάνισί του δὲν ἀναφέρεται, ἐπειδὴ ὡς μάρτυρες τῆς ἀναστάσεως ἀναγράφονται τὴ μὲν πρώτη φορὰ (Α' Κο 33,1-11) μόνο ἄντρες, τὶς δὲ ἑπόμενες φορὲς (Εὐαγγέ-

λια) καὶ λίγες γυναῖκες. ἡ μητέρα τοῦ ἴδιου γιὰ λόγους εὐνοήτους δὲν ἀναγράφεται ὡς μάρτυς τῆς ἀναστάσεως τοῦ γιοῦ της ποτέ· οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοὶ εἶχαν τάκτ. συμπεριλήφθηκε ἀνάμεσα στοὺς πρώτους Χριστιανούς, σύμφωνα μὲ τὰ μαθήματα ποὺ πῆρε ἀπὸ τὸ γιό της στὴν Κανὰ (Ἰω 7,1-5) στὴν Καπερναοὺμ (Μθ 52,1-5· Λκ 40,1-3· Μρ 15,12-16) καὶ στὸ Γολγοθά (Ἰω 44,13-14). δὲν ἀναμίχθηκε στὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα ποτὲ καὶ δὲν εἶχε ἐκκλησιαστικὸ λόγο ποτέ, ὑπῆρξε δὲ τὸ τέλειο ὑπόδειγμα γιὰ τὶς Χριστιανὲς γυναῖκες, τηρώντας τὶς γι' αὐτὲς προδιαγραφές, ποὺ διατύπωσε ἀργότερα ὁ Παῦλος (Α' Τι 6,5-7)· καὶ πιθανὸν ὁ ἀπόστολος νὰ τὶς διατύπωσε ἔχοντας ὑπόδειγμα τὴ μητέρα τοῦ Κυρίου. ὡς μέλος τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας ὑπῆρξε τόσο σιωπηλή, ὥστε μετὰ τὴν παρουσία της στὸ ὑπερῷο τῆς Ἱερουσαλὴμ μεταξὺ ἀναλήψεως καὶ πεντηκοστῆς δὲν ἀναφέρεται ποτὲ πουθενὰ καὶ δὲν λέγεται πουθενὰ πότε καὶ ποῦ καὶ πῶς πέθανε.

Ἂν ζοῦσε μέχρι τὸ 60 μ.Χ., περίπου 80 ἐτῶν, ὅταν περίπου οἱ ἐπιζῶντες ἀπόστολοι τῆς περιτομῆς, Πέτρος Ἰωάννης Ἰούδας καὶ ἄλλοι ἴσως, μετακόμισαν στὴ Βαβυλῶνα τῆς Αἰγύπτου (=Μέμφις, Κάιρο) (Α' Πε 15,4), εἶναι πιθανὸ πρῶτον νὰ τὴ γνώρισαν κι ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Πξ 45,1-46,4· 70,1· 78,26) κι ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, ποὺ γράφει γι' αὐτὴ τὰ περισσότερα καὶ ἰδιωτικώτερα, καὶ δεύτερον νὰ ἔφυγε γιὰ δεύτερη φορὰ στὴν Αἴγυπτο μαζὶ μὲ τὸν Ἰωάννη καὶ νὰ πέθανε ἐκεῖ, ἀφοῦ εἶδε τὴν ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ῥιζωμένη γιὰ τὰ καλά.

Γιὰ τὶς ἔξω ἀπὸ τὴ Βίβλο «πληροφορίες» γιὰ τὴ μητέρα τοῦ Κυρίου πρέπει νὰ εἴμαστε πολὺ ἐπιφυλακτικοί. ἐγὼ εἰδικὰ δὲν τὶς δέχομαι καθόλου, κανεὶς Χριστιανὸς δὲν ἔχει ὑποχρέωσι νὰ δέχεται «πληροφορίες» ἔξω ἀπὸ τὴ Βίβλο. ἄλλο οἱ ἑρμηνεῖες τῶν πατέρων καὶ ἡ χριστιανικὴ πρακτική τους κι ἄλλο οἱ «πληροφορίες». καὶ δὲν τὶς δέχομαι, ἐπειδὴ ἡ κύρια πηγή τους εἶναι τὸ ἐξωκανονικὸ καὶ πολὺ ὄψιμο, τοῦ Γ' αἰῶνος, καὶ πλαστὸ κι ἀπόκρυφο καὶ νοσηρὸ κι ἀναξιόπιστο καὶ κακόδοξο καὶ βλάσφημο καὶ σιχαμερὸ «Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου», τοῦ ὁποίου πολλὰ λεγόμενα ἕνας σεμνὸς Χριστιανὸς ντρέπεται καὶ νὰ τὰ σκεφτῇ· τόσο σιχαμερὰ εἶναι. καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν τὸ ἴδιο βιβλίο ἀλλοῦ νὰ εἶναι κακόδοξο αἱρετικὸ ἀναξιόπιστο βλάσφημο καὶ σιχαμερὸ κι ἀλλοῦ ἀξιόπιστο· *Οὐ συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα·* καὶ *Τὸ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ,* λέει ὁ Κύριος (Μθ 7,16-17· Λκ 6,44-45· Ἰα 3,12). κι ὁ Παῦλος στοὺς Φιλίππους δὲν δέχτηκε τὴ συμμαρτυρία τῆς δαιμονισμένης τῆς *ἐχούσης πνεῦμα πύθωνος* (Πξ 51,1-3). γενικὰ δὲ γιὰ τὶς ἐξωβιβλικὲς δῆθεν «παραδόσεις», ὅτι πρέπει νὰ μὴν τὶς δέχεται ὁ σωστὸς Χριστιανός, μᾶς τὸ διδάσκει ὁ

εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὸ τέλος τοῦ Εὐαγγελίου του, ἀναφερόμενος σ' ἐκεῖνον τὸν ἀνόητο μῦθο, ποὺ κυκλοφοροῦσε γι' αὐτὸν τὸν ἴδιο, ὡς προφητεία δῆθεν τοῦ Χριστοῦ, ὅσο ὁ εὐαγγελιστὴς ἀκόμη ζοῦσε, ὅτι τάχα *οὐκ ἀποθνῄσκει* (Ἰω 51,11), καὶ τὸν ὁποῖο ὁ ἀπόστολος διαψεύδει μὲ σιχασιά. θέλει νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι τὸ ψέμμα, γιὰ νὰ διεισδύσῃ στὴν ἀποστολικὴ παράδοσι καὶ νὰ ῥιζώσῃ, δὲν χρειάζεται μιὰ δεύτερη γενεά· μπορεῖ καὶ στὴν πρώτη. στὸ ζήτημα αὐτὸ ἀναφερόμενος κι ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος γύρω στὸ 390 ἀρχίζοντας τὸ μεγάλο καὶ θεοφώτιστο ἑρμηνευτικό του ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, ἐξηγεῖ καὶ τονίζει ὅτι, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἡ προφορικὴ κι ἐξωβιβλικὴ παράδοσι εἶναι κάτι τὸ πολὺ ὀλισθηρὸ καὶ ἀνεύθυνο, ποὺ ὁδηγεῖ ταχύτατα σὲ ψεύδη καὶ παραχάραξι τῆς πίστεως καὶ μυθομανία, ὁ θεὸς φρόντισε ἐγκαίρως κι ἐξ ἀρχῆς νὰ παραδώσῃ τὸ θέλημά του γραπτὸ μὲ τὰ χέρια τῶν πρώτων καὶ ἀμέσων συνεργατῶν του, θεοπνεύστων προφητῶν καὶ ἀποστόλων, ὡς *Γράμματα*, δηλαδὴ Βίβλον, ὥστε νὰ μὴν μπορῇ νὰ παρεμβληθῇ καμμιὰ ἀπολύτως ἄλλη παράδοσι, διότι κάθε τέτοια ὁδηγεῖ τὴν ἐκκλησία σ' ἐπικίνδυνη διολίσθησι καὶ παραχάραξι καὶ ἀπώλεια τῆς ἀλήθειας, σὰν τὸ «σπασμένο τηλέφωνο» θὰ λέγαμε σήμερα. καὶ εἰδικὰ στὴν περίπτωσι τῆς μητέρας τοῦ Κυρίου λάλησαν ἀνὰ τοὺς αἰῶνες πολλὰ τέτοια καὶ πολὺ «σπασμένα τηλέφωνα» ἀγνώστων κι ἀνωνύμων καὶ πολὺ ἀνευθύνων ἀνθρώπων. ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου ζωγραφίζεται ὑπευθύνως καὶ αὐθεντικῶς καὶ ἐπαρκῶς ἀπὸ τοὺς τέσσερες εὐαγγελιστὰς καὶ τὸν ἀπόστολο Παῦλο, τῶν ὁποίων τὶς πληροφορίες παρέθεσα μετέφρασα ἑρμήνευσα καὶ σχολίασα.

2. Ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸν Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο

Ἰωάννης Χρυσόστομος,
Ἑρμηνεία εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον 52,1-5 (ὁμιλία 44, § 1-2)

Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι. εἶπε δέ τις αὐτῷ· Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασι, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ εἰπόντι· Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητάς, εἶπεν· Ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου.

1. Ὅπερ πρώην ἔλεγον, ὅτι ἀρετῆς ἀπούσης ἅπαντα περιττά, τοῦτο καὶ νῦν μετὰ πολλῆς δείκνυται τῆς περιουσίας, ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλεγον ὅτι καὶ ἡλικία καὶ φύσις καὶ τὸ ἔρημον οἰκίον καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀνόνητα, γνώμης οὐκ οὔσης ἀγαθῆς· σήμερον δὲ καὶ πλέον ἕτερόν τι μανθάνομεν, ὅτι οὐδὲ τὸ κυοφορῆσαι τὸν Χριστὸν καὶ

τὸν θαυμαστὸν ἐκεῖνον τόκον τεκεῖν, ἔχει τι κέρδος, ἀρετῆς οὐκ οὔσης. καὶ τοῦτο μάλιστα ἐντεῦθεν δῆλον. *Ἔτι γὰρ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις*, φησίν, *εἶπέ τις αὐτῷ, ὅτι Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ζητοῦσί σε. ὁ δὲ λέγει· Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;* ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐκ ἐπαισχυνόμενος ἐπὶ τῇ μητρί, οὐδὲ ἀρνούμενος τὴν γεγεννηκυῖαν –εἰ γὰρ ἐπῃσχύνετο, οὐδ' ἂν διῆλθε διὰ τῆς μήτρας ἐκείνης–, ἀλλὰ δηλῶν ὅτι οὐδὲν ὄφελος αὐτῇ τούτου, εἰ μὴ τὰ δέοντα ποιεῖ ἅπαντα. καὶ γὰρ ὅπερ ἐπεχείρησε φιλοτιμίας ἦν περιττῆς· ἐβούλετο γὰρ ἐνδείξασθαι τῷ δήμῳ ὅτι κρατεῖ καὶ αὐθεντεῖ τοῦ παιδός, οὐδὲν οὐδέπω περὶ αὐτοῦ μέγα φανταζομένη· διὸ καὶ ἀκαίρως προσῆλθεν. ὅρα γοῦν καὶ αὐτῆς καὶ ἐκείνων τὴν ἀπόνοιαν. δέον γὰρ εἰσελθόντας ἀκοῦσαι μετὰ τοῦ ὄχλου ἤ, μὴ τοῦτο βουλομένους, ἀναμεῖναι καταλῦσαι τὸν λόγον, καὶ τότε προσελθεῖν· οἱ δὲ ἔξω καλοῦσιν αὐτὸν καὶ ἐπὶ πάντων τοῦτο ποιοῦσι, φιλοτιμίαν ἐπιδεικνύμενοι περιττὴν καὶ δεῖξαι θέλοντες ὅτι μετὰ πολλῆς αὐτῷ ἐπιτάττουσι τῆς ἐξουσίας. ὅπερ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς δείκνυται ἐγκαλῶν· αὐτὸ γὰρ τοῦτο αἰνιττόμενος οὕτως εἴρηκεν· *Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις·* ὡσανεὶ ἔλεγε· «Μὴ γὰρ οὐκ ἦν καιρὸς ἕτερος; μὴ γὰρ οὐκ ἦν κατ' ἰδίαν διαλεχθῆναι;».

Τί δὲ καὶ λαλῆσαι ἐβούλοντο; εἰ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων, κοινῇ ταῦτα προθεῖναι ἐχρῆν καὶ ἐπὶ πάντων εἰπεῖν, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους κερδᾶναι· εἰ δὲ περὶ ἑτέρων τῶν αὐτοῖς διαφερόντων, οὐκ ἐχρῆν οὕτω κατεπείγειν. εἰ γὰρ *πατέρα θάψαι* οὐκ ἀφῆκεν (Μθ 35,4-5), ἵνα μὴ διακόπτηται ἡ ἀκολούθησις, πολλῷ μᾶλλον τὴν αὐτοῦ δημηγορίαν καταλῦσαι οὐκ ἐχρῆν ὑπὲρ τῶν οὐδὲν προσηκόντων. ὅθεν δῆλον ὅτι κενοδοξίᾳ τοῦτο μόνον ἐποίουν· ὃ καὶ Ἰωάννης δηλῶν ἔλεγεν ὅτι *Οὐδὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν* (Ἰω 20,6). καὶ τὰ ῥήματα δὲ αὐτῶν ἀπαγγέλλει τὰ πολλῆς γέμοντα ἀνοίας, λέγων ὅτι εἷλκον αὐτὸν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, δι' ἕτερον μὲν οὐδέν, ἵνα δὲ αὐτοὶ δόξαν ἀπὸ τῶν ἐκείνου σημείων καρπώσωνται· *Εἰ γὰρ ταῦτα ποιεῖς*, φησί, *δεῖξον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ· οὐδεὶς γάρ τι ποιεῖ ἐν κρυπτῷ καὶ ζητεῖ αὐτὸς φανερὸς εἶναι* (Ἰω 20,5)· ὅτε καὶ αὐτὸς αὐτοῖς ἐπετίμησε τὴν σαρκικὴν αὐτῶν αἰτιώμενος γνώμην.

Ἐπειδὴ γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι ὠνείδιζον καὶ ἔλεγον· *Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός, οὗ ἡμεῖς ἴσμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ οὐχὶ παρ' ἡμῖν εἰσι;* (Μθ 63,3-4), τὴν εὐτέλειαν βουλόμενοι τὴν ἀπὸ τοῦ γένους ἀποκρούεσθαι, ἐπὶ τὴν τῶν σημείων αὐτὸν ἐκάλουν ἐπίδειξιν. διὰ τοῦτο αὐτοὺς διακρούεται, τὸ πάθος αὐτῶν βουλόμενος ἰάσασθαι· ὡς εἴ γε ἀρνήσασθαι ἤθελε τὴν μητέρα, ὅτε ἐκεῖνοι ὠνείδιζον, τότε ἂν ἠρνήσατο. νῦν δὲ φαίνεται τοσαύτην αὐτῆς ποιούμενος πρόνοιαν, ὡς καὶ πρὸς αὐτῷ τῷ σταυρῷ

τῷ πάντων μάλιστα ποθουμένῳ μαθητῇ παρακαταθέσθαι αὐτὴν καὶ πολλὰ ὑπὲρ αὐτῆς ἐπισκῆψαι. ἀλλ' οὐχὶ νῦν τοῦτο ποιεῖ, κηδόμενος αὐτῆς καὶ τῶν ἀδελφῶν. ἐπειδὴ γὰρ ὡς ἀνθρώπῳ προσεῖχον ψιλῷ καὶ ἐκενοδόξουν, τὸ νόσημα ἐκβάλλει, οὐχ ὑβρίζων, ἀλλὰ διορθούμενος.

Σὺ δέ μοι μὴ τὰ ῥήματα ἐξέταζε μόνον τὰ ἐπιτίμησιν ἔχοντα σύμμετρον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀτοπίαν καὶ τὴν τόλμαν τῶν ἀδελφῶν, ἣν ἐτόλμησαν, καὶ τὸν ἐπιτιμῶντα τίς ἦν· ὅτι οὐχὶ ψιλὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ· καὶ τί βουλόμενος ἐπετίμα· οὐδὲ γὰρ ἐξαπορῆσαι θέλων ἀλλ' ἀπαλλάξαι τοῦ τυραννικωτάτου πάθους καὶ κατὰ μικρὸν ἐναγαγεῖν εἰς τὴν προσήκουσαν περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν καὶ πεῖσαι ὅτι οὐχὶ υἱὸς αὐτῆς μόνον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ δεσπότης· καὶ ὄψει σφόδρα πρέπουσαν καὶ αὐτῷ τὴν ἐπιτίμησιν, κἀκείνῃ λυσιτελοῦσαν, καὶ μετὰ τούτων πολὺ καὶ τὸ ἥμερον ἔχουσαν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν Ἄπελθε εἰπὲ τῇ μητρί, ὅτι Οὐκ εἶ μου μήτηρ, ἀλλὰ πρὸς τὸν εἰπόντα ἀποτείνεται λέγων· *Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου;* μετὰ τῶν εἰρημένων καὶ ἕτερόν τι κατασκευάζων. ποῖον δὴ τοῦτο; τὸ μήτε ἐκείνους μήτε ἄλλους συγγενείᾳ θαρροῦντας ἀρετῆς ἀμελεῖν. εἰ γὰρ ταύτην οὐδὲν ὠφελεῖ τὸ μητέρα εἶναι, εἰ μὴ ἐκεῖνο εἴη, σχολῇ γ' ἂν ἕτερός τις ἀπὸ συγγενείας σωθήσεται. μία γάρ ἐστιν εὐγένεια μόνη, τὸ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιεῖν. οὗτος τῆς εὐγενείας ὁ τρόπος βελτίων ἐκείνου καὶ κυριώτερος.

2. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, μήτε ἐπὶ παισὶν εὐδοκίμοις μέγα φρονῶμεν, ἂν μὴ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ἔχωμεν, μήτε ἐπὶ πατράσι γενναίοις, ἐὰν μὴ ὦμεν αὐτοῖς ὁμότροποι. ἔστι γὰρ καὶ τὸν γεννήσαντα μὴ εἶναι πατέρα, καὶ τὸν μὴ γεννήσαντα εἶναι. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ γυναικός τινος εἰπούσης *Μακαρία ἡ γαστὴρ ἡ βαστάσασά σε καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας* (Λκ 56,1), οὐκ εἶπεν Οὐκ ἐβάστασέ με κοιλία, οὐδὲ Μαστοὺς ἐθήλασα, ἀλλὰ τοῦτο· *Μενοῦνγε μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου* (Λκ 56,2). ὁρᾷς πῶς ἄνω καὶ κάτω οὐκ ἀρνεῖται τὴν κατὰ φύσιν συγγένειαν, ἀλλὰ προστίθησι τὴν κατ' ἀρετήν; καὶ ὁ πρόδρομος δὲ λέγων *Γεννήματα ἐχιδνῶν, μὴ δόξητε λέγειν Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ* (Μθ 5,9-10), οὐ τοῦτο δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἦσαν ἐκ τοῦ Ἀβραὰμ κατὰ φύσιν, ἀλλ' ὅτι οὐδὲν αὐτοὺς ὠφελεῖ τὸ εἶναι ἐκ τοῦ Ἀβραάμ, εἰ μὴ τὴν ἀπὸ τῶν τρόπων συγγένειαν ἔχοιεν· ὃ καὶ ὁ Χριστὸς δηλῶν ἔλεγεν· *Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε* (Ἰω 25,9)· οὐ τῆς συγγενείας αὐτοὺς ἀποστερῶν τῆς κατὰ σάρκα, ἀλλὰ παιδεύων τὴν μείζονα ταύτης καὶ κυριωτέραν ἐπιζητεῖν.

Τοῦτο δὴ καὶ ἐνταῦθα κατασκευάζει, ἀλλ' ἀνεπαχθέστερον καὶ ἐμμελέστερον· καὶ γὰρ πρὸς μητέρα ἦν ὁ λόγος αὐτῷ. οὐδὲ γὰρ εἶ-

πεν Οὐκ ἔστι μου μήτηρ, οὐδὲ ἀδελφοὶ ἐκεῖνοι, ἐπειδὴ οὐ ποιοῦσι τὸ θέλημά μου, οὐδὲ ἀπεφήνατο καὶ κατεδίκασεν· ἀλλ' ἔτι κυρίους αὐτοὺς ἐποίει τοῦ βούλεσθαι, μετὰ τῆς αὐτῷ πρεπούσης ἐπιεικείας φθεγγόμενος. *Ὁ γὰρ ποιῶν*, φησί, *τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου, οὗτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.* ὥστε, εἰ βούλονται εἶναι, ταύτην ἐρχέσθωσαν τὴν ὁδόν. καὶ ἡνίκα δὲ ἐβόησεν ἡ γυνὴ λέγουσα *Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε* (Λκ 56,2), οὐκ εἶπεν Οὐκ ἔστι μου μήτηρ, ἀλλ' Εἰ βούλεται μακαρία εἶναι, τὸ θέλημα ποιείτω τοῦ πατρός μου. ὁ γὰρ τοιοῦτος καὶ ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστί. βαβαὶ τῆς τιμῆς! βαβαὶ τῆς ἀρετῆς! εἰς ὅσην ἀνάγει κορυφὴν τὸν μετιόντα αὐτήν! πόσαι γυναῖκες ἐμακάρισαν τὴν ἁγίαν παρθένον ἐκείνην καὶ τὴν νηδὺν καὶ ηὔξαντο τοιαῦται γενέσθαι μητέρες καὶ πάντα προέσθαι. τί τοίνυν τὸ κωλῦον; ἰδοὺ γὰρ εὑρεῖαν ἔτεμεν ἡμῖν ὁδὸν καὶ ἔξεστιν οὐ γυναιξὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδράσιν ἐπὶ τῆς τοιαύτης γενέσθαι τάξεως· μᾶλλον δὲ καὶ ἔτι πολλῷ μείζονος. τοῦτο γὰρ πολλῷ μᾶλλον μητέρα ποιεῖ ἢ αἱ ὠδῖνες ἐκεῖναι. ὥστε εἰ μακαριστὸν ἐκεῖνο, πολλῷ μᾶλλον τοῦτο, ὅσῳ καὶ κυριώτερον. μὴ τοίνυν ἁπλῶς ἐπιθύμει, ἀλλὰ καὶ τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσάν σε ἐπὶ τὴν ἐπιθυμίαν βάδιζε μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς.

Ταῦτα τοίνυν εἰπὼν ἐξῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας. εἶδες πῶς καὶ ἐπέπληξε καὶ ἐποίησεν ὅπερ ἐπόθουν; ὃ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν γάμων ποιεῖ (Ἰω 7,1-11). καὶ γὰρ ἐκεῖ ἐπετίμησεν ἀκαίρως αἰτούσῃ, καὶ ὅμως οὐκ ἀντεῖπε· τῷ μὲν προτέρῳ διορθούμενος τὴν ἀσθένειαν, τῷ δὲ δευτέρῳ τὴν περὶ τὴν μητέρα εὔνοιαν ἐπιδεικνύμενος. οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα τῆς τε κενοδοξίας τὸ νόσημα ἰάσατο, καὶ τὴν πρέπουσαν τιμὴν τῇ μητρὶ ἀπέδωκε, καίτοι καὶ ἄκαιρα αἰτούσῃ.

Μεταφράζω.

Κι ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς μιλοῦσε ἀκόμη στὰ πλήθη, νά ἡ μητέρα του καὶ οἱ ἀδερφοί του στέκονταν ἔξω καὶ ἤθελαν νὰ τοῦ μιλήσουν, καὶ κάποιος τοῦ λέει· Νά ἡ μητέρα σου καὶ οἱ ἀδερφοί σου στέκονται ἔξω καὶ θέλουν νὰ σοῦ μιλήσουν, κι ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε καὶ εἶπε σ' αὐτὸν ποὺ τοῦ μίλησε· Ποιά εἶναι ἡ μητέρα μου καὶ ποιοί οἱ ἀδερφοί μου; κι ἁπλώνοντας τὸ χέρι του ἐπάνω ἀπὸ τοὺς μαθητάς του λέει· Νά ἡ μητέρα μου καὶ οἱ ἀδερφοί μου (Μθ 52,1-5).

1. Ἐκεῖνο ποὺ ἔλεγα προηγουμένως, ὅτι, ὅταν ἡ ἀρετὴ ἀπουσιάζῃ, τὰ ἄλλα ὅλα εἶναι περιττά, ἐκεῖνο ἀκριβῶς ἀποδεικνύεται κι ἐδῶ· καὶ μὲ τὸ παραπάνω. ἔλεγα ὅτι κι ἡ ἡλικία καὶ ἡ φύσι καὶ τὸ ἔρημο κελλὶ κι ὅσα ἄλλα τέτοια ὑπάρχουν εἶναι ὅλα ἀνώφελα, ὅταν δὲν συνυπάρχῃ καὶ ἀγαθὴ πρόθεσι. σήμερα ὅμως μαθαίνουμε καὶ κάτι ἄλλο περισσότερο· ὅτι οὔτε καὶ τὸ νὰ ἐγκυμονήσῃς τὸ Χριστὸ καὶ νὰ γεννήσῃς τὴ θαυμάσια ἐκείνη γέννα σοῦ ἐξασφαλίζει κανένα κέρ-

δος, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἡ ἀρετή, κι αὐτὸ γίνεται φανερὸ κυρίως ἀπὸ τὴν περικοπὴ αὐτή. λέει· *Ἐνῷ αὐτὸς μιλοῦσε ἀκόμη στὰ πλήθη, τοῦ λέει κάποιος ὅτι ἡ μητέρα σου κι οἱ ἀδερφοί σου σὲ ζητοῦν. κι ἐκεῖνος τοῦ λέει· Ποιά εἶναι ἡ μητέρα μου καὶ ποιοί οἱ ἀδερφοί μου;* καὶ τἄλεγε αὐτά, ὄχι ἐπειδὴ ντρεπόταν γιὰ τὴ μητέρα ποὺ εἶχε, οὔτε ἐπειδὴ ἀρνοῦνταν ἐκείνην ποὺ τὸν γέννησε –ἂν ντρεπόταν γι' αὐτή, δὲν θὰ περνοῦσε κἂν ἀπὸ τὴ μήτρα της–, ἀλλ' ἐπειδὴ ἤθελε νὰ κάνῃ σαφὲς ὅτι ἐκείνη δὲν ὠφελοῦνταν ἀπ' αὐτὸ καθόλου, ἂν δὲν ἔκανε ὅλα ὅσα ὤφειλε νὰ κάνῃ, γιατὶ ἀκόμη κι αὐτὸ ποὺ πῆγε νὰ κάνῃ τότε ἦταν πρᾶξι περιττῆς φιλοδοξίας. ἤθελε ντὲ νὰ ἐπιδείξῃ στὸ λαὸ ὅτι ἐξουσιάζει τὸ γιό της καὶ τὸν κουμαντάρει. μέχρι τὴ στιγμὴ ἐκείνη δὲν εἶχε συλλάβει τίποτε τὸ μεγάλο γι' αὐτόν. γι' αὐτὸ καὶ τὸν πλησίασε σὲ ὥρα ποὺ δὲν ἔπρεπε. κύττα λοιπὸν τὴν ἀμυαλιὰ κι αὐτῆς κι ἐκείνων. ἐνῷ ἔπρεπε πρῶτα νὰ μποῦν καὶ ν' ἀκροαστοῦν μαζὶ μὲ τὸν κόσμο, ἤ, ἂν δὲν ἤθελαν ν' ἀκροαστοῦν, νὰ περιμένουν νὰ τελειώσῃ τὸ λόγο του, καὶ τότε νὰ τὸν πλησιάσουν. αὐτοὶ ὅμως τὸν καλοῦν νὰ βγῇ ἔξω· κι αὐτὸ τὸ κάνουν μπροστὰ σ' ὅλους, δείχνοντας παραπανήσια φιλοδοξία καὶ θέλοντας νὰ ἐπιδείξουν ὅτι τὸν διατάζουν μὲ πολλὴ ἐξουσία. κι αὐτὸ τὸ ἀφήνει νὰ φανῇ κι ὁ εὐαγγελιστὴς κατηγορώντας τους. γι' αὐτὸ μιλάει ἔτσι· αὐτὸ ὑπαινίσσεται, ὅταν λέῃ *Ἐνῷ αὐτὸς μιλοῦσε ἀκόμη στὰ πλήθη*· εἶναι σὰ νὰ λέῃ· Καλὰ δὲν βρῆκαν ἄλλη ὥρα; δὲν μποροῦσαν νὰ συζητήσουν μαζί του ἰδιαιτέρως;

Καὶ τί ἤθελαν νὰ τοῦ ποῦν; ἂν ἤθελαν βέβαια νὰ τοῦ μιλήσουν γιὰ τὰ δόγματα τῆς ἀληθείας, ἔπρεπε νὰ τοῦ μιλήσουν ἀνοιχτὰ καὶ μπροστὰ σὲ ὅλους· γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν κι οἱ ἄλλοι. κι ἂν ἤθελαν νὰ τοῦ μιλήσουν γιὰ πράγματα ποὺ ἐνδιέφεραν μόνο αὐτούς, δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι τόσο βιαστικοί. ἂν αὐτὸς δὲν ἄφησε κάποιον οὔτε *τὸν πατέρα του νὰ γηροκομήσῃ μέχρι τὸν τάφο* (Μθ 35,4-5), γιὰ νὰ μὴ διακόπτεται ἡ μαθητεία του, πολὺ περισσότερο δὲν ἔπρεπε αὐτοὶ νὰ διακόψουν τὴν ὁμιλία του στὸ λαὸ γιὰ πράγματα ποὺ δὲν ἔπρεπε. ἀπ' αὐτὸ φαίνεται ὅτι αὐτὸ τὸ ἔκαναν μόνο ἀπὸ κενοδοξία, αὐτὸ ἐννοεῖ κι ὁ Ἰωάννης, ὅταν λέῃ ὅτι *Οὔτε οἱ ἀδερφοί του πίστευαν σ' αὐτόν* (Ἰω 20,6). φαίνεται ἐπίσης αὐτὸ κι ἀπὸ τὰ λόγια τους τὰ γεμάτα μὲ πολλὴ ἀνοησία, ὅταν, καθὼς ἱστορεῖ ὁ Ἰωάννης, τὸν τραβοῦσαν νὰ πάῃ στὰ Ἱεροσόλυμα, ὄχι γιὰ τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ γιὰ νὰ κερδήσουν κι αὐτοὶ δόξα ἀπὸ τὰ σημεῖα του. τοῦ λένε· *Ἀφοῦ κάνεις αὐτὰ ποὺ κάνεις, δεῖξε τὸν ἑαυτό σου στὸν κόσμο. ὅταν κανεὶς ἔχῃ σκοπὸ ν' ἀποκτήσῃ δημόσια φήμη, δὲν κάνει κάτι στὰ κρυφά* (Ἰω 20,4). ἦταν τότε ποὺ κι ὁ ἴδιος τοὺς μάλλωσε κατηγορώντας τὴ σαρκική τους νοοτροπία.

Ἔχετε ὑπ' ὄψι σας ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγαν κοροϊδεύοντας· *Αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ γιὸς τοῦ μάστορα, ποὺ ξέρουμε καλὰ τὸν πατέρα του καὶ τὴ μητέρα του; κι ἀνάμεσά μας δὲν ζοῦν οἱ ἀδερφοί του;* (Μθ 63,3- 5). αὐτοὶ λοιπόν, θέλοντας ν' ἀντιμετωπίσουν τὴ μηδαμινότητα τῆς καταγωγῆς των, τὸν ὠθοῦσαν στὴν ἐπίδειξι τῶν σημείων, γι' αὐτὸ κι αὐτὸς τοὺς ἀποκρούει· θέλει νὰ θεραπεύσῃ τὸ πάθος τους. ἂν ἤθελε ν' ἀρνηθῇ τὴ μητέρα του, θὰ τὴν ἀρνοῦνταν, ὅταν ἐκεῖνοι τὸν κοροϊδευαν γι' αὐτήν. ἐδῶ ὅμως φαίνεται ὅτι τὴ φρόντιζε τόσο πολύ, ποὺ ἀκόμη κι ἀπὸ τὸ σταυρὸ τὴν ἐμπιστεύτηκε στὸν πιὸ ἀγαπημένο μαθητή του καὶ τοῦ ἔδωσε γι' αὐτὴ μιὰ ἔντονη ἐντολή. τώρα ὅμως δὲν τὸ δείχνει αὐτό, ἐπειδὴ ἀποσκοπεῖ στὸ νὰ τὴν ὠφελήσῃ κι αὐτὴ καὶ τοὺς ἀδερφούς του. ἐπειδὴ λοιπὸν τὸν θεωροῦσαν μόνο ἄνθρωπο κι ἐπειδὴ διακατέχονταν ἀπὸ κενοδοξία, τοὺς ξερριζώνει αὐτὴ τὴν ἀρρώστια τους, ὄχι καταφρονώντας τους, ἀλλὰ διορθώνοντάς τους.

Καὶ μὴ μοῦ βλέπῃς μόνο τὰ λόγια ποὺ περιέχουν μιὰ ἐπίπληξι μέτρια, ἀλλὰ καὶ τὴ χοντροκοπιὰ καὶ τὸ θράσος τῶν ἀδερφῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκδήλωσαν ὅ,τι ἐκδήλωσαν, καὶ τὸ ποιός ἦταν αὐτὸς ποὺ τοὺς ἐπέπληξε· ὅτι δὲν ἦταν μόνο ἕνας ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ. κύττα δὲ καὶ σὲ τί ἀποσκοποῦσε μὲ τὴν ἐπίπληξί του. δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ τοὺς φέρῃ σὲ ἀδιέξοδο, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ ἕνα πάθος πολὺ τυραννικὸ καὶ σιγὰ σιγὰ νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ στὴν πρέπουσα ἀντίληψι γιὰ τὸ πρόσωπό του καὶ νὰ τοὺς πείσῃ ὅτι δὲν εἶναι μόνο γιὸς αὐτηνῆς ἀλλὰ καὶ ἀφέντης της. μόνο ἔτσι θὰ δῇς ὅτι καὶ τοῦ πήγαινε πάρα πολὺ νὰ τὴ μαλλώσῃ καὶ σ' ἐκείνη τὸ μάλλωμα ἦταν πολὺ ὠφέλιμο· κι ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰ ὅτι ἡ ἐπίπληξί του ἦταν πολὺ ἁπαλή. σ' ἐκεῖνον, ποὺ τὸν εἰδοποίησε, δὲν εἶπε «Πήγαινε νὰ πῇς στὴ μάννα μου 'Δὲν εἶσαι μάννα μου'», ἀλλὰ *Ποιά εἶναι ἡ μητέρα μου;* μ' αὐτὸ ποὺ εἶπε, ἐκτὸς τῶν ὅσων εἶπα, ἐξέφραζε καὶ κάτι ἄλλο· ποιό; ὅτι δὲν ἔπρεπε οὔτε ἐκεῖνοι οὔτε ἄλλοι νὰ ἐπαναπαύωνται στὴ συγγένεια καὶ νὰ παραμελοῦν τὴν ἀρετή. ἂν αὐτὴ δὲν τὴν ὠφελῇ καθόλου τὸ ὅτι εἶναι μητέρα του, σὲ περίπτωσι ποὺ δὲν ἔχει ἀρετή, πολὺ δύσκολα σῴζεται μὲ τὴ συγγένειά του ὁποιοσδήποτε ἄλλος. μία μόνο εἶναι ἡ καλὴ συγγένεια, τὸ νὰ κάνῃς τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, αὐτὸ τὸ εἶδος καλῆς συγγενείας εἶναι καλλίτερο κι ἐγκυρότερο ἀπὸ τὸ ἄλλο.

2. Ἔχοντας λοιπὸν ὑπ' ὄψι μας αὐτά, νὰ μὴν ἔχουμε μεγάλη ἰδέα μήτε γιὰ τὰ προκομμένα παιδιά μας, ἂν δὲν ἔχουμε κι ἐμεῖς τὴν ἀρετή τους, μήτε γιὰ τοὺς εὐγενοῦς καταγωγῆς πατέρες μας, ἂν δὲν ἔχουμε κι ἐμεῖς τὸ ἦθος τους. γιατὶ εἶναι δυνατὸν κι ἐκεῖνος ποὺ γέννησε κάποιον νὰ μὴν εἶναι ἀντάξιος πατέρας του, κι ἐκεῖνος ποὺ δὲν τὸν γέννησε νὰ εἶναι. γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο καὶ ἄλλοτε, ὅταν κάποια

γυναίκα τοῦ εἶπε *Μακάρια ἡ κοιλιὰ ποὺ σὲ βάσταξε καὶ οἱ μαστοὶ ποὺ θήλασες* (Λκ 56,2), δὲν τῆς εἶπε «Δὲν μὲ βάσταξε καμμία κοιλιά» οὔτε «Δὲν θήλασα ποτὲ μαστούς», ἀλλὰ τὸ ἑξῆς· «*Ἀκριβέστερα μακάριοι ἐκεῖνοι ποὺ κάνουν τὸ θέλημα τοῦ πατέρα μου*» (Λκ 56,2). βλέπεις ὅτι σὲ καμμιὰ περίπτωσι δὲν ἀρνεῖται τὴ φυσική του συγγένεια, ἀλλὰ προσθέτει τὴ συγγένεια στὴν ἀρετή; καὶ ὁ πρόδρομός του, ὅταν ἔλεγε *Παιδιὰ τῆς ὀχιᾶς, μὴν κορδώνεστε λέγοντας «Ἔχουμε τὸν Ἀβραὰμ πατέρα»* (Μθ 5,9), δὲν ἤθελε νὰ πῇ ὅτι δὲν ἦταν φυσικὰ παιδιὰ τοῦ Ἀβραάμ, ἀλλ' ὅτι τὸ νὰ εἶναι παιδιὰ τοῦ Ἀβραὰμ δὲν τοὺς ὠφελεῖ σὲ τίποτε, ἂν δὲν συγγενεύουν μ' ἐκεῖνον στὸ ἦθος. τὸ ἴδιο ἐννοοῦσε κι ὁ Χριστός, ὅταν ἔλεγε· *Ἂν ἤσασταν παιδιὰ τοῦ Ἀβραάμ, θὰ κάνατε τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ* (Ἰω 25,9). δὲν τοὺς ἀρνεῖται τὴ σαρκικὴ συγγένεια, ἀλλὰ τοὺς ἐκπαιδεύει νὰ ἐνδιαφέρωνται γιὰ τὴ συγγένεια ποὺ εἶναι ἀνώτερη κι ἐγκυρότερη ἀπὸ κείνη.

Αὐτὸ λοιπὸν κατεργάζεται κι ἐδῶ, ἀλλὰ μ' ἕναν τρόπο λεπτότερο καὶ ὄχι τόσο ἀπότομο. μὰ στὴ μητέρα του μιλοῦσε. δὲν εἶπε «Δὲν τὴν ἔχω μητέρα, οὔτε ἐκείνους ἀδερφούς, ἀφοῦ δὲν κάνουν τὸ θέλημά μου», δὲν ἔβγαλε γι' αὐτοὺς ἀπόφασι καταδικαστική, ἀλλὰ μιλώντας μὲ τὴν ἁπαλότητα ποὺ τοῦ ταίριαζε, τοὺς ἐξασφάλιζε τὸ νὰ εἶναι κύριοι τῆς ἐπιλογῆς νὰ θέλουν αὐτὸ ποὺ ἔλεγε. γιατὶ ἀμέσως λέει· *Ὅποιος κάνει τὸ θέλημα τοῦ πατέρα μου, ἐκεῖνος εἶναι ἀδερφός μου κι ἀδερφή μου καὶ μητέρα μου.* ὥστε, ἂν θέλουν νὰ εἶναι, αὐτὸ τὸ δρόμο νὰ βαδίζουν. ἀλλὰ κι ὅταν ἡ γυναίκα ἐκείνη τοῦ φώναξε *Μακάρια ἡ κοιλιὰ ποὺ σὲ βάσταξε* (Λκ 56,2), ἐκεῖνος δὲν τῆς εἶπε «Δὲν ὑπάρχει μητέρα μου», ἀλλὰ «Ἂν θέλῃ νὰ εἶναι μακάρια, νὰ κάνῃ τὸ θέλημα τοῦ πατέρα μου. μόνο ἕνας τέτοιος εἶναι κι ἀδερφός μου κι ἀδερφή μου καὶ μητέρα μου». τί τιμή! τί ἀρετή! σὲ πόσο ψηλὴ κορυφὴ ἀνεβάζει ἐκεῖνον ποὺ τὴν ἔχει! πόσες γυναῖκες μακάρισαν τὴν ἁγία ἐκείνη παρθένο καὶ τὴ μήτρα της, κι εὐχήθηκαν νὰ γίνουν τέτοιες μητέρες, κι ἂς χάσουν ὅλα τ' ἄλλα! μὰ τί τὶς ἐμποδίζει; ὁρίστε· μᾶς ἄνοιξε ἕνα δρόμο εὐρύχωρο, καὶ μποροῦν πιὰ ὄχι μόνο οἱ γυναῖκες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄντρες, νὰ μποῦν σ' αὐτὴ τὴν κατηγορία· ἢ μᾶλλον καὶ σὲ πολὺ ἀνώτερη. αὐτὸ σὲ κάνει μητέρα του πολὺ περισσότερο, παρὰ ὁ τοκετὸς ἐκεῖνος. ἂν εἶναι ἀξιομακάριστο ἐκεῖνο, τότε αὐτὸ εἶναι τόσο περισσότερο, ὅσο εἶναι κι ἐγκυρότερο. μὴ λαχταρᾷς μόνο, ἀλλὰ βάδιζε καὶ τὸ δρόμο ποὺ σὲ φέρνει σ' ἐκεῖνο ποὺ λαχταρᾷς· μὲ πολὺ ζῆλο.

Αὐτὰ λοιπὸν εἶπε, καὶ τότε βγῆκε ἀπὸ τὸ σπίτι. πρόσεξες πῶς καὶ τοὺς μάλλωσε καὶ ἔκανε ἐκεῖνο ποὺ ἐπιθυμοῦσαν; τὸ ἴδιο κάνει καὶ στὸ γάμο (Ἰω 7,1-11). κι ἐκεῖ καὶ τὴ μάλλωσε, ἐπειδὴ τοῦ ζητοῦσε κάτι ἀκαίρως, ἀλλὰ καὶ δὲν τῆς ἔφερε ἀντίρρησι. μὲ τὸ πρῶτο διορ-

θώνει τὴν ἀδυναμία της, μὲ τὸ δεύτερο δείχνει τὴν ἀγάπη του στὴ μητέρα, ἔτσι κι ἐδῶ· καὶ τὴν ἀρρώστια τῆς κενοδοξίας γιατρεύει, καὶ τὴν τιμὴ ποὺ ταιριάζει στὴ μητέρα του δείχνει· παρ' ὅλο ποὺ ἐκείνη τοῦ ζήτησε πράγματα ποὺ δὲν ταίριαζαν στὴν ὥρα ποὺ τὰ ζητοῦσε.

Αὐτὴ εἶναι ἡ γνήσια πατερικὴ γνώμη καὶ ἀντίληψι καὶ ἡ γνήσια κι ὀρθόδοξη ἱερὰ παράδοσι γιὰ τὴ μητέρα τοῦ Χριστοῦ. ἐκεῖνα ποὺ λέγονται σήμερα γι' αὐτήν, ἰδίως ἀπὸ μοναχούς, εἶναι παραμύθια τῶν παπικῶν τὰ ὁποῖα χώθηκαν στὴν ἐκκλησία μετὰ τὸ 692.

3. Πῶς ἀποκαλοῦν τὴ μητέρα τοῦ Χριστοῦ ὁ Μ. Ἀθανάσιος κι ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος

Ἐρωτήθηκα ἂν στὰ κείμενα τῶν δυὸ μεγαλειτέρων μεταποστολικῶν ἀντρῶν τῆς ἐκκλησίας Μ. Ἀθανασίου καὶ Ἰωάννου Χρυσοστόμου ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ λέγεται ποτὲ *παναγία* καὶ *Θεοτόκος* ἢ καὶ μὲ κανένα ἄλλο προσωνύμιο. οἱ δυὸ Χριστιανοὶ ποὺ μὲ ῥώτησαν εἶναι πολὺ καταρτισμένοι κι εὐσεβεῖς ἄνθρωποι, καὶ κατάλαβα ὅτι τὸ ἐρώτημά τους εἶναι πολὺ σοβαρό, καὶ εἶναι ἐρώτημα μαθητικὸ καὶ ὄχι ἀνακριτικό, ὅπως συμπέρανα ἀπὸ τὴν ταπεινοφροσύνη τους καὶ τὸ σεβασμό τους, γι' αὐτὸ δὲν ὤκνησα νὰ ῥιχτῶ σὲ μιὰ ἔρευνα πολὺ ἐξονυχιστικὴ καὶ σὲ χρόνο πολὺ δαπανηρή, χωρὶς νὰ λογαριάσω καθόλου τὸν πολὺ χρόνο γιὰ μιὰ μελέτη σύντομη σὲ ἔκτασι. πρὶν ἀπαντήσω, πρέπει νὰ πῶ ὅτι ὡς ἐν παρόδῳ, καθὼς ἐρευνοῦσα τὰ σχετικὰ ἔργα τῶν δυὸ πατέρων καὶ στύλων τῆς ὀρθοδοξίας, διαπίστωσα καὶ ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὰ «ἔργα τους» ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα βρέθηκαν ἀπὸ ἄλλους καὶ προγενεστέρους μου ψευδεπίγραφα καὶ νόθα, καὶ τὸ μεγάλο ἔργο *Κατ' ἀρειανῶν* (PG 26,11-526) δὲν εἶναι τοῦ Μ. Ἀθανασίου· διότι στὸ χωρίο του 1,3 (17ab) φαίνεται σαφῶς ὅτι γράφει κάποιος ἄλλος· κι αὐτός, ἱστορώντας γιὰ τὸν Ἀθανάσιο, λέει· *Ἰδοὺ γοῦν καὶ μετὰ τὸν θάνατον τὸν Ἀλεξάνδρου (Ἀλεξανδρείας) οἱ κοινωνοῦντες τῷ διαδεξαμένῳ τοῦτον Ἀθανασίῳ καὶ οἷς ὁ αὐτὸς Ἀθανάσιος κοινωνεῖ τὸν αὐτὸν ἔχουσι τύπον· καὶ οὔτε ἐκείνων τὸ τούτου τινὲς ἔχουσιν ὄνομα οὔτε αὐτὸς ἐξ ἐκείνων ὀνομάζεται, ἀλλὰ πάντες πάλιν καὶ συνήθως Χριστιανοὶ καλοῦνται.*

Οἱ δυὸ μεγάλοι πατέρες τῆς ἐκκλησίας λοιπὸν στὰ γνήσια συγγράμματά τους δὲν χρησιμοποιοῦν ποτὲ τὰ δυὸ ὠριγενικὰ προσωνύμια *παναγία* καὶ *Θεοτόκος*, τὰ ὁποῖα ἀνευρίσκονται καὶ στὴν προχριστιανικὴ ἀρχαία ἑλληνικὴ θρησκεία καὶ γραμματεία, λεγόμενα γιὰ θεὲς καὶ πρωθιέρειες, κι ἀπὸ κεῖ τὰ πῆρε ὁ Ὠριγένης καὶ τὰ παρεισήγαγε στὴν ἐκκλησία. τὰ ἀγνοοῦν. ὁ Ἀθανάσιος κι ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρουν τὴ μητέρα τοῦ Κυρίου πολλὲς φορὲς καὶ τὴν

ἀποκαλοῦν πάντοτε ἀκριβῶς ὅπως καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη. τὴν ἀποκαλοῦν μὲ τὰ ὀνόματα *Μαρία, παρθένος, ἁγία, γυνή* (Γα 6,33), *μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ, μήτηρ τοῦ Κυρίου,* ἢ καὶ μὲ διαφόρους συνδυασμοὺς τῶν ὀνομασιῶν αὐτῶν μέχρι τριπλοῦς. προχωρῶ καὶ σὲ ἀναλύσεις.

Ὁ Ἀθανάσιος ἀναφέρει τὴ μητέρα τοῦ Κυρίου 74 φορὲς σὲ 11 ἔργα μὲ 8 ὀνομασίες· *Μαρία* 39 φορές, περισσότερες ἀπὸ τὶς μισές, *παρθένος* 18, *παρθένος Μαρία* 4, *Μαρία ἡ παρθένος* 4, *ἁγία Μαρία* 2, *ἁγία παρθένος* 4, *ἁγία παρθένος Μαρία* 1, καὶ *γυνὴ* 2. πολὺ ἐπίσημα δὲ στὸ σύμβολο τῆς πίστεως, τὸ ὁποῖο μέχρι τὸ *οὐκ ἔσται τέλος* συνέταξε αὐτός, ὁ Ἀθανάσιος ὀνομάζοντάς την ἄλλη μία 75η φορά, λέει τὸν Κύριο *σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου,* ὅπως ὁμολογοῦμε 17 αἰῶνες τώρα. ὁ Ἀθανάσιος δὲν ἱστορεῖ γι' αὐτὴν ποτὲ τίποτε. ἐννοεῖ ὅτι εἶναι ἐπαρκῆ γιὰ τοὺς πιστοὺς καὶ πνευματικοὺς Χριστιανοὺς ὅσα λέγονται γι' αὐτὴν στὴν Κ. Διαθήκη, ὅσα ἔκρινε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιο ὅτι πρέπει νὰ ξέρουν ὡς ἀπαραίτητα γιὰ τὴ σωτηρία τους.

Παραθέτω τὰ 74 χωρία τοῦ Ἀθανασίου μὲ τὶς παραπομπές των τόσο τὶς ὀργανικὲς (μπροστὰ) ὅσο καὶ μιὰ ἐκδοτικὴ (πίσω) στὴν Ἑλληνικὴ Πατρολογία (PG), γιὰ νὰ μπορῇ νὰ τὰ ἐλέγξῃ ὅποιος θέλει.

1. Ἀπολογητικά - β' Περὶ ἐναθρωπήσεως τοῦ Λόγου (PG 25)
   8 *ἐκ παρθένου ἀπείρου ἀνδρός* (109c)
   17 *τῆς παρθένου τικτούσης* (125c)
   18 *ἐκ παρθένου πλάττει ἑαυτῷ σῶμα* (128c)
   18 *ἐκ παρθένου μόνης προερχόμενον* (128c)
   20 *συνέστη ἐκ παρθένου μόνης* (132b)
   33 *τοῦ κατὰ τὴν παρθένον θαύματος* (153a)
   37 *ὁ ἐκ παρθένου προελθών* (160c)
   37 *ἐκ παρθένου μόνης* (160c)
2. Ἀπολογητικὸς κατ' ἀρειανῶν (PG 25)
   47 *ὁ ἀπὸ τῆς ἁγίας Μαρίας* (352b)
3. Τὰ ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ὁρισθέντα (PG 25)
   14 *ἔλαβε σῶμα ἐκ παρθένου Μαρίας* (440b)
4. Περὶ Διονυσίου Ἀλεξανδρείας (PG 25)
   9 *ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔσχε* (493a)
   11 *τὸ ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου σῶμα* (496b)
5. Περὶ τῶν ἐν Ἀριμίνῳ καὶ Σελευκείᾳ συνόδων (PG 26)
   8 *γεννηθέντα ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου* (693a)
   13 *οὐκ ἦν πρὶν γεννηθῇ ὁ υἱὸς πρὸ Μαρίας ἤθελον εἶναι (οἱ ἀρειανοί)* (704c)
   22 *σάρκα ἐκ τῆς παρθένου ἀνειληφότα* (721a)
   25 *γεννηθέντα ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου* (725c)

26 *γεννηθέντα ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου* (728b)
26 *ἐκ τῆς παρθένου σάρκα ἀνείληφε* (732a)
27 *γεννηθέντα ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου* (736b)
27 *εἴ τις κατὰ πρόγνωσιν πρὸ Μαρίας λέγει τὸν υἱὸν εἶναι* (736d)
27 *τὸν ἐκ Μαρίας υἱόν* (737a)
27 *Εἴ τις θεὸν καὶ ἄνθρωπον τὸν ἐκ Μαρίας λέγων, καὶ θεὸν τὸν ἀγέννητον οὕτω νοεῖ, ἀνάθεμα ἔστω* (737a)
27 *ἐξ οὗ ἐκ Μαρίας ἐγεννήθη* (740c)
28 *ἄνθρωπον ἀνέλαβεν ὁ Χριστὸς ἀπὸ Μαρίας τῆς παρθένου* (744a)
29 *σάρκα ἀνειληφέναι ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου* (745b)
30 *γεννηθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου τὸ κατὰ σάρκα* (784a)
45 *ὁ Σαμοσατεὺς ἐφρόνει μὴ εἶναι πρὸ Μαρίας υἱόν* (773b)
47 *Ἰγνάτιος ὁ ἐν Ἀντιοχείᾳ* (Ἐφεσ. 7,2) *εἴρηκεν· ...Ἐν ἀνθρώπῳ θεός,... καὶ ἐκ Μαρίας καὶ ἐκ θεοῦ* (776c)

6. Τόμος πρὸς Ἀντιοχεῖς (PG 26)
7 *ἔκ τε τῆς Μαρίας τὸ κατὰ σάρκα γεγέννηται* (804b)
11 *ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας καὶ ἁγίου πνεύματος* (809b)

7. Πρὸς Ἐπίκτητον Κορίνθου (PG 26)
2 *τὸ ἐκ Μαρίας σῶμα (Χριστοῦ)* (1052c)
2 *ἐκ Μαρίας... μετεποίησεν ἑαυτῷ* (1052a)
2 *ὁ λέγων ἐκ Μαρίας εἶναι τὸ Κυριακὸν σῶμα* (1053a)
2 *σάρκα ἣν ἐνεδύσατο ἐκ Μαρίας ὁ σωτήρ* (1053b)
2 *ὁ ἐκ Μαρίας προελθὼν Κύριος* (1053b)
2 *σαρκὸς δὲ τῆς ἁγίας Μαρίας* (1053b)
2 *λαβόντα ἐκ Μαρίας τὸ σῶμα* (1053c)
2 *τὸν πρὸ Μαρίας υἱὸν ὄντα τὸν πατρός* (1053c)
4 *τὸ σῶμα ἐκ Μαρίας ὡμολόγησαν* (1056c)
5 *ὑπόκειται (τῶν ἀγγέλων) ἀληθῶς ἡ Μαρία, ἵν' ἐξ αὐτῆς τοῦτο (= τὸ σῶμα ὁ Λόγος) λάβῃ* (1057b)
5 *Ἠσαΐας* (9,13) *λέγων Ἰδοὺ ἡ παρθένος* (1057b)
5 *Γαβριὴλ ἀποστέλλεται πρὸς αὐτήν, οὐχ ἁπλῶς πρὸς παρθένον, ἀλλὰ πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρί* (1057bc)
5 *ἵνα δείξῃ τὴν Μαρίαν ἀληθῶς ἄνθρωπον* (1057c)
5 *ταῦτα τικτούσης ἦν παρθένου γνωρίσματα* (1057c)
7 *ἀνθρώπινον τὸ ἐκ τῆς Μαρίας σῶμα* (1061b)
7 *ἀδελφὴ ἡμῶν ἡ Μαρία* (1061b)
7 *ἐν τῷ ἐκ Μαρίας σώματι* (1061c)
8 *ἐκ Μαρίας ἀληθῶς τεχθέντος* (1061b)
8 *οἱ νομίσαντες πρὸ τῆς Μαρίας εἶναι τὴν ἐξ αὐτῆς σάρκα* (1064a)
8 *εἰ λέγοιτο ἐκ Μαρίας εἶναι τὸ σῶμα* (1064b)

8 *ἐὰν ἀνθρώπινον εἴπωμεν τὸ ἐκ Μαρίας σῶμα* (1064b)
9 *κἂν μὴ ἐκ Μαρίας λέγωσι τὸ σῶμα* (1064c)
9 *ἐκ Μαρίας εἶναι καὶ ἀνθρώπινον τὸ σῶμα* (1065a)
9 *ὁ Λόγος προῆλθεν ἐκ Μαρίας* (1065a)
10 *τὸν ἐκ Μαρίας προελθόντα* (1065a)
10 *προελθὼν ἐκ Μαρίας ἐκλήθη Ἐμμανουήλ* (1065c)
11 *ἐπὶ ἕνα τινὰ ἄνθρωπον ἐκ Μαρίας ἦλθεν ὁ Λόγος* (1068a)
11 *διατί οὗτος ἐκ παρθένου καὶ μὴ ...* (1068b)
11 *ἐπὶ μόνου τοῦ ἐκ Μαρίας* (1068b)
11 *ὁ ἐκ Μαρίας μόνος ἀνέστη* (1068b)
11 *μόνος ὁ ἐκ Μαρίας Ἐμμανουήλ* (1068b)
11 *ἐπὶ μόνου τοῦ ἐκ Μαρίας* (1068c)
11 *ἐπὶ τοῦ ἐκ Μαρίας μόνου εἴρηται* (1068c)
12 *ἐκ Μαρίας αὐτὸς ὁ Λόγος* (1068c)
12 *ἐκ τῆς σαρκὸς τῆς Μαρίας γενόμενος ἄνθρωπος* (1069a)

8. Πρὸς Ἀδέλφιον (PG 26)
4 *τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικός* (Γα 6,33) (1077a)
4 *γέγονεν ἐκ γυναικὸς* (Γα 6,33) *καὶ γεγέννηται ἐκ παρθένου* (1077a)
4 *ἐκ παρθένου σάρκα λαβεῖν* (1077b)

9. Πρὸς Μάξιμον (PG 26)
2 *ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου προῆλθε* (1088b)

10. Πρὸς Σεραπίωνα Α′ (PG 26)
11 *τοῦ Γαβριὴλ λέγοντος τῇ Μαρίᾳ* (577b)
32 *ἐπὶ τὴν ἁγίαν παρθένον Μαρίαν* (605a)

11. Πρὸς Σεραπίωνα Γ′ (PG 26)
6 *ἐπ᾽ αὐτῆς τῆς ἁγίας Μαρίας* (633b)

Ἐπισημαίνω ἰδιαιτέρως τέσσερα χωρία τοῦ Ἀθανασίου.

1. Περὶ συνόδων Ἀριμ. καὶ Σελευκ., 27 PG 26,737a·
Εἴ τις θεὸν καὶ ἄνθρωπον τὸν ἐκ Μαρίας λέγων, καὶ θεὸν τὸν ἀγέννητον οὕτω νοεῖ, ἀνάθεμα ἔστω.
2. Αὐτόθι, 47 PG 26,776c· *Ἰγνάτιος ὁ ἐν Ἀντιοχείᾳ* (Ἐφεσ. 7,2) *εἴρηκεν· «...Ἐν ἀνθρώπῳ θεός,... καὶ ἐκ Μαρίας καὶ ἐκ θεοῦ».*
3. Ἐπίκτ., 5 PG 26,1057b· *ὑπόκειται (τῶν ἀγγέλων) ἀληθῶς ἡ Μαρία, ἵν᾽ ἐξ αὐτῆς τοῦτο (= τὸ σῶμα ὁ Λόγος) λάβῃ.*
4. Ἐπίκτ. 7 PG 26,1061b· *ἀδελφὴ ἡμῶν ἡ Μαρία.*

Στὰ τέσσερα αὐτὰ χωρία του ὁ Ἀθανάσιος ἀναιρεῖ ἐκ τῶν προτέρων πολλὰ ἐνθουσιαστικὰ καὶ πεποτνιωμένα τῶν μεταγενεστέρων χρόνων τῆς ἀπιστίας τῆς ὑποκρισίας καὶ τῆς παγανιζούσης διολισθήσεως.

Στὸ πρῶτο χωρίο ἐννοεῖ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι καὶ θεὸς καὶ ἄνθρω-

πος σ' ἕνα πρόσωπο ἀδιαίρετο, ἀλλ' ἂν κανεὶς λέῃ ὅτι κι ὁ θεὸς γεννήθηκε ἀπὸ τὴ Μαρία, εἶναι κακόδοξος καὶ πρέπει ν' ἀναθεματιστῇ. γι' αὐτὸ καὶ σὲ δεκάδες ἀπὸ τὰ 74 χωρία του, ποὺ προηγήθηκαν, τονίζει ὅτι μόνον ὁ *ἄνθρωπος*, ἢ *τὸ σῶμα*, γεννήθηκε ἀπὸ τὴ Μαρία, καὶ ὄχι ὁ θεός, ποὺ προϋπῆρχε τῆς Μαρίας. κι αὐτὸ βέβαια ποὺ λέει, μὲ ἀναθεματισμὸ μάλιστα, εἶναι τελείως ἀπαγορευτικὸ γιὰ τὸ προχριστιανικὸ κι ὠριγενικὸ προσωνύμιο *θεοτόκος*. νεστοριανισμὸς δηλαδὴ εἶναι μόνο τὸ νὰ χωρίσῃς τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ σὲ δύο πρόσωπα, ἐννοώντας χωριστοὺς τὸ θεὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο· ἡ Μαρία ὅμως γέννησε μόνο τὸν ἄνθρωπο –τὸ τονίζει αὐτὸ συνεχῶς–, μόνο τὴν ἀνθρώπινη φύσι, καὶ οἱ φύσεις εἶναι δύο καὶ ἀσύγχυτες. πραγματικὰ θεοφώτιστος ὁ Ἀθανάσιος, ποὺ προβλέπει μιὰ ἐκτροπὴ σὰν τὸ μεταγενέστερο νεστοριανισμό, ἀλλὰ καὶ μιὰ ὑπερευσεβοφανῆ κακοδοξία σὰν τὸ μονοφυσιτισμὸ τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ποὺ ἐπέβαλε μὲ φανατισμὸ τὸ παγανιστικὸ κι ὠριγενικὸ καὶ λαϊκίστικο *θεοτόκος*, πουλώντας πληθωρικὰ εὐσέβεια ὁ ἀμετανόητος δολοφόνος τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ὑψιπετῆ θεολογία ὁ καββαλιστὴς καὶ μιμητὴς τοῦ Ἰουδαίου Φίλωνος. ὁ φανατικὸς Κύριλλος μὲ τὸ *θεοτόκος* ἤθελε νὰ ἐμπεδώσῃ τὸ διαβόητο καὶ κακόδοξο σλόγκαν τοῦ Ἀπολλιναρίου, τὸ ὁποῖο αὐτὸς ὑπερτονίζει σὰ σημαία του, *Μία φύσις τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη*, νὰ ἱκανοποιήσῃ μητριαρχικὲς παγανιστικὲς ῥοπὲς δικές του καὶ τοῦ λαοτζίκου, καὶ νὰ προβάλῃ τὴν περίσσια τάχα εὐσέβειά του κι ὀρθοδοξία του σὰ διονυσιασμένος.

Στὸ δεύτερο χωρίο του ὁ Ἀθανάσιος δείχνει ὅτι γνωρίζει κι ἐκτιμάει τὸν προγενέστερό του πατέρα τῆς ἐκκλησίας Ἰγνάτιο Ἀντιοχείας καὶ τὰ κείμενά του, ἀπὸ ἕνα ἐκ τῶν ὁποίων παραθέτει καὶ χωρίο, γιὰ νὰ δείξῃ ἄμεσα μὲν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι καὶ θεὸς καὶ ἄνθρωπος γεννημένος *ἐκ θεοῦ ὡς θεὸς* καὶ *ἐκ Μαρίας ὡς ἄνθρωπος*, ἔμμεσα δὲ καὶ ὡς ἐν παρόδῳ ὅτι κι ὁ Ἰγνάτιος τὴ μητέρα τοῦ Χριστοῦ τὴν ἔλεγε ἁπλῶς *Μαρία* ὅπως ἡ Κ. Διαθήκη. ἐντριβὴς μελετητὴς τῶν προγενεστέρων του πατέρων ὁ Ἀθανάσιος, ὅπως φαίνεται καὶ σ' ὅλα τὰ κείμενά του καὶ στὴ ΛΘ' Ἑορταστικὴ ἐπιστολή του, ὅπου, γιὰ νὰ δώσῃ στὴν ἐκκλησία τὸν Κανόνα τῆς Βίβλου, γιὰ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, στηρίζεται, ὅπως διαπίστωσα ἄλλοτε, στὸ Μελίτωνα Σάρδεων τοῦ Β' αἰῶνος. Ἰγνάτιος, Μελίτων, Ἀθανάσιος· ὁ Ἀθανάσιος εἶχε πολλὴ ἐκτίμησι κι ἀμετακίνητη ὑπευθυνότητα γιὰ τὴ διατήρησι τῆς ἀκριβείας τῆς ἀποστολικῆς βιβλικῆς κι ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, κι ἀπεχθανόταν τὴ μυθομανία, ὅπως δείχνει στὴν ἐν λόγῳ Ἑορταστικὴ ἐπιστολή του.

Στὸ τρίτο χωρίο του ὁ Ἀθανάσιος, ἑρμηνεύοντας τὸ δεύτερο κεφάλαιο τῆς Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου (3,1-18) καὶ κυ-

ρίως τὰ ψαλμικὰ παραθέματα τοῦ ἀποστόλου, τονίζει ὅτι ἡ Μαρία εἶναι κατώτερη τῶν ἀγγέλων· κάτι ποὺ εἶναι τελείως ἀπαγορευτικὸ γιὰ τὰ μεταγενέστερα πεποτνιωμένα τραλαλὰ *Ἁ Τιμιωτέρα τῶν χερουβὶμ καὶ ἐνδοξοτέρα ἀσυγκρίτως τῶν σεραφίμ᾽*, ἢ *Χαίροις, μετὰ θεὸν ἡ θεός, τὰ δευτερεῖα τῆς Τριάδος ἡ ἔχουσα*, καὶ ἄλλα πολλὰ τέτοια, τὰ ὁποῖα φυσικὰ ἐπὶ Ἀθανασίου καὶ πολὺ ἔπειτα δὲν λέγονταν· οὔτε κἂν διανοοῦνταν νὰ ποῦν τέτοια πράγματα οἱ τότε Χριστιανοί· οἱ πρὸ τοῦ 600 γιὰ τὴν ἀκρίβεια.

Στὸ τέταρτο χωρίο ὁ Ἀθανάσιος, συνεχίζοντας τὴν ἴδια ἑρμηνεία, τονίζει τὸ ἁπλὸ καὶ χαριτωμένο *Ἀδελφὴ ἡμῶν ἡ Μαρία*· τελείως ἀπαγορευτικὸ καὶ αὐτὸ γιὰ ὅλες τὶς πολλὲς προσφωνήσεις τὶς παρ᾽ ἡμῖν γνωστὲς καὶ πολύχρηστες καὶ πεποτνιωμένες ἀπὸ τὸν Ζ′ αἰῶνα κι ἔπειτα, διότι, ἂν δὲν νιώθουμε τὴ Μαρία ὡς *ἀδελφή* μας (Ἑβ 3,15-17), εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐμβαθύνουμε στὸ μυστήριο τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ τῆς θείας οἰκονομίας γενικῶς. τὰ ἄλλα εἶναι μητριαρχικοὶ ἐνθουσιασμοὶ καὶ ποτνιάσεις.

Σήμερα οἱ Χριστιανοί, παρ᾽ ὅλο ποὺ ὅλη τὴν ὥρα λὲν «Οἱ πατέρες» καὶ «Οἱ πατέρες», πατέρες δὲν διαβάζουν καὶ μάλιστα τοὺς ὄντως πατέρες τῆς ἐκκλησίας, τοὺς θεοφωτίστους. ὅταν λὲν πατέρες, μᾶλλον κάποιον ζαβὸ «γέροντά τους» ἐννοοῦν, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἰδέα ἀπὸ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσι. δὲν διαβάζουν ἄλλωστε οἱ Χριστιανοὶ οὔτε Βίβλο. *παλιὰ ἀρρώστια αὐτή*, βυζαντινὴ ἤδη.

Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ποὺ εἶναι κατὰ πολὺ πολυγραφώτερος τοῦ Ἀθανασίου, ἀναφέρει τὴ μητέρα τοῦ Κυρίου περισσότερες φορές· ὡς ἑρμηνευτὴς τῆς Κ. Διαθήκης μάλιστα, λέει γι᾽ αὐτὴ περισσότερα, καθὼς ἑρμηνεύει τὶς σχετικὲς περικοπές, καὶ τὴ λέει ἐπὶ πλέον *μητέρα τοῦ Ἰησοῦ καὶ μητέρα τοῦ Κυρίου*. θὰ ἦταν φορτικὸ νὰ παραθέσω τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα χωρία του, ἀνθολογία ὁλόκληρη. ὅποιος θέλει, μπορεῖ νὰ ἐλέγξῃ ἂν εἶμαι ἀκριβής. ὁ Χρυσόστομος κινεῖται ἀκριβῶς στὴν ἴδια γραμμὴ μὲ τὸν Ἀθανάσιο καὶ τὸ συμπολίτη του Ἰγνάτιο, στὴν ἴδια γραμμὴ κινεῖται καὶ στὴν ἀντιμετώπισι τῶν θύραθεν, ἐνῷ οἱ ἄλλοι ὄχι, οἱ δὲ μεταγενέστεροί τους δραματικῶς ὄχι. οἱ δυό τους δὲν ἔβαλαν νερὸ στὸ κρασί τους, καὶ ἀκριβῶς μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Χρυσοστόμου ἄρχισε ἡ λαχταριστὴ διολίσθησι τῶν φονιάδων του. πιστεύω δὲ ὅτι μία ἀπὸ τὶς ἀφανεῖς αἰτίες ποὺ τὸν δολοφόνησαν ἐκεῖνοι ποὺ τὸν δολοφόνησαν ἦταν κι ὅτι ἤθελαν καὶ σχεδίαζαν νὰ διολισθήσουν, κι ἀνυπομονοῦσαν νὰ τὸν ἐξουδετερώσουν.

Οἱ δυὸ αὐτοὶ *στῦλοι ἐν τῷ ναῷ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ* (Ἀπ 8,7), ὁ Ἀθανάσιος κι ὁ Χρυσόστομος, οἱ κορυφαῖοι βιβλικοί, ὑπῆρξαν καὶ μάρτυρες, μετὰ τὴ λῆξι τῶν διωγμῶν μάλιστα· ὁ ἕνας πέρασε τὴ μισὴ

ζωή του στὴν ἐξορία καὶ στὴ δικαστικὴ δίωξι κι ὁ ἄλλος στὴν ἐξορία πέθανε κακουχούμενος. τὸ ἀκριβοπλήρωσαν αὐτὸ ποὺ πίστευαν.

4. Ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὶς οἰκουμενικὲς συνόδους Α′ καὶ Β′

Καὶ στὸ Σύμβολο τῆς πίστεως (τὸ «Πιστεύω»), ποὺ εἶναι ὁ δογματικὸς ὅρος τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων Α′ καὶ Β′ (ἔτη 325 καὶ 381), ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ λέγεται ἁπλῶς *Μαρία ἡ παρθένος*. κι ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ὅπως ἀνέφερα, λέει ὅτι «ἡ Μαρία εἶναι ἀδελφή μας».

5. Παναγία

Γιὰ τὴν *Παναγία* ὅταν γράφω, πρέπει πάλι πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ διευκρινίσω ὅτι, ὅπως διαπίστωσα ἐν τέλει, δὲν ἔχει καμμία σχέσι μὲ τὴ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ Μαρία, ποὺ τὸν γέννησε παρθένος, παρέμεινε γιὰ πάντα ἁγνὴ καὶ ἁγία, καὶ ὑπῆρξε μιὰ ἀπὸ τοὺς πρώτους Χριστιανούς, ὅπως ἱστορεῖται στὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου τῶν Πράξεων. μόνο ἀπὸ κάποιον ὄψιμο κι ἐντελῶς λαϊκὸ θρησκευτικὸ συγκρητισμὸ ταυτίστηκε ἡ Μαρία μὲ τὴν Παναγία, καὶ ἡ ταύτισι ἐκείνη ἦταν μιὰ πολὺ ἁμαρτωλὴ διολίσθησι.

Ἡ Παναγία καὶ Θεοτόκος, ὄνομα ὅπως εἶπα, λεγόμενο ἀρκετοὺς αἰῶνες πρὸ *Χριστοῦ* στὴν ἑλληνικὴ εἰδωλολατρία, ὄνομα ποὺ εἰσήγαγε στὴν ἐκκλησία ὁ αὐτευνουχισμένος Ὠριγένης, ἡ καὶ Δέσποινα καὶ Μήτηρ λεγομένη καὶ μὲ πολλὰ ἄλλα ὀνόματα καὶ προσωνυμίες καταστολισμένη, εἶναι ἡ μέγιστη θεὰ τῶν εἰδωλολατρῶν ὅλης τῆς γῆς, ὅταν ἐκεῖνοι κατὰ τὸ κατρακύλισμά τους στὴ διαφθορὰ καὶ τὴ διαστροφὴ φτάνουν καὶ στὰ προχωρημένα ἐκφυλιστικὰ στάδια τῆς μητριαρχίας καὶ τοῦ βακούφικου κιναιδισμοῦ. διότι ὁ κίναιδος ἱερεὺς ἀποζητάει πάντοτε τὴ «μαμά του», τὴν ὁποία, ὅταν ἦταν μικρὸς κι ἀνίσχυρος, «τοῦ τὴν κέρδιζε» ἡ ἑπόμενη ἀδερφή του, καί, ὅταν «ἐνηλικιώνεται» καὶ γίνεται «ἰσχυρός», τὴ βρίσκει ἐπὶ τέλους ἀναπαλλοτρίωτη στὸ εἴδωλο τῆς μέγιστης θεᾶς του, «γυναῖκα» ἴσως τοῦ ἀνωτάτου θεοῦ, καὶ τὴν ἐξυψώνει πάνω κι ἀπὸ τὸν «ἄντρα της», τὸν ὁποῖο αὐτὸς δὲν πολυχωνεύει. γι' αὐτὸ εἶναι σίγουρος ὅτι ἐκείνη δὲν τοῦ δίνεται πλέον, δὲν τὸν θέλει πιὰ ἐπάνω της, «ἁγνεύει». ὅπως ἡ Μήτηρ Γαῖα δὲν ἤθελε ἐπάνω της τὸν Οὐρανό, κι ἔβαλε τὸ «γιό της» Κρόνο καὶ τοῦ τἄκοψε μὲ ἕνα πολὺ ἄγριο δρεπάνι. κι ἐπειδὴ ὁ κίναιδος ἱερεὺς ταυτίζει τὸν ἑαυτό του μὲ τὸ μέγιστο θεό του, τὸ γιὸ τῆς θεᾶς Μητρός, φαντάζεται καὶ τὸ θεό του ἐκεῖνον σὰν τὸν ἑαυτό του κίναιδο καὶ χαϊδεμένο «γιὸ τῆς μαμᾶς του». ἔτσι προκύπτει ἡ ἀνωτάτη καὶ μέγιστη εἰδωλολατρικὴ

θεὰ Μητέρα, ποὺ στὴν ψυχὴ τοῦ κιναιδικοῦ καὶ γι' αὐτὸ μητριαρχικοῦ ἱερατείου της καὶ τοῦ θρήσκου λαοῦ κατέχει τὴ θέσι τῆς γνωστῆς καὶ σήμερα Παναγίας, ποὺ εἶναι καὶ Θεοτόκος καὶ Δέσποινα καὶ Μήτηρ καὶ Παμμήτειρα καὶ Παντάνασσα καὶ Μεγαλόχαρη καὶ Κυρία τῶν πάντων καὶ Σκέπη καὶ Προστασία καὶ Γλυκασμὸς καὶ ὑπέρμαχος Στρατηγός, καὶ τῶν Οὐρανῶν (δηλαδὴ τοῦ ἀνωτάτου θεοῦ) ὑψηλοτέρα καὶ Πλατυτέρα, καὶ τῶν χερουβὶμ καὶ σεραφὶμ ἀσυγκρίτως Τιμιωτέρα κι Ἐνδοξοτέρα, καὶ ὅ,τι ἄλλο μητριαρχικὸ καὶ κιναιδικὸ τοῦ κατωτέρου καὶ διεστραμμένου λαοῦ λέγεται γι' αὐτή, κι ὅταν εἶναι Μήτηρ τοῦ λαοῦ ἢ Δήμου, λέγεται καὶ Δημομήτηρ ἢ μετὰ ἀπὸ εὐφωνικὴ συγκοπὴ Δημήτηρ.

Αὐτὴ ἡ Παναγία, ὅταν οἱ «δικοί της» δὲν εἶναι κίναιδοι, εἶναι στὸ βάθος τῆς ψυχῆς των ἡ ἰδεατὴ ἐρωμένη τους. λαχταριστὴ Γοργόνα τῶν θαλασσῶν. *Παναγιὰ ἡ Γοργόνα* ἦταν γιὰ τοὺς παλιοὺς θαλασσοπόρους ναυτικοὺς τοὺς στερημένους ἀπὸ γυναῖκα, οἱ ὁποῖοι, στὴν περίπτωσι ποὺ δὲν ἐκτρέπονταν στὴν ἀρσενοκοιτία, ὅταν ῥέμβαζαν, ἔβλεπαν τὶς καμπύλες τῶν κυμάτων σὰ γυναικεῖες καμπύλες καὶ γοργόνεια κορμιά. ἀφ' ὅτου ὅμως στὶς μέρες μας ναυτολογοῦνται στὰ πλοῖα καὶ γυναῖκες, οἱ ναυτικοὶ δὲν ξαναβλέπουν Γοργόνες, κι ἔκοψαν καὶ τὴν ἀρσενοκοιτία. τὴν Παναγία ὅμως ἐξακολουθοῦν νὰ τὴν ἔχουν κρεμασμένη πάνω ἀπὸ τὸ κρεβάτι τους γιὰ πρόχειρη παρηγοριά.

Γιὰ τοὺς μοναχούς, τοὺς μὴ κιναίδους μόνο, πιὸ μακροχρονίως στερημένους ἀπὸ γυναῖκα καὶ γι' αὐτὸ πιὸ μαστόρους, ἡ Παναγία εἶναι «ὁ Γλυκασμὸς τῶν ἀγγέλων» πρῶτα κι ἔπειτα κι αὐτῶν τῶν ἴδιων· γιατὶ φαντάζονται τὸν ἑαυτό τους ἰσάγγελο· τὸ λὲν καὶ στὰ συναξάριά τους. οἱ μοναχοὶ τόσο πολὺ δὲν χωνεύουν καὶ τόσο πολὺ λοξοκυττάζουν τὸν «ἄντρα» τῆς Παναγίας, ὥστε στὴν ἀπόκρυφη φιλολογία τους γιὰ λόγους ἀσφαλείας τὸν ἔχουν πάνω ἀπὸ 80 ἐτῶν ἐρειπωμένο γέρο· μὲ τὸ προφανὲς σκεπτικὸ «Κάλλιο γαϊδουρόδενε, παρὰ γαϊδουρογύρευε» ἢ «Κι ὁ ἅγιος φοβέρα θέλει»· καὶ μόνο ποὺ δὲν τὸν εὐνούχισαν κιόλας αὐτὸν τὸν ὕποπτο. πάντως τῆς εἶναι κι αὐτοὶ πιστοί. στὸ Ἅγιον Ὄρος οὔτε πουλὶ θηλυκὸ δὲν ὑπερίπταται. ἂν τολμήσῃ κάτι τέτοιο, ἢ τὸ πάθῃ ἀπὸ λαθεμένη πλοήγησι καὶ παραβιάσῃ τὸν ἐναέριο χῶρο τοῦ Περιβολιοῦ τῆς Παναγίας, πέφτει ἀμέσως κάτω νεκρό, οὔτε ἀναχαίτισι οὔτε οἶκτος· ἄμεση κατάρριψι. ἡ ζηλότυπη Παναγία τὸ θανατώνει· δὲν ἀστειεύεται. τόσο ζηλότυπα τοὺς ἀγαπάει τοὺς μοναχούς. κι αὐτοὶ νὰ δῆς κοκοριλίκι! καὶ στὴν ἀρχαιότητα ἡ Παναγία ὡς Ἄρτεμις, ἂν κανεὶς τὴν ἔβλεπε κατὰ λάθος γυμνή, ἐκείνη τὸν θανάτωνε. καὶ τὸν Ἀκταίωνα τὸν μεταμόρφωσε σ' ἐλάφι, καὶ τὸν ἔφαγαν τὰ ἴδια τὰ σκυλιά του. ἔτσι

ἄγρια τὴ θέλουν πρὸς τοὺς ἄλλους τὴν Παναγία οἱ ἐρασταί της· εἶναι πολὺ ζηλότυποι εἴτε ὡς ἐρασταί της εἴτε ὡς κίναιδοι χαδιάρηδες γιοὶ τῆς Μαμᾶς τους αὐτῆς. ἔχω δῆ ὅμως στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ γάτες, μὲ γατάκια μάλιστα· ἄρα ὑπάρχουν καὶ γάτοι καὶ γάτες καὶ κεραμιδόγατες καὶ ὅλα τὰ σχετικά, διότι ὑπάρχουν καὶ πολλὰ ποντίκια, καὶ δὲν ὑπάρχει γιὰ τὴν ἀντιμετώπισί τους μιὰ «Παναγία ἡ Γάτα». οὔτε πιστεύω ὅτι οἱ Ἁγιορείτισσες γάτες γεννοῦν τὰ γατάκια γονιμοποιημένες ἀπὸ τοὺς μοναχούς· αὐτὸ ἐπιστημονικῶς ἀποκλείεται. οὔτε «Παναγία ἡ Κότα» ὑπάρχει, παρ' ὅλο ποὺ ἔχω δῆ στὸ Περιβόλι τῆς Παναγίας καὶ κότες ποὺ κάνουν αὐγά, ἔστω καὶ χωρὶς κόκορα, ἔχω ἀκούσει –ἀκούσει μόνο κι ὄχι δῆ– καὶ κοκόρια προφανῶς ἀρσενικὰ νὰ λαλοῦν τὴ νύχτα, οἱ κότες ὅμως δὲν ὑπερίπτανται τοῦ Ἁγίου Ὄρους, γιὰ νὰ πέσουν κάτω θανατωμένες κι αὐτὲς ἀπὸ τὴ ζηλότυπη Παναγία, ἀλλὰ πεζοποροῦν.

Βέβαια πολλοὶ μοναχοὶ ὅπως τὸ γράφουν καὶ ἀρκετὰ βιβλία τους, στὶς νυχτερινὲς ὀνειρώξεις των παθαίνουν ῥεῦσι σπέρματος ἀνεβαίνοντας τὴν Παναγία· ἐπειδὴ καμμιᾶς ἄλλης ἁγίας εἰκονίσματα δὲν ἐπιτρέπονται σὲ μοναστήρια ἀρσενικῶν, «γιὰ νὰ μὴν πειράζωνται οἱ πατέρες»· καὶ ἡ Παναγία εἶναι ἡ μοναδικὴ γυναίκα ποὺ βλέπουν ἔστω καὶ ζωγραφιστή, τὸ μοναδικὸ θηλυκό, ὁ μοναδικὸς «γλυκασμός τους». ποῦ ἀλλοῦ νὰ ἐκτονωθοῦν λοιπόν; οἱ «γέροντες» βρίσκονται σὲ ἀμηχανία μ' αὐτὸ τὸ φαινόμενο, τοὺς ξεπατώνουν στὴ νηστεία καὶ στὶς βαθειὲς ἐπικύψεις («μετάνοιες») αὐτοὺς τοὺς ἐλεεινούς, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ταλαίπωροι πάλι τὴν Παναγία τους ἀνεβαίνουν, ὅταν ἔχουν ὑπερχείλισι. καὶ τοὺς βγαίνει ἡ Παναγία τους στὸν ὕπνο γλυκασμὸς καὶ στὸν ξύπνο φαρμάκι. μερικοὶ μόνο «γέροντες» βρῆκαν τάχα τὴ λύσι, βεβαιώνοντας τοὺς ὑποτακτικούς των ὅτι ἡ «Παναγία», γιὰ τὴν ὁποία ἐκσπερματώνουν, δὲν εἶναι ἡ πραγματικὴ Παναγία, ἀλλ' ὁ σατανᾶς μεταμφιεσμένος σὲ Παναγία, γιὰ νὰ τοὺς ῥίχνῃ σὲ ἀπόγνωσι, ὅταν τοὺς καταφέρνῃ· καὶ νὰ μὴν καταθλίβωνται καὶ ἀκηδιοῦν, ὅτι στὴν Παναγία ἀσέβησαν. ἡ ἀξία ὅμως τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῆς εἶναι ἀμφίβολη, διότι ὁ Σατανᾶς δὲν εἶναι θηλυκό, καὶ ἔτσι ἡ ὀνείρωξι τῶν μοναχῶν παίρνει καὶ χαρακτῆρα ἀρσενοκοιτίας. καὶ εἶναι σαφῶς ὁμαλώτερο νὰ ἐκτονώνωνται στὴν Παναγία τους παρὰ στὸ Σατανᾶ, γι' αὐτὸ νομίζω ὅτι ὁ Σατανᾶς, ποὺ καὶ ἔξυπνος εἶναι καὶ πάντοτε θέλει τὸ μέγιστο κακὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὄχι ποτὲ τὸ ἔλασσον, σὲ μιὰ τέτοια ἐπιχείρησί του δὲν θὰ προτιμοῦσε νὰ μεταμφιεστῆ σὲ Παναγία· θὰ παρέμενε Σατανᾶς, γιὰ νὰ τοὺς ἔχῃ καὶ ἀρσενοκοῖτες.

Ὁ στρατὸς ἔχει τὴν Παναγία Σκέπη καὶ Ὑπέρμαχο Στρατηγό, ἰδίως ὅταν εἶναι στὴ μάχη κι ἔχῃ καιρὸ νὰ δῆ τὴ γυναῖκα του ἢ ἀκό-

μη κι ὅταν στὴ μάχη λιγουρεύεται ἐκείνη ποὺ θὰ βιάσῃ, ὅταν νικήσῃ. ἀλλὰ τὴν ἀνεβαίνει κιόλας τὴν Παναγία του, ἀκόμη καὶ στὸ ξύπνο, ὅσο δὲν τὴν ἀνεβαίνουν πουθενὰ ἀλλοῦ. δὲν ἔχω δῆ μέρος πού, ὅταν θυμώνουν ὁ ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου, τοῦ ἀνεβαίνουν «τὴν Παναγία του» τόσο πολὺ ὅσο στὸ στρατῶνα, δίνοντας πολλὲς φορὲς καὶ τὴν ἐντύπωσι ὅτι ὁ καθένας τους ἔχει ἄλλη Παναγία, ἰδιωτικῆς χρήσεως. διότι λένε «... τὴν Παναγία σου».

Οἱ προχριστιανικοὶ εἰδωλολάτρες τὴν Παναγία τους τὴν ἀνέβαιναν φανερὰ καὶ ξένοιαστα καὶ μὲ τὴ σιγουριὰ ὅτι τελοῦν κάτι τὸ πολὺ θεάρεστο, ὅτι δηλαδὴ αὐτὸ ἀρέσει πολὺ σ' ἐκείνη. ἄλλωστε ἡ Παναγία τους ἦταν καὶ πιὸ πρακτικὴ Μήτηρ καὶ Παντάνασσα τῶν βακούφικων πορνῶν καὶ ἱεροδούλων τῆς τελεστικῆς πορνείας καὶ τῶν κιναίδων ἱεροδούλων της καὶ ἡ ἴδια Πόρνη καὶ Πορνοβοσκὸς καὶ Μαστροπὸς καὶ ἡγουμένη τοῦ ἱεροῦ Πορνείου της καὶ Μαμὰ *(Μᾶ)* τοῦ Κιναιδαριοῦ της, καὶ θεὰ τῆς γονιμότητος δῆθεν καὶ τῆς πορνείας καὶ τοῦ κιναιδισμοῦ πράγματι, καὶ κάθε φαύλου καὶ διεστραμμένου πράγματος ἐπίκεντρο καὶ φαντασιοκόπημα.

Αὐτὴ εἶναι ἡ Παναγία, ποὺ οἱ λάτρεις της καὶ τὴ λατρεύουν φανατικὰ καὶ τὴν ἀνεβαίνουν παράφορα καὶ μ' αὐτὴ συντροφιὰ παρηγοροῦνται στὸ κελλί τους καὶ γι' αὐτὴν ἐκπορνεύονται ἢ ἐκδίδονται ὡς κίναιδοι, καὶ ὑπὸ τὴν σκέπη της καὶ ὑπὸ τὸ συναινετικὸ κι εὐνοϊκὸ μητρικὸ «βλέμμα της» διαπράττουν ὅσα ἀκάθαρτα καὶ βλεδυρὰ καὶ σιχαμερὰ διαπράττουν.

Ἀπ' ὅλα τὰ εἰδωλολατρικὰ θρησκεύματα μόνο στὸ ἰσλὰμ δὲν ὑπάρχει μιὰ Παναγία, ἐπειδὴ ἐκεῖ τὴν κάψα τους τὴν ἱκανοποιοῦν μὲ πολλὲς Παναγίες (Οὐρί, Μαυρομάτες). ἀδιόρθωτοι πολύγαμοι οἱ μωαμεθανοὶ οὔτε τὴν Παναγία τους δὲν τὴν κράτησαν μία. κι οὔτε τὴ ῥωτοῦν ἂν ζηλεύει. ὁ μωαμεθανὸς πιστεύει στὴν ἀριστοτελικὴ δοξασία ὅτι ἡ γυναίκα δὲν ἔχει ψυχὴ ἀθάνατη καὶ μεταφυσικὴ ζωή, ὅπως ἔχει ὁ ἀρσενικὸς ἄνθρωπος· σὰν τὸν Ἀριστοτέλη νὰ ποῦμε. καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἀπὸ νήπιος ἐθίζεται στὸ νὰ περιφρονῇ καὶ ν' ἀπεχθάνεται πρῶτα τὴ μητέρα του τὴν ἀδερφή του τὴ γυναῖκα του καὶ τὴν κόρη του, τὰ τέσσερα προσφιλέστερα θήλεα, κι ἔπειτα κάθε γυναῖκα. ἡ νοσταλγία του καὶ ἡ ἐπιθυμία του ἡ σεξουαλικὴ ἐπικεντρώνεται καὶ ὀργάζει στὶς Οὐρὶ τοῦ παραδείσου του μὲ τὴν ἐπαναληπτικὴ παρθενία - ἀειπαρθενία τους, ποὺ τὸν περιμένουν γιὰ ἕνα ἀτέλειωτο σεξουαλικὸ ὄργιο.

Ὁ προχριστιανικὸς Ἰσραὴλ καὶ οἱ ὄντως Χριστιανοὶ δὲν ἔχουν Παναγία· ἔχουν τὰ μυαλά τους σὲ καλὴ κατάστασι.

6. Παναγία Θεοτόκος

Τὸ ὄνομα *Παναγία* εἰσήγαγε στὴν ἐκκλησία γύρω στὸ 250 ὁ Ὠριγένης (Ἐκλ. εἰς Δευτ., PG 12, 813c), ἀλλ' εἶναι μᾶλλον 500 χρόνια ἀρχαιότερό του, ὅπως φαίνεται στὸν Ἡσύχιο ποὺ λέει· *Παναγία· ἱέρεια ἥτις οὐ μίσγεται ἀνδρί.* καὶ τὸ *Θεοτόκος,* ἐξ ἴσου ἀρχαῖο ὄνομα, εἰσήγαγε στὴν ἐκκλησία πάλι γύρω στὸ 250 ὁ Ὠριγένης (Εἰς Λουκ., 1 PG 17,329c). τὸ ἐπιβεβαιώνει κι ὁ Σωκράτης γράφοντας· *Ὠριγένης ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῶν εἰς τὴν Πρὸς Ῥωμαίους τοῦ ἀποστόλου Ἐπιστολήν, ἑρμηνεύων πῶς Θεοτόκος λέγεται, πλατέως ἐξήτασε* (Ἐκ. ἱστ. 7,32 PG 67,812 b). μετὰ τὸν Ὠριγένη τὸ μὲν *Θεοτόκος* ἀνευρίσκεται τὸν Δ' αἰῶνα στὸν Ἀλέξανδρο Ἀλεξανδρείας (Ἐπιστ. πρὸς Ἀλέξ. Κων/λεως, 12 PG 18, 568c), τὸ δὲ *Παναγία* τὸν 6ο αἰῶνα στὸν Εὐλόγιο Ἀλεξανδρείας (Εἰς τὰ Βάια, 10 PG 86, 2933a) καὶ στὸν Ἰωάννη Δ' Κωνσταντινουπόλεως (Τάξις εἰς ἐξομολ., PG 88, 1913c). τὸν 6ο αἰῶνα ἐμφανίζονται τὸ *Θεομήτωρ* σὲ κείμενο ποὺ ἀποδίδεται στὸ Συμεὼν τὸ στυλίτη (Ἐπιστ. πρὸς Ἰουστῖν., 1 PG 86,3217a), χωρὶς νὰ εἶναι καὶ γνήσιο, καὶ τὸ *Δέσποινα* στὸ Λεόντιο τὸν Ἱεροσολυμίτη (Νεστορ. 3,10 PG 86,1641d). ὡς προστάτρια τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὅλης τῆς αὐτοκρατορίας καὶ πολιοῦχος καὶ *ὑπέρμαχος Στρατηγὸς* ὑμνήθηκε τὸ 626 μὲ τὸν Ἀκάθιστο ὕμνο καὶ στὴ συνέχεια μὲ τὸν Ἀσματικὸ κανόνα ποὺ πλαισιώνει ἐκεῖνον. τὸν 8ο αἰῶνα ἐμφανίζεται τὸ *Κυρία* στὸν Ἰωάννη τὸ Δαμασκηνό, ποὺ τὴ λέει *Κυρία πάντων τῶν ποιημάτων·* ἐννοεῖται καὶ τῶν ἀγγέλων (Ἐκδ. ὀρθ. πίστ. 4, 14 PG 94,1157a). τὸ 13ο αἰῶνα, ἐπὶ φραγκοκρατίας καὶ τῶν παπικῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Θεοτόκος ὑμνήθηκε ὡς *μεσίτρια* μεταξὺ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ ὡς *μετὰ θεὸν ἡ θεὸς τὰ δευτερεῖα τῆς Τριάδος ἡ ἔχουσα.* τὸ 15ο αἰῶνα, στὴν ἀρχὴ τῆς τουρκοκρατίας, ἐμφανίζεται τὸ δημῶδες προσωνύμιό της *μεγαλόχαρη* μαζὶ μὲ τὴ γενικώτερη θεολογικὴ ἐκδοχὴ ὅτι δίνει στοὺς προσκυνοῦντας αὐτὴν *χάριν* κατ' εὐθεῖαν ἡ ἴδια. διαφέρει ἀπὸ τὸ *κεχαριτωμένη,* καθότι *κεχαριτωμένη* εἶναι ἡ λαβοῦσα χάριν, ἐνῷ *μεγαλόχαρη* εἶναι ἡ *διδοῦσα χάριν.*

Ἡ *Θεοτόκος,* μετὰ τὴν ἐπὶ δυὸ αἰῶνες ἐπιχωρίασι τοῦ προσωνυμίου της αὐτοῦ στὴν Αἴγυπτο, προβλήθηκε στὴν οἰκουμένη κυρίως διὰ τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας ἀπὸ τὴν Γ' οἰκουμενικὴ σύνοδο (431) κι ἔπειτα. ἀπὸ τὰ κείμενα τῶν περιωνύμων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων τοῦ Δ' αἰῶνος, Μ. Ἀθανασίου, Ἰωάννου Χρυσοστόμου, καὶ πολλῶν ἄλλων διασήμων ἡ *Παναγία Θεοτόκος* ἀπουσιάζει. ἡ κλιμάκωσι τοῦ πανεκκλησιαστικοῦ θεολογικοῦ ἐμπλουτισμοῦ καὶ

ἡ διατράνωσι τοῦ προσώπου της ἀρχίζει ἀπὸ τὸν δολοφόνο τοῦ Χρυσοστόμου Κύριλλο Ἀλεξανδρείας. στὴ λατρεία τοῦ μοναχικοῦ κόσμου ἡ *Παναγία Θεοτόκος* μπῆκε περίπου τὸ 610. γι' αὐτὸ καὶ στὴ *γεροντικὴ* καὶ *ἀββάδικη* φιλολογία, ὅπως εἶναι ὁ Βίος τοῦ «Μ. Ἀντωνίου», τὰ διάφορα Γεροντικά, τ' Ἀποφθέγματα γερόντων, καὶ τὸ Λαυσαϊκὸν τοῦ Παλλαδίου, ὅλ' ἀρχαιότερα τοῦ 700, ἡ *Παναγία* ἀπουσιάζει ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν μοναχῶν, ἐνῷ ἡ παρουσία της εἶναι πολὺ ἔντονη στὴ μετέπειτα μοναστικὴ κι ἀσκητικὴ φιλολογία. ὁ μοναχισμὸς ἔμαθε τὴν *Παναγία* ἀπὸ τὸν ἀστικὸ λαϊκὸ κόσμο, καὶ ταχύτατα αὐτὴ ἔγινε ἡ *παράκλησις* τῶν μοναχῶν καὶ ἡ *φοβερὰ προστασία* τους ἀπὸ τὰ *πεπυρωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ* καὶ *τὰς τῆς σαρκὸς αὐτῶν ἐπαναστάσεις*. στὸν ἔξω κόσμο ἡ κλιμάκωσι τῆς διατρανώσεως τοῦ λατρεμένου προσώπου της προηγήθηκε. στοὺς καββαλιστὰς ἑρμηνευτὰς τῆς Βίβλου ὡς *νύμφη* τοῦ Ἄσματος δεσπόζει τὸν Γ' αἰῶνα ἡ *ψυχή*, τὸν Δ' καὶ Ε' αἰῶνα ἡ *ἐκκλησία*, κι ἐπὶ τέλους τὸν 6ο αἰῶνα μέχρι καὶ τὸν 14ο ἡ *Παναγία Θεοτόκος*. ἀπὸ τὴν ἑρμηνεία αὐτὴ προῆλθε ἡ ἐπῳδὸς τοῦ Ἀκαθίστου *Χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε* (=ἀγάμητη). ἔτσι ἡ *Παναγία Θεοτόκος* ὑμνήθηκε στὴ συνέχεια περιτράνως ὡς *παντάνασσα τῆς κτίσεως, βασίλισσα τῶν οὐρανῶν, οὐρανῶν ὑψηλοτέρα, τιμιωτέρα τῶν χερουβὶμ καὶ ἐνδοξοτέρα ἀσυγκρίτως τῶν σεραφίμ*, ἐνῷ στὴ Βίβλο ὁ Κύριος ὡς ἄνθρωπος φέρεται ὡς *βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένος* (Ἑβ 3,6). στὴ Δύσι καὶ στὴ Ῥωσία τὸ πρόσωπο τῆς *Παναγίας* πῆρε μεγαλείτερες διαστάσεις. ἡ δὲ Δύσι θεολόγησε γιὰ τὴν κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τῆς ἀσπόρου συλλήψεως τοῦ Κυρίου ἄσπορη καὶ ἄσπιλη σύλληψι τῆς Θεοτόκου στὴν κοιλιὰ τῆς γνωστῆς ἀπὸ τὸ ἀπόκρυφο Κατὰ Ἰάκωβον Εὐαγγέλιον μητέρας της Ἄννης, χωρὶς τὴ συνδρομὴ τοῦ ἀντρός της Ἰωακίμ, γνωστοῦ ἐπίσης ἀπὸ τὸ ἴδιο κείμενο, ἄσπιλη σύλληψι ἀπαραίτητη κατὰ τὴ θεολογία αὐτὴ γιὰ τὴν ὁλοκλήρωσι τῆς ἀναμαρτησίας τῆς Παναγίας Θεοτόκου.

Οἱ πρὸς τιμὴν τῆς *Θεοτόκου* ἑορτὲς οἱ ἀργότερα λεγόμενες «θεομητορικές», ὅλες ἀνεξαιρέτως εἶναι μεταγενέστερες τῆς Δ' οἰκουμενικῆς συνόδου (451). ἔτσι τὸν Ε' αἰῶνα ὡρίστηκε πρῶτα στὶς 26 Δεκεμβρίου, τὴν ἑπομένη τῶν Χριστουγέννων, ἡ ἑορτὴ «Σύναξις τῆς Θεοτόκου»· ἡ λέξι σημαίνει «κοίμησις». στὰ τέλη ὅμως τοῦ ἴδιου αἰῶνος ἡ «Κοίμησις τῆς Θεοτόκου» μετατέθηκε στὶς 15 Αὐγούστου, ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία μέχρι τότε καὶ γιὰ ἕναν ἀκόμη αἰῶνα ἑορταζόταν μὲ μεγάλες πανηγύρεις ἡ θεὰ Ἄρτεμις ἡ Ἐφεσία, ὁπότε ἡ κατὰ τὴν 26 Δεκεμβρίου «Σύναξις τῆς Θεοτόκου» ἔγινε «Ἐπιλόχεια τῆς Θεοτόκου». στὴν πρὸ τοῦ σχίσματος Δύσι φύτρωσε καὶ ἀναπτύχθηκε τὸ δόγμα τῆς ἀναστάσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς ἀναλήψεώς

της στοὺς οὐρανοὺς μὲ ἄφθαρτο τὸ ἐξ ἀναστάσεως σῶμα της, κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν πρὸς τὸ σῶμα τοῦ ἀναστημένου Κυρίου τὸ ἀναληφθὲν στοὺς οὐρανούς. ἡ ἀνάστασι τῆς Παναγίας Θεοτόκου *(Sanctissima Deipara)* ἐκφράζεται μὲ τὸν ὅρο *μετάστασις (translatio)*, ὁ ὁποῖος στὰ χρόνια μας εἰσάγεται σιγὰ σιγὰ μὲ τὴ θεολογικὴ αὐτὴ σημασία καὶ σ' ἐμᾶς. ἔτσι σ' ἐμᾶς ὡς *μετάστασις* ἐννοεῖται ἄλλοτε ὁ *θάνατος* κι ἄλλοτε ἡ *ἀνάστασις*. διότι στὰ μὲν νεκρώσιμα κι ἐπιμνημόσυνα κείμενα *ματαστάντες* εἶναι οἱ νεκροὶ (καὶ *τοῖς μεταστᾶσι δοῦναι τὴν ἀνάπαυσιν)*, στὰ δὲ γύρω ἀπὸ τὴ Θεοτόκο κείμενα *μεταστᾶσα* εἶναι ἡ *ἀναστᾶσα*. κατὰ τὸν 6ο αἰῶνα ὡρίστηκαν στὶς 8 Σεπτεμβρίου τὸ «Γενέθλιον τῆς Θεοτόκου» καὶ στὶς 21 Νοεμβρίου τὰ «Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου», δηλαδὴ ἡ εἴσοδος καὶ ἡ ἐγκατάστασι τῆς τριετοῦς Θεοτόκου μέσα στὰ *ἅγια τῶν ἁγίων* τοῦ ναοῦ τῶν Ἱεροσολύμων, ὅπου κατὰ τὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα τῆς ἑορτῆς αὐτῆς (Ἑβ 10,1-8) μέχρι καὶ τὴ σύνταξι τῆς Πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς *ἔμπαινε μόνος ὁ ἀρχιερεὺς* καὶ αὐτὸς μόνο *ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ* (Ἑβ 10,8). ἐν τούτοις κατὰ τὸ ἀπόκρυφο Κατὰ Ἰάκωβον Εὐαγγέλιον, στὸ ὁποῖο στηρίζεται ἡ ἑορτή, μπῆκε ἐκεῖ κι ἐγκαταστάθηκε καὶ χωρὶς καμμιὰ ἀπολύτως ἔξοδο ἐγκαταβίωσε ἡ Θεοτόκος ἀπὸ τριῶν μέχρι δώδεκα ἐτῶν, ὥστε νὰ εἶναι σίγουρο τὸ ἄσπιλο τῆς παρθενίας της καὶ τὸ ἀναμάρτητο τῆς βιώσεώς της μέχρι τὴν πρὸς *φύλαξιν τῆς παρθενίας* της παραλαβὴ τῆς δωδεκαέτιδος *Κόρης* ἀπὸ τὸν ὑπέργηρο καὶ ὑπερογδοηκοντούτη μνηστῆρα, ὁ ὁποῖος προκαταβολικῶς καὶ μὲ σχετικὴ ἐμβρίμησι τῶν ἀρχιερέων σωφρονίστηκε δεόντως. τὸν ἴδιο αἰῶνα ὡρίστηκε κι ὁ «Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου» στὶς 25 Μαρτίου, μὲ ἀνάστροφη μέτρησι ἐννέα μηνῶν ἀπὸ τὶς 25 Δεκεμβρίου, δηλαδὴ τοῦ χειμερινοῦ ἡλιοστασίου, ἑορτὴ τὴν ὁποία εἶχε φέρει τὸ 381 ἀπὸ τὴ Ῥώμη ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνός. τὸν 7ο αἰῶνα (626 καὶ ἑξῆς) ὡρίστηκε στὶς 9 Δεκεμβρίου ἡ ἑορτὴ τῆς «Συλλήψεως τῆς Θεοτόκου» καθ' ὁμοίωσιν τῆς ἑορτῆς τῆς «Συλλήψεως τοῦ Χριστοῦ». τὸ 10ο αἰῶνα ὡρίστηκε ἡ ἑορτὴ τῆς Θεοτόκου ὡς «Ἁγίας Σκέπης» τῶν ἀνυμνούντων αὐτὴν τὴν 1 Ὀκτωβρίου, ἑορτὴ ἡ ὁποία μὲ συνοδικὴ ἀπόφασι τῆς 17-10-1952 μεταφέρθηκε στὶς 28 Ὀκτωβρίου, ὅταν εἶχε κηρυχθῆ ὁ ἑλληνοϊταλικὸς πόλεμος τοῦ 1940, κατὰ τὸν ὁποῖο ἡ *ὑπέρμαχος Στρατηγὸς* ἔσκεπε προστάτευε καὶ καθωδηγοῦσε στὶς φονικώτατες ἀλλὰ νικηφόρες μάχες τοὺς Ἕλληνες στρατιῶτες. ἀπὸ τὶς «θεομητορικὲς ἑορτὲς» οἱ τέσσερες, «Σύλληψις», «Γενέθλιον», «Εἰσόδια», καὶ «Κοίμησις» ἢ «Μετάστασις» ἀντλοῦνται ἀπὸ τὸ ἀπόκρυφο καὶ πολὺ βρόμικο καὶ κακόδοξο Κατὰ Ἰάκωβον Εὐαγγέλιον, καὶ οἱ ἄλλες εἶναι προτάσεις ἄλλων.

Ἦταν εὐνόητο ἡ γύρω ἀπὸ τὴν *Παναγίαν Θεοτόκον* θεολογία

ν' ἀναπτυχθῇ ἔτσι, ἐφ' ὅσον ἀπ' αὐτὴν κατ' εὐθεῖαν ἐξαρτήθηκε ἐν τέλει ἡ σωτηρία τῶν προσκυνούντων καὶ μεγαλυνόντων αὐτὴν σύμφωνα μὲ τὴν ἐπίκλησί τους *«Παναγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς»*.

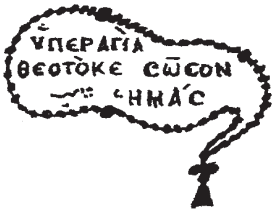

Τί λένε οἱ καλόγεροι γιὰ τὴ *Θεοτόκο* τους.

7. Ἡ Παναγία τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τοῦ Ὀδυσσέως στὴν Ἰλιάδα καὶ στὴν Ὀδύσσεια

Στὰ δυὸ Ὁμηρικὰ Ἔπη, τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τὴν Ὀδύσσεια τοῦ Ὀδυσσέως, ἐκείνη ποὺ προστατεύει ἐμψυχώνει καὶ καθοδηγεῖ ὡς ὁδηγήτρια λαοδηγήτρια καὶ ὑπέρμαχος Στρατηγὸς τοὺς δυὸ αὐτοὺς ἀντρειωμένους, τὸν ἀνυποχώρητο καὶ τὸν στρατηγικό, εἶναι ἡ Παναγία τους, ἐκείνη ἡ ἴδια ἡ ἀνεκρίζωτη καὶ ἀναποτοξίνωτη ποὺ τὸ 1940 ὡς ἑλληνικὴ Παναγία κατάφορτη μὲ ὅπλα καὶ μ' ἐκρηκτικὰ πέταξε στὴ θάλασσα τῆς Ἀλβανίας τὴν ἰταλικὴ Παναγία τὴ λεγόμενη Μαντόνα (Ma Donna = Δέσποινά μου), ὅπως ἀκριβῶς ἡ Παναγία τῶν Ἀχαιῶν Ἀχιλλέως Ὀδυσσέως Αἴαντος Διομήδους Ἀγαμέμνονος Νέστορος *Ἀθήνη* στρίμωχνε τραυμάτιζε ἔτρεπε σὲ φυγὴ καὶ γιουχάϊζε τὴν Παναγία τῶν Τρῴων Αἰνείου Ἕκτορος Πάριδος ...*Ἀθήνη πάλι* (Ὅμηρος, Ζ 263-285) ἢ κι *Ἀφροδίτη.* ὅλοι εἶχαν «τὴν Παναγία τους». κανεὶς ἀντρειωμένος δὲν εἶχε προστάτη ἀρσενικὸ θεό. ἦταν ἄλλωστε ἄγνωστη ἀκόμη τότε ἡ ἀρρενομανὴς καὶ σοδομιτικὴ φιλοσοφία τοῦ Σωκράτους καὶ οἱ ἱεροὶ λόχοι τῶν ἐν Θερμοπύλαις Σπαρτιατῶν καὶ τῶν Θηβαίων τοῦ ζεύγους Ἐπαμεινώνδου καὶ Πελοπίδου. μεταγενέστερο φροῦτο ἐκεῖνο. στὸν Ὅμηρο δεσπόζει τὸ κατὰ φύσιν ὡς μοναδικό· τὸ παρὰ φύσιν εἶναι ἀκόμη ἄγνωστο. ἄγρια Παναγία καὶ ἄγρια παρθένος ἡ Ἀθήνη, βρόμικη Παναγία ἡ Ἀφροδίτη. ἂν καὶ τὴ δεύτερη ὁ Ὅμηρος τὴν ξέρει μόνον ὡς μοιχαλίδα, ὄχι ἀκόμη ὡς πόρνη· ἀγνοεῖ τὴν πορνεία, ἀλλὰ καὶ ἡ *Ἄρτεμις* (= ἀτρύπητη) ἡ ἄλλη Παναγία, στὴ μητροπολιτικὴ Ἑλλάδα ἦταν ἐπίσης ἄγρια παρθένος, ἐνῷ στὴ βρόμικη Μ. Ἀσία εἶχε γόμωσι πορνικῆς Κυβέλης καὶ ἦταν βρόμικη καὶ *πολύμαστος Ἄρτεμις τῶν Ἐφεσίων·* τὸ *πολύμαστον* ἐκφράζει τὴν ἀχόρταγη σεξουαλικὴ βουλιμία τῶν πελατῶν τῆς πόρνης. στὴ μητροπολιτικὴ Ἑλλάδα μέχρι

τὸν Ὅμηρο δὲν ἦταν γνωστὴ ἡ πορνεία· μόνον ἡ μοιχεία ὁ βιασμὸς καὶ ἡ ἀποπλάνησι· ὄχι ἡ ἐμπορικὴ καὶ ἱερατικὴ κι ἐπαγγελματικὴ πορνεία· ὁ Ὅμηρος, ὅπως εἶπα, τὴν ἀγνοεῖ. γι' αὐτὸ καὶ στὴ μητροπολιτικὴ Ἑλλάδα ἡ Ἄρτεμις εἶναι τόσο ἄγρια παρθένος, ποὺ τὸν κυνηγὸ Ἀκταίωνα, ὅπως ἀνέφερα, τὴν εἶδε στὸ δάσος γυμνή, τὸν ἔκανε ἐλάφι, ὥστε νὰ τὸν κατασπαράξουν τὰ ἴδια του τὰ ζαγάρια. ὅπως κι ἡ Παναγία τοῦ ψεύτικου Κατὰ Ἰάκωβον Εὐαγγελίου, ἐκδικούμενη τὸ μιαρὸ Ἰουδαῖο, ποὺ τόλμησε νὰ τὴν ἀγγίξῃ, τοῦ ἔκοψε καὶ τὰ δύο χέρια, μερικὲς φορὲς εἶναι Παναγία ἡ *Ἥρη*, μερικές, ὅπως εἶπα, καὶ ἡ *Ἄρτεμις*, σπανιώτερα ἡ *Περσεφονείη (= πέρσις + φόνος)*, στὸ προϊστορικὸ μυθικὸ ὑπόβαθρο ἡ πιὸ φοβερὴ Παναγία εἶναι ἡ σχεδὸν παρωπλισμένη *Στὺξ* μὲ τὸ *στυγερόν* καὶ φρικιαστικὰ φοβερὸ *ὕδωρ τῆς Στυγός*, στὴν ὁποία ὡρκίζονταν ἔντρομοι οἱ θεοί· μία μόνο φορὰ ἀλλὰ πολὺ ἰσχυρὴ εἶναι ἡ *Μαῖα* (= Μάια, Μήτηρ) τοῦ θαυμαστοῦ βρέφους, ποὺ γεννήθηκε στὸ *σπήλαιον* τῆς Κυλλήνης, αὐτὴ ποὺ ἀργότερα σκότισε τὸν ἀνισόρροπο Ἰουστῖνο νὰ ὑποστηρίξῃ ἔτσι ξεκάρφωτα ὅτι κι ὁ Χριστὸς σὲ *σπήλαιον* γεννήθηκε, κάτι ποὺ στὴν Κ. Διαθήκη δὲν λέγεται, καὶ νὰ πείσῃ ὁ παλαβὸς ἀρνητὴς τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ ὅλη τὴ Χριστιανωσύνη ὅτι σὲ *σπήλαιον· Καὶ ἡ γῆ τὸ σπήλαιον τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει*, ὅπως λέει συγκρητιστικὰ κι ὁ Ῥωμανός· *Ἐν τῷ σπηλαίῳ τίκτεται ἐν φάτνῃ τῶν ἀλόγων*, ὅπως λὲν καὶ τὰ φερτὰ ἀπὸ τὴ Δύσι συγκρητιστικὰ κάλαντα τῆς φραγκοκρατίας, ποὺ ἔγιναν «ἐθνική μας παράδοσι». *ἐν σπηλαίῳ ἐν φάτνῃ!* σὰ νὰ λὲς «Στὸ σπήλαιο τοῦ Δυροῦ στοὺς στάβλους τοῦ Αὐγείου», ἤτοι «Στὸ Λευκὸ Πύργο τῆς Θεσσαλονίκης στὴν ἀκρόπολι τῶν Ἀθηνῶν». ὁ κάθε ψυχοπαθὴς μπορεῖ νὰ δημιουργῇ «ἱερὰ παράδοσι». στὴ θρησκεία δὲν χρειάζεται ἡ λογικὴ πρὸ παντός. ὅπως στὰ θρακικὰ κάλαντα, ὅταν *ἡ Παναγία κοιλοπονοῦσε* γιὰ νὰ γεννήσῃ, παρακαλοῦσε τὸν Πρόδρομο καὶ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους νὰ τρέξουν νὰ φωνάξουν τὴ μαία. σὰ νὰ λὲς ὅτι ὁ Κολόμβος, μόλις ἔφτασε στὴν Ἀμερική, φωτογράφησε μὲ τὸ κινητό του τὸ ἄγαλμα τῆς ἐλευθερίας στὸ λιμάνι τῆς Ν. Ὑόρκης λέγοντας· «Πρὶν τὸ ἀνατινάξῃ κι αὐτὸ ὁ Μπὶν Λάντεν». εἶναι ὅμως πλειστάκις Παναγίες καὶ ἡ *Γαῖα* καὶ ἡ Ῥέα ἢ *Ῥείη* (= γρήγορη, *Γοργοεπήκοος*, ποὺ φέρνει γρήγορη γέννα), καὶ ἡ *Μήτηρ* ἢ *Δημομήτηρ* (= Μητέρα τοῦ λαοῦ καὶ Λαοδηγήτρια) ἢ κατὰ συγκοπὴν *Δημήτηρ* (σὰν τὰ *ἀμφιφορεὺς - ἀμφορεύς, κελαινονεφὴς - κελαινεφής*, κλπ.) ἢ καὶ *Δηὼ* ἤτοι *Παναγίτσα* ἢ *Παναγούδα*. ἡ εἰδωλολατρία εἶχε πολλὲς κι ἐξειδικευμένες παραλλαγὲς τῆς Παναγίας, ὅπως τώρα λένε καὶ *Χελιδονοῦ* καὶ *Τριχεροῦσα* καὶ *Γλυκοφιλοῦσα* καὶ *Κυρία Κουκουζέλισσα* καὶ *Πορταΐτισσα* (=θυρωρὸς) καὶ *Δοχειάρισσα* (=ἀποθηκάρισσα), καὶ *Κου-*

νίστρα (Παπαδιαμάντης) καὶ στὸ Πήλιο *Παναγία ἡ Τρῦπα·* καὶ σιγὰ σιγὰ θὰ ποῦν καὶ *Ἰδιαιτέρα* καὶ *Σπιτωμένη* καὶ *Κυλικειάρχισσα* καὶ *Ἀεροσυνοδὸς* καὶ *Σερβιτόρα*. καὶ στὴν ἀρχαιότητα ἄλλοτε εἶναι ἡ ὀργιαστικὴ πόρνη Παναγία κι ἄλλοτε ἡ ἄγρια παρθένος Παναγία. διότι εἶναι πάντοτε πολεμοχαρὴς καὶ θεὰ τοῦ πολέμου· τὸ φανέρωσε κι ὁ Κολοκοτρώνης. διότι δηλαδὴ ὁ πολεμιστὴς στρατιώτης καὶ τὴν πόρνη, στὴν ὁποία θὰ ἐκτονωθῇ ὡς φαντάρος, τὴ θέλει, καὶ τὴν παρθένο κοπέλλα ποὺ θὰ βιάσῃ ὡς νικητὴς τὴ λαχταράει καὶ τὴν ὀρεξεύεται καὶ φαντασιώνεται γι' αὐτήν. ἡ κάθε Παναγία καὶ ἡ διαχρονικὴ Παναγία εἶναι ντοῦμπλε - φάς. καὶ στὴ θάλασσα, ὅπου, ὅπως εἶπα, γιὰ τοὺς στερημένους ἀπὸ γυναῖκα ναυτικοὺς οἱ καμπύλες της ταυτίζονται μὲ τὶς καμπύλες τῶν κυμάτων, εἶναι μισολαχταριστὴ μισοεπικίνδυνη *Γοργόνα* καὶ *Παναγία Γοργόνα*. καὶ εἶναι καὶ *Στρατηγός·* καὶ εἶναι τὸ κίνητρο ποὺ κινεῖ ὠθεῖ κι ἐξωθεῖ καὶ ἄγει καὶ φέρει τὸ φαντάρο νὰ πολεμάῃ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι μετὰ τὴ νίκη θὰ τὴ βιάσῃ καὶ θὰ τὴν πηδήξῃ, καὶ σίγουρα τραγανὲς παρθένες θὰ βιάσῃ· τὴν πόρνη τὴν ἔχει πρὸ τῆς νίκης, ἀλλὰ καὶ τὴ βαριέται. μοῦ τὸ ἐξήγησε αὐτὸ πολὺ ἁπλοϊκὰ ἕνας συνταγματάρχης, ὅταν ἤμουν ἀνθυπίλαρχος. παρήλαυνε δίπλα μας σὲ πρόβα ἕνα ἄγημα στρατιωτῶν, ποὺ τραγουδοῦσε·

Καὶ οἱ Τούρκισσες θὰ θυμηθοῦνε
τοῦ τσολιᾶ τὴ φούστα ποὖναι κλαρωτή.

ἀλλ' αὐτοσχεδιάζοντας κυνικὰ καὶ πρόστυχα, ἀντὶ γιὰ *φούστα* καὶ *κλαρωτὴ* ἔλεγαν δυὸ ἄλλες λέξεις. λέω στὸ συνταγματάρχη ποὺ τοὺς καμάρωνε· «Πῶς τὸ ἐπιτρέπετε;». καὶ μοῦ λέει μὲ ἀγέρωχο καὶ κυνικὸ χαμόγελο· «Ἔ ἒ ἀνθυπίλαρχε, τὰ φανταράκια βαρέθηκαν τὸ μπουρδέλλο· λαχταροῦν καὶ λίγο φρέσκο κρέας». αὐτὲς εἶναι οἱ δυὸ ὄψεις τῆς ντοῦμπλε – φὰς *ὑπερμάχου Στρατηγοῦ*, ποὺ ὡς ἐξώστηθη κι ἀναιδὴς *Μασσαλιῶτις* ὁδηγεῖ στὴ μάχη καὶ στὴ νίκη τοὺς πολεμιστάς, δακτυλοδεικτώντας τὸν ἀντίπαλο ἀρσενικό. εἶναι τὸ λαχταριστὸ κοψίδι, ποὺ κάνει τὶς γάτες νὰ τρώγωνται μεταξύ τους.

Αὐτὴ εἶναι ἡ Παναγία τους, ποὺ καὶ τὴν τιμοῦν καὶ τὴ βλαστημοῦν ἐναλλὰξ 2 φορὲς στὸ λεπτό, τὴν ἔχουν εἰκόνισμα φυλαχτὸ στὸν κόρφο τους, καὶ γιὰ χάρι της λαχταροῦν νὰ σφάξουν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τοὺς ὁρμοῦν παρακινούμενοι κι ἐκεῖνοι ἀπὸ τὴ δική τους Παναγία, τὴ Μαντόνα. καὶ τὰ τραγιὰ καὶ τὰ κοκόρια σκοτώνονται μεταξύ τους καὶ κατασπαράζονται γιὰ τὸ θηλυκὸ στόχο τους.

Ὅποιος Χριστιανός, μετὰ τὴν παροῦσα ἐνημέρωσι, ἐξακολουθεῖ νὰ βλασφημῇ τὴ μητέρα τοῦ Κυρίου, ταυτίζοντάς την συγκρητιστικῶς μὲ τὴν ἀκάθαρτη καὶ βρόμικη φαντασίωσι τῶν εἰδωλολατρῶν τὴ λεγόμενη Παναγία καὶ Θεοτόκο, αὐτὸς νὰ μὴ φαντασιώνεται ὅτι

εἶναι Χριστιανός. *τεκνία φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων* (Α΄ Ἰω 15,10).

8. Φτιάξιμο θεᾶς

Γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὴν Πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολή του·

Ἑβ 10,1-8· Μετὰ *τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη Ἅγια ἁγίων... εἰς δὲ τὴν δευτέραν (σκηνὴν) ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος (εἰσίησιν) ὁ ἀρχιερεύς...*

Μετὰ τὸ δεύτερο καταπέτασμα ἡ σκηνὴ ποὺ λέγεται ἅγια ἁγίων... στὴ δεύτερη (σκηνὴ) μπαίνει μία φορὰ τὸ χρόνο μόνος ὁ ἀρχιερεύς...

Ὁ ἀπόστολος, ποὺ εἶναι ἤδη ἡλικιωμένος καὶ γράφει τὰ θεόπνευστα αὐτὰ λόγια του σὲ χρόνια, κατὰ τὰ ὁποῖα ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου ἴσως δὲν ζῇ πιὰ ἐπάνω στὴ γῆ, δὲν γνωρίζει καμμία ἐξαίρεσι, κατὰ τὴν ὁποία νὰ μπῆκε στὰ ἅγια τῶν ἁγίων καὶ κάποιος ἄλλος, καὶ μάλιστα γυναίκα, καὶ μάλιστα γυναίκα ποὺ μέχρι τότε δὲν εἶχε δείξει ἀκόμη ὅτι εἶναι κάποια σπουδαία, καὶ μάλιστα ὄχι μόνο νὰ μπῆκε γιὰ μία μόνο στιγμή, ὅπως ἔμπαινε μία φορὰ τὸ χρόνο ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ Ἰσραήλ, ἀλλὰ νὰ μπῆκε γιὰ νὰ κατοικήσῃ ἐκεῖ 9 χρόνια, χωρὶς νὰ βγῇ καθόλου, λὲς καὶ ὑπῆρχε ἐκεῖ μέσα βρύσι καὶ λουτρὸ καὶ τουαλέττα καὶ πλυντήριο καὶ ντουλάπα γιὰ ῥοῦχα καὶ κουβέρτες καὶ κρεβάτι καὶ κάθισμα καὶ σχολεῖο γιὰ γραμματομάθεια καὶ δάσκαλοι καὶ Βίβλος καὶ χῶρος περιπάτου καὶ χῶρος κάποιας ἐργασίας ἢ ἀπασχολήσεως, ὥστε νὰ μὴν εἶναι ἕνα τελείως ἀργόσχολο κι ἀδρανὲς κι ἀμετακίνητο ἄτομο, σὰ νὰ ἦταν λ.χ. ξαπλωμένη παράλυτη. οὔτε θὰ δεχόταν βέβαια ὁ θεόπνευστος ἀπόστολος τὴν ἀνοησία ὅτι τὸ ὑπεροχώτερο κοριτσάκι τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ φυλαχτῇ ἁγνό, ἔπρεπε νὰ ἐγκλειστῇ ἔτσι ἐκεῖ μέσα σὰ νὰ ἦταν κανένα σεξομανῶς λυσσασμένο ἄτομο, ποὺ σὲ ἡλικία 3-12 ἐτῶν θὰ ἔχανε τὴν ἁγνότητά του ἀμέσως μόλις θ' ἀντίκρυζε ἄντρα. κι οὔτε βέβαια εἶναι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἁγνότης μιὰ «ἁγνότης» ποὺ «φυλάχτηκε» μὲ τέτοιον τρόπο κονσέρβα, οὔτε θὰ διάλεγε ὁ Κύριος γιὰ μητέρα του ἕνα τέτοιο ψυχανώμαλο ἄτομο. μόνο φρενοβλαβεῖς μανιακοὶ καὶ ψυχανώμαλοι μποροῦν νὰ φανταστοῦν καὶ νὰ ὑποστηρίξουν τέτοιες ἐμετικὲς ἀηδίες καὶ ἀνισόρροπες φαντασιώσεις.

Θὰ μείνῃ δὲ κανεὶς περισσότερο κατάπληκτος, ὅταν διαπιστώσῃ ὅτι ἡ περικοπὴ αὐτὴ τοῦ Παύλου διαβάζεται ὡς ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα στὴν «ἑορτὴ» τῶν λεγομένων Εἰσοδίων τοῦ 6ου αἰῶνος.

μόνο ἐμπαίκτης θὰ μποροῦσε νὰ προγραμματίση ἕνα τέτοιο πρᾶγμα, καὶ μάλιστα εἰδικὴ καὶ ἰδιαζόντως εἰδεχθὴς περίπτωσι ἐμπαίκτου· θεομπαίχτης. καὶ τέτοιος ἀκάθαρτος ἦταν ὁ συντάκτης τοῦ βρόμικου ἀποκρύφου τοῦ Γ' αἰῶνος «Κατὰ Ἰάκωβον Εὐαγγέλιον».

Τὸ ἂν φυσικὰ κάποιοι θεριακλῆδες ψάλτες μερακλώνονται μὲ σχετικὰ τροπάρια καὶ δοξαστικὰ γύρω ἀπὸ τὸ βρόμικο καὶ ἀσεβὲς αὐτὸ σενάριο, πεποιημένα μάλιστα καὶ πεποικιλμένα ἀπὸ ποιητὰς μερακλῆδες καὶ μελοποιημένα σὲ πολὺ μερακλήδικη μουσική, κι ἂν ἀγριεύουν, ὅταν κάποιοι τοὺς φαίνωνται ὅτι τοὺς «ἀπειλοῦν» νὰ τοὺς κόψουν αὐτὴ τὴ μερακλήδικη δόσι τους, ὅπως ὁ Παῦλος ἔκοψε τὴν τέτοια δόσι τοῦ *ἀργυροκόπου Δημητρίου* (Πξ 63, 3-23) καὶ παρὰ λίγο νὰ θανατωθῇ ἀπὸ τοὺς λυσσασμένους μπράβους τοῦ Δημητρίου ἐκείνου. αὐτὸ βέβαια εἶναι ζήτημα ἐξαρτήσεως, ἡ ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποτοξίνωσι καὶ ἀπεξάρτησι εἶναι ἔργο δυσχερέστατο κι ἐπικινδυνότατο.

Πλὴν ὁ ἀπόστολος δὲν γνωρίζει νὰ μπῆκε κανεὶς ἄλλος ἐκτὸς τοῦ ἀρχιερέως στὰ ἅγια τῶν ἁγίων μέχρι τὸ 70 μ.Χ. ποὺ καταστράφηκαν κι αὐτὰ κι ὁ ναὸς ὅλος κι ὅλη ἡ Ἱερουσαλήμ, κι ἔγιναν μπάζα. γίνεται δὲ ἡ ἀκύρωσι ἢ παραχάραξι αὐτὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐπειδὴ ὁ Λαοτζῖκος καὶ οἱ ἀποκρυφογράφοι, ποὺ τὸν τροφοδοτοῦν μὲ σενάρια, ὠρεξεύτηκαν νὰ φτιάξουν μιὰ θεά, ποὺ τοὺς χρειάζεται πολύ. κι ἀσφαλῶς αὐτὴ ἡ θεά τους δὲν ἔχει καμμία σχέσι μὲ τὴ μητέρα τοῦ Κυρίου· προέρχεται ἀπὸ τὴν προχριστιανικὴ ἐποχή.

9. Ἡ «Ἁγία Σκέπη»

Ἀναγνώστης τοῦ ἄρθρου μου «Ἑορτὲς» (Συμβολὴ 12, 2006[1]) γράφει σ' ἐπιστολή του ὅτι ἐκφράζομαι κάπως ἀρνητικὰ γιὰ τὸ ὅτι ἡ Παναγία ὡς «ἁγία Σκέπη» ἔσκεπε καὶ βοηθοῦσε τὸν ἑλληνικὸ στρατὸ τὸ 1940 καὶ τοῦ χάρισε τὴ νίκη ἐναντίον τῶν Ἰταλῶν.

Πράγματι δὲν τὰ χάφτω κάτι τέτοια. ἐκτὸς τοῦ ὅτι στὸν καιρὸ τῆς καινῆς διαθήκης ὁ θεὸς δὲν βοηθάει στὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις του κανέναν οὔτε εὐλογεῖ σπαθιὰ ὅπλα πυρομαχικὰ ἐκρηκτικὰ βόμβες νάρκες ὀβίδες καὶ πυραύλους, ἐπὶ πλέον ἀπορῶ γιατί εἰδικὰ τὸν ἑλληνικὸ στρατὸ νὰ τὸν βοηθάη ὡς *ὑπέρμαχος Στρατηγὸς* ἡ Παναγία; ἐπειδὴ εἶναι ὁ μόνος στρατὸς ποὺ βρίζει τὴν Παναγία; ἐπειδὴ γενικὰ εἶναι ὁ μόνος στρατὸς ποὺ βλασφημάει τὰ θεῖα;

Ὅταν ἤμουν στὸ στρατὸ αὐτὸ ἀξιωματικός, ὑπολόγισα πολλὲς φορὲς ὅτι σ' ἕνα στρατόπεδο 500 ἀντρῶν βρίζουν τὴν Παναγία μὲ τὴ γνωστὴ ἔκφυλη σεξουαλικὴ πορνικὴ καὶ σιχαμερὴ ἑλληνικὴ βρισιὰ περίπου κάθε 30 δευτερόλεπτα. καὶ εἶναι, ἐπαναλαμβάνω, ὁ μόνος

στρατὸς σ' ὅλη τὴ γῆ ποὺ βρίζει ἔτσι καὶ τόσο πολὺ τὴν Παναγία του. οἱ ἄλλοι στρατοὶ σκοτώνουν καὶ πορνεύουν ὅπως κι ὁ ἑλληνικός, ἀλλὰ τὴν Παναγία δὲν τὴ βρίζουν· τὴ βρίζει μόνον ὁ ἑλληνικὸς στρατός, οἱ ἄλλοι τὰ θεῖα καὶ τὴν Παναγία δὲν τὰ βρίζουν ποτέ, δὲν γνωρίζουν κἂν αὐτὴ τὴ βρισιά. γιατί λοιπὸν ἡ Παναγία νὰ «σκέπῃ» καὶ νὰ βοηθάῃ εἰδικὰ τὸν ἑλληνικὸ στρατὸ ποὺ τὴ βρίζει ἔτσι ἀπὸ τὸν ἁπλὸ στρατιώτη μέχρι τὸ συνταγματάρχη; βρίζουν καὶ οἱ στρατηγοὶ βέβαια, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κόβουν τὸ χούι τους, μόλις ἀπὸ συνταγματάρχες προάγονται σὲ ταξιάρχους, ἀλλ' ἐγώ, γιὰ νἆμαι εἰλικρινής, στρατηγοὺς δὲν ἔτυχε ν' ἀκούσω νὰ βρίζουν τὴν Παναγία. μέχρι καὶ συνταγματάρχη ἄκουσα πολλὲς φορές.

Γιατί λοιπὸν ἡ Παναγία νὰ «σκέπῃ» καὶ νὰ βοηθάῃ τὸ μόνο στρατὸ τῆς γῆς ποὺ τὴ βρίζει ἔτσι; μήπως τῆς ἀρέσει αὐτὸ ποὺ λὲν μὲ τὴ βρισιά τους ὅτι τῆς κάνουν; μήπως γι' αὐτὸ ἀπ' ὅλους τοὺς στρατοὺς τῆς γῆς προτιμάῃ νὰ «σκέπῃ» καὶ νὰ βοηθάῃ αὐτὸν εἰδικὰ τὸ στρατό; μὴ γινόμαστε καὶ τόσο νάρκισσοι! ἀγαπῶ τὸ ἔθνος μου καὶ τὸ ὑπηρέτησα μὲ ζῆλο, φτάνοντας κατὰ τὶς τρεῖς θητεῖες μου στὸ βαθμὸ τοῦ ἐφέδρου ταγματάρχου. ἀλλὰ τέτοιες ἐγωπαθεῖς βλακεῖες δὲν τὶς ἔχαψα ποτέ μου.

Ἔβριζε δὲ ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς τόσο χυδαῖα τὴν Παναγία του ἤδη ἀπὸ τὸ 1912, ὅπως ἔμαθα ἀπὸ πολλοὺς πολεμιστὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. ὅπως δὲ φαίνεται ἀπὸ τὸ Ἡμερολόγιο τῆς Χριστιάνας Λύτ, ἔτσι τὴν ἔβριζε τὸ βραδύτερο ἀπὸ τὸ 1840. μᾶλλον καὶ κατὰ τὴν πρὸ 15 ἐτῶν ἐπανάστασι τοῦ 1821-29 πολλοὶ ἔβριζαν ἔτσι τὴν Παναγία. ὄχι μόνο λοιπὸν δὲν πιστεύω ποτὲ ὅτι ἡ Παναγία «ἔσκεπε» τὸν ἑλληνικὸ στρατό, ἀλλὰ θὰ τὸ θεωροῦσα καὶ συμμετοχή μου στὴν ἐξύβρισί της, ἂν πίστευα κάτι τέτοιο.

7. Εἰκόνες

Α′
Ἀνθολόγιον

1. Παλαιὰ Διαθήκη
α′. Νόμος
β′. Ψαλμοί
γ′. Ἠσαΐας
2. Καινὴ Διαθήκη
α′. Πράξεις (Παῦλος)
β′. Παῦλος Πρὸς Ῥωμαίους
3. Εἰρηναῖος
4. Αἴλιος Λαμπρίδιος
5. Σύνοδος Ἐλβίρας
6. Μ. Ἀθανάσιος
7. Ἐπιφάνιος Κύπρου + Ἱερώνυμος
8. Αὐγουστῖνος
9. Νεῖλος μοναχός
10. Ἀναστάσιος Β′ Ἀντιοχείας
11. Ἰωάννης Δαμασκηνός
12. Ζ′ οἰκουμενικὴ σύνοδος

* * *

1. Παλαιὰ Διαθήκη

α′. Νόμος 48,3-5 (δευτέρα ἐντολή)

Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς· ἐγὼ γάρ εἰμι Κύριος ὁ θεός σου.

Δὲν θὰ κάνῃς γιὰ τὴ λατρεία σου εἴδωλο οὔτε ὁμοίωμα κανενὸς ἀπ᾽ ὅσα εἶναι ψηλὰ στὸν οὐρανὸ καὶ ὅσα εἶναι κάτω στὴ γῆ καὶ ὅσα εἶναι χαμηλότερα ἀπὸ τὴ γῆ στὶς θάλασσες, δὲν θὰ τὰ προσκυνᾷς αὐτὰ οὔτε θὰ τὰ λατρεύῃς· ἐγὼ ὁ Κύριος εἶμαι ὁ θεός σου.

β′. Ψαλμοί 112,11-18· 133,15-21

11 *Ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ*
πάντα, ὅσα ἠθέλησεν, ἐποίησε.
12 *τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν ἀργύριον καὶ χρυσίον,*
ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων.
13 *στόμα ἔχουσι, καὶ οὐ λαλήσουσιν·*
ὀφθαλμοὺς ἔχουσι, καὶ οὐκ ὄψονται.
14 *ὦτα ἔχουσι, καὶ οὐκ ἀκούσονται·*
ῥῖνας ἔχουσι, καὶ οὐκ ὀσφρανθήσονται.
15 *χεῖρας ἔχουσι, καὶ οὐ ψηλαφήσουσι·*
πόδας ἔχουσι, καὶ οὐ περιπατήσουσιν.

16 *οὐ φωνήσουσιν ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν·*
οὐδὲ γάρ ἐστι πνεῦμα ἐν τῷ στόματι αὐτῶν.
17 *ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιντο οἱ ποιοῦντες αὐτὰ*
καί πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ᾽ αὐτοῖς.
18 *οἶκος Ἰσραὴλ ἤλπισεν ἐπὶ Κύριον·*
βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἐστιν.

11 *Ὁ θεός μας καὶ στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ*
ὅλα, ὅσα θέλησε, τὰ ἔκανε.
12 *τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν ἀσημικὰ καὶ χρυσαφικά,*
ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων.
13 *ἔχουν στόμα, ἀλλὰ δὲν μιλοῦν·*
ἔχουν μάτια, ἀλλὰ δὲν βλέπουν.
14 *ἔχουν αὐτιά, ἀλλὰ δὲν ἀκοῦν·*
ἔχουν μύτες, ἀλλὰ δὲν μυρίζονται.
15 *ἔχουν χέρια, ἀλλὰ δὲν ψηλαφοῦν·*
ἔχουν πόδια, ἀλλὰ δὲν περπατοῦν.
16 *δὲν μποροῦν ἀπ᾽ τὸ λαρύγγι τους νὰ βγάλουν φωνή,*
γιατὶ δὲν ὑπάρχει στὸ στόμα τους πνοή.
17 *σὰν αὐτὰ νὰ γίνουν ὅσοι τὰ φτιάχνουν*
καὶ ὅλοι ὅσοι πιστεύουν σ᾽ αὐτά.
18 *ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ ἐλπίζει στὸν Κύριο·*
αὐτὸς τοὺς βοηθάει καὶ τοὺς προστατεύει.

γ′. Ἠσαΐας 40,10-12· 19-20· 50,6-28

40 10 *Τίνι ὡμοιώσατε τὸν Κύριον,*
καὶ τίνι ὁμοιώματι ὡμοιώσατε αὐτόν;
11 *μὴ εἰκόνα ἐποίησε τέκτων ἢ χρυσοχόος,*
χωνεύσας χρυσίον, ὁμοίωμα κατεσκεύασεν αὐτόν;
12 *ξύλον γὰρ ἄσηπτον ἐκλέγεται τέκτων,*
καὶ σοφῶς ζητεῖ πῶς στήσει τὴν εἰκόνα αὐτοῦ,
καὶ ἵνα μὴ σαλεύηται.
.....
19 *‘Νῦν οὖν τίνι με ὡμοιώσατε,*
καὶ ὑψωθήσομαι;’, εἶπεν ὁ ἅγιος.
20 *ἀναβλέψατε εἰς ὕψος τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ ἴδετε·*
τίς κατέδειξε ταῦτα πάντα;
.....

50 6 *Μάρτυρες ὑμεῖς ἐστε,*
εἰ ἔστι θεὸς πλὴν ἐμοῦ.

7 *οὐκ ἤκουσαν τότε οἱ πλάσσοντες καὶ γλύφοντες πάντες μάταιοι,*
οἱ ποιοῦντες τὰ καταθύμια αὐτῶν, ἃ οὐκ ὠφελήσει αὐτούς,
8 *ἀλλὰ αἰσχυνθήσονται πάντες*
οἱ πλάσσοντες θεὸν καὶ γλύφοντες ἀνωφελῆ.
9 *πάντες ὅθεν ἐγένοντο ἐξηράνθησαν,*
καὶ κωφοὶ ἀπὸ ἀνθρώπων.
10 *συναχθήτωσαν πάντες καὶ στησάτωσαν ἅμα,*
ἐντραπήτωσαν καὶ αἰσχυνθήτωσαν ἅμα.
11 *ὅτι ὤξυνε τέκτων σίδηρον,*
σκεπάρνῳ εἰργάσατο αὐτό.
12 *ἐν τερέτρῳ ἔστησεν αὐτό,*
εἰργάσατο αὐτὸ ἐν τῷ βραχίονι τῆς ἰσχύος αὐτοῦ·
καὶ πεινάσει καὶ ἀσθενήσει καὶ οὐ μὴ πίῃ ὕδωρ.
13 *ἐκλεξάμενος τέκτων ξύλον*
ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέτρῳ
καὶ ἐν κόλλῃ ἐρρύθμισεν αὐτό.
14 *ἐποίησεν αὐτὸ ὡς μορφὴν ἀνδρὸς*
καὶ ὡς ὡραιότητα ἀνθρώπου στῆσαι αὐτὸ ἐν οἴκῳ.
15 *ἔκοψε ξύλον ἐκ τοῦ δρυμοῦ,*
ὃ ἐφύτευσε Κύριος καὶ ὑετὸς ἐμήκυνεν,
ἵνα ᾖ ἀνθρώποις εἰς καῦσιν·
16 *λαβὼν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐθερμάνθη,*
καὶ καύσαντες ἔπεψαν ἄρτους ἐπ᾽ αὐτῶν,
17 *τὸ δὲ λοιπὸν εἰργάσαντο θεούς,*
καί προσκυνοῦσιν αὐτοῖς.
18 *τὸ ἥμισυ αὐτοῦ κατέκαυσεν ἐν πυρὶ*
καὶ καύσαντες ἔπεψαν ἄρτους ἐπ᾽ αὐτῶν·
καὶ ἐπ᾽ αὐτοῦ κρέας ὀπτήσας ἔφαγε καὶ ἐνεπλήσθη.
19 *καὶ θερμανθεὶς εἶπεν· Ἡδύ μοι,*
ὅτι ἐθερμάνθην καὶ εἶδον πῦρ᾽.
20 *τὸ δὲ λοιπὸν ἐποίησεν εἰς θεὸν γλυπτὸν*
καὶ προσκυνεῖ αὐτῷ καὶ προσεύχεται λέγων
Ἔξελοῦ με, ὅτι θεός μου εἶ σύ᾽!
21 *οὐκ ἔγνωσαν φρονῆσαι*
ὅτι ἀπημαυρώθησαν τοῦ βλέπειν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν
καὶ τοῦ νοῆσαι τῇ καρδίᾳ αὐτῶν.
22 *οὐκ ἐλογίσατο τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ*
οὐδὲ ἀνελογίσατο ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ
οὐδὲ ἔγνω τῇ φρονήσει,
23 *ὅτι τὸ ἥμισυ αὐτοῦ κατέκαυσεν ἐν πυρὶ*
καὶ ἔπεψεν ἐπὶ τῶν ἀνθράκων αὐτοῦ ἄρτους

καὶ ὀπτήσας κρέα ἔφαγε,
24 *καὶ τὸ λοιπὸν αὐτοῦ εἰς βδέλυγμα ἐποίησε*
καὶ προσκυνοῦσιν αὐτῷ.
25 *γνῶθι ὅτι σποδὸς ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ πλανῶνται,*
καὶ οὐδεὶς δύναται ἐξελέσθαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.
26 *ἴδετε, οὐκ ἐρεῖτε*
ὅτι 'Ψεῦδος ἐν τῇ δεξιᾷ μου';
27 *μνήσθητι ταῦτα Ἰακὼβ καὶ Ἰσραήλ,*
ὅτι παῖς μου εἶ σύ.
28 *ἔπλασά σε παῖδά μου*
καὶ σύ, Ἰσραήλ, μὴ ἐπιλανθάνου μου.

40 10 *Μὲ ποιόν κάθεστε καὶ παρομοιάζετε τὸν Κύριο;*
μὲ τί πρᾶγμα φαντάζεστε ὅτι μοιάζει;
11 *μήπως τὴν εἰκόνα του ἀποδίδει ἕνας ξυλουργὸς ἢ χρυσοχόος,*
ὅταν χυτεύῃ χρυσὸ καὶ κατασκευάζῃ ἕνα ὁμοίωμά του;
12 *κι ὁ ξυλουργὸς πάει καὶ διαλέγει ἕνα ἄσηπτο ξύλο*
καὶ βάζει ὅλη τὴ μαστοριά του, πῶς νὰ στήσῃ τὴν εἰκόνα του,
καὶ πῶς νὰ τὴν κάνῃ νὰ μὴν κουνιέται.
.....
19 *'Τώρα λοιπὸν μὲ ποιόν μὲ παρομοιάζετε,*
γιὰ νὰ τὸ πάρω κι ἐγὼ ἐπάνω μου;' λέει ὁ ἅγιος.
20 *γιὰ σηκώστε ψηλὰ τὰ μάτια σας καὶ δῆτε·*
ποιός ἔδειξε ὅλ' αὐτὰ τὰ ἔργα;
.....

50 6 *Ἐσεῖς εἶστε μάρτυρές μου*
ἂν ὑπάρχει θεὸς ἐκτὸς ἀπὸ μένα.
7 *τότε ὅμως δὲν μ' ἄκουγαν οἱ ἀπατεῶνες ποὺ πλάθουν καὶ γλύφουν,*
ποὺ κάνουν τὰ καπρίτσια τους, ποὺ γι' αὐτοὺς ἀνώφελα εἶναι.
8 *θὰ ντροπιαστοῦν ὅμως ὅλοι τους,*
ὅσοι πλάθουν θεὸ καὶ γλύφουν ἀνώφελα εἴδωλα.
9 *ὅλοι οἱ «θεοί», ὅποιος κι ἂν τοὺς ἔφτιαξε, παραμένουν ξεροί·*
κωφάλαλοι ποὺ δὲν μποροῦν νὰ συνεννοηθοῦν μὲ τοὺς ἀνθρώπους.
10 *νὰ μαζευτοῦν λοιπὸν ὅλοι τους καὶ νὰ σταθοῦν μπροστά μου,*
νὰ τοὺς γεμίσω ντροπή, νὰ τοὺς γεμίσω ῥεζίλι.
11 *πάει ὁ ξυλουργὸς κι ἀκονάει τὸ σιδερένιο κοπίδι του,*
πάει καὶ φτιάχνει τὸ εἴδωλο μὲ τὸ σκεπάρνι!
12 *πάει καὶ τὸ στήνει μὲ τρυπάνι,*
καὶ τὸ δουλεύει μὲ τοῦ μπράτσου του τὴ δύναμι·
καὶ πεινάει καὶ κουράζεται καὶ νερὸ δὲν πάει νὰ πιῇ.

13 *πάει ὁ ἴδιος ξυλουργὸς καὶ διαλέγει ἕνα ξύλο,*
τὸ στήνει μετρώντας το μὲ μέτρο,
τὸ ῥεγουλάρει χρησιμοποιώντας καὶ κόλλα.
14 *τὸ φτιάχνει δίνοντάς του φάτσα ἀντρός,*
τὸ στήνει σὲ ναὸ σὰν ἕναν ὡραῖο ἄνθρωπο.
15 *κόβει ξύλο ἀπὸ τὸ δάσος,*
ξύλο ποὺ ὁ Κύριος τὸ φύτευσε καὶ ἡ βροχὴ τὸ μεγάλωσε,
γιὰ νὰ τὄχουν οἱ ἄνθρωποι γιὰ καυσόξυλο·
16 *κόβει λοιπὸν ἀπ' αὐτὸ ἕνα μέρος καὶ τὸ καίει, γιὰ νὰ ζεσταθῇ,*
κι ἄλλο μέρος τὸ καῖν, γιὰ νὰ ψήσουν ψωμιά,
17 *τὸ δὲ ὑπόλοιπο τὸ κάνει θεοὺς*
καὶ στὴ συνέχεια τὸ προσκυνᾶνε.
18 *τὸ ἕνα μισό του τὄχει κάψει στὴ φωτιὰ*
καὶ στὰ κάρβουνά του ἐπάνω ἔχουν ψήσει καὶ ψωμιά,
ἔχουν ψήσει καὶ κρέας, ποὺ τὸ τρῶν καὶ χορταίνουν,
19 *ὅταν ἕνας τους ζεσταίνεται, λέει 'Εὐχαριστήθηκα,*
διότι κάθισα ἀντίκρυ στὴ φωτιὰ καὶ ζεστάθηκα',
20 *τὸ δὲ ὑπόλοιπο τὸ κάνει θεὸ γλυπτό,*
ποὺ τὸν προσκυνάει καὶ σ' αὐτὸν προσευχόμενος λέει·
'Σῶσε με, γιατὶ ὁ θεός μου εἶσαι ἐσύ'!
21 *δὲν λένε νὰ βάλουν μυαλό,*
διότι τὰ μάτια τους γκαβώθηκαν, καὶ δὲν βλέπουν,
καὶ τὸ μυαλό τους ἀποβλακώθηκε.
22 *τὸ μυαλό του δὲν φτάνει μέχρι τοῦ νὰ σκεφτῇ,*
οὔτε ἡ διάνοιά του φτάνει μέχρι τοῦ νὰ συλλογιστῇ,
οὔτε ἡ νοημοσύνη του φτάνει στὸ σημεῖο νὰ καταλάβῃ,
23 *ὅτι τὸ μισὸ ἀπ' αὐτὸ τὄχει κάψει στὴ φωτιὰ*
καὶ στὰ κάρβουνά του ἔψησε ψωμιὰ καὶ κρέατα νὰ φάῃ,
24 *καὶ τ' ἄλλο μισὸ τὸ ἔκανε ἕνα βδελυρὸ ὁμοίωμα,*
γιὰ νὰ τὸ προσκυνοῦν.
25 *κατάλαβέ το· τὸ μυαλό τους εἶναι στάχτη, καὶ πλανῶνται·*
καὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ σώσῃ ἀπ' αὐτὸ τὴν ψυχή τους.
26 *γιὰ κυττάξτε, εἰδωλολάτρες! οὔτε τώρα θὰ πῆτε*
ὅτι 'Στὴν τέχνη μου κρύβεται τὸ ψέμμα';
27 *σκέψου τα αὐτά, Ἰακὼβ καὶ Ἰσραήλ,*
διότι σὺ εἶσαι παιδὶ δικό μου.
28 *ἐγὼ σ' ἔπλασα γιὰ παιδί μου,*
γι' αὐτό, Ἰσραήλ, καὶ σὺ μὴ μὲ ξεχνᾷς.

2. Καινὴ Διαθήκη

α'. Πράξεις 55,16

Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον.

Ἀφοῦ λοιπὸν εἴμαστε γένος τοῦ θεοῦ, δὲν μᾶς πρέπει νὰ νομίζουμε ὅτι τὸ θεῖο εἶναι ὅμοιο μὲ χρυσὸ ἢ ἄργυρο ἢ λίθο, ἕνα χαρακτικὸ ἔργο τέχνης καὶ φαντασίας ἀνθρώπου.

β'. Παῦλος, Πρὸς Ῥωμαίους 3,5-7

Φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν. διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς...

Ἐνῷ ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι σοφοί, ξεμωράθηκαν, κι ἀντικατέστησαν τὸν ἔνδοξο καὶ ἄφθαρτο θεὸ μὲ ἀγαλμάτινο ὁμοίωμα εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πτηνῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν. γι' αὐτὸ κι ὁ θεὸς τοὺς ἀφῆκε νὰ κυλιστοῦν στὶς ἐπιθυμίες τῆς διανοίας των, γιὰ νὰ γίνουν ἀκάθαρτοι καὶ τὰ κορμιά τους ν' ἀτιμάζωνται μεταξύ τους...

3. Εἰρηναῖος, Ἔλεγχος τῆς ψευδωνύμου γνώσεως 1,25,6

ἔκδ. A. Stieren (Lipsiae 1853), σ. 253· ἢ PG 7,685b

6. Alii vero ex ipsis signant, cauleriantes suos discipulos in posterioribus partibus exstantiae dextrae auris. unde et Marcellina, quae Romam sub Aniceto venit, quum esset huius doctrinae, multos exterminavit. gnosticos se autem vocant; et imagines quasdam quidem depictas, quasdam autem et de reliqua materia fabricatas habent, dicentes formam Christi factam a Pilato, illo in tempore quo fuit Iesus cum hominibus. et has coronant et proponunt eas cum imaginibus mundi philosophorum, videlicet cum imagine Pythagorae et Platonis et Aristotelis et reliquorum; et reliquam observationem circa eas similiter ut gentes faciunt.

6. Ἄλλοι δὲ ἀπ' αὐτοὺς σφραγίζουν μὲ ἐγκαύστρα τοὺς μαθητάς των στὸ πίσω μέρος τοῦ πτερυγίου τοῦ δεξιοῦ αὐτιοῦ. καὶ

ή ἀπ' αὐτοὺς Μαρκελλῖνα, ή όποία ἦρθε στὴ Ῥώμη ἐπὶ (ἐπισκόπου) Ἀνικήτου καὶ ἦταν τοῦ δόγματος αὐτοῦ, ἐξέτρεψε πολλούς. αὐτονομάζονται 'γνωστικοί'. ἔχουν εἰκόνες, ἄλλες ζωγραφιστὲς κι ἄλλες καμωμένες ἀπὸ ἄλλο ὑλικό, καὶ λὲν ὅτι εἶναι ή μορφὴ τοῦ Χριστοῦ φτιαγμένη ἀπὸ τὸν Πιλᾶτο τὸν καιρὸ ποὺ ὁ Ἰησοῦς ἦταν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. τὶς εἰκόνες αὐτὲς τὶς στεφανώνουν καὶ τὶς ἐκθέτουν ἔτσι σὲ κοινὴ θέα μαζὶ μὲ τὶς εἰκόνες τῶν φιλοσόφων τοῦ κόσμου, δηλαδὴ μαζὶ μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ Πυθαγόρου, κι ἐκείνη τοῦ Πλάτωνος κι ἐκείνη τοῦ Ἀριστοτέλους, κι ἐκεῖνες τῶν ὑπολοίπων, ἀπονέμοντας σ' αὐτὲς κι ὅλη τὴν ὑπόλοιπη λατρεία, ὅπως ἀκριβῶς κάνουν οἱ εἰδωλολάτρες.

(βλ. παρακάτω καὶ Ἐπιφάνιον, καὶ Αὐγουστῖνον)

4. Aelius Lampridius, Alexander Severus 43,5-7

Capitolium septimo quoque die, cum in urbe esset, ascendit, templa frequentavit. Cristo templum facere voluit eumque inter deos recipere. quod et Hadrianus cogitasse fertur, qui templa in omnibus civitatibus sine simulacris iusserat fieri, quae hodieque idcirco, quia non habent numina, dicuntur hadriania, quae ille ad hoc parasse dicebatur; sed prohibitus est ab his, qui consulentes sacra reppererant omnes Christianos futures, si id fecisset, et templa reliqua deserenda.

Ὅταν ὁ αὐτοκράτορας Ἀλέξανδρος Σεβῆρος ἦταν στὴ Ῥώμη, ἀνέβαινε στὸ Καπιτώλιο κάθε ἑφτὰ μέρες, καὶ πήγαινε στοὺς ναοὺς τακτικά. θέλησε νὰ κάνῃ ναὸ στὸ Χριστὸ καὶ νὰ τὸν δεχτῇ ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους θεούς. αὐτὸ λέγεται ὅτι τὸ εἶχε σκεφτῆ κι ὁ Ἀδριανός, ὁ ὁποῖος εἶχε διατάξει νὰ γίνουν σ' ὅλες τὶς πόλεις ναοὶ χωρὶς εἰκόνες, οἱ ὁποῖοι καὶ σήμερα γιὰ τὸ λόγο αὐτό, ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν εἶχαν θεότητες, λέγονται ἀδριάνεια· διότι ἐκεῖνος ἔδινε ἐντολὴ νὰ γίνουν ἔτσι γιὰ τὸ λόγο αὐτό. ἀλλὰ τὸν σταμάτησαν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ρωτοῦσαν τὰ ἱερὰ μαντεῖα κι ἔπαιρναν τὴν ἀπάντησι, ὅτι, ἂν τὸ κάνῃ αὐτό, θὰ γίνουν ὅλοι Χριστιανοί, καὶ θὰ ἐρημωθοῦν οἱ ἄλλοι ναοί.

5. Concilium Eliberitanum, canon 36

ed. F. Lauchert, Die Kanones der Wichtigsten altkirchlichen Concilien Freiburg - Leipzig 1896, σ. 19

Placuit picturas in ecclesia esse non debere, ne quod colitur et adoratur in parietibus depingatur.

Σύνοδος Ἐλβίρας, κανών 36 (τοῦ ἔτους 306).

Ἔδοξεν εἰκόνας ἐν ἐκκλησίᾳ εἶναι μὴ ὀφείλειν, ἵνα μὴ τοῦθ' ὅπερ λατρεύεται καὶ προσκυνεῖται, ἐν τοίχοις ἀπεικονίζηται.

Ἀποφασίστηκε ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχουν εἰκόνες στὴν ἐκκλησία, γιὰ νὰ μὴν ἀπεικονίζεται πάνω σὲ τοίχους αὐτὸ ποὺ λατρεύεται καὶ προσκυνεῖται.

6. Μ. Ἀθανάσιος, Κατὰ Ἑλλήνων 1,10 PG 25, 21c-24a

1,10. Πολλοὶ γὰρ οὐ μόνον ἐν τοῖς πάλαι ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἀποβαλόντες φίλτατα καὶ ἀδελφοὺς καὶ συγγενεῖς καὶ γυναῖκας, πολλαὶ δὲ καὶ ἄνδρας ἀποβαλοῦσαι, οὓς πάντας ἡ φύσις ἤλεγξεν ἀνθρώπους εἶναι θνητούς, τούτους καὶ ταύτας διὰ τὸ πολὺ περὶ αὐτῶν πένθος ἀναζωγραφήσαντες καὶ θυσίας ἀναπλάσαντες ἀνέθηκαν, οὓς οἱ μετὰ ταῦτα διὰ τὴν πλάσιν καὶ τὴν τοῦ τεχνίτου φιλοτιμίαν θεοὺς ἐθρήσκευσαν, πρᾶγμα πάσχοντες οὐ κατὰ φύσιν. οὓς γὰρ οἱ γονεῖς ὡς μὴ ὄντας θεοὺς ἐθρήνησαν (οὐκ ἂν γάρ, εἴπερ ἤδεισαν αὐτοὺς θεούς, ὡς ἀπολομένους ἐκόψαντο· τούτου γὰρ χάριν οὐ μόνον οὐ νομίζοντες αὐτοὺς εἶναι θεούς, ἀλλὰ μηδ' ὅλως ὑπάρχειν, ἐν εἰκόνι τούτους ἐτυπώσαντο, ἵνα τοῦ μηκέτι εἶναι, τὴν διὰ τῆς εἰκόνος δόκησιν ὁρῶντες, παραμυθῶνται), τούτοις ὅμως οἱ ἄφρονες ὡς θεοῖς εὔχονται καὶ τὴν τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ τιμὴν τούτοις περιτιθέασιν.

1,10. Ὄχι μόνο στὴν ἀρχαιότητα ἀλλὰ καὶ στὰ χρόνια μας πολλοὶ ποὺ ἔχασαν πρόσωπα πολὺ ἀγαπημένα, ἀδέρφια συγγενεῖς γυναῖκες, καὶ πολλὲς ποὺ ἔχασαν τοὺς ἄντρες των, αὐτοὺς ποὺ ἡ φύσι τοὺς ἀπέδειξε ὅλους ἀνθρώπους θνητούς, αὐτοὺς κι αὐτὲς ἀπὸ τὸ πολὺ πένθος των τοὺς ζωγράφησαν ἢ τοὺς ἀναπαρέστησαν μὲ γλυπτὰ καὶ προσέφεραν σ' αὐτοὺς θυσίες. αὐτοὺς οἱ μετέπειτα χάρι στὴν τέχνη τοῦ ἔργου καὶ στὸ ταλέντο τοῦ τεχνίτου τοὺς λάτρευσαν γιὰ θεούς, ὑποκύπτοντας σὲ μιὰ ἀδυναμία ἀφύσικη. αὐτοὺς λοιπόν, οἱ ὁποῖοι ὡς πρόσωπα ποὺ δὲν ἦταν θεοὶ τοὺς θρήνησαν οἱ γονεῖς των (ἂν τοὺς ἤξεραν γιὰ θεούς, δὲν θὰ τοὺς θρηνοῦσαν γιὰ χαμένους· ἄλλωστε, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἤξεραν καλὰ ὅτι αὐτοὶ ὄχι μόνο δὲν εἶναι θεοί, ἀλλ' οὔτε καὶ ὑπάρχουν πιά, γι' αὐτὸ τοὺς ἀποτύπωσαν σὲ εἰκόνα· γιὰ νὰ βλέπουν τὴν παράστασι τῆς εἰκόνος καὶ νὰ παρηγοροῦνται γιὰ τὸ χαμό τους), ἐν τούτοις οἱ ἀνόητοι προσεύχονται σ' αὐτοὺς σὰν σὲ θεοὺς καὶ τοὺς ἀποδίδουν τὴν τιμὴ ποὺ ἀνήκει στὸν ἀληθινὸ θεό.

1,13-14 PG 25, 28c-32b

1,13. Εἶτα προσκυνοῦντες λίθοις καὶ ξύλοις, οὐχ ὁρῶσιν ὅτι τὰ μὲν ὅμοια τοῖς ποσὶ πατοῦσι καὶ καίουσι, τὰ δὲ τούτων μέρη θεοὺς προσαγορεύουσι· καὶ ἃ πρὸ ὀλίγου εἰς χρῆσιν εἶχον, ταῦτα διὰ παραφροσύνην γλύψαντες σέβουσιν· οὐχ ὁρῶντες οὐδὲ λογιζόμενοι τὸ σύνολον, ὅτι οὐ θεοὺς ἀλλὰ τὴν τέχνην τοῦ γλύψαντος προσκυνοῦσιν. ἕως μὲν γὰρ ἄξυστός ἐστιν ὁ λίθος καὶ ἡ ὕλη ἀργή, ἐπὶ τοσοῦτον ταῦτα πατοῦσι καὶ τούτοις εἰς ὑπηρεσίας τὰς ἑαυτῶν πολλάκις καὶ τὰς ἀτιμοτέρας χρῶνται· ἐπειδὰν δὲ ὁ τεχνίτης εἰς αὐτὰ τῆς ἰδίας ἐπιστήμης ἐπιβάλῃ τὰς συμμετρίας καὶ ἀνδρὸς ἢ γυναικὸς εἰς τὴν ὕλην σχῆμα τυπώσῃ, τότε δή, χάριν ὁμολογήσαντες τῷ τεχνίτῃ, λοιπὸν ὡς θεοὺς προσκυνοῦσι, μισθοῦ παρὰ τοῦ γλύψαντος αὐτοὺς ἀγοράσαντες. πολλάκις δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἀγαλματοποιός, ὥσπερ ἐπιλαθόμενος ὧν αὐτὸς εἰργάσατο, τοῖς ἰδίοις ἔργοις προσεύχεται· καὶ ἃ πρὸ ὀλίγου κατέξεε καὶ κατέκοπτε, ταῦτα μετὰ τὴν τέχνην θεοὺς προσαγορεύει. ἔδει δέ, εἴπερ ἦν θαυμάζειν ταῦτα, τὴν τοῦ ἐπιστήμονος τέχνην ἀποδέχεσθαι, καὶ μὴ τὰ ὑπ' αὐτοῦ πλασθέντα τοῦ πεποιηκότος προτιμᾶν. οὐ γὰρ ἡ ὕλη τὴν τέχνην, ἀλλ' ἡ τέχνη τὴν ὕλην ἐκόσμησε καὶ ἐθεοποίησε.

Πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιότερον ἦν τὸν τεχνίτην αὐτοὺς προσκυνεῖν ἤπερ τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεποιημένα, ὅτι τε καὶ προϋπῆρχε τῶν ἐκ τέχνης θεῶν καὶ ὅτι ὡς ἐβουλήθη οὕτω καὶ γεγόνασι. νῦν δὲ παραγκωνισάμενοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν τέχνην ἀτιμάσαντες, τὰ μετ' ἐπιστήμης καὶ τέχνης γεγονότα προσκυνοῦσι· καὶ τοῦ ποιήσαντος ἀνθρώπου ἀποθνήσκοντος, τὰ ὑπ' αὐτοῦ γενόμενα ὡς ἀθάνατα τιμῶσιν· ἅ, εἰ μὴ τύχοιεν τῆς καθ' ἡμέραν ἐπιμελείας, πάντως τῷ χρόνῳ διὰ τὴν φύσιν ἀφανίζονται. πῶς δὲ οὐκ ἄν τις αὐτοὺς οἰκτιρήσειε καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι βλέποντες αὐτοὶ τοὺς μὴ βλέποντας προσκυνοῦσι, καὶ ἀκούοντες αὐτοὶ τοῖς μὴ ἀκούουσι προσεύχονται, καὶ ἔμψυχοι καὶ λογικοὶ κατὰ φύσιν ὄντες οἱ ἄνθρωποι, τοὺς μηδ' ὅλως κινουμένους ἀλλὰ καὶ ἀψύχους ὄντας, ὡς θεοὺς προσαγορεύουσι, καὶ τό γε θαυμαστόν, ὅτι οὓς αὐτοὶ φυλάττουσιν ὑπ' ἐξουσίαν ἔχοντες, τούτοις ὡς δεσπόταις δουλεύουσι; καὶ μή τοι νομίσῃς ταῦτά με λέγειν ἁπλῶς ἢ ψεύδεσθαι κατ' αὐτῶν· ἔστι μὲν γὰρ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡ πίστις ἀπαντιῶσα τούτων, καὶ πάρεστι τοῖς βουλομένοις ὁρᾶν τὰ τοιαῦτα.

1,14. Κρείττων δὲ μαρτυρία περὶ τούτων ἐστὶ καὶ παρὰ τῆς Θείας Γραφῆς προδιδασκούσης ἄνωθεν καὶ λεγούσης

Τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν ἀργύριον καὶ χρυσίον,
ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων. κλπ. κλπ.
(Ψαλμὸς 112,12-18 καὶ 133,15-21)

οὐδὲ προφητικὴ τούτων ἄπεστι μέμψις, ἀλλ' ἔστι καὶ ἐν τούτοις ὁ κατ' αὐτῶν ἔλεγχος, λέγοντος τοῦ πνεύματος·

Αἰσχυνθήσονται οἱ πλάσσοντες θεὸν
καὶ γλύφοντες πάντες μάταια. κλπ. κλπ.
(Ἠσαΐας 50,8-25)

Πῶς οὖν οὐκ ἄθεοι παρὰ πᾶσι κριθεῖεν οἱ καὶ παρὰ τῆς Θείας Γραφῆς ἀσεβείας κατηγορούμενοι; ἢ πῶς οὐκ ἂν εἶεν κακοδαίμονες οἱ οὕτω φανερῶς ἐλεγχόμενοι τὰ ἄψυχα θρησκεύοντες ἀντὶ τῆς ἀληθείας; ποία δὲ τούτοις ἐλπίς, ἢ τίς ἂν αὐτοῖς γένοιτο συγγνώμη πεποιθόσιν ἐπὶ τὰ ἄλογα καὶ ἀκίνητα, ἃ ἀντὶ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ σέβουσιν;

1,13. Ἔπειτα, ἐνῷ προσκυνοῦν πέτρες καὶ ξύλα (= ἀγάλματα καὶ χρωστικὲς εἰκόνες), δὲν βλέπουν ὅτι τὰ μὲν ὅμοια μ' αὐτὰ τὰ καταπατοῦν καὶ τὰ καῖνε, τὰ δὲ κομμάτια τους τὰ λένε θεούς, κι ὅσα πρὸ ὀλίγου χρησιμοποιοῦσαν, αὐτὰ ἀκριβῶς ἀπὸ τρέλλα τους τὰ λαξεύουν καὶ τὰ λατρεύουν. δὲν βλέπουν καὶ δὲν σκέφτονται ὅτι προσκυνοῦν ὄχι θεούς, ἀλλὰ τὰ μαστορέματα τοῦ γλύπτου. ὅσον καιρὸ ἡ πέτρα εἶναι ἀπελέκητη καὶ τὰ ὑλικὰ ἀκατέργαστα, τὰ καταπατοῦν καὶ τὰ χρησιμοποιοῦν γιὰ τὶς ἀνάγκες των, ἀκόμη καὶ τὶς πιὸ ἐξευτελιστικές, μόλις ὅμως ὁ μάστορας βάλῃ πάνω σ' αὐτὰ τὶς συμμετρίες τῆς τέχνης, ποὺ ξέρει, κι ἐγχαράξῃ στὸ ὑλικὸ ἕνα σκίτσο ἀντρὸς ἢ γυναικός, τότε πιὰ εὐγνωμονοῦν καὶ τὸ μάστορα, κι ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα τὰ προσκυνοῦν γιὰ θεούς, παρ' ὅλο ποὺ τ' ἀγόρασαν μὲ χρήματα ἀπὸ κεῖνον ποὺ τὰ σκάλισε. πολλὲς φορὲς κι ὁ ἴδιος ὁ ἀγαλματοποιός, λὲς καὶ λησμόνησε ὅτι ὁ ἴδιος τὰ κατασκεύασε, προσεύχεται στὰ ἔργα του· κι αὐτὰ ποὺ πρὶν ἀπὸ λίγο τὰ σκάλιζε καὶ τὰ πελεκοῦσε, αὐτὰ τὰ ἴδια μετὰ τὴν ἐπεξεργασία τους τὰ λέει θεούς. θὰ ἔπρεπε ὅμως, ἂν αὐτὰ ἦταν ἄξια θαυμασμοῦ, νὰ ἐκτιμοῦν τὴ μαστοριὰ τοῦ ἔμπειρου μάστορα, κι ὄχι νὰ προτιμοῦν ἀπὸ τὸ μάστορα τὰ μαστορέματά του. δὲν διακοσμεῖ καὶ δὲν θεοποιεῖ ἡ ὕλη τὴ μαστοριὰ ἀλλ' ἡ μαστοριὰ τὴν ὕλη.

Θὰ ἦταν λοιπὸν πολὺ δικαιότερο νὰ προσκυνοῦν τὸ μάστορα παρὰ τὰ μαστορέματά του· τόσο ἐπειδὴ ὁ μάστορας προϋπῆρξε τῶν τεχνητῶν θεῶν ὅσο κι ἐπειδὴ οἱ τεχνητοὶ θεοὶ ἔγιναν ἔτσι ὅπως θέλησε αὐτός. στὴν ἐν λόγῳ περίπτωσι ὅμως αὐτοὶ παραγκώνισαν τὸ δίκαιο, περιφρόνησαν τὴν ἐμπειρία καὶ τὴν τέχνη τοῦ μάστορα, καὶ προσκυνοῦν τὰ κατασκευάσματα τῆς ἐμπειρίας καὶ τῆς τέχνης. κι ἐνῷ ὁ ἄνθρωπος ποὺ τὰ φτιάχνει πεθαίνει, αὐτοὶ τὰ φτιαξίματα ἐκείνου τὰ τιμοῦν ὡς ἀθάνατα. εἶναι δὲ αὐτὰ καὶ πράγματα πού, ἂν

δὲν ἔχουν τὴν καθημερινὴ συντήρησι, ὁπωσδήποτε λόγῳ τῆς ὑλικῆς των φύσεως μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου φθείρονται κι ἐξαφανίζονται. καὶ πῶς νὰ μὴν τοὺς ἐλεεινολογήσῃ κανεὶς καὶ γιὰ τὸ ἑξῆς; ἐνῷ οἱ ἴδιοι βλέπουν, προσκυνοῦν πράγματα ποὺ δὲν βλέπουν· κι ἐνῷ οἱ ἴδιοι ἀκοῦν, προσεύχονται σὲ πράγματα ποὺ δὲν ἀκοῦν· κι ἐνῷ οἱ ἄνθρωποι ἐκ φύσεως ἔχουν ψυχὴ καὶ λογικό, λένε θεοὺς αὐτοὺς ποὺ ὄχι μόνο δὲν κινοῦνται καθόλου ἀλλ' οὔτε κι ἔχουν ψυχή· τὸ δὲ καταπληκτικὸ εἶναι ὅτι αὐτοὺς ποὺ οἱ ἴδιοι τοὺς ἔχουν στὴ φύλαξί τους καὶ στὴν κατοχή τους, σ' αὐτοὺς ἀκριβῶς εἶναι ὑποδουλωμένοι σὰ νὰ τοὺς ἔχουν κυρίους των. καὶ μὴ νομίσῃς ὅτι αὐτὰ ποὺ λέω εἰς βάρος τους εἶναι ψευδῆ κι ἀβάσιμα. γιατὶ καὶ ἡ ἀξιοπιστία τῶν λεγομένων μου εἶναι ὁλοφάνερη καὶ εὔκολο εἶναι τέτοια πράγματα νὰ τὰ ἐξακριβώσουν, ὅσοι θέλουν, οἱ ἴδιοι.

1,14. Ὑπάρχει γι' αὐτὰ καὶ μαρτυρία ἀνώτερη καὶ μάλιστα βγαλμένη ἀπὸ τὴ Θεία Γραφή, ἡ ὁποία ἀπὸ παλιὰ διδάσκει καὶ λέει·

Τά εἴδωλα τῶν ἐθνῶν ἀσημικὰ καὶ χρυσαφικά,
ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων. κλπ. κλπ.
(Ψαλμοὶ 112,12-18 καὶ 133,15-21)

δὲν λείπει γι' αὐτὰ καὶ ἡ προφητικὴ μομφή, ὑπάρχει καὶ στοὺς Προφῆτες ὁ ἔλεγχος τῶν εἰδωλολατρῶν, ὅταν τὸ πνεῦμα λέῃ·

Θὰ ντροπιαστοῦν ὅμως ὅλοι τους ὅσοι πλάθουν θεὸ
καὶ γλύφουν ἀνώφελα εἴδωλα. κλπ. κλπ.
(Ἠσαΐας 50,8-25)

Πῶς λοιπὸν νὰ μὴν τοὺς θεωροῦν ὅλοι ἀθέους αὐτούς, ποὺ καὶ ἡ Θεία Γραφὴ τοὺς ξεμπροστιάζει γι' ἀσεβεῖς; καὶ πῶς δὲν εἶναι ἄθλιοι αὐτοὶ ποὺ ὁλοφάνερα ἀποδεικνύονται ὅτι ἀντὶ γιὰ τὴν ἀλήθεια λατρεύουν τὰ ἄψυχα; καὶ τί ἐλπίδα μποροῦν νὰ ἔχουν ἢ πῶς θὰ μποροῦσαν νὰ συγχωρηθοῦν, ὅταν πιστεύουν σ' αὐτὰ ποὺ δὲν ἔχουν λογικὸ καὶ δὲν μποροῦν νὰ κουνηθοῦν ἀπὸ μόνα τους, καὶ τὰ λατρεύουν ἀντὶ γιὰ τὸν ἀληθινὸ θεό;

1,18-19 PG 25,37c-40d

1,18. Εἴπερ οὖν αἱ ἐπιστῆμαι θεοποιοῦσι καὶ διὰ ταύτας εἰσὶ θεοὶ γλυπτοί, ἀνάγκη καὶ τοὺς ὕστερον ἐκείνων ἐφευρετὰς τῶν ἄλλων γενομένους εἶναι κατ' αὐτοὺς θεούς· ἢ εἰ μὴ τούτους ἀξιοῦσι τῆς τοῦ θεοῦ τιμῆς, ἀλλ' ἀνθρώπους ἐπιγινώσκουσιν, ἀκολουθεῖ καὶ τὸν Δία καὶ τὴν Ἥραν καὶ τοὺς ἄλλους μηδὲ ὀνομάζεσθαι θεούς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἀνθρώπους γεγενῆσθαι πιστεύειν, καὶ κατὰ πε-

ριττόν, ὅτι μηδὲ σεμνοὶ γεγόνασιν, ὡς καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς τῶν ἀγαλμάτων γλυφῆς οὐδὲν ἕτερον ἢ ἀνθρώπους αὐτοὺς ἐλέγχουσι.

1,19. Τίνα γὰρ ἄλλην αὐτοῖς γλύφοντες ἐπιβάλλουσι μορφὴν ἢ τὴν ἀρρένων καὶ γυναικῶν καὶ τῶν ἔτι κατωτέρων τούτων καὶ ἀλόγων ὄντων τὴν φύσιν πετεινῶν παντοίων, τετραπόδων ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων καὶ ἑρπετῶν, ὅσα γῇ καὶ θάλαττα, καὶ πᾶσα τῶν ὑδάτων ἡ φύσις φέρει; εἰς γὰρ τὴν τῶν παθῶν καὶ ἡδονῶν ἀλογίαν πεσόντες οἱ ἄνθρωποι, καὶ πλέον οὐδὲν ὁρῶντες ἢ ἡδονὰς καὶ σαρκὸς ἐπιθυμίας, ὡς ἐν τούτοις τοῖς ἀλόγοις τὴν διάνοιαν ἔχοντες, ἐν ἀλόγοις καὶ τὸ θεῖον ἀνεπλάσαντο κατὰ τὴν ποικιλίαν τῶν παθῶν ἑαυτῶν, καὶ θεοὺς τοσούτους γλύψαντες. τετραπόδων τε γὰρ εἰκόνες καὶ ἑρπετῶν καὶ πετεινῶν εἰσι παρ' αὐτοῖς, καθὼς καὶ ὁ τῆς θείας καὶ ἀληθοῦς εὐσεβείας ἑρμηνεύς φησιν· *Ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία· φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν, καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν· διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας* (Ρω 3,4-9).

Προπαθόντες γὰρ τὴν ψυχὴν ταῖς τῶν ἡδονῶν ἀλογίαις, ὡς προεῖπον, ἐπὶ τὴν τοιαύτην θεοπλαστίαν κατέπεσον· καὶ πεσόντες, λοιπὸν ὡς παραδοθέντες ἐν τῷ ἀποστραφῆναι τὸν θεὸν αὐτοὺς οὕτως ἐν αὐτοῖς κυλίονται, καὶ ἐν ἀλόγοις τὸν τοῦ Λόγου πατέρα θεὸν ἀπεικάζουσι. περὶ ὧν οἱ παρ' Ἕλλησι λεγόμενοι φιλόσοφοι καὶ ἐπιστήμονες, ἐλεγχόμενοι μὲν οὐκ ἀρνοῦνται ἀνθρώπων εἶναι καὶ ἀλόγων μορφὰς καὶ τύπους τοὺς φαινομένους αὐτῶν θεούς· ἀπολογούμενοι δὲ λέγουσι διὰ τοῦτο αὐτοὺς ἔχειν, ἵνα διὰ τούτων τὸ θεῖον αὐτοῖς ἀποκρίνηται καὶ φαίνηται· οὐκ ἄλλως γὰρ αὐτὸν τὸν ἀόρατον δύνασθαι γνῶναι ἢ διὰ τῶν τοιούτων ἀγαλμάτων καὶ τελετῶν. οἱ δὲ ἔτι τούτων φιλοσοφώτεροι καὶ βαθύτερα λέγειν νομίζοντές φασι διὰ τοῦτο ταῦτα κατεσκευάσθαι καὶ τετυπῶσθαι πρὸς ἐπίκλησιν καὶ ἐπιφάνειαν θείων ἀγγέλων καὶ δυνάμεων, ἵνα διὰ τούτων ἐπιφαινόμενοι γνωρίζωσιν αὐτοῖς περὶ τῆς τοῦ θεοῦ γνώσεως· καὶ εἶναι τούτους ὥσπερ γράμματα τοῖς ἀνθρώποις, οἷς ἐντυγχάνοντες δύνανται γινώσκειν περὶ τῆς τοῦ θεοῦ καταλήψεως ἀπὸ τῆς δι' αὐτῶν γινομένης τῶν θείων ἀγγέλων ἐπιφανείας. ταῦτα μὲν οὕτως ἐκεῖνοι μυθολογοῦσιν· οὐ γὰρ θεολογοῦσι· μὴ γένοιτο! ἐὰν δέ τις ἐξετάσῃ τὸν λόγον μετ' ἐπιμελείας, εὑρήσει τούτων οὐκ ἔλαττον τῶν πρότερον δειχθέντων τὴν δόξαν εἶναι ψευδῆ.

1,18. Ἂν λοιπὸν ἡ ἐπιστημοσύνη τους εἶναι ποὺ τοὺς φτιάχνει θεούς, καὶ χάρι σ' αὐτὴ ὑπάρχουν θεοὶ γλυπτοί, εἶναι εὐνόητο ὅτι

καὶ μετέπειτα θὰ φτιάξῃ θεοὺς καὶ τοὺς ἐφευρέτες τῶν ἄλλων ἐφευρέσεων. κι ἂν αὐτοὺς δὲν τοὺς θεωροῦν ἀξίους νὰ τιμῶνται ὡς θεοί, ἀλλὰ τοὺς ξέρουν ὅτι εἶναι ἄνθρωποι, ἀσφαλῶς κι ὁ Ζεὺς κι ἡ Ἥρα καὶ οἱ λοιποὶ δὲν πρέπει νὰ πιστεύωνται ὡς θεοί, ἀλλὰ νὰ εἶναι παραδεκτὸ ὅτι ὑπῆρξαν ἄνθρωποι, ἕνα παραπάνω καὶ γιὰ τὸ ὅτι δὲν ὑπῆρξαν καὶ σεμνοί, ὅπως καὶ ἡ ἴδια ἡ γλυπτὴ ἐμφάνισί τους τοὺς δείχνει ὅτι ἦταν μόνο ἄνθρωποι καὶ τίποτε παραπάνω.

1,19. Ποιά ἄλλη μορφὴ τοὺς δίνουν, ὅταν τοὺς γλύφουν, παρὰ τὴ μορφὴ ἀντρῶν καὶ γυναικῶν, κι ἀκόμη κατώτερα ἀπ' αὐτούς, μορφὴ ἀλόγων ζῴων καὶ καμωσιὰ διαφόρων πτηνῶν, καὶ ἡμέρων ἢ ἀγρίων τετραπόδων, κι ἑρπετῶν, καὶ ὅσων ζοῦν στὴν ξηρὰ καὶ στὴ θάλασσα καὶ κάθε ζωντανοῦ ποὺ ζῇ σὲ νερά; ὅταν οἱ ἄνθρωποι ξέπεσαν στὸν παραλογισμὸ τῶν παθῶν τους καὶ τῶν ἡδονῶν τους καὶ δὲν ἔβλεπαν παρὰ μόνο τὶς ἡδονὲς καὶ τὶς σαρκικὲς ἐπιθυμίες, ἐπειδὴ ἡ σκέψι τους κόλλησε σ' αὐτὰ τὰ *ἄλογα*, διέπλασαν καὶ τὸ θεῖον μὲ τὴ μορφὴ *ἀλόγων*, ἀνάλογα μὲ τὴν ποικιλία τῶν παθῶν τους· κι ἔγλυψαν τόσο πολλοὺς θεούς. ἔχουν εἰκόνες τετραπόδων κι ἑρπετῶν καὶ πτηνῶν, ὅπως λέει κι ὁ διερμηνευτὴς τῆς θείας κι ἀληθινῆς εὐσεβείας· Μὲ τὶς φαντασιώσεις των βυθίστηκαν μέσα στὸ ψέμμα, καὶ ἡ ἀσύνετη διάνοιά τους σκοτίστηκε· ἐνῷ ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι σοφοί, ξεμωράθηκαν κι ἀντικατέστησαν τὸν ἔνδοξο καὶ ἄφθαρτο θεὸ μὲ ἀγαλμάτινο ὁμοίωμα φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πτηνῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν. γι' αὐτὸ κι ὁ θεὸς τοὺς παρέδωσε σὲ πάθη ἀτιμώσεως (Ρω 3,4-9).

Ἀφοῦ πρῶτα ἄρχισε νὰ πάσχῃ ἡ ψυχή τους μὲ τὶς παραφροσύνες τῶν ἡδονῶν, ὅπως εἶπα καὶ προηγουμένως, στὸ τέλος ξέπεσαν στὴν τέτοια *θεοπλαστία*. καὶ μετὰ τὸν ξεπεσμό τους μὲ τὸ ν' ἀποστραφοῦν τὸ θεὸ κυλιοῦνται σ' αὐτὰ σὰν παραδομένοι καὶ εἰκονίζουν τὸ θεὸ πατέρα τοῦ Λόγου μὲ *ἄλογα*. σχετικὰ μ' αὐτὰ οἱ λεγόμενοι *φιλόσοφοι* κι *ἐπιστήμονες* τῶν εἰδωλολατρῶν *(Ἑλλήνων)*, ὅταν μὲν τοὺς στριμώξῃ κανείς, δὲν ἀρνοῦνται ὅτι αὐτοὶ ποὺ ἐμφανίζονται ὡς θεοί τους εἶναι μορφώματα καὶ εἰκόνες ἀνθρώπων καὶ ζῴων· ὅταν ἀπαντοῦν ὅμως, λὲν ὅτι γι' αὐτὸ τοὺς ἔχουν (τὶς εἰκόνες καὶ τὰ γλυπτά), γιὰ νὰ τοὺς ἀπαντάῃ τὸ θεῖο διὰ μέσου αὐτῶν. διότι τάχα δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ γνωρίζουν τὸ θεὸ ἀλλιῶς, ἀφοῦ εἶναι ἀόρατος, παρὰ μόνο μὲ τὰ τέτοια ἀγάλματα καὶ τὶς τέτοιες τελετές. ὅσοι δὲ πάλι ἔχουν τὴν ἰδέα ὅτι εἶναι *φιλοσοφώτεροι* ἀπ' αὐτοὺς καὶ λένε τάχα πιὸ βαθυστόχαστα πράγματα, ἰσχυρίζονται ὅτι τάχα αὐτὰ φιλοτεχνήθηκαν καὶ εἰκονογραφήθηκαν γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο, γιὰ νὰ μποροῦν τάχα οἱ λάτρεις νὰ ἐπικαλοῦνται καὶ νὰ βλέπουν θείους ἀγγέλους καὶ δυνάμεις ὡς ὁρατούς, ποὺ θὰ τοὺς

ἐμφανίζωνται καὶ θὰ τοὺς διδάσκουν διὰ μέσου αὐτῶν δῆθεν τὴ γνῶσι τοῦ θεοῦ. ἰσχυρίζονται δὲ ὅτι αὐτὰ (τὰ γλυπτὰ καὶ οἱ εἰκονογραφημένοι θεοὶ) εἶναι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους κάτι σὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα διαβάζοντάς τα μποροῦν νὰ γνωρίσουν καὶ νὰ κατανοήσουν τὸ θεὸ μὲ τὴν ἐμφάνισι θείων ἀγγέλων ποὺ ἐπιτυγχάνεται τάχα διὰ μέσου αὐτῶν (τῶν ζωγραφικῶν εἰκόνων καὶ τῶν γλυπτῶν), ἔτσι τὰ μυθολογοῦν αὐτὰ ἐκεῖνοι· μὴ γένοιτο νὰ πῶ «τὰ θεολογοῦν». ἂν ὅμως ἐξετάσῃ κανεὶς μὲ προσοχὴ αὐτὸ ποὺ λένε, θὰ βρῇ ὅτι καὶ ἡ θεωρία αὐτωνῶν δὲν εἶναι λιγώτερο ψευδὴς ἀπὸ τὴ θεωρία τῶν προηγουμένων.

7. Ἐπιφάνιος Κύπρου, Πανάριον 27,6 PG 41,373b-376a

Καὶ μή τις θαυμάσῃ, ὅτι ἕκαστα οὕτως ἀκριβῶς διήλθομεν. διὰ γὰρ τούτων ἀεὶ τὸ σαφὲς δείκνυται. ἐν χρόνοις τοίνυν, ὡς ἔφημεν, Ἀνικήτου ἡ προδεδηλωμένη Μαρκελλῖνα ἐν Ῥώμῃ γενομένη, τὴν λύμην τῆς Καρποκράτους διδασκαλίας ἐξεμέσασα, πολλοὺς τῶν ἐκεῖσε λυμηναμένη ἠφάνισε· καὶ ἔνθεν γέγονεν ἡ ἀρχὴ τῶν καλουμένων γνωστικῶν. ἔχουσι δὲ εἰκόνας ἐνζωγράφους διὰ χρωμάτων, τινὲς δὲ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λοιπῆς ὕλης, ἅτινα ἐκτυπώματά φασιν εἶναι τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ταῦτα ὑπὸ Ποντίου Πιλάτου γεγενῆσθαι τὰ ἐκτυπώματα τοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ, ὅτε ἐνεδήμει τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει. κρύβδην δὲ τὰς τοιαύτας ἔχουσιν εἰκόνας· καὶ φιλοσόφων τινῶν, Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους καὶ λοιπῶν· μεθ' ὧν φιλοσόφων καὶ ἕτερα ἐκτυπώματα τοῦ Ἰησοῦ τιθέασιν, ἱδρύσαντές τε προσκυνοῦσι καὶ τὰ τῶν ἐθνῶν ἐπιτελοῦσι μυστήρια. στήσαντες γὰρ ταύτας τὰς εἰκόνας, τὰ τῶν ἐθνῶν ἔθη λοιπὸν ποιοῦσι. τίνα δέ ἐστιν ἐθνῶν ἔθη ἀλλ' ἢ θυσίαι καὶ τὰ ἄλλα; ψυχῆς δὲ εἶναι μόνης σωτηρίαν φασί, καὶ οὐχὶ σωμάτων.

Καὶ μὴν ἀπορήσῃ κανεὶς γιατί τὰ διηγήθηκα ὅλ' αὐτὰ μὲ τόσες λεπτομέρειες. ἡ ἀκρίβεια ἀποδεικνύεται μ' αὐτά. ὅπως ἀνέφερα λοιπόν, στὰ χρόνια τοῦ (ἐπισκόπου Ῥώμης) Ἀνικήτου ἦρθε στὴ Ῥώμη ἡ προειρημένη Μαρκελλῖνα, ἡ ὁποία, ξερνώντας τὸν ὄλεθρο τῆς διδασκαλίας τοῦ Καρποκράτους, ῥήμαξε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ (Χριστιανούς), μολύνοντάς τους. ἀπὸ κεῖ ἔγινε ἡ ἀρχὴ τῶν λεγομένων 'γνωστικῶν'. ἔχουν καὶ εἰκόνες ζωγραφιστὲς μὲ χρώματα, μερικοὶ μάλιστα κι ἀπὸ χρυσὸ καὶ ἀσήμι καὶ ὅποιο ἄλλο ὑλικό, κι αὐτὲς λένε ὅτι εἶναι ἀποτυπώσεις τοῦ Ἰησοῦ κι ὅτι ὁ Πόντιος Πιλᾶτος ἔκανε τὶς ἀποτυπώσεις τοῦ ἴδιου τοῦ Ἰησοῦ, ὅταν ἐκεῖνος ζοῦσε ἀνάμεσα στὸ ἀνθρώπινο γένος. καὶ τὶς τέτοιες εἰκόνες τὶς ἔχουν κρυφά. ἔχουν καὶ εἰκόνες μερικῶν φιλοσόφων, τοῦ Πυθαγόρου τοῦ

Πλάτωνος τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τῶν ἄλλων. μαζὶ μὲ τοὺς φιλοσόφους αὐτοὺς ἐκθέτουν καὶ ἄλλες ἀποτυπώσεις τοῦ Ἰησοῦ, κι ἀφοῦ τὶς στήνουν γιὰ προσκύνησι, τὶς προσκυνοῦν, κι ἐπιτελοῦν καὶ εἰδωλολατρικὰ μυστήρια. γιατί, ἐφ' ὅσον στήνουν τὶς εἰκόνες αὐτές, εἶναι φυσικὸ ὅτι ἀκολουθοῦν καὶ τὶς εἰδωλολατρικὲς συνήθειες. καὶ ποιές εἶναι οἱ συνήθειες τῶν εἰδωλολατρῶν, ἂν ὄχι οἱ θυσίες καὶ τὰ συνεπακόλουθα; λένε μάλιστα ὅτι ἡ σωτηρία εἶναι ὑπόθεσι μόνο τῆς ψυχῆς, καὶ ὄχι τοῦ σώματος.

(Βλ. καὶ Εἰρηναῖον, καὶ Αὐγουστῖνον)

Ἐπιστολὴ πρὸς Ἰωάννην ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων, 9

PG 43,39ab-392a· Λατινικὴ μετάφρασι τοῦ Ἱερωνύμου (θ. 420).

IX. Praeterea audivi quosdam murmurare contra me, quia quando simul pergebamus ad sanctum locum qui vocatur Bethel, ut ibi collectam tecum ex more ecclesiastico facerem, et venissem ad villam quae dicitur Anablatha, vidissemque ibi praeteriens lucernam ardentem, et interrogassem, quis locus esset, didicissemque esse ecclesiam, et intrassem ut orarem: inveni ibi velum pendens in foribus eiusdem ecclesiae tinctum atque depictum, et habens imaginem quasi Christi, vel sancti cuiusdam; non enim satis memini, cuius imago fuerit. cum ergo vidissem, et detestatus essem in ecclesia Christi contra auctoritatem Scripturarum hominis pendere imaginem, scidi illud, et magis dedi consilium custodibus eiusdem loci, ut pauperem mortuum eo obvolverent et efferrent: illique contra murmurantes dixerunt: «Si scindere voluerat, iustum erat, ut aliud daret velum atque mutaret». quod cum audissem, me daturum esse pollicitus sum, et illico esse missurum. paululum autem moratum fuit in medio, dum quaero optimum velum pro eo mittere; arbitrabar enim de Cypro mihi esse mittendum. nunc autem misi quod potui reperire, et precor ut iubeas presbytero eiusdem loci suscipere velum a lectore, quod a nobis missum est, et deinceps praecipere, in ecclesia Christi istiusmodi vela, quae contra religionem nostram veniunt, non appendi. decet enim honestatem tuam hanc magis habere sollicitudinem, ut scrupulositatem tollat, quae indigna est ecclesia Christi, et populis qui tibi crediti sunt.

Palladium vere Galatem, qui quondam nobis carus fuit, et nunc misericordia dei indiget, cave, quia Origenis haeresim praedicat et docet, ne forte aliquos de populo tibi credito ad perversitatem sui inducat erroris.

Opto ut valeatis in Domino.

9. Ἐπὶ πλέον ἄκουσα κάποιους νὰ ψιθυρίζουν ἐναντίον μου, ὅταν ἤμασταν μαζὶ στὸν ἅγιο τόπο ποὺ λέγεται Βεθήλ, γιὰ νὰ κάνω ἐκεῖ μαζί σου συνάθροισι κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔθιμο, καὶ ἦρθα στὴν ἀγροικία τὴ λεγομένη Ἀναβλαθά, καὶ περνώντας ἀπὸ κεῖ εἶδα ἀναμμένο λύχνο, καὶ ρώτησα τί τόπος εἶναι, κι ἔμαθα ὅτι εἶναι ἐκκλησία, καὶ μπῆκα μέσα νὰ προσευχηθῶ, βρῆκα ἐκεῖ κρεμασμένη στὴ θύρα τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς μιὰ κουρτίνα βαμμένη καὶ ζωγραφισμένη μὲ μιὰ εἰκόνα ἐπάνω της σὰν τοῦ Χριστοῦ ἢ κάποιου ἁγίου· δὲν θυμοῦμαι καλὰ ποιανοῦ εἰκόνα ἦταν. ὅταν τὴν εἶδα λοιπόν, κι ἔνιωσα σιχασιὰ νὰ κρέμεται σὲ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀνθρώπινη εἰκόνα του, πρᾶγμα ποὺ ἀντιβαίνει στὴν αὐθεντικὴ διδασκαλία τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τὴν ξέσχισα, καὶ συμβούλευσα ἐπισταμένως τοὺς φύλακες τοῦ τόπου ἐκείνου, νὰ τυλίξουν καὶ κηδεύσουν μ' αὐτὴν ἕναν φτωχὸ πεθαμένο, κι ἐκεῖνοι, εἶπαν ψιθυρίζοντας ἐναντίον μου, «Ἀφοῦ ἤθελε νὰ τὴν ξεσχίση, ἔπρεπε νὰ δώση σὲ ἀντικατάστασί της μιὰ ἄλλη κουρτίνα». ὅταν τ' ἄκουσα αὐτό, ὑποσχέθηκα ὅτι θὰ δώσω (μιὰ ἄλλη), κι ὅτι θὰ τὴ στείλω ἀμέσως. μεσολάβησε μιὰ πολὺ μικρὴ καθυστέρησι, ὅσο ἔψαχνα νὰ βρῶ νὰ στείλω, ἀντὶ γιὰ τὴν ξεσχισμένη, μιὰ κουρτίνα ὡραιότατη. διότι ἔκρινα ὅτι ἔπρεπε νὰ στείλω μία ἀπὸ τὴν Κύπρο, καὶ τώρα ἔστειλα αὐτὴ ποὺ μπόρεσα νὰ βρῶ, καὶ παρακαλῶ νὰ διατάξης τὸν πρεσβύτερο τοῦ τόπου ἐκείνου νὰ δεχτῇ ἀπὸ τὸν ἀναγνώστη τὴν κουρτίνα ποὺ ἔστειλα, καὶ νὰ τὸν συμβουλεύσης στὸ ἑξῆς νὰ μὴν κρεμάη σὲ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ τέτοιες κουρτίνες, οἱ ὁποῖες στρέφονται ἐναντίον τῆς πίστεώς μας. στὴν ἐντιμότητά σου ταιριάζει περισσότερο νὰ φροντίζης γι' αὐτό, νὰ καταργήσης τὰ περίεργα ποὺ εἶναι ἀνάξια τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ λαοῦ τὸν ὁποῖο αὐτὸς σοῦ ἐμπιστεύθηκε.

Νὰ φυλάγεσαι ἀπὸ τὸν Παλλάδιο τὸν ὄνομα καὶ πρᾶγμα Γαλάτη, ὁ ὁποῖος κάποτε ἦταν ἀγαπητός μας, ἀλλὰ τώρα εἶναι ἀνάξιος τοῦ ἐλέους τοῦ θεοῦ, διότι κηρύττει καὶ διδάσκει τὴν αἵρεσι τοῦ Ὠριγένους, μήπως ὁδηγήση στὴ διαστροφὴ τῆς πλάνης του μερικοὺς ἀπὸ τὸ λαὸ τὸν ἐμπιστευμένο σὲ σένα.

Εὔχομαι νὰ ὑγιαίνετε ἐν Κυρίῳ.

8. Augustinus, De haeresibus, 7 PL 42,27

7. Carpocratiani sunt a Carpocratione, qui docebat omnem turpem operationem omnemque adinventionem peccati: nec aliter evadi atque transiri principatus et potestates, quibus haec placent, ut possit ad coelum superius perveniri. ……. sectae ipsius fuisse traditor quaedam

Marcellina, quae colebat imagines Iesu et Pauli et Homeri et Pythagorae adorando incensumque ponendo.

7. Καρποκρατιανοὶ λέγονται ἀπὸ τὸν Καρποκράτη, ὁ ὁποῖος δίδασκε κάθε αἰσχρὸ ὄργιο καὶ κάθε ἐπινόησι ἁμαρτίας· ὅτι δὲν σῴζεται κανεὶς ἀλλιῶς καὶ δὲν ὑπερβαίνει *τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας* (Ῥω 17,28· Α΄ Κο 34,14· Ἐφ 2,6-7· Κλ 2,8· 5,7), στὶς ὁποῖες ἀρέσουν αὐτά, ὥστε νὰ μπορῇ νὰ φτάσῃ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν ..... στὴν αἵρεσι αὐτὴ παραδίδεται ὅτι ἀνῆκε κάποια Μαρκελλῖνα, ἡ ὁποία λάτρευε εἰκόνες τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Παύλου τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Πυθαγόρου προσευχόμενη σ' αὐτὲς καὶ θυμιατίζοντάς τις.

(Βλ. καὶ Εἰρηναῖον, καὶ Ἐπιφάνιον)

9. Νεῖλος, Πρὸς Ὀλυμπιόδωρον ἔπαρχον
(Ἐπιστ. 4,61 PG 79,577-80)

Γράφεις μοι εἰ ἆρα πρεπωδέστατον εἴη μέλλοντί σοι κατασκευάζειν σηκὸν μέγιστον πρὸς τιμὴν τῶν ἁγίων μαρτύρων καὶ αὐτοῦ τοῦ διὰ μαρτυρικῶν ἄθλων καὶ πόνων καὶ ἱδρώτων μαρτυρηθέντος Χριστοῦ, εἰκόνας τε ἀναθεῖναι ἐν τῷ ἱερατείῳ καὶ θήρας ζῴων παντοίας τοὺς τοίχους πλῆσαι, τούς τε ἐκ δεξιῶν τούς τε ἐξ εὐωνύμων, ὥστε βλέπεσθαι κατὰ μὲν τὴν χέρσον ἐκτεινόμενα λίνα καὶ λαγωοὺς καὶ δορκάδας καὶ τὰ ἑξῆς φεύγοντα ζῷα, τοὺς δὲ θηρᾶσαι σπεύδοντας σὺν τοῖς κυνιδίοις ἐκθύμως διώκοντας, κατὰ δὲ τὴν θάλατταν χαλώμενα δίκτυα καὶ πᾶν γένος ἰχθύων ἁλιευόμενα καὶ εἰς τὴν ξηρὰν ἐξαγόμενα χερσὶν ἁλιευτικαῖς· καὶ προσέτι γυψοπλασίας πᾶν εἶδος ἐκφάναι δεικνύμενον πρὸς ἡδονὴν ὀφθαλμῶν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κοινῷ οἴκῳ χιλίους σταυροὺς πήξασθαι καὶ ἱστορίας πτηνῶν καὶ κτηνῶν καὶ ἑρπετῶν καὶ βλαστημάτων παντοδαπῶν.

Ἐγὼ δὲ πρὸς τὰ γραφέντα λέξαιμι ὅτιπερ νηπιῶδες ἂν εἴη καὶ βρεφοπρεπὲς τὸ τοῖς προλεχθεῖσι περιπλανῆσαι τὸν ὀφθαλμὸν τῶν πιστῶν, στερροῦ δὲ καὶ ἀνδρώδους φρονήματος οἰκεῖον τὸ ἐν τῷ ἱερατείῳ μὲν κατὰ ἀνατολὰς τοῦ θειοτάτου τεμένους ἕνα καὶ μόνον τυπῶσαι σταυρόν· δι' ἑνὸς γὰρ σωτηριώδους σταυροῦ τὸ τῶν ἀνθρώπων διασῴζεται γένος, καὶ τοῖς ἀπηλπισμένοις ἐλπὶς πανταχοῦ κηρύσσεται· ἱστοριῶν δὲ Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης πληρῶσαι ἔνθεν καὶ ἔνθεν χειρὶ καλλίστου ζωγράφου τὸν ναὸν τὸν ἅγιον, ὅπως ἂν οἱ μὴ εἰδότες γράμματα μηδὲ δυνάμενοι τὰς Θείας ἀναγινώσκειν Γραφὰς τῇ θεωρίᾳ τῆς ζωγραφίας μνήμην τε λαμβάνωσι τῆς τῶν γνησίως τῷ ἀληθινῷ θεῷ δεδουλευκότων ἀνδραγαθίας καὶ

πρὸς ἅμιλλαν διεγείρωνται τῶν εὐκλεῶν καὶ ἀοιδίμων ἀριστευμάτων, δι' ὧν τῆς γῆς τὸν οὐρανὸν ἀντηλλάξαντο, τῶν βλεπομένων τὰ μὴ ὁρώμενα προτιμήσαντες.

Ἐν δὲ τῷ κοινῷ οἴκῳ πολλοῖς καὶ διαφόροις οἰκίσκοις διειλημμένῳ ἀρκεῖσθαι ἕκαστον οἰκίσκον πεπηγμένῳ τιμίῳ σταυρῷ, τὰ δὲ περιττὰ καταλιμπάνειν ἀναγκαῖον νομίζω. εὐχαῖς δὲ ἐκτενέσι καὶ ἀδιστάκτῳ πίστει καὶ ἐλεημοσύναις διαρκέσι καὶ ταπεινοφροσύναις καὶ ἐλπίσι πρὸς θεὸν ἀεννάοις καὶ Θείων Λόγων μελέταις καὶ συμπάθεια πρὸς τὸ ὁμόφυλον καὶ τῇ πρὸς τοὺς οἰκείους φιλανθρωπίᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἐντάλμασι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ περιτειχίζειν ἑαυτόν τε, καὶ τὴν σαυτοῦ σύμβιον καὶ τὰ τέκνα καὶ πᾶσαν τὴν ὕπαρξιν περισκέπειν καὶ κοσμεῖν καὶ ἀσφαλίζεσθαι παραινῶ καὶ παρακαλῶ.

Μοῦ γράφεις, τώρα ποὺ πρόκειται νὰ κτίσῃς ἕναν πολὺ μεγάλο ναὸ πρὸς τιμὴν τῶν ἁγίων μαρτύρων κι αὐτοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστοῦ ποὺ μαρτύρησε μὲ μαρτυρικοὺς ἄθλους καὶ κόπους καὶ ἱδρῶτες, μοῦ γράφεις ἂν θὰ ἦταν ἀπόλυτα σωστὸ μέσα στὸν ἱερό του χῶρο νὰ τοιχογραφήσῃς εἰκόνες μὲ κάθε εἴδους κυνήγια ζῴων, γεμίζοντας μ' αὐτὰ τοὺς τοίχους δεξιὰ κι ἀριστερά, ὥστε νὰ βλέπουν οἱ ἄνθρωποι στὴ μὲν ζωγραφισμένη ξηρὰ στημένα λινὰ κυνηγετικὰ δίχτυα καὶ λαγοὺς καὶ ζαρκάδια κι ἄλλα ζῷα ποὺ φεύγουν νὰ γλυτώσουν, ἐνῷ οἱ κυνηγοὶ τρέχουν νὰ πετύχουν αὐτὰ τὰ θηράματα καὶ μαζὶ μὲ τὰ κυνηγόσκυλα τὰ καταδιώκουν μὲ ὅλη τους τὴ δύναμι, στὴ δὲ ζωγραφισμένη θάλασσα νὰ ρίχνωνται ψαράδικα δίχτυα καὶ νὰ ψαρεύωνται κάθε εἴδους ψάρια, καὶ οἱ ψαρᾶδες νὰ τὰ βγάζουν στὴν ξηρά. θέλεις ἐπίσης νὰ κάνῃς μέσα στὸν οἶκο τοῦ θεοῦ διάφορα γύψινα ἀνάγλυφα ποὺ νὰ παριστάνουν σκηνὲς μὲ εὐχάριστη θέα. ἐπὶ πλέον καὶ στὸ κοινὸ σπίτι σου νὰ κάνῃς χίλιους σταυροὺς καὶ παραστάσεις πτηνῶν καὶ τετραπόδων ζῴων κι ἑρπετῶν καὶ ποικίλων φυτῶν καὶ δέντρων.

Ἐγὼ ὅμως πάνω σ' αὐτὰ ποὺ μοῦ γράφεις θὰ ἔλεγα ὅτι θὰ ἦταν πολὺ παιδικὸ καὶ θὰ ταίριαζε σὲ βρέφη τὸ νὰ ὁδηγήσῃς τὸ βλέμμα τῶν πιστῶν στὸ νὰ περιδιαβάζῃ σ' αὐτὰ ποὺ περιγράφεις. μὲ τὸ στιβαρὸ καὶ ἀντρίκιο φρόνημα πάει τὸ νὰ ζωγραφήσῃς στὸ μὲν ἀνατολικὸ μέρος τοῦ ἱεροῦ τοῦ θειοτάτου αὐτοῦ τεμένους ἕνα καὶ μόνο σταυρό. μὲ ἕνα καὶ σωτηριώδη σταυρὸ διασῴζεται τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ κηρύσσεται παντοῦ ἐλπίδα γιὰ τοὺς ἀπελπισμένους. στοὺς δὲ τοίχους δεξιὰ κι ἀριστερὰ νὰ γεμίσῃς τὸν ἅγιο ναὸ μὲ ἱστορίες τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Διαθήκης ζωγραφισμένες μὲ χέρι πολὺ καλοῦ ζωγράφου, ὥστε αὐτοὶ ποὺ δὲν ξέρουν γράμματα καὶ δὲν μποροῦν νὰ διαβάσουν τὶς Θεῖες Γραφές, μὲ τὸ νὰ βλέπουν τὴ

ζωγραφιά, νὰ θυμοῦνται τὶς γενναῖες πράξεις τῶν γνησίων δούλων τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ, καὶ νὰ διεγείρωνται σὲ ἅμιλλα καὶ μίμησι τῶν ἐνδόξων καὶ ἀξίων ἐξυμνήσεως κατορθωμάτων καὶ ἀριστειῶν, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκεῖνοι ἀντάλλαξαν τὴ γῆ μὲ τὸν οὐρανό, περιφρονώντας τὰ ὁρατὰ καὶ προτιμώντας τ' ἀόρατα.

Ὅσο γιὰ τὸ κοινὸ σπίτι σου, ποὺ περιβάλλεται κι ἀπὸ πολλὰ καὶ διάφορα ἄλλα μικρὰ σπίτια, νομίζω ὅτι εἶναι ἀναγκαῖο νὰ τ' ἀσφαλίσῃς μὲ τὸν τίμιο σταυρὸ καὶ ν' ἀφήσῃς κατὰ μέρος τὰ περιττά, σὲ συμβουλεύω δὲ καὶ σοῦ συνιστῶ νὰ περιτειχίζῃς καὶ τὸν ἑαυτό σου καὶ τὴ γυναῖκα σου καὶ τὰ παιδιά σου μὲ μακρὲς προσευχές, πίστι χωρὶς δισταγμούς, συνεχεῖς ἐλεημοσύνες, ταπεινοφροσύνες, ἀδιάκοπες ἐλπίδες στὸ θεό, μελέτες τῶν Ἁγίων Γραφῶν, συμπάθεια στὸ συνάνθρωπο, φιλανθρωπία πρὸς τοὺς οἰκείους, καὶ μ' ὅλες τὶς ἐντολὲς τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ μ' αὐτὰ νὰ στεγάζῃς νὰ διακοσμῇς καὶ ν' ἀσφαλίζῃς ὅλα σου τὰ ὑπάρχοντα.

10. Ἀναστάσιος Β' Ἀντιοχείας ὁ Σιναΐτης, Ὁδηγός, 12
PG 89,196-7

Οὐκέτι λοιπὸν διὰ ῥημάτων ἀλλὰ διὰ πραγματικῶν σχημάτων καὶ ὑποδειγμάτων πρὸς αὐτοὺς ἐχρησάμεθα, ἐν πυξίῳ τινὶ διαχαράξαντες τὴν τοῦ δεσπότου σταύρωσιν καί τινα ἐπιγραφήν, ἥντινα μετὰ τὰς χρήσεις διαγράψομεν (196c).

Οὐκέτι ῥηματικῶς καὶ γραφικῶς πρὸς αὐτοὺς παρεταξάμεθα, ἀλλὰ πραγματικῶς διὰ παραδείγματος καὶ σχήματος ἐνυποστάτου. ἐν ᾧ καὶ ἱκανῶς καταισχυνθέντες ἐνετράπησαν. ὡς γὰρ προεῖπον, ἐν πυξίδι τινὶ διαχαράξαντες τὴν τοῦ δεσπότου σταύρωσιν μετὰ καὶ ἐπιγραφῆς τινος ἐξετυπώσαμεν, καὶ τὸν δάκτυλον ἐπιτιθέντες διερωτῶμεν αὐτούς. ἦν ἡ ἐπιγραφὴ

ΘΕΟΥ ΛΟΓΟΣ ΕΝ ΣΤΑΥΡΩι ΚΑΙ ΨΥΧΗ ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΣΩΜΑ.

τοῦτον τὸν τύπον προθέμενοι ἠρωτήσαμεν αὐτούς· Ἰδοὺ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ἀνελλιπὴς καὶ ἀδιαίρετος ἐν τῷ σταυρῷ, τοῦτ' ἔστιν ὁ θεὸς λόγος καὶ ἡ καθ' ὑπόστασιν ἡνωμένη αὐτῷ ψυχὴ λογικὴ καὶ τὸ σῶμα …… (197c).

Συζητώντας μ' αὐτούς, δὲν ξαναχρησιμοποίησα λόγια σκέτα, ἀλλὰ πραγματολογικὰ σχήματα καὶ ὑποδείγματα. σχεδίασα σ' ἕνα χαρτόνι τὴ σταύρωσι τοῦ Κυρίου μὲ μιὰ ἐπιγραφή. θὰ σᾶς τὴ ζωγραφήσω μετὰ τὸν κατάλογο τῶν χωρίων ποὺ χρησιμοποίησα (196c).

Δὲν τοὺς ἀντιμετώπισα μὲ σκέτο λόγο καὶ βιβλικὰ χωρία, ἀλλὰ μὲ πραγματολογικὸ σχῆμα καὶ παράδειγμα καὶ παράστασι. μ' αὐτὸ ντροπιάστηκαν πολὺ καὶ τράπηκαν σὲ φυγή. ὅπως εἶπα

καὶ προηγουμένως, σχεδίασα σ' ἕνα χαρτόνι τὴ σταύρωσι τοῦ Κυρίου μαζὶ μὲ μιὰ ἐπιγραφή, καὶ τοὺς ἄρχισα στὶς ἐρωτήσεις. ἡ ἐπιγραφὴ ἦταν·

ΘΕΟΥ ΛΟΓΟΣ ΕΝ ΣΤΑΥΡΩι ΚΑΙ ΨΥΧΗ ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΣΩΜΑ.

ἔβαλα μπροστά τους αὐτὴ τὴ ζωγραφιὰ κι ἐπιγραφὴ καὶ τοὺς ρώτησα· Ἰδοὺ στὸ σταυρὸ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ἀνελλιπὴς καὶ ἀδιαίρετος, δηλαδὴ ὁ θεὸς λόγος καὶ ἡ λογικὴ ψυχὴ ἡ ἑνωμένη ὑποστατικῶς μαζί του καὶ τὸ σῶμα ἐπίσης (197c).

11. Ἰωάννης Δαμασκηνός, Λόγος Α' ἀπολογητικὸς Πρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὰς ἁγίας εἰκόνας, 19 PG 94,1249cd.

Οἱ ἅγιοι καὶ ζῶντες πεπληρωμένοι ἦσαν πνεύματος ἁγίου, καὶ τελευτησάντων αὐτῶν ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀνεκφοιτήτως ἔνεστιν ἐν ταῖς ψυχαῖς καὶ τοῖς σώμασιν ἐν τοῖς τάφοις καὶ τοῖς χαρακτῆρσι καὶ ταῖς ἁγίαις εἰκόσιν αὐτῶν, οὐ κατ' οὐσίαν ἀλλὰ χάριτι καὶ ἐνεργείᾳ.

Οἱ ἅγιοι κι ὅταν ζοῦσαν ἦταν πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ μετὰ τὸ θάνατό τους ἡ χάρι τοῦ ἁγίου πνεύματος ὑπάρχει, χωρὶς νὰ φεύγη, στὶς ψυχές των καὶ στὰ σώματά τους, στοὺς τάφους των, καὶ στὰ γραπτὰ ὀνόματά τους, καὶ στὶς ἅγιες εἰκόνες των, ὄχι κατ' οὐσίαν ἀλλὰ χάριτι καὶ ἐνεργείᾳ.

12. Ζ' οἰκουμενικὴ σύνοδος - Ὅρος
Mansi 13,373d-380c· 416cd

Ἡ ἁγία μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος..., ἀκολουθήσασα τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὥρισε τὰ ὑποτεταγμένα.

Ὁ τὸ φῶς τῆς αὐτοῦ ἐπιγνώσεως ἡμῖν χαρισάμενος καὶ τοῦ σκότους τῆς εἰδωλικῆς μανίας ἡμᾶς λυτρωσάμενος Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν...

... **Τῆς οὖν δωρεᾶς ταύτης ἀλογήσαντές τινες, ὡς ὑπὸ τοῦ ἀπατεῶνος ἐχθροῦ ἀναπτερούμενοι, ἐξέστησαν τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀντιταξάμενοι, πρὸς τὴν σύνεσιν τῆς ἀληθείας διήμαρτον...**

... Ἀνιέροις γὰρ ἐπακολουθήσαντες ἀνδράσι, ταῖς ἰδίαις φρεσὶ πειθομένοις, κατηγόρησαν τῆς ἁρμοσθείσης Χριστῷ τῷ θεῷ ἁγίας αὐτοῦ ἐκκλησίας καὶ *ἀνὰ μέσον ἁγίου καὶ βεβήλου οὐ διέστειλαν* (Νο 150,2· Ἰζ 25,4), **τὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ὁμοίως τοῖς ξοάνοις τῶν σατανικῶν εἰδώλων ὀνομάσαντες.**

... Καὶ συνελόντες φαμὲν **ἁπάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐγγράφως ἢ ἀγράφως τεθεσπισμένας ἡμῖν παραδόσεις ἀκαινοτομήτως**

φυλάττομεν. ὧν μία ἐστὶ καὶ ἡ τῆς εἰκονικῆς ἀναζωγραφήσεως ἐκτύπωσις, ὡς τῇ ἱστορίᾳ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος συνᾴδουσα, πρὸς πίστωσιν τῆς ἀληθινῆς καὶ οὐ κατὰ φαντασίαν τοῦ θεοῦ λόγου ἐνανθρωπήσεως, καὶ εἰς ὁμοίαν λυσιτέλειαν ἡμῖν χρησιμεύουσα.

Ὁρίζομεν σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ καὶ ἐμμελείᾳ παραπλησίως τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ ἀνατίθεσθαι τὰς σεπτὰς καὶ ἁγίας εἰκόνας τὰς ἐκ χρωμάτων καὶ ψηφῖδος καὶ ἑτέρας ὕλης ἐπιτηδείως ἐχούσης ἐν ταῖς ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις, ἐν ἱεροῖς σκεύεσι καὶ ἐσθῆσι, τοίχοις τε καὶ σανίσιν, οἴκοις τε καὶ ὁδοῖς· τῆς τε τοῦ Κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰκόνος, καὶ τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας Θεοτόκου, τιμίων τε ἀγγέλων, καὶ πάντων < τῶν > ἁγίων καὶ ὁσίων ἀνδρῶν. ὅσῳ γὰρ συνεχῶς δι' εἰκονικῆς ἀνατυπώσεως ὁρῶνται, τοσοῦτον καὶ οἱ ταύτας θεώμενοι διανίστανται πρὸς τὴν τῶν πρωτοτύπων μνήμην τε καὶ ἐπιπόθησιν, καὶ ταύταις ἀσπασμὸν καὶ **τιμητικὴν προσκύνησιν ἀπονέμειν, οὐ μὴν τὴν κατὰ πίστιν ἡμῶν ἀληθινὴν λατρείαν,** ἣ πρέπει μόνῃ τῇ θείᾳ φύσει. ἀλλ' ὃν τρόπον τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ καὶ τοῖς ἁγίοις Εὐαγγελίοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἱεροῖς ἀναθήμασι καὶ θυμιαμάτων καὶ φώτων προσαγωγὴν πρὸς τὴν τούτων τιμὴν ποιεῖσθαι, **καθὼς καὶ τοῖς ἀρχαίοις εὐσεβῶς εἴθισται. 'ἡ γὰρ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει'·** καὶ ὁ προσκυνῶν τὴν εἰκόνα, προσκυνεῖ ἐν αὐτῇ τοῦ ἐγγραφομένου τὴν ὑπόστασιν. οὕτω γὰρ κρατύνεται ἡ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν διδασκαλία, εἴτουν παράδοσις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα δεξαμένης τὸ εὐαγγέλιον. οὕτω τῷ ἐν Χριστῷ λαλήσαντι Παύλῳ καὶ πάσῃ τῇ θείᾳ ἀποστολικῇ ὁμηγύρει καὶ πατρικῇ ἁγιότητι ἐξακολουθοῦμεν, *κρατοῦντες τὰς παραδόσεις ἃς παρειλήφαμεν* (Β' Θε 3,3)....

Τοὺς οὖν τολμῶντας ἑτέρως φρονεῖν ἢ διδάσκειν ἢ κατὰ τοὺς ἐναγεῖς αἱρετικοὺς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις ἀθετεῖν καὶ καινοτομίαν τινὰ ἐπινοεῖν ἢ ἀποβάλλεσθαί τι ἐκ τῶν ἀνατεθειμένων τῇ ἐκκλησίᾳ, Εὐαγγέλιον ἢ τύπον τοῦ σταυροῦ ἢ εἰκονικὴν ἀναζωγράφησιν ἢ **ἅγιον λείψανον** μάρτυρος, ἢ ἐπινοεῖν σκολιῶς καὶ πανούργως πρὸς τὸ ἀνατρέψαι ἕν τι τῶν ἐνθέσμων παραδόσεων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἔτι γε μὴν ὡς κοινοῖς χρῆσθαι τοῖς ἱεροῖς κειμηλίοις ἢ τοῖς εὐαγέσι μοναστηρίοις, ἐπισκόπους μὲν ὄντας ἢ κληρικοὺς καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν, μονάζοντας δὲ ἢ λαϊκοὺς τῆς κοινωνίας ἀφορίζεσθαι.

Πέτρος ἀνάξιος πρωτοπρεσβύτερος τοῦ θρόνου τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου καὶ τὸν τόπον ἀναπληρῶν Ἀδριανοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ὁρίσας ὑπέγραψα.

Πέτρος ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα καὶ τὸν τόπον ἀναπληρῶν Ἀδριανοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ταράσιος ἐλέῳ θεοῦ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὁρίσας ὑπέγραψα.

κλπ. κλπ.

ΠΡΑΞΙΣ ΟΓΔΟΗ (ἐνώπιον τῶν βασιλέων)

…….

Εἴ τις Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν περιγραπτὸν οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις τὰς εὐαγγελικὰς ἐξηγήσεις τὰς στηλογραφικῶς γενομένας οὐ προσίεται, ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις οὐκ ἀσπάζεται ταύτας εἰς ὄνομα τοῦ Κυρίου οὔσας καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις πᾶσαν παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν **ἔγγραφον ἢ ἄγραφον** ἀθετεῖ, ἀνάθεμα ἔστω.

* * *

Ἡ ἁγία μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος..., ἔχοντας ἀκολουθήσει τὴν παράδοσι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὥρισε τὰ ἀκόλουθα.

Αὐτὸς ποὺ μᾶς χάρισε τὸ φῶς τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ προσώπου του καὶ μᾶς ἐξαγόρασε ἀπὸ τὸ σκοτάδι τῆς εἰδωλολατρικῆς παραφροσύνης, ὁ Χριστὸς ὁ θεός μας …….
……..

... Μερικοὶ λοιπόν, ἀγνοώντας σὰν τρελλοὶ τὴ δωρεὰ αὐτή, λὲς καὶ τοὺς ξεσήκωσε ὁ ἀπατεώνας ἐχθρός, ἀφηνίασαν καὶ καταπάτησαν τὸν ὀρθὸ λόγο, ἀντιστάθηκαν στὴν παράδοσι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, κι ἀπέτυχαν νὰ κατανοήσουν τὴν ἀλήθεια. …….....

...Ἀκολουθώντας ἀνιέρους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἔκαναν ὅ,τι κατέβαζε τὸ μυαλό τους, καὶ *μὴ κάνοντας διάκρισι ἀνάμεσα σὲ ἅγιο καὶ βέβηλο* (Νο 150,2), κατηγόρησαν τὴ μνηστὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ τὴν ἁγία ἐκκλησία, **εἶπαν ὅτι ἡ εἰκόνα τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἁγίων του εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὰ ξόανα τῶν σατανικῶν εἰδώλων.** ……...……
…….....

...Καὶ συνοψίζοντας λέμε ὅτι **φυλάγουμε χωρὶς καμμιὰ καινοτομία ὅλες τὶς θεσπισμένες γραπτὲς καὶ ἄγραφες ἐκκλησιαστικὲς παραδόσεις. μία ἀπ' αὐτὲς εἶναι καὶ ἡ ζωγραφικὴ ἀναπαράστασι τῆς εἰκόνος,** διότι μαζὶ μὲ τὴν ἱστορία τοῦ εὐαγγελικοῦ

κηρύγματος συντελεῖ στὸ νὰ τεκμηριώνεται ἡ ἀληθινὴ καὶ ὄχι φανταστικὴ ἐνανθρώπησι τοῦ θεοῦ λόγου, καὶ νὰ ἐπιτυγχάνεται γιὰ μᾶς ἡ ἀνάλογη ὠφέλεια. ……

Ὁρίζουμε μὲ κάθε ἀκρίβεια καὶ ἁρμονία παρομοίως μὲ τὴν παράστασι τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ ν' *ἀνατίθενται* καὶ οἱ σεπτὲς καὶ ἅγιες εἰκόνες οἱ καμωμένες καὶ μὲ χρώματα καὶ μὲ ψηφῖδες καὶ μὲ ἄλλη ὕλη κατάλληλη γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ τόσο στὶς ἅγιες ἐκκλησίες τοῦ θεοῦ ὅσο καὶ σὲ ἱερὰ σκεύη καὶ ἄμφια, σὲ τοίχους καὶ σανίδες, σὲ σπίτια καὶ σὲ δρόμους· καὶ νὰ ζωγραφίζωνται εἰκόνες τόσο τοῦ Κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅσο καὶ τῆς ἀχράντου δεσποίνης μας τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ τῶν τιμίων ἀγγέλων καὶ ὅλων τῶν ἁγίων καὶ ὁσίων ἀντρῶν. διότι ὅσο βλέπονται συνεχῶς στὴ ζωγραφιὰ τῆς εἰκόνος, τόσο αὐτοὶ ποὺ τὶς βλέπουν ἐξυψώνονται πρὸς τὴ μνήμη καὶ τὸν πόθο τῶν πρωτοτύπων. καὶ ν' ἀπονέμουν σ' αὐτὲς χαιρετισμὸ καὶ **τιμητικὴ προσκύνησι, ὄχι ὅμως καὶ ἀληθινὴ λατρεία,** ὅπως αὐτὴ ἐννοεῖται στὴν πίστι μας· αὐτὴ ταιριάζει μόνο στὴ θεία φύσι. ν' ἀπονέμεται δὲ στὶς εἰκόνες **τιμὴ** καὶ μὲ θυμιάτισμα καὶ μὲ ἄναμμα φώτων (κεριὰ καὶ καντήλια), ὅπως γίνεται καὶ στὴν παράστασι τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ καὶ στὰ ἅγια Εὐαγγέλια καὶ στ' ἄλλα ἱερὰ ἀναθήματα, **ὅπως ἦταν εὐσεβὴς συνήθεια καὶ στοὺς ἀρχαίους**. διότι **'ἡ πρὸς τὴν εἰκόνα τιμὴ περνάει στὸ πρωτότυπο'.** κι ὅποιος προσκυνάει εἰκόνα, προσκυνάει διὰ μέσου αὐτῆς τὸ πρόσωπο τοῦ ζωγραφισμένου. ἔτσι γίνεται ἰσχυρὴ ἡ διδασκαλία τῶν ἁγίων πατέρων μας, δηλαδὴ ἡ παράδοσι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἡ ὁποία δέχτηκε τὸ εὐαγγέλιο ἀπὸ τὴ μιά της ἄκρη μέχρι τὴν ἄλλη. ἔτσι ἀκολουθοῦμε σίγουρα τὸν Παῦλο ποὺ μίλησε ἐν Χριστῷ καὶ ὅλη τὴ θεία ὁμήγυρι τῶν ἀποστόλων καὶ ὅλους τοὺς ἁγίους πατέρες, *κρατώντας τὶς παραδόσεις τὶς ὁποῖες παραλάβαμε* (Β' Θε 3,3).

Ὅσοι λοιπὸν τολμοῦν νὰ φρονοῦν ἀλλιῶς ἢ νὰ διδάσκουν ἀλλιῶς ἢ μὲ τὸν τρόπο τῶν καταραμένων αἱρετικῶν ν' ἀθετοῦν τὶς ἐκκλησιαστικὲς παραδόσεις καὶ νὰ ἐπινοοῦν κάποια καινοτομία ἢ ν' ἀπορρίπτουν κάτι ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἀφιερώνονται στὴν ἐκκλησία, Εὐαγγέλιο ἢ παράστασι τοῦ σταυροῦ ἢ ζωγραφιὰ εἰκόνος ἢ **ἅγιο λείψανο** μάρτυρος, ἢ νὰ ἐπινοοῦν κάτι στραβὰ καὶ πανούργα, γιὰ ν' ἀνατρέψουν μιὰ κάποια ἀπὸ τὶς θεσμοθετημένες παραδόσεις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, κι ἐπὶ πλέον νὰ χρησιμοποιοῦν σὰν κοινὰ καὶ μὴ ἅγια πράγματα τὰ ἱερὰ κειμήλια ἢ τὰ εὐαγῆ μοναστήρια, ἂν μὲν εἶναι ἐπίσκοποι ἢ κληρικοί, διατάζουμε νὰ καθαιροῦνται, ἂν δὲ εἶναι μοναχοὶ ἢ λαϊκοί, ν' ἀφορίζωνται ἀπὸ τὴν κοινωνία.

Πέτρος ἀνάξιος πρωτοπρεσβύτερος τοῦ θρόνου τοῦ ἁγίου ἀπο-

στόλου Πέτρου καὶ ἀναπληρωτὴς τῆς ἕδρας τοῦ Ἀδριανοῦ, πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἀποφαίνομαι καὶ ὑπογράφω.

Πέτρος ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου πατρός μας Σάββα καὶ ἀναπληρωτὴς τῆς ἕδρας τοῦ Ἀδριανοῦ, πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἀποφαίνομαι καὶ ὑπογράφω.

Ταράσιος μὲ τὸ ἔλεος τοῦ θεοῦ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης, ἀκολουθώντας πιστὰ τὰ πατρικὰ δόγματα καὶ τὴν παράδοσι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀποφαίνομαι καὶ ὑπογράφω.

κλπ. κλπ.

ΠΡΑΞΙΣ ΟΓΔΟΗ (ἐνώπιον τῶν βασιλέων)

……

Ἂν κανεὶς δὲν ὁμολογῇ ὅτι ὁ Χριστὸς ὁ θεός μας εἶναι στὴν ἀνθρώπινη φύσι του περιγραπτός, νὰ εἶναι ἀνάθεμα.

Ἂν κανεὶς δὲν δέχεται τὶς εὐαγγελικὲς μαρτυρίες ποὺ παρατέθηκαν σὲ κατάλογο, νὰ εἶναι ἀνάθεμα.

Ἂν κανεὶς δὲν ἀσπάζεται τὶς μαρτυρίες αὐτές, ποὺ λέχθηκαν ἐξ ὀνόματος τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἁγίων του, νὰ εἶναι ἀνάθεμα.

Ἂν κανεὶς ἀπορρίπτῃ ὁποιαδήποτε γραπτὴ ἢ ἄγραφη ἐκκλησιαστικὴ παράδοσι, νὰ εἶναι ἀνάθεμα.

Β′
Ἐπίλογος

Ἀκόμη καὶ συγγραφεῖς μὴ ὑποδειγματικοί, ὅπως οἱ Εἰρηναῖος, Ἐπιφάνιος, Αὐγουστῖνος, καὶ οἱ μοναχοὶ Ἱερώνυμος, Ἀναστάσιος Σιναΐτης, καὶ Νεῖλος, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ποιότητά τους, μαρτυροῦν τὴν πίστι τὸ φρόνημα καὶ τὴν πρακτικὴ τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας τῶν χρόνων τους (Δ′-Ζ′ αἰ.), ποὺ εἶναι βιβλικὰ καὶ ἄκρως ἀντίθετα πρὸς τὰ μετὰ τὸ 692. ἀκόμη κι ὁ θύραθεν Αἴλιος Λαμπρίδιος δείχνει μὲ τὸν τρόπο του τὴν πολύτιμη ἔξωθεν μαρτυρία γιὰ τὸ θαυμαστὸ ἀνεικονικὸν τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας τῶν μαρτύρων τοῦ Β′ καὶ τοῦ Γ′ αἰῶνος, τὸ ὁποῖο κατέκριναν οἱ τότε εἰδωλολάτρες καὶ διῶκτες τῶν Χριστιανῶν καὶ τὸ χαρακτήριζαν ὡς ἀθεΐα.

Ἂν ὁ Μ. Ἀθανάσιος ζοῦσε τὸν Η′ αἰῶνα, στὸν καιρὸ ποὺ ἔγινε ἡ Ζ′ οἰκουμενικὴ σύνοδος, καὶ ὑποστήριζε αὐτὰ ποὺ γράφει στὰ προεκτεθειμένα κείμενά του, θὰ καταδικαζόταν ὡς αἱρετικός. γιὰ τὸν ἴδιο λόγο θὰ καταδικαζόταν ὡς αἱρετικὸς κι ὁ Ἐπιφάνιος. ὁ δεύτερος μάλιστα, ποὺ ξέσχισε κιόλας τὴν κουρτίνα ἐκείνη καὶ γρά-

φει ὅσα γράφει, θὰ χαρακτηριζόταν καὶ ὡς εἰκονοκλάστης. στὴν ἴδια καταδίκη θὰ ὑποβαλλόταν κι ὁ μεταφραστὴς τοῦ Ἐπιφανίου καὶ φίλος του Ἱερώνυμος. τὸ δὲ ἀρχαιότερο ὅλων χωρίο τοῦ Εἰρηναίου, τὸ ὁποῖο ἐπαναλαμβάνουν ἀργότερα κι ὁ Ἐπιφάνιος κι ὁ Αὐγουστῖνος, ὅπου ὁ Εἰρηναῖος ἀναφέρει μὲ ἀποτροπιασμὸ ὅτι οἱ τότε κατ' ἐξοχὴν βρόμικοι καὶ διεστραμμένοι αἱρετικοὶ τοῦ νικολαϊτικοῦ τύπου καρποκρατιανοὶ λάτρευαν καὶ στεφάνωναν εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ ζωγραφιστές *(imagines Christi depictas)*, ὅπως κάνουν οἱ εἰδωλολάτρες *(ut faciunt gentes)*, –ὁ Αὐγουστῖνος προσθέτει «καὶ εἰκόνες τοῦ Παύλου»–, εἶναι τεκμήριο καταλυτικό. ἡ ἀλλαγὴ εἶναι σαφὴς κι ἀναμφισβήτητη. τὸ δὲ τοῦ ὅρου τῆς συνόδου *Εἴ τις πᾶσαν παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν ἔγγραφον ἢ ἄγραφον ἀθετεῖ, ἀνάθεμα ἔστω* εἶναι ἀξιοπαρατήρητο. διότι ἀσφαλῶς οἱ πέντε προειρημένοι, καὶ ὅλοι οἱ σύγχρονοί τους ποὺ δὲν διαμαρτυρήθηκαν ποτὲ γιὰ τὰ λεγόμενα ἐκείνων, ἀλλὰ τ' ἀποδέχονταν, ὁπωσδήποτε εἶναι φορεῖς τῆς ἱερᾶς παραδόσεως, τῆς ἀποστολικῆς κι ἐκκλησιαστικῆς, τοὐλάχιστο σ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. δὲν μιλάω βέβαια γιὰ τὴ Βίβλο, διότι αὐτῆς κυρίως ὁ παραμερισμὸς εἶναι τὸ ἀσεβὲς κι ἐπικίνδυνο ποὺ διέπραξε ἡ σύνοδος αὐτή. τέλος ἄξιο πολλῆς παρατηρήσεως εἶναι ὅτι τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσει ὁ Μ. Ἀθανάσιος ἐναντίον τῶν εἰκόνων τῶν εἰδωλολατρῶν, οἱ «ὀρθόδοξοι» τοῦ Η' αἰῶνος τὰ γυρίζουν ἀνάποδα, –σὰ νὰ εἶναι αὐτοὶ ἀπὸ τὴ μεριὰ τῶν εἰδωλολατρῶν ἀντιπάλων τοῦ Ἀθανασίου–, καὶ τὰ λὲν ὑπὲρ τῶν εἰκόνων ποὺ ὑποστηρίζουν πλέον αὐτοί! αὐτὸ φαίνεται κυρίως στὸ τρίτο ἀπόσπασμα τοῦ Ἀθανασίου (Κατὰ Ἑλλήνων 1,19). στοὺς δυὸ ἐνδιαμέσους Νεῖλο καὶ Ἀναστάσιο (Ζ' αἰών), ἀρχαιοτέρους τῆς ἐμφανίσεως εἰκόνων μέσα στὴν ἐκκλησία, φαίνεται ἀνάγλυφα πῶς ἄρχισε ἡ διολίσθησι καὶ αὐτομόλησι στὴν ἀντίθετη πλευρά.

Οἱ εἰκόνες στὴν ἐκκλησία ἐμφανίστηκαν γιὰ πρώτη φορὰ ἀκριβῶς κατὰ τὴν τριακονταετία τὴν ἀνάμεσα στὴν Πενθέκτη σύνοδο (692) καὶ στὴν πρώτη ἀπομάκρυνσί τους ἀπὸ τοὺς ναούς (726). οἱ δυὸ αὐτοκράτορες Λέων Γ' καὶ Κωνσταντῖνος Ε', ποὺ ἀπομάκρυναν τὶς νεοφανεῖς καὶ νεωτεριστικὲς γιὰ τὴν ἐκκλησία «εἰκόνες» (τέως εἴδωλα τῶν πρὸ ὀλίγου βιαίως καὶ ὁμαδικῶς βαπτισθέντων εἰδωλολατρῶν), καὶ ἀπέκλεισαν τοὺς μοναχοὺς ἀπὸ τὴ διοίκησι τῆς αὐτοκρατορίας, ἦταν δυὸ γενναῖοι καὶ ἱκανοὶ στρατηγοί, πατέρας καὶ γιός (717-775), οἱ ὁποῖοι ἔσωσαν τὴ Χριστιανωσύνη καὶ τὴν αὐτοκρατορία ἀπὸ τὴν ὁλοκληρωτικὴ ἅλωσι ἀπὸ τοὺς μωαμεθανοὺς Ἄραβες καὶ τὸν ὁλοκληρωτικὸ ἐξισλαμισμό. στὴ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία συνέβαινε τότε ἕνα φαινόμενο ὁλόιδιο μὲ τὸ φαινόμενο τῆς τσαρικῆς Ῥωσίας μὲ τὸ «μοναχὸ» Γρηγόριο Ῥασποῦτιν,

τὴν ὁποία ὁ «μοναχὸς» - σαμάνος ἐκεῖνος ὡδήγησε αὔτανδρη στὴν καταπακτὴ τοῦ κομμουνισμοῦ. ἐπὶ τῶν προκατόχων τους αὐτοκρατόρων, οἱ ὁποῖοι μέσα στ' ἀνάκτορα εἶχαν μονίμως ἐγκατεστημένον τὸν ἀπαραίτητο «ἐρημίτη γέροντα» τύπου Ῥασποῦτιν καὶ συμβασίλευαν μὲ τοὺς «ἀκτήμονες» μοναχούς, οἱ μωαμεθανοὶ Ἄραβες κατέλαβαν κι ἐξισλάμισαν τὴ μισὴ «χριστιανικὴ» καὶ μοναχομανῆ τότε Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία (Ἀσιατικὴ κι Ἀφρικανική). οἱ δυὸ αὐτοκράτορες Λέων Γ' καὶ Κωσταντῖνος Ε' ἦταν οἱ πρῶτοι κι ἀποτελεσματικώτεροι ποὺ ἀναχαίτισαν τοὺς μωαμεθανοὺς Ἄραβες καὶ διέσωσαν τὴν ἄλλη μισὴ χριστιανικὴ αὐτοκρατορία (Εὐρωπαϊκὴ καὶ Μικρασιατική). καὶ οἱ δυό τους ἦταν βαθύτατα εὐσεβεῖς καὶ γνήσιοι Χριστιανοὶ καὶ πολὺ βιβλικοί. καὶ κατάλαβαν ὅτι ὁ μοναχισμὸς εἶναι τὸ πραιλούδιο τῆς ἀποχριστιανίσεως κι ὅτι τὰ τρία κύρια αἴτια τῆς καταρρεύσεως εἶναι ὁ εἰδωλολατρικῆς προελεύσεως μοναχισμὸς στὴ διοίκησι τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς αὐτοκρατορίας, ἡ εἰδωλολατρία τῶν εἰκόνων, κι ὁ πάπας τῆς Ῥώμης ποὺ προστάτευε καὶ παρωρμοῦσε τοὺς Ἀνατολικοὺς μοναχοὺς καὶ μεθόδευε τὴν ἐπιβολὴ τῶν εἰκόνων ποὺ αὐτὸς τὶς εἶχε πρὸ πολλοῦ· πρὶν ἀπὸ δυὸ αἰῶνες. κι ἀποφάσισαν οἱ δυὸ αὐτοκράτορες νὰ ξερριζώσουν τὰ τρία γενεσιουργὰ αἴτια τῆς καταρρεύσεως. ἀποφάσισαν δηλαδὴ πολὺ ὀξυδερκῶς νὰ ξερριζώσουν ἀπὸ τὴν αὐτοκρατορία κι ἀπὸ τὴ Χριστιανωσύνη τὸν ῥασπουτινισμό, ποὺ ἦταν ἡ φυματίωσι ἡ γάγγραινα κι ὁ καρκίνος τῆς Χριστιανωσύνης καὶ τοῦ Βυζαντίου, αὐτὸς ποὺ ἀργότερα διέβρωσε καὶ κατέλυσε καὶ τὴν τσαρικὴ Ῥωσία. οἱ καταργούμενες νεοφανεῖς εἰκόνες ἦταν ἕνα μόνο ἀπὸ τὰ καταπολεμούμενα αἴτια, τὸ λαϊκώτερο κι ἐμφανέστερο. καὶ οἱ μοναχοί, ποὺ ἔνιωθαν νὰ τραβιέται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους τὸ βασιλικὸ χαλί, ἐξαγριώθηκαν σὰν ὕαινες, παρορμώμενοι μάλιστα ἔξωθεν, ὡς πεμπτοφαλαγγῖτες, τόσο ἀπὸ τὸν φρονηματικὸ ἀρχηγό τους πάπα τῆς Ῥώμης, ὅσο κι ἀπὸ τοὺς ἐλαχίστους εἰκονολάτρες ποὺ ἐγκαταβιοῦσαν καὶ ἐκτρέφονταν σκοπίμως καὶ εἶχαν καὶ μεγάλα ἀξιώματα μέσα στὸ Ἀραβικὸ ἰσλάμ, ὅπως ἦταν ὁ Σῦρος πρωθυπουργὸς τοῦ χαλίφη τῆς Δαμασκοῦ Ἀμπντοὺλ Σέργιος Μανσοὺρ κι ὁ γιός του, πρωθυπουργὸς τοῦ ἴδιου γιὰ λίγο κι αὐτός, Ἰωάννης Μανσοὺρ ὁ γνωστὸς κι ὡς Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.

Ὁ γιὸς τοῦ γενναίου κι εὐσεβοῦς αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Ε' Λέων Δ' ἦταν ἄβουλος καὶ ἀρρωστιάρης, καὶ πέθανε μετὰ ἀπὸ πέντε μόνο χρόνια βασιλείας (775-780). καὶ βασίλευσε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ Ῥωμαϊκὸ κράτος, τὸ Βυζαντινό, γυναίκα, ἡ τριαντάχρονη χήρα του Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία (780-802), ὑποστηριζόμενη ἀπὸ τοὺς μέχρι πρό τινος εἰδωλολάτρες ποὺ βαπτίστηκαν Χριστιανοὶ μπουλουκηδόν. ὑπογρά-

φει «Εἰρήνη πιστὸς βασιλεύς»! αὐτή, γιὰ νὰ ἔχῃ τὴν πολιτικὴ στήριξι τῶν μοναχῶν καὶ τοῦ πάπα τῆς Ῥώμης, τοὺς εὐνόησε ὑπέρμετρα καὶ ἀναστήλωσε γιὰ χάρι τους τὶς εἰκόνες μὲ τὴν Ζ' οἰκουμενικὴ σύνοδο ποὺ συγκάλεσε γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό (787). μετὰ ἀπ' αὐτὴ βασίλευσαν μερικοὶ μοναχόφιλοι καὶ μοναχομανεῖς αὐτοκράτορες, ὅλοι ἀνίκανοι, μὲ «ἐρημίτη γέροντα» μέσα στ' ἀνάκτορα καὶ «ἀκτήμονες μοναχοὺς» στὸ παρασκήνιο τῆς κρατικῆς μηχανῆς (802-813). ἔπειτα βασίλευσαν οἱ ἱκανοὶ στρατηγοὶ καὶ αὐτοκράτορες Λέων Ε' καὶ Μιχαὴλ Β' κι ὁ γιὸς τοῦ δευτέρου Θεόφιλος, (813-842), οἱ ὁποῖοι συνέχισαν τὴν ἐξυγίανσι τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τὴν ἀποτοξίνωσι τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τοὺς παποφίλους καὶ εἰκονολάτρες μοναχούς. ἀλλ' ὅταν ὁ Θεόφιλος πέθανε κάπως πρόωρα, βασίλευσε ἡ εἰκοσιεφτάχρονη χήρα του Θεοδώρα (842-857), πού, γιὰ νὰ ἔχῃ πάλι τὴν ὑποστήριξι τῶν μοναχῶν καὶ τοῦ πάπα τῆς Ῥώμης, ἔκανε διαδοχικῶς οἰκουμενικοὺς πατριάρχες δυὸ εὐνουχισμένους μοναχούς, τὸν Θεόκτιστον καὶ τὸν Ἰγνάτιο, καὶ γιὰ χάρι ὅλων αὐτῶν ἀναστήλωσε κι αὐτὴ τὶς εἰκόνες (842). οἱ μοναχοὶ ἤθελαν πολὺ καὶ τὴν ἕνωσι τῶν δυὸ αὐτοκρατοριῶν, τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Φραγκίας, μὲ αὐτοκράτορες πρῶτα τὸν Καρλομάγνο κι ἔπειτα τὸν ἐγγονό του Λουδοβῖκο Β' *(Λουδοΐχον τὸν ἐπιφανῆ Φράγκον)!*

Λάτρευαν δὲ οἱ μοναχοὶ ὡς ἅγιες καὶ θεόπνευστες τὶς δυὸ αὐτοκράτειρες, ποὺ ἦταν καὶ διαβόητες κι ἀδιάντροπες πόρνες καὶ σκυλόμαννες. οἱ μοναχοὶ τὶς καθιέρωσαν ὡς ὁσίες, ποὺ ἑορτάζονται στὶς 9 Αὐγούστου καὶ 11 Φεβρουαρίου ἀντιστοίχως μέχρι σήμερα! ἡ Εἰρήνη, ἀνέτρεψε ἀπὸ τὸ θρόνο του μὲ πραξικόπημα τὸ γιό της Κωνσταντῖνο Ρ', κι ὅταν τὸν συνέλαβε, τὸν τύφλωσε, ἰδιοχείρως μάλιστα, γιὰ νὰ βασιλεύσῃ ἡ ἴδια· στὸ Βυζάντιο ἦταν θεσμὸς νὰ μὴ βασιλεύῃ ποτὲ τυφλὸς ἢ εὐνοῦχος. ἡ Θεοδώρα ἕνα καὶ μισὸ ἔτος μετὰ τὸ θάνατο τοῦ συζύγου της Θεοφίλου γέννησε τὸ νόθο γιό της Γήβωνα ἀπὸ ἄγνωστο ἐραστή της, καὶ προσπαθοῦσε ν' ἀνατρέψῃ τὸν πρῶτο καὶ αὐτοκράτορα γιό της Μιχαὴλ Γ' τὸν κίναιδο καὶ μεθύστακα *(οἰνόφλυγα)*, τὸν ὁποῖο προστάτευε ὁ ἀδερφός της καῖσαρ Βάρδας. ὁ Βάρδας ἀντιπολιτευόταν τὴν αὐτοκράτειρα ἀδερφή του, γιὰ νὰ βασιλεύῃ οὐσιαστικὰ αὐτός. τὸ 857 ὁ Γήβων, σὲ ἡλικία 14 ἐτῶν, μὲ προτροπὴ τῆς μητέρας του Θεοδώρας διεκδίκησε τὸ θρόνο, ἀλλ' ὁ Βάρδας τὸν συνέλαβε καὶ τὸν φυλάκισε. ἡ Θεοδώρα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ εὐνουχισμένου μοναχοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου προσπάθησε νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴ φυλακὴ τὸ Γήβωνα, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν. ἐπικράτησε ὁ Βάρδας, ὁ ὁποῖος διατήρησε ὡς αὐτοκράτορα τὸν Μιχαὴλ Γ', κράτησε στὴ φυλακὴ τὸ Γήβωνα, ἀνέτρεψε τὴ Θεοδώρα τὴν ὁποία ὑποχρέωσε νὰ γίνῃ μοναχὴ καὶ τὴν ἐνέκλεισε σὲ φρουρούμενο μοναστήρι, κι ἐκθρόνισε τὸν εὐ-

νοῦχο Ἰγνάτιο, ἔκανε δὲ πατριάρχη τὸ Φώτιο. ὁ πάπας τῆς Ῥώμης ἐξωργίστηκε, ἀλλ' ὅταν ὁ Φώτιος τὸν καθῄρεσε, ἐκεῖνος πέθανε ἀπὸ τὸ φόβο του. οἱ μοναχοὶ τιθασεύτηκαν, οἱ παπικοὶ ἔκαναν τὸ πρῶτο σχίσμα, ἀλλ' ἡ εἰκονολατρία παρέμεινε, ἐπειδὴ εἶχε ἀπαρχαιωθῆ καὶ ῥιζώσει, ὁ δὲ εὐνοῦχος πατριάρχης τῆς Θεοδώρας ἦταν κι ἐγκάθετος τοῦ πάπα τῆς Ῥώμης. ἡ Θεοδώρα καὶ ὡς καλόγρια ἔκανε πραξικόπημα μέσ' ἀπὸ τὸ μοναστήρι της, γιὰ ν' ἀνατρέψῃ τὸν αὐτοκράτορα γιό της Μιχαὴλ Γ' καὶ νὰ βασιλεύσῃ πάλι ἡ ἴδια, ἀλλὰ δὲν τὰ κατάφερε· νίκησε ὁ ἀδερφός της Βάρδας.

Καὶ οἱ δυὸ αὐτοκράτειρες, Εἰρήνη καὶ Θεοδώρα, δροῦσαν ὡς πόρνες καὶ ὡς σκυλόμαννες ἀκριβῶς κατὰ τὸν καιρὸ ποὺ ἀναστήλωσαν τὶς εἰκόνες. (Γεώργιος Κεδρηνός, Σύνοψις ἱστοριῶν, Ἰωάννης Ζωναρᾶς, Ἱστορία, βλ. καὶ Κ. Σιαμάκη, Δοσιθέου Τόμος Χαρᾶς - Εἰσαγωγή, σ. 34, Θεσσαλονίκη 1985). τὸ νὰ καθιερωθοῦν οἱ εἰκόνες στὴν ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἦταν σκληρὴ ἀπαίτησι τοῦ πάπα Ῥώμης, ὁ ὁποῖος, ὅπως εἶπα, εἶχε εἰκόνες καὶ ἀγάλματα πολὺ πρὶν ἀπὸ τοὺς ἀνατολικούς. τὴν Εἰρήνη ἀνέτρεψαν οἱ στρατηγοί της, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ παντρευτῇ τὸν Φράγκο αὐτοκράτορα Καρλομάγνο καὶ νὰ τοῦ παραδώσῃ τὴ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία. πίσω ἀπὸ τὸν Καρλομάγνο ἐνεργοῦσε φυσικὰ ὁ πάπας Ῥώμης. τὴ Θεοδώρα ἀνέτρεψε, ὅπως εἶπα, ὁ ἀδερφός της Βάρδας, γιὰ νὰ βασιλεύῃ οὐσιαστικὰ αὐτὸς μέσῳ τοῦ ἀνικάνου γιοῦ της καὶ ἀνεψιοῦ του Μιχαὴλ Γ'.

Ὁ παπικὸς συντάκτης τοῦ ὅρου τῆς Ζ' οἰκουμενικῆς συνόδου, τῆς προεδρευομένης ἀπὸ δυὸ παπικοὺς πρεσβυτέρους Πέτρους τοποθετημένους ὡς ἐξουσία ὑπεράνω τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ταρασίου (καὶ γι' αὐτὸ προτάσσονται τοῦ πατριάρχου), διακρίνεται γιὰ τὴν περιττὴ πολυλογία, τὰ παραλογιστικὰ σοφίσματά του, τὴν ἐξύβρισι τῶν διαφωνούντων, καὶ τὴν ἀπειλητικὴ ἐναντίον τους θριαμβολογία του. τὸ 95% τῶν λεγομένων του εἶναι μόνο βρισιὲς καὶ ἀπειλὲς ἐναντίον τῶν ἀπόντων διαφωνούντων· ὅτι κάποιοι μερικοὶ μερικοὶ εἶναι τρελλοί, ἀγνοοῦν ἀγνωμόνως τὴ δωρεὰ τοῦ θεοῦ, εἶναι ξεσηκωμένοι ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ κι ἀπατεῶνα διάβολο, ἀφήνιασαν καὶ καταπάτησαν τὸν ὀρθὸ λόγο, ἀντιστάθηκαν στὴν παράδοσι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, εἶναι βλᾶκες ποὺ δὲν μπόρεσαν νὰ κατανοήσουν τὴν ἀλήθεια, εἶναι ἀνίεροι ὀπαδοὶ ἀνθρώπων, εἶναι ἀνίκανοι νὰ ξεχωρίσουν τὸ ἅγιο ἀπὸ τὸ βέβηλο, συκοφαντοῦν τὴ μνηστὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ ἐκκλησία, καὶ εἶπαν –ἄκουσον ἄκουσον!– ὅτι οἱ ἅγιες εἰκόνες εἶναι εἴδωλα.

Αὐτὰ δὲν εἶναι συμπέρασμα ποὺ προκύπτει ἀπὸ σύσκεψι, ἀλλὰ θριαμβολογήματα βρισιὲς καὶ ἀπειλὲς νικητοῦ ποὺ μὲ τὶς αὐτοκρα-

τορικὲς πλάτες τῆς πόρνης Εἰρήνης ἀπειλεῖ τὸν διωκόμενο ἀντίπαλο μὴ τυχὸν καὶ τολμήσῃ νὰ ἐμφανιστῇ στὴ σύσκεψι τῆς συνόδου.

Αὐτὸς ὁ ὅρος τῆς συνόδου μοῦ θυμίζει τὰ αἰτιολογικὰ τιμωρίας τῶν στρατιωτῶν ἀπὸ τοὺς συναδέλφους μου ἀξιωματικοὺς μέχρι τὸ 1966. ἔλεγαν· «Ὁ Τάδε τιμωρεῖται μὲ πενθήμερον φυλάκισιν δι' ἀνάρμοστον συμπεριφορὰν καὶ κακοήθειαν». καὶ τότε ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ Γρ. Σπαντιδάκης διέταξε νὰ σταματήσουν αὐτὲς οἱ ἀοριστολόγες παρλαπίπες καὶ ν' ἀναγράφεται ῥητῶς κι ἐπακριβῶς μόνο ἡ πρᾶξι γιὰ τὴν ὁποία τιμωρεῖται ὁ στρατιώτης, κι ἀπὸ τότε ἔκανα τὴ σκέψι· «Ἡ ἁμαρτωλὴ κοσμικὴ πολιτεία κι ὁ αὐταρχικὸς στρατὸς βελτιώνονται· ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία θὰ μπορέσῃ ἄραγε κάποτε νὰ βελτιωθῇ;».

Ἐνῷ ἐμεῖς, (ποὺ τοὺς καταδικάζουμε), συνεχίζει ὁ συντάκτης τοῦ ὅρου, δὲν κάνουμε ποτὲ καινοτομίες, φυλάγουμε τὶς θεσπισμένες (πότε; καὶ ἀπὸ ποιόν;) ἐκκλησιαστικὲς παραδόσεις (ποιές;), ποὺ τέτοιες εἶναι οἱ εἰκόνες, ὁρίζουμε ὅ,τι ὁρίζουμε μὲ πολλὴ ἀκρίβεια, κλπ. κλπ.

Δὲν λέει πουθενὰ τί λέει ἡ Ἁγία Γραφὴ γιὰ τὴν ἐξεικόνισι τοῦ θεοῦ (Νο 48,3-5· Ψα 112,11-18· 133,15-21· Ἠσ 40,10-12· 19-20· 50,6-28· Πξ 55,16· Ἰρ 3,4-6), τί λὲν γιὰ τὶς εἰκόνες ὁ Εἰρηναῖος, ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος, ὁ Ἐπιφάνιος, ὁ Βασίλειος, οἱ Γρηγόριοι, ὁ Ἀμφιλόχιος, ὁ Ἱερώνυμος, ὁ Αὐγουστῖνος, ὁ Λεόντιος Βυζάντιος, ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ μέχρι τὸ 700 πατέρες, ἡ σχετικὴ σύνοδος τῆς Ἐλβίρας, ὅλες γενικῶς οἱ σύνοδοι τοπικὲς καὶ οἰκουμενικές, ὅπου οἱ εἰκόνες ὡς μέσο χριστιανικῆς λατρείας οὐδέποτε ἀναφέρονται οὔτε ὡς ἐν παρόδῳ, τί λέει ἡ ἔξωθεν περὶ Χριστιανῶν μαρτυρία ὅπου οἱ Χριστιανοὶ κατηγοροῦνται φαρμακερὰ ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρες καὶ διότι εἶναι ἀνεικονικοί. καταλαβαίνει κανεὶς ὅτι ἔχει νὰ κάνῃ μὲ φανατισμένους κι ἐξαγριωμένους φρενοβλαβεῖς, ποὺ ψεύδονται ὑστερικά, τρομοκρατοῦν, καὶ καινοτομοῦν μὲ τὸ ἔτσι θέλω. στὴν πραγματικότητα ὁ συντάκτης τοῦ ὅρου αὐτὰ γιὰ τὰ ὁποῖα συκοφαντεῖ καὶ βρίζει τοὺς διαφωνοῦντες τὰ διαπράττει ὁ ἴδιος, ἐνῷ οἱ διαφωνοῦντες εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ τηροῦν τόσο τὴ Βίβλο ὅσο καὶ τὴν ἱερὰ παράδοσι τῆς ἐκκλησίας.

Ὁ συντάκτης τοῦ ὅρου, μὴ ἔχοντας τὸ παραμικρὸ βιβλικὸ στήριγμα, καὶ θέλοντας νὰ πιαστῇ κι αὐτὸς ἀπὸ κάπου, ἔστω κι ἀπὸ κάποιον πατέρα τῆς ἐκκλησίας ποὺ νὰ ἐγκρίνῃ τάχα καὶ νὰ συνιστᾷ τὴ χρῆσι εἰκόνων, ἀναφέρει μόνο, χωρὶς ὄνομα, καὶ παραχαράσσει καὶ παρερμηνεύει οἰκτρὰ καὶ πολὺ τολμηρὰ καὶ παράλογα μιὰ μικρὴ καὶ χιλιαστικῶς ξεκομμένη ἀπὸ τὴ συνάφειά της φράσι τοῦ Βασιλείου Καισαρείας, τὴν ὁποία στὴ συνέχεια οἱ εἰκονολάτρες

ὅλων τῶν αἰώνων ἔκαναν λογότυπό τους καὶ σλόγκαν καὶ ἀτάκα καὶ μπαϊράκι τους, ὅτι *ἡ τιμὴ τῆς εἰκόνος ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει*. ὁ Βασίλειος, ποὺ ἔτσι κι ἀλλιῶς μόνος του δὲν θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι πρότυπο θεολόγου καὶ ἀλάθητος, ὅπως φαίνεται καὶ στὴν κακοδιδασκαλία του ὅτι ὁ δεύτερος γάμος μετὰ ἀπὸ θάνατο τοῦ συζύγου ἀπαγορεύεται ὡς ἀνήθικη *ἀπρέπεια πολυγαμίας* (Ἑξαήμ. 8,28), μὲ τὴν ὁποία κακοδιδασκαλία του φέρνει ἀντίρρησι στὸν ἀπόστολο Παῦλο (Α' Τι 14,6), ἐπειδὴ ὁ εἰδωλολάτρης πορνογράφος Αἰλιανὸς (Περὶ ζῴων 3,9· 10,33) μᾶς ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ τρυγόνα καὶ ἡ κουρούνα, ὅταν ... χηρέψουν, δὲν ξαναζευγαρώνουν μὲ ἄλλον ἀρσενικό (!), ὁ Βασίλειος, λέω, ἔστω καὶ τέτοιος μὲ τέτοιες ἀνόητες κι ἀντιβιβλικὲς ἀντιλήψεις καὶ δοξασίες, μὲ τὴ συγκεκριμένη φράσι του περὶ εἰκόνος οὔτε κἂν στὴ σκέψι του ἔχει τὰ εἰκονίσματα, ποὺ καὶ δὲν ὑπῆρχαν στὴν ἐποχή του, ἀλλ' ἐννοεῖ ἐντελῶς ἄλλα, καὶ ὄχι αὐτὰ ποὺ βγάζει σοφιστικῶς ἀπὸ τὴν ἄρρωστη φαντασία του ὁ συντάκτης τοῦ ὅρου τῆς συνόδου. ὁ Βασίλειος στὸ ἔργο του Περὶ ἁγίου πνεύματος, ἀναφερόμενος στὶς φράσεις τοῦ ἀποστόλου Παύλου *Τὸν Χριστὸν ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ* (Β' Κο 7,5) καὶ *Τοῦ Κυρίου ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου* (Κλ 2,7), μιλάει γιὰ τὸν υἱὸ τοῦ θεοῦ ὡς εἰκόνα τοῦ πατρός του, ἐξηγεῖ ὅτι δὲν εἶναι δύο θεοὶ καὶ δύο βασιλεῖς, ἀλλ' ἕνας θεὸς καὶ βασιλεύς, καὶ λέει ὅτι εἶναι τόσο ἕνα, ὥστε ὅποιος τιμᾷ τὸν υἱό, τὴν εἰκόνα τοῦ θεοῦ, ἡ τιμὴ περνάει στὸν πατέρα, τὸ «πρωτότυπο». καὶ συγκεκριμένα ὁ Βασίλειος λέει· *Διότι ἡ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει. ὃ οὖν ἐστιν ἐνταῦθα μιμητικῶς ἡ εἰκών, τοῦτο ἐκεῖ ὁ υἱός.* (Περὶ ἁγίου πνεύματος, 18 PG 32,149c). δὲν μιλάει καθόλου γιὰ ζωγραφιστὴ λατρευτικὴ εἰκόνα, κι οὔτε περνάει κάτι τέτοιο ἀπὸ τὸ μυαλό του, ποὺ τέτοιες δὲν φαίνεται πουθενὰ νὰ δέχεται ἢ νὰ γνωρίζῃ, ὅπως ἄλλωστε καὶ κανεὶς ἄλλος τῆς ἐποχῆς του τῆς ἀπὸ Χριστοῦ μέχρι τὸ 700. τὸ περιεχόμενο τοῦ ὅρου εἶναι σκέτη ἀπάτη· καὶ πολὺ τολμηρὴ ἀπάτη.

Ὁ συντάκτης τοῦ ὅρου ἐνεργεῖ μόνον ὡς ἕνας ἐξαγριωμένος μπράβος καὶ τραμποῦκος, πού, ἀντὶ νὰ ἐρευνήσῃ τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ ὅλους τοὺς προηγουμένους πατέρες τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱερὰ παράδοσι, αὐτὰ μὲν τὰ παραγνωρίζει συλλήβδην ὅλα, πρᾶγμα ποὺ δὲν συμβαίνει σὲ καμμιὰ ἄλλη οἰκουμενικὴ σύνοδο, ἀπὸ τὴν Α' μέχρι τὴν F', καὶ μένει μόνο στὸ νὰ βρίζῃ καὶ ν' ἀπειλῇ κάθε ἄλλον ποὺ δὲν ἔχει τὴ δική του γνώμη, κάνοντάς το αὐτὸ *ἐνώπιον τῶν βασιλέων*, ὅπως λέγεται στὰ Πρακτικὰ τῆς συνόδου, δηλαδὴ μὲ τὶς ἐμφανεῖς πλάτες τῶν βασιλέων, ποὺ εἶναι ἡ πόρνη καὶ σκυλόμαννα Εἰρήνη καὶ ὁ ἔπειτα ἀπ' αὐτὴν τυφλωθεὶς γιός της Κωνσταντῖνος F', ὅταν ἀκόμη ἐπιτροπευόταν ὡς ἀνήλικο

καὶ πρὶν τυφλωθῇ ἀπὸ τὴ μητέρα του ποὺ τὸν ἀνέτρεψε καὶ τὸν συνέλαβε.

Ἐπειδὴ κάθε σύνοδος ἀπὸ τὸν *ὅρον* της κυρίως κρίνεται, ἀπορῶ πῶς αὐτὴ ἡ σύνοδος χαρακτηρίστηκε ἐκ τῶν ὑστέρων ὡς ἔγκυρη ἐκκλησιαστικὴ οἰκουμενικὴ σύνοδος. οἰκουμενικὲς βέβαια σύνοδοι ὑπῆρξαν πολλὲς μὴ παραδεκτὲς ἐκκλησιαστικῶς, ὅπως ἡ ληστρικὴ τῆς Ἐφέσου (449) καὶ μία τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1160), τῆς ὁποίας τὰ Πρακτικὰ ἐξέδωσα τὸ 1968 ὁ ἴδιος, διότι τὸ νὰ συγκεντρώσῃ ἕνας αὐτοκράτορας μὲ διάταγμά του ἀντιπροσώπους ὅλων τῶν πατριαρχείων εἶναι ἄλλο, καὶ τὸ νὰ λεχθῇ σὲ μιὰ τέτοια σύνοδο ἡ βιβλικὴ διδαχὴ εἶναι τελείως ἄλλο. ἔγκυρη σύνοδος οἰκουμενικὴ ἢ τοπικὴ εἶναι μόνο ἐκείνη ποὺ βγάζει ὡς ὅρο της αὐτὸ ποὺ λέγεται στὸν Κανόνα τῆς Βίβλου καὶ ἦταν δεκτὸ πάντοτε ἀπ' ὅλους τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς διδασκάλους ὅλων τῶν προηγουμένων αἰώνων. ὅπως λ.χ. τὸ 'Πιστεύω', ποὺ τὰ δυὸ μισά του εἶναι οἱ ὅροι τῆς Α' καὶ τῆς Β' οἰκουμενικῆς συνόδου, δὲν ἔχει οὔτε μία λέξι ἢ νόημα, ποὺ νὰ μὴν εἶναι παρμένα ἀπὸ τὴ Βίβλο. τὰ ἄλλα εἶναι ἐκ τοῦ πονηροῦ, ὅπως συμβαίνει κι ἐδῶ στὴν «Ζ' οἰκουμενική».

Μεγάλο ρόλο ἔπαιξε, ὅπως εἶπα, γιὰ τὴ στερέωσι τῆς εἰκονολατρίας κι ὁ γιὸς τοῦ πρωθυπουργοῦ τοῦ ἑνιαίου ἰσλὰμ κι ἀργότερα πρωθυπουργὸς τοῦ ἰσλὰμ γιὰ λίγο κι αὐτὸς Ἰωάννης Μανσοὺρ ἢ Ἰωάννης Δαμασκηνός, ὁ ὁποῖος ἦταν Χριστιανὸς κι ἀφοῦ χρησιμοποιήθηκε δεόντως ἀπὸ τὸν μωαμεθανὸ χαλίφη Ἀμπντοὺλ γιὰ νὰ φθείρῃ τὸ Ῥωμαϊκὸ κράτος (τὸ Βυζάντιο), ἔπειτα ἀπολύθηκε καὶ πῆγε κι ἔγινε καλόγερος. καὶ οἱ καλόγεροι ἐπέτυχαν νὰ θεωρηθῇ στῦλος τῆς ὀρθοδοξίας. αὐτὸς ἀπὸ τὴν ἀσφάλεια τοῦ ἰσλαμικοῦ ἐξωτερικοῦ κι εὐαρεστώντας καὶ στὸ μωαμεθανὸ Ἄραβα σουλτάνο του καὶ χαλίφη Ἀμπντούλ, μέγιστο τότε ἐχθρὸ τῆς χριστιανικῆς Ῥωμαϊκῆς (=Βυζαντινῆς) αὐτοκρατορίας, σφυροκοποῦσε συνεχῶς τοὺς Βυζαντινοὺς αὐτοκράτορες Λέοντα Γ' καὶ Κωνσταντῖνο Ε' μὲ τὰ εἰκονολατρικὰ γραπτά του, φθείροντάς τους. διότι οἱ δυὸ αὐτοκρατορίες ἦταν ἀντίπαλες ὅσο οἱ Η.Π.Α. μὲ τὴ σοβιετικὴ Ῥωσία. ἦταν δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἥσσονος θεολογικῆς ἀντιλήψεως, ἀφοῦ τὰ βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης τὰ θέλει 28, προσθέτοντας σ' αὐτὴ κι ἕνα ἄθλιο ἀπόκρυφο τοῦ Δ' αἰῶνος. μεγάλον τὸν ἔφτιαξαν οἱ εἰκονολάτρες. ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία στὸν καιρό του εἶχε μόλις χάσει τὰ μισὰ ἐδάφη της καὶ τὸ μισὸ πληθυσμό της ποὺ τὰ καταβρόχθισε τὸ ἰσλαμικὸ κράτος· καὶ βρισκόταν ἡ χριστιανικὴ αὐτὴ αὐτοκρατορία καὶ πιεζόταν σὰ σάντουιτς ἀνάμεσα στὶς δυὸ διπλανές της αὐτοκρατορίες, τὸ ἰσλὰμ ἀπὸ τ' ἀνατολικὰ καὶ τὸν πάπα Ῥώμης ἀπὸ τὰ δυτικὰ ἤτοι τὴν αὐτοκρατορία τῶν Φράγκων, ποὺ λίγο ἀργότερα

τὴν κυβερνοῦσε ὁ Φράγκος Καρλομάγνος. οἱ δυὸ αὐτὲς ἐχθρικὲς αὐτοκρατορίες ἐν τέλει συνέθλιψαν τὴ Βυζαντινὴ μὲ ἀπόληξι τὴ φραγκοκρατία καὶ τὴν τουρκοκρατία, δούλεψε γι' αὐτὸ καλὰ κι ὁ Ἰωάννης Μανσούρ. ἐπὶ 150 χρόνια (692-842) τόσο οἱ εἰκονολάτρες παπικοὶ ὅσο καὶ οἱ ἀνεικονικοὶ μωαμεθανοὶ πίεζαν τὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία νὰ εἰκονολατρήσῃ. τὸν Ἰωάννη Μανσοὺρ ἢ Δαμασκηνὸ δὲν τὸν ἐνωχλοῦσε καθόλου ἡ φανατικὰ ἀνεικονικὴ κι ἀνόητη καὶ βρόμικη ἰσλαμικὴ θρησκεία τοῦ προϊσταμένου του σουλτάνου καὶ ἀρχιερέως (χαλίφη) Ἀμπντοὺλ καὶ τοῦ ἰσλαμικοῦ κράτους τοῦ ὁποίου πρωθυπουργοὶ ἦταν ὁ ἴδιος κι ὁ πατέρας του, σὰν τὸν Ἰρακινὸ «Χριστιανὸ» πρωθυπουργὸ Ταρὲκ Ἀζὶζ τοῦ Σαντὰμ Χουσεΐν, τὸν ἐνωχλοῦσε ὅμως τὸ Βυζαντινὸ κράτος ποὺ ἦταν χριστιανικὸ καὶ ὀρθοδοξοῦσε, ἐπειδὴ δὲν ἐπανέφερε τὰ εἴδωλα. τέτοιος θεολόγος ἦταν καὶ τέτοιος «Χριστιανός»· ἦταν δὲ ὁ Ἀμπντοὺλ καὶ διώκτης καὶ βασανιστὴς καὶ δήμιος τῶν Χριστιανῶν, κι ἐξισλάμισε τὰ μισὰ ἑκατομμύρια τῶν Βυζαντινῶν Χριστιανῶν, κι αὐτὸ δὲν ἐνώχλησε ποτὲ τὸν πρωθυπουργὸ Ἰωάννη Δαμασκηνό. ἔχω παρατηρήσει ὅτι κατ' αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ 150 χρόνια τὰ χειρόγραφα τῆς Βίβλου εἶναι τὰ ἐλάχιστα σὲ σύγκρισι μ' ὁποιαδήποτε ἄλλη ἐποχὴ ἀπὸ τὸ 400 μέχρι τὸ 1600. καὶ ἡ μὲν Βίβλος ἄρχισε σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἰδίως τοῦ Φωτίου νὰ ἐπανέρχεται στὴν κυκλοφορία ποὺ εἶχε πρῶτα, ἡ εἰκονολατρία ὅμως δὲν ξερριζώθηκε ποτέ. ἐπὶ Φωτίου ὁ μὲν Φώτιος τσάκισε τὸν πάπα Ῥώμης, ὁ δὲ σύγχρονός του αὐτοκράτορας Βασίλειος Α' τσάκισε τοὺς Ἄραβες καὶ τὸ γιὸ τοῦ Καρλομάγνου.

Ὁ πρῶτος ὀρθόδοξος Χριστιανὸς (καὶ Ἕλληνας) ποὺ ἀποδοκιμάζει τὴν εἰκονολατρία, καὶ ὁ μόνος πρὶν ἀπὸ μένα, εἶναι ὁ Κωνσταντινουπολίτης ἱστορικὸς Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος. (δὲν λογαριάζω τοὺς αἱρετικοὺς τοῦ προτεσταντικοῦ τύπου οὔτε ἐκείνους ποὺ στρέφονται κατὰ τῶν εἰκόνων μὲ τὴ συνείδησι ὅτι στρέφονται κατὰ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ἐπειδὴ νομίζουν ὅτι οἱ εἰκόνες εἶναι κάτι τὸ χριστιανικό). ἡ ἀπειλὴ καὶ τὸ βρισίδι τοῦ ὅρου τῆς λεγομένης «Ζ' οἰκουμενικῆς συνόδου» εἶναι τρομακτικὴ φοβέρα μέχρι καὶ σήμερα.

Οἱ εἰκόνες εἶναι αὐτούσια εἴδωλα, κληρονομιὰ τῶν εἰδώλων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς εἰδωλολατρίας, ἡ ὁποία ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γλυπτὰ εἶχε καὶ χρωστικὲς εἰκόνες πάνω σὲ ξύλο ἢ τοῖχο καὶ ψηφιδωτὲς εἰκόνες. (οἱ εἰκόνες τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος μόνο εἶχαν καὶ φωτοστέφανα). εἶναι οἱ εἰκόνες καὶ πρακτικὴ παράλληλη τῶν εἰδώλων τῆς ἰνδουϊστικῆς καὶ τῆς βουδδιστικῆς εἰδωλολατρίας, ὅπου φωτοστέφανο ἔχουν πολλὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα, ἀρσενι-

κὰ καὶ θηλυκά. ἡ εἰκονολατρία εἶναι εἰδωλολατρία ἀνεύρετη γιὰ πιστοὺς μέσα στὴν Ἁγία Γραφή, καὶ μάλιστα καὶ αὐστηρῶς ἀπαγορευμένη, καὶ τελείως ἀπαράδοτη στὴ χριστιανικὴ ἐκκλησία μέχρι τὸ 700. σήμερα ὅμως ταυτίζεται πιὰ μὲ τὰ πιὸ μεγάλα καὶ διαπεπλεγμένα οἰκονομικὰ συμφέροντα (Πξ 63,3-23) καὶ τὴν πιὸ σαρκικὴ καὶ ὑστερικὴ λαϊκὴ θρησκοληψία καὶ δεισιδαιμονία, εἶναι ἄκρως ἀπειλητικὴ γιὰ κεῖνον ποὺ δὲν τὴν παραδέχεται καὶ παραμένει εὐσεβής, ἐνῷ γιὰ τὸν ἀσεβῆ καὶ βλάσφημο, τυπικὰ δὲ «Χριστιανό», εἶναι τελείως ἀκίνδυνη, καὶ φαίνεται ἀδύνατο νὰ ἐξαλειφθῇ. ἔχω τὴ γνώμη ὅτι ἡ ἀπόρριψι τῆς εἰκονολατρίας, ἀκόμη κι ἂν καὶ ὅταν φτάσῃ στὸ ἀποκορύφωμα τῆς προόδου της, δὲν θὰ ἔχῃ παραπάνω ἀπὸ τὸ 1% τῶν σήμερα λεγομένων «ὀρθοδόξων Χριστιανῶν». καὶ πολὺ εἶπα. δηλαδὴ ἡ μὲν ὑπόδειξί μου δὲν θ' ἀποτελέσῃ οἰκονομικὴ ἢ ἄλλη ἀπειλὴ γιὰ τοὺς εἰκονολάτρες ποτέ, οὔτε ἐλάχιστη, ἡ δὲ ἀπέναντι φονικὴ ἀπειλὴ θὰ εἶναι καὶ γιὰ μένα, ἂν ζῶ, καὶ γιὰ ὁποιονδήποτε ὁμόφρονά μου ὀρθόδοξο Χριστιανὸ πολὺ μεγάλη, μέχρι καὶ θανάσιμη. γι' αὐτὸ συνιστῶ στοὺς ἀντιπάλους μου νὰ μὴ μοῦ δώσουν καμμία σημασία· γιὰ τὰ οἰκονομικὰ συμφέροντά τους δὲν ἀξίζει τὸν κόπο. θὰ εἴμαστε κουνούπι στοῦ βοδιοῦ τὸ κέρατο. ἡ δὲ θυσία ποὺ κάνω, γιὰ νὰ ὑποστηρίξω τὴ σχετικὴ βιβλικὴ χριστιανικὴ κι ἐκκλησιαστικὴ ἀλήθεια, δὲν εἶναι σοβαρή, διότι εἶμαι ἤδη 82 ἐτῶν, ἔζησα τὴ ζωή μου μὲ ἄνεσι ἡσυχία ἀσφάλεια καὶ γενικὴ ἐκτίμησι, καὶ ὁ μεγαλείτερος κίνδυνος, ἀκόμη κι ἕνας βίαιος θάνατος, δὲν θὰ μοῦ ἀφαιρέσῃ σπουδαῖο μέρος τῆς ζωῆς μου· ἀσήμαντη θυσία. μεγάλη θὰ εἶναι ἡ θυσία μόνο ἐκείνων ποὺ θ' ἀκολουθήσουν τὴν ὀρθοδοξία ποὺ διδάσκω ἐδῶ.

Ἡ εἰκονολατρία εἶναι καυτὸ αἴτημα τοῦ λαοῦ. οἱ εἰδωλολάτρες, ποὺ μέχρι τὸ 600 «ἐκχριστιανίστηκαν» ὅλοι, ὅπως «ἐκχριστιανίστηκαν», ἄντεξαν χωρὶς τὰ εἴδωλά τους μόνο 90 χρόνια· μέχρι τὸ 692. καὶ τὰ στερήθηκαν τόσο πολύ, ποὺ τὰ ξανάφεραν μέσα στὴ χριστιανικὴ πλέον ἐκκλησία μὲ πολλὴ δίψα καὶ κάψα, κι ἐξαγριωμένο ἐκδικητικὸ φανατισμό, ὅπως φαίνεται ἀνάγλυφα στὸν ὅρο τῆς «Ζ' οἰκουμενικῆς συνόδου», ποὺ εἶναι ὁ νικητήριος παιάνας των. καὶ δὲν νομίζω ὅτι τὰ εἴδωλα μποροῦν νὰ ἐξαλειφτοῦν ἀπὸ τὸν κόσμο. ἡ ἀθεΐα, ἡ ὁποία σὲ σύγκρισι μὲ τὴν εἰδωλολατρία (συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ δῆθεν μονοθεϊστικοῦ ἰσλὰμ) εἶναι ἔναντι τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ἡ ἐντιμότερη καὶ σωφρονέστερη θέσι, εἶναι ὅμως μιὰ ψυχικὴ ὀρφάνια ποὺ δὲν ἀντέχεται· ἰδίως ἀπὸ λαοὺς τῶν μὴ ψυχρῶν χωρῶν. γι' αὐτὸ ἡ εἰδωλολατρία εἶναι πάντοτε ἡ πιθανώτερη λαϊκὴ διέξοδος κατὰ τὴν ἀποχριστιάνισι. μποροῦν ὅμως τὰ εἴδωλα ἢ εἰκόνες νὰ ἐξαλειφτοῦν ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ ἐκκλησία.

ἄλλο ὅτι στὸν κόσμο θὰ παραμείνουν μέχρι τῆς συντελείας του. δὲν φαντάζομαι λοιπὸν μιὰ ὁλοσχερῆ ἐξάλειψί τους ἀπὸ τὴ γῆ. οἱ Χριστιανοὶ μόνο θὰ ἤθελα νὰ εἶναι πάντα καθαροὶ ἀπὸ εἴδωλα καὶ εἰδωλολατρία, κατὰ τὴν παραίνεσι τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου· *Τεκνία, φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων* (Α' Ἰω 15,10).

Γ΄
Φωτογραφίες

ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΩΑΜΕΘΑΝΙΚΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΑΓΙΩΝ ΜΕ ΦΩΤΟΣΤΕΦΑΝΟ

Ὁ θεὸς Ἥλιος - Ἀπόλλων μὲ φωτοστέφανο σὲ ψηφιδωτὴ εἰκόνα τοῦ Β΄ ἢ Γ΄ αἰῶνος. Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Σπάρτης.

Οἱ Παλμυρινοὶ θεοὶ Ἀγκλιμπὸλ καὶ Μαλακμπὲλ μὲ φωτοστέφανο. γλυπτὸ τοῦ Γ΄ π.Χ. αἰῶνος. Μουσεῖο Λούβρου.

Βούδδας καθιστός· ἄγαλμα τοῦ Α΄ αἰῶνος ἀπὸ τὴ Γκαντάρα τῆς Ἰνδίας.

Βούδδας ὡς ἀσκητής· ἁγιογραφία τοῦ Β΄ αἰῶνος σὲ σχιστόλιθο ἀπὸ τὴ Γκαντάρα τῆς Ἰνδίας (Μουσεῖο Λαχώρης).

Βούδδας σὲ ὕπνωσι νιρβάνα. γλυπτὸ τοῦ Α΄ αἰῶνος ἀπὸ τὴ Γκαντάρα τῆς Ἰνδίας.

Βούδδας μὲ μαθητάς του· τοιχογραφία τοῦ Γ΄ αἰῶνος ἀπὸ τὸ Μιρὰν τῆς Ἰνδίας (Μουσεῖο Ν. Δελχί).

Ἀπεικονίσεις ἀπείρων μορφῶν Βούδδα στὸ Σπήλαιο 2 τῆς Ἀτζάντα τῆς Ἰνδίας, τοῦ Ϝ΄ αἰῶνος.

Βούδδας τοῦ Σπηλαίου Μαϊτζιστάν, Ε΄ - Ϝ΄ αἰῶνος (Γκανσοῦ Κίνας).

Μποντισάτβα σὲ μεταξωτὸ ὕφασμα τοῦ Ι΄ αἰῶνος (Μουσεῖο Βερολίνου).

Ταταγκάτα Ἀμιτάμπα τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος (Νεπάλ).

Βούδδας σὲ μινιατούρα σανσκριτικοῦ χειρογράφου τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος (Μουσεῖο Βικτωρίας, Λονδῖνο).

Βούδδας θηλάζων (ἰνδικὴ ζωγραφικὴ νεωτέρων χρόνων).

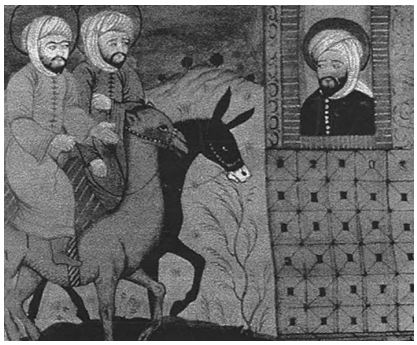

Ὁ Μωάμεθ καὶ οἱ συνεργάτες του· μικρογραφία ἰσλαμικοῦ τουρκικοῦ χειρογράφου τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος.

Ὁ θεὸς Ἥλιος μὲ τὸ ἅρμα του (ἀγγειογραφία).

Ὁ θεὸς Ἥλιος μὲ τὸ ἅρμα του (γλυπτὸ Τροίας).

Ὁ θεὸς Ἥλιος (τοιχογραφία Πομπηΐας).

Ὁ θεὸς Ἥλιος (ἀργυρὸς στατήρας Ῥόδου).

Ὁ Μωάμεθ κηρύττει σὲ μωαμεθανούς (χειρόγραφο).

Προσκύνησι βουδδιστικῶν εἰκονισμάτων (Θιβέτ, Λάσα).

Βούδδας· Νέο Δελχί.

Βούδδας (Ἰνδία, Ε΄ αἰών).

Ἄρτεμις Ἐφεσία.

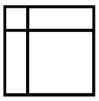

8. Τέμπλον

Ἡ λατινικὴ λέξι τῆς λατινοβριθοῦς βυζαντινῆς ἑλληνικῆς *τέμπλον (templum)*, ποὺ σημαίνει «ναὸς» καὶ «ἱερόν», ὡς *κατείδωλον* κατασκεύασμα στὸ χριστιανικὸ ναὸ εἶναι πολὺ ὄψιμο, τοῦ 5ου περίπου αἰῶνος, καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ καυχήματα τῆς εἰδωλολατρίας, ἕνα τεράστιο εἰκονοστάσι, καὶ «τεῖχος» ἀποκρύψεως τοῦ ἱερατείου ἀπὸ τὸ λαό. ἔχει δὲ τὸ *τέμπλον* τρεῖς *εἰσόδους*, τὴ μεσαία καὶ βασιλική, καὶ τὶς δυὸ ἀνεπίσημες δεξιὰ κι ἀριστερὴ τῷ ἐξερχομένῳ. καὶ στὴ μεσαία καὶ «βασιλικὴ» μπροστὰ τὸ ἡμικυκλικὸ πεζούλι ἢ *βῆμα*, ὁ *σολεύς*, ἐπέχει θέσι προσκηνίου. τὸ σύνολο εἶναι παρμένο ἀπὸ τὴ θεατρικὴ σκηνὴ τῶν ἀρχαίων προχριστιανικῶν καὶ εἰδωλολατρικῶν δρωμένων, τραγῳδίας κωμῳδίας καὶ σατυρικοῦ δράματος, ἐξελικτικῶν μορφῶν τοῦ προκλασσικοῦ *τιτυράμβου* ἢ *διθυράμβου*, ἤτοι *τράγων ᾠδῆς* ἢ *τραγῳδίας*, διότι προκλασσικῶς *τίτυροι* λέγονταν οἱ *σάτυροι* καὶ *ἄμβος* ἡ *ᾠδή*, ποὺ ἀρχικὰ ἦταν «ἱεροπραξίες». καὶ ἡ δεξιὰ πύλη ἦταν ἡ *ἀπὸ ἄστεως* ἡ δὲ ἀριστερὴ ἢ *ἀπ᾽ ἀγροῦ* (=ἀπὸ τὴν ἐξοχή)· πλήρης ἀντιστοιχία μεταξὺ ἀρχαίου εἰδωλολατρικοῦ θεά-

τρου καὶ «χριστιανικοῦ» ἱεροῦ καὶ τέμπλου. 100% εἰδωλολατρικὸς θεσμός, ἀκριβὴς ἀπομίμησι. πρὸς τὴν *ἀπὸ ἄστεως* δεξιὰ πύλη πρώτη ἀπὸ σκηνῆς εἶναι ἡ εἰκόνα - εἴδωλον τῆς βασιλομήτορος Παναγίας ἢ βασιλίσσης, ἐνῷ πρὸς τὴν ἀριστερὴ τὴν *ἀπ' ἀγροῦ* εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ Τιμίου Προδρόμου, ποὺ διαβιοῦσε στὴν ὕπαιθρο. ὅλα εἶναι ῥυθμισμένα πολὺ εἰδωλολατρικῶς. καὶ τὸ ὅλο τέμπλο παριστάνει πρόσοψι ναοῦ - ἀνακτόρου. κι αὐτὸ τὸ τέμπλο εἶναι βέβαια γεμάτο ἀπὸ εἰκόνες· εἶναι ὁ *χορὸς* τοῦ ἀρχαίου θεάτρου. πολὺ θεατρικὴ - δραματικὴ καὶ παγανιστικὴ ἀπομίμησι· τολμηρὴ εἰδωλολατρία.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ οἱ Βυζαντινοὶ ἐκκλησιαστικοί, ἀρχαιολάτρες καὶ εἰδωλολάτρες - κρυπτοειδωλολάτρες - ψευδοχριστιανοί, στὴν εὐχὴ τῆς ἀναφορᾶς, ποὺ εἶναι ἡ πιὸ ἱερὴ στιγμὴ τῆς θείας λειτουργίας, ἀντὶ νὰ ποῦν τὸ θεὸ μὲ τὶς ἁπλὲς εὐκατάληπτες καὶ βιβλικὲς λέξεις *αἰώνιος* καὶ *ἀναλλοίωτος*, τὸν λένε μὲ τὴν πλατωνικὴ φράσι *ἀεὶ ὢν ὡσαύτως ὢν* ἀπὸ τὸ διάλογο τοῦ κολομπαρᾶ Σωκράτους μὲ τὸ κιναιδικὸ ἀγόρι του *(παιδικὰ)* Φαίδωνα (Πλάτωνος, Φαίδων 78c-80b). εἰδωλολαρικὴ ὑστερία διακατεῖχε τοὺς ξιππασμένους θεολόγους - πατέρες τοῦ Βυζαντίου κατὰ τοὺς τρεῖς αἰῶνες τῶν ἐτῶν 700-1000, ἐκφραστικὴ καὶ ὕπουλη παλινδρόμησι πρὸς τὴν εἰδωλολατρία. κι αὐτὸ τὸ εἰδωλολατρικὸ βδέλυγμα κηλιδώνει μέχρι σήμερα τὴ χριστιανικὴ ἐκκλησία. ἡ ὑστερία ἄρχισε ἀπὸ τὸν 3ο αἰῶνα (Κλήμης - Ὠριγένης) καὶ ὤργασε κυρίως κατὰ τὸν 10ο αἰῶνα καὶ κυριώτατα στὰ χρόνια τοῦ Συμεὼν τοῦ Παφλαγόνος ἢ «Νέου Θεολόγου» λεγομένου, δηλαδὴ «θεοπνεύστου ἐπανιδρυτοῦ καὶ διασκευαστοῦ τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας καὶ διδαχῆς καὶ πίστεως», τοῦ *μυστικοῦ* ἤτοι μυστικιστοῦ. εἰδωλολατρικὴ φαγούρα κι ἀναφυλαξία. ἔσβησε μὲ τὴν τουρκοκρατία· ὅπως καὶ ἡ παρόμοια φαγούρα τῶν βασιλέων Ἰούδα καὶ Ἰσραὴλ ἄρχισε μὲ τὸν Σαλωμὼν κορυφώθηκε μὲ τὸν Μανασσῆ, κι ἔσβησε μὲ τὴ Βαβυλώνιο καὶ Περσικὴ κατοχὴ κι αἰχμαλωσία.

Φανταστήκατε ποτὲ τὸν ἀπόστολο Παῦλο νὰ διδάσκῃ τοὺς μαθητάς του ξεπροβάλλοντας ἀπὸ *κατείδωλον* θεατρικὴ σκηνὴ τέμπλου σὰν ἠθοποιὸς (ἀττικιστὶ *ὑποκριτής*); κι αὐτὸ μαγαρίζει τὴν «ὀρθοδοξία» μας μέχρι σήμερα.

Ἡ εἰκονολατρία εἶναι ἡ ὑπουλότερη καὶ εἰδεχθέστερη κακοδοξία καὶ ἡ μόνη φονικὴ αἵρεσι. καμμία ἄλλη αἵρεσι δὲν ἦταν φονική. εἶναι ἡ ἐκδίκησι τῆς ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸ καταργημένης ἀρχαίας εἰδωλολατρίας. καὶ θούριος αὐτῆς τῆς ἐκδικήσεως εἶναι ὁ ὅρος τῆς «Ζ' οἰκουμενικῆς συνόδου».

9. Ἅγιοι

α΄. Ἁγιολόγιον

1 Ἀπὸ τὴ ῥίζα *ἁγ-*, ποὺ σημαίνει τὸ καθαρὸ καὶ τό, ὡς καθαρό, ἀφιερωμένο στὸ θεό, μὲ τὶς παραγωγικὲς καταλήξεις *-νος* καὶ *-ιος*, κατὰ τὰ *πεδινὸς ὀρφανὸς λιχανὸς πελιδνὸς* καὶ *ἑόρτιος ἐναγώνιος παράκτιος ἐλευθέριος* προέκυψαν τὰ ἐπίθετα *ἁγνὸς* καὶ *ἅγιος*. τὸ πρῶτο προσδιορίζει τὴν καθαρότητα καὶ γνησιότητα, τὸ δεύτερο τὴν προσφορά του ὡς καθαροῦ καὶ γνησίου, τὴν ἀφιέρωσι στὸ θεῖο, τὸν ἁγιασμό, κι ἀπὸ τὴν ἴδια ῥίζα *ἁγ-* πρὸς τὴν κατεύθυνσι τοῦ *ἅγιος* προέκυψε τὸ ῥῆμα *ἁγίζω*, ἤτοι θυσιάζω, προσφέρω θυσιάζοντας, ἐνῷ ἀπὸ τὸ *ἅγιος* προέκυψε τὸ *ἁγιάζω*, ἤτοι ἀφιερώνω, προσφέρω ἀφιερώνοντας. φυσικὰ τὴν καθαρότητα ποὺ ἐννοεῖται μέσα στὰ *ἁγνὸς* καὶ *ἅγιος* οἱ εἰδωλολάτρες καὶ ὅλοι οἱ θρησκευταὶ τῶν μὴ ἀληθινῶν θεῶν τὴν ἐννοοῦν ὡς τελεστικὴ μόνο καὶ ἄσχετη μὲ τὴν ἠθικὴ καθαρότητα, λ.χ. ὡς ὁλόλευκο τρίχωμα τοῦ ἱεροῦ σφαγίου τῆς θυσίας χωρὶς μαῦρες τρίχες, ὡς δέρμα πλυμένο καὶ καθαρὸ ἀπὸ αἵματα πολέμου ἢ κόπρια, ὡς ἀμεταχείριστο ἀντικείμενο, ὡς γνήσιο ἐλαιόλαδο, ὡς γνήσιο κερὶ ἀπὸ μέλισσα, ὡς ἀνόθευτο ἄρωμα - θυμίαμα, ὡς ἀνέρωτο κρασί, κλπ.. στὰ Συμβόλαια ὅμως τοῦ ὑπαρκτοῦ θεοῦ Κυρίου, Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη, καὶ οἱ δύο συμβαλλόμενοι τὴν ἐννοοῦν ὡς ἠθικὴ καθαρότητα ἀπὸ κάθε παρὰ νόμον καὶ παρὰ φύσιν σεξουαλικὴ πρᾶξι, ἀπὸ φόνο, φθόνο, κλοπή, ψέμμα, ἀπάτη, κλπ.. τὸ εἶδος τῆς *ἁγνότητος* καὶ *καθαρότητος* ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ τῆς σχετικῆς πίστεως ἢ θρησκείας. οἱ εἰδωλολατρικοὶ θεοὶ «θέλουν» θυσία ζῴου χωρὶς μαῦρες τρίχες, ἐνδεχομένως ἀπὸ ἱερέα ποὺ ἔχει ξυρίσει ὅλες τὶς δικές του τρίχες, ἀκόμη καὶ τὰ φρύδια του, ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος (2,3,7,2) γιὰ τοὺς Αἰγυπτίους ἱερεῖς. (στὴν πραγματικότητα ἡ τελεστικὴ καθαρότης μὲ τὴν τέτοια ἀποτρίχωσι ἦταν τὸ ἄλλοθι τοῦ κιναιδικοῦ ἱερατείου, ποὺ ἀπεχθανόταν τὸ τρίχωμά του ὡς ἀνδρικὴ ἔνδειξι). ὁ ἀλὰχ τῶν μωαμεθανῶν «θέλει» ὀπαδὸ ποὺ νὰ σφάζῃ ὅλους τοὺς μὴ μουσουλμάνους, γιὰ νὰ καθαρίζῃ ἔτσι τὴ γῆ ἀπὸ τὴ μιαρή τους ὕπαρξι, ὁ θεὸς ὅμως τῆς Βίβλου Κύριος θέλει ἄνθρωπο ποὺ νὰ συνουσιάζεται μόνο μὲ τὴ δική του γυναῖκα, καθὼς οἱ ἄνθρωποι εἶναι φύσει μισοὶ μισοὶ ἀρσενικοὶ καὶ θηλυκοί, καὶ ποὺ νὰ μὴν ὁρμάῃ στὴ γυναῖκα τοῦ πλησίον ἢ σὲ γυναῖκες ποὺ νὰ τὶς ἔχῃ μόνο γι' ἀπόλαυσι, παρεμποδίζοντάς τις νὰ κάνουν παιδιὰ οἰκογένεια καὶ σπιτικό,

ἢ σὲ ἀρσενικοὺς ποὺ δὲν ἐγκυμονοῦν ποτέ, νὰ μὴ σφάζῃ, νὰ μὴ φθονῇ, νὰ μὴν κλέβῃ, νὰ μὴν κάνῃ ἀπάτες. ἡ ἁγιότης καὶ ἡ καθαρότης τοῦ ἁγίου διαφέρει ἀπὸ πίστι σὲ θρησκεία, ὅσο διαφέρει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ γουρούνι καὶ τὴν ὀχιά. ἀπὸ τὸ τί ζητάει ὁ θεὸς τοῦ καθενὸς προσδιορίζεται ἡ καθαρότης ποὺ στοιχειοθετεῖ τὴν ἁγιότητα τοῦ λάτρεως.

2 Στὴν Π. Διαθήκη *ἅγιος* εἶναι ὁ λαὸς Ἰσραὴλ ὁ ἀφιερωμένος στὸ θεὸ Κύριο, ἀφιερωμένος μὲ τὸ νὰ κρατιέται ἀμίαντος ἀπὸ τὴν ἠθικὴ ἀκαθαρσία τοῦ λοιποῦ κόσμου, πορνεία μοιχεία ἀρσενοκοιτία κιναιδισμὸ φόνο φθόνο ψευδολογία ἀπάτη ἀδικία καὶ κάθε ἄλλη. καὶ *ἅγιοι* εἶναι οἱ εὐσεβεῖς Ἰσραηλῖτες. ὅταν λέγεται *ἅγιος* καὶ κατ' ἐξοχὴν *ἅγιος* ὁ θεὸς Κύριος, λέγεται ἔτσι, ἐπειδὴ ὁ ἴδιος ἔχει τὴν καθαρότητα ποὺ ζητάει ἀπὸ τὸ λαό του τὸν ἅγιο καὶ τὴν ἔχει σὲ βαθμὸ ἀπόλυτο αὐτὸς μόνος. δὲν εἶναι θεὸς πόρνος μοιχὸς κίναιδος ἀρσενοκοίτης φθονερὸς καὶ ἄδικος ὅπως οἱ λεγόμενοι θεοὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν. γι' αὐτὸ τοὺς λέει· *Ἅγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι* (Νο 160,1· Μθ 18,7, Α' Πε 2,4). τὸ ἐννοεῖ καὶ σὰν κληρονομιὰ ἀπὸ πατέρα σὲ γιοὺς καὶ γνώρισμα γνησιότητος τῶν δευτέρων. βλέπουμε ἐπίσης στὴν Π. Διαθήκη νὰ λέγωνται *ἅγια* καὶ ἄψυχα ἀντικείμενα· ἅγια σκεύη, ἅγιον θυμίαμα, ἅγια ψωμιὰ καὶ κρέατα, *ἅγια* ὁ ναός, *ἅγια ἁγίων* τὸ ἱερώτερο μέρος του. τὸ *ἅγια* στὶς περιπτώσεις αὐτὲς σημαίνει «θεοτικά», «βακούφικα», «ἰδιοκτησία τοῦ θεοῦ». κι ὁ λαὸς λέγεται *ἅγιος* ὡς «ἰδιοκτησία τοῦ θεοῦ», «λαὸς ἰδιόκτητος *(περιούσιος)* τοῦ θεοῦ», *λαὸς εἰς περιποίησιν θεοῦ* (= προωρισμένος γιὰ περιουσία τοῦ θεοῦ). στὴν περίπτωσι δηλαδὴ τοῦ θεοῦ ὁ ἅγιος ἐννοεῖται αὐτόχρημα ὡς ἁγνός, δηλαδὴ ξένος πρὸς κάθε τὶ τὸ κακὸ καὶ ἀκάθαρτο, ὅπως προσδιορίζονται αὐτὰ μέσα στὴ Βίβλο του, ποὺ εἶναι ἡ ἔκφρασί του. κυρίως τὸ βιβλικό του ἐπίθετο *ἅγιος* τὸν ἀντιδιαστέλλει πρὸς τοὺς κακοὺς καὶ ἀκαθάρτους νομιζομένους «θεοὺς» τῶν θρησκειῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι ψυχικὴ προβολὴ καὶ φαντασίωσι τῶν θρησκευτῶν τους. εἶναι τὸ κυριώτερο ποιοτικό του ἐπίθετο ἀντιδιαστολῆς, ὅπως τὸ κυριώτερο ὀντολογικό του οὐσιαστικὸ ὄνομα ἀντιδιαστολῆς εἶναι τὸ *Ιαυε - Ὢν - Κύριος (ιειε = εἰμί = κυρῶ),* ἤτοι ὑπαρκτός. ἀντιδιαστέλλεται ὁ ὑπαρκτὸς πρὸς τοὺς ἀνυπάρκτους κι ὁ *ἅγιος* πρὸς τοὺς κακοὺς καὶ ἀκαθάρτους. γι' αὐτὸ κι αὐτὰ τὰ δυὸ στὶς ἄκρως συνοπτικὲς περιληπτικὲς καὶ χαρακτηριστικὲς δοξολογίες πᾶνε μαζὶ καὶ μένουν τὰ δυό τους· *ἅγιος Κύριος.*

3 Στὴν Καινὴ Διαθήκη *ἅγιοι* λέγονται οἱ βαπτισμένοι Χριστιανοί, καὶ μεταξὺ τῶν ἐνσυνειδήτων Χριστιανῶν δὲν γίνεται καμ-

μιὰ ἀπολύτως διάκρισι ἁγίων καὶ μὴ ἁγίων, ὅπως λέγονται ἀπὸ τὸν Ε' ἤδη αἰῶνα *ὁ ἅγιος Γεώργιος, ὁ ἅγιος Δημήτριος, ὁ ἅγιος Νικόλαος, ὁ ἅγιος Κύριλλος, ὁ ἅγιος Νεκτάριος, ἡ ἁγία Αἰκατερίνα, ἡ ἁγία Βαρβάρα, ἡ ἁγία Πελαγία, ἡ ἁγία Μαρῖνα, ἡ ἁγία Μαρία ἡ Αἰγυπτία.* τέτοια διάκρισι καὶ τέτοιοι ἅγιοι στὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ γενικῶς πρὶν ἀπὸ τὸν Ε' αἰῶνα εἶναι τελείως ἄγνωστοι. *ἅγιοι* καὶ στὴ Γραφὴ καὶ μέχρι τὸν Ε' αἰῶνα λέγονται ἁπαξάπαντες οἱ Χριστιανοί. κι ὅταν λέγωνται *ἅγιος Ἀθανάσιος ἢ ἅγιος Ἰωάννης (ὁ Χρυσόστομος),* εἶναι μόνο γιὰ νὰ ξεχωρίζουν ἀπὸ τοὺς ἀρειανούς. κι ὅποιος δὲν εἶναι *ἅγιος* δὲν εἶναι καὶ Χριστιανός, καὶ δὲν ὑπάρχουν Χριστιανοὶ μὴ ἅγιοι. οἱ δυὸ δηλαδὴ ἔννοιες, *ἅγιος* καὶ *Χριστιανὸς* εἶναι ταυτόσημες. ἄλλωστε, πρὶν ἐμφανιστῇ τὸ ὄνομα *Χριστιανοί* (Πξ 33,10), οἱ Χριστιανοὶ λέγονταν *μαθηταὶ* (αὐτόθι) ἢ τὶς πιὸ πολλὲς φορὲς *ἅγιοι* (Πξ 24,4· Α' Θε 5,13· Α' Κο 1,2· Β' Κο 1,1· Ῥω 1,6· 23,14· Ἐφ 1,1· Φι 1,1· Κλ 1,1· Φμ 2,4· Α' Τι 14,2· Ἰδ 2,1· Ἀπ 21,4. συνολικῶς πάνω ἀπὸ 60 φορές). ἀκριβέστερα βέβαια τὸ *Χριστιανὸς* εἶναι πολὺ ἀνώτερο ἀπὸ τὸ *ἅγιος,* διότι *ἅγιος* εἶναι ἁπλῶς ἐκεῖνος ποὺ *ἡγίασε* (= ἀφιέρωσε) τὸν ἑαυτό του στὸ θεὸ ὁ ἴδιος, ἐνῷ *Χριστιανὸς* εἶναι ἐκεῖνος, πού, ὅταν *ἡγίασε* τὸν ἑαυτό του στὸ θεό, τὸν *ἔχρισε* καὶ ὁ *Χριστὸς* μὲ τ' ὄνομά του καὶ τὸν υἱοθέτησε, ἀποδέχτηκε τὴν προσφορά του, τὸν ἀποδέχτηκε ὡς δικό του, *τοῦ Χριστοῦ.* γι' αὐτὸ λέει ὁ Παῦλος· *Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ (=οἱ Χριστιανοὶ) τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν* (Γα 12,9).

4 Ἐνῷ ὅμως αὐτὴ εἶναι ἡ ἀποστολικὴ ἱερὰ παράδοσι, τὴν ὁποία παραλάβαμε ὡς ἐκκλησία, ἀπὸ τὸν Ε' αἰῶνα αὐτὴ ἄρχισε νὰ καταπατῆται, καὶ νὰ λέγωνται ἄλλα, κι ὅσο περνοῦν οἱ αἰῶνες τὰ λεγόμενα χειροτερεύουν. τὸν Ε' αἰῶνα ἀρχίζει ἡ διάκρισι ἁπλῶν Χριστιανῶν σῳζομένων ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου «ἁγίων». ἀπὸ δὲ τὸ ΙΗ' αἰῶνα ἡ ἐκκλησία τοὺς ἰδιαιτέρως λεγομένους «ἁγίους» ἄρχισε νὰ τοὺς «ἀναγορεύῃ» κιόλας κατ' ἐπίδρασι τῶν παπικῶν. οἱ παπικοὶ τὶς ἀναγορεύσεις τὶς ἄρχισαν ἀπὸ τὸ ΙF' αἰῶνα. θὰ ἐξηγήσω μὲ τὴ σειρὰ τί συνέβαινε κατὰ τοὺς αἰῶνες Ε', ΙF', καὶ ΙΗ', κι ἐπισυνέβαιναν κι αὐτὲς οἱ μεταβολές. πάντως, ὅπως πρὶν ἀπὸ τὸν Ε' αἰῶνα οἱ ἰδιαιτέρως λεγόμενοι «ἅγιοι» ἦταν στὴν ἐκκλησία κάτι τὸ ἄγνωστο καί γε ἀπαράδεκτο, ἔτσι καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ ΙΗ' αἰῶνα ὁ «θεσμὸς» τῆς ἀναγορεύσεως «ἁγίων» ἦταν ἄγνωστος· ἦταν γνωστὸς μόνον ὡς κακὴ ἕξι τῶν αἱρετικῶν, δηλαδὴ τῶν παπικῶν.

5 Ὁ Χριστιανισμὸς ἀπελευθερώθηκε ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς τὸ 324. καὶ σ' ἕνα ἔτος, τὸ 325, κόντεψε νὰ γίνῃ κομμάτια ἀπὸ τὸ φθόνο τῶν μισῶν ἐπισκόπων γιὰ τὴ διαδοχὴ τοῦ ἐπισκοπικοῦ

θρόνου τῆς μεγαλείτερης πόλεως τῆς αὐτοκρατορίας, τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ πιὸ ἑστιασμένα ἀπὸ τὸ φθόνο τους ἐναντίον τοῦ Ἀθανασίου, οἱ φθονεροὶ εἶχαν καὶ θεωρητικὲς ἀπόψεις· ἀρνοῦνταν τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ, ὅπως τὴ διδάσκει ἡ Βίβλος. γιατὶ μόνο ἔτσι θὰ μείωναν τὸ κῦρος τῆς διδασκαλίας του, τῆς Καινῆς Διαθήκης, θὰ μποροῦσαν στὴ συνέχεια νὰ ξεγλιστρήσουν σὲ ἔργα μὴ Χριστιανικά, νὰ κηρύξουν Χριστιανισμὸ ἐκκοσμικευμένο, εἶδος προτεσταντισμοῦ, νὰ δημοκοπήσουν, νὰ γίνουν πλούσιοι καὶ ἡγεμόνες. ἀρχηγοὶ τῶν φθονερῶν ἦταν οἱ δυὸ ὠριγενισταὶ Εὐσέβιοι, ὁ Νικομηδείας, ἐξάδερφος τῆς βασιλομήτορος Ἑλένης, κι ὁ Καισαρείας, φίλος τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς ὁμηρείας ἐκείνου κοντὰ στὸ Διοκλητιανό. οἱ δυὸ αὐτοὶ χρησιμοποιοῦσαν ὡς γαυγιστάριο καὶ πληροφοριοδότη ἕναν πρεσβύτερο τῆς Ἀλεξανδρείας, τὸν Ἄρειο, ποὺ φθονοῦσε τὸν Ἀθανάσιο πολὺ κομπλεξικά. τὸ κίνημα ἔμεινε στὴν ἱστορία μὲ τὸ ὄνομα ἀρειανισμός. καὶ δείχνει τί ὑποκείμενα διεισέδυσαν στὴν ἐκκλησία μέσα σ' ἕνα ἔτος. ὁ Ἀθανάσιος ἦταν ἔξυπνος ἄνθρωπος, καὶ γλύτωσε καὶ τὸ κεφάλι του καὶ τὴν ὀρθοδοξία. πλήρωσε μόνο μὲ πέντε ἐξορίες καὶ συνολικὰ 25 χρόνια στὴν ἐξορία. ἐπισκόπευσε 45 χρόνια. ἦταν ἡγέτης ταλαντοῦχος.

6 Σὲ 35 χρόνια, δηλαδὴ σὲ μία γενεά, ἡ ἐκκλησία βρισκόταν σὲ πολὺ κακὸ χάλι, ὁ ἤδη ἀπὸ τὸ θάνατό του λεγόμενος ἅγιος Δάμασος ἐπίσκοπος Ῥώμης (366-384), ἐκεῖνος ποὺ ἅρπαξε φθονερὰ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο Ἀλεξανδρείας τὴν προσφώνησι *πάπας* (= πατερούλης), ὑπῆρξε ἀμετανόητος φονιᾶς. γράφει σχετικὰ ὁ ἱστορικὸς Ἀμμιανὸς Μαρκελλῖνος (27,12-13) ὅτι, ὅταν ὁ Δάμασος ἦταν νὰ γίνῃ ἐπίσκοπος Ῥώμης, στὸν προεκλογικὸ ἀγῶνα του ἐναντίον τοῦ συνυποψηφίου του Οὐρσίνου ἦταν τόσο ἄγριος, ποὺ διενήργησε καὶ σφαγὲς Χριστιανῶν ὑποστηρικτῶν τοῦ ἄλλου, οἱ ὁποῖες διήρκεσαν γιὰ πολὺν καιρό. τὸ ἐξαγριωμένο πλῆθος τῶν σφαγέων μπράβων του δὲν μποροῦσε νὰ τὸ δαμάσῃ καὶ ἠρεμήσῃ οὔτε ὁ στρατηγὸς Βιβέντιος μὲ τὶς λεγεῶνες του. ὁ στρατηγὸς ἔκρινε φρόνιμο ν' ἀποσυρθῇ ἐξ ἀρχῆς μὲ τὰ στρατεύματα του ἔξω ἀπὸ τὴ Ῥώμη καὶ ν' ἀφήσῃ τὸ Δάμασο νὰ σφάζῃ Χριστιανούς. οἱ σφαγὲς τοῦ Δαμάσου ἦταν τόσο μεγάλες, ποὺ μόνο σὲ μία μέρα καὶ μόνο στὸ ναὸ τοῦ ἁγίου Σικινίνου μετρήθηκαν 137 πτώματα. αὐτὸς εἶναι ὁ ἅγιος Δάμασος, *οὗ καὶ τὴν μνήμην ἐπιτελοῦμεν τῇ ΙΑ΄ τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου.*

7 Σὲ 80 χρόνια ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσι τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὸ 403, τὰ διεφθαρμένα ὑποκείμενα τύπου Εὐσεβίων, Ἀρείου, καὶ

Δαμάσου, ποὺ χώθηκαν στὴν ἐκκλησία ἀνεκχριστιάνιστα, εἶχαν μέσα σ' αὐτὴ τὸ πάνω χέρι τόσο πολύ, ὥστε μὲ τὴν ἰδιότητα τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν πατριαρχῶν δολοφόνησαν ὡς διῶκτες καὶ δήμιοι τῶν Χριστιανῶν τὸν Ἰωάννη Χρυσόστομο καὶ κατέσφαξαν πολλοὺς ἀπὸ τὸ ποίμνιό του. καὶ λίγο μετὰ ἀπὸ τότε ἄρχισαν νὰ λέγωνται οἱ ἰδιαιτέρως λεγόμενοι «ἅγιοι» μὲ τὸν τρόπο ποὺ θὰ ἐκθέσω παρακάτω.

8 Ὁπωσδήποτε μετὰ τὸν Ε' αἰῶνα καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ἐπικράτησι τοῦ παπικοῦ θεσμοῦ τῆς ἀναγορεύσεως τῶν ἁγίων ἀναγορεύτηκαν ἅγιοι καὶ πρόσωπα ποὺ δὲν εἶχαν καθόλου βίο χριστιανικὸ καὶ γιὰ τὸ βίο ποὺ εἶχαν δὲν μετανόησαν ποτὲ μέχρι τὸ θάνατό τους.

9 Ὁ λεγόμενος ἤδη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἅγιος Κύριλλος ἀρχιεπίσκοπος (ποὺ τώρα λέγεται πατριάρχης) Ἀλεξανδρείας εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ὡς πρεσβύτερος ἐντεταλμένος τοῦ θείου του καὶ προκατόχου του Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας καὶ ἀπὸ τὸ παρασκήνιο οὐσιαστικὸς πρόεδρος τῆς οἰκουμενικῆς δῆθεν συνόδου τῆς Δρυὸς κατασυκοφάντησε ἀπὸ φθόνο, καθῄρεσε ὡς διεφθαρμένο, καὶ ἀφώρισε ὡς αἱρετικὸ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο, τὸ μεγαλείτερο μεταποστολικὸ ἄντρα τῆς ἐκκλησίας. ἡ ἱστορία, ὅπως ἀναγράφεται ἀπὸ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ἱστορικοὺς Παλλάδιο (Διάλ. π. Ἰω. Χρυσ. PG 47,5-82), Σωκράτη (6,3-21 PG 67,665-728), Σῳζομενό (8,2-28 PG 67,1513-92), καὶ Θεοδώρητο (5,34-36 PG 82,1261-69), ἐμφαίνεται δὲ ἐν μέρει καὶ στὴν ἀλληλογραφία τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ στὰ Πρακτικὰ τῆς Δ' οἰκουμενικῆς συνόδου, ἔχει ὡς ἀκολούθως.

10 Οἱ διαδοχικοὶ ἀρχιεπίσκοποι (=πατριάρχες) Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος Κύριλλος καὶ Διόσκορος, ὁ κάθε ἑπόμενος ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου, ἤθελαν νὰ εἶναι δύο μαζὶ ταυτοχρόνως, θεῖος καὶ ἀνεψιός, πατριάρχες τῶν δυὸ μεγαλειτέρων πόλεων τῆς αὐτοκρατορίας, τῆς μεγίστης Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς δεύτερης σὲ πληθυσμὸ ἀλλὰ πρωτευούσης καὶ βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως. κι ὅταν ὁ Θεόφιλος ἀπέτυχε νὰ γίνῃ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ν' ἀφήσῃ τὸν ἀνεψιό του Κύριλλο ὡς Ἀλεξανδρείας, ἀφοῦ ἀνέχθηκε τὸ Χρυσόστομο νὰ ἐπισκοπεύσῃ στὴν Κωνσταντινούπολι μόνο 5 χρόνια, στράφηκε ἐναντίον του μὲ συκοφαντίες, γιὰ νὰ τοῦ ἁρπάξῃ τὴν ἐπισκοπή. ὑπαρχηγό του εἶχε στὴν ἐπιχείρησι φυσικὰ τὸν Κύριλλο. αὐτοκράτορας ἦταν ὁ ὀλιγοφρενὴς Ἀρκάδιος, ποὺ δὲν ἐπικοινωνοῦσε μὲ τὸ περιβάλλον του, καὶ αὐτοκράτειρα ἕνα ἀλλοδαπὸ κι ἀναλφάβητο εἰκοσάχρονο κοριτσόπουλο, ἡ Εὐδοξία, ποὺ δὲν ἤξερε νὰ μιλάῃ

οὔτε ἑλληνικὰ οὔτε λατινικὰ καὶ ἔχαφτε ό,τι τῆς ἔλεγαν μέσῳ διερμηνέων οἱ μεγάλοι ἐκκλησιαστικοὶ ταγοὶ καὶ μηχανορράφοι. κι ὁ πανίσχυρος εἰδωλολάτρης πρωθυπουργὸς Εὐτρόπιος, ποὺ ἐκτιμοῦσε τὸ Χρυσόστομο, εἶχε δολοφονηθῆ πρὸ ὀλίγου. ὁ Θεόφιλος στὴν Αἴγυπτο, τὸν σιτοβολῶνα τῆς αὐτοκρατορίας, ἀσκοῦσε καὶ αὐθαίρετη πολιτικὴ ἐξουσία καὶ ἦταν τόσο ἰσχυρός, ποὺ ὁ ἡγέτης (ἀνθύπατος, αὐγουστάλιος) τῆς Αἰγύπτου τὸν ἔτρεμε, τὸν ἔτρεμαν δὲ καὶ οἱ αὐτοκράτορες κι ὁ νέος πρωθυπουργὸς στὴν Κωνσταντινούπολι. κι ὁ Θεόφιλος σὰν ἀγιατολὰχ τοὺς ἐκβίαζε καὶ τοὺς ἀπειλοῦσε ὅτι θὰ τοὺς κόψῃ τὶς σιτοφόρες νηοπομπὲς ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολι καὶ τὴ λοιπὴ αὐτοκρατορία. ἔτσι οἱ Θεόφιλος καὶ Κύριλλος ἦρθαν στὴν Κωνσταντινούπολι μὲ κῦρος καὶ δύναμι χαλίφη καὶ ἀγιατολάχ, γιὰ νὰ ἐξοντώσουν τὸ Χρυσόστομο, ποὺ δὲν εἶχε καμμιὰ ἀπολύτως ἐγκόσμια δύναμι, ὥστε ν' ἀμυνθῇ, καὶ οὔτε ἤθελε νὰ ἔχῃ. ξεσήκωσαν δὲ μὲ ἀγγελιοφόρους καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐπισκόπους ποὺ φθονοῦσαν τὸ Χρυσόστομο, ὑποσχόμενοι ψευδῶς στὸν καθένα ὅτι θὰ τὸν χρίσουν ἀρχιεπίσκοπο (=πατριάρχη) Κωνσταντινουπόλεως.

11 Ὁ Κύριλλος ὡς δελφῖνος τοῦ θείου του Θεοφίλου καὶ οὐσιαστικὸς πρόεδρος τῆς τυχοδιωκτικῆς καὶ δῆθεν οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς Δρυός, προαστίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξώντωσε, ὅπως εἶπα τὸ Χρυσόστομο μὲ τὶς πλάτες τοῦ θείου του, ἔδωσε δὲ ἐντολὴ σὲ Γότθους εἰδωλολάτρες μισθοφόρους, ποὺ δὲν γνώριζαν ἑλληνικὰ ἢ λατινικὰ καὶ δὲν ἐπικοινωνοῦσαν κι αὐτοὶ μὲ τὸν περίγυρό τους, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ σφάξουν μερικὲς δεκάδες Χριστιανῶν πνευματικῶν τέκνων καὶ ἀκροατῶν τοῦ Χρυσοστόμου, οἱ ὁποῖοι ὑποστήριζαν τὸν ποιμένα τους, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς φρουρὰ καὶ συνοδία τοῦ συλληφθέντος Χρυσοστόμου νὰ τὸν πεθάνουν καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν ἐξορία μὲ βασανιστήρια, πρᾶγμα ποὺ τὸ ἐπέτυχαν σὲ 3 χρόνια. ἡ καταδίκη ἔγινε τὸ 403 καὶ ξανὰ τὸ 404 καὶ ἡ θανάτωσι τὸ 407. ὁ Κύριλλος, ποὺ στὸ μεταξὺ ἔγινε ἀρχιεπίσκοπος (=πατριάρχης) Ἀλεξανδρείας, ὁ πανίσχυρος ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικά, διαδεχόμενος τὸ Θεόφιλο κι ἐκτρέφοντας ὡς δικό του διάδοχο τὸν ἀνεψιό του Διόσκορο, ὁ Κύριλλος, λέω, ἐπιβίωσε 40 χρόνια μετὰ τὴν καταδίκη τοῦ Χρυσοστόμου καὶ 37 χρόνια μετὰ τὴ θανάτωσί του· πέθανε τὸ 444. καὶ τὸν διαδέχτηκε ὁ Διόσκορος, ὁ ὁποῖος ὡς πρὸ πολλοῦ ὑπαρχηγὸς κι ἐν τέλει ἀρχηγὸς τῆς αἱρέσεως τῶν μονοφυσιτῶν ἐπανέλαβε τὰ ὅμοια, καὶ στὴν Κωνσταντινούπολι σκότωσε ἰδιοχείρως μὲ γροθιὲς καὶ κλωτσιὲς τὸν μεθεπόμενο τοῦ Χρυσο-

στόμου ἐπίσκοπο Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ἅγιο Φλαβιανό. ὁ Κύριλλος, ὅπως ἱστορεῖ ὁ Σωκράτης (Ἐκ. ἱστ. 7,15 PG 67,768-9), μετὰ τὸ Χρυσόστομο καὶ τὶς ἑκατοντάδες τῶν ἀκροατῶν του ποὺ ἔσφαξε, δολοφόνησε στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ τὴν ἡλικιωμένη εἰδωλολάτρισσα φιλόσοφο - μαθηματικὸ Ὑπατία. στὸ σόι τους οἱ Θεόφιλος Κύριλλος καὶ Διόσκορος σκότωναν ὅπως ὁ Ῥώμης Δάμασος.

12 Ὁ Κύριλλος, κατὰ τὰ 40 χρόνια ποὺ ἐπέζησε τῆς καταδίκης τοῦ Χρυσοστόμου, ὑπῆρξε ἀμετανόητος, καὶ δὲν δέχτηκε ποτέ του τὴν ἀποκατάστασι ἐκείνου, τὴ θεωρητικὴ ἔστω καὶ μετὰ θάνατον, τὸ νὰ θεωρηθῇ δηλαδὴ ὁ πρὸ 37 ἐτῶν θανατωμένος Χρυσόστομος ὡς Χριστιανὸς καὶ κληρικὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ ὡς τέτοιος νὰ ξαναγραφῇ στοὺς καταλόγους *(δίπτυχα)* τῆς ἐκκλησίας. ὅλη ἡ οἰκουμενικὴ ἐκκλησία τὸν παρακαλοῦσε ἐπὶ τέσσερες δεκαετίες νὰ συναινέσῃ σ' αὐτό, ἀλλ' αὐτὸς δὲν δέχτηκε. πύρινος φθόνος δράκου τὸν διακατεῖχε, κι ἔβγαζε φωτιὰ ἀπὸ τὰ ῥουθούνια του. ἦταν ὁ πανίσχυρος· κρατοῦσε στὸ χέρι του τὴν τύχη τους καὶ τὸ ψωμὶ τῆς αὐτοκρατορίας ὁ χαλίφης τῆς Αἰγύπτου. κι ἔκανε τὸ μουλαρίσιο γινάτι του. μόνο τὸ 437 ἀνέχτηκε νὰ θεωρηθῇ μὲν ὁ Χρυσόστομος Χριστιανὸς ἁπλός, ἀλλ' ὄχι καὶ «ἅγιος». αὐτὴ ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀφετηρία τοῦ μέχρι σήμερα ἰσχύοντος κυριλλικοῦ θεσμοῦ τοῦ νὰ διακρίνωνται οἱ σεσωσμένοι Χριστιανοὶ σὲ Χριστιανοὺς δύο ταχυτήτων, Χριστιανοὺς ἁπλῶς σὰν τὸ Χρυσόστομο καὶ Χριστιανοὺς «ἁγίους» σὰν τὸν Κύριλλο· κι ἀρνήθηκε πεισματικὰ μέχρι καὶ τὸ θάνατό του νὰ θεωρηθῇ ὁ Χρυσόστομος ὡς κληρικὸς τῆς ἐκκλησίας· «ἐπειδή», λέει, «ὁ Χρυσόστομος ἦταν αἱρετικός»!

13 Ὁ Κύριλλος βέβαια εἶναι αἱρετικὸς καὶ μάλιστα μεγάλος· οὐσιαστικὸς αἱρεσιάρχης τοῦ μονοφυσιτισμοῦ. κατ' ἀρχὴν ἦταν παγανιστής, γελοῖος καββαλιστὴς ὡς ἑρμηνευτὴς τῶν Ἁγίων Γραφῶν, δηλαδὴ ἀρνητής των, καὶ ὠριγενιστής. ἔπειτα κι αὐτὸς κι ὁ Θεόφιλος ἔκαναν στροφὴ 180 μοιρῶν κι ἔγιναν ἀντιωριγενισταὶ καὶ πρώιμοι μονοφυσῖτες. τὸ μεγάλο δογματικὸ σλόγκαν τοῦ Κυρίλλου ἦταν τὸ σλόγκαν τοῦ ἀρχαιοτέρου του αἱρεσιάρχου Ἀπολλιναρίου Λαοδικείας *Μία φύσις τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη.* αὐτὸ εἶναι σαφῶς ὁ πυρήνας τῆς μονοφυσιτικῆς δοξασίας, τὸ λογότυπό τους. οἱ ὀρθόδοξοι ἀπάντησαν σ' αὐτὸ μὲ τὴν ὀρθόδοξη διατύπωσι *Τὸ ἀπρόσληπτον καὶ ἀθεράπευτον.* διότι ὁ Ἀπολλινάριος κι ὁ Κύριλλος ἐννοοῦσαν ὅτι στὴ δῆθεν *μίαν φύσιν* θέσι ψυχῆς στὸ σῶμα ἐπεῖχε ὁ Λόγος, ἡ θεότης· ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε ψυχή. ἡ ἀπάντησι βέβαια δόθη-

κε στὸ Διόσκορο, τὸ θρέμμα τοῦ Κυρίλλου καὶ ἀνεψιό του καὶ διάδοχό του πέντε χρόνια μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Κυρίλλου. ἀλλ' ἦταν ἀπάντησι στὸ σλόγκαν τῶν Ἀπολλιναρίου - Κυρίλλου. οἱ μονοφυσῖτες ἔχουν δίκαιο ποὺ μέχρι σήμερα ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Κύριλλος εἶναι δικός τους. πέντε μόλις χρόνια μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Κυρίλλου ὁ Διόσκορος ἐμφανίζεται ὡς ἀρχηγὸς τῶν μονοφυσιτῶν (ὁ Εὐτυχὴς ἦταν ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγκάθετός του καὶ γαυγιστάριός του, ὅπως ἦταν ὁ Ἄρειος τῶν δυὸ Εὐσεβίων)· καὶ σκοτώνει τὸ Φλαβιανὸ δημοσίᾳ· καὶ δύο χρόνια ἔπειτα (451) καταδικάζεται ἀπὸ τὴν Δ' οἰκουμενικὴ σύνοδο ὡς αἱρεσιάρχης τοῦ μονοφυσιτισμοῦ καὶ φονιᾶς τοῦ Φλαβιανοῦ. ὁ Θεόφιλος κι ὁ Κύριλλος ὅμως πρόλαβαν κι ἐπέβαλαν τὰ ἄτομά τους στὴν ἐκκλησία ὡς «ἁγίους» μὲ ναοὺς λείψανα εἰκονίσματα φωτοστέφανα ἀκολουθίες ἀπολυτίκια κι ἑορτή, ἑορτάζονται 15 καὶ 17 Ὀκτωβρίου ὁ Θεόφιλος, καὶ 6 Ἰουνίου καὶ 18 Ἰανουαρίου ὁ Κύριλλος. ἡ 18 Ἰανουαρίου προστέθηκε ἀργότερα, ἐπειδὴ ἔπρεπε ὁ Κύριλλος νὰ θεωρῆται καὶ ἰσόβαρος *(ἰσοστάσιος)* τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ νὰ ἑορτάζεται μαζί του! γι' αὐτὸ καὶ μέχρι σήμερα μνημονεύονται στὴν ἀπόλυσι κάθε λειτουργίας μαζί *(Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας…)*.

14 Ἐννοεῖται ὅτι γιὰ μερικοὺς αἰῶνες ἑωρτάζονταν μόνο στὴν Αἴγυπτο, ὅπου ἦταν ἡ ἐπικράτειά τους καὶ ἡ σκιὰ τῆς τρομοκρατίας των· τὸ χαλιφάτο τους. μόνο μετὰ ἀπὸ μερικοὺς αἰῶνες, ὅταν ἀπὸ τὸ λαὸ τῆς ἐκκλησίας λησμονήθηκαν τὰ περιστατικὰ τῆς θανατώσεως τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ κάποιοι κουλτουριάρηδες *(ἐμφιλόσοφοι)* θαυμασταὶ τοῦ Κυρίλλου μποροῦσαν νὰ τὰ παρακάμψουν κι ἀποσιωπήσουν, κι ὅλο τὸ φταίξιμο ρίχτηκε στὸν ὀλιγοφρενῆ Ἀρκάδιο καὶ στὸ ἀλλοδαπὸ κοριτσόπουλο Εὐδοξία· λησμονήθηκε καὶ ἡ σφαγὴ τῶν ἀκροατῶν τοῦ Χρυσοστόμου ἀπ' αὐτοὺς τοὺς δολοφόνους, οἱ ὁποῖοι σφαγμένοι οὐδέποτε θεωρήθηκαν μάρτυρες τῆς ἐκκλησίας καὶ «ἅγιοι», μόνο τότε ἡ παραδοχὴ τῶν δολοφόνων ὡς «ἁγίων» ἐπεκτάθηκε καὶ σ' ὅλη τὴν ἐκκλησία. οἱ λαϊκὲς παραδόσεις, οἱ ὁποῖες δὲν ἔχουν καμμία σχέσι μὲ τὴν ἱερὰ παράδοσι, εἶναι μέσα στὴν ἐκκλησία τὸ πιὸ γλιστερὸ πρᾶγμα· μῦξες· τὸ λέει κι ὁ Ἰωάννης στὸ Εὐαγγέλιό του (Ἰω 51,9-11). μετὰ τὴν Δ' οἰκουμενικὴ σύνοδο (451) ἀποκαταστάθηκε κι ὁ Χρυσόστομος ὡς Χριστιανὸς καὶ κληρικὸς καὶ ἅγιος τῆς ἐκκλησίας. ὁ Ἀθανάσιος κι ὁ Χρυσόστομος εἶναι οἱ δυὸ μεγαλείτεροι μεταποστολικοὶ ἄντρες τῆς ἐκκλησίας. κι ὁ μὲν Ἀθανάσιος γλύτωσε τὸ μαχαίρι, ὁ Χρυσόστομος ὅμως θανατώθηκε· μαρτύρησε παράκαιρα, 80 χρόνια μετὰ τὸ τέλος τῶν

διωγμῶν· μὲ διῶκτες καὶ δημίους ἐπισκόπους πατριάρχες καὶ μοναχούς. εἶναι τὸ πρῶτο τόσο μεγάλο αἶσχος, ποὺ διαπράχθηκε στὴν ἐκκλησία τόσο δημόσια κι ἀπροκάλυπτα, τόσο κυνικὰ κι ἀθεόφοβα. δεῖγμα ἐσχάτης διαφθορᾶς στὴν ἐκκλησία. κι ὁ Κύριλλος, ὅ,τι κι ἂν λέγεται, δὲν μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι «ὁ δολοφόνος τοῦ Χρυσοστόμου, ὁ μέχρι τὸ θάνατό του ἀμετανόητος δήμιός του, ὁ σφαγέας δεκάδων ἁγίων Χριστιανῶν» κι ὁ οὐσιαστικὸς αἱρεσιάρχης τοῦ μονοφυσιτισμοῦ· ὁ πιὸ προβεβλημένος νονὸς τῆς φονικῆς μαφίας τῆς Ἀλεξανδρείας. ἡ δὲ πιὸ χοντρὴ καὶ ζημιογόνος κακοδοξία του ἦταν ὅτι αὐτὸς εἰσήγαγε στὴν ἐκκλησία τὴ διάκρισι ἀνάμεσα σὲ ἁπλῶς σῳζομένους Χριστιανοὺς καὶ σὲ «ἁγίους». γιὰ νὰ προβάλῃ τὸ ἄτομό του καὶ νὰ πλήξῃ τὸ Χρυσόστομο, ποὺ φθονοῦσε, ἀκόμη καὶ 40 χρόνια μετὰ τὴ μαρτυρική του θανάτωσι. αὐτὸς εἶναι ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας *ὁ τρισκαιδέκατος τῶν ἀποστόλων, πατὴρ πατέρων καὶ κριτὴς τῆς οἰκουμένης,* ὅπως ἐπευφημεῖται μέχρι σήμερα ὁ κάθε πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ἀρχῆς γενομένης ἀπ' αὐτόν. δὲν ἔχουν αἴσθησι τοῦ μέτρου. ἐπωνομάστηκαν δὲ ἔτσι μὲ τὸ *πατὴρ πατέρων* κι ὁ Στάλιν (Πατερούλης) κι ὁ Κεμὰλ (*Ἀτατούρκ*= Πατὴρ τῶν Τούρκων). καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἔλεγαν *pater patriae.*

15 Ἀργότερα, σὲ χρόνο δυσπροσδιόριστο γύρω ἀπὸ τὸ 1000, ἐμφανίστηκε ὡς «ἅγιος μάρτυς» ὁ ἐν Ῥώμῃ Σαμαρείτης πλατωνικὸς φιλόσοφος Ἰουστῖνος, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ πρῶτος ἀρνήθηκε τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ, ὅπως αὐτὴ διδάσκεται στὴ Βίβλο, καὶ δίδαξε τὴν ὠριγενικὴ κι ἀρειανικὴ αὐτὴ κακοδοξία ἕναν αἰῶνα πρὶν ἀπὸ τὸν Ὠριγένη καὶ δύο περίπου αἰῶνες πρὶν ἀπὸ τὸν Ἄρειο. ὁ γύρω ἀπὸ τὸ 1000 καιρὸς ἦταν ἡ παρακμιακὴ ἐκείνη ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία «ἁγιοποιοῦνταν» πλέον ὅλοι οἱ φιλόσοφοι, ἀκόμη καὶ οἱ πρὸ Χριστοῦ εἰδωλολάτρες καὶ ἀρσενοκοῖτες, καὶ περνιοῦνταν καὶ σὲ ἁγιογραφίες - τοιχογραφίες. τὰ κείμενα τοῦ Ἰουστίνου ὅλα εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ κακόδοξα.

16 Στὴν ξεμωραμένη ἐποχή μας ὁ λεγόμενος ἅγιος Νεκτάριος Κεφαλᾶς κάπνιζε πολύ, τόσο ποὺ τὰ δάχτυλά του καὶ τὰ γένεια του ἦταν κιτρινισμένα, κατέστρεψε ἀπὸ τὸ κάπνισμα τὰ πνευμόνια του, καὶ πέθανε στὸ Ἀρεταίειο Νοσοκομεῖο Ἀθηνῶν ἀπὸ καρκίνο τῶν πνευμόνων ἀπὸ τὸ πολὺ τὸ κάπνισμα, χωρὶς νὰ τὸ κόψῃ ποτὲ μέχρι τὸ θάνατό του καὶ χωρὶς νὰ μετανοήσῃ γι' αὐτὸ ποτέ. πολὺ κάπνιζε κι ὁ λεγόμενος ἅγιος Νικόλαος Πλανᾶς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ὁ ὁποῖος ἐκτὸς ἀπὸ καπνιστὴς ἦταν κι ἀλκοολικός, καὶ πέθανε ἀπὸ τὸ κάπνισμα καὶ τὸ ἀλκοόλ, χωρὶς νὰ τὰ κόψῃ ποτὲ καὶ χωρὶς νὰ μετανοήσῃ γι' αὐτὰ ποτέ. ὁ

μεθύστακας παπα - Πλανᾶς ἁγιοποιήθηκε προσφάτως μὲ τὴ φροντίδα τοῦ Φ. Κόντογλου, ἐπειδὴ ἦταν ἀπὸ τοὺς γραφικοὺς τύπους ποὺ συμπαθοῦσε ὁ κουλτουριάρης Κόντογλου, κι ἐπειδὴ ἦταν φίλος τοῦ Παπαδιαμάντη καὶ παπᾶς τοῦ ναοῦ ὅπου ὁ λογοτέχνης ἦταν ψάλτης (μαζὶ κάπνιζαν καὶ μπεκρούλιαζαν στὰ γραφικὰ καπηλειὰ τῆς ῥομαντικῆς Ἀθήνας), κι ἐπειδὴ ὁ Κόντογλου μὲ προοίμιο τὴν ἁγιοποίησι τοῦ Πλανᾶ ἔβαλε πλώρη ν' ἁγιοποιήσῃ καὶ τὸ λογοτέχνη Παπαδιαμάντη, ὥστε ν' ἀνοίξῃ δρόμο καὶ νὰ δημιουργήσῃ προηγούμενο καὶ γιὰ τὴ δική του ἁγιοποίησι ὡς λογοτέχνου καὶ ἁγιοζωγράφου.

17 Μόνο ἀπὸ ἀντικομμουνιστικὸ μένος ἡ ῥωσικὴ ἐκκλησία ἐπέλεξε γιὰ ἅγιο τὸν τελευταῖο τσάρο Νικόλαο Ῥωμανώφ. τὸν ἀναγόρευσε δὲ τὸ πατριαρχεῖο τῆς Μόσχας, μόνο γιὰ ν' ἀνταγωνιστῇ τὸ πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, γιὰ νὰ πῇ ὑπόκωφα· «Μὴ νομίσῃς ὅτι φτιάχνεις ἁγίους μόνο ἐσύ· φτιάχνω κι ἐγώ· ἄρα εἴμαστε ἰσότιμοι». ὅπερ ἔδει δεῖξαι! σῴζονται ὅμως καὶ γράμματα τοῦ «ἁγίου» αὐτοῦ τσάρου πρὸς τὴν τσαρίνα του γεμάτα ζήλεια, ποὺ ἐνῷ αὐτὸς βρίσκεται στὸ μέτωπο, ἐκείνη κοιμᾶται μὲ τὸν καλόγερο στάρετς Ῥασποῦτιν. μὴ βιαστῆτε νὰ συμπεράνετε· ὁ «ἅγιος» δὲν ζηλεύει τὴ γυναῖκα του, ἐπειδὴ τὴν ἀνεβαίνῃ ὁ καλόγερος, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶναι κι αὐτὸς στὸ κρεβάτι νὰ τὸν ἀνεβαίνῃ ὁ καλόγερος κι αὐτόν. αὐτὸν τὸν «ἅγιο», γιὰ τὴν ἑνότητα τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ τὸν ἔχουμε «ἅγιο» κι ἐμεῖς. ἔχουν δὲ οἱ Ῥῶσοι καὶ πολλοὺς παλιοτέρους «ἁγίους», οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὴ συναξαριοποιημένη βιοτή τους εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι οὔτε Χριστιανικὴ ζωὴ εἶχαν οὔτε ἐν μετανοίᾳ πέθαναν. κι αὐτοὶ ὅλοι δυστυχῶς τιμῶνται κι ἐδῶ μὲ ναὸ ἀκολουθία ἀπολυτίκιο λείψανα ἑορτὴ καὶ εἰκόνισμα καὶ φωτοστέφανο 48 νούμερο.

18 Οἱ ἐν Ἑλλάδι ἀναγορευμένοι ἅγιοι Ῥαφαὴλ Νικόλαος Εἰρήνη καὶ Ἐφραὶμ προκύπτουν μόνο ἀπὸ ὄνειρα γυναικῶν, βρέθηκαν πνευματιστικῶς ἀπὸ ὁραματίστριες - μέντιουμ καὶ κάποιοι ἀνθρώπινοι σκελετοί, γιὰ τοὺς ὁποίους, ἔξω ἀπὸ τὰ ὄνειρα, ἀπὸ πουθενὰ ἀλλοῦ δὲν εἶναι γνωστὸ ἂν εἶναι κόκκαλα ὀρθοδόξων ἢ Βενετσιάνων, Σαρακηνῶν πειρατῶν ἢ σταυροφόρων ἐπιδρομέων, Φράγκων μονομάχων ἢ ἄλλων νικημένων σὲ κάποιο φονικὸ φονιάδων, θυμάτων γενικῆς σφαγῆς ἢ δυστυχημάτων, καὶ θεωρήθηκαν λείψανά τους. δὲν γράφεται ὅμως ἡ ἱστορία ἔτσι, ἀπὸ ὄνειρα.

19 Ἀσφαλῶς ὑπάρχουν καλόγεροι ποὺ φτιάχνουν ἐπὶ πληρωμῇ ἀκολουθίες, ἀρκεῖ νὰ τοὺς πῇς τὸ φῦλο τοῦ «ἁγίου» κι ἂν ἦταν κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ἢ καλόγερος, ὑπάρχουν κι ἄλλοι καλόγεροι

ποὺ φτιάχνουν ἐπὶ πληρωμῇ εἰκονίσματα, ἀρκεῖ νὰ τοὺς πῇς τὸ φῦλο καὶ τὴν ἡλικία τοῦ ἁγίου, κι ἂν ἦταν κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ἢ καλόγερος, καὶ κυρίως ἂν ἡ γενειάδα του ἦταν κοντὴ ἢ μακριά, ἢ τετράγωνη ἢ στρογγυλὴ ἢ μυτερὴ ἢ διχαλωτή. δὲν χρειάζεται νὰ τοῦ πάρουν μέτρα, οὔτε γίνεται πρόβα. ἔχω δῆ καὶ προκατασκευασμένες ἀκολουθίες «ἁγίων» (προκάτ), στὶς ὁποῖες ὁ ὑμνογράφος καλόγερος προσθέτει τὸ ὄνομα καὶ ρυθμίζει τὶς καταλήξεις (ἀρσενικὲς ἢ θηλυκὲς) μετὰ τὴν παραγγελία· σὰν τὰ ἑτοιματζήδικα κουστούμια, ποὺ ὁ ῥάφτης τὰ προσαρμόζει λίγο κατὰ τὴ στιγμὴ τῆς ἀγορᾶς. ὑπάρχουν κι ἐργολάβοι ποὺ ἐπὶ πληρωμῇ ἀσφαλῶς κι αὐτοὶ φτιάχνουν ναούς, τὴ δουλειά τους κάνουν ὅλοι καὶ τὸ ψωμάκι τους βγάζουν. ὁ αἰώνας αὐτὸς τῆς γενικῆς ἀποστασίας κι ἀπιστίας καὶ διαφθορᾶς καὶ σαπίλας ἔχει κι αὐτὸ τὸ βίτσιο· φτιάχνει «ἁγίους»· αὐθαγιοποιεῖται κι αὐτοκολακεύεται. ἔτσι παρηγορεῖ καὶ φρεναπατάει τὸν διεστραμμένο ἑαυτό του.

20 Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἡ ἐκκλησία παρέλειψε ἢ ξέχασε νὰ συμπεριλάβῃ ἀνάμεσα στοὺς οὕτω πως λεγομένους «ἁγίους της» 53 ἀπὸ τὰ 148 βιβλικὰ κι ἀποστολικὰ πρόσωπα, ποὺ ὡς συνεργάτες τῶν ἀποστόλων θεμελίωσαν τὴν ἐκκλησία. κι αὐτὰ τὰ 53 ὄντως ἅγια καὶ ἱερὰ βιβλικὰ πρόσωπα, ποὺ ἡ ἐκκλησία δὲν συμπεριέλαβε ποτὲ στὸ ἁγιολόγιό της καὶ δὲν τὰ μνημονεύει ποτὲ μεταξὺ τῶν «ἁγίων της», εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

Αἰνέας
Ἀλέξανδρος (Μρ 69,6)
Βαρτίμαιος
Γάιος Μακεδὼν
Γάιος Δερβαῖος
Γάιος *ξένος* Παύλου
Γάιος βαπτισθεὶς ὑπὸ Παύλου
Γάιος παραλήπτης τῆς Γ΄ Ἰωάννου
Δάμαρις
Δημήτριος (Χριστιανὸς)
Ἐπαφρᾶς
Ἔσδρας
Εὐνίκη
Εὐοδία
Ζεβεδαῖος
Ζοροβάβελ
Θεόφιλος
Ἰάιρος
Λυδία (μέχρι τὸ 1972)
Λωΐς
Μάλχος
Μαναὴν
Μαρία μήτηρ Μάρκου
Μαριὰμ (Ῥω 29,6)
Μιχαΐας υἱὸς Ἰεμβλαὰ (Πα 61,12)
Νεεμίας
Νηρεὺς
Νικόλαος
Περσὶς
Πόπλιος
Ῥόδη
Σεκοῦνδος
Σίμων *ἀδελφὸς* Κυρίου
Σίμων Κυρηναῖος
Σίμων Βυρσεὺς
Σύζυγος

Ἰάκωβος ὁ μικρὸς
Ἰοῦστος Κορίνθιος
Ἰωσῆς *ἀδελφὸς* Κυρίου
Ἰωσὴφ Βαρσαβᾶς ὁ Ἰοῦστος
Κλαυδία
Κρίσπος
Λίνος
Λούκιος Κυρηναῖος (Πξ 37,1)
Λούκιος συγγενὴς Παύλου (Ρω 30,6)
Συμεὼν Νίγερ
Συντύχη
Σώπατρος
Τίμαιος
Τρύφαινα
Τρυφῶσα
Χλόη
Χουζᾶς

21 Εἶναι 49 ἀποστολικὰ πρόσωπα τῆς Κ. Διαθήκης, ἀκριβῶς τὸ ἕνα τρίτο τοῦ συνόλου τῶν ἀποστολικῶν προσώπων, καὶ 4 προφῆτες καὶ συντάκτες τῆς Π. Διαθήκης! ἀπὸ τὰ 49 ἀποστολικὰ πρόσωπα ποὺ δὲν περιλαμβάνονται σὲ κανένα ἁγιολόγιο καὶ δὲν μνημονεύονται ποτὲ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία ὡς ἅγιοι, μόνο ἡ Λυδία ἡ Θυατειρηνὴ (καὶ ὄχι βέβαια Λυδία ἡ Φιλιππησία, ὅπως τὴ λέει ἡ πατριαρχικὴ πρᾶξι ἀναγορεύσεως ἡ γραμμένη ἀπὸ ἄτομο τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου ποὺ δὲν διάβασε τὶς Πράξεις) καὶ μόλις τὸ 1972 «ἀναγορεύτηκε» ἁγία, ἐπειδὴ σκάλισα τὸ ζήτημα τὸ 1970. ἀπὸ τὴν οἰκογένεια Σίμων Κυρηναῖος καὶ ἀνώνυμη σύζυγός του καὶ δυὸ γιοί τους Ἀλέξανδρος καὶ Ῥοῦφος (Μρ 69,6· Ρω 29,16) μνημονεύεται ὡς ἅγιος μόνον ὁ Ῥοῦφος (8 Ἀπριλίου), οἱ δὲ ἄλλοι τρεῖς ὄχι· ἡ ἐκκλησία τοὺς ἀγνοεῖ. μνημονεύεται ὡς ἁγία μιὰ πολὺ μεταγενέστερη Τρύφαινα Κυζικηνή, ἀλλ' ὄχι ἡ ἀποστολικὴ Τρύφαινα ἡ Ῥωμαία. μνημονεύεται κι ἑορτάζεται ὁ δολοφόνος τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου καὶ δεκάδων Χριστιανῶν ἀκροατῶν του Θεόφιλος Ἀλεξανδρείας, ἀλλ' ὄχι ὁ ἀποστολικὸς Θεόφιλος ὁ μαθητὴς τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ καὶ παραλήπτης τοῦ Εὐαγγελίου του καὶ τῶν Πράξεων. μνημονεύονται ὡς ὅσιοι 183 μοναχοί, ποὺ καλύπτουν 137 ἡμέρες τοῦ ἔτους, καὶ ἓξ φορὲς (14 καὶ 26 Ἰαν, 20 καὶ 23 Μαρτ, 1 καὶ 30 Σεπτ.) πλήθη μοναχῶν (τὸ Σεπτέμβριο 40 καὶ 32), ἐπειδὴ ἁπλῶς σκοτώθηκαν σὲ μάχες εἰσβολὲς καὶ λεηλασίες ἐμπολέμων καταστάσεων.

22 Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἦταν 10-15 χρόνια νεώτερος τῶν δώδεκα μαθητῶν τοῦ Κυρίου, οἱ μαθηταὶ τοῦ Παύλου, 10-30 χρόνια νεώτεροί του, ἦταν 25-45 χρόνια νεώτεροι τῶν *δώδεκα* καὶ τῶν *ἑβδομήκοντα* (Λκ 49-50). καὶ ὅμως ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Παύλου ὅλοι σχεδόν, ὅσους ἡ ἐκκλησία περιέλαβε τέλος πάντων στὸ ἁγιολόγιό της, συγκαταλέγονται στοὺς *ἑβδομήκοντα* μαθητὰς τοῦ Κυρίου. τὸ ν' ἀποδοθῇ ἡ χοντροκοπιὰ αὐτὴ στὴν πραγματικὴ ἐκκλησία εἶναι σκέτη βλασφημία. κι ἐνῷ σήμερα ὅλοι

οἱ «ἁρμόδιοι» ψάχνουν νὰ βροῦν «ἁγίους», γιὰ νὰ τοὺς «ἁγιοποιήσουν», καὶ σκέφτονται ν' ἁγιοποιήσουν καὶ τὸν καπετὰν Μακρυγιάννη, ὁ ὁποῖος στ' Ἀπομνημονεύματά του βρίζει γραπτῶς τέσσερες φορὲς μὲ τὸ ῥῆμα *γαμῶ*, κι ἀλλοῦ ὡς δήμαρχος *(πολιτάρχης)* τῶν Ἀθηνῶν συμβουλεύει τοὺς νέους νὰ μὴ βιάζουν κόρες νοικοκυραίων, ἀλλὰ νὰ πηγαίνουν γιὰ σεξουαλικὴ ἐκτόνωσι σὲ πόρνες καὶ σ' ὅσες «τὸ θέλουν ἀπὸ μόνες τους», ν' ἁγιοποιήσουν τὸν Παπαδιαμάντη μὲ τοὺς ἡδονοβλεπτικοὺς κι ἐφαψιακοὺς λυρισμούς του σὲ ὡρισμένα διηγήματά του καὶ μὲ τὶς καταχρήσεις του, τσιγάρο κι ἀλκοόλ, ἀπὸ τὶς ὁποῖες πέθανε πρόωρα, ν' ἁγιοποιήσουν τὸν Κόντογλου, ὁ ὁποῖος στὸ δημαρχεῖο Ἀθηνῶν ζωγράφησε ὁλόγυμνες θεὲς τῆς εἰδωλολατρίας καὶ σὲ φορητὸ πίνακά του τὴν Κλεοπάτρα νὰ δείχνῃ γυμνὴ τὸ αἰδοῖο της, ποὺ αὐτὸς τῆς τὸ φιλοτέχνησε καὶ χτενισμένο ἔτσι, ὥστε νὰ φαίνεται σὰν κρατήρας ἡφαιστείου, καὶ στὸ βιβλίο του «Τὸ Ἀιβαλὶ ἡ πατρίδα μου» (διήγημα «Οἱ ἀποκριὲς κι οἱ δώδεκα θεοί») γράφει μὲ ψευδολογικὴ καύχησι παραμυθᾶ ὅτι στὴν πατρίδα του ντύνονταν καρναβάλια ἄλλοι Δίας καὶ Ἥρα, ἄλλοι Ἄρης κι Ἀφροδίτη, κι ἄλλοι μὲ φάτσες ἄλλων θεῶν, ἐνῷ λέω οἱ «ἁρμόδιοι» ψάχνουν μὲ φανάρι νὰ βροῦν κανέναν τέτοιο «ἐθνικὸ ἄντρα» νὰ τὸν «ἁγιοποιήσουν» ντὲ καὶ καλά, κανεὶς ποτὲ δὲν σκέφτηκε νὰ εἰσηγηθῇ νὰ περιλάβῃ ἡ ἐκκλησία στὸ «ἁγιολόγιό της τὰ 53 μεγάλα βιβλικὰ προφητικὰ κι ἀποστολικὰ πρόσωπα, ποὺ θεμελίωσαν τὴν ἐκκλησία κι ἔγραψαν τὴν Ἁγία Γραφή! ἐκκλησιαστικὸ καθεστὼς ἀχρίστιανο καὶ τελείως ἀποχριστιανισμένο. μισοῦν τὴ Βίβλο καὶ τὴν ἀποστολικὴ ἱερὰ παράδοσι, καὶ τὴν ὑποκαθιστοῦν μὲ βλακώδεις κι ἀκάθαρτες λαογραφικὲς παραδόσεις, ἀπεχθάνονται τὸ Χριστὸ ὅσο οἱ χιλιασταὶ καὶ πασχίζουν νὰ στήσουν δική τους θρησκεία, στὴν ὁποία, ὅπως ἔχω διαπιστώσει, εὐελπιστοῦν ν' «ἁγιοποιηθοῦν» καὶ οἱ ἴδιοι. ἀρνήθηκαν τὸ Χριστὸ καὶ τὴ Διαθήκη του καὶ στράφηκαν στὸ νὰ λατρεύουν ἀλλήλους.

23 Στὴν ὀρθόδοξη ἐκκλησία δὲν ὑπάρχει μέχρι σήμερα ἁγιολόγιο, ἐπίσημος δηλαδὴ πίνακας «ἁγιολογημένων ἁγίων» μὲ ἡμερομηνία μνήμης, ἀπολυτίκιο, εἰκόνισμα, ναό, κι ἐνδεχομένως ἅλιωτο ἢ μυρωδᾶτο λείψανο. εὐτυχῶς. ἡ ἀπουσία αὐτὴ εἶναι κατάλοιπο ἀρχαίας πραγματικῆς ὀρθοδοξίας. οἱ λεγόμενοι «ἅγιοι», οἱ ἁγιολογημένοι, φαίνονται σὲ μερικοὺς ἀνεπισήμους καταλόγους μὴ πλήρεις καὶ μὴ συμφώνους.

1. Μηναῖα λειτουργικὰ (ὑποσημειωμένες μὲ ψιλὰ γράμματα προσθῆκες γραφέων καὶ τυπογράφων).

2. Ὡρολόγιον· στὴν πραγματικότητα σύνοψι τῶν προσθηκῶν τῶν Μηναίων συνημμένη στ' Ὡρολόγιον ὡς Β' μέρος.
3. Συμεὼν Λογοθέτου, Βίοι ἁγίων (PG 114-116).
4. Τυπικὸ Ἡμερολόγιο (τὸ Α' ἥμισυ τῶν Διπτύχων)· στὴν πραγματικότητα ἐράνισμα ἀπὸ τὰ Μηναῖα.
5. Νικοδήμου Ἁγιορείτου Συναξαριστής (ἔκδ. 1819).
6. Ἠθικὴ καὶ Θρησκευτικὴ ἐγκυκλοπαίδεια (1962-1968).
7. Νικοδήμου Ἁγιορείτου Νέον μαρτυρολόγιον (γιὰ τοὺς ἐπὶ τουρκοκρατίας νεομάρτυρες).
8. Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Ἁγιολόγιον.
9. Διάφορα πρόχειρα ἑορτολόγια ἄλλων ἰδιωτῶν.
10. Διάφορα ἔγγραφα σὲ ἀρχεῖα ἐπισκοπῶν.

24 Τὸ 1851 ἡ Δανέζα προτεστάντισσα Χριστιάνα Λύτ, ποὺ ζοῦσε στὴν Ἑλλάδα, ἡ γυναίκα τοῦ πάστωρος τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας, στὴν ἐγγραφὴ τῆς 23-5-1851 τοῦ Ἡμερολογίου της (ἔκδ. Ἑρμῆς, τόμ. «Ἀρμενίζοντας», σελ. 229), γράφει ὅτι, ὅταν ὁ ὀρθόδοξος ἱερεὺς τῆς Σκιάθου παπα - Χρῆστος ἄκουσε τὸ ἑλληνικὸ ὄνομα τῆς κόρης της *Δάμαρις*, δὲν πείθονταν μὲ κανέναν τρόπο ὅτι εἶναι ὄνομα χριστιανικὸ καὶ βιβλικὸ κι ὅτι ἀναφέρεται ὡς μαθήτρια τοῦ ἀποστόλου Παύλου στὶς Πράξεις (55,21)· δὲν τὸ πίστευε, καὶ ὑποστήριζε ὅτι στὴ δική του Βίβλο τέτοιο ὄνομα δὲν ὑπάρχει. ἐπειδὴ ὅμως στὴν πραγματικότητα δὲν εἶχε Βίβλο, ἔψαχναν νὰ βροῦν Βίβλο στὸ σπίτι τοῦ προτεστάντου Βαυαροῦ γιατροῦ τῆς Σκιάθου W. Wild, τὸν ὁποῖο ἀναφέρει πολλὲς φορὲς μετὰ μισὸν αἰῶνα κι ὁ μεταγενέστερος Παπαδιαμάντης (1851-1911) τόσο σὲ διήγημά του (Βαρδιάνος στὰ σπόρκα, 1893) ὅσο καὶ σὲ ἄρθρο του (Νεκρολογία τοῦ Γουλιέλμου Βίλδ, 1899). ἀλλὰ καὶ πάλι ὁ παπα - Χρῆστος δὲν εἶχε ἐμπιστοσύνη στὴν «αἱρετικὴ Βίβλο» τῶν προτεσταντῶν συνομιλητῶν του, ἐπειδὴ δὲν ἤξερε ὅτι τότε ὁλόκληρη τὴ Βίβλο οἱ ὀρθόδοξοι τὴν ἀνατύπωναν ἀπὸ προτεσταντικὲς ἐκδόσεις. (σήμερα, μετὰ τὸ 1904, ἡ ὀρθόδοξη ἐκκλησία ἀνατύπωνε ἀπὸ τοὺς προτεστάντες μόνο τὴν Π. Διαθήκη). κι ἀπὸ προπέρυσι διαβάζει ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἔκδοσί μου (Θεσσαλονίκη 2020), ποὺ ἔκανα ἀπὸ ἀρχαῖα χειρόγραφα. ἀπ' ὅ,τι καταλαβαίνω ὅμως ἐγώ, πρᾶγμα ποὺ δὲν τὸ εἶχαν καταλάβει τότε οὔτε ὁ Σκιαθίτης παπα - Χρῆστος οὔτε ἡ Δανέζα προτεστάντισσα, ὁ παπα - Χρῆστος θυμόταν ἁμυδρῶς ὅτι ἡ Δάμαρις δὲν ὑπῆρχε στὰ πενιχρὰ ἁγιολόγια τοῦ Ὡρολογίου καὶ τῶν Μηναίων, ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἡ ἐκκλησία ἔκανε τὸ λάθος νὰ μὴ συμπεριλάβῃ στοὺς «ἁγίους» της τὰ προειρημένα 53 βιβλικὰ κι ἀποστολικὰ πρόσωπα, κι ὄχι

ὅτι δὲν ὑπῆρχε στὴ Βίβλο του τὴν ὀρθόδοξη. Βίβλο ὁ παπα - Χρῆστος ἔλεγε τ' Ὡρολόγιον καὶ τὰ Μηναῖα, ἡ δὲ Χ. Λὺτ αὐτὸ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ ἀντιληφτῇ. εἶναι λοιπὸν ἀμφίβολο ἂν ὁ παπα - Χρῆστος ἤξερε τὴν ὕπαρξι τῆς Βίβλου ἢ ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον ποὺ ἔλεγε στὴν ἐκκλησία εἶναι Βίβλος, παρ' ὅλο ποὺ κάθε Κυριακὴ πρὸ τῶν Χριστουγέννων διάβαζε *Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυΐδ υἱοῦ Ἀβραάμ* (Μθ 1,1). προφανῶς ὁ παπα - Χρῆστος δὲν μποροῦσε νὰ ξεχωρίσῃ τὸ *Εὐαγγέλιον* ἀπὸ τ' *Ὡρολόγιον* καὶ τὰ *Μηναῖα*. καὶ ἡ προτεστάντισσα ἦταν γεμάτη κακεντρέχεια ἐπειδὴ ὁ ὀρθόδοξος εἶχε μεσάνυχτα.

25 Ἕνα παρόμοιο περιστατικὸ μοῦ συνέβη κι ἐμένα περίπου στὰ χρόνια 1975-80, ὅταν ἤμουν κατηχητὴς τῶν ἐφήβων τοῦ λυκείου σ' ἕνα ναὸ τῆς Θεσσαλονίκης. ἐμφανίστηκε ἕνας θρασὺς καὶ ἀναιδὴς ὀρθόδοξος ἄθεος, ποὺ ἤθελε νὰ βαπτίσῃ τὸ βρέφος του καὶ νὰ τοῦ δώσῃ τὸ ὄνομα *Λίνος*. ὁ παπᾶς, ἕνας σεμνὸς κι εὐλαβὴς ἄνθρωπος καὶ πτυχιοῦχος τῆς θεολογίας, ἀρνοῦνταν νὰ δώσῃ στὸ παιδὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα, διότι, ὅπως ἔλεγε, δὲν ὑπάρχει στὸ ἁγιολόγιο, δὲν ὑπάρχει τέτοιος «ἅγιος» τῆς ἐκκλησίας. (οἱ ἱερεῖς μας, ἂν τοὺς ζητηθῇ νὰ βάλουν τὸ ὄνομα Ἀλφρέδος ἢ Ἀλίκη, ἔχουν ἀντίρρησι, ἐπειδὴ δὲν τὸ βρίσκουν στὸ ἁγιολόγιο, ἂν ὅμως κανεὶς βάζῃ τὰ ὀνόματα τῶν εἰδωλολατρικῶν θεῶν Ἀθηνᾶ Ἀφροδίτη Ἄρτεμις Δήμητρα Καλυψὼ ποὺ μέχρι τὸ 1835 ἦταν στὴν Ἑλλάδα ἄγνωστα ὡς ὀνόματα ἀνθρώπων, καὶ μόνον ἀπὸ τότε τὰ εἰσήγαγαν κάποιοι παγανισταὶ ψευτολόγιοι, ἢ ἂν βάζῃ τὰ ὀνόματα Σουλτάνα Ζωγραφένια Γαρουφαλιὰ καὶ Κανελλίτσα, δὲν ἔχουν καμμιὰ ἀντίρρησι καὶ δὲν ψάχνουν τὸ ἁγιολόγιο, ὅπως δὲν θὰ τὸ ἔψαχναν καὶ γιὰ τὰ ὀνόματα Γιάννης καὶ Μαρία. ἱερὰ παράδοσι, σοῦ λέει! ὀνόματα θεῶν δὲν ἔβαζαν σὲ ἀνθρώπους ποτέ τους οὔτε οἱ εἰδωλολάτρες ἀρχαῖοι Ἕλληνες. μόνον οἱ Χριστιανοὶ παπᾶδες τὰ βάζουν). ὁ ἄθεος ἄρχισε νὰ ὠρύεται καὶ νὰ χειρονομῇ ἀσεβέστατα, ἐπιμένοντας ὅτι ὑπάρχει ἅγιος Λίνος. ἔκανε τόση φασαρία, ποὺ ἀναστάτωσε τὸ κατηχητικό μου. ὅπως διαπίστωσα μετὰ ἀπὸ λίγο, ὁ ἱερεὺς ἐννοοῦσε τὸ ὄνομα ὡς *Λῖνος*, ὑποκοριστικὸ τοῦ ὑποθετικοῦ *Πασχαλῖνος*, ἢ καὶ ὡς *Λῆνος*, ὑποκοριστικὸ τοῦ ἐπίσης ὑποθετικοῦ *Μαγδαλῆνος*, κι ἐπέμενε κι ὅτι κατὰ τὴ βάπτισι πρέπει τὸ ὄνομα νὰ λεχθῇ ἀκέραιο, καὶ ὄχι διάφορα ὑποκοριστικά. καὶ πράγματι δὲν μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς στὴ βάπτισι *Νοῦλα Ῥοῦλα Σοῦλα Τοῦλα Φοῦλα*, ἀλλὰ *Ἄννα Θεοδώρα Ἀθανασία Δήμητρα Σοφία*, οὔτε *Γάκης Λάκης Μάκης Σάκης Τάκης*, ἀλλὰ *Γεώργιος Βασίλειος Θωμᾶς Ἀθανάσιος Χρῆστος*. ὁ ἄθεος ἄρχισε νὰ μουντζώνῃ τὸν παπᾶ καὶ νὰ ἐπιμένῃ ὅτι *Λίνος*

εἶναι τὸ ἀκέραιο ὄνομα κι ὅτι «ἔχει ἅγιο», κι ὁ παπᾶς ἔμενε ἀνυποχώρητος, ἐπιμένοντας ὅτι ἅγιος Λίνος δὲν ὑπάρχει. ἐγὼ παρακολουθοῦσα ἀνάστατος ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ γυναικωνίτη, ὅπου ἔκανα τὸ κατηχητικό μου καὶ κυριολεκτικὰ δαγκώθηκα γιὰ τὴν ἄγνοια τοῦ παπᾶ, γιὰ τὴν ἀναίδεια τοῦ ἀθέου, γιὰ τὸ ἀνεύρετο τοῦ ὀνόματος Λίνος στὸ ἁγιολόγιο, καὶ γιὰ τὸ ὅτι ὁ παπᾶς δὲν εἶχε τὴν ἐξουσία νὰ τοῦ πῇ «Φύγε ἀπὸ μπροστά μου, τέτοιος ποὺ εἶσαι, δὲν ἀποτελεῖς γιὰ τὴν ἐκκλησία ἐγγύησι, ὥστε νὰ βαπτίσῃ ἡ ἐκκλησία τὸ παιδί σου κατ᾽ ἐξαίρεσι σὲ βρεφικὴ ἡλικία, ἀλλ᾽ ὅταν μεγαλώσῃ, νὰ ἔρθῃ νὰ βαπτιστῇ μόνο του, διότι ἐσὺ εἶσαι ἀφερέγγυος». κάποια στιγμὴ ἔγινε ἐκεῖνο ποὺ εὐχόμουν μέσα μου· ὁ παπᾶς λέγοντας στὸν ἄθεο «Περίμενε λίγο, θὰ κυττάξω πάλι», ἀνέβηκε στὸ γυναικωνίτη καὶ μὲ ῥώτησε· «Ὑπάρχει ἅγιος Λίνος;». τοῦ εἶπα «Ναί», καὶ μοῦ εἶπε ἔκπληκτος «Μὴ μοῦ πῇς!». τοῦ λέω· «Ἀποστολικὸς ἄντρας, συνεργάτης τοῦ ἀποστόλου Παύλου, θεμελιωτὴς τῆς ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης, διάσημο βιβλικὸ πρόσωπο, ὁ ἄντρας τὸν ὁποῖο ἀναφέρει γιὰ τελευταία φορὰ ὁ Παῦλος, πρὶν ἐκτελεστῇ», καὶ τοῦ ἔδειξα στὴν Κ. Διαθήκη μου τὸ ὄνομα στὴ Β᾽ Πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολή (11,4). ἔμεινε ἄναυδος. ἔπειτα κατέβηκε κάτω καὶ ζητώντας ταπεινὰ συγγνώμην ἀπὸ τὸν ἄθεο, τοῦ εἶπε ὅτι «Τὸ βρῆκα τὸ ὄνομα». κι ὁ ἄθεος ἐκτραχύνθηκε τόσο πολύ, ποὺ ἄρχισε νὰ τὸν κατεξευτελίζῃ μέσα στὸ ναὸ καὶ νὰ τὸν προσφωνῇ «Ρὲ παπᾶ». ἐπειδὴ ὅλ᾽ αὐτὰ τὰ ἄκουγαν καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ κατηχητικοῦ μου, στενοχωρήθηκα πάρα πολύ. τὸν *Λίνον* ὡς ἅγιο τὸν ἀγνοεῖ καὶ ἡ ὀρθόδοξη ἐκκλησία. ἡ δὲ βιβλικὴ περιοχή, στὴν ὁποία ἀναφέρεται, δὲν ἀνήκει στὸ 14% τῆς Κ. Διαθήκης ποὺ διαβάζεται στὸ λαὸ ἐπ᾽ ἐκκλησίας ὡς Ἀπόστολος ἢ Εὐαγγέλιον. ἐκεῖ στὸ 14% μᾶς κατάντησε ἡ «σοφὴ λειτουργικὴ παράδοσι», τὴν ὁποία πολλοὶ ταυτίζουν μὲ τὴν ἀποστολικὴ ἱερὰ παράδοσι. καὶ στοὺς ναοὺς σχεδὸν ποτὲ δὲν ἀνευρίσκεται ἡ Κ. Διαθήκη ὁλόκληρη· οὔτε ἡ Παλαιὰ βέβαια πολλῷ μᾶλλον. ὑπάρχουν μόνο τὰ δυὸ ἀνθολόγια ἢ Ἐκλογάδια λεγόμενα, τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ παπᾶ καὶ ὁ Ἀπόστολος τοῦ ψάλτη. κάποτε, ποὺ ἐξήταζα γραπτὰ τριτοετῶν φοιτητῶν θεολογικῆς σχολῆς, στὸ κατ᾽ ἀνάγκην ἁπλὸ ἐρώτημα «Πόσα εἶναι τὰ Εὐαγγέλια», ἕνας φοιτητὴς παπᾶς ἔδινε τὴν ἀπάντησι «Δώδεκα».

26 Τὸ 1970 εἶχα παρατηρήσει τὴν ἀπουσία τῶν πολλῶν βιβλικῶν προσώπων καὶ θεμελιωτῶν τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ περιβόητο ἁγιολόγιό της. καὶ κάποτε ποὺ ἔγινε συζήτησι γιὰ τὴ Λυδία (Πξ 50,5), εἶπα στὸν πνευματικό μου προϊστάμενο Αὐγουστῖνο Καντιώτη, τὸν ἐπίσκοπο Φλωρίνης, ὅτι ἡ Λυδία δὲν περιλαμβά-

νεται στοὺς «ἁγιολογημένους ἁγίους» τῆς ἐκκλησίας καὶ δὲν μνημονεύεται ποτὲ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία ὡς «ἁγία». ὁ ἄνθρωπος ἐξεπλάγη. ἔπειτα τὸ ἔκανε ζήτημα στὴν ἱεραρχία· ἔπειτα ὁ τότε ἐπίσκοπος Φιλίππων (Καβάλας) ἔκανε τὶς δέουσες ἐνέργειες στὸ πατριαρχεῖο· καὶ τὸ οἰκουμενικὸ πατριαρχεῖο ἔσπευσε ν' ἀναγορεύσῃ τὴ Λυδία «ἁγία», χωρὶς νὰ ῥωτήσῃ γιὰ θαύματα ἢ γιὰ εὐοδιαστὰ ἢ ἅλιωτα λείψανα· στὶς 2-10-1972 (πατριαρχικὴ συνοδικὴ πρᾶξι 271/1972)· 1920 χρόνια μετὰ τὴ βίωσί της. οἱ «ἅγιοι» φουμαδόροι Νικόλαος Πλανᾶς καὶ Νεκτάριος Κεφαλᾶς κι ὁ «ἅγιος» καθαιρέτης καὶ δολοφόνος τοῦ Χρυσοστόμου Κύριλλος εἶναι ὡς «ἅγιοι» ἀρχαιότεροί της στὴν ἐπετηρίδα - ἁγιολόγιο τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

27 Οἱ παλαιοημερολογῖτες, ποὺ τὸ 1924 ξέσχισαν τὴν ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ ἀρχικὸ αἰτιολογικὸ ὅτι τὴ χρονιὰ ἐκείνη οἱ νεοημερολογῖτες παρέλειψαν νὰ ἑορτάσουν 120 ἁγίους 13 ἡμερῶν, σήμερα ἢ δὲν ἑορτάζουν ἀκόμη τὴν ἁγία Λυδία ποτέ, ἢ τὴ δέχτηκαν ὡς ἁγία ἀπὸ τὴ νεοημερολογίτικη ἱερὰ σύνοδο τοῦ πατριαρχείου καὶ τὴν ἑώρτασαν τοὐλάχιστο 10 χρονιὲς λιγώτερες ἀπὸ μᾶς. ἀλίμονό τους! κι ἐνῷ δὲν δέχονται τὸ ἄσχετο μὲ τὴν πίστι νέο ἡμερολόγιο, ἐπειδὴ τὸ ἐφήρμοσε πρῶτος ὁ πάπας Ῥώμης Γρηγόριος ΙΓ' τὸ 1582, δέχονται καὶ χρησιμοποιοῦν στὴ λατρεία ὡς ἄμεσο ἐργαλεῖο καὶ κοντὲρ προσευχῆς καὶ ἔμβλημα πνευματικότητος τὸ ἀπὸ τὸν ἴδιο πάπα τὴν ἴδια χρονιὰ καθιερωμένο βουδδιστικὸ κομποσχοίνι, τὸ ὁποῖο οἱ βουδδισταὶ ἔδοσαν στοὺς μωαμεθανούς, οἱ μωαμεθανοὶ στοὺς παπικοὺς σταυροφόρους Φράγκους, οἱ σταυροφόροι στὸν πάπα Ῥώμης, οἱ οὐνῖτες τοῦ πάπα Ῥώμης στὴ Βενετοκρατούμενη Κρήτη καὶ σ' ἄλλα Βενετοκρατούμενα νησιὰ τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἰονίου, οἱ νησιῶτες στὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅταν ἔγιναν ἐκεῖ μοναχοί, καὶ οἱ Ἁγιορεῖτες σ' ὅλη τὴν ὀρθοδοξία. ἔχονται ἀπρὶξ τῶν «ἱερῶν παραδόσεων» κι αὐτοὶ καὶ οἱ παλαιοημερολογῖτες.

28 Ἁμαρτωλὴ λοιπὸν καὶ κακόδοξη ἡ ὑπόθεσι τῆς ἀντίθετης μὲ τὴν Κ. Διαθήκη καὶ τὴν ἀποστολικὴ παράδοσι ἰδιαίτερης ἁγιοποιήσεως, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἀφετηρία μὲν τὴν πεισματικὴ δικαίωσι μιᾶς δολοφονίας, δολοφονίας ἑνὸς μεγάλου ἁγίου τῆς ἐκκλησίας, ὡς κατάντημα δὲ τὴ σημερινὴ ἀτασθαλία.

29 Ὅσο γιὰ τὴν ἐπιπρόσθετη ἐπινόησι τῆς ἀναγορεύσεως τῶν «ἁγίων» ἀπὸ τὸν πάπα τῆς Ῥώμης κατὰ τὸν ΙF' αἰῶνα, ἔγινε πρῶτον μὲν γιὰ νὰ δείξῃ ὁ πάπας ἐκεῖνος ὅτι στὴν ἐκκλησία τὰ πάντα ἐξαρτῶνται ἀπ' αὐτὸν (τὸν διαβολεμένο), ἀκόμη καὶ τὸ ποιός εἶναι στοὺς οὐρανοὺς «ἅγιος» καὶ ὄχι δευτέρας ταχύτη-

τος ἁπλῶς σεσωσμένος, καὶ δεύτερον καὶ πρακτικώτερο, γιὰ νὰ ξέρῃ πόσοι καὶ ποιοί εἶναι οἱ «ἅγιοι», ἀπὸ τοὺς ὁποίους μπορεῖ ν' ἀποβουτυρώνῃ αὐτὸς τὴν «πλεονάζουσα ἀξιομισθία» τῶν καλῶν τους πράξεων καὶ νὰ τὴν πουλάῃ σὲ χῆρες κολασμένων στὸ καθαρτήριο πῦρ του, γιὰ νὰ τοὺς μεταθέτῃ ἐπὶ χρήμασι στὸν παράδεισό του. ἀκριβέστερα τὸ ΙF' αἰῶνα οἱ παπικοὶ ἔκτιζαν στὴ Ῥώμη τὸ κατὰ τὴν προχριστιανικὴ παράδοσι τῶν Ῥωμαίων πάνθεο τῶν παπῶν, τὸ παποστάσιο, τὸ ὁποῖο ἐκεῖνοι ὀνομάζουν «ναὸ τοῦ ἁγίου Πέτρου», ἐπειδὴ ἐννοοῦν ὡς πρῶτο ἀλχημικὸ πάπα Ῥώμης τὸν ἀπόστολο Πέτρο, ἐνῷ δὲν εἶναι τίποτα πέρα ἀπὸ «ναὸς τῶν ἁγίων κι ἀποθεωμένων παπῶν». ἡ *ἀποθέωσις* ἢ, ὅπως τὴ λέει ἑλληνιστὶ μάλιστα ὁ Σενέκας, *ἀποκολοκύνθωσις*, τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων καὶ παπῶν, δηλαδὴ ἡ ἔνταξί τους στὸ *πάνθεον* ἢ *παποστάσιον*, εἶναι, ὅπως εἶπα, θεσμὸς καθαρῶς εἰδωλολατρικός. τοὺς χρειάζονταν λοιπὸν πολλὰ χρήματα τόσο γιὰ τὸ παποστάσιο ὅσο καὶ γιὰ τὴ λοιπὴ χλιδὴ καὶ σπατάλη τῶν κιναίδων τοῦ Βατικανοῦ. κι ἀφοῦ ἔγδαραν ἐπὶ πολλὰ χρόνια ὅλη τὴν Εὐρώπη, καὶ πάλι τὰ χρήματα δὲν τοὺς ἔφταναν (*πῦρ θάλασσα καὶ κίναιδος* δὲν χορταίνουν ποτέ), σκέφτηκαν νὰ μαζέψουν ὅλες τὶς «περίσσιες ἀξιομισθίες» τῶν ἰδιαιτέρως λεγομένων «ἁγίων», οἱ ὁποῖες ἦταν ἰδιοκτησία τοῦ πάπα Ῥώμης, καὶ νὰ τὶς ἐμπορευτοῦν, βγάζοντας μ' αὐτὲς κολασμένους ἀπὸ τὸ καθαρτήριό τους, πουλώντας δὲ συνάμα καὶ προληπτικὰ συγχωροχάρτια σὲ ζωντανούς, ποὺ ἤθελαν νὰ ἔχουν προκαταβολικῶς τὸ προνόμιο ν' ἁμαρτάνουν, χωρὶς νὰ κινδυνεύουν νὰ κολαστοῦν. κι ὅπως ἕνας κτηματίας, πρὶν ἀρχίσῃ νὰ πουλάῃ ἀκίνητα, καταρτίζει τὸ κτηματολόγιό του, ἔκαναν κι ὁ πάπας μὲ τοὺς παπικούς του ἕνα τέτοιο ἁγιολόγιο. κι ἔτσι προέκυψαν οἱ ἀναγορεύσεις «ἁγίων», βλάσφημη κι ἀργυρολογικὴ πλάνη δηλαδὴ εἶναι ἡ καταβολὴ τοῦ ἔθους τῆς ἀναγορεύσεως «ἁγίων», ἀνατριχιαστικὴ παπικὴ βλασφημία καὶ βουλιμία.

30 Μέχρι τὸν ΙΗ' αἰῶνα ἡ ἀναγόρευσι «ἁγίων» ἦταν μόδα ἄγνωστη στὴν ἐκκλησία. τότε μιμηθήκαμε τὸν πρὶν ἀπὸ δυὸ αἰῶνες πάπα τῆς Ῥώμης καὶ τοὺς παπικούς του. στὴ μία ἐκκλησία, τὴν ὀρθόδοξη, ἀπὸ τὸν Ε' μέχρι τὸν ΙΗ' αἰῶνα οἱ ἰδιαιτέρως λεγόμενοι «ἅγιοι» ἁπλῶς φημίζονταν ὡς τέτοιοι στὸ λαό, μόνο στὰ δικά τους κλίματα κατ' ἀρχάς, κι ἐν τέλει σιγὰ σιγὰ καὶ σιωπηρῶς σ' ὁλόκληρη τὴν ἐκκλησία. καὶ βαθμηδόν, ἀνάλογα μὲ τὸ σχηματισμὸ τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν Μηναίων, περνιοῦνταν καὶ στὰ Μηναῖα. ἔπειτα, μετὰ τὸ Ι' αἰῶνα μία σύνοψι τῶν Μηναίων ἐπι-

συνάφθηκε στὸ ἤδη προκῦψαν ἀποκλειστικῶς μοναχικὸ βιβλίο *Ὡρολόγιον*. αἱ *Ὧραι* εἶναι ἀκολουθίες ἀποκλειστικῶς μοναχικές· οἱ ἐργαζόμενοι μὴ μοναχοὶ τὴ νύχτα κοιμοῦνται, ἐπειδὴ ὅλη τὴν ἡμέρα ἐργάζονται καὶ προσεύχονται, ὁπότε δὲν εὐκαιροῦν νὰ κοιμηθοῦν τὴν ἡμέρα, οὔτε ἔχουν ἀυπνίες τὴ νύχτα, ἀλλὰ καὶ τὰ Μηναῖα εἶναι βιβλία ἀποκλειστικῶς μοναχικά, οἱ μοναχοὶ μόνο ἤθελαν συχνὲς ἑορτὲς «ἁγίων», γιὰ νὰ φᾶν καὶ νὰ πιοῦν λίγο πιὸ ἀνθρώπινα. οἱ μὴ μοναχοὶ καὶ χωρὶς ἑορτὲς –ἀφοῦ ἔπρεπε νὰ ἐργάζωνται ἓξ ἡμέρες τὴν ἑβδομάδα γιὰ τὸ ψωμί τους, ποὺ δὲν τοὺς τὸ ἐξασφάλιζε κανένα μοναστήρι– ἔτρωγαν ἀνθρώπινα. δὲν λαχταροῦσαν πότε «νὰ πέση ἅγιος» μὲ *κατάλυσιν οἴνου καὶ ἐλαίου,* γιὰ νὰ φᾶν ἀνθρώπινα. τὸν ΙΑ' αἰῶνα ὁ συνταξιοῦχος πρωθυπουργὸς *(λογοθέτης)* Συμεὼν ὁ Λογοθέτης περισυνέλεξε πληροφορίες γιὰ «ἁγίους» καὶ συνέταξε τὸ ἀρχαιότερο γενικὸ ἁγιολόγιο καὶ γιὰ τὴν ἐποχή του τελευταία λέξι τῆς πληρότητος (PG 114-116). ἀπ' ὅλα τὰ κατὰ τόπους Μηναῖα ἢ ἁγιολόγια τῶν μοναστηριῶν συνέλεξε 180 «ἁγίους», ποὺ καλύπτουν 114 ἡμέρες τοῦ ἔτους. ἔτσι τὸ συσσίτιο τῶν μοναχῶν βελτιώθηκε ἱκανοποιητικά, ἀφοῦ περίπου μία στὶς τρεῖς ἡμέρες μποροῦσαν νὰ λαδώνουν τὸν οἰσοφάγο τους.

31 Τὸ ΙΗ' αἰῶνα, λίγο μετὰ τὴν ἀπομίμησι τῆς ἀναγορεύσεως «ἁγίων» ἐκ μέρους τῶν ὀρθοδόξων, συνέταξε ὁ Νικόδημος Καλλιβούρτσης ἢ Ἁγιορείτης τὸ *Συναξαριστή* του (ἐκδόθηκε τὸ 1819), ὅπου συμπεριέλαβε φιλοτίμως χιλιάδες «ἁγίων» ποὺ κάλυπταν ὅλο τὸ ἔτος, καὶ ὑπερχειλίζοντας, ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν 29 Φεβρουαρίου· θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἐπὶ τέλους οἱ μοναχοὶ θὰ ἔτρωγαν ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μὲ καθημερινὴ πλέον *κατάλυσι οἴνου καὶ ἐλαίου,* ἀλλὰ τὴν τέτοια «πονηριά» τους ἐπάταξαν οἱ ἁγιώτατοι ἡγούμενοι, ξεχωρίζοντας τοὺς «ἁγίους» σ' ἐκείνους ποὺ «τρῶνε λάδι» καὶ σ' ἐκείνους ποὺ «δὲν τρῶνε λάδι». διαβαθμίζονται καὶ οἱ «ἅγιοι»· μέχρι ποὺ ὑπάρχουν καὶ *μάρτυρες* καὶ *μεγαλομάρτυρες!* μανία διαβαθμίσεων. ἔτσι καὶ τὸν Ε' αἰῶνα ξεχώρισαν τοὺς συνειδητοὺς καὶ σῳζομένους Χριστιανοὺς σὲ ἁπλῶς «σῳζομένους» καὶ σὲ «ἁγίους»· ἔτσι μεταξὺ ΙΑ' καὶ ΙΘ' αἰῶνος καὶ τοὺς «ἁγίους» τοὺς ξεχώρισαν σὲ «λαδεροὺς» καὶ «ἀλάδωτους». οἱ δὲ «ἀλάδωτοι ἅγιοι» δὲν λαδώνονται μὲ τίποτε. κι ὁ ἀθεόφοβος πάπας Ῥώμης ξεχώρισε καὶ τοὺς ἁπλῶς «σῳζομένους» Χριστιανοὺς σὲ «δωρεὰν σῳζομένους» καὶ «δι' ἐξαγορᾶς σῳζομένους». *Οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες, ψυχικοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες* (Ἰδ 3,6).

32 Αὐτὴ ἡ ὑπόθεσι τῶν ἰδιαιτέρων «ἁγίων» καὶ τῶν ἁγιοποιήσε-

ων εἶναι ὑπόθεσι ἀκάθαρτη καὶ κακόδοξη. αὐτὸ ἐννοεῖ κι ὁ μὴ ἁγιοποιημένος ἀπόστολος Ἰούδας, ὁ *ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου* καὶ συντάκτης τῆς Κ. Διαθήκης, ὅταν στὴν Ἐπιστολή του (στίχ. 3,6) γράφῃ γιὰ κείνους ποὺ ἀπὸ τότε κιόλας ἤθελαν νὰ θεσπίσουν σῳζομένους Χριστιανοὺς δύο ταχυτήτων καὶ δύο ποιοτήτων· *Οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες, ψυχικοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες.* «Αὐτοὶ εἶναι οἱ διακρίνοντες, σαρκικοί, χωρὶς πνεῦμα ἅγιο». γι' αὐτό, χωρὶς πνεῦμα ἅγιο διατελοῦντες, ἔφτασαν στὸ σημεῖο νὰ ἔχουν στὸ ἁγιολόγιο γι' «ἁγίους» καὶ κάποιους ἀνθρώπους μὴ Χριστιανούς, καὶ νὰ ἔχουν ἀφήσει ἔξω ἀπ' αὐτὸ βιβλικὰ κι ἀποστολικὰ πρόσωπα ποὺ θεμελίωσαν τὴν ἐκκλησία. ἀλλαγὴ θρησκεύματος μὲ σιωπηρὴ διολίσθησι, ὥστε νὰ μὴν ταραχτοῦν συνειδήσεις!

33 Ἀσφαλῶς τὸ ἂν κάποιος Χριστιανὸς τοῦ παρελθόντος ἦταν ἢ δὲν ἦταν ἅγιος ἄνθρωπος δὲν εἶναι δόγμα τῆς ἐκκλησίας. διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ δόγμα, ποὺ δὲν ὑπῆρχε λ.χ. πρὶν γεννηθῇ ὁ Παΐσιος Ἐζνεπίδης (1924), καὶ προστέθηκε στὴ Χριστιανικὴ πίστι μετὰ τὸ θάνατό του (1994). κι ἂν ἕνας Χριστιανὸς τοῦ παρόντος, συμπεραίνοντας ἀπὸ κάποια ἐπιστημονική του ἔρευνα ὡς ἱστορικός, λέῃ ὅτι κάποιος φερόμενος ὡς «ἅγιος» δὲν ἦταν ἅγιος, δὲν εἶναι ζήτημα δογματικὸ οὔτε ἠθικό, δὲν ὑπάρχει καμμιὰ δογματικὴ παρέκκλισι ἢ πλάνη, ἀλλὰ μόνο ἕνα ἱστορικὸ συμπέρασμά του. ἀκόμη κι ἂν κάνῃ λάθος, δὲν βρίσκεται σὲ καμμιὰ δογματικὴ πλάνη· ἕνα ἱστορικὸ λάθος ἔκανε μόνο, σὰ νὰ εἶπε ὅτι ὁ Χρυσόστομος πέθανε τὸ 417, ἐνῷ πέθανε τὸ 407.

Ὡς Χριστιανοὶ δὲν ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσουμε τὸν Κύριλλο στὸ ἀντιχρυσοστομικό του πάθος, δὲν ἔπρεπε νὰ μιμηθοῦμε τὸν πάπα Ῥώμης τοῦ IF' αἰῶνος, δὲν ἔπρεπε νὰ λέμε ἁγίους ὡρισμένους μόνο ἀπὸ τοὺς σῳζομένους Χριστιανούς.

* * *

Πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ πρᾶξι συναριθμήσεως τῆς Λυδίας ὡς ἁγίας

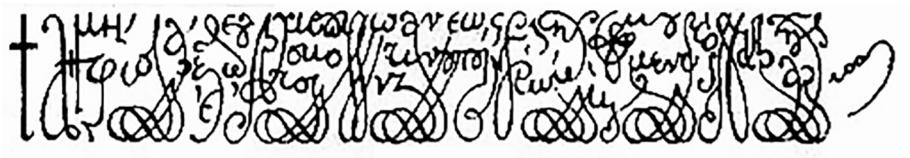

Ἀριθ. πρωτ. 271

Τοὺς πρότυπον θερμουργοῦ πρὸς τὸν Κύριον πίστεως καὶ εὐ-

σεβοῦς βίου ἑαυτοὺς παρεχομένους τῇ δὲ ὅλῃ αὐτῶν πολιτείᾳ καὶ ζῶντας καὶ μετὰ θάνατον ἰσχυρὰν ἔχοντας τὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν πιστῶν, διατηρούντων διὰ τοῦτο ἐσαεὶ δι' ἀδιακόπου ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν παραδόσεως τὴν περὶ τῆς ἁγιότητος αὐτῶν ἀνάμνησιν, εἰς τὴν τῶν ἁγίων τάσσειν χορείαν καὶ πολυειδῶς μετὰ πάσης εὐλαβείας γεραίρειν οἶδεν ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐπικαλεῖσθαί τε τὴν πρὸς τὸν πανάγαθον Θεὸν εὐπρόσδεκτον τούτων μεσιτείαν εἰς ψυχικὴν τοῦ χριστωνύμου πληρώματος ὠφέλειαν.

Ἐπειδὴ τοίνυν τοιοῦτον θερμουργοῦ ἐν Χριστῷ πίστεως καὶ εὐσεβοῦς βιοτῆς, ἧς πρότυπον παρέσχε καὶ ἡ ἐν Φιλίπποις τῆς Μακεδονίας Λυδία ……..... ….. τῷ κοινῷ τῆς ἐκκλησίας ἔθει κατακολουθοῦντες, συναριθμῆσαι τὴν εἰρημένην Λυδίαν τὴν Φιλιππησίαν τοῖς ἁγίοις τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε αὐτὴν παρὰ πάντων τῆς προσηκούσης ἀπολαύειν τιμῆς.

Διὸ καὶ θεσπίζομεν Συνοδικῶς καὶ διοριζόμεθα καὶ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι διακελευόμεθα ὅπως ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἡ διαληφθεῖσα Λυδία ἡ Φιλιππησία συναριθμῆται ἐν τοῖς ἁγίοις τῆς Ἐκκλησίας, τιμωμένη παρὰ τῶν πιστῶν καὶ ὕμνοις ἐγκωμίων γεραιρομένη κατ' ἔτος τῇ κ' τοῦ μηνὸς Μαΐου.

……

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αποβ' κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον (β'), ἐπινεμήσεως ΙΑ'.

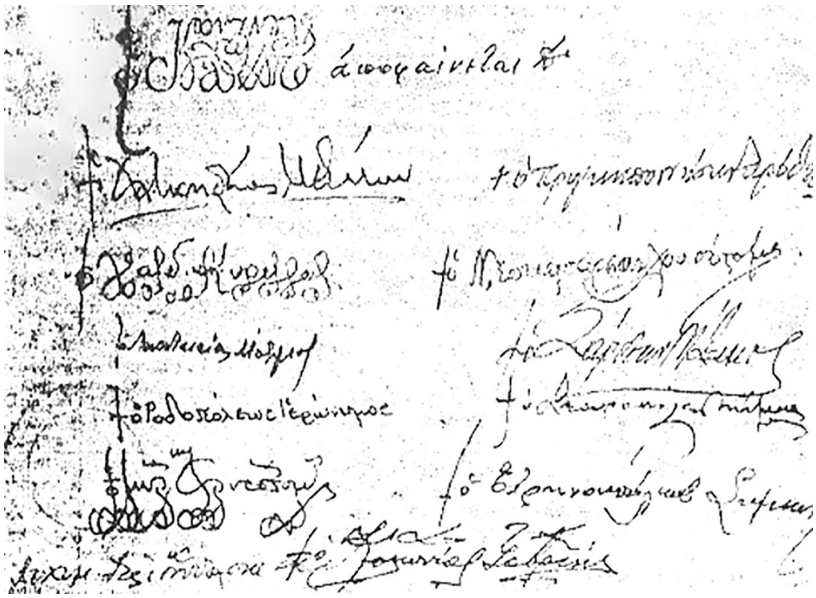

β'. Μανία ἁγιοποιήσεων

Ἐσχάτως κάθε κολασμένος ἢ ἀκόλαστος φιλοτιμεῖται καὶ φιλοδοξεῖ καὶ κάνει κουμάντο νὰ προτείνῃ γι' ἁγιοποίησι διαφόρους τύπους, ὄχι μόνο γιὰ νὰ πετύχῃ νὰ ἔχῃ μετὰ τὸ θάνατό του μιὰ καλὴ θέσι στὸν παράδεισο, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ διαφεντεύῃ στὴν πολιτογράφησι στὸν παράδεισο καὶ στὸ ποιοί θὰ μπαίνουν σ' αὐτὸν καὶ μὲ ποιές ἔκτακτες τιμὲς καὶ ταξικὲς διακρίσεις. ὁ κάθε χάχας γίνεται καὶ πάπας.

Ὅταν δὲ κάποιοι τύποι πεπτωκότες ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ πίστι καὶ ζωὴ καὶ πρακτικὴ τρελλαίνωνται γιὰ τὴν ἐσωτερική τους ἀπελπιστικὴ κατάστασι, ἀλλὰ δὲν ἐννοοῦν νὰ μετανοήσουν, ἀρχίζουν νὰ πιστεύουν στὴ χίμαιρα ὅτι, ἂν κατορθώσουν νὰ συμβάλουν στὴν ἁγιοποίησι κάποιου, γιὰ τὸν ὁποῖο μυρίζονται ὅτι παραχωροῦσε στοὺς τέτοιους ἀσυλία ἀκολασίας, τότε ἐκεῖνος ὁ ταλαίπωρος καὶ κολασμένος, θὰ τοὺς σώσῃ! νιώθουν σὰ νὰ προωθοῦν κάποιον ὁμοϊδεάτη καὶ συνένοχο «συναγωνιστὴ» καὶ «σύντροφο» σὲ θέσι βουλευτοῦ ἢ ὑπουργοῦ, γιὰ νὰ ἔχουν τ' ἀνταποδοτικὰ ὀφέλη ποὺ φαντάζονται. θὰ μοῦ πῆτε· Τόσο γραώδη ἀντίληψι ἔχουν ἄνθρωποι τόσο μορφωμένοι; (μόνο ἀπ' αὐτοὺς τοὺς λίγους τέτοιους ποὺ ξέρω ἐγώ, τρεῖς πολὺ δραστήριοι καὶ φανατικοὶ εἶναι καθηγηταὶ πανεπιστημίου, οἱ δύο μάλιστα τῶν θετικῶν σχολῶν). νὰ σᾶς πῶ· ὅταν ἕνας εἶναι ἀνέκαθεν ἄπιστος καὶ ἁμαρτωλός, δὲν τρελλαίνεται ἀπὸ τὴν ἁμαρτία του· ἡ μόνη βλακεία του εἶναι ἡ ἁμαρτωλότητά του· καὶ ἁπλῶς βλακεύει. ὅταν ὅμως εἶναι πρώην πιστὸς καὶ καλὸς Χριστιανός, ποὺ ἐξέπεσε, τότε δαιμονίζεται· κι ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα δὲν εἶναι καθόλου περίεργο, παρὰ τὴ φυσικὴ νοημοσύνη του καὶ τὴν κεκτημένη ἐπιστημοσύνη του, νὰ ἔχῃ τὶς πιὸ γραώδεις ἀντιλήψεις καὶ πρακτικές. ξεπέφτει μέχρι καὶ σὲ βαμπάκια μὲ χαριτόβρυτα λαδάκια κατάφορτα μὲ ἰαματικὲς δυνάμεις, ἱερὰ φιτιλάκια, ἁγιασμένα καρβουνάκια ἀπὸ κληματόβεργα καὶ ὄχι ὅ,τι κι ὅ,τι, κεράκια γνήσια ἀπὸ ὀρθόδοξη κηρήθρα μελισσῶν ἀπὸ τ' Ἁγιονόρος καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν περιοχὴ ὅπου ἦταν τὸ κελλὶ τοῦ Παϊσίου Ἐζνεπίδου, μοσχοθυμίαμα φτιαγμένο στὰ Καρούλια καὶ στὰ Κατουνάκια, κομποσχοίνια λεριασμένα ἀπὸ γιαλιστερὴ γεροντικὴ λέρα, κλπ. κλπ.. καὶ οἱ τοιοῦτοι ἐπεκτείνουν τὴ ῥουσφετομανία τους καὶ στὴ χώρα τοῦ ὑπερπέραν· μεγάλη τους βλακεία, τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς βλακείας· καί γε κουτοπονηριᾶς καὶ κατεργαριᾶς· οὔτε φαντάζονται ὅτι ὁ ἐπιλεγμένος τους γι' ἁγιοποίησι μπορεῖ νὰ βρίσκεται ἤδη στὴν κόλασι καὶ νὰ μὴν μπορῇ νὰ σώσῃ οὔτε τὸ τομάρι του.

Καὶ μόλις «ἐπιτύχουν τὴν... ἀναγόρευσί του» σὲ ἅγιο, ἔχουν ἕνα

σίγουρο μέσον· τὴν τύφλα τους καὶ τὴν ἀπώλειά τους· καὶ λυσσομανοῦν ἐναντίον τῶν πιστῶν Χριστιανῶν.

Αὐτοὶ ποὺ ξεσχίζονται ν' ἀναγορεύσουν ἅγιο κάποιον ποὺ … «ἔβαλαν στὸ μάτι», κάνουν σὰν τοὺς φαιδροὺς παπικούς, οἱ ὁποῖοι, ὅταν μετὰ ἀπὸ κάποιο χρονικὸ κενὸ στὴν καρέκλα τοῦ πάπα Ῥώμης ἐκλεγῇ νέος πάπας, ἀντὶ γιὰ καλημέρα κελαηδοῦν λατινιστὶ *habemus papam* (=ἔχουμε πάπα)· διότι οἱ παπικοὶ τὸν πάπα τὸν ἔχουν σὰ θεό· καὶ χωρὶς πάπα, νιώθουν χωρὶς θεό, ἐπειδὴ «ὁ θεός τους πέθανε». αὐτὴ τὴν ὑστερία τους, μᾶλλον προσποιητὴ ὑστερία τους, τὴν καλλιεργοῦν βέβαια οἱ ἴδιοι οἱ πάπες, γιὰ νὰ προβληθῇ ἡ βλάσφημη μούρη τους, ἡ «ἀναμάρτητη καὶ ἀλάθητη καὶ σοῦπερ παντοδύναμη», τόσο ποὺ ἕνας «διάσημος» θεολόγος τους, πρὶν ἀπὸ περίπου μισὴ χιλιετία, ὅταν ἐρωτήθηκε «Ἂν ὁ πάπας μπορεῖ νὰ τιμωρήσῃ τὸ θεὸ στέλνοντάς τον στὴν αἰώνια κόλασι», ἀπάντησε ὅτι «Μπορεῖ, ἀλλὰ δὲν τὸ κάνει ποτέ, διότι εἶναι γεμάτος ἀγάπη»! ἐγὼ θὰ ἔλεγα ὅτι κι ἂν τὸν στείλῃ, μπορεῖ ἔπειτα ὁ ἑπόμενος πάπας νὰ πάρῃ μὲ τὴ σέσουλά του 100-200 κιλὰ ἀπὸ τὶς περίσσιες ἀξιομισθίες τὶς δικές του καὶ τῶν κολομπαράδων καρδιναλίων του καὶ μέσῳ τοῦ καθαρτηρίου του νὰ τὸν στείλῃ ξανὰ στὸν παράδεισο! τὴν ἴδια παλαβωμάρα ἔχουν καὶ οἱ σημερινοὶ ποὺ ξεσχίζονται ν' ἁγιοποιήσουν καὶ κάποιον ποὺ εἶναι στὴν κόλασι. ἂν τὸ καταφέρουν, «ἔχουν ἅγιο», «ἔχουν θεό», «habent papam». νὰ τὸν χαίρωνται. ἐγὼ θὰ ἤθελα πολὺ νὰ τὸ μάθῃ κι ἐκεῖνος τί κάνουν γι' αὐτόν· γιὰ νὰ καίγεται περισσότερο. πολὺ βλάσφημη αὐτὴ ἡ καούρα καὶ φαγούρα τους ν' ἁγιοποιήσουν κάποιον. μᾶλλον πρόκειται γιὰ ψυχοπάθεια. ἴσως ὅμως νὰ πρόκηται καὶ γιὰ κερδοσκοπία. διότι εἶναι ἀναντίρρητο ὅτι ὅλοι οἱ ἁγιοποιημένοι ἀποφέρουν προσκυνηματικὰ χρήματα, καὶ ὅσοι ἐπέτυχαν ἔστω καὶ μιὰ ἁγιοποίησι κολυμποῦν στὸ χρῆμα.

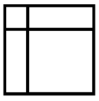

10. *Ἀεὶ ὢν ὡσαύτως ὤν*

Ὁ Πλάτων ἦταν ἕνας εἰδωλολάτρης φιλόσοφος, ἐχθρὸς τῆς οἰκογενείας καὶ ὑποστηρικτὴς τοῦ γυμνισμοῦ, τῆς μοιχείας, τῆς πορνείας, καὶ τοῦ σοδομισμοῦ ἢ κιναιδισμοῦ. συγκεκριμένα στὴν Πολιτεία του διδάσκει ὅτι ἄντρες καὶ γυναῖκες πρέπει νὰ εἶναι ἰσόβιοι στρατιῶτες καὶ νὰ γυμνάζωνται μαζὶ ὁλόγυμνοι, ὅτι δὲν πρέ-

πει νὰ ὑπάρχῃ οἰκογένεια καὶ γάμος, ἀλλ' ὅλοι οἱ ἄντρες νὰ συνουσιάζωνται σὰν τὰ ζῷα μὲ ὅλες τὶς γυναῖκες ἀδιακρίτως, ὅτι δὲν πρέπει οἱ ἄντρες νὰ γνωρίζουν ποιό εἶναι τὸ δικό τους παιδί, οὔτε τὰ παιδιὰ ποιόν ἔχουν πατέρα, ὅτι καὶ οἱ μητέρες μετὰ τὸν τοκετὸ δὲν πρέπει νὰ γνωρίζουν τὰ παιδιά τους, οὔτε τὰ παιδιὰ ποιά εἶναι ἡ μητέρα τους, ἀλλὰ τὰ νεογνὰ πρέπει νὰ τὰ ἐκτρέφῃ τὸ κράτος ὅλα μαζὶ σὲ εἰδικοὺς θαλάμους, κι ἐκεῖ νὰ τὰ θηλάζουν μόνο γιὰ λίγες ἡμέρες οἱ μητέρες, τυχαία μητέρα τυχαῖο παιδί, χωρὶς νὰ ξέρουν ἡ κάθε μιὰ ποιό εἶναι τὸ δικό της, κι ἔπειτα νὰ τὰ θηλάζουν δοῦλες παραμάνες. κι ὅτι πρέπει νὰ παντρεύωνται μεταξύ τους τ' ἀδέρφια. καὶ δὲν τοῦ κόβει νὰ σκεφτῇ ὁ βλάκας πῶς θὰ ξέρουν ποιά εἶναι ἀδέρφια, ἀφοῦ δὲν θὰ ξέρουν τοὺς γονεῖς των;! καὶ πῶς θὰ παντρεύωνται, ἀφοῦ δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ γάμος, ἀλλὰ μόνο ἀνάμικτος γαϊδουρόγαμος; στὴ δὲ Πολιτεία του πάλι αὐτὸς ὁ βλάκας καὶ σ' ἄλλους διαλόγους του, ὅπως Λύσις, Χαρμίδης, Εὐθύδημος, κυρίως δὲ στοὺς διαλόγους Συμπόσιον, Φαῖδρος, καὶ Φαίδων, ἐξυμνεῖ σὰ θεῖο πρᾶγμα τὸν σοδομιτικὸ κιναιδισμὸ καὶ περιγράφει μὲ καύχησι, ὅπως ἄλλωστε κι ὁ Ξενοφῶν, τὶς ἐπιδόσεις τοῦ ἀρσενοκοίτου διδασκάλου του Σωκράτους.

Γιὰ ὅλ' αὐτὰ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος στὰ ἑρμηνευτικά του ὑπομνήματα στὸ Κατὰ Ματθαῖον, στὶς Πράξεις, καὶ στὴν Πρὸς Ῥωμαίους, καὶ στὴν ὁμιλία του στὸ μάρτυρα Βαβύλα, λέει τὸν Πλάτωνα αἰσχρὸ καὶ τὰ ἔργα του καταγέλαστα. ἔγραψα γιὰ ὅλ' αὐτὰ καὶ γενικὰ γιὰ τὸν κιναιδισμὸ ποὺ μάστιζε τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες, πλὴν ἐλαχίστων, στὸ σύγγραμμά μου «Οἱ ἔκφυλοι» (Θεσσαλονίκη 1991[1]· 2003[2]), τὸ ὁποῖο στηρίζεται σὲ 600 χωρία (μὲ παραπομπὲς) σὲ 130 ἀρχαίους Ἕλληνες συγγραφεῖς καὶ 16 Λατίνους.

Ὅσο γιὰ τὸ Φαίδωνα, ἡ ἱστορία τῆς σχέσεως αὐτοῦ τοῦ ἀξιολύπητου παιδιοῦ μὲ τὸν ἀρσενοκοίτη Σωκράτη ἔχει ὡς ἑξῆς. οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ Περικλέους κατέσφαξαν κάποτε ὅλους τοὺς ἐνηλίκους κατοίκους τῆς ἑλληνικῆς πόλεως Ἤλιδος καὶ πῆραν αἰχμάλωτα ὅλα τ' ἀνήλικα ἀγόρια καὶ κορίτσια, καὶ τὰ ἐνέκλεισαν στὰ πορνεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, ὡς δοῦλες πόρνες κρατικὲς κι ὡς δούλους κιναίδους κρατικούς, γιὰ νὰ ἐκτονώνουν σ' αὐτὰ τὰ παιδιὰ τὶς πορνικὲς καὶ τὶς ἀνώμαλες ὀρέξεις των οἱ πολῖτες τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας ἐπὶ πληρωμῇ. ἕνα τέτοιο σοδομιτικὸ πορνεῖο ἀρρένων ἐπισκεπτόταν συχνὰ κι ὁ Σωκράτης, ποὺ δὲν τοῦ ἔφταναν οἱ μαθηταί του καὶ οἱ δυὸ ταυτόχρονες γυναῖκες του, προτιμώντας πάντα νὰ σοδομιτίζῃ σ' ἕνα ἀνήλικο ἀγόρι ἀπὸ τὰ αἰχμάλωτα τῆς Ἤλιδος, στὸ Φαίδωνα. κάποτε τὸ ἐρωτεύτηκε κιόλας τόσο παράφορα καὶ ζηλότυπα ποὺ ἤθελε νὰ τὸ κατέχῃ μόνο αὐτὸς καὶ νὰ τὸ ἔχῃ πά-

ντα μαζί του· καὶ γι' αὐτὸ ἔβαλε τὸν πλούσιο μαθητή του Κρίτωνα καὶ τοῦ τὸ ἀγόρασε. κι ἔτσι τὸ εἶχε ἰδιόκτητο δοῦλο του καὶ κίναιδό του. μ' αὐτὸ τὸ ἀγόρι φιλοσοφικὸς διάλογος ὑποτίθεται ὅτι εἶναι τὸ ἔργο τοῦ Πλάτωνος *Φαίδων*. μέσα στὸ Φαίδωνά του ὁ Πλάτων, ποὺ ἦταν κι αὐτὸς ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ μικροὺς μαθητὰς τοῦ Σωκράτους καὶ κίναιδός του, γράφει γιὰ τὸ θεό, ὡς ἀφῃρημένη ἔννοια, πολλὲς φορὲς καὶ ὄχι μιὰ καὶ δυό, ὅτι εἶναι *ἀεὶ ὢν ὡσαύτως ὤν*. αὐτὰ σημαίνουν ἁπλῶς «αἰώνιος» καὶ «ἀναλλοίωτος». καὶ ἀσφαλῶς αὐτὰ ποὺ φλυαροῦνται γι' «ἀποφατικὴ θεολογία» τάχα, ποὺ χαρακτηρίζει τὸ θεὸ μ' ἐπίθετα ἀποφατικὰ σὰν τὸ «ἀναλλοίωτος», ἀποδεικνύονται μπαροῦφες· διότι νά ποὺ στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα –καὶ σὲ κάθε γλῶσσα, νομίζω– τὸ ἀποφατικὸ *ἀναλλοίωτος* λέγεται κι ὡς καταφατικὸ *ὡσαύτως ὤν*. εἶναι ζήτημα γλωσσικὸ μόνο κι ὄχι κάτι τὸ πνευματικό. οἱ ἀργόσχολοι κι ἀνόητοι φιλόσοφοι δὲν ἔχουν μὲ τί νὰ σκοτώσουν τὴν ὥρα τους, καὶ κλάνουν τέτοιες σαχλαμάρες.

Ἔκανε πολὺ ἄσχημα ὁ ἀνώνυμος ἐκεῖνος Βυζαντινὸς τοῦ Ι' αἰῶνος, ὁ ὁποῖος μέσα στὴ θεία λειτουργία, καὶ μάλιστα στὴν εὐχὴ τῆς ἀναφορᾶς ποὺ εἶναι τὸ ἱερώτερο σημεῖο της, σφήνωσε ὡς προσθήκη τὴ φράσι τοῦ ἀκαθάρτου Πλάτωνος στὸ ἀκάθαρτο βιβλίο του Φαίδων (78c-80b), λέγοντας γιὰ τὸ θεὸ *Σὺ εἶ θεὸς... ἀεὶ ὢν ὡσαύτως ὤν...* ἀφοῦ ἤθελε τέλος πάντων στὰ πολλὰ χαρακτηριστικὰ ἐπίθετα, ποὺ ὑπάρχουν στὸ σημεῖο ἐκεῖνο τῆς εὐχῆς, νὰ σφηνώσῃ καὶ μιὰ δική του προσθήκη, θὰ μποροῦσε νὰ βάλῃ τὰ βιβλικὰ ἐπίθετα *αἰώνιος* κι *ἀναλλοίωτος*. *θεὸν αἰώνιον* τὸν προσαγόρευσαν ὁ Ἀβραὰμ κι ὁ Μωϋσῆς κι ὁ Ἠσαΐας κατ' ἐπανάληψι, οἱ μεγάλοι καὶ θεόπνευστοι προφῆτες (Γε 35,15· Ἠσ 26,4· 40,24), ὁ δὲ Ἰάκωβος «ἀναλλοίωτον» τὸν προσαγορεύει οὐσιαστικά, ὅταν γράφῃ *παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα* (Ἰα 1,17). ποῦ στ' ἀνάθεμα βρῆκε τὴν ἔκφρασι ποὺ βρῆκε μέσα στὰ κοπρώδη σοδομιτικὰ κείμενα τοῦ Πλάτωνος; ποιός οἶστρος τοῦ ἐνέπνευσε αὐτὴ τὴν ἀκαθαρσία, καὶ βεβήλωσε τὴν ἱερώτερη εὐχὴ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως; καὶ εἶναι μάλιστα κι ἀκατανόητη γιὰ τὸν πιστὸ Χριστιανὸ ποὺ παρακολουθεῖ τὴ θεία λειτουργία καὶ δὲν ἔχει διαβάσει τὰ κιναιδικὰ κείμενα τοῦ Πλάτωνος μὲ τὶς φλυαρίες τοῦ ἀρσενοκοίτου Σωκράτους. ὅπως λέει καὶ τὸ λαϊκὸ λόγιο, θὰ τρίζουν τὰ κόκκαλα τὰ ἱερὰ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου γι' αὐτὴ τὴ βεβήλωσι εἰδικά. αὐτὸς δὲ ποὺ ἔκανε τὴν προσθήκη θὰ ἔχῃ ἐπάνω του τὴν ὀργὴ τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ἀγανάκτησι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Ἡ ἐκκλησία ἔχει τὴν ἐξουσία ν' ἀφαιρέσῃ τὴν ἀκάθαρτη αὐτὴ προσθήκη ἀπὸ τὴν εὐχὴ τῆς ἀναφορᾶς ἢ ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀκαταλαβίστικη φράσι τοῦ ἀκαθάρτου Πλάτωνος μὲ τὰ ταυτόση-

μα καὶ βιβλικὰ ἐπίθετα *αἰώνιος* καὶ *ἀναλλοίωτος*, ποὺ εἶναι καὶ ἀρχαῖα καὶ εὐνόητα.

Ὅσο γιὰ τὸ ποιός ἦταν αὐτὸς ποὺ ἔκανε αὐτὴ τὴν ἀκάθαρτη καὶ βέβηλη προσθήκη, μέχρι στιγμῆς δὲν τὸν βρῆκα, ἀλλὰ βρῆκα μόνον ὅτι ἦταν ἀπὸ τὸ νηπτικὸ περιβάλλον τοῦ Συμεὼν Παφλαγόνος τοῦ λεγομένου *νέου θεολόγου* (=θεοπνεύστου).

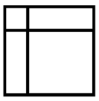

11. Ὁ «ἅγιος Βαλεντῖνος»

Ἀνθοπῶλες κοσμηματοπῶλες ζαχαροπλάστες φωτογράφοι κυρίως, καὶ δευτερευόντως μερικοὶ ἄλλοι ἔμποροι ἔφεραν στὴν Ἑλλάδα, ἐδῶ καὶ 20-30 χρόνια τὸν λεγόμενο «Ἅγιο Βαλεντῖνο», τὸν ἅγιο αὐτὸ τῆς παπικῆς Δύσεως. ὑπῆρξε ὅμως ἢ δὲν ὑπῆρξε;

Οἱ ἅγιοι ἔχουν ὄνομα μνήμη καὶ γόμωσι. στὴν παράδοσι μερικὲς φορὲς δυὸ ἅγιοι, ἢ ἕνας ἅγιος κι ἕνας μὴ ἅγιος, παθαίνουν κρᾶσι, ἐπειδὴ ἔχουν κάτι κοινό, τὸ ὄνομα ἢ τὴ μνήμη κυρίως, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπο λατρείας κι ὁτιδήποτε ἄλλο, καὶ κατὰ τὴν κρᾶσι γίνεται δεκτὴ ἡ μιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ γομώσεις, ἰδίως ὅταν αὐτὴ εἶναι πλούσια καὶ ἡ ἄλλη πενιχρὴ ἢ κι ἀνύπαρκτη. διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε πιὸ γλοιῶδες καὶ γλιστερὸ ἀπὸ τὴν *παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων* (Μθ 68,1-9· Μρ 29,9-14· Κλ 5,3. καὶ ἀναφέρω τρία παραδείγματα.

Ἡ πραγματικὴ μάρτυς Θέκλα τοῦ Δ' αἰῶνος (20-11-308) κράθηκε μὲ τὴ μυθιστορηματικὴ Θέκλα, ἡ ὁποία ὡς ἐπινόησι τοῦ μυθιστοριογράφου εἶναι τοῦ Γ' αἰῶνος, ὁ μυθιστοριογράφος ὅμως τοποθετεῖ τὸ σενάριο στὸν Α' αἰῶνα. τὸν Γ' αἰῶνα δηλαδὴ γράφτηκε τὸ μυθιστόρημα τῆς Θέκλης καὶ τοῦ Παύλου, κατ' ἀπομίμησι παρομοίων εἰδωλολατρικῶν ἐρωτικῶν μυθιστορημάτων, ἀπὸ ἕναν ἀνόητο καὶ ἀλιτήριο κληρικό, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν πληροφορία τοῦ συγχρόνου του Τερτυλλιανοῦ (De baptismo 17,5), ὅταν κλήθηκε σὲ ἀπολογία, ὡμολόγησε ὅτι εἶναι μόνο μυθιστόρημα τῆς φαντασίας του. τὸ μυθιστόρημα ἦταν κατάλληλο γιὰ νὰ ἐξυπηρετήση ἕναν παρθενοσυλλέκτη. παρόλο ποὺ ὁ κληρικὸς ἐκεῖνος ἐπιπλήχθηκε καὶ τὸ μυθιστόρημά του ἐκκλησιαστικῶς ἀπορρίφθηκε καὶ καταδικάστηκε, τὸ σενάριο παρέμεινε, καὶ ἀργότερα συναξαριοποιήθηκε

κι ἐπενδύθηκε καὶ μὲ τὴ συνακόλουθη ὑμνολογία. συναξαριοποιήθηκε δὲ μετὰ τὴν κρᾶσι. στὶς 20-11-308 ἡ Θέκλα εἶχε μαρτυτήσει μαζὶ μὲ τὸ μάρτυρα Ἀγάπιο, οἱ δύο μάρτυρες ἴσως νὰ ἦταν σύζυγοι, καὶ ῥίφθηκαν στὰ θηρία καὶ φαγώθηκαν (Εὐσέβιος Καισ., Περὶ τῶν ἐν Παλαιστ. μαρτυρ., 7). δὲν γνωρίζουμε γι' αὐτοὺς τίποτε ἄλλο. μετὰ τὸν Δ' αἰῶνα, ὅταν ἔγινε ἡ κρᾶσι τῶν δύο προσώπων, ἀφοῦ τὸ ὄνομα καὶ ἡ μνήμη τῆς πραγματικῆς μάρτυρος Θέκλης δὲν εἶχαν σχεδὸν καμμιὰ ἄλλη γόμωσι, παρὰ μόνον ὅτι φαγώθηκε ἀπὸ θηρία μαζὶ μὲ τὸν Ἀγάπιο, προσέλαβε ὡς γόμωσι, τὴν ὕλη τοῦ προϋπάρχοντος μυθιστορήματος. ἡ νέα γόμωσι, ἡ προσληφθεῖσα, ἐκτόπισε τελείως τὰ πραγματικὰ πενιχρὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα, διότι αὐτὴ τὴν ἤθελε τὴ Θέκλα μὲ κρεατοκοπτικὰ βασανιστήρια καὶ ὄχι φαγωμένη ἀπὸ θηρία, καὶ *παρθένον ἥτις τὸν μνηστῆρα ἠρνήσατο* χάριν τοῦ «ἀποστόλου Παύλου» πίσω ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἔτρεχε σὰν τρελλὴ κι ἐρωτευμένη («Παῦλος» εἶναι ὁ παρθενοσυλλέκτης τὸν ὁποῖο ἐξυπηρετοῦσε τὸ σενάριο τοῦ μυθιστορήματος), τὴν ἤθελε καὶ *ἰσαπόστολον*, ἐπειδὴ οἱ παρθενοσυλλέκτες τὴν κατ' ἐξοχὴν μαιτρέσσα τους τὴ θέλουν καὶ νὰ διδάσκῃ. εἶναι ἔτσι πιὸ τσαχπίνα. ἔτσι ἡ μνήμη τῆς Θέκλης, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς 20 Νοεμβρίου, μιὰ ἡμερομηνία ἄβολη, πῆγε καὶ στὶς 9 Ἰουνίου, 19 Αὐγούστου, 6 καὶ 24 καὶ 26 Σεπτεμβρίου. οἱ πρόσθετες ἡμερομηνίες δὲν εἶναι τυχαῖες, ἡ 9 Ἰουνίου εἶναι κοντὰ στὸ θερινὸ ἡλιοστάσιο, ὅταν κηδευόταν καὶ θρηνοῦνταν ὁ «πολύπαθος» κίναιδος θεὸς Ὑάκινθος ἢ Διόνυσος ἢ Βάκχος ἢ Ἄδωνις ἢ Θαμμοὺζ ἢ Ὄσιρις· ἡ 19 Αὐγούστου κοντὰ στὶς 15 Αὐγούστου, ὅταν πανηγυριζόταν ἡ θεὰ Μήτηρ τοῦ θρηνουμένου αὐτοῦ θεοῦ· οἱ ἡμερομηνίες τοῦ Σεπτεμβρίου εἶναι γύρω ἀπὸ τὴ φθινοπωρινὴ ἰσημερία. πάντοτε ὁ κηδευόμενος καὶ θρηνούμενος κίναιδος θεὸς καὶ ἡ θρηνοῦσα Μήτηρ του πανηγυρίζονταν κατὰ τὶς δυὸ ἰσημερίες καὶ τὰ δυὸ ἡλιοστάσια τοῦ ἔτους, πήγαινε δηλαδὴ ἡ κεκραμένη Θέκλα νὰ κραθῇ καὶ μὲ δεύτερο φανταστικὸ «πρόσωπο» εἰδωλολατρικῆς θρησκείας αὐτό, ὥστε νὰ εἶναι τρεῖς, ἐπειδὴ ἕνας ἅγιος εἶναι κυρίως ἡ γόμωσί του, δηλαδὴ τὸ ἱστορικὸ φορτίο του, ὁ βίος του, ἐνῷ τὸ ὄνομα καὶ ἡ ἡμερομηνία μνήμης του εἶναι στοιχεῖα πενιχρά, γι' αὐτὸ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι κατὰ τὴν κρᾶσι ἡ πραγματικὴ μάρτυς Θέκλα ἡ θηριάλωτος παραμερίστηκε κι ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὴν προϋπάρχουσα μυθιστορηματικὴ Θέκλα.

Στὰ χρόνια μας κράθηκε ὁ Βασίλειος Καισαρείας (330-379) μὲ τὸν εἰδωλολατρικὸ σκανδιναβικὸ ἀσπρομάλλη γερο - θεὸ Χρόνο (Κρόνο), παρ' ὅλο ποὺ ὁ πρῶτος πέθανε νέος καὶ μαυρογένης 49 ἐτῶν. στὰ μέρη τῆς λατρείας του ὁ γερο - Χρόνος, ποὺ φοροῦσε κι ὁλόλευκα σὰν τὰ χιόνια τῶν χωρῶν ἐκείνων τὰ πολλά, κράθηκε

μὲ τὸν Δεκεμβριανὸ «ἅγιο Νικόλαο», καὶ γι' αὐτὸ λέγεται «Ἀι Νικόλας» (Σάντα Κλάους), ἐνῷ στὰ μέρη μας μὲ τὸν κατὰ τὴν 1 Ἰανουαρίου μνημονευόμενο ἅγιο Βασίλειο, καὶ γι' αὐτὸ λέγεται «Ἀι Βασίλης». παρ' ὅλο ποὺ καὶ οἱ δυὸ ἔχουν γόμωσι πλούσια, ἐν τούτοις ἐπικράτησε ἡ γόμωσι τοῦ εἰδωλολατρικοῦ. ὁ λαὸς λόγῳ τῆς ἀκαθαρσίας του ῥέπει ἀκατάσχετα πρὸς τὴν εἰδωλολατρία. κι ἔτσι ἡ γόμωσι τοῦ κράματος εἶναι ὁλόλευκα μαλλιὰ καὶ γένεια, γεροντικὴ ἡλικία, πάχητα, παντελόνι, μπότες, σκοῦφος γιὰ πολικὰ κρῦα, κλπ.. ἀπὸ τὸν πραγματικὸ δὲν ἔμεινε τίποτε, ὅπως καὶ στὴν περίπτωσι τῆς Θέκλης. κι ὅπως στὴ Θέκλα παίχτηκαν οἱ ἡμερομηνίες, ἔτσι στὸ Χρόνο παίχτηκαν τὰ ὀνόματα τῶν παρτεναὶρ τῆς κράσεως Νικόλαος καὶ Βασίλειος, ἀργότερα σὲ μιὰ τρίτη κρᾶσι ἡ κόκα κόλα τῆς Ἀτλάντα τοῦ φόρεσε καὶ τὸ ἐμβληματικὸ καὶ διαφημιστικό της κόκκινο χρῶμα, ἀφήνοντας λευκὸ μόνο τὸ τρίχωμα του.

Ἔτσι ἔγινε καὶ μὲ τὸν Βαλεντῖνο. ὑπάρχει πραγματικὸς μάρτυς Βαλεντῖνος ἢ ἀκριβέστερα Βαλεντίων καὶ μνημονεύεται στὶς 24 Ἀπριλίου. ἀλλὰ πολὺ πρὶν ἀπ' αὐτὸν μυθολογοῦνταν στοὺς εἰδωλολάτρες Ἐτρούσκους καὶ Ῥωμαίους ὁ θεὸς - δαίμων Βαλεντῖνος, ποὺ ἔδωσε στὸ κρᾶμα ὄχι μόνον ὅλη τὴ γόμωσι ἀλλὰ καὶ τὴν (καρναβαλικὴ) ἡμερομηνία του 14 Φεβρουαρίου καὶ τὸ ὄνομά του Βαλεντῖνος, καί γε τὴν ὀργιαστικὴ - σεξουαλικὴ - πορνικὴ ἰδιότητά του. διότι γιὰ πορνεία καὶ κιναιδικὴ λύσσα πρόκειται βέβαια καὶ ὄχι γιὰ φυσιολογικὸ καὶ ἀθῷο ἔρωτα. ὁ Βαλεντῖνος, ἦταν σάτυρος ἀνάλογος μὲ τοὺς ἑλληνικοὺς σατύρους καὶ τὸν Σιληνὸ καὶ τὸν Ὀρθάνη καὶ τὸν Πρίαπο, ὅλους θεοὺς καὶ θεούληδες καὶ δαίμονες *ἰθυφαλλικούς*, δηλαδὴ πριαπικούς. τὸ λατινικὸ ῥῆμα *valet* σημαίνει γενικὰ «εἶναι γερὸς ῥωμαλέος καὶ ταυραντισμένος» καὶ εἰδικὰ «ἔχει στῦσι», «τὸν ἔχει σηκωμένον»· καὶ *valens* εἶναι ὁ *στύων*, ὁ *ἰθύφαλλος*· καὶ *valentinus* τὸ ὑποκοριστικὸ τοῦ *valens*· κι ὡς κύρια ὀνόματα δαιμόνων ἰθυφαλλικῶν καὶ πριαπικῶν *Valens* καὶ *Valentinus*· *Σάτυρος, Ὀρθάνης.* ὁ μάρτυς καὶ ὁ σάτυρος κράθηκαν μὲ ἀπόλυτη ἐξαφάνισι τοῦ μάρτυρος κι ἀπόλυτη ἐπικράτησι τοῦ σατύρου –ὄνομα, ἡμερομηνία, ἀσέλγεια–, πρᾶγμα ποὺ δὲν συνέβη σὲ τέτοιο βαθμὸ σὲ ἄλλη κρᾶσι. γι' αὐτὸ ἔμεινε σὰν ὁ «ἅγιος τῶν ἐρωτευμένων»· ἀρχικὰ ἐννοεῖται «τῶν σεξουαλικῶς ὀργιαζόντων μὲ πόρνες ἢ μὲ κιναίδους». καὶ βρῆκε κι ὁ ἀλάθητος πάπας τῆς Ῥώμης, ὁ ἀθεόφοβος καὶ ἀντίχριστος κι ἀκάθαρτος αὐτὸς ἀπατεώνας, ὁ μεγαλείτερος ἐπάνω στὴ γῆ, τὴν εὐκαιρία νὰ δημοκοπήσῃ, καὶ βγῆκε καὶ δημοκόπησε στὶς ἀκάθαρτες μᾶζες λέγοντας ὅτι «Ὑπάρχει ὑπάρχει ἅγιος τῶν ἐρωτευμένων, ὁ Βαλεντῖνος». τί τρυφερὸς πατερούλης! γιὰ ποιά ἱερὰ ἐξέτασι μιλᾶτε; κι ἁγίασε μάλιστα πρὶν ἀπὸ τὸ σχί-

σμα, ὁπότε «πάρτε καὶ σεῖς οἱ ὀρθόδοξοι μία πρέζα σὰν πρώτη δόσι, γιὰ νὰ ἐθίζεστε σιγὰ σιγά». ἐπιχειρεῖ καὶ νὰ τοὺς μαλακίσῃ τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς ὁ τρυφερὸς πατερούλης.

Θὰ πῆτε· «Μὰ εἶναι δυνατὸν νὰ κράθηκαν ἕνας μάρτυς μ' ἕναν σάτυρο;». καὶ βέβαια. ἐφ' ὅσον εἶχαν ὁμωνυμία. ὁ λαὸς λίγο θέλει, γιὰ νὰ μαλακιστῇ καὶ ν' ἀμολήσῃ τὶς παραδοσιάρικες βρομιές του. στὸ θέμα αὐτὸ πάσχει ἀπὸ ἀκράτεια. οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχαν συχνὸ τὸ κύριο ὄνομα ἀνθρώπου *Σάτυρος*, καθὼς καὶ τὰ *Σατύριος* καὶ *Σατυρίων* (Ξενοφῶν, Ἑλλ. 2,3,54-56. Σάτυρος (γραμματικὸς ἀλεξανδρινὸς 220-180 π.Χ.), Ἀποσπ., FHG 3,160-4. Σάτυρος (ποιητὴς τῆς Παλατινῆς Ἀνθολογίας) 6,11· 10,6· 11· 13· 16,195. Διόδωρος Σικ. 14,93,1. Λουκιανός, Ζεὺς τραγ., 41· Μένιππ., 16· Συμπόσ., 19. Ἀθήναιος 12,58· 13,2. Διογένης Λαέρτ. 2,96· 6,80· 8,40· 8,53. Ψευδοπλούταρχος, Βίοι δέκ. ῥητ., Δημοσθ., 847a. Hieronymus, Adv. Iovin. 2,14· Vir. ill., praefatio). καὶ οἱ Χριστιανοί, ὅταν βαπτίζονταν, διατηροῦσαν τὸ παλιό τους ὄνομα, στὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν κομπλάριζαν, ἀκόμα κι ὅταν εἶχαν ὄνομα μὲ βαρειὰ εἰδωλολατρικὴ φόρτισι, λ.χ. *Ἑρμᾶς Ἐπαφρόδιτος Δημήτριος Φοίβη Χλόη Τρύφαινα*. ἔτσι διατηροῦσαν καὶ τ' ὄνομα *Σάτυρος*. καὶ ὑπάρχει στὴν ἑλληνόγλωσση Χριστιανωσύνη μάρτυς *Σάτυρος*, ποὺ ἡ μνήμη του εἶναι στὴ 1 Φεβρουαρίου καὶ στὶς 6 Ἰουλίου, ὑπάρχει καὶ μάρτυς Βάκχος, ποὺ ἡ μνήμη του εἶναι στὶς 7 Ὀκτωβρίου καὶ στὶς 15 Δεκεμβρίου. λίγο ἤθελαν νὰ κραθοῦν κι αὐτοὶ μὲ τὸν πριαπικὸ σάτυρο καὶ μὲ τὸν κίναιδο Βάκχο τῆς ἑλληνικῆς εἰδωλολατρίας. ἀλλ' αὐτὸ δὲν συνέβη. συνέβη ὅμως στὴ Δύσι μὲ τὸν Βαλεντῖνο. ὑπάρχουν πάντως κι ἄλλοι ἅγιοι τῆς ἐκκλησίας ποὺ ἔπαθαν κρᾶσι μὲ θεοὺς καὶ δαίμονες τῆς εἰδωλολατρίας καὶ δέχτηκαν τὴ γόμωσι ἐκείνων. αὐτὸ ἦταν ἀναπόφευκτο, ἀφ' ὅτου κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα κάποιοι Χριστιανοὶ διακρίθηκαν ὡς «ἅγιοι» ἀπὸ τοὺς λοιποὺς σῳζομένους Χριστιανούς. αὐτὸ τὸ χαρμάνιασμα τοῦ ἁγίου μὲ τὸ βέβηλο καὶ τοῦ καθαροῦ μὲ τὸ ἀκάθαρτο δὲν θὰ συνέβαινε ποτέ, ἂν οἱ Χριστιανοὶ συνέχιζαν νὰ λέγωνται ὅλοι ἀδιακρίτως ἅγιοι, ὅπως θέλει καὶ ἡ Βίβλος. διότι καὶ μόνη ἡ ἀντιβιβλικὴ κι ἀντιχριστιανικὴ διάκρισι τῶν σεσωσμένων σὲ «ἁγίους» καὶ μὴ ἁγίους εἶναι ἐπίδρασι καὶ διείσδυσι εἰδωλολατρική.

Ἀσφαλῶς ἡ κρᾶσι γιὰ τὴν ὁποία γίνεται ὁ λόγος εἶναι εἶδος συγκρητισμοῦ καὶ νικολαϊτισμοῦ. ἡ ἀκριβὴς μετάφρασι τοῦ λατινικοῦ καὶ ὑποκοριστικοῦ ὀνόματος *Valentinus* εἶναι *Σηκωμαρῖκος*. νὰ προσέχετε.

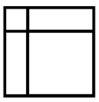

12. Μοναχισμός

Τὸ βαρύτερο ἀπὸ τὰ πλαστογραφικὰ καὶ παραμορφωτικὰ κύματα ποὺ χώθηκε στὴ Χριστιανικὴ ἐκκλησία εἶναι ἡ εἰσβολὴ τοῦ μοναχισμοῦ. γύρω στὸ 350 εἰσέβαλε καὶ τὸ 692 τῆς ἀνέβηκε στὸν τράχηλο. ὁ μοναχισμὸς εἶναι εἰδωλολατρικὸ θρήσκευμα περίπου 1000 χρόνια ἀρχαιότερο ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό. ἀναφέρεται γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὁμήρου (Π 233-235). ἔχω γράψει πολλὰ σχετικὰ στὸ εἰδικὸ σύγγραμμά μου *Γεροντικόν* (Θεσσαλονίκη 2021, σσ. 464).

Τὸ πιὸ μεγάλο κακό, μὲ τὸ ὁποῖο ὁ μοναχισμὸς φθείρει τὴ χριστιανικὴ ἐκκλησία, εἶναι ἐκεῖνο, γιὰ τὸ ὁποῖο γράφει προφητικῶς ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὸ μαθητή του Τιμόθεο γιὰ τοὺς φθονεροὺς καὶ βρόμικους καὶ ἀντιχρίστους αἱρετικοὺς τοὺς *κωλύοντας γαμεῖν* (Α' Τι 9). οἱ μοναχοὶ παραποιοῦν καὶ τὸ σχετικὸ χωρίο τοῦ Παύλου ὅτι *Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος* (Ἑβ 18,3). «διαπρεπὴς» παλιὸς μοναχὸς Ἁγιορείτης τὸ χωρίο αὐτὸ τὸ παρερμηνεύει· τὸ ἐννοεῖ μὲ τὸ ἐννοούμενο ῥῆμα του ὄχι σὲ ὁριστικὴ *(ἐστίν)* ἀλλὰ σὲ προστακτικὴ *(ἔστω)*, ὥστε μὲ διαβολεμένη πονηριὰ γεμάτη κακεντρέχεια νὰ βγάζῃ τὸ νόημα «ὁ γάμος νὰ εἶναι τίμιος», δηλαδὴ ὄχι μὲ πολὺ γαμήσι, οὔτε θερμὸ γαμήσι· καὶ τὸ *κοίτη ἀμίαντος* τὸ ἑρμηνεύει «τὸ κρεβάτι νὰ μὴ μιαίνεται μὲ πολὺ καὶ θερμὸ γαμήσι»! ἐνῷ ὁ ἀπόστολος ἐννοεῖ· *ὁ γάμος*, δηλαδὴ τὸ ἀπὸ τὸ θεὸ προγραμματισμένο κι ἐνώπιόν του νόμιμο γαμήσι εἶναι *τίμιον* ἤτοι *ἔντιμον* πρᾶγμα, καὶ ἡ *κοίτη*, δηλαδὴ τὸ γαμήσι πάλι εἶναι κάτι ποὺ δὲν μιαίνει τὸν ἄνθρωπο, δὲν εἶναι μιαρό, ἀλλὰ κάτι τὸ ἁγνό. ἡ παμπόνηρη καὶ βαρειὰ κακόδοξη παρερμηνεία τοῦ θεοπνεύστου βιβλικοῦ χωρίου ἀπὸ τὸν παλιὸ Ἁγιορείτη συγγραφέα εἶναι πολὺ βλακώδης, φθονερή, κακόδοξη, καὶ διαβολεμένη. ἡ καταδίκη του εἶναι συντεταγμένη ἀπὸ τὸν ἀπόστολο Παῦλο· *Ὑποκριτής, ψευδολόγος, δαιμονιῶν, κεκαυστηριασμένη συνείδησις*. αὐτὰ ὁ μοναχισμός, ὁ ὕπουλος καὶ διαβολεμένος ἐχθρὸς τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας.

Β

13. Σπήλαιον καὶ Φάτνη

Σὲ *σπήλαιον* ὅτι γεννήθηκε ὁ Χριστὸς ἡ Βίβλος δὲν τὸ λέει ποτὲ πουθενά. λέει μόνο χῶρο ποὺ εἶχε *φάτνη* (= παχνί, ταΐστρα κατοικιδίων ζῴων), δηλαδὴ στάβλο. σὲ *σπήλαιον* λέει πρῶτος κατὰ τὸ Β' αἰῶνα ὁ ἑλληνόγλωσσος Σαμαρείτης συγκρητιστὴς κι αἱρετικὸς «ἀπολογητὴς» Ἰουστῖνος, ὁ ὁποῖος τὸ παραλληλίζει μάλιστα καὶ μὲ *τὸ σπήλαιον τῶν μυστηρίων τοῦ* Μίθρα (Διάλ. 78,6), ὀργιαστικοῦ εἰδωλολατρικοῦ θεοῦ τῶν Περσῶν, ποὺ ἡ λατρεία του εἶχε εἰσβάλει στὴ Ῥώμη καὶ σ' ἄλλα μέρη τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἤδη ἀπὸ τὸν Α' π.Χ. αἰῶνα. καὶ δὲν ἀντιλαμβάνεται καθόλου ὅτι ἀκριβῶς αὐτό, καθὼς κι ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς μῦθος τῆς γεννήσεως τοῦ Ἑρμοῦ ἀπὸ τὴν ἐρωμένη τοῦ Διὸς *Μαῖα* (= Μητέρα πελασγιστί) μέσα σὲ *ἄντρον* (= σπήλαιον) (Ὕμνος εἰς Ἑρμῆν, 23), τὸ ὁποῖο στὴ λατρευτικὴ πρᾶξι ἦταν κι ὁ χῶρος τοῦ τελεστικοῦ ὀργίου, τελεστικῆς ἀναπαραστάσεως τῆς συνουσίας τοῦ Διὸς μὲ τὴ Μαῖα, δείχνουν ὅτι πρόκειται γιὰ εἰδωλολατρικὸ μῦθο, καὶ μάλιστα τῶν ὀργιαστικῶν τελετῶν, (ἐξ οὗ καὶ τὰ μέχρι σήμερα λεγόμενα *ἄντρα ἀκολασίας*). αὐτὰ τὰ *ἄντρα* ἢ *σπήλαια* κατεβαίνουν ἀπὸ τὴν προϊστορικὴ καὶ ἰδιαζόντως βρόμικη πελασγικὴ καὶ μινωϊκὴ θρησκεία, στὴν ὁποία λέγονταν πελασγιστὶ *λαβύρινθοι* (= ἱερά). ἦταν βακούφικα πορνεῖα καὶ κιναιδαριὰ μὲ *ἱεροδούλους* (*τοὺς* καὶ *τὰς*), ὅπως φαίνεται κι ἀπὸ τὸ μῦθο τοῦ Μίνω καὶ τοῦ Μινωταύρου μὲ τὸν ἐτήσιο φόρο - παιδομάζωμα 7 ἀγοριῶν κι 7 κοριτσιῶν γιὰ σεξουαλικὴ χρῆσι κατὰ τὸν ἀρχαϊκὸ ποιητὴ Βακχυλίδη (διθύραμβος *Ἠίθεοι*). καὶ σὲ ἰνδικὰ εἰδωλολατρικὰ θρησκεύματα καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα ὁ ἀνώτατος θεὸς τύπου Κρόνου ἢ Διὸς ἀνεβαίνει τὴν ἐρωμένη του σὰ μιὰ ἀπὸ τὰς *ἱερείας - ἱεροδούλους* μέσα σὲ *σπήλαιον* ἢ *ἄντρον*, κι ἀργότερα στὸ ἴδιο σπήλαιο αὐτὴ γεννάει τὸ γιό της *(πορνογέννημα)*, ὁ ὁποῖος μεγαλώνοντας στὸ πορνεῖο αὐτὸ τῆς μητέρας του ἐξελίσσεται σὲ *κούρητα*, δηλαδὴ πρόπολο ἢ θεὸ - κίναιδο τύπου Ὑακίνθου Ἰάκχου Βάκχου Διονύσου Ἀδώνιδος Ὀσίριος Μολὸχ Θαμμοὺζ κλπ., κι αὐτὸς ὁ μῦθος ἔπειτα εἶναι ὁ αἰτιολογικὸς τῆς τελεστικῆς ἀναπαραστάσεως τοῦ *ὀργίου* (=ἔργου, δρωμένου) στὴ λατρευτικὴ πρᾶξι.

Οἱ ὅλων τῶν Χριστιανῶν εὐολισθότεροι πρὸς τὴ μυθομανία καὶ τὸ συγκρητισμὸ παπικοὶ Λατῖνοι πολὺ νωρὶς υἱοθέτησαν τὸ εἰδωλολατρικὸ καὶ συγκρητιστικὸ αὐτὸ στοιχεῖο, κι ἀπ' αὐτοὺς τὸ πῆρε ὁ κάτοικος τῆς Ῥώμης Ἰουστῖνος. κι ἔπλασαν οἱ Λατῖνοι φάτνη σὲ σπήλαιο μὲ τὸ Χριστὸ νεογνὸ καὶ τοὺς γονεῖς του καὶ δύο ζῷα, φαγώσιμο καὶ φορτηγὸ (βόδι καὶ γάιδαρο). ἀπὸ τὴ λατινικὴ Δύσι τὸ εἰδωλολατρικὸ αὐτὸ στοιχεῖο ἦρθε καὶ στὴν Ἀνατολή, καὶ συναντᾶται στὸ μελῳδὸ τῆς αὐλῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ Ῥωμανό (1,2 *καὶ ἡ γῆ τὸ σπήλαιον τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει*), κι ἔπειτα σὲ ἄλλους μελῳδοὺς *(ἐν τῷ σπηλαίῳ τίκτεται ἐκ τῆς παρθένου)*, καὶ στὰ ὑστεροβυζαντινὰ Κάλαντα *(ἐν τῷ σπηλαίῳ τίκτεται ἐν φάτνῃ τῶν ἀλόγων).* τὰ εἰδωλολατρικὰ αὐτὰ στοιχεῖα πέρασαν καὶ στὴ βυζαντινὴ εἰκονογραφία, οἱ καλλιτέχνες (ποιηταὶ - μελῳδοί, ζωγράφοι, γλύπτες) ῥέπουν περισσότερο τῶν ἄλλων Χριστιανῶν στὸ συγκρητισμὸ καὶ τὴν εἰδωλολατρία, ἐπειδὴ ἀπ' αὐτὰ πλουτίζεται τὸ θεματολόγιό τους, καὶ αὐτοὶ κυρίως παρασύρουν στὴ συγκρητιστικὴ μυθολογία καὶ τοὺς ἄλλους, γιὰ νὰ πουλᾶνε.

Ἡ ἡμέρα τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴν πέμπτη μέρα μετὰ τὴν παλιὰ πρωτοχρονιὰ (5 Σεπτεμβρίου) πῆγε στὴν ἀντίστοιχη μέρα μετὰ τὴ νέα πρωτοχρονιὰ (5 Ἰανουαρίου ἢ 5-6 Ἰανουαρίου *ἡ Θεοφάνεια = ἡ Χριστοῦ Γέννα*) κι ἔπειτα στὶς 25 Δεκεμβρίου. ὅταν ἡ ἐκκλησία τῆς Ῥώμης τὴ μετέφερε στὶς 25 Δεκεμβρίου, ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦταν γιὰ τοὺς τότε πάρα πολλοὺς εἰδωλολάτρες ἡ μεγάλη ἐτήσια ὀργιαστικὴ ἑορτὴ *Saturnalia* τοῦ ῥωμαϊκοῦ (= ἐτρουσκικοῦ) θεοῦ *Saturnus* (= Σατῦρνος, Σάτυρος, σπορεύς, γονιμοποιὸς ἐπιβήτορας), ὁ ὁποῖος ἦταν *πότνιος θηρῶν*, τῶν ἀγρίων ζῴων τῆς ὑπαίθρου. καὶ κατὰ τὰ ὄργιά του οἱ Ῥωμαῖοι (πρῶτα οἱ Ἐτροῦσκοι) μεταμφιέζονταν σὲ τετράποδα ἄγρια ζῷα *ἰθυφαλλικά* (= μὲ στῦσι καὶ σεξουαλικὴ δρᾶσι). κι αὐτὰ οἱ δυτικοὶ «Χριστιανοὶ» τὰ ἐνσωμάτωσαν στὴν ἑορτὴ τῶν «Χριστουγέννων» τους. κι ἀπὸ τὴ Δύσι μαζὶ μὲ τὰ «Χριστούγεννα» ἦρθαν ὡς ἀναπόσπαστα πιὰ στὴν Ἀνατολή· τὰ εἰσήγαγε τὸ 381 ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς ὡς ὀλιγόμηνος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. οἱ μεταμφιέσεις τῶν ἱερέων λειτουργῶν κατὰ τὴ θεία λειτουργία σὲ τετράποδα ζῷα *(θηρία τοῦ ποτνίου)* ἢ κατ' ἐπέκτασι καὶ σὲ σπαθοφόρους ἀξιωματικοὺς τοῦ στρατοῦ (σὰν καρναβάλια Ζορὸ μὲ σπαθὶ νὰ ποῦμε) συνεχίζονταν τοὐλάχιστο μέχρι τὸ ΙΒ' αἰῶνα στὸ ναὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως· τότε τὰ εἶδε ἐκεῖ ὁ Θεόδωρος Βαλσαμῶν, ποὺ τὰ μαρτυρεῖ· ἴσως δὲ ἔμειναν καὶ μέχρι τὴν ἅλωσι (1453). ὅταν ὁ Θεόδωρος ἐξέφρασε τὴν ἀγανάκτησι - διαμαρτυρία του, ἐξαγριωμένοι παραδοσιάρηδες τοῦ εἶπαν ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀρχαία ἱερὰ παράδοσι· καὶ τὸ βούλωσε (Ἑρμ. εἰς καν.

62 τῆς Πενθέκτης, PG 137,728-9· Ῥάλλη - Ποτλῆ Σύνταγμα 2,449). ἐπεκτεινόταν μάλιστα τὸ ὄργιο αὐτὸ μέχρι τὰ Φῶτα (καλικάντζαροι). ἐγὼ ὑποθέτω ὅτι αὐτὰ τὰ *τετράποδα ζῷα - θηρία τοῦ ποτνίου Saturnus* (=ἱερεῖς ντυμένοι καρναβάλια - ζῷα) οἱ Βυζαντινοὶ ἐνδεχομένως νὰ τὰ εἶχαν κι «ἐξαγιασμένα» - «ἐκχριστιανισμένα» ὡς ζῷα τοῦ στάβλου τῆς *φάτνης τοῦ σπηλαίου*. γι' αὐτὸ κι ὁ θεὸς σιχάθηκε τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ τὴν Ἁγια - Σοφιά τους καὶ τὴν παρέδωσε μαζὶ μὲ τοὺς ὀργιαστὰς στοὺς Τούρκους νὰ τὴν κάνουν τζαμί, ἔπειτα ἀποθήκη, καὶ τώρα πάλι τζαμί. σήμερα τὸ «χριστουγεννιάτικο» αὐτὸ εἰδωλολατρικὸ κατάλοιπο ὀργίων ἐπιβιώνει ὡς καλικάντζαροι (= σάτυροι) «ποὺ κυκλοφοροῦν πάντα ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα μέχρι τὰ Φῶτα». ὅλη αὐτὴ ἡ ὑπόθεσι τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων, ποὺ μετατέθηκαν στὶς 25 Δεκεμβρίου, γιὰ νὰ ἐκτοπίσουν τάχα τὰ εἰδωλολατρικὰ *Saturnalia*, ἐνῷ στὴν πραγματικότητα τὰ Saturnalia παρέμειναν καὶ μαγάρισαν τὴ *Χριστοῦ γέννα* καὶ τὴν ἔκαναν συγκρητιστικὸ πανηγύρι μέχρι σήμερα, μοῦ θυμίζει τὴν παροιμία ὅτι «Μὲ γουρούνι ἂν παλέψῃς, ἀκόμη κι ἂν τὸ νικήσῃς, ἐσὺ θὰ χάσῃς, γιατὶ ἐσὺ θὰ λερωθῇς· τὸ γουρούνι δὲν θὰ πάθῃ τίποτε, οὔτε θὰ λερωθῇ»· κι οὔτε βέβαια θὰ ὑποστῇ τὴ δυσάρεστη γι' αὐτὸ καθαριότητα.

Τὸ παπικὸ *Σπήλαιον* μὲ φάτνη, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς παπικούς, τὸ ἔχουν καὶ οἱ προτεστάντες ὅλοι, οἱ ὁποῖοι πέταξαν δῆθεν ὅλα τὰ εἰδωλολατρικὰ στοιχεῖα τῶν παπικῶν· ἀλλ' ὅπως τονίζω κι ἀλλοῦ, δὲν μπόρεσαν ποτὲ ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὰ παπικὰ γονίδια. τόσο ἀπ' αὐτὴ τὴν κακή τους κληρονομικότητα, ὅσο κι ἀπὸ μιὰ ἐκ τῶν ὑστέρων ζηλόφθονη ἀπομίμησι, πῆραν κι αὐτοὶ τὸ σπήλαιο ἀπὸ τοὺς παπικοὺς πατέρες των, πῆραν καὶ τὸ «χριστουγεννιάτικο» - πρωτοχρονιάτικο δέντρο ἀπὸ τὴ δική τους γερμανικὴ - σκανδιναβικὴ εἰδωλολατρία - δεντρολατρία, πῆραν καὶ τὸν λευκοφορεμένο μὲ χιόνια) γέρο θεὸ Χρόνο (Ἅι Νικόλα - Ἅι Βασίλη) ἀπὸ τὴν ἴδια μυθολογία. τὸν ἔντυσε κι αὐτὸν ἡ Κόκα - κόλα στὴν Ἀτλάντα τῶν Η.Π.Α. μὲ τὸ ἐμβληματικό της κόκκινο χρῶμα, καὶ γέμισαν τὰ «χριστιανικὰ» σπίτια εἰδωλολατρία, πρῶτα τὰ παπικὰ καὶ προτεσταντικά, κι ἔπειτα καὶ τὰ ὀρθόδοξα.

Συνιστῶ στοὺς Χριστιανοὺς νὰ μὴ βάζουν στὰ σπίτια τους τέτοια δέντρα καὶ σπήλαια καὶ θεούς, τέτοια εἰδωλολατρία, καὶ νὰ μή λὲν στὰ παιδιά τους τέτοια εἰδωλολατρικὰ παραμύθια. διαβάστε τὴ Βίβλο καὶ *φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων* (Α' Ἰω 15,10).

14. Κειμήλια

1. Τίμιος Σταυρός
2. Ἅγιος Τάφος
3. Ἅγιοι Τόποι
4. Ἅγιον Φῶς
5. Δῶρα τῶν μάγων
6. Τιμία Ζώνη

1. Τίμιος Σταυρός

Τὰ κομμάτια ξύλου, ποὺ φυλάγονται σήμερα ὡς κομμάτια τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶναι ἀληθινά. ἀλλὰ κι ὁ σταυρός, τὸν ὁποῖο εἶχε ἐπαναφέρει ἀπὸ τὴν Περσία ὁ Ἡράκλειος, καὶ πιὸ μπροστὰ γύρω στὸ 330 εἶχε βρῆ ἡ βασιλομήτωρ Ἑλένη, δὲν ἦταν ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. ἀκόμη κι ἂν ἦταν, δὲν ἔπρεπε νὰ προσκυνῆται, διότι δὲν θὰ ἦταν τίποτε παραπάνω ἀπὸ κοινὸ ξύλο. δὲν θὰ προσκυνούσαμε τὰ παλιὰ παπούτσια τοῦ Χριστοῦ, ἂν τὰ βρίσκαμε, κι ἂς ἦταν ἀληθινά, οὔτε τὴν πόρπη τοῦ ἀποστόλου Παύλου, οὔτε τὰ μαλλιά τους ποὺ ἔπεφταν στὸ κουρεῖο, οὔτε τὰ νύχια τους, ὅταν τἄκοβαν, οὔτε τὰ κουκούτσια ποὺ ἔφτυναν, ὅταν ἔτρωγαν ἐλιές. τρελλαθήκαμε; ἡ βασιλομήτωρ Ἑλένη πίστευε ὅτι ὁ σταυρὸς ποὺ βρῆκε ἦταν τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ ἐξαπατήθηκε ἀπὸ κείνους ποὺ τὴ «βοήθησαν» νὰ τὸν βρῆ. οἱ σχετικοὶ ἀπατεῶνες ἦταν ἀρειανοί, διῶκτες τοῦ Μ. Ἀθανασίου, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τὴν Ἑλένη ὑποχείριό τους, γιὰ νὰ ἔχουν τὴ βασιλικὴ εὔνοια στὴ δίωξι τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν. ἡ Ἑλένη ἦταν ἀρειανή. πίστευε ὅ,τι τῆς ἔλεγε ὁ ἀγαπητός της ἐξάδερφος ἐπίσκοπος Εὐσέβιος Νικομηδείας· ἡ Νικομήδεια ἦταν τότε πρωτεύουσα τῆς ἀπέραντης Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, διότι ἡ Κωνσταντινούπολι δὲν εἶχε ὁλοκληρωθῆ ἀκόμη. ὁ Εὐσέβιος αὐτὸς ἦταν κατὰ κάποιον τρόπο ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, καὶ ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἀρειανῶν. ὁ Ἄρειος, ποὺ ἦταν μόνο χρησιμοποιούμενος κράχτης καὶ γαυγιστάριος τοῦ Εὐσεβίου, εἶχε πεθάνει κιόλας πρὸ ὀλίγου. κι ὁ αἱρεσιάρχης Εὐσέβιος ἔβαλε ἀνθρώπους του, ἀρνητὰς τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ κι ἐχθροὺς τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, νὰ «βοηθήσουν» τὴ βασιλομήτορα ἐξαδέρφη του νὰ βρῆ τὸ «σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ». ἡ Ἑλένη ἐπηρέαζε τὸ γιό της τὸν πανίσχυρο αὐτοκράτορα Μ. Κωνσταντῖνο, ποὺ ἐπανίδρυσε τὴν κραταιὰ Ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία. γι' αὐτὸ κι ὁ Κωνσταντῖνος ἐξώρισε τὸ Μ. Ἀθανάσιο, χαριζόμενος στοὺς ἀρειανούς, τὴ μητέρα καὶ τὸ θεῖο. οἱ ἀρειανοὶ κατασκεύα-

σαν, παλαίωσαν, παράχωσαν, καὶ μαζὶ μὲ τὴν Ἑλένη «βρῆκαν» τὸν «τίμιο σταυρό», γιὰ νὰ δείξουν καὶ στὸ λαὸ ὅτι ὁ Κύριος ἐγκρίνει κι εὐλογεῖ αὐτοὺς καὶ τὴν κακὴ διδαχή τους. ἀργότερα ὁ ἀρειανισμὸς ἔγινε ἰσλάμ, αὐτὰ ξεχάστηκαν, καὶ οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, ποὺ ἔγιναν θρησκόληπτοι καὶ εἶχαν πιὰ μανία μὲ ἁγίους τόπους προσκυνήματα κειμήλια καὶ λείψανα –τὰ λείψανα ἐφεῦρε ὁ ἀρειανὸς κι αἱμοσταγὴς διώκτης τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ἔγγονος τῆς Ἑλένης αὐτοκράτορας Κωνστάντιος–, ἄρχισαν ὅλοι νὰ προσκυνοῦν καὶ νὰ λατρεύουν τὸν εὑρεθέντα ἀρειανικὸ σταυρό. λέω ὅτι «καὶ νὰ λατρεύουν», ἐπειδὴ κατ' ἐπανάληψι ἔχω ἀκούσει ἀπὸ λειτουργὸ ὡς λειτουργικὴ ἐκφώνησι τὴ φράσι «Τίμιε Σταυρέ, πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν»! λὲς καὶ εἶναι πρόσωπο ποὺ ἀκούει σκέφτεται καὶ μιλάει. εἶδα δὲ καὶ διάβασα καὶ «Ἀκολουθία Χαιρετισμῶν εἰς τὸν Τίμιον Σταυρόν», ὁλόκληρο Ἀκάθιστο Ὕμνο, ὅπου ἡ σχεδία τῶν δυὸ δοκαριῶν λατρεύεται ὡς πρόσωπο. τρελλοκομεῖο.

Στὰ χρόνια ποὺ τὸν πῆραν ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς οἱ Πέρσες καὶ τὸν ξαναπῆραν ἀπὸ τοὺς Πέρσες οἱ Βυζαντινοί, ὁ σταυρὸς ἐκεῖνος ἦταν πλέον ἡ σημαία τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. ἦταν θέμα πλανηταρχικοῦ γοήτρου μεταξὺ τῶν δυὸ ἀντιπάλων αὐτοκρατοριῶν ποιός θὰ πάρη καὶ θὰ ξαναπάρη ἀπὸ τὸν ἄλλο τὴ σημαία ἐκείνη, ποὺ ἀσφαλῶς δὲν ἦταν ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. γιὰ τὸν πραγματικὸ σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἀδιαφόρησαν τελείως ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα. κάποιος Ἰουδαῖος τὸν συμμάζεψε γιὰ καυσόξυλο. οὔτε καὶ τὰ σήμερα γνωστὰ κομμάτια εἶναι κομμάτια τοῦ ἔτσι κι ἀλλιῶς ψεύτικου σταυροῦ τῆς ἀρειανῆς Ἑλένης καὶ τοῦ μονοθελήτου Ἡρακλείου, ὁ ὁποῖος μὲ ὅσα ἔκανε γιὰ τὸ «σταυρὸ» ἀπέβλεπε στὴν ἑδραίωσι τοῦ μονοθελητισμοῦ καὶ στὴν ἐξάρθρωσι τῆς ὀρθοδοξίας καὶ στὸ νὰ σκεπάση τὸ ὅτι παντρεύτηκε τὴν κόρη τῆς ἀδερφῆς του. γι' αὐτὸ κι ὁ Κύριος οἰκονόμησε αὐτὸς νὰ εἶναι ὁ αὐτοκράτορας, ἀπὸ τὸν ὁποῖο οἱ μωαμεθανοὶ πῆραν μέσα σὲ 30 χρόνια τὴ μισὴ ἀκριβῶς Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία (Ἀσία καὶ Ἀφρική). ὁμολογῶ ὅτι χαίρομαι ποὺ οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ τῶν χρόνων τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Ἡρακλείου δὲν ἔχουν καμμία σχέσι μὲ τὸ σταυρὸ ἐκεῖνο τῆς ἀπάτης. καὶ οἱ σημερινοὶ Χριστιανοὶ δὲν πρέπει ν' ἀσχολοῦνται μ' αὐτὴ τὴν προσκυνούμενη ξυλεία καὶ μὲ τοὺς τάκους ἐκείνους ποὺ λέγονται «τίμια ξύλα». ἕνα τέτοιο κομμάτι ξύλου παπικῆς εὑρέσεως φυλάξεως καὶ προσκυνήσεως ἔδωσε τ' ὄνομά του καὶ στὸ προάστιο τοῦ Λος Ἀντζελες (=Οἱ Ἄγγελοι) τῶν Η.Π.Α., τὸ ὁποῖο σήμερα διαφθείρει ὅλο τὸν κόσμο, μυώντας τον σὲ κάθε εἴδους διαφθορὰ καὶ διαστροφή, τὸ λεγόμενο Τίμιο Ξύλο (Hollywood= Χόλλυγουντ).

2. Ἅγιος Τάφος

Ὁ τάφος ποὺ προσκυνεῖται καὶ λατρεύεται σήμερα ὡς τάφος τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι πράγματι τάφος τοῦ Χριστοῦ. ὁ πραγματικὸς τάφος τοῦ Χριστοῦ, ὅπως φαίνεται σαφῶς καὶ στὰ τέσσερα Εὐαγγέλια, πρῶτον δὲν ἦταν καθόλου τέτοιος, ἀλλὰ λαξευμένος σὲ ὑπέργειο βράχο πέτρινο μὲ κατακόρυφη πλαγιόθυρα καὶ ὁριζόντια πρόσβασι, καὶ θολωτὸς θάλαμος μὲ χωρητικότητα πολλῶν λαρνάκων, καὶ δεύτερον μὲ τὴν καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τὴν ὁλοσχερῆ κατασκαφή της τὸ 70 μ.Χ. καταστράφηκε τελείως, καὶ τὰ ἴχνη του χάθηκαν. ὁ σήμερα λεγόμενος «Ἅγιος Τάφος» εἰκάζω ὅτι ἦταν ὁ τάφος τῆς βασιλίσσης τῶν Ἀδιαβηνῶν Ἑλένης, φίλης τοῦ Ἡρῴδου Α' τοῦ σφαγέως τῶν νηπίων, τὸν ὁποῖο τάφο ἀναφέρει κατ' ἐπανάληψιν ὁ Ἰουδαῖος ἱστορικὸς Ἰώσηπος (Ἀρχ. 20,95· Πόλ. 5,55· 119· 147). φημισμένος ἀργότερα ὡς «Τάφος τῆς Ἑλένης», θεωρήθηκε κάποτε ἀπὸ εὐφαντάστους θρησκολήπτους ὡς «ὁ τάφος τὸν ὁποῖο βρῆκε ἡ Ἑλένη ἡ μητέρα τοῦ Μ. Κωνσταντίνου» ὡς τάφο τοῦ Χριστοῦ. ἡ συναξαριστικὴ μυθολογία εἶναι κατάφορτη ἀπὸ τέτοιες παρανοήσεις. οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, ποὺ δὲν ἦταν φετιχισταί, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ εἶδαν τὸν ἀναστημένο Κύριο, ἀδιαφόρησαν γιὰ τὸν τάφο του τὴν τέλεια ἀδιαφορία. ἡ «εὕρεσί του» καὶ ἡ προσκύνησι καὶ λατρεία του εἶναι συμπτώματα τῆς μεταγενέστερης νόσου τῶν «Χριστιανῶν». λέω «καὶ λατρεία», διότι ἔχω ἀκούσει ἀπὸ λειτουργοὺς ὡς λειτουργικὴ ἐκφώνησι κι αὐτὴ τὴν ἔκφρασι· «Πανάγιε Τάφε, πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν»! λὲς καὶ εἶναι πρόσωπο ποὺ σκέφτεται μιλάει κι ἀγαπάει! εἶδα δὲ καὶ διάβασα καὶ «Ἀκολουθία παρακλήσεως εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον»! φρενοκομεῖο. ὁ λάκκος λατρεύεται ὡς πρόσωπο ποὺ δέχεται ἱκεσίες κι ἐκπληρώνει αἰτήματα! σκεφτῆτε δὲ ὅτι ὅποιος διατυπώσει ἀντίρρησι σ' αὐτὴ τὴ φρενοβλάβεια, κινδυνεύει νὰ χαρακτηριστῇ ὡς μὴ ὀρθόδοξος Χριστιανὸς καὶ ὡς ἐχθρὸς τῆς ἐκκλησίας (δηλαδὴ τῶν θεοκαπήλων εἰσπρακτόρων). τὸ κακὸ ἔχει παραγίνει καὶ οἱ παλαβοὶ δαιμονοβλαβεῖς λύσσαξαν καὶ ξεσάλωσαν πολὺ ἐπικίνδυνα· εἶναι ἕτοιμοι νὰ γίνουν δήμιοι τῶν Χριστιανῶν. σχεδὸν ὅλοι οἱ ὑγιεῖς καὶ σώφρονες καὶ συνετοὶ καὶ νηφάλιοι ἄνθρωποι ἐξωθήθηκαν ἔξω ἀπὸ τὴν πίστι, καὶ τὴν ἐκκλησία τὴ γέμισαν κυρίως οἱ ψυχοπαθεῖς· ὁ Χριστιανισμὸς ἄλλαξε γόμωσι. καὶ οἱ ὄντως πιστοὶ καὶ σώφρονες Χριστιανοὶ δὲν ξέρουν τί πρέπει νὰ λεχθῇ ἢ νὰ γίνῃ, γιὰ νὰ φύγουν οἱ παλαβοὶ καὶ νὰ ἐπανέλθῃ στὴ Χριστιανικὴ πίστι ἡ ἀληθινή της γόμωσι.

3. Ἅγιοι Τόποι

Τὸ «Χατζῆς», ποὺ χρησιμοποιεῖται, μὲ κάποια ἀρχικὴ ἀλαζο-

νεία πλούτου, ὡς ἑλληνικὸ ἐπίθετο, στολίζει προθεματικὰ πάρα πολλὰ ἄλλα ἑλληνικὰ ἐπίθετα σὰ φέσι, εἶναι λέξι ἀραβικὴ κι ἔπειτα καὶ τουρκικὴ καὶ θρησκευτικὸς ὅρος μωαμεθανικός, καὶ σημαίνει «τουρίστας - προσκυνητής». μιμούμενοι τοὺς μωαμεθανοὺς οἱ «Χριστιανοί», ὠνομάστηκαν ὡς προσκυνηματικοὶ τουρίστες κι αὐτοὶ «Χατζῆδες». ἡ κακὴ συνήθεια ὅμως νὰ πηγαίνουν ὡς προσκυνηταὶ στοὺς λεγομένους «Ἁγίους Τόπους», Ἰεροσόλυμα Παλαιστίνη Σινά, εἶναι ἀρχαία, ἀφοῦ ἤδη τὸ 379 ὁ Γρηγόριος Νύσσης ἔγραψε ἐπιστολὴ *Κατὰ τῶν ἀπιόντων εἰς Ἰεροσόλυμα* (PG 46,1000-16), στὴν ὁποία ἐλέγχει αὐτοὺς ποὺ κάνουν προσκυνηματικὰ ταξίδια στὰ Ἰεροσόλυμα («ἱερὲς ἀποδημίες», χατζηλίκια) καὶ στιγματίζει τὴ φοβερὴ διαφθορὰ καὶ διαστροφὴ ποὺ ἐπικρατεῖ στὴν πόλι αὐτὴ κατὰ τὶς ἡμέρες τῆς ἐπισκέψεως τῶν προσκυνητῶν - χατζητουριστῶν. θεωρεῖ τὰ προσκυνηματικὰ ταξίδια στὰ Ἰεροσόλυμα πολὺ ἀντιχριστιανικὴ καὶ βρόμικη ὑπόθεσι. νομίζω ὅτι τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ ὅλα γενικῶς τὰ προσκυνηματικὰ καὶ χατζητουριστικὰ ταξίδια. διότι ὁποιαδήποτε ἄλλη διαφθορὰ δὲν φτάνει ποτὲ τὴ διαφθορὰ ποὺ γίνεται ἐν ὀνόματι τοῦ θεοῦ. ἡ κατ' ἀρχὴν ἀνόητη αὐτὴ θρησκοληψία κληρονομήθηκε ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρία· μέγας ἀρχαῖος Ἕλληνας εἰδωλολάτρης χατζῆς ὑπῆρξε ὁ πλημμελῶς λεγόμενος «γεωγράφος» Παυσανίας, ποὺ δὲν «γεωγραφεῖ» ἀπολύτως τίποτε, τὸ βιβλίο του εἶναι «Ἱερὲς ἀποδημίες» καὶ ξενάγησι σὲ θρησκευτικὰ κειμήλια ναῶν καὶ μαντείων καὶ ἄλλων ἱερῶν. ὁ ἄστοχος τίτλος του «Ἑλλάδος περιήγησις» ἐπινοήθηκε ἀπὸ μεταγενεστέρους. ὅταν δυὸ αἰῶνες μετὰ τὸν Παυσανία οἱ εἰδωλολάτρες λιγόστεψαν, τὴ σκυτάλη τοῦ χατζητουρισμοῦ πῆραν οἱ «Χριστιανοί». ἡ θρησκοληψία τοῦ χατζητουρισμοῦ, ποὺ εἶναι μόνο σπατάλη καὶ *ἀλαζονεία τοῦ βίου* (Α' Ἰω 5,4), δηλαδὴ «ἀλαζονικὴ ἐπίδειξι βιοῦ», γίνεται καὶ βλασφημία, ὅταν οἱ χατζητουρίστες φτάνουν στὸ σημεῖο νὰ «βαπτίζωνται» καὶ στὸν Ἰορδάνη ποταμό. αὐτὴ ἡ βλάσφημη ἀθέτησι τῆς ἐπαρκείας τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ ἡ ἀδιάντροπη προσβολή του, γιὰ τὴν ὁποία οἱ τέτοιοι ἔπρεπε ν' ἀφοριστοῦν, τοὺς καθιστᾷ ὑπολόγους ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, τὸν καθένα βέβαια ἀνάλογα μὲ τὴν ἐπίγνωσι καὶ τὴ συνείδησι τῆς πράξεώς του. σήμερα ὁ λεγόμενος «Ἅγιος Τάφος» δηλαδὴ ἡ λεγόμενη «Ἁγιοταφικὴ Ἀδελφότης», δηλαδὴ ἡ ἐμπορικὴ ἑταιρία τῆς ὁποίας πρόεδρος εἶναι ὁ πατριάρχης Ἰεροσολύμων καὶ μέτοχοι οἱ 160 κληρικοί του καὶ τὸ μωαμεθανικὸ κράτος τῆς Ἰορδανίας, μόνον ὡς ἀκίνητη περιουσία καὶ μόνο στὴν Ἀθήνα, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα ἀκίνητα, ἔχει τὰ δέκα μεγαλείτερα θέατρα, ὅπου σὲ διάφορα θεατρικὰ ἔργα κι ἐπιθεωρήσεις καὶ ὁμιλίες κι ἐκδηλώσεις δρῶνται καὶ λέγονται πολλὰ λόγια καὶ δρώμενα

ἀντιχριστιανικὰ καὶ ἀνήθικα καὶ πονηρά. ὁ «Πανάγιος Τάφος»! τρελλαθήκαμε. μᾶς ἐγκατέλειψε ὁ θεός.

Ἅγιοι Τόποι στὴ Χριστιανικὴ πίστι δὲν ὑπάρχουν. σ' αὐτὴ τίποτε ἄλλο τὸ ἅγιο δὲν ὑπάρχει ἐκτὸς ἀπὸ τὰ νοήματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοὺς ἁγίους Χριστιανούς.

4. «Ἅγιον Φῶς»

Τὸ «Ἅγιον Φῶς τοῦ Παναγίου Τάφου», ποὺ δῆθεν ἀνάβει μόνο του, καὶ ἡ φλόγα του δὲν καίει –σὲ νεώτερη προσαρμογὴ - βελτίωσι δὲν καίει τὰ 3 πρῶτα λεπτά, ὡς ποὺ νὰ ξεφύγῃ δηλαδὴ ἀπὸ τὸν πατριάρχη καὶ τοὺς συνεργάτες του καὶ νὰ διαδοθῇ στὸν ὑπόλοιπο ἀνόητο κόσμο–, δὲν εἶναι κειμήλιο· εἶναι μιὰ ἱερατικὴ ἀργυρολογικὴ ἀπάτη. ἡ ἀπάτη αὐτὴ εἶναι κληρονομιὰ εἰδωλολατρική. γινόταν καὶ σὲ δυὸ εἰδωλολατρικὰ προσκυνήματα στὰ Ὕπαιπα καὶ στὴν Ἱεροκαισάρεια τῆς Μ. Ἀσίας ἀπὸ εἰδωλολάτρες ἱερεῖς (Παυσανίας 5,27,5-6). ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρία εἰσήγαγαν στὸ «Χριστιανισμὸ» τὸ «Ἅγιον Φῶς» οἱ παπικοὶ μετὰ τὴν ἀπόσχισί τους ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ πίστι κι ἐκκλησία. τὸν ΙΖ' αἰῶνα, λόγῳ τῆς παρατεινόμενης τουρκοκρατίας οἱ παπικοὶ πούλησαν τὴν πατέντα τοῦ «Ἁγίου Φωτὸς» στὸ ὀρθόδοξο πατριαρχεῖο Ἰεροσολύμων μὲ τὸν ὅρο νὰ μὴν ἀποκαλύψουν μετὰ τὴν ἀγορά του ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους τὸ μυστικὸ τῆς ἀπάτης. τὸ ὑλικὸ ἀντάλλαγμα ποὺ πῆραν οἱ παπικοὶ ἦταν νὰ χαμηλώσουν οἱ τόνοι τῆς ὀρθοδόξου πολεμικῆς ἐναντίον τῆς παπικῆς οὐνίας καὶ τῆς διεισδύσεώς της στὶς ὀρθόδοξες χῶρες. τὴν ἀπάτη τοῦ «Ἁγίου Φωτὸς» κατήγγειλε πρῶτος σὲ εἰδικὴ μελέτη του ὁ ἀρχικὰ ἄθεος κι ἔπειτα «εὐσεβὴς» προτεσταντόφιλος Ἀδαμάντιος Κοραῆς, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴ μυστικὴ συναλλαγὴ μὲ τοὺς παπικοὺς καὶ τὴν εἰδωλολατρικὴ προέλευσι τοῦ «Ἁγίου Φωτός», τὶς ὁποῖες ἀποκαλύπτω ἐγὼ ἐδῶ. νόμιζε ὅτι τὸ «Ἅγιον Φῶς» ἦταν ἐφεύρεσι τῶν παπικῶν. ἀσφαλῶς κατὰ καιροὺς ἡ τεχνικὴ τοῦ φακιρικοῦ ἀνάμματός του βελτιώνεται. πολλοὶ πιστεύουν ὅτι γιὰ τέτοιον «ἱερὸ σκοπό», γιὰ τὴ στήριξι δῆθεν τῆς πίστεως τῶν ἀνθρώπων, δὲν εἶναι κακὸ νὰ κάνῃ κανεὶς μιὰ «θεοτικὴ ἀπάτη». κι αὐτὸ εἶναι μιὰ σατανικὴ αὐταπάτη. οὐδέποτε μὲ ἀπάτη ὠφελεῖται ἄνθρωπος· ὠφελοῦνται, οἰκονομικῶς βέβαια, μόνο αὐτοὶ ποὺ μοιράζονται τὰ βρόμικα κέρδη τῆς ἀπάτης, ἔχοντας πουλήσει ἀσφαλῶς πρῶτα τὴν ψυχή τους στὸ διάβολο. καὶ ὁπωσδήποτε γιὰ τόσα χρήματα βρίσκουν κάθε τρόπο ν' ἀνάβουν τὸ φῶς, ὅπως τὸ ἀνάβουν. τὸ «Ἅγιο Φῶς» ὅμως, ὅπως εἶπα, δὲν εἶναι κειμήλιο. εἶναι ἁπλῶς ἀπάτη. σήμερα χρησιμοποιεῖται γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἠλεκτρονικὴ τηλετεχνική. ἔγραψα εἰδικὰ γι' αὐτὸ καὶ γιὰ τὴν ἱστορία τῆς ἀπάτης καὶ ἄλλοτε περισσότερα.

5. Δῶρα τῶν μάγων

Χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν προσέφεραν οἱ μάγοι στὸ νήπιο Χριστὸ στὴ Βηθλεέμ, ὅταν τὸν προσκύνησαν (Μθ 2,11)· δηλαδὴ χρυσᾶ νομίσματα (χρῆμα) καὶ δοχεῖα μὲ δυὸ πανάκριβα στερεὰ θυμιώμενα ἀρώματα (ἀποσμητικὰ χώρου). κι ἀμέσως τὴν ἄλλη μέρα ὁ Ἰωσὴφ μὲ τὸ Χριστὸ καὶ τὴ μητέρα του ἔφυγαν γιὰ τὴν Αἴγυπτο, γιὰ νὰ γλυτώση τὸ παιδὶ ἀπὸ τὸ μαχαίρι τοῦ Ἡρῴδου. κι ἔμειναν ἐκεῖ περίπου ἓξ χρόνια. σὲ ξένο μέρος ἐκεῖνον τὸν καιρὸ πολὺ δύσκολα εὕρισκε κανεὶς ἐργασία καὶ πολὺ δύσκολα ἐπιβίωνε. εὐτυχῶς ὁ φτωχὸς Ἰωσὴφ εἶχε τὰ χρήματα καὶ τὰ πανάκριβα ἐμπορεύματα τῶν μάγων, ποὺ ἦταν γι' αὐτὸν μιὰ μικρὴ περιουσία, κι αὐτὰ κάλυψαν μερικῶς ἢ συνολικῶς τὶς βιοτικὲς ἀνάγκες τῆς ἁγίας οἰκογενείας. φρόντισε γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἡ θεία πρόνοια.

Χρῆμα ἦταν λοιπόν, ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ἐπιβίωσί τους. ἔτσι ὡς χρῆμα βιοπορισμοῦ ἐννοοῦσαν τὰ δῶρα τῶν μάγων τὸν ἕκτο αἰῶνα ὅλοι οἱ Χριστιανοί, ὅλη ἡ ἐκκλησία, ὅπως φαίνεται στὴν τελευταία στροφὴ τῆς πρώτης ᾠδῆς τοῦ Ῥωμανοῦ τοῦ μελῳδοῦ, ἐκείνη ποὺ ἀρχίζει μὲ τὸ στίχο

Ἡ παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει

καὶ τελειώνει μὲ τοὺς στίχους ποὺ φέρονται ὡς λόγια τῆς μητέρας τοῦ Χριστοῦ καὶ λένε·

Ἰδοὺ γὰρ μάγοι... δῶρα προσφέρουσι
χρήσιμα καλὰ λίαν ζητούμενα (στὴν ἀγορά)·
αὐτῶν γὰρ χρήζω, ἐπειδὴ μέλλω
ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον μολεῖν καὶ φεύγειν σὺν σοὶ
διὰ σέ, ...
παιδίον νέον ὁ πρὸ αἰώνων θεός.

ὁ Χριστὸς καὶ ἡ μητέρα του ἀσφαλῶς θυμοῦνταν τὸ χρῆμα ἐκεῖνο μόνο σὰν ἕνα ἐπίγειο κι ἐγκόσμιο ἀγαθὸ ἀπαραίτητο στὴ δύσκολη περίστασί τους ὡς μέσο ἐπιβιώσεώς των. καὶ ἀσφαλῶς δὲν κράτησαν οὔτε ἐνθύμιο. μόνο τρελλὸς μπορεῖ νὰ φανταστῇ κάτι τέτοιο. ὁ Χριστὸς καὶ ἡ μητέρα του δὲν ἦταν συλλέκτες κειμηλίων καὶ νομισμάτων.

Ἐν τούτοις στὴν ἁγιορείτικη μονὴ Βατοπεδίου «διασώθηκαν» τὰ «δῶρα τῶν μάγων», κάτι ὄγκοι δυσδιάκριτου ὑλικοῦ, εἶδος σκουπιδιῶν, τὰ ὁποῖα οἱ μοναχοὶ βγάζουν ἔξω «στὸν κόσμο» τὸν ἁμαρτωλὸ γιὰ προσκύνησι καὶ εἰσπράξεις· ὅποτε λαχταρήσουν τέτοιες. εἶναι ἀλήθεια ὅτι δὲν ἄκουσα οὔτε διάβασα ποτὲ τὴν ἔκφρασι· «Δῶρα τῶν μάγων, πρεσβεύσατε ὑπὲρ ἡμῶν», ἀλλ' εἶναι ἐξ ἴσου ἀλήθεια ὅτι, κι ἂν ἀκόμη τὰ «δῶρα» αὐτὰ ἦταν ἀληθινά, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ προσκυνοῦνται· διότι κοντολογὶς προσκυνοῦνται κι αὐτά. ἀλήθεια

θὰ προσκυνούσατε ποτὲ τὸ πορτοφόλι τοῦ Χριστοῦ, ὅπου ἔβαζε τὰ χρήματά του, ὅταν πληρωνόταν τὸ μεροκάματό του ὡς *τέκτων*, μὲ τὸ ὁποῖο συντηροῦσε τὸν ἑαυτό του καὶ τὴ μητέρα του; θὰ προσκυνούσατε τὰ παλιά του ἐσώρουχα, ἂν διασῴζονταν καὶ τὰ βρίσκαμε, ἢ ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὰ δίχτυα τοῦ Πέτρου ἢ τὴν ὁδοιπορικὴ μαγκούρα τοῦ Παύλου ἢ τὸ κουτάλι τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου; καὶ δὲν θὰ ἦταν φρενοβλάβεια; θὰ προσκυνούσατε τὰ πέταλα τοῦ γαϊδάρου, μὲ τὸν ὁποῖο μπῆκε ὁ Χριστὸς στὰ Ἱεροσόλυμα; τρελλάθηκε ὁ Χριστιανικὸς κόσμος;

Ἔχω διαβάσει σὲ βυζαντινὸ κείμενο ὅτι «σῳζόταν» καὶ προσκυνοῦνταν μιὰ ξεραμένη σταγόνα γάλατος, ποὺ εἶχε ἐκτιναχτῆ καὶ πιτσιλιστῆ ἀπὸ τὸ μαστὸ τῆς «Παναγίας», καθὼς τὸ θηλάζον βρέφος της διέκοψε τὸ θηλασμὸ ἀπότομα, ἐπειδὴ τρόμαξε, ὅταν ὡραματίστηκε τὴ μέλλουσα σταύρωσί του. μιὰ ποὺ δὲν τοὺς πάει νὰ ἔχουν λείψανα τῆς «Παναγίας», ἔχουν ξεραμμένο γάλα της οἱ ἀθεόφοβοι. διάβασα σὲ λατινικὴ ἐπιστολὴ τοῦ πάπα Ῥώμης Γρηγορίου Α' (590-604) πρὸς τὸν Ἀναστάσιο Α' Ἀντιοχείας ὅτι τοῦ στέλνει τὰ θαυματουργικὰ καὶ ἰαματικὰ κλειδιὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, τὰ ὁποῖα παρέδωσε ὁ Χριστὸς στὸν ἀπόστολο Πέτρο (Μθ 74,7) καὶ ...πρῶτο πάπα Ῥώμης, ἂν καὶ παντρεμένον! (Beati Petri apostoli vobis claves transmisi, quae super aegros positae multis solent miraculis coruscare Epist. 1,26 PL 77,480a). σὰν ἀντάλλαγμα ὁ πάπας τῆς Ῥώμης σὲ τέσσερες ἑπόμενες ἐπιστολές του ζητοῦσε ἀπὸ τὸν Ἀναστάσιο νὰ καθαιρέσῃ κι ἀφορίσῃ τὸν πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννη Γ', ἐπειδὴ πῆρε τὸν τίτλο «οἰκουμενικός» (Epist. 5,39· 5,43· 7,27· 7,40· PL 77,763· 771· 883· 898). ὁ κάθε πάπας Ῥώμης, ὅταν θέλῃ ν' ἀποπλανήσῃ μιὰ ἐκκλησία, γιὰ νὰ τὴ βάλῃ κάτω ἀπὸ τὰ φορολογικὰ σκέλη του, ἀρχίζει νὰ τὴν πλημμυρίζῃ μὲ τέτοια δῶρα· λείψανα, κειμήλια, καὶ ἄλλα τέτοια· στὴ Ῥώμη ἔχουν μεγάλες ἀποθῆκες γεμάτες μὲ τέτοια. μιλάει λοιπὸν γιὰ κλειδιὰ τοῦ παραδείσου, ποὺ τοῦ τἄστειλε ταχυδρομικῶς· εἶναι σὰ νὰ λὲς «τὰ πέδιλα τῆς ἁγίας ἀναλήψεως». εἶδα παλαιοημερολογίτη ποὺ μοῦ ἔλεγε ὅτι στοὺς «Ἁγίους Τόπους» εἶδε τὴ *συκομορέα*, στὴν ὁποία ἀνέβηκε ὁ Ζακχαῖος, γιὰ νὰ δῇ τὸ Χριστό (Λκ 101,4), καὶ μοῦ ἔδειξε κι ἕνα κομμάτι ξύλο ἀπ' αὐτή· ἦταν ἕνας τάκος τόσο μεγάλος, ποὺ μποροῦσε νὰ στηρίξῃ ῥόδα αὐτοκινήτου. καὶ τὸν φιλοῦσε, κάνοντας τὸ σταυρό του, καὶ τὸν ξαναφιλοῦσε· τὸν τάκο! εἶχε δωροδοκήσει, μοῦ ἔλεγε, πανάκριβα μάλιστα, ἕνα μουσουλμάνο μαυραγορίτη «ἀρχαιοκάπηλο» Ἄραβα, γιὰ νὰ τοῦ τὸν πουλήσῃ, πάλι πανάκριβα. ὅταν τὸν ῥώτησα πῶς δὲν τελείωσε αὐτὴ ἡ συκομορέα, ὅταν τόσους αἰῶνες τόσοι ἄνθρωποι παίρνουν τόσο μεγάλα κομμάτια της, κι ὅτι θὰ

χρειαζόταν γι' αὐτὸ ἕνα ἀπέραντο δάσος, μοῦ εἶπε μὲ σοβαρότητα ὅτι ἡ συκομορέα ἐκείνη εἶναι σὰν τοὺς πέντε ἄρτους, ποὺ ἔφαγαν πάνω ἀπὸ πέντε χιλιάδες ἄνθρωποι, καὶ περίσσεψαν δώδεκα κοφίνια κομμάτια (Μθ 65,7-11). δὲν τοῦ εἶπα τίποτε ἄλλο, διότι ἡ βλακεία εἶναι ἄτρωτη ἀπὸ ἐπιχειρήματα. ὁ Χριστὸς δηλαδὴ αἰῶνες τώρα θαυματουργώντας κάθε μέρα βοηθάει τοὺς Ἄραβες μωαμεθανοὺς μαυραγορῖτες νὰ αἰσχροκερδοῦν εἰσπράττοντας ἀντίτιμα τάκων καὶ δωροδοκίες μεγάλου ὕψους ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς!

Ἀσφαλῶς εἶναι ψεύτικα τὰ λεγόμενα «δῶρα τῶν μάγων» ποὺ φυλάσσονται στὴ μονὴ Βατοπεδίου, καὶ οἱ καλόγεροι πραγματοποιοῦν μ' αὐτὰ εἰσπράξεις ἀσύγκριτα μεγαλείτερες ἀπὸ τὴν ἀρχική τους ἀξία· καὶ κατ' ἐπανάληψιν.

6. Τιμία Ζώνη

Ἡ «Τιμία Ζώνη [τῆς Παναγίας]» κατὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ Ι' αἰῶνος ἄρχισε νὰ λέγεται ὅτι ἀνακαλύφθηκε στὰ τέλη τοῦ Δ' αἰῶνος ἀπὸ τὸν ὀλιγοφρενῆ αὐτοκράτορα Ἀρκάδιο (395-408), ἐκεῖνον ἐπὶ τοῦ ὁποίου καθαιρέθηκε ἀφωρίστηκε καὶ στὴ συνέχεια ἐξωρίστηκε καὶ δολοφονήθηκε σὰ σκυλὶ γιὰ σκότωμα ὁ μεγαλείτερος καὶ ἁγιώτερος ἀνὰ τοὺς αἰῶνες μεταποστολικὸς ἄντρας τῆς ἐκκλησίας Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. στὰ χρόνια τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος F' (889-912) ἡ «Τιμία Ζώνη» θεράπευσε μιὰ παλλακίδα του ἀπὸ πυρετό, ποὺ σήμερα θεραπεύεται μὲ ἕνα depon καὶ τότε περνοῦσε μὲ ὑπομονὴ μιᾶς ἡμέρας, κι ἀπὸ τότε ἐξυψώθηκε πολύ. φαίνεται ζώνη πρεσβυτέρου, ἄμφιο ἱερατικὸ δηλαδή, κι ἔχει ἐπάνω της κεντημένες εἰκόνες τεχνοτροπίας τοῦ Θ' αἰῶνος. κομμάτι της φυλάσσεται στὴν Ἁγιορειτικὴ μονὴ Βατοπεδίου χαρισμένο σ' αὐτὴ τὸ ΙΔ' αἰῶνα ἀπὸ τὸ Σέρβο ἡγεμόνα Λάζαρο (1371-89). ἡ μνήμη τῆς ἀνευρέσεώς της ἑορτάζεται στὶς 31 Αὐγούστου. κατὰ καιροὺς προτίθεται σὲ διάφορα μέρη γιὰ προσκύνησι, κι ἐκεῖ συρρέουν πλήθη θρήσκων, ἀσφαλῶς *οὐ κεναῖς χερσί,* μὲ πόθο τόσο ποὺ δὲν βιώθηκε ποτὲ γιὰ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου –κανεὶς δὲν σηκώθηκε ποτὲ ἀπὸ τὴν Καλαμάτα νὰρθῇ στὴ Θεσσαλονίκη οἰκογενειακῶς μὲ δαπάνες κομίστρων ξενοδοχείων κι ἐστιατορίων καὶ ἰσάξιες εἰσφορές, γιὰ νὰ κοινωνήσῃ–, ὁπότε ἀργυρολογοῦνται ποσὰ πολὺ χοντρά, ἀσυζητητεὶ τεράστια, καὶ παρ' ὅλο ποὺ ἡ «Τιμία Ζώνη» δὲν εἶναι δόγμα καὶ γενικὰ τὰ «κειμήλια» δὲν εἶναι δόγματα, οὔτε ἡ προσκύνησι κειμηλίων εἶναι δόγμα, ὅποιος τολμήσῃ μιὰ κριτικὴ ἐξέτασι τῆς γνησιότητός των ἢ τῆς προσκυνήσεώς των, θὰ βρῇ τὸ μπελᾶ του πολὺ χοντρά. ὁ φανατισμὸς τῶν Ταλιμπὰν ποὺ ἔχουν βουλιμία γιὰ ὑποκατάστατα καὶ εἰσπράξεις εἶναι πολὺ ἄγριος καὶ θανατηφόρος.

Αὐτὴ ἡ «Τιμία Ζώνη» δὲν πρέπει νὰ ἦταν ἐξ ἀρχῆς ἀπάτη σχεδιασμένη· ἔγινε ὅμως ἀπάτη στὴ συνέχεια. προφανῶς στὴν ἀρχὴ οἱ ὑποτακτικοὶ κάποιου «γέροντος» καὶ πρεσβυτέρου, ποὺ τὸν εἶχαν γιὰ ὅσιο, μετὰ τὸ θάνατό του φύλαγαν τὴν ἱερατικὴ ζώνη του ὡς «οἰκογενειακὸ» ἐνθύμιο τοῦ κελλιοῦ τους καὶ τὴν ἔλεγαν «ἡ τιμία ζώνη του». ὅταν πέθαναν κι αὐτοί, κι ὁ γέροντάς τους λησμονήθηκε, σὲ τρίτο χρόνο ἡ «τιμία ζώνη του» ἔμεινε σὲ σκευοφυλάκιο ὡς κάποια «τιμία ζώνη», κι ἀργότερα θεωρήθηκε ὡς «ἡ Τιμία Ζώνη τῆς Παναγίας»· κι αὐτὴ ἡ διολίσθησι πρέπει νἄγινε σὲ ναὸ τῆς Παναγίας. ἀφοῦ ἀπὸ τὸ Χριστὸ «ἔχουμε» τὸ σταυρό του, ἔπρεπε κι ἀπὸ τὴν Παναγία νὰ ἔχουμε κάτι· τὴ ζώνη της. οἱ μῦθοι γίνονται κι ἔτσι. ὅταν ἡ «Τιμία Ζώνη τῆς Παναγίας», δηλαδὴ «... τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας», πραγματοποίησε καὶ εἰσπράξεις καὶ θαύματα, ἰδίως ἰαματικὰ κι ἀκριβοπληρωμένα, κανεὶς πιὰ δὲν μποροῦσε νὰ ξεπλύνῃ τὸ ψέμμα. συμβαίνουν συχνὰ τέτοιες παρανοήσεις. θυμοῦμαι, ὅταν ἤμουν ἔφηβος, στὸ μοναστήρι τοῦ Τιμίου Προδρόμου Σερρῶν, ὅπου φυλάσσεται ἡ κάρα τοῦ ἱδρυτοῦ της Ἰωάννου ἢ Ἰωαννικίου, μοναχοῦ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ὅλος ὁ κόσμος, ποὺ συνέρρεε στὸ πανηγύρι του, στὶς 29 Αὐγούστου, καὶ ἀσπαζόταν τὴν κάρα ἐκείνη, πίστευαν φανατικὰ ὅτι εἶναι ἡ κάρα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. οἱ μοναχοὶ ἀπέφευγαν νὰ κάνουν τὴν πρέπουσα διευκρίνισι, γιὰ νὰ μὴ μειωθοῦν οἱ εἰσπράξεις. καὶ κανεὶς ἄλλος δὲν μποροῦσε νὰ πείσῃ τὸν κόσμο γιὰ τὴν ἀλήθεια. σὲ γνώστη οἱ μοναχοὶ ἰσχυρίζονταν ὅτι «Δὲν λένε ψέμματα, ὅταν λένε ὅτι Εἶναι ἡ κάρα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ἀφοῦ κι αὐτὸν Ἰωάννη τὸν ἔλεγαν καὶ ἦταν ἄνθρωπος πολὺ ἅγιος».

Καὶ τί πρέπει νὰ γίνῃ μὲ τὰ κειμήλια; ἐκεῖνο ἀκριβῶς ποὺ ἔγινε μὲ τὸν χάλκινον ὄφιν τοῦ Μωϋσέως ἐπὶ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Ἐζεκίου (Βα 108,4-5), ὁ ὁποῖος ὄφις ἦταν καὶ ἀληθινὸ κειμήλιο, καὶ ὄχι σὰν τὰ ἐν λόγῳ ψεύτικα σκουπίδια.

Καὶ ἔρχομαι στὰ ἐνδότερα καὶ οὐσιωδέστερα τῆς ὑποθέσεως. αὐτὴ ἡ «ζώνη» παρὰ τὴν ἀπαρχαίωσί της καὶ τὴ σχετικὴ φθορά της δείχνει ὅτι εἶναι περίτεχνη καὶ πολυτελής. πρὶν φθαρῇ ἦταν ἕνα πανάκριβο φόρεμα. φανταστῆτε λοιπὸν ὅτι ἡ φτωχὴ καὶ πιστὴ καὶ ἁγνὴ καὶ σεμνὴ καὶ ταπεινόφρων καὶ συνετὴ παρθένος, τὴν ὁποία ὁ Κύριος διάλεξε γιὰ μητέρα του, ἦταν τόσο ξιππασμένη καὶ σπάταλη καὶ μανιακὴ γιὰ πολυτέλεια κι ἀλαζονεία τῆς χλιδῆς, ποὺ ἀγόρασε καὶ φοροῦσε αὐτὸ τὸ πολυτελέστατο φόρεμα! φανταστῆτε κι ὅτι αὐτὴ ἡ γνώμη μου γι' αὐτὸ τὸ σημερινὸ κουρέλι θεωρεῖται δογματική μου παρέκκλισι κι ἀσέβεια καὶ κακοδοξία καὶ ἁμαρτία! φανταστῆτε ὅτι ἂν κάποιοι ἔβρισκαν τὸ φθαρμένο καὶ ἄπλυτο βρακὶ τῆς –εὐτυχῶς ἀνύπαρκτης– ἁγίας Βαρβάρας, κι ἐγὼ σᾶς ἔλεγα

«Πετάξετέ το καὶ μὴν ξανασχοληθῆτε μ' αὐτὸ σὰν ψυχανώμαλοι», κάποιοι θὰ μὲ καταδίκαζαν γι' αὐτὸν τὸ λόγο μου ὡς κακόδοξο! λὲς καὶ τὸ βρακὶ τῆς «ἁγίας Βαρβάρας» εἶναι δόγμα! σὲ τέτοια περίπτωσι ποιοί θὰ ἦταν οἱ κακόδοξοι; ἐγὼ ἢ αὐτοὶ οἱ ψυχανώμαλοι; οἱ τέτοιοι σιγὰ σιγὰ «θὰ βροῦν» καὶ θὰ προσκυνοῦν καὶ θ' ἀσπάζωνται καὶ τὴν κουράδα τοῦ –εὐτυχῶς ἀνυπάρκτου– «Μ. Ἀντωνίου». καὶ ἤδη μ' αὐτὲς τὶς παλαβωμάρες των ὑποκαθιστοῦν τὴ Χριστιανικὴ πίστι καὶ τὴν Ἁγία Γραφή.

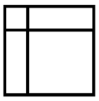

15. Τίμιο ξύλο

Ἔτσι λέγεται κάθε δῆθεν κομμάτι ἀπὸ τὸ σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ, θαυματουργὸ καὶ κυρίως θεραπευτικό, καὶ προφυλακτικὸ ἀπὸ βέλος ἢ βόλι ἢ σφαῖρα πολεμικοῦ ὅπλου, πολὺ ἀποτελεσματικώτερο ἀπὸ τὸ καλλίτερο ἀλεξίσφαιρο γιλέκο. τὸ σταυρὸ «τὸν βρῆκε» δῆθεν ἡ μητέρα τοῦ Μ. Κωνσταντίνου Ἑλένη καὶ ἀδερφὴ ἢ ἐξαδέρφη τοῦ ἐπισκόπου Νικομηδείας, τοῦ οὐσιαστικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἀρειανῶν. ὅπως εἶπα ἡ Ἑλένη ἦταν ἀρειανή, καὶ γιὰ λογαριασμὸ τῶν ἀρειανῶν «βρῆκε τὸ σταυρό», γιὰ νὰ ἐπιδειχτοῦν καὶ νὰ κοκορευτοῦν ὡς θεόθεν ἐπιδοκιμασμένοι ἀποδεκτοὶ κι ἐγκεκριμένοι «Χριστιανοί», εἰς βάρος τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ποὺ δέχονταν τὴν ἴση τῷ Πατρὶ θεότητα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποία ἀρνοῦνταν οἱ ἀρειανοί. κατὰ τὴ συναξαριστικὴ παράδοσι ἡ Ἑλένη βρῆκε ἀνασκαφικῶς τρεῖς ὁμοίους σταυρούς, τὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοὺς τῶν δύο λῃστῶν· ἀλλὰ «πάνω ἀπὸ τὸ σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ φύτρωνε ἄφθονος βασιλικός –γι' αὐτὸ καὶ ὠνομάστηκε «βασιλικὸς» (=τοῦ βασιλέως Χριστοῦ)–, ἐνῷ πάνω ἀπὸ τοὺς δυὸ σταυροὺς τῶν λῃστῶν δὲν φύτρωνε τίποτε. κι ἀπ' αὐτὸν τὸν βασιλικὸ προσδιορίστηκε ὁ τοῦ Χριστοῦ! καὶ τρεῖς αἰῶνες θαμμένοι γυμνοὶ στὸ χῶμα οἱ τρεῖς ξύλινοι σταυροὶ «δὲν σάπισαν». δὲν σάπισαν δηλαδὴ ὄχι μόνον ὁ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' οὔτε καὶ οἱ σταυροὶ τῶν λῃστῶν· οὔτε ὁ σταυρὸς τοῦ ἀμετανοήτου κακοῦ λῃστοῦ!

Ἐν πάσῃ περιπτώσει οἱ Βυζαντινοὶ «εἶδαν πολλὰ θαύματα», καὶ ἰδίως «θεραπεῖες, ἀπὸ τὸ σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ»· μέχρι καὶ «προστασία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸν κίνδυνο τῶν βαρβάρων». κι

αὐτὰ σταμάτησαν μετὰ 1100 χρόνια καὶ παραπάνω, ὅταν ἡ ὑπὲρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θαυματοποιία διακόπηκε ἐπὶ τῶν Τούρκων. ἀπὸ τὴ σῆψι δηλαδὴ ὁ σταυρὸς ἐκεῖνος γλύτωσε, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς Τούρκους δὲν γλύτωσε. παρὰ ταῦτα μέχρι σήμερα «ὑπάρχουν κομμάτια του» φυλασσόμενα κυρίως σὲ μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους. κατώρθωσα ν' ἀποφύγω νὰ τὰ δῶ· διότι ἂν δὲν κατώρθωνα, θὰ ἔπρεπε νὰ τὰ προσκυνήσω κάτω ἀπὸ τὸ αὐστηρὸ βλέμμα τοῦ ἐπιβλέποντος μοναχοῦ. μυρίστηκαν ὅμως οἱ μοναχοὶ τὴν ἀποφυγή μου καὶ φλογίστηκαν ἀπὸ ζῆλο ἐναντίον μου. εὐτυχῶς ἕνας ἀπ' αὐτοὺς σοφίστηκε, μᾶλλον «μὲ θεία ἀποκάλυψι», ὅτι ἀποφεύγω, ἐπειδὴ «κάποιο βαρύτατο ἁμάρτημά μου μ' ἔκανε ν' ἀποφεύγω ν' ἀσπασθῶ τὸ λατρευόμενο ξύλο, μήπως τὸ κομμάτι τοῦ σταυροῦ μὲ τιμωρήσῃ, θανατώνοντάς με ἢ τυφλώνοντάς με»! ἐγὼ ὅμως προκαλῶ τὸ κομμάτι αὐτὸ καὶ τώρα, ὄχι τὸν Κύριο, οὔτε τὴ σωτήρια γιὰ μένα σταύρωσί του, ἀλλὰ τὸ «ἄσηπτο» κούτσουρο τῆς Ἑλένης καὶ τῶν Βυζαντινῶν μόνο, τὸ προκαλῶ νὰ μὲ θανατώσῃ, ἐπειδὴ δὲν πιστεύω στὴ γνησιότητά του, οὔτε στὴ «δύναμί του», οὔτε τὸ σέβομαι. δὲν σέβομαι τέτοια κούτσουρα καὶ τέτοιους τάκους καὶ ἄλλη παρόμοια ξυλεία ἢ τάφους. εἶμαι Χριστιανός.

Ὁ ἀναστὰς Κύριος καὶ οἱ ἀπόστολοι οὐδέποτε ἐνδιαφέρθηκαν γιὰ τὸ ξύλο ἐκεῖνο, οὔτε γιὰ τὸ ποιά νοικοκυρὰ μαγείρεψε τὴ φακῆ της μ' ἐκεῖνο τὸ καυσόξυλο, οὔτε γιὰ τὸ τί ἀπέγινε ὁ ἄδειος τάφος τοῦ Χριστοῦ. δὲν ἦταν εἰδωλολάτρες γιὰ νὰ πιστεύουν σὲ ξύλινα ξόανα καὶ ἄλλα εἴδωλα καὶ «ἅγια μνήματα» ἢ ἄλλα παρόμοια κούτσουρα καὶ ἄδειους τάφους καὶ ἄχρηστη ξυλεία. γι' αὐτὸ καὶ πουθενὰ στὰ Εὐαγγέλια καὶ στὴ λοιπὴ Βίβλο δὲν ἀναφέρονται αὐτὰ μετὰ τὴ χρῆσι τους γιὰ τὴ θανάτωσι τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν τριήμερη ταφή του. δὲν πίστευαν σὲ εἴδωλα ξύλινα ἢ μαρμάρινα ἢ χάλκινα. ἀπὸ τὸ Βυζάντιο καὶ μέχρι τὰ χρόνια μας πολλοὶ τὰ λάτρευαν αὐτά, μόνον ἐπειδὴ φαγουρίζονταν ἀπὸ τὴ φαγούρα τῆς εἰδωλολατρίας· ἐπειδὴ ὁ διάβολος, ποὺ ἄλλη δουλειὰ δὲν ἔχει, φρόντιζε γι' αὐτὴ τὴ μόλυνσί τους. στὰ λίγο παλιότερα χρόνια μας πολλοὶ πίστευαν ὅτι, ὅποιος ἔχει ἐπάνω του «τίμιο ξύλο», εἶναι ἄτρωτος ἀπὸ σπαθιὰ καὶ σφαῖρες καὶ εἶναι πιὸ ἀσφαλής, παρὰ ἂν φορῇ ἀλεξίσφαιρο γιλέκο. εἰδικὴ παλαβωμάρα. κατὰ τὰ ἴδια χρόνια πολλοὶ ἐπίσης θρησκόληπτοι πίστευαν κατ' ἀπομίμησι κι ἐπέκτασι καὶ στὸ «τίμιο ξυλάκι» ἀπὸ τὸ πάτωμα ἑνὸς ἁγιορειτικοῦ κελλιοῦ, ὅπου εἶχε κατοικήσει ὁ Νικόδημος Καλλιβούρτσης ἢ Ἁγιορείτης. ὅλοι οἱ τέτοιοι ἤθελαν ἕνα ξύλο καὶ γιὰ νὰ γιατρεύωνται ἀπ' ὅ,τι ἔπασχαν. βέβαια μία μόνο εἶναι ἡ νόσος ποὺ θεραπεύεται ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει μ' ἕνα γερὸ ξύλο· καταλαβαίνετε ποιά.

16. Κυριακὴ - ἑορτές

Στὰ χρόνια τῶν ἀποστόλων δὲν ὑπῆρχε καμμιὰ ἀπολύτως χριστιανικὴ ἑορτή. ὁ Παῦλος στὴν Πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολή του λέει· *Ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορείσθω. ὁ γὰρ φρονῶν τὴν ἡμέραν Κυρίῳ φρονεῖ, καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν Κυρίῳ οὐ φρονεῖ* (Ρω 25,5-6).

Μετάφρασι. *Ἄλλος φρονεῖ ὅτι διαφέρει μιὰ μέρα ἀπὸ τὴν ἄλλη, κι ἄλλος φρονεῖ ὅτι ὅλες οἱ μέρες εἶναι τὸ ἴδιο. ὁ καθένας νὰ βεβαιώνεται πλήρως στὴ δική του νοοτροπία. ἐκεῖνος ποὺ φρονεῖ ὅτι μιὰ μέρα ἔχει κάτι τὸ ἰδιαίτερο, γιὰ τὸν Κύριο τὸ φρονεῖ, κι ἐκεῖνος ποὺ μὲ τὸ φρόνημά του δὲν προσδιορίζει καμμία τέτοια μέρα, γιὰ τὸν Κύριο δὲν προσδιορίζει.*

Γιὰ τὸν Παῦλο ὅλες οἱ μέρες ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ γιὰ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Κυρίου εἶναι ἴδιες εὐκαιρίες γιὰ τὴν κήρυξί του. λίγο πιὸ πρὶν ὅμως στὴν Α' Πρὸς Κορινθίους (27,4) ἀναφέρει ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποία γίνεται *κυριακὸν δεῖπνον*, δηλαδὴ κοινὴ συνεστίασι τῶν Χριστιανῶν, κατὰ τὴν ὁποία ὅμως ἐμφανίζονται φαινόμενα ἁρπακτικῆς ἰδιοτελείας καὶ ἀδικίας· κι ὁ ἀπόστολος καταργεῖ τὴν κομμουνιστικὴ κοινοκτημοσύνη (Πξ 11,1)· «Νὰ τρῶτε ὁ καθένας στὸ σπίτι του δαπανώντας ἀπὸ τὸ πορτοφόλι του». κι ἀπὸ τότε ἔμεινε ἡ μόνο συμβολικὴ μοιρασιὰ ἀγαθῶν, τὸ μέχρι σήμερα λεγόμενο *ἀντίδωρον*, δηλαδὴ μοίρασμα μιᾶς μπουκιᾶς ἄρτου μόνον. ἡ μέρα αὐτὴ τῆς συγκεντρώσεως πρέπει ἀπὸ τότε νὰ λεγόταν σ' ὅλη τὴ μικρὴ Χριστιανωσύνη *κυριακὴ* ἡμέρα· δηλαδὴ ἡ *μία τῶν σαββάτων* (Μθ 125· Ἰω 46), ἡ πρώτη μέρα τῆς ἑβδομάδος, ἡ πρὶν ἀπὸ τὴ Δευτέρα. γιὰ τοὺς Χριστιανοὺς ἡ μέρα αὐτὴ εἶχε κάτι τὸ ἰδιαίτερο, ἐπειδὴ ὁ Κύριος κατ' αὐτὴν ἀναστήθηκε κι ἔκανε τὶς τέσσερες πρῶτες ἐμφανίσεις του ὡς ἀνεστημένος στοὺς μαθητάς του· στὴ Μαγδαληνὴ Μαρία, στὶς δυὸ μαζὶ Μαρίες, στοὺς δυὸ *πορευομένους εἰς Ἐμμαούς*, στοὺς πλὴν τοῦ Θωμᾶ δέκα (Μθ 125· Λκ 133· 134· Ἰω 46· Μρ 73). καὶ καθιερώθηκε αὐτὴ ἡ μέρα ὡς *ἡμέρα τοῦ Κυρίου*· ὁ Ἰωάννης στὴν Ἀποκάλυψι τὴ λέει *κυριακὴ ἡμέρα* (Ἀπ 2,2). λέγεται δέ, ὅπως προεξέθεσα καὶ *Μία σαββάτων* (Μθ 125,1), δηλαδὴ πρώτη τῆς ἑβδομάδος, ἡ πρὶν ἀπὸ τὴ Δευτέρα. οἱ Χριστιανοὶ καταργοῦν τὴν ἀργία τοῦ Σαββάτου, ποὺ ἦταν μόνον ἐργασιακὸ ῥεπό, καὶ χρίουν ἡμέρα ἀφιερωμένη στὸν Κύριο καὶ θεὸ Ἰησοῦ Χριστὸ τὴν ἑπομένη τοῦ Σαββάτου· καὶ τὴν ὀνομάζουν *ἡμέρα Κυριακή*. τὴν ἡμέρα αὐτή, ὅταν μετὰ τρεῖς αἰῶνες ὁ Μ. Κωνσταντῖνος θέλησε νὰ ὁρίση ἕνα ῥεπὸ γιὰ ὅλη

τὴν αὐτοκρατορία του, ἀπὸ τὴν Ἀγγλία μέχρι τὴν Περσία κι ἀπὸ τὴ Γερμανία μέχρι τὸ Σουδάν, τὴ διάλεξε ὡς κατ' ἐξοχὴν μὴ ἐργάσιμη μέρα, κι αὐτὴ ἔμεινε ὡς τέτοια μέχρι σήμερα κατὰ τὸ πρόσταγμά του, πρῶτα στὴν παραμεσόγειο αὐτοκρατορία του, ποὺ ἵδρυσε, κι ἔπειτα σχεδὸν σ' ὅλα τὰ κράτη τῆς γῆς. οἱ ἄλλες ἑορτὲς ἄρχισαν νὰ ἱδρύωνται μετὰ 120 χρόνια καὶ πρῶτο ἱδρύθηκε τὸ *πάσχα* γύρω στὸ 160. τὰ Χριστούγεννα ἱδρύθηκαν δεύτερα γύρω στὸ 380. στὴν ἀρχὴ ἱδρύονταν ἑορτὲς μόνο γιὰ τὸ Χριστό, οἱ ἀργότερα λεγόμενες *δεσποτικαὶ ἑορταί·* Μεταμόρφωσι κλπ.. ἀπὸ τὸν 7ο αἰῶνα (620 κ.έ.) ἄρχισαν νὰ ἱδρύωνται οἱ λεγόμενες *θεομητορικαὶ ἑορταί,* τὸν 10ο αἰῶνα ἐμφανίστηκαν οἱ ἑορτὲς τῶν ἁγίων. ὑπάρχουν *ἅγιοι* ὄντως ἅγιοι Χριστιανοί, ἅγιοι ἀνάξιοι καὶ φαῦλοι, ἅγιοι ἀνύπαρκτοι, καὶ ἅγιοι πρώην θεοὶ τῆς ἑλληνικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς εἰδωλολατρίας. ὅπως τοῦ ὀνόματος *Χριστιανοὶ* ἔγινε κατάχρησι, ἔτσι καὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ *ἅγιοι* ἔγινε πολλὴ κατάχρησι. δίνω ἐδῶ ἀπὸ ἕνα ὄνομα τοῦ καθενὸς ἀπὸ τὰ τέσσερα τέτοια ἤδη ἁγίων· ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ἅγιος Φανούριος, καὶ ἅγιος Σπυρίδων.

Ἕνα ἄλλο πολὺ γελοῖο εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἀνέφερα, ὅτι ἡ σημερινὴ ἐκκλησία δὲν δέχεται νὰ δώσῃ σὲ βαπτιζόμενο βρέφος ὄνομα ποὺ «δὲν ἔχει ἅγιο». δίνει ὅμως ὀνόματα θεῶν τῆς εἰδωλολατρίας, λ.χ. Δήμητρα, Ἀθηνᾶ, Ἀφροδίτη, Ἄρτεμις, Ἥρα, Ἄρης, Ἑρμῆς, Τρύφων, Πελαγία, Μαρῖνα, Βαρβάρα, Αἰκατερίνα. ὑπάρχουν δὲ περίπου 50 ὀνόματα βιβλικῶν ἁγίων προφητῶν καὶ ἀποστόλων, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα δὲν δίνονται ποτὲ σὲ παιδιὰ Χριστιανῶν. ὑπάρχουν καὶ ὀνόματα ὄχι ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀντικειμένων, ποὺ δίνονται σὲ παιδιά, π.χ. Σταῦρος· κι ὀνόματα γεωγραφικά, ποὺ δίνονται πάλι σὲ παιδιά, π.χ. Παναγιώτης. καὶ ὀνόματα ἀλλόκοτα, π.χ. Σαράντης· κι ὀνόματα μαγικά, π.χ. Στέργιος (γιὰ νὰ στεργιώσῃ). θὰ ἔλεγα νὰ καταργηθῇ αὐτὸς ὁ κανόνας ποὺ δὲν τηρεῖται, κι ὁ καθένας νὰ βάλῃ στὰ παιδιά του ὅ,τι ὄνομα θέλει. πρὶν ἀπὸ 35 χρόνια ἔδωσα στοὺς μαθητάς μου κατάλογο 1600 ὀνομάτων καὶ τὴν ὁδηγία νὰ ὀνομάζουν τ' ἀγόρια ὁ πατέρας καὶ τὰ κορίτσια ἡ μητέρα· καὶ νὰ δίνουν πρῶτα τὰ ὀνόματα τῶν τεσσάρων πάππων, κι ἔπειτα ὅσα διαλέγουν ἀπὸ τὸν κατάλογό μου. καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἦταν φρικτοὶ στὴν ὀνοματοδοσία. ἕνας πατέρας ἔδωσε στὴν κόρη του τὸ ὄνομα Χίμαιρα κι ἄλλος τὸ ὄνομα Φακῆ. μᾶλλον ἦταν ἐξωργισμένοι ποὺ οἱ γυναῖκες των τοὺς γέννησαν πάλι καὶ πάλι κορίτσια, καὶ ξέσπαζαν στὰ βρέφη.

17. *Πλυντήρια*

Πλυντήρια· στὸ σχηματισμὸ καὶ στὴ σημασία εἶναι ἀνάλογο μὲ τ' *Ἀνθεστήρια Ἀνθεσφόρια Ἀπατούρια Δημήτρια Διαβατήρια Ἐλευθέρια Θεσμοφόρια Καλλυντήρια Κομύρια Λάφρια Νικητήρια Νικηφόρια Σκιροφόρια Στεφανηφόρια Σωτήρια.* ἦταν σχεδὸν ὅλα πάνδημες ἑορτὲς καὶ πανηγύρεις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. κάθε τέτοια ἑορτὴ εἶχε τὸ σενάριό της ἢ συναξάριό της, τὸ ὁποῖο ἦταν καὶ πρόσχημα *ὀργίου* (=ἔργου, δρωμένου), καὶ τὸ *ὄργιον* ἢ ἐξ ἀρχῆς ἢ καὶ στὴν ἐξέλιξί του ἦταν ἢ γινόταν σχεδὸν πάντα σεξουαλικὸ ὄργιο. αὐτὸ εἶναι παρατηρημένο ἀπὸ παλιά, γι' αὐτὸ ἄλλωστε καὶ ἡ λέξι *ὄργιον* ἔχει πορνικὴ καὶ κιναιδικὴ φόρτισι, ἐνῷ ἀπὸ τὴν ἐτυμολογική της κατασκευὴ δὲν ἔχει τέτοια. ὅπως καὶ σήμερα ἡ ὁμόρριζη μὲ τὴ λέξι *ὄργιον* λέξι *ἔργον* ἔχει πορνικὴ φόρτισι ὄχι ἀπὸ τὴν ἐτυμολογία της ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς χρήσεώς της μόνον, ὅταν ἐννοῆται ὡς θεατρικὸ καὶ κινηματογραφικὸ «ἔργο». πλὴν τὸ τέτοιο τελεστικὸ κι ὀργιαστικὸ σενάριο τῶν *Πλυντηρίων* εἶναι μέχρι στιγμῆς ἀδιευκρίνιστο· ὄχι ὅμως καὶ δυσδιευκρίνιστο. τὰ *Πλυντήρια* εἶναι ἑορτὴ πολὺ ἐνδιαφέρουσα, διότι σήμερα εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς ἐντονώτερες εἰδωλολατρικὲς ἐπιβιώσεις· μὲ τὸν ἀπαραίτητο προσαρμοστικὸ μετασχηματισμό της βέβαια, κάτω ἀπὸ τὸν ὁποῖο κρύβεται τὸ δρώμενο σὰν ἐξαγιασμένο.

Σχεδὸν εἴκοσι ἀρχαῖοι ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς κι ἐπιγραφὲς μᾶς δίνουν πληροφορίες, πάντοτε ὡς ἐν παρόδῳ, γιὰ τὰ *Πλυντήρια* τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς στὴν Ἀθήνα, τῆς Δήμητρος στὴν Ἀρκαδία *(παρὰ Τελφουσίοις)*, ἢ ὁποιασδήποτε θεᾶς σὲ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος ὅπως στὴ Χίο καὶ στὴν Ἴο τῶν Κυκλάδων, ὅπου ὁ μήνας τῆς ἑορτῆς λεγόταν ἀπ' αὐτὴ *Πλυντηριών* (ὅπως τώρα λέγονται μῆνες *Παναγιάτης, Σταυριάτης, Ἀιδημητριάτης*), ἐνῷ στὴν Ἀθήνα σχετικὸς μήνας ἦταν ὁ *Θαργηλιών*. Αἰσχύλος, Εὐριπίδης, Ἀριστοφάνης, Ξενοφῶν, Λυκοῦργος, Ἐπιγραφὴ Χίου τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος, Ἐπιγραφὴ Ἴου τοῦ Γ' π.Χ., Καλλίμαχος, Πλούταρχος, Ἁρποκρατίων, Πολυδεύκης, Λέξεις ῥητορικαί, Ἡσύχιος, Φώτιος, Σούμμα, καὶ τὸ Ἐτυμολογικὸν τὸ μέγα, μαρτυροῦν γιὰ τὰ *Πλυντήρια* (Αἰσχύλος, Εὐμ., 79-80. Εὐριπίδης, Ἠλ., 1254-55. Ἀριστοφάνης, ἀπόσπ. 841 Edmonds, στὸ Φώτιο. Ξενοφῶν, Ἑλλ. 1,4,12. Λυκοῦργος, Περὶ τῆς ἱερείας, ἀπόσπ. 43, στὸν Ἁρποκρατίονα. Ἐπιγραφὴ Χίου 987,10 SIG 2. Ἐπιγραφὴ Ἴου 1010 IG 12,5, σ. 304. Καλλίμαχος, Εἰς λουτρὰ τῆς Παλλάδος (στίχοι 142). Πλούταρχος, Ἀλκ. 34,1-2. Ἁρποκρατίων, λ. Πλυντήρια. Πολυδεύ-

κης 8,141. Λέξεις ῥητορικαί, λ. κατανίπτης (Im. Bekkeri, Anecdota graeca). Ἡσύχιος, λ. Καλλυντήρια· Λουσία· λουτρίδες· Πλυντήρια. Φώτιος, λ. Καλλυντήρια καὶ Πλυντήρια· λουτρίδες. Σούμμα, λ. Πλυντήρια. Ἐτυμολογικὸν Μ., λ. ἡγητορία (418,50)· Καλλυντήρια καὶ Πλυντήρια (487,13)).

Δύο δὲ Λατῖνοι, ὁ Βάρρων κι ὁ Ὀβίδιος, μιλοῦν γιὰ τὴν ἐτρουσκικῆς προελεύσεως ὡς πρὸς τὸ δρώμενο καὶ ῥωμαϊκῆς ὡς πρὸς τὴ θεὰ ὁμόλογη καὶ παρόμοια ἑορτή τους *Purgamina* ποὺ θὰ πῇ «Καθαριστήρια» ἢ «Πλυντήρια» (Varro, De ling. lat. 6,32. Ovidius, Fasti 6,713-4).

Ἔχω παρατηρήσει ὅτι ὅσα ἑλληνικὰ θρησκευτικὰ - μυθολογικὰ στοιχεῖα εἶναι ὁμόλογα ἐτρουσκικῶν, εἶναι πελασγικά. διότι οἱ Ἐτροῦσκοι ἢ Τυρρηνοὶ ἢ Ῥασένα ἦταν χαμιτικὸς (ἀφρικανικὸς - αἰγυπτιακὸς) λαὸς ἀδελφὸς τῶν Πελασγῶν· καὶ οἱ δυό τους, ὅταν ὑποτάχθηκαν στοὺς εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς Ἕλληνες καὶ Ῥωμαίους, ὡς πιὸ «πολιτισμένοι» μετέδωσαν τὰ θρησκευτικά τους στοιχεῖα στοὺς κατακτητάς. πάντοτε ὁ ἄγνὸς βάρβαρος νικητὴς - κατακτητὴς μαθητεύει στὸν βρόμικο πολιτισμένο ἡττημένο - ὑπόδουλο. γι' αὐτὸ καὶ τὰ Πλυντήρια εἶναι *ὄργιον* πελασγικό, ὅπως ἄλλωστε καὶ ὅλα τὰ ὄργια καὶ οἱ σχετικὲς θεὲς Ἀθήνη, Δημήτηρ, κλπ.. στοὺς Ῥωμαίους ὅμως ἡ θεὰ *Vesta* εἶναι ῥωμαϊκή· διάδοχος προφανῶς στὸ ὄργιο κάποιας ἄλλης θεᾶς ἐτρουσκικῆς κι ὀργιαστικῆς, ὅπως στὴν Ἑλλάδα ὁ ἑλληνικὸς Διόνυσος εἶναι διάδοχος τοῦ πελασγικοῦ Ὑακίνθου καὶ τοῦ φοινικικοῦ Βάκχου, ἀργότερα καὶ ἡ Ἄρτεμις στὴ μὲν μητροπολιτικὴ Ἑλλάδα παραμένει θεὰ ἑλληνική, στὴ δὲ μικρασιατικὴ ἡ *μεγάλη Ἄρτεμις ἡ Ἐφεσία* εἶναι στὴν τελεστικὴ πρᾶξι ἡ Κυβέλη. οἱ διάδοχες θεότητες εἶναι κληρονόμοι τῶν ὀργίων τῶν προκατόχων τους. οἱ ἀρχικὲς θρησκεῖες τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων, ὅπως φαίνεται καὶ στὸν Ὅμηρο, δὲν ἦταν ὀργιαστικὲς καὶ μυστηριακές. τὸ ὀργιαστικὸ στοιχεῖο εἶναι κληρονομιὰ ἀφρικανικὴ - χαμιτικὴ (αἰγυπτιακὴ - πελασγικὴ - φοινικικὴ - ἐτρουσκική).

Στὴν Ἀθήνα στὶς 19 τοῦ μηνὸς Θαργηλιῶνος ἦταν τὰ Καλλυντήρια καὶ στὶς 29 τὰ Πλυντήρια. ὅπως σ' ἕνα σπίτι πρῶτα κάνουν τὴν οἰκοδομικὴ συντήρησι τὸ βάψιμο καὶ τὸν ἐξωραϊσμὸ τοῦ κτηρίου κι ἔπειτα πλύνουν τὸν οἰκιακὸ ἱματισμὸ (κλινοστρωμνὲς κουρτίνες τάπητες κλπ.), ἔτσι καὶ στοὺς ναοὺς πρῶτα συντηροῦσαν κι ἐξωράιζαν τὸ ναὸ κι ἔπειτα, προκειμένου γιὰ τὸν παρθενῶνα τῆς ἀκροπόλεως, στὸ τέλος, ἔπλυναν τὸ *βρέτας* ἢ *ξόανον* (=ξύλινο ἄγαλμα) τῆς *πολιούχου* θεᾶς Ἀθηνᾶς καὶ τὸ πέπλο της καὶ τ' ἄλλα ῥοῦχα της, ἐπειδὴ ἀπὸ τὰ πολλὰ θυμιατίσματα κι ἀπὸ κεριὰ καὶ καντήλια καπνίζονταν καὶ τὸ ξόανο καὶ τὰ ῥοῦχα του· ὁ γενικὸς ἐξωραϊσμὸς

ἦταν τὰ *Καλλυντήρια*· ἡ πλύσι τοῦ ξοάνου καὶ τοῦ πέπλου του ἦταν τὰ *Πλυντήρια*. οἱ ἐργασίες αὐτὲς μὲ τὰ χρόνια ἔγιναν ἑορτὲς καὶ πανηγύρεις. καὶ οἱ σχετικές ἡμέρες ἦταν *ἀποφράδες*. ὁ ὅρος στὴν ἀρχὴ σήμαινε *περίφραξιν*, ἀπὸ τὸ *ἀποφράσσω*, καὶ ὄχι «γρουσούζικες». ὁ ναὸς κατὰ τὶς ἐργασίες φραζόταν γύρω γύρω μὲ σχοινιὰ τεντωμένα σὲ πασσάλους ἢ κιονίσκους, ὅπως καὶ τώρα κάθε χῶρος ἐργασιῶν γίνεται μ' αὐτόν τὸν τρόπο ἀπρόσβατος γιὰ λίγες μέρες στοὺς «μὴ ἔχοντες ἐργασίαν». κι ἐπειδὴ οἱ σχετικοὶ ναοὶ στὶς μέρες τῆς τέτοιας ἀποφράξεως ἢ περιφράξεως δὲν εἶχαν ἑτοιμότητα ὑποδοχῆς τῶν λάτρεων, χρόνο μὲ τὸ χρόνο ὁ ὅρος *ἡμέραι ἀποφράδες* πῆρε τὴ σημασία «ἡμέρες χωρὶς τὴ θεϊκὴ προστασία», «γρουσούζικες»· στὴ λατινικὴ dies infandi, dies nefandi, dies nefasti.

Κατὰ τὰ *Πλυντήρια*, ἑορτὴ μεγάλη τελούμενη στὴ θάλασσα τοῦ Πειραιῶς, παρακολουθοῦσαν τὸ *ὄργιον*, δηλαδὴ τὸ δρώμενο ἢ τελούμενο, ὅλος ὁ λαός, κι ἀπὸ ἐπίσημη κι ἐποπτικὴ ἐξέδρα οἱ ἀρχὲς τῆς πόλεως· ὅπως γίνεται τώρα τὰ Φῶτα ποὺ ῥίχνουν τὸ σταυρὸ στὴ θάλασσα, τὸν βγάζουν κολυμβηταὶ ποὺ βουτᾶνε μ' ἕνα μαγιὸ μόνο, καὶ μοιράζεται τὸ «ὕδωρ τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ»· τότε ποὺ ἀγκωνίζονται κλωτσιοῦνται μαλλιοτραβιοῦνται καὶ δαγκάνονται ὅλες οἱ εὐλαβεῖς Κατίνες γιὰ τὸ ποιά θὰ τὸν πάρῃ στὸ ἀγγεῖο της γρηγορώτερα, γιὰ νὰ πιῇ νὰ πιτσιλιστῇ νὰ πασαλειφτῇ καὶ ἔτσι ν' ἁγιαστῇ· μόνο γαργάρες δὲν κάνει. τὸ ἔθιμο νὰ ῥίπτεται σταυρὸς σὲ θάλασσες λίμνες ποταμοὺς δεξαμενές, ἄγνωστο στὸ Βυζάντιο, στὴν τουρκοκρατούμενη Ἑλλάδα, καὶ καθ' ὅλο τὸν ΙΘ' αἰῶνα, ἐμφανίστηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ ἔτος 1874 στὴ θάλασσα τοῦ Πειραιῶς κι ἀπὸ κεῖ διαδόθηκε. στὰ λειτουργικὰ κείμενα, ποὺ διαβάζονται ἐκείνη τὴν ὥρα, δὲν φαίνεται. εἶναι φολκλορικὴ προσθήκη εἰδωλολατρικῆς προελεύσεως σὰν τὶς πιστολιὲς καὶ τὰ πυροτεχνήματα τῆς ἀναστάσεως ποὺ ἄρχισαν λίγο πρὸ τοῦ 1940. καὶ τὰ δυὸ τὰ πρόσθεσαν δήμαρχοι. γίνονται καὶ τέτοια. ὅπως εἶπα, στὸ Βυζάντιο κατὰ τὸ ΙΒ' αἰῶνα εἶχαν καρφιτσωθῆ ἔτσι στὴ θεία λειτουργία καὶ καρναβάλια· οἱ λειτουργοὶ ἱερεῖς ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ ἱερὸ βῆμα ντυμένοι καρναβάλια, ἀκόμη καὶ τετράποδα ζῷα. τὰ καρναβάλια αὐτὰ μαζὶ μὲ τοὺς καλικαντζάρους προῆλθαν ἀπὸ τὰ ῥωμαϊκὰ εἰδωλολατρικὰ ὄργια Saturnalia. κι ὅταν ὁ Θεόδωρος Βαλσαμῶν τὰ εἶδε καὶ διαμαρτυρήθηκε, τοῦ εἶπαν ἄγρια ὅτι αὐτὸ εἶναι ἱερὰ παράδοσι! (Ἑρμ. εἰς καν. 62 τῆς Πενθέκτης, PG 137,728-9).

Κατὰ τ' ἀρχαῖα Πλυντήρια ἔρριχναν τὸ ἀρχαϊκὸ ξύλινο κι ἐλαφρὸ ξόανο τῆς θεᾶς γυμνὸ στὴ θάλασσα τοῦ Πειραιῶς, ἔπεφταν μέσα καὶ οἱ συνήθως δυὸ *λουτρίδες* ἢ *πλυντρίδες* νεαρές, ὁλόγυμνες *ἱέρειαι* ἢ *ἱερόδουλοι*, οἱ ὁποῖες τὸ ἔπλυναν ἐπιμελῶς καὶ χωρὶς

βιασύνη, προφανῶς καὶ μὲ γυμνασμένο καὶ προβαρισμένο σκέρτσο καὶ νάζι, τὸ ὁποῖο ἀποτελοῦσε καλλιτεχνικὴ λατρευτικὴ παράδοσι, ὅπως, ἂς ποῦμε, ὁ χορὸς μιᾶς μπαλαρίνας μὲ τὸν παρτεναίρ της εἶναι «καλλιτεχνημένες» κινήσεις συνουσίας γιὰ ὀφθαλμοπορνικὸ χάζι· κι ὁ θεοσεβὴς λαὸς ὁ ἀποτελούμενος μόνο ἀπὸ ἄντρες –οἱ γυναῖκες συμμετεῖχαν μόνο στὶς ἑορτὲς *Θεσμοφόρια* καὶ *Σκιρροφόρια*–, οἱ θεοσεβεῖς ἄντρες ἔκαναν ὀφθαλμοπορνικὸ χάζι, κι ἔπειτα, περίπου γιὰ «ν' ἁγιαστοῦν» (ἡ λέξι *ἁγιάζομαι* δὲν χρησιμοποιόταν τότε), ἔπαιρναν κι ἔπιναν ἀπὸ τὸ νερὸ στὸ ὁποῖο λούστηκε ἡ γυμνὴ θεὰ καί γε οἱ ζωντανὲς ὁλόγυμνες ἱερόδουλες καὶ ῥαντίζονταν κιόλας μ' αὐτὸ καὶ πασαλείβονταν. (καὶ γύρω στὸ 1964 εἶχε δημοσιευτῆ στὶς ἐφημερίδες ῥεπορτὰζ γιὰ ἕνα ὀργιαστικὸ πάρτυ, ὅπου μιὰ ξεβγαλμένη ἑορτάζουσα, ἀφοῦ χόρεψε προκλητικὰ κι ἄναψε τὰ αἵματα τῶν ἀντρῶν, ποὺ τὴν ἔτρωγαν μὲ τὰ μάτια, στὸ τέλος μπροστὰ σ' ὅλους κατούρησε στὴ γόβα της, κι ἀπ' αὐτὴ τοὺς κέρασε, καὶ ἤπιαν ἀπὸ λίγο ὅλοι οἱ ἄντρες μὲ τὴ σειρά· φετιχιστικὰ καὶ κοπροβόρα ὄργια). οἱ εἰδωλολάτρες τὰ τέτοια ὄργια τὰ εἶχαν ἀναγάγει σὲ τρόπο λατρείας τοῦ θείου.

Ἔπειτα στὸν ἀρχαῖο Πειραιᾶ τὸν πέπλο καὶ τ' ἄλλα ῥοῦχα τῆς θεᾶς τὰ ἔπλυναν νεαροὶ κίναιδοι πρόπολοι - ὀργιασταὶ *ἱερεῖς* ἢ *ἱερόδουλοι*, οἱ λεγόμενοι *κατανίπται*, οἱ ὁποῖοι βουτοῦσαν κι αὐτοὶ ὁλόγυμνοι καὶ γίνονταν ὀφθαλμοπορνικὸ σοδομιτικὸ θέαμα στοὺς θεοσεβεῖς ἀρσενοκοῖτες.

Ἡ ἑορτὴ στὴν Ἀθήνα γινόταν καὶ πρὸς τιμὴν τῆς πρώτης *ἱερείας* τῆς πόλεως καὶ θυγατρὸς τοῦ Κέκροπος, τῆς *Ἀγραύλου*. σημαίνει δὲ ὡς ἁπλὸ προσηγορικὸ τὸ *ἄγραυλος* τὴ γυναῖκα, προφανῶς *πρόπολον - ὀργιάστριαν - πανηγυρίστριαν*, ἡ ὁποία κατὰ τὸ σχετικὸ πανηγύρι διανυκτέρευε μία τοὐλάχιστο νύχτα στὴν ὕπαιθρο μαζὶ μὲ τοὺς ὀργιαστὰς - πανηγυριστὰς ὡς νυχτοπερπατοῦσα πόρνη παραδιδόμενη στὸν καθένα καὶ *ἀνδριουμένη* (=οἰστρηλατούμενη καὶ λυσσασμένη γιὰ ἄντρες ἐπιβήτορες), ὅπως λέει κι ὁ προφήτης Ἰερεμίας, ὅταν ἀναφέρεται σ' ἕνα παρόμοιο εἰδωλολατρικὸ ὑπαίθριο νυχτερινὸ τελεστικὸ ὄργιο (Ἰε 2,36-38).

Κάποιοι πανηγυρισταί, μᾶλλον οἱ *κατανίπται ἱερεῖς - ἱερόδουλοι*, περιέφεραν ἔπειτα στὴν πόλι ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, δίσκο, ἢ κάνιστρο μὲ μιὰ *παλάθην σύκων*, δηλαδὴ ἀρμαθιὰ λιασμένων καὶ σταφιδιασμένων σύκων, ἐπειδὴ κατὰ τὸ σχετικὸ συναξάριο τὸ σῦκο ἦταν ὁ πρῶτος ἐξημερωμένος καρπὸς τῶν Ἀθηναίων καὶ δῶρο τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς σ' αὐτούς.

Ἀνάλογα ἑωρτάζονταν τὰ Πλυντήρια καὶ στ' ἄλλα μέρη τῆς νοτίου Ἑλλάδος καὶ τῶν νησιῶν, ὅπου, ὅπως ἀνέφερα, κι ὁ μήνας

τῆς ἑορτῆς λεγόταν *Πλυντηριών*. ὁ μήνας καὶ ἡ ἑορτὴ διὰ μέσου τῶν αἰώνων περνοῦσαν ἀπ' ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ἔτους, ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὅταν τὸ ἔτος εἶχε 365 ἡμέρες, οἱ μῆνες διωλίσθαιναν πρὸς τὰ μπρός, ἐνῷ ὅταν εἶχε 366, οἱ μῆνες διωλίσθαιναν πρὸς τὰ πίσω, διότι στὴν πραγματικότητα τὸ ἔτος διαρκεῖ 365,24 ἡμέρες.

Τελεστικὰ δρώμενα παρόμοια μὲ τὰ Πλυντήρια γίνονται καὶ στὴν Αἰθιοπία μὲ τὰ *ταλμπὸτ* (=φορητὰ ἱερὰ) καὶ σ' ἄλλες ἀφρικανικὲς χῶρες.

Πάνδημο ὀφθαλμοπορνικὸ τελεστικὸ *ὄργιον - θέαμα* οἱ ἀρχαῖοι εἶχαν καὶ τὰ *Νικολάια* στὰ Μύρα τῆς Λυκίας καὶ σ' ἄλλα μέρη τοῦ Αἰγαίου, κατὰ τὰ ὁποῖα ἑωρταζόταν ὁ *Νικόλαος* ἢ *Ποσειδῶν*, οἱ δὲ πανηγυρισταὶ λέγονταν *νικολαΐται*. ἱέρειες γυμνὲς *ἀνεδύοντο* κι ἔβγαιναν ἀπὸ τὴ θάλασσα σὰν *ἀναδυόμεναι Ἀφροδίται*. κάποτε τὸ ρόλο αὐτὸ τὸν ἔπαιξε ἡ διαβόητη πόρνη *Φρύνη*, καὶ οἱ νικολαΐται ἔκαναν χάζι κι ἐρεθίζονταν κι ἐκστασιάζονταν (Ἀπόσπ. Ἐπιγραφὴ Δήλου 320 (τοῦ Γ' π.Χ. αἰ.), τεμάχ. Β, στίχ. 63, ἔκδ. Durrbach, Paris 1926, τ. 2, σ. 90. Pap. Mag. Berlin. A καὶ B, πάπυρος 1, στίχ. 244. Θεοδώρητος, Ἑλλ. παθ. θερ., 7 PG 83,993d. πρβλ. καὶ Ἡρόδοτον 1,148,1. Στράβωνα 10,5,11. Ἀθήναιον 13,59).

Αὐτὰ γιὰ τὴν ἀρχαία εἰδωλολατρικὴ ἑορτὴ *Πλυντήρια*.

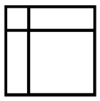

18. Δεκαπενταύγουστος

Τὸ καλοκαίρι ὑπῆρχε μιὰ πολὺ βρόμικη εἰδωλολατρικὴ ἑορτὴ γιὰ τὴ *Βασίλισσα τοῦ οὐρανοῦ ἢ Θεομήτειρα ἢ Παμμήτειρα* (=Ἀφροδίτην - Ἄρτεμιν Ἐφεσίαν - Κυβέλην - Ἴσιδα), γιὰ χάρι τῆς ὁποίας παρὰ λίγο νὰ δολοφονηθοῦν ὁ προφήτης Ἰερεμίας στὴν Αἴγυπτο (Ἰε 53,16-26) κι ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὴν Ἔφεσο τῆς Μ. Ἀσίας (Πξ 63,4-23). καὶ κατὰ τὸ δεκαπενθήμερο, τὸ ὁποῖο ἀργότερα μηνολογοῦνταν ὡς 1-15 Αὐγούστου, οἱ εἰδωλολάτρες νήστευαν πολὺ φανατικά, ἐπειδὴ ἡ Θεομήτειρα πενθοῦσε τὸν κίναιδο γιό της Ἄδωνιν ἢ Ὄσιριν, τὸν ὁποῖο εἶχαν κατασπαράξει μὲ καννιβαλικὲς δαγκωνιὲς σὲ ὁμαδικὸ σεξουαλικὸ ὄργιό τους οἱ ἀρσενοκοῖτες ἐπιβήτορές του (Δημώδης «Ἐπιτάφιος Θρῆνος Εἰς νεκρὸν Ἄδωνιν», στίχοι 1-46, ἔκδ. A. S. F. Gow, Oxonium, τόμ. Bucoloci Graeci, σελ. 166-167, τοῦ Β'

π.Χ. αἰῶνος, σὲ ποιητικὸ μέτρο καὶ μουσικὴ ὁλόιδια μὲ τὸ *Ἔρραναν τὸν τάφον αἱ μυροφόροι μύρα* τοῦ τωρινοῦ Ἐπιταφίου). ἡ Θεομήτειρα Ἀφροδίτη (θεὰ τῆς πορνείας) ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ τοὺς φονιᾶδες τοῦ γιοῦ της, ἀλλ' ὅταν ἐκεῖνοι τῆς ἐξήγησαν ὅτι τὸν σκότωσαν ὄχι ἀπὸ μῖσος ἀλλ' ἀπὸ ἀσυγκράτητο ἔρωτα, ἐκείνη τοὺς χαμογέλασε –αὐτὸ ἦταν τὸ πρῶτο χαμόγελό της μετὰ τὸ πολυήμερο πένθος της (15 μέρες)– καὶ νιώθοντας καμάρι γιὰ τοὺς τόσο βαρβάτους ἐραστὰς τοῦ πολυπόθητου γιοῦ της, τοὺς ἀθῴωσε ἀμέσως. κι ἐκεῖνοι ἑώρτασαν μαζί της μεγαλοπρεπῶς καὶ τρισχαρούμενοι κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς 15 Αὐγούστου, ὅταν οἱ εὐλαβεῖς εἰδωλολάτρες σταματοῦσαν τὴ δεκαπενθήμερη νηστεία τους τρισευτυχισμένοι γιὰ τὸ χαμόγελο τῆς χαροκαμμένης ἀλλὰ ὑπερήφανης Μαμᾶς.

Γύρω στὸ 1000 οἱ παγανίζοντες Βυζαντινοὶ ἄρχισαν νὰ νηστεύουν πολὺ ἐπιδεικτικὰ καὶ νταηλήδικα αὐτὴ τὴ νηστεία, ποὺ εἶχε ἐπιβιώσει ὡς παγανιστικὸ κατάλοιπο σὲ ἀπόμερα χωριά τους ὅπως τὰ καρναβάλια, ὡς πένθιμη νηστεία δῆθεν γιὰ τὴ *Θεομήτορα Παναγία,* τὴν ὁποία ταύτιζαν συγκρητιστικὰ μὲ ἕνα ἀπὸ τ' ἁγιώτερα βιβλικὰ πρόσωπα. ὅπως ἐν μέρει εἶπα, τὶς λέξεις *Παναγία* καὶ *Θεοτόκος,* γνωστὲς κι ἐν χρήσει στὰ εἰδωλολατρικὰ ἱεροκιναιδικὰ μοναστήρια ἤδη ἀπὸ τὸν Γ' π.Χ. αἰῶνα, εἰσήγαγε στὰ χριστιανικὰ κλίματα ὁ παραχαράκτης τοῦ κειμένου τῆς Π. Διαθήκης καὶ ἀρνητὴς τῆς θεότητος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ καταδικασμένος ἀπὸ τὴν Ε' οἰκουμενικὴ σύνοδο ὡς ὁ χειρότερος τῶν αἱρετικῶν ψυχοπαθὴς καὶ αὐτευνουχισμένος κίναιδος ἑλληνόγλωσσος Αἰγύπτιος Ὠριγένης. (Ὠριγένης, Ἐκλ. εἰς Δευτ., PG 12,813c· Εἰς Λουκ., 1 PG 17,329c. Σωκράτης, Ἐκκλ. ἱστ. 7,32 PG 67,812b. Ἡσύχιος, λ. Παναγία). τὶς λέξεις αὐτὲς τὶς εἶχε μάθει σὲ εἰδωλολατρικὰ μοναστήρια τῆς Νιτρίας καὶ τῆς Θηβαΐδος τῆς Αἰγύπτου, ὅπου εἶχε πάει νὰ εὐνουχιστῇ· διότι μόνον ἐκεῖ μποροῦσαν καὶ συνήθιζαν ν' αὐτευνουχίζωνται (οὐσιαστικῶς νὰ κάνουν «ἀλλαγὴ φύλου») καὶ νὰ θεραπεύουν ἐν συνεχείᾳ τὸ σχετικὸ τραῦμα, συνήθως θανάσιμο τότε. τὶς δυὸ αὐτὲς λέξεις *Παναγία* καὶ *Θεοτόκος* οὐδέποτε χρησιμοποιοῦν οἱ κατὰ ἕναν κι ἑνάμισυ αἰῶνα μεταγενέστεροι καὶ πολυγραφώτατοι καὶ στῦλοι τῆς ὀρθοδοξίας Μ. Ἀθανάσιος καὶ Ἰωάννης Χρυσόστομος. ὁ πρῶτος μάλιστα ἐπισημαίνει ὅτι εἶναι μεγάλη κακοδοξία ἡ χρῆσι τῆς λέξεως καὶ τῆς ἐννοίας *Θεοτόκος* (Ἀθανάσιος, Περὶ συνόδων Ἀριμ. καὶ Σελ., 27· 47· PG 26,737a· 776c Ἐπικτ., 5· 7· PG 26,1057 b· 1061b). δὲν λέει τὴ λέξι, ἀλλ' ἀναφέρει μόνο τὴν ἔννοια.

Τὸν 11° αἰῶνα συνῆλθε τοπικὴ σύνοδος στὴν Κωνσταντινούπολι, ἡ ὁποία ἀπαγόρευσε αὐστηρῶς τὴ νηστεία τοῦ Δεκαπενταυγούστου καὶ τὴ σχετικὴ ἑορτὴ ἐπὶ πατριάρχου Νικολάου Γ' (1084-1134)

καὶ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ (1081-1118)· ἄρα ἡ σύνοδος ἔγινε μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1084-1118. ἡ ἀπαγόρευσι διατυπώθηκε στὸν κανόνα 3 τῆς συνόδου (Θεόδωρος Βαλσαμῶν, Ἐρωτήσεις, 3 PG 138,940d-943a. καὶ Πηδάλιον, 734). ὁ λαὸς ὅμως μουλάρωσε, κι ἔγραφε τὴ σύνοδο στὰ τσαρούχια του.

Μετὰ 60 περίπου χρόνια ἐπὶ τῶν παποφίλων πατριάρχου Λουκᾶ Χρυσοβέργου (1156-69) καὶ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Α' Κομνηνοῦ (1143-80), συζητήθηκε ὅτι ἡ νηστεία καὶ ἡ ἑορτὴ αὐτὴ πρέπει νὰ μεταφερθῇ σὲ ἄλλο μῆνα, γιὰ νὰ μὴ φαίνεται ἡ εἰδωλολατρικὴ προέλευσί της (Θεόδωρος Βαλσαμῶν, Ἐνθ' ἀνωτέρω)· ἀλλ' ὁ παγανίζων καὶ μουλαρωμένος λαὸς ἀντέδρασε ἀνυποχώρητα καὶ τὴν κράτησε στὸ Δεκαπενταύγουστο· ὅ,τι συνέβη καὶ μὲ τὰ καρναβάλια ἢ τοὺς καλικαντζάρους (= σατύρους) τῶν Χριστουγέννων καὶ τῆς Ἀποκριᾶς. ὁ λαὸς («ὁ φύλαξ τῆς ὀρθοδοξίας»!), ὅπως φώναζε ἄγρια κι ἀπειλητικὰ ἐπὶ μὲν Ἰερεμίου «Ἐμεῖς θέλουμε νὰ λατρεύουμε καὶ νὰ *θυμιῶμεν στὴ Βασίλισσα τοῦ οὐρανοῦ*», ἐπὶ δὲ ἀποστόλου Παύλου «*Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις τῶν Ἐφεσίων*», κατώρθωσε καὶ τότε καὶ κράτησε καὶ τὴ νηστεία καὶ τὴν ἑορτὴ στὸ Δεκαπενταύγουστο.

Μάταια ὁ προφήτης Ἰερεμίας ξελαρυγγίστηκε νὰ κηρύττῃ στ' ἀπομεινάρια τῶν Ἑβραίων ποὺ κατὰ τὴν ἀρχὴ τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας εἶχαν καταφύγει στὴν Αἴγυπτο, ὅτι «Γι' αὐτὴ τὴ βρόμικη ἑορτὴ καὶ νηστεία ὁ Κύριος μᾶς παρέδωσε στὴν καταστροφὴ καὶ στὴν αἰχμαλωσία» (ἡ ὁποία σ' ἕνα χρόνο ἐπεκτάθηκε καὶ στὴν Αἴγυπτο, καὶ δὲν γλύτωσε τὴ σφαγὴ κανεὶς ἀπὸ τοὺς φανατικοὺς ἀντιρρησίες ἀκροατάς του· σφάχτηκαν ὅλοι).

Καὶ τὸ Βυζάντιο καταλύθηκε μετὰ 24 χρόνια (1204) ἀπὸ τοὺς Φράγκους γι' αὐτὴ τὴν κατάρα. οἱ παπικοί, θρήσκευμα ἰδιαιτέρως βρόμικο εἰδωλολατρικὸ μὲ ὄνομα χριστιανικό, ἐμπέδωσαν αὐτὴ τὴν αἰσχρὴ ἑορτὴ καὶ νηστεία. διότι αὐτοὶ ὡς γνωστὸν εἶναι τοιοῦτοι. τὸ 1261 οἱ Φράγκοι ἐκδιώχθηκαν ἀλλ' ὄχι ἀπὸ παντοῦ. ἔμειναν στὴ Μάνη, στὴν Κρήτη, στὰ Δωδεκάνησα, στὴ Χίο, στὶς Κυκλάδες μέχρι τὸ 1669, κι ἀκόμη περισσότερο, στὰ δὲ Ἑπτάνησα μέχρι τὸ 1809· κι ἐμπέδωσαν καλὰ ὅλες τὶς κακοήθειές των καί γε αὐτήν. τὸ 1825 εἰσήχθη ἀπὸ τὰ τέως βενετοκρατούμενα καὶ τότε ἀγγλοκρατούμενα Ἑπτάνησα στὴν πρωτεύουσα τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδος, τὸ Ναύπλιο, ἡ περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου, καὶ τὸ 1864, πρώτη χρονιὰ τῆς ἑνώσεως τῶν Ἑπτανήσων μὲ τὴν Ἑλλάδα κι ἐπὶ τοῦ ἄρτι ἐλθόντος Δανοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Γεωργίου Α' Γλύκσμπουργκ εἰσήχθη κι ὁ μέχρι τότε ἄγνωστος (Σικελικὸς) Ἐπιτάφιος Θρῆνος. πρῶτα στὸ Ἅγιονόρος, «τὸ κάστρο τῆς ὀρθοδοξίας», τὸ «θεματοφυλάκιο τῆς ἱερᾶς παραδόσεως». κι ἀπὸ κεῖ παντοῦ. ψάξτε στὴν πρὸ τοῦ 1825

Ἑλλάδα γιὰ τὴν περιφορὰ καὶ στὴν πρὸ τοῦ 1864 Ἑλλάδα γιὰ τὸ Θρῆνο, στὴν ἱστορία της, στὴν ἐπιστήμη της, στὴ λογοτεχνία της, στὴ λαογραφία της, νὰ βρῆτε μαρτυρία γι' αὐτὰ στὴν ὀρθόδοξη ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. ἂν βρῆτε, ἐγὼ θὰ φορέσω σκουλαρίκια στὰ ῥουθούνια μου, καὶ θὰ χορέψω ξυπόλυτος ὑπὸ τοὺς ἤχους τοῦ τὰμ τάμ. τὸ 1261 ἡ βυζαντινὴ «αὐτοκρατορία» ποὺ ἐλευθερώθηκε ἦταν ἕνα καχεκτικὸ κρατίδιο σὰν τὰ σημερινὰ Σκόπια. καὶ τὸ 1453 οἱ Τοῦρκοι τὸ κατασπάραξαν. ἀλλ' ἡ βρόμικη ἑορτὴ καὶ νηστεία τοῦ Δεκαπενταυγούστου μᾶς ἔμεινε ἀμανάτι.

Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ στὴν ἀρχαιότητα. ὁ προφήτης Ζαχαρίας, μιλώντας 130 χρόνια μετὰ τὸν Ἰερεμία κι 60 χρόνια μετὰ τὸ τέλος τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας καὶ τὴν ἐπάνοδο τῶν Ἑβραίων στὴ χώρα τους, στιγματίζει αὐτὴ τὴν καταραμένη κι ἀπαγορευμένη ἀπὸ τὸν Κύριο νηστεία, 2 μέρες κάθε ἑβδομάδα, ποὺ ἔχει σχέσι καὶ μὲ κάποιον ἐπιτάφιο θρῆνο (Ζα 4,7). αὐτὴ ἡ νηστεία συνεχίζεται μέχρι σήμερα στὴν ἐκκλησία ὡς νηστεία Τετάρτης καὶ Παρασκευῆς, καὶ κατάγεται ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, τὴ χώρα τῆς *βασιλίσσης τοῦ οὐρανοῦ,* ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας παρὰ λίγο θὰ δολοφονοῦνταν ὁ προφήτης Ἰερεμίας. μεταδόθηκε δὲ στὴ Χριστιανωσύνη μὲ τὸ ἀρειανικὸ ψευδεπίγραφο καὶ ἀπόκρυφο *Διαταγαὶ τῶν ἀποστόλων*. ἡ παρὰ φύσιν πουστιά, καὶ ἡ πάντοτε συνακόλουθός της μητριαρχία, μπορεῖ στὸ φυσιολογικὸ ἄνθρωπο νὰ εἶναι ἀδύνατες ἀπίθανες ἀνύπαρκτες κι ἀνεξήγητες ὡς ἀρέσκειες, ἀλλ' ἂν στὸ λαὸ ἐπικαθίσουν σὰ δαιμόνια, εἶναι ἀξερρίζωτες. μόνο γενικὴ σφαγὴ τῶν φορέων σὰν ἐκεῖνες τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἢ τῶν Τούρκων τὶς ἐξαλείφουν. στὴν ἐπανάστασι τοῦ 1821 οἱ Ἕλληνες εἶχαν πολλὲς κακοήθειες, ἀλλ' αὐτὴ δὲν τὴν εἶχαν· ἦταν ἄγνωστη, τὴν ἔφερε ὁ Λόρδος Βύρων, ποὺ ἦταν τοιοῦτος. ὅταν ἡ κακοήθεια αὐτὴ ἐπανέρχεται, τότε βασιλεύει ἡ *Βασίλισσα τοῦ οὐρανοῦ*· ἐπειδὴ ὁ λαὸς ἀποτελεῖται πλέον ἀπὸ ἁβροδίαιτα ἀγοράκια τῆς μαμᾶς ποὺ θέλουν τὴ λατρεία τῆς Μαμᾶς. γι' αὐτὸ ὑπολογίζω ὅτι ἀκόμα κι ὁ νεοφτιαγμένος θεούλης Παΐσιος μπροστὰ στὴ *Μαμὰ - Βασίλισσα τοῦ οὐρανοῦ* θὰ παρευδοκιμηθῇ· ἐκτὸς ἂν ἐκείνη τὸν υἱοθετήσῃ· γίνονται τέτοια συγκρητιστικὰ χαρμάνια στὴν εἰδωλολατρία· καὶ ἡ Μαμὰ θὰ χαμογελάσῃ στοὺς φονιᾶδες του. θὰ χαμογελάσῃ, ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ τακτὸ τελεστικὸ χαμόγελο θὰ τὸ σπάῃ κάθε χρόνο.

Τὰ γράφω αὐτά, γιὰ νὰ μὴν ἀγνοῆτε τὰ πατροπαράδοτα δαιμονικὰ καὶ βρόμικα. ἐγὼ βέβαια δὲν θ' ἀποπειραθῶ νὰ κάνω ὅ,τι προσπάθησαν νὰ κάνουν ὁ Ἰερεμίας, ὁ Ζαχαρίας, κι ὁ Παῦλος, γιὰ δύο λόγους. ἐπειδὴ κυρίως δὲν ἔχω τὴ δύναμι τῶν θεοπνεύστων ἐκείνων ἀντρῶν, κι ἐπειδὴ ἐπιπροσθέτως βρίσκομαι ἤδη σὲ βαθὺ

γῆρας. ἐκεῖνοι, ὅταν κήρυτταν ὅσα κήρυξαν, ἦταν πολύ νεώτεροι ἀπ' ὅ,τι εἶμαι ἐγὼ σήμερα, καὶ νιώθω τὶς ἀντοχές μου νὰ μ' ἐγκαταλείπουν πλέον ὁλοταχῶς. ὁ ἀγέραστος Κύριος τοῦ κόσμου καὶ πάναγνος νυμφίος τῆς ἐκκλησίας ἂς φροντίσῃ νὰ βγάλῃ ἄντρες πιστοὺς καὶ ἱκανούς, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐκβάλουν τὰ δαιμόνια καὶ θὰ καθαρίσουν τὴν ἐκκλησία.

9-12-2014

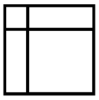

19. Ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο καὶ κομποσχοίνι

Τὸ 45 π.Χ. ὁ Ἕλληνας εἰδωλολάτρης ἀστρονόμος Σωσιγένης ἔκανε τὸ ἰουλιανὸ (=παλιὸ) ἡμερολόγιο, κι ὁ Ῥωμαῖος εἰδωλολάτρης αὐτοκράτορας Ἰούλιος Καῖσαρ τὸ καθιέρωσε ὡς νόμο τοῦ εἰδωλολατρικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, τοῦ κράτους ἐκείνου ποὺ ἐπὶ τρεῖς αἰῶνες δίωκε καὶ ἔσφαζε τοὺς Χριστιανούς.

Οἱ ἀρχαῖοι ποιμένες τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας στὴ χρῆσι τοῦ ὁποιουδήποτε ἡμερολογίου ἦταν τόσο οὐδέτεροι, ὅσο οἱ Χριστιανοὶ σήμερα εἶναι οὐδέτεροι στὴ χρῆσι ὁποιασδήποτε μάρκας αὐτοκινήτου. καὶ χρησιμοποιοῦσαν κατὰ τόπους τρία πολὺ διαφορετικὰ ἡμερολόγια, ὅλα σχεδιασμένα ἀπὸ μὴ Χριστιανούς· ἑλληνικό, ῥωμαϊκό, αἰγυπτιακό. στὰ ἑλληνικὰ ἢ ἑλληνόγλωσσα μέρη χρησιμοποιοῦσαν τὸ μακεδονικὸ ἑλληνικὸ ἡμερολόγιο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου τοὐλάχιστον μέχρι τὰ χρόνια τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου (610-641 μ.Χ.). γι' αὐτὸ κι ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (345-407) στὴν ὁμιλία του *Εἰς τὸ γενέθλιον τοῦ Χριστοῦ* (§ 4-5 PG 49,358) μετράει τοὺς δώδεκα μῆνες τοῦ ἔτους μὲ τὰ ἑλληνικὰ - μακεδονικὰ ὀνόματά τους *Δῖος Ἀπελλαῖος Αὐδηναῖος Περίτιος Δύστρος Ξανθικὸς Ἀρτεμίσιος Δαίσιος Πάνεμος Λώιος Γορπιαῖος Ὑπερβερεταῖος*, οἱ ὁποῖοι δὲν συνέπιπταν ἀκριβῶς μὲ τοὺς μῆνες ἄλλων ἡμερολογίων. λ.χ. στὸ μακεδονικὸ ἑλληνικὸ ἡμερολόγιο οἱ 11 μῆνες εἶχαν ἀπὸ 30 μέρες κι ὁ τελευταῖος *Ὑπερβερεταῖος* εἶχε 35 μέρες· γι' αὐτὸ καὶ λεγόταν *Ὑπερβερεταῖος* ἤτοι *Ὑπερφερεταῖος* = ὁ μήνας ποὺ *ὑπερφέρει*, δηλαδὴ τὸ παρατραβάει. τὸ ἡμερολόγιο αὐτὸ σ' 120 χρόνια ἔχανε ἕνα μῆνα. τὸ ἴδιο μακεδονικὸ ἡμερολόγιο χρησιμοποιοῦν κι ἄλλοι πατέρες καὶ μάλιστα κι ὁ συντάκτης τοῦ Πασχαλίου Χρονικοῦ, ποὺ

γράφτηκε γύρω στὸ 600. ἡ ἑλληνόγλωσση ἐκκλησία χρησιμοποιοῦσε τὸ μακεδονικὸ αὐτὸ ἡμερολόγιο περίπου μέχρι τὰ χρόνια τοῦ Φωτίου (9ος αἰώνας), ἀλλὰ μετὰ τὸ 641 μερικοὶ χρησιμοποιοῦσαν καὶ τὸ ῥωμαϊκὸ ἡμερολόγιο (τὸ ἰουλιανὸ ἢ παλιὸ) μὲ τὰ λατινικὰ ὀνόματα μηνῶν *Ἰανουάριος Φεβρουάριος Μάρτιος Ἀπρίλιος Μάιος Ἰούνιος Ἰούλιος Αὔγουστος Σεπτέμβριος Ὀκτώβριος Νοέμβριος Δεκέμβριος*, χωρὶς κανεὶς νὰ δημιουργῇ ζήτημα ἢ νὰ παριστάνῃ τὸν ὀρθοδοξαρᾶ παλαιοημερολογίτη. γύρω στὸ 900 ἐπικράτησε σιωπηρῶς ὡς μοναδικὸ τὸ λατινικὸ ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο (τὸ παλιό).

Δὲν ἀληθεύει ὅτι ἡ Α′ οἰκουμενικὴ σύνοδος (325) θέσπισε νὰ ἑορτάζεται τὸ πάσχα μόνο μὲ τὸ ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο (τὸ παλιό). αὐτὸ εἶναι φαντασίωσι καὶ ψέμμα μερικῶν ἀμαθῶν καὶ φανατικῶν γαυγισταρίων· σημερινὸς παραταξιακὸς μῦθος· καὶ ὡς ἐπιχείρημά τους εἶναι ἀπάτη· τσαρλατανικὴ ἀπατεωνία. ὁ Μ. Ἀθανάσιος, σύνεδρος τῆς Α′ οἰκουμενικῆς συνόδου, στὰς Ἑορταστικὰς Ἐπιστολάς του, μὲ τὶς ὁποῖες ἐπὶ 45 χρόνια (328-373) κατ᾽ ἐντολὴν τῆς Α′ οἰκουμενικῆς συνόδου ἐνημέρωνε κάθε χρόνο ὅλη τὴ χριστιανικὴ οἰκουμένη γιὰ τὸ ποιά εἶναι ἡ ἡμερομηνία τοῦ πάσχα τοῦ ἑπομένου ἔτους, πάντοτε γράφει· «Ἐσεῖς ποὺ εἶστε σ᾽ ἐκεῖνες κι ἐκεῖνες τὶς χῶρες, θὰ τὸ ἑορτάσετε στὶς τόσες τοῦ τάδε μηνὸς τοῦ δικοῦ σας ἡμερολογίου, κι ἐσεῖς ποὺ εἶστε σ᾽ ἐκεῖνες κι ἐκεῖνες τὶς χῶρες, θὰ τὸ ἑορτάσετε στὶς τόσες τοῦ τάδε μηνὸς τοῦ ἡμερολογίου σας, κι ἐσεῖς ποὺ εἶστε σ᾽ ἐκεῖνες κι ἐκεῖνες τὶς χῶρες, θὰ τὸ ἑορτάσετε στὶς τόσες τοῦ τάδε μηνός σας». κι ὁ ἴδιος, ὅταν ἦταν ἐλεύθερος στὴν ἕδρα του, τὸ ἑώρταζε στὶς τόσες τοῦ μηνὸς *Φαρμοῦθι* τοῦ αἰγυπτιακοῦ ἡμερολογίου, ἐνῷ, ὅταν ἦταν ἐξόριστος στὴ Γαλλία, τὸ ἑώρταζε στὶς τόσες *Ἀπριλίου* τοῦ λατινικοῦ ἡμερολογίου. διέφεραν δὲ τὰ ἡμερολόγια πολὺ ἀκόμη καὶ στὸν ἀριθμὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἔτους καὶ τῶν μηνῶν. τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ οἱ ἀπόστολοι. ὁ Παῦλος λ.χ. πήγαινε κατὰ τόπους καὶ κατὰ καιροὺς μὲ τέσσερα ἡμερολόγια. ὅσες φορὲς ἦταν στὰ Ἱεροσόλυμα, πήγαινε μὲ τὸ ἰουδαϊκό· ὅταν ἦταν στὴν Ἀντιόχεια ἢ στὴν Ἑλλάδα, πήγαινε μὲ τὸ ἑλληνικὸ μὲ τὸ ὁποῖο πήγαινε ἀργότερα κι ὁ Ἀντιοχεὺς Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος· ὅταν ἦταν γιὰ δυὸ χρόνια στὴ Ῥώμη, πήγαινε μὲ τὸ ἰουλιανό· κι ὅταν ἐπικοινωνοῦσε μὲ τοὺς ἀποστόλους Πέτρο Ἰωάννη Ἰούδα, ποὺ ἦταν στὴν αἰγυπτιακὴ Βαβυλῶνα τὴ μικρὴ (= Μέμφις - Κάιρο) (Α′ Πε 15,4), συνεννοοῦνταν μαζί τους μὲ τὸ αἰγυπτιακό. αὐτὸ μπορεῖ νὰ μὴ μαρτυρεῖται στὴν Κ. Διαθήκη, ἀλλ᾽ εἶναι αὐτονόητο· διότι δὲν μαρτυρεῖται καμμία συζήτησι γιὰ τέτοια τεχνικὰ θέματα. καὶ στὸ μωσαϊκὸ Νόμο λέει· «Ὅσοι γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο δὲν μπορεῖτε νὰ ἑορτάσετε τὸ πάσχα στὶς τόσες τοῦ τάδε μηνός, θὰ τὸ ἑορτάζετε

τὴν ἴδια μέρα τοῦ ἑπομένου μηνός» (Νο 193). καὶ μιὰ φορὰ ἐπὶ Ἐζεκίου καὶ Ἠσαΐου, ἐπειδὴ δὲν πρόλαβαν νὰ ὁλοκληρώσουν τὶς προετοιμασίες γιὰ τὸν ἑορτασμό, τὸ ἀνέβαλαν γιὰ τὴν ἴδια μέρα τοῦ ἑπομένου μηνὸς γιὰ ὅλο τὸ ἔθνος· κι ὅταν τὸ ἑώρτασαν, τοὺς ἄρεσε τόσο πολύ, ποὺ τὸ ξαναεώρτασαν καὶ τὴν ἑπομένη ἑβδομάδα (Πα 81,29-40). καὶ οὔτε ἐπὶ Ἠσαΐου οὔτε ἐπὶ Μ. Ἀθανασίου βρέθηκε κανεὶς ποὺ νὰ ἔχῃ ἀντίρρησι σὰν παλαιοημερολογίτης.

Τὸ 1582 ὁ Ἰταλὸς μὴ Χριστιανὸς ἀστρονόμος Λήλιος (Lelius) σχεδίασε τὸ νέο ἡμερολόγιο, τὸ σημερινό, ποὺ εἶναι τὸ ἀκριβέστερο ἀπ' ὅλα. κι ὁ τότε πάπας Ῥώμης Γρηγόριος 13ος (1572-85), ἕνα πολὺ ἀνήθικο ἄτομο, τὸ χρησιμοποίησε. μὲ διαταγή του τὸ δέχτηκαν κι ὅλες οἱ παπικὲς χῶρες τῆς Εὐρώπης. καὶ λίγο ἔπειτα τὸ δέχτηκαν καὶ οἱ ἄσπονδοι ἐχθροὶ τοῦ πάπα Ῥώμης, οἱ προτεστάντες (λουθηρανοί, σβιγγλιανοί, καλβινισταί, κι ἀγγλικανοί), ποὺ εἶχαν φύγει ἀπὸ τὸν παπισμὸ 70 χρόνια πιὸ μπροστά, ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸ (1582) τρώγονταν μὲ τοὺς παπικοὺς σὰν τὶς κεραμιδόγατες. ἡ Ἑλλάδα τὸ πῆρε τὸ 1923 ἀπὸ τὸ ἀγγλικὸ ἀστεροσκοπεῖο τοῦ Γκρήνουϊτς (Λονδῖνο), καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἀγγλικανικὴ αἵρεσι, οὔτε φυσικὰ ἀπὸ κανέναν πάπα ἢ ἄλλον αἱρετικό. καὶ ἡ ὀρθόδοξη ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ποὺ τὸ πῆρε ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ κράτος. ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ μεσοχρονιά (Μάρτιο), ἄρχισε νὰ τὸ ἐφαρμόζῃ μετὰ 9 μῆνες ἀπὸ τὴν πρωτοχρονιὰ τοῦ 1924. τὸ ἡμερολόγιο, ὅπως μᾶς ἔδωσαν σιωπηρὸ παράδειγμα καὶ οἱ πατέρες τῶν 9 πρώτων αἰώνων, εἶναι πρᾶγμα ἐπιστημονικό, ἀστρονομικό, τεχνικό, καὶ δὲν ἔχει καμμία σχέσι μὲ τὴ Χριστιανικὴ πίστι κι ἐκκλησία καὶ λατρεία. κι ὅμως τὸ 1924, τότε καὶ γι' αὐτὴ τὴν ἀλλαγή, ἔκαναν οἱ ὀρθοδοξαρᾶδες παλαιοημερολογῖτες τὸ σχίσμα τους κι ἔφυγαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. σὰ νὰ ἔκανε κάποιος σχίσμα τὸ 1948, ἐπειδὴ τότε ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς Ἄγγλους πήραμε τ' ἀντιβιωτικά (τὴν πενικιλλίνη), ἢ τὸ 1970, ἐπειδὴ τότε πήραμε τὸ ἠλεκτρικὸ ψυγεῖο ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς Γερμανοὺς καὶ πετάξαμε τὶς παγωνιέρες! παίχτηκαν δὲ τότε κι ἄλλα πράγματα ἀνομολόγητα τὸ 1924 κατὰ τὴν ἀπόσχισι κι ἀποστασία τῶν παλαιοημερολογιτῶν. ἦταν κάποιοι μητροπολῖτες ποὺ ἤθελαν πάρα πολὺ νὰ γίνουν ἀρχιεπίσκοποι ἢ τοὐλάχιστον νὰ μετατεθοῦν σὲ πλουσιώτερες μητροπόλεις, ἀλλὰ καταλάβαιναν ὅτι δὲν θὰ τοὺς γίνῃ ἡ ἐπιθυμία τους· ἦταν κάποιοι ἀρχιμανδρῖτες ποὺ καίγονταν νὰ γίνουν μητροπολῖτες, ἀλλ' ἔβλεπαν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα νὰ γίνουν· ἦταν κάποιοι λαϊκοὶ ποὺ εἶχαν μανία νὰ γίνουν παπᾶδες γιὰ τὰ τυχερὰ ποὺ λιγουρεύονταν, ἀλλ' ἦταν κατάφορτοι ἀπὸ κωλύματα γιὰ ἱερωσύνη· ἦταν καὶ κάποιοι καλόγεροι καὶ λοιποὶ καιροσκόποι, ποὺ ξηρογλείφονταν κι ἔκαναν ὄρεξι ν' ἁρπά-

ξουν ἀπὸ γυναικεῖα μοναστήρια τὶς μισὲς τοὐλάχιστο καλόγριες, γιὰ νὰ τὶς νέμωνται αὐτοὶ σὰν εἰσπράκτορες καὶ νὰ τὶς ποιμαίνουν αὐτοί, γιὰ νὰ παρηγοροῦν ἔτσι καὶ τὴν ἀπαρηγόρητη ἀγαμία τους· καὶ ξαφνικὰ μέσα στὴν ἀπελπισία ὅλων τους τοὺς ἦρθε σὰν ἀπροσδόκητο κι ἀνεπανάληπτο κελεπούρι - εὐκαιρία, ποὺ «δὲν ἔπρεπε νὰ τὴ χάσουν», τοὺς ἦρθε τὸ «ἐπιβεβλημένο» σχίσμα «γιὰ τὸ πατροπαράδοτο κι ὀρθόδοξο ἡμερολόγιο». συνετέλεσαν κι ἄλλα πολλὰ κι ἀνομολόγητα, καθὼς καὶ κάποια ξεγλιστρήματα ἐνόχων ἀπὸ ἐπικείμενες ἐκκλησιαστικὲς κυρώσεις. εἶχαν ἐπίσης οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ σχίσματος τότε τὴ βεβαιότητα ὅτι ἀπὸ τὰ 6.000.000 χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ, ποὺ εἶχε ἡ Ἑλλάδα τότε, θὰ πάρουν τὰ 4.000.000. παρέσυραν ὅμως μόνον 1.500.000, ποὺ καὶ δὲν τοὺς ἔμεινε οὔτε τὸ ἕνα δέκατο. καὶ γιὰ ὅλ' αὐτὰ πρέπει κάποτε νὰ γραφῇ μιὰ ἀκριβὴς καὶ πλήρης κι ἀμερόληπτη ἱστορία. κι ἐμένα μοῦ πρότεινε κάποτε ἕνας παλαιοημερολογίτης ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Τορόντο νὰ μὲ χειροτονήσῃ μητροπολίτη Η.Π.Α., καὶ δὲν τοῦ ἀπάντησα. μοῦ ἔγραψε καὶ δεύτερο γράμμα, καὶ τὸν ἐνέπαιξα ὡς ἑξῆς. τὸν ρώτησα πῶς ἀκριβῶς θὰ γίνουν οἱ διαδικασίες, μόλις ἀφιχθῶ στὸ Τορόντο, καὶ μοῦ εἶπε· «Πέμπτη ἂν φτάσῃς ἐδῶ, Παρασκευὴ σὲ κείρω μοναχό, Σάββατο σὲ χειροτονῶ διάκονο, Κυριακὴ πρεσβύτερο καὶ ἀρχιμανδρίτη, τὴν ἄλλη Κυριακὴ ἐπίσκοπο καὶ μητροπολίτη, καὶ τὴν τρίτη Κυριακὴ ἐνθρονίζεσαι στὴ μητρόπολί σου». τοῦ ἀπάντησα· «Χρειάζεται νὰ προσκομίσω βαφτισοχάρτι;». μοῦ ἀπαντάει ἔκπληκτος· «Βαφτισοχάρτι; ὄχι βέβαια!». καὶ τότε τοῦ ἔγραψα περίπου· «Δὲν ντρέπεσαι; λέτε ὅτι τὰ μυστήρια τοῦ νέου ἡμερολογίου εἶναι ἄκυρα, κι ἐγὼ βαπτίστηκα καὶ χρίστηκα μὲ τὸ νέο. δηλαδή, ὅταν θέλετε, τὰ μυστήριά μας εἶναι ἄκυρα, κι ὅταν βολεύεστε, εἶναι ἔγκυρα; τί ἐκκλησία εἶστε; ποιᾶς θρησκείας; δὲν ντρέπεσαι, ὑποκριτά; δέχεστε ἀπὸ τὸ νέο ἡμερολόγιο ὑποδίκους κι ἀποστάτες νεοημερολογῖτες ἐγγάμους πρεσβυτέρους χειροτονημένους, χωρὶς νὰ σᾶς ἐνοχλῇ ὅτι ἔχουν τὰ ἓξ πλὴν τοῦ εὐχελαίου μυστήρια (βάπτισμα, χρῖσμα, εὐχαριστία, ἐξομολόγησι, γάμο, χειροτονία) ἀπὸ τὸ νέο ἡμερολόγιο, τετελεσμένα μετὰ τὸ 1924, κι ἐξακολουθεῖτε νὰ κηρύττετε ὅτι «τὰ μυστήρια τοῦ νέου ἡμερολογίου εἶναι ὅλα ἄκυρα»; καὶ δὲν ξέρεις οὔτε ἂν εἶμαι βαπτισμένος Χριστιανός, ἢ ἀβάπτιστος μωαμεθανὸς ἢ βουδδιστής! δὲν ντρέπεστε τυχοδιῶκτες! εἶστε Χριστιανοὶ ἐσεῖς;». δὲν μοῦ ἀπάντησε. ἐκτὸς ἂν μὲ καταράστηκε καὶ δὲν τὸ πῆρα εἴδησι. μοῦ ἔκανε ἐντύπωσι κι ὅτι κάτω ἀπὸ τὴν ὑπογραφή του, ἐκεῖ ποὺ κάποιοι ταπεινολογώντας γράφουν «ὁ ἐλάχιστος», ὁ δὲ πάπας Ρώμης γράφει «servus servorum dei» (= δοῦλος τῶν δούλων τοῦ θεοῦ), αὐτὸς ἔγραφε «Ὁ σκώληξ τοῦ Τορόντο»! κάποιοι

τέτοιοι λοιπὸν τὸ 1924 ξεσήκωσαν καὶ φανάτισαν καὶ κούρντισαν εὐεξαπάτητους καὶ ἀγρίους ζηλωτάς, κι ἔγιναν μητροπολῖτες καὶ παπᾶδες καὶ ποιμένες θηλυκῶν, καὶ καπεταναῖοι μιᾶς νεοφτιαγμένης «ἐκκλησίας», ὅσοι ἦταν δημαγωγοί, ἐνῷ οἱ ναρκισσικοὶ καὶ κομπλεξικοὶ καὶ κοκορῖκοι καὶ φανατικοὶ λαϊκοὶ χόρτασαν δασκαλίκι κι ἐπιχειρηματολογικὸ κοκοριλίκι, ὅπως οἱ χιλιασταί· κι ὅλοι μαζὶ ὡς συνωμότες μιᾶς ἀνομολόγητης σιωπηρῆς συμφωνίας ἔπηξαν τὸ σχίσμα τους, συμπαρασύροντας γιὰ ἐκμετάλλευσι καὶ πλήθη μπουνταλάδων ἢ ἐξαρτημένων γυναικοπαίδων. τώρα εἶναι περίπου 10.000 σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἂν εἶναι ἀκόμη τόσοι· τότε ἦταν 1,5 ἑκατομμύριο. ἀλλὰ κι ἔτσι οἱ καιροσκόποι ἔφαγαν καλά· δυὸ μητροπολῖτες σ' 1,5 ἑκατομμύριο, οὐσιαστικὰ καὶ εἰσπρακτικὰ εἶναι ἀρχιεπίσκοποι. σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως, ὅσο λιγόστευε τὸ ποίμνιο, πλήθαιναν οἱ μητροπολῖτες κι ἀρχιεπίσκοποι, καὶ σχιζόμενοι σὲ δέκα παλαιοημερολογίτικες ἐκκλησίες, σὰν τοὺς προτεστάντες ποὺ ἀπὸ τέσσερες ἐκκλησίες ἔγιναν σήμερα χίλιες πενήντα, ἔγιναν καὶ οἱ παλαιοημερολογῖτες περίπου 90 μητροπολῖτες κι ἀρχιεπίσκοποι σὲ 10.000 ποίμνιο, καὶ εἶναι τώρα 10 διαφορετικὲς «ἐκκλησίες», πολὺ διαφορετικὲς μεταξύ τους, ποὺ ἀποκαλεῖ ἡ κάθε μία τὶς ἄλλες 9 «αἱρέσεις» καὶ «αἱρετικοὺς» καὶ ἡ κάθε μία θεωρεῖ τὰ μυστήρια τῆς ἄλλης ἄκυρα! ὀρθοδοξαράδικη μετεξέλιξι.

Ὁ ἴδιος πάπας Ῥώμης Γρηγόριος 13ος, τὸ ἴδιο ἐκεῖνο ἔτος 1582, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ χρῆσι τοῦ νέου ἡμερολογίου ἔκανε καὶ ἄλλα δύο πράγματα· πρῶτον, δηλαδὴ δεύτερον μετὰ τὴν προειρημένη ἀποδοχὴ τοῦ νέου ἡμερολογίου τοῦ Ληλίου, ἔκανε καὶ μιὰ Συλλογὴ τῶν κανόνων τῶν ἐκκλησιαστικῶν συνόδων μὲ πολλὰ δικά του σχόλια κατάφορτα μὲ παπικὲς παρλαπίπες καὶ διαστρεβλώσεις τῆς ἀληθείας καὶ κακοδοξίες καὶ κακοήθειες, τὴν ὁποία ἐπέγραψε *Corpus Iuris Graecorum Canonicum, MDLXXXII (= 1582)*, ἀπ' ὅπου ἀντλεῖ πάρα πολλά, πάντοτε μὲ τὴν παραπομπὴ *Γιοῦρις Γραικόρουμ*, ὁ Ἁγιορείτης Νικόδημος Καλλιβούρτσης στὶς σημειώσεις του στὸ Πηδάλιον (σελ. 95 187 250 303 594 615 616 625 661 674 731 733 754 756 κλπ.). ὁ ἴδιος Καλλιβούρτσης, ἐπειδὴ ὡς γόνος βενετοκρατουμένων Κυκλαδιτῶν ἤξερε ἰταλικά, μετέφρασε καὶ τρία παπικὰ - ἰησουητικὰ βιβλία, «Ἀόρατος πόλεμος» καὶ «Περὶ φυλακῆς τῶν πέντε αἰσθήσεων» καὶ «Πνευματικὰ γυμνάσματα», καὶ γέμισε τὰ ὀρθόδοξα κλίματα μὲ παπικὲς καὶ ἰησουητικὲς ἀλογόμυγες.

(Ὅπως πολὺ πιὸ μπροστά, στὸ «ἁγιασμένο Βυζάντιο» ὁ βδελυρὸς πάπας Ῥώμης Σέργιος Α' (687-701) μὲ τὴ δύναμι τοῦ ὑποχρεωμένου σ' αὐτὸν αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ Β', διωργάνωσε τὸ 692 τὴν *«πενθέκτην οἰκουμενικὴν σύνοδον»*, τὴν *«ἐν Τρούλλῳ»*,

(=στὴν ὁλόχρυση θολοσκέπαστη αἴθουσα τελετῶν τοῦ ἀνακτόρου στὴν Κωνσταντινούπολι), μιὰ σύνοδο μὲ τὴν ὁποία ἤθελε πρώτιστα καὶ λάθρα καὶ κουτοπόνηρα νὰ σβήση τὴν 6η οἰκουμενικὴ σύνοδο, ἡ ὁποία καταδικάζει ὡς αἱρετικὸ μονοθελήτη τὸν πάπα Ῥώμης Ὀνώριον Α' (625-638), πρᾶγμα ποὺ ἀναστάτωνε καὶ μέχρι σήμερα ἀναστατώνει τοὺς ἀλαθήτους πάπες Ῥώμης καὶ ὅλους τοὺς παπικούς, καὶ δὲν τὸ ἀντέχουν, δευτερευόντως δὲ ἤθελε νὰ ἐπιβάλη στὴν ἀνατολικὴ ὀρθόδοξη ἐκκλησία τὴν ὑποχρεωτικὴ ἀγαμία τῶν ἐπισκόπων, διότι μέχρι τότε στὸ Βυζάντιο οἱ ἐπίσκοποι ἦταν καὶ ἔγγαμοι, ὅπως ὁ πατέρας τοῦ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, κι ὁ Ἱλάριος Πικταβίου, κι ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων, καὶ πολλοὶ ἄλλοι. κι αὐτὴ ἡ κακόδοξη σύνοδος βρίσκεται ἀκόμη σφηνωμένη στὸ Συνοδικὸν τῆς ἐκκλησίας (=Πηδάλιον). ὑπάρχει δὲ στὸ Πηδάλιον καὶ ἄλλη αἱρετικὴ καὶ κακόδοξη σύνοδος, ἡ ἀρειανικὴ σύνοδος Ἀντιοχείας μὲ τὴν ὁποία ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἀρειανῶν Εὐσέβιος Καισαρείας καὶ οἱ ἀρειανοὶ καθῄρεσαν ἐρήμην καὶ ἀφώρισαν καὶ ἐξώρισαν τὸν Μ. Ἀθανάσιο· ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς βέβαια.

Ἔτσι λοιπόν, ἐπειδὴ ἐπὶ τοῦ Ναξίου Ἁγιορείτου Νικοδήμου Καλλιβούρτση ἡ πατρίδα του Νάξος εἶχε τὸ μισὸ πληθυσμό της παπικό, εἶχε κι ὁ ἴδιος ἀπὸ ἀσυναίσθητη παπικὴ ἐπίδρασι πολλοὺς παπικοὺς ἐθισμούς, τοὺς ὁποίους ἀπὸ ἀμάθεια ἢ ἀκρισία μᾶς πασσάρει στὶς ἄφθονες καὶ φλύαρες καὶ ἄκριτες ὑποσημειώσεις του στὸ περιβόητο Πηδάλιον μὲ τὴ βλάσφημη αὐτὴ ὀνομασία του· διότι μόνο ἡ Ἁγία Γραφὴ μπορεῖ νὰ λέγεται Πηδάλιον.

Ἔτσι μὲ τὸν ἴδιο τρόπο κι ὁ πάπας Ῥώμης Γρηγόριος 13ος, πάλι κατὰ τὸ ἴδιο ἔτος 1582, τρίτον, «εὐλόγησε» καὶ –χωρὶς νὰ τὸ κατηχήση!– «ἐκχριστιάνισε» τὸ εἰδωλολατρικὸ - βουδδιστικὸ - μωαμεθανικὸ κομποσχοίνι (ὅπως οἱ παπικοὶ τότε καὶ τὰ ζαρκάδια τὰ βάφτιζαν μαρούλια, γιὰ νὰ τὰ τρῶν τὴ Σαρακοστὴ χωρὶς ν' ἁμαρτάνουν), τὸ ὁποῖο κομποσχοίνι ἀπὸ τοὺς βουδδιστὰς Πακιστανούς, ὅταν ἐξισλαμίστηκαν, τὸ πῆραν ὅλοι οἱ μωαμεθανοὶ τῶν χωρῶν Περσίας (Ἰράν) - Μεσοποταμίας (Ἰράκ) - Συρίας - Παλαιστίνης - Τουρκίας· καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ Παλαιστινοὶ ὡς μολυσματικοὶ ἡττημένοι τὸ μετέδωσαν στοὺς νικητὰς Φράγκους σταυροφόρους, καὶ οἱ Φράγκοι σταυροφόροι τὸ διέδωσαν σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη· καὶ οἱ ἀλάθητοι πάπες Ῥώμης, τὸ ἀπαγόρευσαν μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τοὺς ἀγνοήσουν οἱ Εὐρωπαῖοι, γράφοντάς τους στὰ τσαρούχια τους, καὶ οἱ ἀλάθητοι πάπες Ῥώμης κατάλαβαν ὅτι θὰ εἶναι πιὸ ἀλάθητοι, ἂν τὸ εὐλογήσουν, κι ὁ πιὸ ἀλάθητος πάπας Ῥώμης Γρηγόριος 13ος τὸ «εὐλόγησε», κι ἀφοῦ τὸ «εὐλόγησε», τὸ ἔδωσε ὡς ἀλάθητη εὐλογία στοὺς παπικοὺς μοναχοὺς καὶ μοναχὲς καὶ οὐνῖτες, καὶ οἱ πουλη-

μένοι στὸν πάπα Ῥώμης γενίτσαροι - οὐνῖτες τῆς βενετοκρατούμενης τότε Κρήτης λίγο πρὸ τοῦ 1669 τὸ μετέδωσαν σὰν ψώρα μὲ τὴν ὕπουλη προπαγάνδα τους στοὺς ὀρθοδόξους Κρῆτες καὶ Συρίους καὶ Ναξίους· καὶ οἱ ὀρθόδοξοι ἐκεῖνοι νησιῶτες, ὅταν πήγαιναν γιὰ μοναχοὶ στὸ Ἅγιον Ὄρος, «τὸ κάστρο αὐτὸ τῆς ὀρθοδοξίας μὲ τὰ τετρακόσια σήμαντρα καὶ τὶς ἑξηνταδυὸ κερκόπορτες καὶ ἀλάθητο φίλτρο τοῦ ὀρθοδοξεῖν», τὸ πάσσαραν στοὺς ὑπερορθοδόξους Ἁγιορεῖτες, τοὺς «θεματοφύλακες τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τῶν ἱερῶν παραδόσεων», (ὅπως ὁ Κρητικὸς Ἁγιορείτης Ἀγάπιος Λάνδος τότε, ὁ «συγγραφεὺς» τοῦ βιβλίου «Ἁμαρτωλῶν Σωτηρία», ποὺ τὸ μετέφρασε ἀπὸ ἕνα γαλλικὸ ὁμοιότιτλο βιβλίο μὲ τὰ καταπληκτικὰ «Θαύματα τῆς παπικῆς Παναγίας τῆς Λούρδης», καὶ τὸ τύπωσε στὴν παπικὴ Βενετία σὲ παπικὸ τυπογραφεῖο ἐλεγχόμενο ἀπὸ τὸν πάπα Ῥώμης)· καὶ οἱ Ἁγιορεῖτες διέδωσαν σὰ χιλιαστικὴ φυλλάδα τὸ βουδδιστικὸ - ἰσλαμικὸ - παπικὸ μπιχλιμπίδι σ' ὅλες τὶς ὀρθόδοξες χῶρες. ἔτσι αὐτὸ τὸ ψευδορθόδοξο κοντὲρ τῶν ἀντανακλαστικῶν καὶ μὴ ἐνσυνειδήτων προσευχῶν καὶ πολλὲς φορὲς ὑποκατάστατο πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, τὸ εἰδωλολατρικὸ - βουδδιστικὸ - μωαμεθανικὸ - παπικὸ - καλογερικὸ λεριασμένο μάλλινο σκουπίδι, ῥίζωσε στὸ ὀρθόδοξο φρόνημα σὰν ἀθεράπευτος ἀχινόκοκκος· τὸ πέρασαν ἀναδρομικῶς καὶ σὲ εἰκονίσματα ἀρχαίων ἀββάδων, ὅπως θὰ ζωγράφιζε κανεὶς τὸν ἀββᾶ Ἀντώνιο μὲ μπότες καὶ σπιρούνια καὶ καουμπόικο περίστροφο.

Καὶ σήμερα οἱ παλαιοημερολογῖτες, ποὺ «ἔχονται ἀπρὶξ τῶν ἱερῶν παραδόσεων», ἀκόμη κι ἂν τοὺς κόψουν τὸ λαιμό, δὲν δέχονται τὸ ἡμερολόγιο «τοῦ πάπα Γρηγορίου» ἢ «γρηγοριανό», ὅπως τὸ λὲν μὲ κακεντρέχεια, τὸ ὁποῖο δὲν ἔχει καμμιὰ σχέσι μὲ τὴν πίστι τὴν ὁμολογία τὰ δόγματα καὶ τὴ λατρεία, ἀλλὰ δέχονται καὶ χρησιμοποιοῦν καὶ τὶς παπικὲς ὑποσημειώσεις - διδασκαλίες τοῦ ἴδιου πάπα Ῥώμης Γρηγορίου 13ου διὰ μέσου τοῦ Ἁγιορείτου Νικοδήμου Καλλιβούρτση, καὶ τὸ βουδδιστικὸ - μωαμεθανικὸ - παπικὸ κομποσχοίνι τοῦ ἴδιου πάπα, τὸ ὁποῖο εἶναι θρησκευτικὸ - εἰδωλολατρικὸ καὶ χρησιμοποιεῖται στὴ λατρεία καὶ στὴν προσευχή. δὲν τοὺς ἐνοχλοῦν τόσα καὶ τόσα ἀντιχριστιανικὰ παπικὰ σκουπίδια, ποὺ δέχονται καὶ ὑπερασπίζονται μὲ λυσσασμένο φανατισμό, ἀλλὰ τοὺς ἐνοχλεῖ τὸ ἄσχετο μὲ τὴν πίστι τὴν ὀρθοδοξία καὶ τὴ λατρεία ἡμερολόγιο τοῦ Ληλίου· τόσο πολὺ τοὺς ἐνοχλεῖ, ποὺ γι' αὐτὸ ἔκαναν σχίσμα σχίζοντας τὴν ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. ἡ νοοτροπία τους μοῦ θυμίζει ἕνα παλιὸ καλαμποῦρι γιὰ κάποιον ποὺ εἶχε τὸ κακόηχο ὄνομα Μενέλαος Βλάκας· ἀλλ' ἦταν κιόλας. καὶ ὅλοι οἱ φίλοι του τοῦ ἔλεγαν δειλὰ δειλά· «Τί ὄνομα εἶναι αὐτὸ ποὺ

ἔχεις, βρὲ Μενέλαε;» καὶ «Πήγαινε κι ἄλλαξε τ' ὄνομά σου, βρὲ Μενέλαε», κλπ.. καὶ κάποτε πῆγε νὰ τ' ἀλλάξῃ. τοῦ λέει ὁ δικαστὴς μὲ τάκτ· «Μὰ βέβαια, κύριε Μενέλαε, πῶς τὸ ἄντεχες τόσα χρόνια τέτοιο ὄνομα; ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ τὸ ἀλλάξῃς· πῶς θέλεις νὰ τὸ κάνουμε;», καὶ λέει ὁ Βλάκας· «Νὰ τοῦ ἀλλάξουμε μόνο δυὸ συλλαβές, ὄχι παραπάνω». «Ναί», τοῦ λέει ὁ δικαστής, «ἀκριβῶς δυὸ συλλαβὲς ἂν τοῦ ἀλλάξουμε, θὰ ἔχῃς ἕνα καλὸ ὄνομα. πῶς θέλεις νὰ τὸ κάνουμε λοιπόν;», καὶ λέει ὁ κ. Μενέλαος· «Νὰ τὸ κάνουμε Νικόλαος Βλάκας»! οἱ παλαιοημερολογῖτες κάνουν ἀκριβῶς ἐκεῖνο ποὺ λέει ὁ Χριστός· «Περνοῦν τὸ κουνοῦπι ἀπὸ στραγγιστήρι, ἀλλὰ καταπίνουν τὴν καμήλα» (Μθ 103,29).

Ἄντε βρὲς ἄκρη μὲ τοὺς ζηλωτὰς παλαιοημερολογῖτες! ἄντε ψάξε νὰ βρῇς ἀπὸ ποῦ πηγάζει ἡ ἀκατάσχετη «ὀρθοδοξία» τους! ἄντε βρὲς τὴ «λογική» τους! εἶναι ὅλοι τους μεγάλοι διδάχοι· ἡδονίζονται νὰ σοῦ κουνοῦν τὸ δάχτυλο διδασκαλικῶς. πῶς μπορεῖς νὰ τοὺς κόψῃς αὐτὸν τὸν ἡδονισμό τους;! αὐτὸ τὸ θεριακλήκι τους;! αὐτὴ τὴ ναρκομανία τους κι ἐξάρτησί τους μὲ τὴν ὁποία μαστουρώνονται καὶ ἡδονίζονται;! αὐτοὶ εἶναι «οἱ θεματοφύλακες τῆς ὀρθοδοξίας», εἴπαμε, καὶ «τὸ ἀλάθητο φίλτρο τῶν ἱερῶν παραδόσεων καὶ τοῦ ὀρθοδοξεῖν»· φωλιάζουν καὶ στὸ «κάστρο τῆς ὀρθοδοξίας», καὶ παρορμῶνται καὶ ἀφορμῶνται ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀπόρθητο κάστρο τῶν ζάπλουτων ἀκτημόνων, καὶ ἀλαθήτων, τῶν εὐερέθιστων κι ἐριστικῶν καὶ φασαρτζήδων «ἡσυχαστῶν» καὶ ὀρθοδοξαράδων.

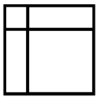

20. Τὸ ἄρτιο ἡμερολόγιο

Τὸ σωστότερο ἀπὸ τὰ γνωστὰ ἡμερολόγια εἶναι αὐτὸ τοῦ Ἰταλοῦ Lelius ἢ Lilio ποὺ ἔγινε τὸ 1582, καὶ τὸ ἀκολουθεῖ σχεδὸν ὅλος ὁ κόσμος, κι ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὸ 1923, παίρνοντάς το ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους. τὸ ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο, ἢ σήμερα λεγόμενο παλιὸ καὶ πάτριο ἡμερολόγιο, στὴν ἑλληνόγλωσση κι ὀρθόδοξη ἐκκλησία τοῦ ἀνατολικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους (=Βυζαντινοῦ) τὸ ἐπέβαλε μὲ τὴ βία ὁ πάπας Ῥώμης Σέργιος Α' κατὰ τὸ ἔτος 692, θέλοντας ἔτσι νὰ καθυποτάξῃ τὴν ἑλληνόγλωσση ἐκκλησία. πιὸ μπροστά, τόσο

τὸ 398 ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (Ὁμιλία εἰς τὴν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ Χριστοῦ, § 5 PG 49,358) ὅσο καὶ τὸ 565 τὸ Πασχάλιον Χρονικὸν (CSHB, σ. 564-9) ὑπολογίζουν τὰ πάντα βάσει τοῦ μακεδονικοῦ ἡμερολογίου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, τὸ ὁποῖο ἴσχυε μέχρι τὸ ἔτος 692 καὶ τὸ ὁποῖο ἦταν πάνω ἀπὸ 15 φορὲς πιὸ διαφορετικὸ ἀπ' ὅσο διαφορετικὰ εἶναι τὸ ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο μὲ τὸ νέο ἡμερολόγιο τοῦ Lelius. ὁ Χρυσόστομος μάλιστα ἀπαριθμεῖ καὶ κατονομάζει καὶ ὅλους τοὺς μῆνες τοῦ ἰσχύοντος τότε μακεδονικοῦ, ποὺ ὅπως εἶπα λέγονταν *Δῖος Ἀπελλαῖος Αὐδυναῖος Περίτιος Δύστρος Ξανθικὸς Ἀρτεμίσιος Δαίσιος Πάνημος Λῷος Γορπιαῖος Ὑπερβερεταῖος*. ἐκεῖνο ποὺ λὲν οἱ παλαιοημερολογῖτες, ὅτι ἡ Α' οἰκουμενικὴ σύνοδος (325) καθιέρωσε τὸ ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο, εἶναι ψέμμα καὶ δὲν λέγεται σὲ κανένα κείμενο. αὐτοὶ τὸ λένε, ἐπειδὴ τοὺς ἀρέσει νὰ κάνουν σ' ὅλους τὸ δάσκαλο. τὸ ἡμερολόγιο τοῦ Lelius, τὸ σημερινὸ «νέο», σὲ σύγκρισι μὲ τὸ ἡμερολόγιο τοῦ Σωσιγένους ἢ ἰουλιανό, ποὺ ἔγινε τὸ 45 π.Χ., ἔχει διαφορὰ 0,00778 τοῦ εἰκοσιτετραώρου, δηλαδὴ περίπου 8 χιλιοστὰ τοῦ ἡμερονυκτίου ἤτοι 11' λεπτὰ καὶ 13''. τόσο πίσω κάθε χρόνο μένει τὸ τοῦ Σωσιγένους. ἡ πρακτικὴ συνέπεια εἶναι ὅτι τὸ τοῦ Σωσιγένους χάνει 3 ἡμέρες στὰ 400 χρόνια, ἢ ἀλλιῶς τὸ τοῦ Σωσιγένους ἔχει δίσεκτα τὰ ἔτη ὅλων τῶν ἐπαιωνίων ἐτῶν, δηλαδὴ ἑκατοντάδων τῶν ἐτῶν, 1500 1600 1700 1800 1900 2.000 κλπ., ἐνῷ τὸ τοῦ Lelius μόνο τῶν ἐπαιωνίων ποὺ διαιροῦνται ὡς ἀκέραιες ἑκατοντάδες μὲ τὸ 4, δηλαδὴ μόνο τῶν ἐπαιωνίων 1600 2.000 2.400 κλπ., καὶ δὲν ἔχει δίσεκτα τὰ ἐπαιώνια ἔτη 1700 1800 1900 2100 2200 2300 2500 κλπ.. καὶ κάθε 3.200 χρόνια δὲν ἔχει δίσεκτο οὔτε καὶ τὸ ἔτος αὐτὸ ποὺ εἶναι πολλαπλάσιο τοῦ 400, δὲν ἔχει δηλαδὴ δίσεκτα τὰ ἔτη 3.200 6.400 9.600 κλπ.. καὶ κάποια ἄλλα μικρότερα ὑπόλοιπα διευθετοῦνται ἀνὰ μερικὲς δεκάδες χιλιάδων ἐτῶν. τὸ ἡμερολόγιο τοῦ Σωσιγένους κατὰ τὸ ἔτος 2100 θὰ χάσῃ ἄλλη μιὰ ἡμέρα· θὰ ἔχῃ διαφορὰ ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιο τοῦ Lelius 14 ἡμέρες, ἐνῷ τώρα ἔχει 13. αὐτὴ ἡ διολίσθησι, ποὺ γίνεται καὶ πρέπει νὰ διορθώνεται σ' ὁποιοδήποτε ἡμερολόγιο, συμβαίνει, ἐπειδὴ ἡ περιστροφὴ τῆς Γῆς (ἡμερονύκτιο) διαρκεῖ 24 ὧρες (1 ἡμέρα), ἐνῷ ἡ περιφορά της (ἔτος) διαρκεῖ 365,24222 ἡμέρες ἢ ἀλλιῶς 365 ἡμέρες, 5 ὧρες, 48' λεπτὰ καὶ 47''. δὲν εἶναι τὸ ἕνα χρονικὸ διάνυσμα ἀκριβὲς πολλαπλάσιο ἢ ὑποδιαίρεσι τοῦ ἄλλου. κι αὐτὰ μὲν εἶναι γνωστὰ σὲ ὅλους ἐδῶ καὶ πάνω ἀπὸ 400 χρόνια. ἐγὼ ἐδῶ ἁπλῶς τὰ συνοψίζω, δὲν σκοπεύω νὰ κάνω κάποια ἀλλαγὴ σ' αὐτά. δὲν χρειάζεται.

Θέλω ὅμως νὰ κάνω μιὰ διαπίστωσι, ἀφοῦ πρῶτα ἐπαναλάβω μερικὰ ἀκόμη γνωστὰ πράγματα γιὰ τὴν ἀφετηρία τοῦ ἔτους, τὴν πρωτοχρονιά, καὶ γιὰ τὰ τέσσερα καίρια σημεῖα τοῦ ἔτους, ἡλιοστά-

σια καὶ ἰσημερίες. ἐπειδὴ τὸ ἔτος ὅλο φαίνεται σὰν εἰκοσιτετράωρο, μὲ νύχτα τὸ χειμῶνα καὶ ἡμέρα τὸ θέρος, πρωΐ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀνοίξεως καὶ βράδυ τὴν ἀρχὴ τοῦ φθινοπώρου, οἱ πρωτόγονοι ἄνθρωποι, ὅπως ἔβαλαν ἀρχὴ τοῦ ἡμερονυκτίου τὸ πρωΐ ποὺ ξυπνοῦσαν ἢ τὸ βράδυ ποὺ εἶχαν τελειώσει ὅλες τὶς δουλειές, ἔτσι ἔβαλαν ἀφετηρία τοῦ ἔτους τὴν ἀρχὴ τοῦ φθινοπώρου κι ἀρχὴ τῶν ὀργωμάτων γιὰ νέα σπορά, ἢ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀνοίξεως κι ἀρχὴ τῆς ναυσιπλοΐας καὶ τῶν πολέμων. σὲ χρόνια ὅμως ἱστορικά, ποὺ κατάλαβαν ὅτι τὸ πρωΐ καὶ τὸ βράδυ (ἀνατολὴ καὶ δύσι τοῦ ἡλίου) δὲν εἶναι σταθερὰ σημεῖα τοῦ ἡμερονυκτίου, ἐνῷ εἶναι σταθερὰ τὸ μεσονύκτιο καὶ ἡ μεσημβρία, ὅταν ὁ ἥλιος βρίσκεται στὸ ζενὶθ ἢ στὸ ναδίρ, ἔβαλαν τὴν ἀρχὴ τοῦ εἰκοσιτετραώρου στὸ πιὸ νεκρὸ σημεῖο του, 12 ἡ ὥρα ἢ 0 ἡ ὥρα τὰ μεσάνυχτα, καὶ παρομοίως ἔβαλαν καὶ τὴν ἀφετηρία τοῦ ἔτους στὸ πιὸ νεκρὸ σημεῖο του, στὸ χειμερινὸ ἡλιοστάσιο, τὸ μεσονύκτιο τοῦ ἔτους, τὴν πιὸ μεγάλη νύχτα του, τότε ποὺ καὶ ἡ βλάστησι εἶναι στὸ πιὸ κοιμισμένο σημεῖο της λόγῳ τῆς ἐλαχίστης ἡλιοφάνειας τοῦ ἔτους. μιλᾶμε φυσικὰ γιὰ τὸ βόρειο ἡμισφαίριο, ὅπου κατοικεῖ ἡ πλείστη ἀνθρωπότης. αὐτὸ τὸ ἔκαναν οἱ Ῥωμαῖοι τὸ 153 π.Χ., ὅταν ἔβαλαν τὴν πρωτοχρονιὰ στὴν 1 Ἰανουαρίου. τότε ὅμως ὡς 1 Ἰανουαρίου ἐννοοῦσαν τὴν πρώτη μέρα τοῦ ἔτους ἀμέσως μετὰ τὸ χειμερινὸ ἡλιοστάσιο, ἐπειδὴ τὸ μεσονύκτιο τοῦ ἔτους, ἡ πιὸ μεγάλη νύχτα του, ἡ πραγματικὴ νύχτα τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἡλιακοῦ ἔτους, εἶναι αὐτὴ ἡ ὁποία εἶναι ἀνάμεσα στὴν τελευταία μέρα ποὺ μικραίνει καὶ στὴν πρώτη μέρα ποὺ μεγαλώνει. αὐτὴ ἡ νύχτα εἶναι σήμερα ἐκείνη ποὺ βρίσκεται ἀνάμεσα στὴν 21 καὶ 22 Δεκεμβρίου. ἡ 1 Ἰανουαρίου τους δηλαδὴ ἦταν τότε ἡ τωρινὴ 22 Δεκεμβρίου. ἔπειτα μὲ τὴν προειρημένη διολίσθησι τὸ ἡμερολόγιο ἔχασε μέρες καὶ ἡ 1 Ἰανουαρίου βρέθηκε ἐκεῖ ποὺ εἶναι σήμερα.

Ἄρα τὸ ἡμερολόγιο, γιὰ νὰ εἶναι ἄρτιο, πρέπει νὰ τραβήξῃ τὴν πρωτοχρονιὰ ἄλλες 10 ἡμέρες πιὸ μπροστά. τότε νύχτα μὲν ἀλλαγῆς τοῦ ἔτους θὰ εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη νύχτα τοῦ ἔτους, δηλαδὴ τὸ μεσονύκτιο τόσο τῆς χρονιᾶς ὅλης ὅσο καὶ τοῦ ἡμερονυκτίου ἐκείνου, καὶ συνάμα τὸ χειμερινὸ ἡλιοστάσιο· μέσο δὲ τοῦ ἔτους καὶ μεσημβρία του καὶ ὅριο τῶν δυὸ ἑξαμήνων του θὰ εἶναι ἡ πιὸ μικρὴ νύχτα τοῦ ἔτους, ἐκείνη μεταξὺ τῆς τελευταίας ἡμέρας ποὺ μεγαλώνει καὶ τῆς πρώτης ποὺ μικραίνει, καὶ συνάμα τὸ θερινὸ ἡλιοστάσιο· αὐτὴ βρίσκεται μεταξὺ 21 καὶ 22 Ἰουνίου· καὶ ἰσημερίες θὰ εἶναι οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Μαρτίου καὶ τοῦ Σεπτεμβρίου, πρὸς τὸ βράδυ μάλιστα, ὅταν τελειώνουν αὐτοὶ οἱ μῆνες.

Πῆρα τὴν ἀκριβῆ ὥρα καὶ τὸ ἀκριβὲς λεπτὸ τῶν ἡλιοστασίων καὶ τῶν ἰσημεριῶν τῶν 50 ἐτῶν 1960-2010. ἀκριβέστερα ἔτη εἶναι

τὰ δίσεκτα, διότι κατ' αὐτά, στὶς 29 Φεβρουαρίου, ἔχει διορθωθῆ τὸ ῥολόγι τῆς τετραετίας· κι αὐτὰ τὰ ἔτη ἔχουν τὸ ἐλάχιστο λάθος. καὶ μόλις τὸ λάθος ἔχει διορθωθῆ μὲ τὴν ἐμβόλιμη ἡμέρα τῆς τετραετίας 29 Φεβρουαρίου, μετὰ 20 ἡμέρες εἶναι καὶ ἡ πρώτη ἰσημερία τοῦ ἔτους· κι ἀκολουθοῦν στὴν ὥρα τους καὶ τ' ἄλλα τρία καίρια σημεῖα τοῦ ἔτους. στὰ ἄλλα τρία ἔτη τῆς τετραετίας ὑπάρχει τὸ λάθος τῆς διολισθήσεως, κάθε ἑπόμενο ἔτος ἔχει καὶ μεγαλείτερο λάθος. στὶς 31 Δεκεμβρίου τοῦ τρίτου ἔτους, δηλαδὴ συνολικὰ τοῦ τετάρτου τῆς τετραετίας, τὸ λάθος εἶναι σχεδὸν στὴ μέγιστη τιμή του. πῆρα λοιπὸν τὰ δίσεκτα ἔτη 1960 1964 1968 1972 1976 1980 1984 1988 1992 1996 2000 2004 καὶ 2008, καὶ σημείωσα τὴν ἀκριβῆ ἡμέρα καὶ ὥρα καὶ λεπτὸ τῶν δυὸ ἡλιοστασίων καὶ τῶν δυὸ ἰσημεριῶν τοῦ καθενός, τὰ ὁποῖα χωρίζουν καὶ τὶς τέσσερες ἐποχὲς τοῦ ἔτους, καὶ εἶδα ὅτι τὰ τέσσερα αὐτὰ σημεῖα τοῦ ἔτους, κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ ἥλιος βρίσκεται ἢ στὸν τροπικὸ τοῦ Καρκίνου ἢ στὸν τροπικὸ τοῦ Αἰγόκερω ἢ δύο φορὲς (στὸ ἔλα καὶ στὸ πήγαινε) στὸν ἰσημερινό, εἶναι ὧρες καὶ λεπτὰ τῶν τωρινῶν ἡμερομηνιῶν τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Lelius 20 Μαρτίου, 21 Ἰουνίου, 22 Σεπτεμβρίου, καὶ 21 Δεκεμβρίου· ἀπὸ ὥρα 16 μέχρι ὥρα 21, δηλαδὴ πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἡμερονυκτίου. καὶ μετρώντας βρῆκα ὅτι ἡ ἀστρονομικὴ διάρκεια τῶν ἐποχῶν γιὰ τὸ βόρειο ἡμισφαίριο τῆς Γῆς ἔχει ὡς ἑξῆς.

χειμώνας	(21 Δεκεμβρίου - 20 Μαρτίου) ἡμέρες 89 ἢ 90 (=89,24222)
ἄνοιξι	(21 Μαρτίου - 21 Ἰουνίου) ἡμέρες 93
θέρος	(22 Ἰουνίου - 22 Σεπτεμβρίου) ἡμέρες 93
φθινόπωρο	(23 Σεπτεμβρίου - 21 Δεκεμβρίου) ἡμέρες 90
	σύνολο ἡμερῶν 365,24222.

ἡ ἄνοιξι καὶ τὸ θέρος γιὰ τὸ βόρειο ἡμισφαίριο εἶναι τὸ καθένα κατὰ 3 ἡμέρες καὶ κάτι μεγαλείτερο ἀπὸ τὶς ἄλλες δυὸ ἐποχές, ἐπειδὴ ὁρίζονται ἀπὸ τὰ ἡλιοστάσια –τὸ λέει καὶ ἡ λέξι– κι ὁ ἥλιος κινεῖται μέσα ἀπὸ τοὺς δύο τροπικούς, καὶ ὄχι ἔξω, καὶ φαίνεται σὰ νὰ στέκεται διπλὸ χρόνο στοὺς δύο τροπικούς, τὴ μιὰ ὡς ἐρχόμενος καὶ τὴν ἄλλη ὡς ἀπερχόμενος, ἐνῷ ἀπὸ τὸ κοινὸ σημεῖο τῶν ἰσημεριῶν, τὸν ἰσημερινό, ἁπλῶς διέρχεται, χωρὶς νὰ «σταματάῃ» καθόλου. ἔτσι τὰ δυὸ ἑξάμηνα ἀστρονομικῶς εἶναι ἄνισα· τὸ θερινὸ εἶναι 7 σχεδὸν ἡμέρες μεγαλείτερο· τὸ θερινὸ ἔχει 186 ἡμέρες καὶ τὸ χειμερινὸ 179,25. ἐνενηκοστὴ ἡμέρα τοῦ χειμῶνος εἶναι μόνον ἡ ἐμβόλιμη κατὰ τὰ δίσεκτα ἔτη, διότι τότε εἶναι συμπληρωμένη ἡ 366η ἡμέρα τοῦ ἔτους, τὸ κλάσμα τῆς ἡμέρας 0,25 τὸ ἔχει ὁ χειμώνας, ἄρα ἡ ἐμβόλιμη ἡμέρα, τὴ χρονιὰ ποὺ θὰ προστεθῆ, πρέπει νὰ προ-

στεθῇ πρὸς τὸ τέλος τοῦ χειμῶνος. τώρα προστίθεται ὡς τελευταία ἡμέρα τοῦ Φεβρουαρίου· στὸ ἄρτιο ἡμερολόγιο πρέπει νὰ προστεθῇ ὡς τελευταία ἡμέρα τοῦ Μαρτίου, ποὺ θὰ εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας. ἡ ὥρα τῶν τεσσάρων κρισίμων σημείων τοῦ ἔτους παλινδρομεῖ σὲ χρονικὸ διάνυσμα μικρότερο τοῦ ἡμερονυκτίου. ἀλλὰ γιὰ τὸν ἴδιο λόγο καὶ τὸ νότιο ἡμισφαίριο ἔχει τὸ ἑξάμηνο «ἄνοιξι - θέρος» 7 σχεδὸν ἡμέρες μεγαλείτερο ἀπὸ τὸ χειμερινὸ ἑξάμηνο «φθινόπωρο - χειμώνας». ὑπάρχουν δηλαδὴ 7 ἡμέρες τοῦ ἔτους ποὺ εἶναι θερινὲς καὶ στὰ δυὸ ἡμισφαίρια τῆς Γῆς.

Τὰ καίρια σημεῖα τοῦ ἔτους πρέπει νὰ πέσουν σὲ πρωτοχρονιά, πρωτομηνιές, καὶ ἀρχὲς ἐποχῶν, ἀκριβέστερα στὴν τελευταία ἡμέρα κάθε ἐποχῆς, ὥστε ἡ ἀμέσως μετὰ τὸ ἡλιοστάσιο ἢ τὴν ἰσημερία ἡμέρα νὰ εἶναι πρωτοχρονιά, πρώτη ἐποχῆς, πρωτομηνιά. γιὰ νὰ εἶναι τὰ τέσσερα σημεῖα διαχωριστικὰ ὅρια τῶν τεσσάρων ἐποχῶν· καὶ ἀναλόγως νὰ ἐπιμετρηθοῦν οἱ ἡμέρες τοῦ κάθε μηνός.

Στὸ παρελθὸν οἱ μῆνες τῶν 31 ἢ 30 ἢ 29 ἢ 28 ἡμερῶν δὲν ἦταν πάντα αὐτοὶ ποὺ εἶναι τόσοι τώρα. οἱ μῆνες ποὺ ὠνομάστηκαν τὸ 44 π.Χ. καὶ τὸ 14 μ.Χ. μὲ τ' ὄνομα τῶν δύο πρώτων αὐτοκρατόρων *Ἰούλιος* καὶ *Αὔγουστος* πῆραν τότε κι ἀπὸ 31 ἡμέρες. ἀργότερα πῆραν 31 ἡμέρες καὶ οἱ ἑπόμενοι μῆνες *Τιβέριος* (=Σεπτέμβριος) καὶ *Ἀντωνῖνος* (=Ὀκτώβριος), ἀλλ' ἡ τιμὴ τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἡμερῶν δὲν τοὺς κάθισε. ἄλλοι μῆνες, ὅπως φαίνεται στοὺς παπύρους, ὠνομάστηκαν ἀπὸ αὐτοκράτορες *Κλαύδιος, Βεσπασιανός, Τίτος, Δομιτιανός, Τραϊανός, Ἀδριανός,* κι αὐτοὶ ἦταν οἱ Σεπτέμβριος μέχρι καὶ Φεβρουάριος, καὶ πῆραν ὅλοι ἀπὸ 31 ἡμέρες, μειώνοντας τὶς ἡμέρες τῶν ἄλλων μηνῶν σὲ 30 ἢ 29 ἢ 28, κι ἐκτοπίζοντας παλιότερα αὐτοκρατορικὰ ὀνόματα, ἀλλ' αὐτὰ ὅλα, ὀνόματα καὶ ἡμέρες, δὲν τοὺς κάθονταν. τὸ ἔτος ὅμως παρέμενε πάντα ἀκριβῶς τὸ ἴδιο, οἱ ἀλλαγὲς ὀνομάτων καὶ διαρκείας μηνῶν ἦταν ἐσωτερικὴ ὑπόθεσι τοῦ ἔτους. καὶ κανεὶς ποτὲ δὲν τόλμησε ν' ἀλλάξῃ τὰ ὀνόματα *Ἰούλιος* καὶ *Αὔγουστος* ἢ νὰ μειώσῃ τὶς ἡμέρες των. συνήθως τὴ μικρότερη διάρκεια ἔδιναν στὸ μῆνα *Ἀρρωστιάρη* (=*Februarius* = μήνας πυρετῶν, κρυολογημάτων), τὸν μόνο ποὺ δὲν εἶχε ποτὲ ὄνομα θεοῦ (Ἰανουάριος, Μάρτιος, Ἀπρίλιος, Μάιος, Ἰούνιος) ἢ διασημοτάτου αὐτοκράτορος (Ἰούλιος, Αὔγουστος, κλπ.), καὶ στὸ τέλος στὸ Φεβρουάριο κατακάθισαν οἱ 28 ἡμέρες καὶ σ' αὐτὸν προστίθονταν (ἀνάμεσα στὶς 6 καὶ 7 τοῦ μηνὸς ὡς τελευταία τῶν *kalendae* ἢ ὡς *bis sexta* = *δὶς ἕκτη*) ἡ ἐμβόλιμη ἡμέρα τῆς τετραετίας.

Συνεπῶς μὲ ἀστρονομικὴ καὶ μαθηματικὴ καὶ πρακτικὴ διανομή, χωρὶς φανατισμοὺς καὶ δεισιδαιμονικὲς ἢ μαγικὲς ἀφιερώσεις, τὸ ἄρτιο ἡμερολόγιο πρέπει νὰ μετριέται ὡς ἑξῆς.

μῆνες	ἡμέρες	τοῦ σημερινοῦ ἡμερολογίου
Ἰανουάριος	30	22 Δεκεμβρίου - 20 Ἰανουαρίου
Φεβρουάριος	30	21 Ἰανουαρίου - 19 Φεβρουαρίου
Μάρτιος	29-30	20 Φεβρουαρίου - 20 Μαρτίου
Ἀπρίλιος	31	21 Μαρτίου - 20 Ἀπριλίου
Μάιος	31	21 Ἀπριλίου - 21 Μαΐου
Ἰούνιος	31	22 Μαΐου - 21 Ἰουνίου
Ἰούλιος	31	22 Ἰουνίου - 22 Ἰουλίου
Αὔγουστος	31	23 Ἰουλίου - 22 Αὐγούστου
Σεπτέμβριος	31	23 Αὐγούστου - 22 Σεπτεμβρίου
Ὀκτώβριος	30	23 Σεπτεμβρίου - 22 Ὀκτωβρίου
Νοέμβριος	30	23 Ὀκτωβρίου - 21 Νοεμβρίου
Δεκέμβριος	30	22 Νοεμβρίου - 21 Δεκεμβρίου

τὰ ἡλιοστάσια καὶ οἱ ἰσημερίες θὰ εἶναι πλέον τὴν τελευταία ἡμέρα τῶν μηνῶν Μαρτίου, Ἰουνίου, Σεπτεμβρίου, Δεκεμβρίου (καὶ τοῦ ἔτους), ὥστε μετὰ ἀπὸ 3 μέχρι 8 ὧρες θὰ εἶναι ἡ πρωτοχρονιά, καὶ οἱ τρεῖς λοιπὲς πρωτομηνιὲς θὰ εἶναι καὶ πρῶτες ἐποχῶν. οἱ ἓξ συνεχόμενοι ἐαρινοὶ καὶ θερινοὶ μῆνες θὰ ἔχουν ὑποχρεωτικὰ ἀπὸ 31 ἡμέρες, οἱ φθινοπωρινοὶ καὶ χειμερινοὶ ἀπὸ 30, καὶ ὁ τελευταῖος χειμερινὸς 29 ἢ μὲ τὴν ἐμβόλιμη 30.

Δὲν ἐννοῶ ὅτι πρέπει ντὲ καὶ καλὰ νὰ μετακινηθῇ ἔτσι 10 μέρες πιὸ μπροστὰ τὸ ἡμερολόγιο τοῦ Lelius ἢ νὰ γίνῃ ντὲ καὶ καλὰ ἀναδασμὸς τῶν ἡμερῶν τοῦ ἔτους στοὺς μῆνες. ἔχω συναίσθησι τοῦ πόσο δύσκολο εἶναι κάτι τέτοιο. δυσκολώτερο κι ἀπὸ τὸ νὰ πείσῃς τοὺς Ἄγγλους νὰ παρατήσουν τὶς γιάρδες καὶ τὶς ἴντσες καὶ νὰ δεχτοῦν τὸ μέτρο καὶ τὸ κιλὸ ποὺ ἔχει ὅλος ὁ κόσμος καὶ ποὺ τὸ ἔκαναν Γάλλοι. ἁπλῶς λέω πιὸ εἶναι τὸ ἄρτιο ἡμερολόγιο.

Ἀλλ' ἂν συμβῇ νὰ ἐφαρμοσθῇ αὐτὸ τὸ ἡμερολόγιο, ἢ ἀκριβέστερα αὐτὴ ἡ τοποθέτησι τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Lelius κι αὐτὸς ὁ ἐσωτερικὸς ἀναδασμὸς τοῦ μηνολογίου του, λ.χ. τὸ ἔτος 2031, θὰ πρέπῃ τὸ 2030 νὰ μείνῃ 10 μέρες μικρότερο, ἀφοῦ ἡ 1-1-2031, θὰ εἶναι ἐκείνη ποὺ θὰ ἦταν ἡ 22-12-2030. σὲ τέτοια περίπτωσι τὸ ἡμερολόγιο ὡς ἑορτολόγιο τῆς ἐκκλησίας θὰ πρέπῃ νὰ ἐφαρμοσθῇ τὴν ἑπόμενη χρονιὰ 2023, ὥστε οἱ φιλέορτοι νὰ μὴ χάσουν τὰ Χριστούγεννα τοῦ ἔτους τῆς ἀλλαγῆς· γιατί, ἂν τὰ χάσουν, θὰ δαιμονιστοῦν καὶ θὰ στασιάσουν. οἱ φιλέορτοι καὶ πανηγυρόπληκτοι ὡς ἀσθενεῖς τῇ πίστει δαιμονίζονται καὶ στασιάζουν εὔκολα.

Ἕνας ὅμως πολὺ ἁπαλὸς τρόπος γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ εἶναι ἂν ἐπὶ 40 χρόνια παύσουμε νὰ προσθέτουμε τὴν 29η Φεβρουαρίου, ὥστε

ἡ φυσικὴ πρωτοχρονιὰ νὰ ἔρθη στὴν ἑπόμενη τοῦ χειμερινοῦ ἡλιοστασίου. ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ὁ ἐσωτερικὸς ἀναδασμὸς τῶν ἡμερῶν στοὺς μῆνες εἶναι πρᾶγμα πολὺ ἁπλούστερο καὶ μπορεῖ νὰ γίνῃ διὰ μιᾶς κατὰ τὸ πρῶτο ἔτος ποὺ θ' ἀρχίσῃ μὲ τὴ φυσιολογικὴ πρωτοχρονιά, ἐγὼ βέβαια δὲν θὰ προλάβω νὰ τὸ χαρῶ αὐτό, διότι εἶμαι ἤδη 82 ἐτῶν· ἀλλὰ δὲν μὲ πειράζει· ἂς τὸ χαροῦν ἄλλοι.

Ὅσο γιὰ τὴν ἑβδομάδα καὶ τὸ αἰώνιο κύλισμά της, πιστεύω ὅτι δὲν πρέπει νὰ πειραχτοῦν. ἡ ἑβδομάδα εἶναι τὸ τέταρτο τοῦ κύκλου τῆς Σελήνης γύρω ἀπὸ τὴ Γῆ· 27,3 ἡμέρες ἤτοι στρογγυλεμένες 28 (4 x 7 = 28) τὸ σύνολο, 7 ἡμέρες τὸ τέταρτο. οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι καὶ πολλοὶ ἄλλοι δὲν εἶχαν ἑβδομάδα, ἀλλὰ στεγνὰ λογιστικὸ δεκαήμερο, χωρὶς αὐτὸ νὰ ἔχῃ σχέσι μὲ κάποια κοινὴ τακτὴ ἀργία τῶν ἐργαζομένων. ἦταν μόνο μέτρησι. ἐπειδὴ εἶχαν μῆνες τῶν 30 ἡμερῶν μὲ ἐξωμηνιαῖο συμπλήρωμα 5 *ἐπακτῶν ἡμερῶν* στὸ τέλος τοῦ ἔτους, χώριζαν τὸ μῆνα σὲ 3 δεκαήμερα, κι ἔλεγαν οἱ μὲν Ἕλληνες *ἀρχομένου τοῦ μηνός* (1-10 τοῦ μηνός), *ἱσταμένου τοῦ μηνός* (11-20 τοῦ μηνός), καὶ *φθίνοντος τοῦ μηνός* (21-30 τοῦ μηνός), καὶ λ.χ. *Δευτέρα ἀρχομένου τοῦ μηνός, Ὀγδόη ἱσταμένου τοῦ μηνός, Πρώτη φθίνοντος τοῦ μηνός,* οἱ δὲ Ῥωμαῖοι εἶχαν ἀντιστοίχως *Kalendae* (1-10), *Nonae* (11-20), καὶ *Idus* (21-30). τὴν ἀστρονομικὴ *ἑβδομάδα* εἶχαν οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Σημῖτες. οἱ Ἕλληνες, οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Εὐρωπαῖοι γενικῶς, καὶ ἄλλοι λαοὶ πήραμε τὴν ἑβδομάδα ἀπὸ τὴν Π. Διαθήκη μὲ τὴ Χριστιανικὴ πίστι. τὰ σημερινὰ ἀγγλικὰ ἢ ἄλλα ὀνόματα τῶν ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδος, ποὺ φαίνονται εἰδωλολατρικά, δὲν ἦταν οὔτε 7 οὔτε αὐτὰ ποὺ εἶναι γιὰ κάθε μέρα τώρα. ἦταν 10, καὶ μὲ τὴν ἀποδοχὴ τῆς ἑβδομάδος ἀπορρίφθηκαν καὶ λησμονήθηκαν μὲν τὰ 3 ὑπόλοιπα, τὰ δὲ 7 ποὺ παρέμειναν, δόθηκαν ὄχι πλέον στὶς 1-7 κάποιου μηνὸς ἢ δεκαημέρου, ἀλλὰ στὶς 7 ἡμέρες τῆς ἑβδομάδος. οἱ Ἑβραῖοι ἔλεγαν τὴν τελευταία ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος ἰδιαιτέρως καὶ *Σάββατον* (= *Ἀνάπαυσις*, ἀργία, ῥεπό). ἡ τακτὴ ἀργία τῶν ἐργαζομένων εἶναι παγκοσμίως πατέντα βιβλικὴ - ἑβραϊκή, καὶ μπῆκε στὴ ζωή μας μὲ τὴ Βίβλο πάλι καὶ τὴ Χριστιανικὴ πίστι τὸ 324 ἐπὶ Μ. Κωνσταντίνου, ποὺ τὴν καθιέρωσε ἐπισήμως καὶ κρατικῶς. ὡρίστηκε ὅμως, τότε γιὰ πρώτη φορά, ὡς κοινὴ *ἀργία* ἡ *Κυριακὴ* τῶν Χριστιανῶν ἢ *Μία* τῶν Ἑβραίων, ἐπειδὴ κατ' αὐτὴ τὴν ἡμέρα οἱ Χριστιανοὶ ἐκκλησίαζαν ὡς ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου τους, μιὰ ποὺ οἱ εἰδωλολάτρες δὲν εἶχαν καμμιὰ ἀνάλογη πρότασι, διότι δὲν εἶχαν κοινὴ καὶ λαϊκὴ τακτὴ *ἀργία* καμμία ἡμέρα τοῦ δεκαημέρου τους. ἀργίες εἶχαν μόνο κάποιες λίγες καὶ ἔκτακτες ἑορτές. γι' αὐτὸ εἶχαν καὶ τὴν παροιμία

Βίος ἀνεόρταστος μακρὰ ὁδὸς ἀπανδόκευτος

(=ζωὴ χωρὶς γιορτὲς μακρὺς δρόμος χωρὶς πανδοχεῖο).

Ἡ ἑφταήμερη ἑβδομάδα στὸ κύλισμά της δὲν ταιριάζει μὲ τοὺς μῆνες καὶ τὰ ἔτη οὔτε στὴν ἀρχὴ οὔτε στὸ τέλος παρὰ μόνο σὲ ἕνα ἀπ' ὅλ' αὐτὰ κάθε 7 ἢ 8 χρόνια. προτάθηκε ἡ περιττὴ καὶ ἄσκοπη ῥύθμισι νὰ παραλείπεται στὸ τέλος κάθε ἔτους ἕνα μέρος ἑβδομάδος καὶ νὰ πέφτουν ὅλες οἱ ἡμερομηνίες πάντοτε τὴν ἴδια ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος. αὐτὸ δὲν εἶναι καλὸ γιὰ δύο λόγους. 1) τὸ κύλισμα τῆς ἑβδομάδος εἶναι κάτι ποὺ ἀπὸ τὰ προϊστορικὰ χρόνια μέχρι σήμερα δὲν ἔχασε οὔτε μία μέρα, καὶ δὲν ὑπάρχει στὴν ἀνθρωπότητα ἄλλη τέτοια μέτρησι καμμία. εἶναι τὸ μακροχρονιώτερο ἀδιάκοπο θησαύρισμα τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ μόνο ζωντανὸ θέσμιο ποὺ μᾶς συνδέει μὲ τὴν προϊστορία. 2) τὸ νὰ πέφτουν ὅλες οἱ ἡμερομηνίες πάντα τὴν ἴδια μέρα τῆς ἑβδομάδος ἡ κάθε μία, τὸ νὰ εἶναι δηλαδὴ λ.χ. ἡ 13 Μαρτίου πάντα Τρίτη καὶ ἡ 28 Νοεμβρίου πάντα Τετάρτη εἶναι ἀνιαρὸ καὶ ἄχρηστο. στὴν ἱστορία κάνουμε πολλὲς χρονολογικὲς ἐξακριβώσεις, ἀκριβῶς γιὰ τὸ λόγο ὅτι ἡ 20 Μαρτίου ἦταν Πέμπτη μόνο τὴν τάδε χρονιὰ κάποιας ἑφταετίας. αὐτὸ καὶ ἀστρονομικῶς καὶ οἰκονομικῶς καὶ ἀστυνομικῶς καὶ πολλαπλῶς ἄλλως μᾶς βοηθάει καὶ μᾶς βολεύει. ἡ ἀπόλυτη ὁμοιομορφία εἶναι πρᾶγμα ἀνούσιο ἀνόητο ἄχρηστο καὶ βαρετό, ἄλλωστε ἡ ἑβδομάδα δὲν ἔχει νὰ κάνῃ μὲ καμμιὰ χρονομέτρησι. ἡ διαφοροποίησι τῶν ἡμερῶν μιᾶς ἑφταετίας εἶναι καὶ πρακτικῶς ὠφέλιμο πρᾶγμα.

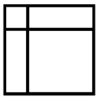

21. Τὸ «Πιστεύω»

Τὸ 'Πιστεύω', τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως, ὁ δογματικὸς ὅρος, δηλαδὴ τὸ δογματικὸ συμπέρασμα τῶν δυὸ πρώτων οἰκουμενικῶν συνόδων, ὅπως τὸ *διεχάραξαν οἱ σεπτοὶ πατέρες*, κείμενο πολὺ σοβαρό. ἀρκεῖ ὅμως νὰ τὸ ποῦμε μία φορὰ στὴ ζωή μας· ἔστω καὶ μία φορὰ τὸ χρόνο. ἀλλὰ κάθε βράδυ; κάθε Κυριακή; τί πάθαμε; τὸ πιὸ παλαβὸ παλάβωμα πάθαμε.

Ὅταν πῆγα γιὰ πρώτη φορὰ στὸ Ἅγιον Ὄρος, σ' ἕνα κελλὶ εὐσεβῶν καὶ σωφρόνων καὶ σεβασμίων προσώπων, μαζὶ μὲ τοὺς ὁποίους ἔμεινα ἕνα μῆνα, κάθε βράδυ στὴν κοινὴ προσευχή μας,

ἀτενίζοντας τὸν ἔναστρο οὐρανό, λέγαμε καὶ τὸ 'Πιστεύω'. μὰ τὸ 'Πιστεύω' δὲν εἶναι προσευχή. εἶναι ὁμολογία καὶ διακήρυξι πρὸς ἀνθρώπους, ὅτι πιστεύουμε αὐτὸ κι αὐτό. σὲ ποιόν ὡμολογούσαμε ὅ,τι ὡμολογούσαμε; καὶ κάθε μέρα; καὶ ἤξερα ὅτι σ' ὅλα τὰ κελλιὰ τὸ ἴδιο λεγόταν. μὰ τί πάθαμε; τὸ εἶπα κι ἐγὼ μερικὲς φορές. ἤμασταν τέσσερες. ἀκόμα δὲν ἐξήγησα γιατί τὸ κάναμε αὐτό. ἐγὼ βέβαια ἤμουν ὁ μικρότερος, 19 ἐτῶν· 10 χρόνια μικρότερος ἀπὸ τὸν μικρότερο τῶν ἄλλων τριῶν. δὲν ἦταν σωστὸ νὰ κάνω τότε τέτοια παρατήρησι. μόνο τὴν κράτησα μέσα μου. κι ἔκανα τὴ σκέψι· «Τὸ πιστεύω πρέπει νὰ τὸ λέμε τὸ πολὺ μιὰ φορὰ τὸ ἔτος· οὐδέποτε δὲ σὲ προσευχή· καὶ νὰ εἴμαστε ἕτοιμοι καὶ πρόθυμοι ἀκόμη καὶ νὰ πεθάνουμε γι' αὐτό. δὲν εἶναι προσευχή· δὲν τὸ λέμε ποτὲ στὸν καρδιογνώστη θεό· τὸ λέμε σὲ ἀνθρώπους».

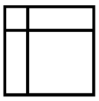

22. Ἐπιτάφιος

Ἐπιτάφιος· εἰκόνα πάνω σὲ ὕφασμα κι ἐπιτάφια νεκρικὴ τελετὴ καὶ πομπὴ κατὰ τὴν ταφὴ δῆθεν τοῦ νεκροῦ Χριστοῦ· ὡς εἰκόνα παλιότερα κεντημένη κι ἀργότερα σταμπαρισμένη. ἐμφανίστηκε σὲ ἀδιευκρίνιστο καιρὸ περίπου κατὰ τὸν 13ο αἰῶνα, δηλαδὴ κατὰ τὴ φραγκοκρατία τὴ φανατικῶς παπική. χρησιμοποιεῖται μαζὶ μὲ τὸν φορητὸ «Τάφο τοῦ Χριστοῦ» κατὰ τὴν πομπὴ τοῦ λεγομένου «Ἐπιταφίου θρήνου». δὲν συνέβησαν αὐτὰ ποτὲ γιὰ τὸ νεκρὸ Χριστό· εἶναι λαθρολάγνες παπικὲς φαντασιώσεις. κάτω ἀπὸ τὸ Χριστὸ ἐννοεῖται κατ' ἀρχὴν ὁ θεὸς Ἄδωνις. στὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα εἶναι εἰδωλολατρικῆς ἑλληνικῆς σικελικῆς προελεύσεως, ὅπως καὶ οἱ τρεῖς στιχηροὶ ἐπιτάφιοι θρῆνοι *Ἔραναν τὸν τάφον αἱ μυροφόροι μύρα* καὶ *Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ* καὶ *Ἄξιόν ἐστιν*, καὶ ἡ μουσική τους, οἱ ὁποῖοι στὴν καταγωγή τους εἶναι βδελυροί, καταγόμενοι ἀπὸ τὸν ἐπιτάφιον Κομμὸν ἢ Θρῆνον τοῦ κιναίδου εἰδωλολατρικοῦ θεοῦ Ἀδώνιδος, ποὺ τὸν πεθαίνουν οἱ σεξουαλικῶς λυσσασμένοι ἐπιβήτορές του καὶ τὸν θρηνεῖ ἡ μητέρα του θεομήτωρ Ἀφροδίτη. διασῴζονται αὐτοὶ οἱ «μητρικοὶ» θρῆνοι καὶ κομμοὶ - κοπετοί, ἐκδιδόμενοι συνήθως στὰ Βουκολικὰ ποιήματα τῶν Σικελῶν Ἑλλήνων Θεοκρίτου *(Συρακόσιαι ἢ Ἀδωνιάζουσαι)*, Βίωνος *(Ἐπιτάφιος Ἀδώ-*

νιδος), καὶ Μόσχου *(Ἐπιτάφιος)* ἢ καὶ σὲ δημοτικά, σὲ δωρίζουσα ἑλληνικὴ διάλεκτο. σῴζονται καὶ πολὺ ἀρχαιότερα ἀποσπάσματα τέτοιου θρήνου συντεθειμένου ἀπὸ τὴ Λεσβία καὶ ἀγρίως ὁμοφυλόφιλη ποιήτρια Σαπφὼ πολὺ πρόστυχα. στὴν εἰδωλολατρικὴ θρησκεία ὁ τέτοιος θρῆνος λέγεται *Κομμός*, δηλαδὴ *Κοπετός*, κατὰ τὴν ἐκφορὰ (=κηδεία) τοῦ ἀνηλίκου καὶ κιναίδου θεοῦ Ἀδώνιδος ἢ Ὑακίνθου, Ἰακίνθου, Ἰάκχου, Βάκχου, Διονύσου. παραδίδεται καὶ ἱερατικὸ - θρησκευτικὸ - ὀργιαστικὸ ὄνομα τοῦ νεκρικοῦ στεφάνου *ἰάκχα*, καὶ σύμβολο τῆς συλλαβικῆς ἀχαιικῆς γραμμικῆς γραφῆς B, τὸ ὁποῖο ἀποκωδικοποίησα ἐγώ· προφέρεται *ια.* (ἀποκωδικοποίησα τὸ 1988 τρία γράμματα, ἀπὸ κεῖνα ποὺ δὲν ἀποκωδικοποίησε ὁ Ventris. ἐκεῖνος ἀποκωδικοποίησε 73 ἀπὸ τὰ 91, ἐγὼ 3, κι ἀπὸ 1 ὁ καθένας οἱ Ἀμερικανοὶ Ρὶς καὶ Πάλμερ, φιλόλογοι τῆς ἀρχαιοτάτης καὶ προομηρικῆς ἑλληνικῆς γραμματείας, ποὺ εἶναι βέβαια μόνο σεκρετάρια καὶ ὄχι λογοτεχνικὴ ἢ ἐπιστημονική). ἡ ὅλη ὑπόθεσι τῶν σικελικῶν εἰδωλολατρικῶν *Ἐπιταφίων* εἶναι πολὺ βρόμικη καὶ ἄκρως κιναιδική. στὴ βυζαντινὴ «χριστιανικὴ» λατρεία ἔφεραν τὴν τελετὴ αὐτή, τὰ σχετικὰ εἰκονίσματα, τὰ κείμενα (ἐπιτάφια ἐγκώμια ἢ στάσιμα) καὶ τὴν ὅλη θρηνητικὴ πομπὴ κατὰ τὴ φραγκοκρατία τοῦ 13ου αἰῶνος οἱ ἑλληνικῆς καταγωγῆς καὶ πρὸ πολλοῦ θρησκευτικῶς παπικοὶ Σικελοί. ὅταν στὴν πρὸ τοῦ βαπτίσματος κατήχησι λέγεται *Ἀποτάσσομαι ἀπὸ τοῦ σατανᾶ καὶ τῆς πομπῆς αὐτοῦ,* ἡ *πομπὴ τοῦ σατανᾶ,* ποὺ ἀναφέρεται, εἶναι αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ *ἐπιτάφιος πομπή!* αὐτὴ κατὰ τὴν ὁποία ταυτίζεται ὁ Χριστὸς μὲ τὸν Ἄδωνι τὸν ὁποῖο θρηνεῖ ἐπιταφίως ἡ θεὰ Ἀφροδίτη, *ἡ Δάμαλις τὸν μόσχον·* ἡ φράσι αὐτὴ μεταφέρθηκε στὴ μητέρα τοῦ Χριστοῦ· οἱ δυὸ *Θεομήτορες* ποὺ *θρηνοῦν τὸ ἀγόρι τους.* ὁ Χριστὸς Ἄδωνις καὶ ἡ μητέρα του Ἀφροδίτη! φρικτὴ βλασφημία ὁ *Ἐπιτάφιος θρῆνος.* πρέπει νὰ καταργηθῇ ὁλοσχερῶς καὶ κατεπειγόντως. ὁ *Ἐπιτάφιος θρῆνος* καὶ τὰ κείμενά του καὶ τὸ τελετουργικό του εἶναι τὰ πιὸ βρόμικα κι ἀπὸ τὰ πιὸ ὄψιμα σκουπίδια, ποὺ χώθηκαν συγκρητιστικῶς ὡς μεγαλοτσόντα στὴν ἑλληνικὴ λατρευτικὴ παράδοσι· καὶ 100% ἀντίχριστη· κυριολεκτικῶς *πομπὴ τοῦ σατανᾶ,* ἀπὸ τὴν ὁποία πρέπει κατεπειγόντως ν' *ἀποταχθῶμεν* καὶ νὰ *συνταχθῶμεν τῷ Χριστῷ,* ἂν θέλουμε νὰ παραμείνουμε Χριστιανοί. αὐτὸς ὁ εἰδωλολατρικὸς - παπικὸς βόρβορος παρεισέδυσε πρῶτα στὰ ἐπὶ μακρὸν (1204-1669) φραγκοκρατούμενα νησιὰ τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους· κατ' ἐξοχὴν βρόμικη κιναιδικὴ εἰδωλολατρικὴ τελετή.

23. Βάπτισι διὰ τῆς βίας

Διωγμὸς Ἰουδαίων ἢ εἰδωλολατρῶν ἀπὸ Χριστιανοὺς δὲν ὑπῆρξε ποτέ, παρὰ μόνον ὡς φαντασίωσι μέσα στὸ κρανίο τῶν τωρινῶν ἀγραμμάτων παγανιστῶν καὶ νεοναζιστῶν τῶν αὐτοκαλουμένων Ἑλληναράδων. ὑπῆρξε ὅμως πράγματι ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ μόνο (527-565) ἄσκησι πιέσεως σ' αὐτοὺς νὰ βαπτιστοῦν· τὸ ἴδιο δὲ κείμενο, ποὺ μαρτυρεῖ αὐτὴ τὴν πίεσι, μαρτυρεῖ καὶ ὅτι οἱ πιεζόμενοι μποροῦσαν ν' ἀρνηθοῦν τὸ βάπτισμα ἐκ τῶν προτέρων ἢ καὶ νὰ τὸ ἀπαρνηθοῦν ἐκ τῶν ὑστέρων, χωρὶς νὰ πάθουν τίποτε πέρα ἀπὸ τὸ νὰ γίνουν περίγελως τοῦ περιβάλλοντός των. ἡ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ βυζαντινὴ «ἐκκλησία» ὄχι μόνο τὸ παραδέχεται αὐτό, ἀλλὰ καὶ θριαμβολόγησε γι' αὐτὸ διὰ στόματος Ῥωμανοῦ τοῦ μελῳδοῦ, πρώην Ἰουδαίου ποὺ βαπτίστηκε Χριστιανός, ὁ ὁποῖος τραγουδάει ὀνειδιστικὰ πρὸς τὸν βιαίως βαπτισθέντα ποὺ σκέφτεται ν' ἀποσκιρτήσῃ πάλι στὸ παλιό του θρήσκευμα·

Πολλάκις δὲ καὶ φόβῳ τῶν νῦν κρατούντων νόμων
προσῆλθες τῷ βαπτίσματι καὶ γέγονας ὃ γέγονας
τὸν καιρὸν αἰσχυνόμενος.
……
Νουθέτει, ὦ φίλε, σαυτὸν ἐν τοῖς τοιούτοις,
κἂν φόβῳ προσῆλθες, λοιπὸν ἐπίμεινον πόθῳ.
ἀγάπησον ὃ ἔλαβες, καὶ σφίγξον ἃ κατέχεις.
μὴ αὐτομολήσῃς πρὸς τὰ πρότερα·
μὴ γένῃ κατάγελως τοῦ νῦν σε φοβουμένου.
(Ῥωμανὸς μελ., ὨΙδὴ 53,14-15 Maas - Trypanis).

Ὁ αὐταρχικώτατος Ἰουστινιανὸς τὴ γυναῖκα του Θεοδώρα καὶ τὴ γυναῖκα τοῦ ἀρχιστρατήγου του Βελισσαρίου Ἀντωνῖνα καὶ τὸν εὐνοούμενό του ὑπουργὸ Τριβωνιανὸ τοὺς ἀνεχόταν νὰ εἶναι ἀβάπτιστοι καὶ εἰδωλολάτρες, ἀλλά, θέλοντας τὴ θρησκευτικὴ ὁμοιογένεια τῶν ὑπηκόων του, δὲν τὸ εἶχε σὲ τίποτε νὰ τοὺς πιέσῃ νὰ βαπτιστοῦν ὅπως ὅπως. στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἡ πραγματικὴ ἐκκλησία τῶν πιστῶν Χριστιανῶν ἀδικήθηκε καὶ βλάφτηκε ἐξ ἴσου μ' ἐκείνους ποὺ πιέστηκαν νὰ βαπτιστοῦν· δὲν ὠφελήθηκε· φορτώθηκε σαβούρα. ὁ δὲ αὐλικός του καὶ παράσιτος τῶν ἀνακτόρων του ποιητὴς Ῥωμανὸς δὲν ἐκφράζει καὶ δὲν ἐκπροσωπεῖ καθόλου τὸ φρόνημα καὶ τὴ βούλησι τῆς πραγματικῆς ἐκκλησίας. ἁπλῶς κι αὐτὸς εἶναι ἀπὸ κείνους ποὺ ἀδίκησαν κι ἔβλαψαν τὴν ἐκκλησία μ' αὐτὸ ποὺ ἐγκρίνει καὶ τραγουδάει, κολακεύοντας προφανῶς

τὸ αὐταρχικὸ ἀφεντικό του, ποὺ χρησιμοποίησε τόσο ἄσχημα τὸ ὄνομα τῆς ἐκκλησίας γιὰ τοὺς πολιτικοὺς σκοπούς του. ὁ ἴδιος ὁ Ἰουστινιανὸς τὸν ἴδιο καιρό, ἐπειδὴ ὑποστήριζε τοὺς μονοφυσῖτες, δίωξε καὶ τὴν ἐκκλησία, ἐξορίζοντας τοὺς πατριάρχες Εὐτύχιο Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀναστάσιο Α' Ἀντιοχείας καὶ πολλοὺς ἄλλους ὀρθοδόξους κληρικούς (Εὐάγριος σχολ., Ἐκ. ἱστ. 4,40-41 PG 86,2784-85. Εὐστράτιος, Βίος Εὐτυχίου Κωνσταντινουπόλεως 5,41 PG 86,2324a. Νικηφόρος, Ἐκκλ. ἱστ. 17,30-31 PG 147,300d).

Ἡ βιαία βάπτισι δὲν χρεώνεται στοὺς Χριστιανούς.

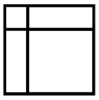

24. Νηπιοβαπτισμός

Πρῶτος ἀναφέρει τὸν νηπιοβαπτισμὸ ὁ γεννημένος στὴ Ῥώμη Τερτυλλιανός (155-240· βαπτισμένος στὰ 40 του καὶ δικηγόρος τὸ 195, πορνόβιος μέχρι τότε καὶ πάντοτε κακόδοξος, ἀλλὰ μηδέποτε ἀποβληθεὶς ἀπὸ τὴ δυτικὴ ἐκκλησία), πρεσβύτερος στὴν Καρχηδόνα, στὸ ἔργο του Περὶ βαπτίσματος, *(De baptismo)* 18,5. «στηρίζει» τὸν νηπιοβαπτισμὸ στὰ χωρία Μθ 86,2 *Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἄφετε τὰ παιδία καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με,* καὶ Λκ 90,2 *Ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με καὶ μὴ κωλύετε αὐτά.* τὰ παίρνει ἔτσι ξεκομμένα ἀπὸ τὴ συνάφειά τους· τὰ παίρνει λατινιστὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαιότερη τῆς Vulgata λατινικὴ μετάφρασι Afra (παραλλαγὴ τῆς Itala), καὶ τὰ ἑρμηνεύει καββαλιστικῶς· «Ἀπὸ τὴν πόλι ἔρχομαι καὶ στὴν κορφὴ καννέλλα». διότι στὰ χωρία αὐτὰ ἁπλῶς λέγεται ὅτι, ὅταν κάποιες μητέρες ἔφερναν τὰ νήπια παιδιά τους στὸ Χριστὸ γιὰ νὰ τὰ εὐλογήση, καὶ οἱ μαθηταί του τὶς ἐπέπληξαν «γιὰ τὴν παρενόχλησί τους», ὁ Χριστὸς τοὺς εἶπε τὰ παραπάνω λόγια, καὶ εὐλόγησε τὰ παιδιά. αὐτὸ δὲν ἔχει βέβαια καμμία σχέσι μὲ τὸ βάπτισμα· ἀλλὰ κι ὁ Τερτυλλιανὸς καὶ οἱ Δυτικοὶ γενικῶς ἦταν ἀνέκαθεν καββαλισταὶ καὶ μυθομανεῖς καὶ διαστρεβλωταὶ τῶν βιβλικῶν κειμένων. ἀφοῦ καὶ πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια ὁ καρδινάλιος Ταρσίζιο Μπερτόνε εἶπε ἀπὸ τὸ τηλεοπτικὸ κανάλι τοῦ Βατικανοῦ ὅτι «Ἡ παιδεραστία δὲν εἶναι ἁμαρτία, διότι εἶναι ἁπλῶς μία πτυχὴ τῆς ὁμοφυλοφιλίας»! εὐκολώτερα μπορεῖς νὰ συνεννοηθῇς μὲ βάτραχο παρὰ μὲ τοὺς κολομπαρᾶδες αὐτοὺς τοῦ χαλίφη τοῦ Βατικανοῦ.

μπορεῖ νὰ σοῦ ποῦν ὅτι στὰ Σόδομα ὁ θεὸς ἔβρεξε σοκολάτες, ἐπειδὴ στὸ κολομπαριλίκι τους ἦταν πρωταθληταί. δὲν ὑπῆρξε ποτὲ στὴν ἀνθρωπότητα εἰδωλολατρία παραλογικώτερη καὶ βρομερώτερη ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρία τῶν Δυτικῶν.

Μετὰ τὸν Τερτυλλιανὸ τὸν νηπιοβαπτισμὸ ὑποστήριξαν κι ὁ Αὐγουστῖνος Ἱππῶνος ὁ διεστραμμένος μαμάκας τῆς διεστραμμένης μαμᾶς του, κι ὁ δυτικομανὴς Γρηγόριος Ναζιανζηνός, κακόδοξοι καὶ οἱ δύο καὶ θαυμασταὶ τῶν κιναίδων Σωκράτους καὶ Πλάτωνος, καὶ χωλαίνοντας στὰ περὶ τὸν Κανόνα τῆς Βίβλου. τὸ δὲ πιὸ περίεργο εἶναι ὅτι καὶ οἱ τρεῖς, Τερτυλλιανὸς καὶ Αὐγουστῖνος καὶ Γρηγόριος βαπτίστηκαν σὲ ὑπερβολικὰ μεγάλη ἡλικία, 34 ἐτῶν μέχρι καὶ 40! βέβαια τότε βαπτίζονταν ὅλοι σὲ ὑπεύθυνη ἡλικία, ὅπως λ.χ. ὁ ἁγνότατος καὶ ὀρθοδοξότατος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λίγο πιὸ πάνω ἀπὸ 20 ἐτῶν, ἀλλ' οἱ σώφρονες δὲν ὑποστήριξαν τὸν νηπιοβαπτισμὸ ποτέ.

Τὸν νηπιοβαπτισμὸ ἐπέβαλε τὸν 6ο αἰῶνα μὲ τὴ βία ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός, ὅπως ὁ ἴδιος καὶ τὴ βίαιη βάπτισι τῶν ἀλλοθρήσκων τῆς ἐπικρατείας του καὶ μάλιστα τῶν Ἑβραίων. ὅπως εἶπα, Ἑβραῖος ἦταν κι ὁ Ῥωμανὸς ὁ μελῳδὸς ὁ διάκονος τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ποὺ ἔγινε καὶ θερμὸς ὑποστηρικτὴς τῆς βιαίας βαπτίσεως ὅλων τῶν μὴ Χριστιανῶν τῆς αὐτοκρατορίας. ὁ Ῥωμανὸς ἦταν ὁ τροβαδοῦρος τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Ἰουστινιανοῦ. παρὰ ταῦτα, ὅπως εἶπα, ὁ Ἰουστινιανὸς ἄφησε γιὰ πάντα ἀβάπτιστους κι ἀβάπτιστες εἰδωλολάτρες καὶ εἰδωλολάτρισσες τὴ γυναῖκα του Θεοδώρα, τὴ γυναῖκα τοῦ ἀρχιστρατήγου του Βελισσαρίου Ἀντωνῖνα, ποὺ καὶ τὶς δυό τους τὶς γνώρισαν μαζὶ ὡς ὁλόγυμνες στριπτιζὲζ σὲ τσίρκο, σὲ πορνικώτατα γυμνιστικὰ νούμερα, καὶ τὶς παντρεύτηκαν, καὶ τὸν ἐπίσης πάντοτε εἰδωλολάτρη ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ὑπουργό του Τριβωνιανό. παλαβὰ πράγματα, γεμάτα μὲ βυζαντινὴ ὑποκρισία. ὁ δὲ βρομερὸς μοναχὸς Ἱερώνυμος, ποὺ βαπτίστηκε μετὰ τὰ 30 του, καὶ δὲν ὑποστήριξε ποτὲ τὸν νηπιοβαπτισμό, ὁ εὐνοούμενος τοῦ φονικώτατου πάπα Δαμάσου καὶ παρὰ λίγο διάδοχός του, ὁ κατὰ τὴν ἔκφρασί του λάτρης τῆς Παύλης *(cultor tuus)* (33,1· βλ. Ἱερωνύμου Ἐπιτάφιον Παύλης 33,1· ἔκδοσί μου καὶ μετάφρασί μου, Μελέτες 13,195-256), ἦταν τῆς ἀπόψεως ὅτι εἰδικὰ ὁ ἄντρας πρέπει νὰ βαπτίζεται ὅσο τὸ δυνατὸν σὲ μεγαλείτερη ἡλικία, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ χορτάσῃ στὰ νιάτα του τὴ σεξουαλικὴ ἀκολασία, ἀφοῦ μὲ τὸ βάπτισμα ἐξαλείφονται ὅλα τ' ἁμαρτήματα! ὁπωσδήποτε νικολαϊτικὸ βρομόσκυλο. πάντως δὲν εἶπε νὰ βαπτίζεται μετὰ τὰ 70. ὁπωσδήποτε αὐθεντικὸ κοπρόσκυλο τοῦ παπισμοῦ.

Ἔχει δὲ ὁ νηπιοβαπτισμὸς τὰ μέχρι σήμερα τρελλὰ ἀποτελέσματα· νὰ βαπτίζωνται τὰ παιδιὰ σὲ βρεφικὴ ἡλικία· σὲ κολυμβήθρα ποὺ ἐπινοήθηκε, ὁλόγυμνα· καὶ νὰ μὴ θυμοῦνται τὴ βάπτισί τους ποτέ· καὶ νὰ μὴν τὴν ἔχουν ἀποφασίσει τὰ ἴδια. καὶ νὰ παίρνουν τὸ ὄνομά τους μόνο τότε. κι ὁ παπᾶς νὰ τὰ κουρεύῃ κιόλας σὰ νὰ κείρῃ καλογέρους! καὶ κατὰ τὴν ὁμολογία τους, ἀφοῦ αὐτὰ δὲν μιλοῦσαν ἀκόμη, νὰ λέῃ τὴν ὁμολογία τους ἕνας ἄλλος! μερικὲς φορὲς καὶ ἄπιστος ἀχρίστιανος! *Ἀποτάσσομαι! ἀπεταξάμην ἀπὸ τοῦ σατανᾶ· συντάσσομαι συνεταξάμην τῷ Χριστῷ.* θυμοῦμαι ποὺ στὸ χωριό μου οἱ μικροὶ συμμαθηταί μου τὸ γελοιοποιοῦσαν αὐτό· *Νὰ τὸ πετάξουμε; Τὸ πέταξα!* κι ἄλλο κωμικό· ὅταν βαπτίζονταν τὰ παιδιὰ τῶν μαθητῶν μου πάνω ἀπὸ 12 ἐτῶν ἔλεγαν τὰ ἴδια *Ἀποτάσσομαι· ἀπεταξάμην· Συντάσσομαι συνεταξάμην·* καὶ *Πιστεύω εἰς ἕνα θεόν…* κι ἕνας πρεσβύτερος κάποτε εἶπε καὶ στὸν παριστάμενον ἀργὸν ἀνάδοχον - νουνόν· *Πές το καὶ σύ!* ἀναπάλλακτος κακὸς ἐθισμός. κι αὐτὰ τὰ παιδιὰ (οἱ μαθηταί μου, ἔκαναν ἀπὸ 8 μέχρι 16 παιδιά, ὅσα τοὺς ἔδωσε ὁ θεός) παντρεύτηκαν ἀπὸ 14 μέχρι 20 ἐτῶν· διότι ὁ θεὸς ποὺ δίνει γόνιμα ὠάρια καὶ περιοδικὴ αἱμορραγία στὴ δεκατριάχρονη κοπέλλα, καὶ σπέρμα στὸν δεκατετράχρονο ἄντρα, δὲν κάνει φάρσα, δὲν ἀστειεύεται. καὶ κάθε δεκατετράχρονη κόρη τους μοῦ ἔκανε ἕνα πλούσιο τραπέζι χωρὶς τὴ βοήθεια τῆς μητέρας ἢ μιᾶς μεγαλείτερης ἀδερφῆς· καὶ κάθε δωδεκαετὴς κοπελλίτσα ἤξερε νὰ ἑτοιμάσῃ τὴ βαλίτσα τοῦ πατέρα της γιὰ μηνιαῖο ταξίδι. καὶ κάθε ἀγόρι μετὰ τὰ 12 χρόνια του εἶχε σοβαρὲς οἰκονομίες. διότι δὲν ἐπιτρεπόταν ἀγόρι πάνω ἀπὸ 13 ἐτῶν νὰ τρέφεται ἀπὸ τοὺς γονεῖς του. καὶ μερικὰ δάνειζαν καὶ χρήματα στοὺς γονεῖς των γιὰ μιὰ ἔκτακτη ἀνάγκη. καὶ στὰ 18 τους εἶχαν δικό τους αὐτοκίνητο· καὶ στὸ γάμο τους κατοικοῦσαν σὲ δικό τους σπίτι.

Ἐγὼ βαπτίστηκα 6 ἡμερῶν (15-21 Μαΐου 1941), γιὰ νὰ μὴν πεθάνω ἀβάπτιστος. λὲς κι ἂν πέθαινα τότε, θὰ πήγαινα στὴν κόλασι· λὲς κι ὁ θεὸς εἶναι ἄγριος καὶ βλάκας κι ἀσυνεννόητος ἀλιγάτορας! εἶμαι ἀποφασισμένος κι ἀμεταμέλητος Χριστιανός· ἀλλ' ἤθελα νὰ εἶμαι αὐτόπτης καὶ μνήμων μάρτυς τῆς βαπτίσεώς μου, ποὺ δυστυχῶς δὲν εἶμαι. καὶ μεταξὺ γεννήσεώς μου καὶ βαπτίσεώς μου δὲν θήλασα καθόλου, οὔτε φωνὴ ἔβγαλα, οὔτε τὴν ἴριδα τῶν ματιῶν μου ἔδειξα· ἔφαγα καὶ ἔκλαψα γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ τὴ βάπτισί μου. καὶ σὲ ἀκριβῶς τρεῖς μῆνες στὶς 15 Αὐγούστου ἔτρωγα ῥῶγες ἀπὸ τὸ σταφύλι τῆς μητέρας μου ποὺ τὶς κατάπινα μὲ τὶς φλοῦδες καὶ τὰ κουκούτσια τους· καὶ ἤμουν τετράπαχο θηρίο. ἀλλὰ μέχρι σήμερα λυποῦμαι ποὺ δὲν εἶμαι αὐτόπτης καὶ μνήμων μάρτυς τῆς βαπτίσεώς μου. καὶ διάβασα ὅλη τὴν Καινὴ διαθήκη στὰ 13

μου χρόνια, χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ κανείς, καὶ ὅλη τὴν Παλαιὰ Διαθήκη στὰ 16 μου, χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ κανείς. ἀπὸ τὸ βαπτισοχάρτι τῆς ἐνορίας τοῦ χωριοῦ μου κι ἀπὸ τὴν ἀναμφισβήτητη μαρτυρία τῶν εὐσεβεστάτων γονέων μου ξέρω ὅτι εἶμαι Χριστιανὸς βαπτισμένος. καὶ στὴν ἡλικία μου τῶν 4 ἐτῶν ἔμαθα ἀπὸ τὴν μεγαλείτερη ἀδερφή μου Γραμματικὴ νὰ διαβάζω βιβλία καὶ περιοδικά, καὶ στὰ 10-12 χρόνια μου ἔμαθα ἀρχαῖα ἑλληνικὰ μὲ τὸ νὰ διαβάζω ὅλα τὰ λειτουργικὰ βιβλία τῆς ἐκκλησίας, τὸ ἀρχαῖο κείμενό τους, καὶ 12 ἐτῶν στὴν Α' γυμνασίου εἶπα στὴ φιλόλογο καθηγήτριά μου ὅτι ὅλα τὰ πρωτόκλιτα σὲ *-ης (μαθητὴς καθηγητὴς γυμνασιάρχης)* στὴν κλητικὴ λήγουν σὲ *-α (μαθητὰ καθηγητὰ γυμνασιάρχα συνταγματάρχα)* ἐκτὸς ἀπὸ τὰ λήγοντα σὲ *-κης -δης -ψης (Φαρνάκης, Ἀργεάδης* –τὸ ἐπίθετο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου– *βυρσοδέψης),* κι ὅτι ὁ μακρόσυρτος σχετικὸς κανόνας τοῦ Τζαρτζάνου εἶναι βαρετός· καὶ τρελλάθηκε· δηλαδὴ *ἐξέστη.* ἀλλὰ τὸ εἶχα ἀνίατο παράπονο ὅτι δὲν εἶμαι αὐτόπτης καὶ μνήμων μάρτυς τῆς βαπτίσεώς μου. νὰ ὄψωνται οἱ Τερτυλλιανοὶ καὶ οἱ Ναζιανζηνοὶ καὶ ὅποιος ἄλλος ὑπεύθυνος.

Καὶ ἐν μέρει κατήργησα τὸν νηπιοβαπτισμό. ἀπὸ τὰ 33 μου μέχρι τὰ 80 μου. στὰ 80 μου λόγῳ προχωρημένου γήρατος παραιτήθηκα ἀπὸ διδάσκαλος τῶν ἐν Χριστῷ μαθητῶν μου. τώρα εἶναι ὅλοι ἐπιστήμονες· κυρίως καθηγηταὶ ὅπως ἐγώ· καὶ δύο καθηγηταὶ πανεπιστημίου ἐδῶ καὶ στὸ ἐξωτερικό. ὁ ἕνας διεθνῶς διάσημος. καὶ τώρα ποὺ γράφω εἶμαι 82 ἐτῶν· 82 χρόνια δοῦλος τοῦ Χριστοῦ. κατήργησα τὸ νηπιοβαπτισμὸ στὶς οἰκογένειες τῶν μαθητῶν μου. εἶπα· «Ἀφοῦ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς δωδεκαετὴς *ἐν τῷ ναῷ* ἔδειξε ὅτι ὡς ἄνθρωπος ἔχει πλήρη συνείδησι τοῦ ἑαυτοῦ του, τῆς καταγωγῆς του καὶ τῆς ἀποστολῆς του *(ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μού εἰμι)* (Λκ 11), οἱ μαθηταί μου (1974-2021· 47 χρόνια) νὰ βαπτίζουν τὰ παιδιά τους μετὰ τὰ 12 χρόνια τῆς ἡλικίας των». καὶ ἔτσι βαπτίζονται μέχρι σήμερα. κι ὁ σεμνὸς πατὴρ Ἠλίας Τσιβίκης στὸ ναὸ τῆς Γαλήνης, λίγο πρὸ τῆς πόλεως τοῦ Ὡραιοκάστρου, ἔκανε κι ἕνα μεγάλο καὶ πανόμορφο βαπτιστήριο, μαρμάρινη δεξαμενὴ μεγάλη, στὴν ὁποία κατεβαίνουν μέσα στὸ νερὸ μὲ μαρμάρινα σκαλιὰ καὶ βαπτίζονται βυθιζόμενοι οἱ βαπτιζόμενοι, ἄντρες καὶ κοπέλλες, φορώντας ἕναν ἀδιαφώτιστο λευκὸ χιτῶνα ἀπὸ χοντρὸ ὕφασμα, ποὺ ἡ κάθε οἰκογένεια τὸν ῥάβει καὶ τὸν κρατάει καὶ γιὰ τ' ἄλλα παιδιά της. τί θὰ κάνουν ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, δὲν ἀπόκειται σ' ἐμένα. ἡ ἐπίγειος ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἔχει κάποιο ἐσωτερικὸ τέλος λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ βιολογικὸ τέλος, στὴν ἡλικία ποὺ ὁ πρεσβύτης Συμεὼν εἶπε τὸ *Νῦν ἀπολύοις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα* (Λκ 9). ἔκανα τὸ ἀρεστὸ στὸν Κύριο. ὅταν ὁ ἱκανώτατος Δαυΐδ παραιτήθηκε ἀρ-

κετὰ πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό του ὑπὲρ τοῦ δωδεκαετοῦς εὐφυεστάτου γιοῦ του καὶ διαδόχου του βασιλέως Σαλωμών, ποιός εἶμαι ἐγὼ ὁ σὲ ὅλα πολὺ κατώτερός του; πολλῷ μᾶλλον ἔπρεπε νὰ παραιτηθῶ κι ἐγώ. συγγράφω ἀκόμη βέβαια, ὅπως τὸ παρόν, καὶ τώρα στὰ 82 μου· ἁπλῶς δὲν ἄρχω. ἐπειδὴ εἶμαι ἕνας οὐτιδανὸς ἄνθρωπος· τίποτε περισσότερο. ἔσχον κι ἕνα μαθητὴ Ἰσκαριώτη, ἀλλὰ δὲν τοῦ εἶπα ποτὲ τὸ τοῦ Χριστοῦ *Ὁ ποιεῖς ποίησον τάχιον* (Ἰω 38,16). διότι ἁπλῶς εἶμαι οὐτιδανὸς ἄνθρωπος· ἐγὼ ξέρω πόσο οὐτιδανός.

Αὐτὰ γιὰ τὴ βάπτισι καὶ γιὰ τὸν νηπιοβαπτισμό.

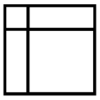

25. Μετάδοσις ἁγίου πνεύματος

Πξ 21,1-5. *Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι δέδεκται ἡ Σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην· οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιον· οὔπω γὰρ ἦν ἐπ᾽ οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκός, μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον.*

Μετάφρασις. *Κι ὅταν οἱ ἀπόστολοι, ποὺ ἦταν στὰ Ἱεροσόλυμα, ἄκουσαν ὅτι ἡ Σαμάρεια ἔχει δεχτῆ τὸν λόγο τοῦ θεοῦ, ἔστειλαν σ᾽ αὐτοὺς τὸν Πέτρο καὶ τὸν Ἰωάννη. κι ἐκεῖνοι κατέβηκαν καὶ προσευχήθηκαν γι᾽ αὐτοὺς νὰ λάβουν πνεῦμα ἅγιο· διότι δὲν εἶχε πέσει ἀκόμη ἐπάνω σὲ κανένα τους. ἀλλ᾽ ἦταν μόνο βαπτισμένοι στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. τότε ἔθεσαν τὰ χέρια τους ἐπάνω σ᾽ αὐτούς, καὶ λάβαιναν πνεῦμα ἅγιο.*

Αὐτὰ εἶναι τὸ βάπτισμα καὶ ἡ μετάδοσι τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἢ ὅπως λέγεται τώρα, τὸ χρῖσμα. πολλοί, σχεδὸν ὅλοι, δὲν ξέρουν, δὲν παίρνουν εἴδησι ὅτι συμβαίνουν δύο, καὶ βάπτισμα καὶ χρῖσμα. αὐτὸ τὸ δεύτερο βέβαια δὲν τὸ μεταδίδει ὁ πρεσβύτερος ἀλλὰ μόνον ὁ ἐπίσκοπος. ὁ πρεσβύτερος μόνο βαπτίζει. τὸ ἅγιον πνεῦμα μὲ τὴν ἐπίθεσι τῶν χειρῶν του τὸ μεταδίδει ὁ ἐπίσκοπος· ὅπως τὸ μεταδίδει καὶ ὅταν χειροτονῇ πρεσβύτερο ἢ καὶ ἐπίσκοπο. καὶ εἶναι συγκλονιστικὸ οἱ κορυφὲς τῆς ἐκκλησίας νὰ ἐπαναφέρουν τὸν ἀποστολικὸ τρόπο, ποὺ εὐτυχῶς εἶναι καὶ πρακτικῶς πιὸ εὐμέθο-

δος, ἐπειδὴ τὸ δεύτερο μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ πολὺν καιρὸ μετὰ τὸ πρῶτο. καὶ καλὸ εἶναι τὸ βάπτισμα νὰ γίνεται, ὅταν τὰ βαπτιζόμενα παιδιὰ εἶναι πάνω ἀπὸ δώδεκα ἐτῶν, ὅπως ἔγινε στὰ περίπου 150 παιδιὰ τῶν μαθητῶν μου, καθὼς ἀνέφερα προηγουμένως. κι ὅταν θὰ μαζεύωνται πολλὰ παιδιὰ νεοβαπτισμένα, ἂς ποῦμε 100-300, νὰ ἐπισκέπτωνται τὸν ἐπίσκοπο, ἢ ὁ ἐπίσκοπος αὐτά, κι ἐκεῖνος νὰ τοὺς μεταδίδῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιο, ὅπως τὸ μεταδίδει σ' ἐκείνους ποὺ χειροτονεῖ πρεσβυτέρους ἢ ἐπισκόπους. ἔτσι τὰ νεόφυτα παιδιὰ θὰ συνδέωνται περισσότερο καὶ συγκλονιστικώτερα μὲ τὸν ἐπίσκοπο, τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἡγεσία, τὴν ἐκκλησία, τὴ χριστιανικὴ πίστι.

Σήμερα τὸ χρῖσμα γίνεται μὲ μιὰ βατονιέττα τοῦ ἀναρμοδίου πρεσβυτέρου, ποὺ τὴ βουτάει σ' ἕνα φιαλίδιο μὲ κάποιο λαδάκι, τὸ ὁποῖο ὁ κόσμος δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ξεχωρίσῃ ἀπὸ τὸ λαδάκι τῆς καντήλας τοῦ Παϊσίου Ἐζνεπίδη, καὶ κανεὶς δὲν ξέρει ἢ δὲν παίρνει εἴδησι ὅτι κάτι γίνεται, κάτι τὸ μεγάλο καὶ συγκλονιστικό. ἔτσι, ὅπως προτείνω νὰ γίνεται, καὶ οἱ Χριστιανοὶ θὰ ἔχουν μεγαλείτερο δεσμὸ μὲ τὶς κορυφὲς τῆς ἐκκλησίας.

Οἱ ἐπίσκοποι λοιπὸν τελοῦν αὐτὸ τὸ δεύτερο, τὸ χρῖσμα, καὶ ὄχι οἱ πρεσβύτεροι μὲ μιὰ βατονιέττα, χωρὶς νὰ παίρνουν εἴδησι ὁ βαπτιζόμενος καὶ ὅλοι οἱ οἰκεῖοι του.

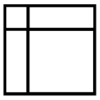

26. Χρῆσι βίας στὰ βρέφη

Βαπτίζεται ἕνα βρέφος· τὸ παίρνει ὁ παπᾶς ὁλόγυμνο, τὸ βουτάει στὸ νερὸ καὶ τὸ περιχύνει, κι ἐκεῖνο κλαίει τσιρίζει σπαράζει καὶ σπαρταράει, νιώθει πολὺ δυστυχισμένο καὶ τρομοκρατημένο, ὅλοι χαμογελοῦν μὲ τὴν τρομάρα του, κι ἐκεῖνο δὲν ἔχει πῶς νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὸ βασανιστήριο καὶ τὴ φρίκη.

Στὴ συνέχεια ὁ παπᾶς τὸ χρίει· τὸ μυρώνει μὲ μιὰ βατονιέττα στὸ μέτωπο, στὴ ῥάχι, στὰ χέρια, στὰ πόδια ψηλά, καὶ στὰ πέλματα· γιὰ νὰ μὴ μείνῃ χωρὶς χρῖσμα καμμιὰ πτυχή του, καμμιὰ γωνία του. φανταστῆτε νὰ μείνῃ ἄχριστο τὸ ἕνα πόδι του! ταυτόχρονα μ' ἕνα ψαλιδάκι τοῦ κόβει τρίχες, λὲς καὶ τὸ κείρει καλόγερο, (καλογερικὴ προσθήκη αὐτὸ στὰ χριστιανικά), ἐκεῖνο ἐξακολουθεῖ νὰ

κλαίῃ ἀνυπεράσπιστο. ἀλλ' ἀρνεῖται νὰ τὸ βοηθήσῃ καὶ νὰ τὸ παρηγορήσῃ ἀκόμη καὶ ἡ μητέρα του. κι ἔτσι παίρνει καὶ τὸ χρῖσμα.

Κοινωνεῖ ἕνα βρέφος ἢ νήπιο· βλέπει τὸν παπᾶ μὲ τὰ ἄκοπα μαλλιὰ καὶ γένεια καὶ τὰ παράξενα ῥοῦχα, καὶ τρομάζει. πάει νὰ κρυφτῇ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας του, ἀλλ' ἐκείνη τὸ βγάζει ἀπὸ τὴν καταφυγή του καὶ τὸ προτείνει σ' ἐκεῖνον ποὺ αὐτὸ φοβᾶται. τέτοια ἐγκατάλειψι καὶ προδοσία ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ μητέρα του δὲν τὴν περίμενε, δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἐξηγήσῃ. παλεύει νὰ ξανακρυφτῇ, καὶ δυὸ τρεῖς μαζὶ τὸ ἐμποδίζουν, ἐνῷ ἐκεῖνος τὸν ὁποῖο αὐτὸ φοβᾶται τοῦ προτείνει ἕνα σίδερο σὰ μαχαίρι σὰν κουτάλι. πανικός. δὲν μποροῦν νὰ τὸ κοινωνήσουν καὶ παλεύουν, μὲ ὑπόδειξι τοῦ παπᾶ τὸ κρατοῦν ἀνάσκελα, σὰ γουρούνι γιὰ σφάξιμο, ἕνας τοῦ σφίγγει τὰ ῥουθούνια, γιὰ ν' ἀναγκαστῇ ἐκεῖνο ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του, ἄλλος τοῦ πιάνει τὸ κάτω σαγόνι του καὶ τοῦ τὸ κρατάει ἀνοιχτὸ τραβώντας το πρὸς τὰ κάτω, κι ὅταν τὸ ἔχουν δαμάσει κι ἀκινητοποιήσει ἔτσι ὅλοι μαζί, ὁ παπᾶς τοῦ ῥίχνει μέσα στὸ στόμα του μιὰ κουταλιά. ἐκεῖνο ξινίζεται, καὶ θέλει νὰ τὸ φτύσῃ, ἀλλ' οἱ ἄλλοι τὸ κρατοῦν γερὰ μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτὸ καὶ τὰ ῥουθούνια κλειστά, γιὰ νὰ τὸ ἀναγκάσουν νὰ κάνῃ κατάποσι. ἐπὶ τέλους τὸ κοινώνησαν, ἐνῷ ἐκεῖνο κλαίει καὶ τσιρίζει ἀπαρηγόρητο, κυρίως γιὰ τὴν προδοσία τῆς μητέρας του.

Ἔτσι τὸ μύησαν τὸ παιδὶ στὰ τρία πρῶτα μυστήρια, βάπτισμα χρῖσμα κοινωνία, χωρὶς τὴ συναίνεσί του, μὲ τὴν πιὸ ζωηρὴ διαμαρτυρία του γιὰ τὴ μύησι, τὸ ἐκχριστιάνισαν καὶ τὸ μυσταγώγησαν. τὴν πρώτη φορὰ ὁ παπᾶς τοῦ εἶχε πῆ· *Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν...*, ἀλλ' ἐκεῖνο μὲ τὶς τσιρίδες του ἐννοοῦσε «Δὲν θέλω! ἀφήστε με!». οἱ μεγάλοι ὅμως τὸ μύησαν, τὰ ἄλλα τέσσερα, ἐξομολόγησι εὐχέλαιο γάμο χειροτονία, θὰ τὰ κάνῃ μόνο του, ὅταν μεγαλώσῃ, χωρὶς βία. ἂν τὰ κάνῃ.

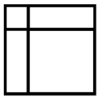

27. Θυμίασι

Θυμίασι (μὲ θυμιατά). στὸν οἶκο τοῦ θεοῦ καὶ στὴ λατρεία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἦταν μόνον ἀποσμητικὸ καὶ ἀρωματικὸ χώρου, γιὰ νὰ δημιουργῇ εὔοσμη κι εὐχάριστη ἀτμόσφαιρα. καμμία σχέσι μὲ τὸν ἁγιασμὸ καὶ τὴν πνευματικότητα. στὴ χριστιανικὴ ἐκκλησία

καὶ λατρεία ἡ θυμίασι καὶ τὰ θυμιατὰ ἐμφανίστηκαν γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ τὸ 450· πρὶν ἀπ' αὐτὸ τὸ χρονικὸ σημεῖο ἦταν πράγματα τελείως ἄγνωστα. ἔχουν δὲ μονοφυσιτικὴ προέλευσι. τὸ θορυβωδέτατο θυμιατὸ μὲ τὰ πολλὰ κουδούνια, τὸ λεγόμενο *κατσίον*, χρονολογούμενο μετὰ τὸ ἔτος 1.000, εἶναι ἐφεύρεσι τῶν μοναχικῶν κοινοβίων· εἶναι ἕνα *tintinnabulum* (κουδουνίστρα), γιὰ νὰ ξυπνάῃ τοὺς μοναχούς, ποὺ συνήθως κατὰ τὶς ἀκολουθίες των κοιμοῦνται καὶ ῥοχαλίζουν στ' ἀναπαυτικώτατα στασίδια τους μὲ τὶς δυὸ θέσεις ἀναπαύσεως, τὴ μία γιὰ νὰ κάθωνται καὶ τὴν ἄλλη γιὰ νὰ κοιμοῦνται. *ἴσασιν οἱ μεμυημένοι.*

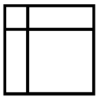

28. Κηριὰ - καντήλια - καὶ λιβάνι

Ἀπαντῶ στὴν ἐρώτησι, ποὺ δέχτηκα γραπτῶς, ἂν στὴ χριστιανικὴ ζωὴ καὶ λατρεία εἶναι ἀπαραίτητα τὰ κεριὰ τὰ καντήλια καὶ τὸ λιβάνι.

Ὄχι· δὲν εἶναι καθόλου ἀπαραίτητα, παρ' ὅλο ποὺ γύρω ἀπ' αὐτὰ ἔχει δημιουργηθῆ ὁλόκληρη θεολογία, μάταιη βέβαια καὶ γεμάτη ῥαββινικὲς συμβολιστικὲς ἀρλοῦμπες καὶ καββαλιστικὲς ἑρμηνεῖες· καὶ θεωροῦνται δεῖκτες πνευματικότητος καὶ κριτήρια ὀρθοδοξίας, αὐτὰ εἶναι φαντασιώσεις ἀνθρώπων ὀλιγοπίστων ἢ καὶ ἀπίστων.

Ἔχω ἀκούσει θεολόγο νὰ λέῃ ὅτι «ἡ Κ. Διαθήκη καὶ ἡ μελέτη της δὲν εἶναι τίποτε, ἐνῷ, ἂν ἕνας, ποὺ διαβάζει τὴν Κ. Διαθήκη, δὲν ἀνάβῃ στὸ σπίτι του καντηλάκι, εἶναι ...αἱρετικός». αὐτὸς μέσα στὴ γραώδη νοοτροπία του δὲν κατάλαβε ὅτι, ἂν δὲν μετανοήσῃ γι' αὐτὸ ποὺ εἶπε γιὰ τὴν Κ. Διαθήκη κι ἂν ἐννοῇ στὰ σοβαρὰ αὐτὸ ποὺ εἶπε γιὰ τὸ καντηλάκι, κι ἐπιμένῃ σ' αὐτά, εἶναι αἱρετικὸς ὁ ἴδιος κι ἐχθρὸς βέβαια τῆς ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς πίστεως. εἶναι αἱρετικὸς ποὺ προσπαθεῖ νὰ καταργήσῃ τὸ Συμβόλαιο *(Διαθήκη)* ποὺ ὑπογράψαμε μὲ τὸν Κύριο, ὅταν βαπτιστήκαμε καὶ *συνεταξάμεθα τῷ Χριστῷ*, καὶ νὰ στήσῃ λάθρα καὶ σιγὰ σιγὰ ἕνα δικό του θρήσκευμα, τὸ ὁποῖο ὑποκαθιστᾷ τὰ τοῦ Χριστοῦ μὲ κεριὰ καντήλια καὶ λιβάνια, φῶτα δηλαδὴ καὶ ἀρώματα· ὕπουλος ἐπικίνδυνος καὶ κακοήθης αἱρετικός.

Τὸ κερὶ καὶ τὸ καντήλι εἶναι ἁπλᾶ φωτιστικὰ ὅπως ἡ ἠλεκτρικὴ

λάμπα· καὶ τὸ λιβάνι ποὺ θυμιᾶται εἶναι ἁπλὸ ἀποσμητικὸ χώρου σὰν ἐκεῖνα ποὺ κρεμᾶμε στ' αὐτοκίνητα ἢ τοποθετοῦμε στὰ σπίτια, τίποτε περισσότερο· καὶ δὲν ἔχουν καμμιὰ σχέσι μὲ τὴ λατρεία οὔτε φυσικὰ μὲ τὴ χριστιανικὴ πίστι καὶ ζωή. ἀλίμονο ἂν αὐτά, ποὺ μπορεῖ πολὺ εὔκολα νὰ τὰ κάνῃ προσποιούμενος κι ἕνας ἄπιστος ἢ βλάσφημος ἢ ἀνήθικος ἢ μουσουλμάνος, ἂν ἦταν στοιχεῖα τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς κι ἂν ἦταν δεῖκτες πνευματικότητος καὶ κριτήρια ὀρθοδοξίας. τότε ἡ χριστιανικὴ πίστι καὶ ζωὴ καὶ λατρεία θὰ ἦταν σὰ νὰ τρῷς πασατέμπο ἢ ν' ἀλείβεσαι ἄρωμα πεῦκο ἢ νὰ φορᾷς γαλάζιο καπέλλο, καὶ οἱ Χριστιανοὶ θὰ ἤμασταν γελοῖα νούμερα. τὰ κεριὰ τὰ καντήλια καὶ τὰ λιβάνια εἶναι ὅ,τι εἶναι καὶ τὰ καυσόξυλα ποὺ βάζουμε στὴ σόμπα τῆς ἐκκλησίας ἢ τὸ πετρέλαιο ποὺ καῖμε στὸ καλοριφέρ της. δὲν εἶναι στοιχεῖα τῆς λατρείας οὔτε δόγματα καὶ ἀλήθειες τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς πίστεως οὔτε συστατικὰ πνευματικότητος, μὴν τρελλαθοῦμε κιόλας!

Παλιὰ δὲν ὑπῆρχε τὸ καθαρὸ καὶ ὑγιεινὸ ἠλεκτρικὸ φῶς, καὶ οἱ ἄνθρωποι τόσο στὰ σπίτια τους ὅσο καὶ στὴν ἐκκλησία φωτίζονταν μὲ κεριὰ καὶ μὲ λυχνάρια λαδιοῦ ποὺ λατινιστὶ λέγονται *καντῆλες* ἢ *καντήλια (candelae).* καὶ χρησιμοποιοῦσαν θυμιώμενο λιβάνι, γιὰ νὰ ἐξουδετερώνουν τὴν κακοσμία μεγάλων συγκεντρώσεων σὲ κλειστὸ χῶρο, ὅπως εἶναι κι ὁ ἐκκλησιασμός. ἀργότερα ἐφευρέθηκε τὸ ἠλεκτρικὸ φῶς, πολὺ ἀνώτερο ἀπὸ τὰ κεριὰ καὶ τὰ καντήλια, ποὺ κάπνιζαν τοὺς τοίχους καὶ ὅλο τὸ ἐσωτερικὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀπόλυτα ὑγιεινό, ἐνῷ ἐκεῖνα, μὲ τὸ ποὺ κατανάλωναν καὶ τ' ὀξυγόνο τῆς ἐκκλησίας καὶ προκαλοῦσαν ἀκόμη καὶ λιποθυμίες, ἦταν ἀνθυγιεινά. κι ἔτσι τὰ κεριὰ καὶ τὰ καντήλια εἶναι πλέον ἄχρηστα· ἐκτὸς ἂν τὰ ἔχουμε γιὰ τὶς περιπτώσεις ξαφνικῆς διακοπῆς τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος. κι ἐγὼ συνιστῶ νὰ κρατοῦμε μερικὰ κεριὰ γι' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις. ἔτσι κάνω κι ὁ ἴδιος στὸ σπίτι μου· ἔχω σ' ἕνα βολικὸ συρτάρι μιὰ λαμπάδα κι ἕνα κουτὶ σπίρτα γιὰ τὶς διακοπὲς ῥεύματος, τ' ἀνάβω, βρίσκω τὴ λάμπα πετρογκάζ, ἀνάβω ἐκείνη, καὶ σβήνω τὸ κερί. πάντως τὰ κεριὰ καὶ τὰ καντήλια ὡς ῥυπογόνα εἶναι ἀπόβλητα. στὰ μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους κεριὰ δὲν ἀνάβουν ποτὲ κανείς. δὲν χρησιμοποιεῖται αὐτὸ τὸ εἶδος ἐμπορίας καὶ εἰσπράξεων. κεριὰ καὶ καντῆλες ἀνάβει στοὺς ναούς της μόνον ἡ ἴδια ἡ μονὴ γιὰ τὸν ἀπαραίτητο φωτισμὸ τῶν ναῶν, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν ἠλεκτρικὸ ῥεῦμα. καὶ ἀσφαλῶς ἐκεῖ τὰ κεριὰ καὶ οἱ καντῆλες εἶναι ἄκρως ἀπαραίτητα. χωρὶς αὐτὰ δὲν θἄβλεπαν νὰ διαβάσουν οὔτε τὴν ἡμέρα. ἐπίσης, ἀφ' ὅτου κατὰ τὸ ἔτος 1800 στὴν Εὐρώπη ἐφευρέθηκε ὁ ἐπίπεδος ὑαλοπίνακας, τὸ τζάμι, καὶ τὰ πα-

ράθυρα ἔπαυσαν νὰ εἶναι ἀκίνητα φινιστρίνια, οἱ ἐκκλησίες ἔχουν ὡραῖα παράθυρα, ποὺ ἐπιτρέπουν τὸ ἄπλετο φυσικὸ φῶς τοῦ θεοῦ καὶ τὸν εὔκολο ἐξαερισμό τους, καὶ δὲν χρειάζεται τὸ θυμιώμενο λιβάνι γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῆς κακοσμίας· εἶναι κι αὐτὸ ἀνθυγιεινό, σχεδὸν ὅσο τὸ κάπνισμα τοῦ τσιγάρου, καὶ ῥυπογόνο, δηλαδὴ καπνογόνο, καὶ γι' αὐτὸ ὄχι μόνο ἄχρηστο ἀλλὰ καὶ ἀπόβλητο. περισσότερο ἀπόβλητο ἀπὸ τὰ κεριὰ καὶ τὰ καντήλια, διότι αὐτὸ δὲν εἶναι ἀναγκαῖο καὶ γιὰ τὴ σπάνια ἐναλλακτικὴ χρῆσι ἐκείνων στὴν περίπτωσι διακοπῆς τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος. παρεμποδίζει δὲ καὶ τὴ λατρεία, ὅταν λ.χ. κατὰ τὸ χερουβικὸ δὲν ἀκούγεται ἡ ἀπαγγελία τοῦ πεντηκοστοῦ ψαλμοῦ ἀπὸ τὸ λειτουργό, ἐπειδὴ τὴ στιγμὴ ἐκείνη βροντοῦν ἡ ἁλυσίδα τοῦ θυμιατοῦ καὶ τὰ κουδούνια της. εἶναι δηλαδὴ κι ἐλαφρῶς ἀσεβές. πάντως καὶ γιὰ τὴν ἐναλλακτικὴ πηγὴ φωτισμοῦ θὰ συνιστοῦσα περισσότερο ἐφεδρικὲς μπαταρίες ἢ φανάρια μὲ πετρογκάζ· εἶναι πιὸ ὑγιεινὰ καὶ καθαρά, μειώνονται δὲ ἔτσι καὶ οἱ ἐξ ἀτυχήματος ἐμπρησμοὶ ἐκκλησιῶν. ἂν ἦταν ἱερὰ τὰ καυσόξυλα τῆς σόμπας κι ἔπρεπε καὶ μετὰ τὴ θέρμανσι μὲ ἠλεκτρικὸ ῥεῦμα νὰ διατηρηθοῦν γιὰ πνευματικότητα, τότε θὰ ἦταν ἱερὰ καὶ τὰ κεριὰ καὶ τὰ καντήλια καὶ τὰ λιβάνια καὶ τὰ μαγκάλια καὶ τὰ θυμιατὰ καὶ τὰ κηροπήγια καὶ τὰ παλιὰ πτυελοδοχεῖα τῆς ἄμμου ποὺ ὑπῆρχαν στὰ μοναστήρια γιὰ λόγους καθαριότητας καὶ εὐπρεπείας.

Μερικοὶ θεολόγοι ὑποθέτουν ὅτι αὐτὰ «μπῆκαν στὴ λατρεία» ὡς ἀπομιμήσεις τῶν τελουμένων στὴν Π. Διαθήκη· δὲν ἀληθεύει. κατ' ἀρχὴν δὲν «μπῆκαν στὴ λατρεία» ποτέ. μικρονοϊκοὶ μόνο ἄνθρωποι νομίζουν ὅτι «μπῆκαν». ὅ,τι εἶναι τὸ νὰ ῥίχνῃ καυσόξυλα στὴ σόμπα ὁ καντηλανάφτης ἢ κατὰ τὸν ὄρθρο κι ὁ παπᾶς, τὸ ἴδιο εἶναι καὶ τὸ ν' ἀνάβῃ κεριὰ ἢ καντήλια ἢ νὰ θυμιατίζῃ μὲ λιβάνι. ὅσο «μπῆκε στὴ λατρεία» ἡ τροφοδοσία τῆς σόμπας μὲ καυσόξυλα, τόσο «μπῆκαν στὴ λατρεία» καὶ τὰ κεριὰ καὶ τὰ καντήλια καὶ τὰ λιβάνια. ἦταν ἀπαραίτητα βέβαια κατὰ τὴν ὥρα τῆς λατρείας, γιὰ τὴ θέρμανσι τὸ φωτισμὸ καὶ τὴν ἀντιμετώπισι τῆς κακοσμίας, ὅσο καὶ τὰ μεγάφωνα σήμερα γιὰ τὴν ἀκρόασι, ἀλλὰ δὲν «μπῆκαν καὶ στὴ λατρεία», ὅσο δὲν «μπῆκαν» καὶ τὰ μεγάφωνα τὰ τόσο ἀπαραίτητα. μερικοὶ μὲ τὴ φαντασία τους καὶ μὲ τὴ μαγικὴ φοβία τους τὰ «ἔχωσαν στὴ λατρεία» ἐντελῶς ἀνόητα. καὶ τώρα μᾶς ἔγιναν σὰ δαιμόνια ποὺ «δὲν ἐξέρχονται». στὴ λατρεία ἀνήκουν μόνον ἡ προσφορὰ τῆς θείας εὐχαριστίας καὶ ἡ κοινωνία της, τὰ ἱερὰ ἀναγνώσματα καὶ τὸ κήρυγμα, οἱ εὐχές, οἱ δεήσεις, οἱ εὐχαριστίες, οἱ δοξολογίες, οἱ ψαλμῳδίες. ὁ φωτισμὸς ἡ ἀντιμετώπισι τῆς κακοσμίας ἡ θέρμανσι ἡ καθαριότης ἡ μεγαφωνία, καὶ ὅ,τι ἄλλο παρόμοιο,

γίνονται μὲν κατὰ τὴν ὥρα τῆς λατρείας γιὰ λόγους εὐνοήτους, ἀλλὰ δὲν εἶναι στοιχεῖα τῆς λατρείας. καὶ φυσικὰ ὄχι μόνο μποροῦν νὰ καταργηθοῦν, ὅσα εἶναι ἀπαρχαιωμένα ξεπερασμένα κι ἀνθυγιεινά, ὡς ἀπαρχαιωμένες τεχνικὲς –διότι γιὰ τεχνικὲς μόνο πρόκειται, τεχνικὲς τῶν πάσης φύσεως συγκεντρώσεων–, ἀλλὰ κι ἐπιβάλλεται νὰ καταργηθοῦν· διότι βρέθηκαν ἄλλα καλλίτερα.

Ἂν βέβαια ὑπάρχουν ταλιμπάν, ποὺ αὐτὰ τὰ ἱεροποίησαν ἔτσι ἀπὸ μικρονοϊκὸ κι ἀρτηριοσκληρωτικὸ καπρίτσι τους καὶ τὰ θεωροῦν ...δόγματα καὶ ὀρθοδοξία, καὶ θεωροῦν τὴν κατάργησί τους ...πλάνη καὶ κακοδοξία –ποῦ καταντήσαμε, θεέ μου!–, ὅπως οἱ ῥασκόνλικοι τῆς Ῥωσίας κάποτε θεώρησαν κακοδοξία τὴ διόρθωσι τῶν τυπογραφικῶν λαθῶν στὰ λειτουργικὰ βιβλία! αὐτὸ εἶναι μόνο ψυχικὸ πρόβλημα αὐτῶν τῶν τύπων, καὶ ὄχι ...δογματικὸ ἢ πνευματικὸ πρόβλημα τῆς ἐκκλησίας. ἡ ἐκκλησία, ἀκόμη καὶ μιὰ ἐνορία, μπορεῖ νὰ τὰ καταργήσῃ αὐτὰ καὶ χωρὶς καμμιὰ ἀπόφασι, χωρὶς κἂν συζήτησι, ὅπως ἔβαλε καλοριφὲρ ἀντὶ γιὰ ξυλόσομπα καὶ πέρασε μεγάφωνα, χωρὶς νὰ ῥωτήσῃ τὴν ἱερὰ σύνοδο ἢ καὶ τὸν ἐγχώριο ἐπίσκοπο. αὐτὸ ἔλειπε τώρα, νὰ συζητοῦμε συνοδικῶς γιὰ κεριὰ καυσόξυλα μεγάφωνα καντήλια λιβάνια καὶ μαγκάλια. μόνο μωροὶ καὶ ψυχασθενεῖς ἄνθρωποι, στερημένοι ἀπὸ πνευματικότητα κι ὀρθοδοξία, σκέφτονται ἔτσι.

Δὲν εἶναι δὲ οὔτε –κακὴ ἔστω– ἀπομίμησι ἢ κληρονομιὰ ἀπὸ τὰ τελεστικὰ τῆς Π. Διαθήκης. διότι ἡ Π. Διαθήκη, ποὺ θεσπίζει θυμίαμα θυμιώμενο καὶ ἑπτάφωτη λυχνία –ὄχι ποτὲ κεριά, ποὺ δὲν τ' ἀναφέρει κἄν–, ἀπαγορεύει μὲ ποινὴ θανάτου νὰ τὰ χρησιμοποιῇ αὐτὰ ἢ ἔστω νὰ τ' ἀγγίζῃ ἕνας λαϊκὸς ἢ ἔστω κι ἕνας Λευΐτης μὴ ἱερεύς. μόνο στὴν εἰδωλολατρικὴ θρησκεία ὑπῆρχαν κεριὰ καντήλια καὶ λιβάνια, ποὺ τἄπιαναν καὶ οἱ μὴ ἱερεῖς, καὶ μάλιστα τὰ εἶχαν καὶ στὰ σπίτια τους, κι ἀπὸ κεῖ τὰ πῆρε καὶ ἡ ἐκκλησία. ἐξηγοῦμαι ὅμως· τότε δὲν ἦταν κακὸ αὐτό. τὸ ἂν μιὰ χριστιανικὴ ἐκκλησία εἶχε σόμπα καὶ καντήλια, ὅπως εἶχε κι ἕνας εἰδωλολατρικὸς ναὸς γιὰ τὴ θέρμανσί του καὶ τὸ φωτισμό του, καὶ τὸ ἂν ἀντιμετώπιζε τὴν κακοσμία μὲ λιβάνι, ὅπως κι ὁ εἰδωλολατρικὸς ναός, δὲν ἦταν κακὴ μίμησι οὔτε κακὴ κληρονομιά. ἦταν τὸ σωστό. ὅπως καὶ σήμερα μπορεῖ νὰ ἔχῃ καλοριφὲρ καὶ ἠλεκτρικὲς λάμπες, ποὺ ἔχει κι ἕνας κινηματογράφος κι ἕνα σκυλάδικο κι ἕνα πορνεῖο. δὲν εἶναι κακό. σήμερα ὅμως τ' ἀπαρχαιωμένα εἶναι ἄχρηστα καὶ ἀπόβλητα ὡς ἀνθυγιεινὰ καὶ ῥυπογόνα. καὶ δὲν εἶναι, ὅπως δὲν ἦταν ποτέ, μέρος τῆς λατρείας. καὶ κυρίως δὲν εἶναι δεῖκτες πνευματικότητος καὶ εὐλαβείας καὶ κριτήρια ὀρθοδοξίας. μόνο μωρὸς καὶ παλαβὸς ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ φρονῇ καὶ νὰ ὑποστηρίζῃ κάτι τέτοιο.

Τὸ νὰ πῇ δὲ θεολόγος ὅτι ἡ μελέτη τῆς Κ. Διαθήκης δὲν εἶναι τίποτε, ἐνῷ εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴν πνευματικότητα καὶ τὴν ὀρθοδοξία τὸ κεράκι τὸ καντηλάκι καὶ τὸ λιβάνι μὲ τὰ φιτιλάκια καὶ τὰ ὀρθόδοξα καρβουνάκια ἀπὸ κληματόβεργα, εἶναι καὶ παραφροσύνη καὶ κακοδοξία καὶ κακοήθεια. μὴ γινόμαστε καὶ φρενοκομεῖο! τὸ νὰ προσεύχεται κανεὶς εἶναι γνώρισμα πιστοῦ καὶ πνευματικοῦ ἀνθρώπου. τὸ ν' ἀναπληρώνῃ ὅμως αὐτὸ ἢ νὰ τὸ συμπληρώνῃ μὲ τὸ «ν' ἀνάβῃ καντηλάκι» καὶ «νὰ θυμιατίζῃ μὲ λιβάνι» καὶ ν' ἀσχολῆται μὲ φιτιλάκια καρβουνάκια καὶ λαδάκια, εἶναι καμώματα μαϊμοῦς. οἱ μαϊμοῦδες εἶναι ὅλες ἄθεες κι ἄπιστες, ὅπως φυσικὰ ὅλα τὰ ἄλογα ζῷα, καὶ μόνον αὐτὲς θὰ δικαιολογοῦνταν γιὰ τέτοιο εἶδος λατρείας, τὸ ὁποῖο ἀσφαλῶς δὲν θ' ἀπευθυνόταν στὸ θεό. καὶ λέγοντας αὐτά, δὲν ἐννοῶ βέβαια ἁπλοῦς ἀνθρώπους, κληρικοὺς ἢ λαϊκούς, ποὺ ἁπλῶς τὰ συνεχίζουν αὐτά, ἐπειδὴ ἔτσι τὰ βρῆκαν, καὶ δὲν τολμοῦν νὰ λάβουν τὴν πρωτοβουλία νὰ τὰ καταργήσουν ὡς ἄσχετα καὶ ἄχρηστα. ἐννοῶ τοὺς ταλιμπὰν ποὺ τὰ ἔχουν ἀναγάγει σὲ τρόπο θεοσεβείας καὶ σὲ ...δόγματα καὶ δεῖκτες πνευματικότητος καὶ κριτήρια ὀρθοδοξίας. οἱ τέτοιοι ἔχουν φαρμακερὴ κακία μέσα τους κάτω ἀπὸ τὸ ὑποκριτικὰ εὐλαβικὸ πετσί τους καὶ τρίχωμά τους.

Ἐπίσης, ἂν ὑπάρχῃ, κακῶς –κάκιστα–, ἀναπτυγμένη μιὰ κερδοφόρος γιὰ κάποιους βιοτεχνία κι ἐμπορία κεριῶν καντηλιῶν λιβανιῶν καρβουνακίων καὶ φιτιλακίων, ἡ ὁποία ἔχει συμφέρον τὰ φωτιστικὰ κι ἀποσμητικὰ αὐτὰ νὰ τ' ἀνάγῃ σὲ δόγματα, γιὰ νὰ μὴ χάσῃ τὰ κέρδη της, αὐτὸ εἶναι ἀκριβῶς ἐπανάληψι τῆς βιβλικῶς διεγνωσμένης πρακτικῆς τοῦ εἰδωλολάτρου καὶ ἀντιχρίστου ἐκείνου Δημητρίου τοῦ Ἐφεσίου, τοῦ *ἀργυροκόπου* καὶ ἀρχισυνδικαλιστοῦ τῆς μαφιόζικης συντεχνίας τῶν *ἀργυροκόπων* τῆς *μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος*, ὁ ὁποῖος γιὰ κάποια τέτοια θεοκαπηλικὰ θιγμένα συμφέροντα κόντεψε νὰ δολοφονήσῃ τὸν ἀπόστολο Παῦλο (Πξ 63,3-23). ὁ διάβολος, ὅταν κάνῃ μιὰ βρομοδουλειά του, τὴ δένει καλά. ἡ ἐκκλησία πρέπει νὰ εἶναι πολὺ αὐστηρὴ σὲ κάτι τέτοιους τύπους, ποὺ τῆς ἔχουν καθίσει στὸ σβέρκο της σὰ δαιμόνια μὲ τὴ διαβολεμένη ψευτοαγιοσύνη τους· πρόκειται γιὰ ἀντιχρίστους.

Μέσα στὴν Ἁγία Γραφὴ βλέπουμε τὸ παράδειγμα τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Ἐζεκίου, ποὺ ἐπαινέθηκε ὡς πιστὸς καὶ ὀρθόδοξος, ἐπειδή, ὅπως ἀνέφερα στὸ κεφάλαιο 2 (Made in Byzantion), κατέστρεψε τὸ πιὸ ἱερὸ κειμήλιο τοῦ Ἰσραήλ, τὸν μωσαϊκὸ *χάλκινον ὄφιν*, κι ἐξωργισμένος τὸν ἀποκάλεσε περιφρονητικὰ «Αὐτὸ τὸ χώνευμα» *(νεεσθάν)*, ὅταν εἶδε ὅτι οἱ Ἰσραηλῖτες κατάντησαν νὰ τὸν θυμιατίζουν (Βα 108,5. πρβλ. καὶ Νο 227,6-9· Ἰω 10,15). ἕνας σημερινὸς θὰ

πραγματοποιοῦσε καὶ εἰσπράξεις μὲ τὴ λαϊκὴ λατρεία τοῦ χαλκίνου ὄφεως. ἦταν δὲ ὁ *χάλκινος ὄφις*, ποὺ εἶχε σώσει μὲ θεία δύναμι χιλιάδες λαοῦ, κατασκευασμένος καὶ παραδεδομένος ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Μωϋσῆ μὲ πρόσταγμα Κυρίου. τὰ κεριὰ τὰ καντήλια καὶ τὰ λιβάνια στὴν Κ. Διαθήκη οὐδέποτε παραδόθηκαν ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ τοὺς ἀποστόλους γιὰ τὴ λατρεία, καὶ γι' αὐτὸ εἶναι πολὺ πιὸ ἀπόβλητα ἀπὸ τὸν μωσαϊκὸ χάλκινον ὄφι.

Καὶ ἡ περιτομὴ ἦταν θεσμὸς 20 αἰώνων, ὄχι ἀπὸ κάποια παράδοσι ἀνθρώπινη, ἀλλὰ θεσπισμένος ἀπὸ τὸν Κύριο (Γε 24,11-13) καὶ διατεταγμένος στὸ Νόμο ἀπὸ τὸ Μωϋσῆ (Νο 31,1-10), μὲ τὴν παράβασί του τιμωρούμενη μὲ θάνατο· καὶ ὅμως μετὰ τὴν ἔλευσι τοῦ Χριστοῦ, δῆτε πῶς γράφει ὁ Παῦλος γιὰ τοὺς ἰουδαΐζοντες, ποὺ ἐπέμεναν νὰ περιτέμνωνται· *Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν!* (Φι 6,2-3)· κι ἀλλοῦ· *Ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς!* (Γα 10,11-12). δηλαδή· «Κυττᾶτε κυττᾶτε τὰ σκυλιά, κυττᾶτε τοὺς κακοποιούς, κυττᾶτε τοὺς κομματιασμένους (=περιτετμημένους)!»· καί· «Ἂ ποὺ νὰ πᾶν νὰ κόψουν καὶ ὅλα τ' ἀχαμνά τους αὐτοὶ ποὺ σᾶς ἀναστατώνουν» μὲ τὶς ἀρλοῦμπες των γιὰ περιτομή! τὸ καταργημένο, ἀκόμα κι ἂν ἦταν θεσπισμένο ἀπὸ τὸ θεό, εἶναι πιὰ ἕνα ἀπόβλητο· τὸ δὲ μηδέποτε θεσπισμένο ἀκόμη πιὸ ἀπόβλητο.

Φυσικὰ τὸ νὰ ὑπάρχουν αὐτὰ στὴ χρῆσι τῶν ναῶν ἀπὸ κάποια γενικὴ κι ἀόριστη φοβία καὶ κανεὶς νὰ μὴν τολμάῃ νὰ πάρῃ τὴν πρωτοβουλία νὰ τὰ πετάξῃ, εἶναι κατανοητὸ σὰ μιὰ ἁπλῶς καθυστέρησι ποὺ ὑποβιβάζει τὴ σοβαρότητα τῆς ἐκκλησίας. ἐμένα μ' ἐνοχλεῖ βέβαια, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀφόρητα. ἐπειδὴ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ δὲν εἶναι καὶ ἁμαρτωλά. ἁμαρτωλὰ καὶ δυσσεβῆ γίνονται, μόνον ὅταν ἀπὸ μερικοὺς ἀνάγωνται σὲ δόγματα καὶ δεῖκτες πνευματικότητος καὶ κριτήρια τῆς ὀρθοδοξίας τῶν ἀνθρώπων ποὺ αὐτοὶ φθονοῦν. τότε ἐκτὸς ἀπὸ ἀσέβεια εἶναι καὶ κακοήθεια ἀντιχρίστων.

Οἱ ἄνθρωποι αὐτοῦ τοῦ εἴδους πρῶτα κλονίστηκαν στὴν πίστι, καὶ προσανατολίστηκαν σ' αὐτὰ τὰ μαϊμουδίσματα· ἔπειτα ἔμειναν κούφιοι ἀπὸ κάθε πνευματικότητα, καὶ τὰ ἔκαναν αὐτὰ ὑποκατάστατα τῆς ἀπούσης πνευματικότητος· κι ἔπειτα, προχωρώντας πλέον ἀναιδῶς στὴν ἰδιότητα τοῦ ἀντιχρίστου, τὰ ἔκαναν ἱερὰ καὶ ὅσια καὶ θεῖα καὶ κριτήρια τῆς δῆθεν ...κακοδοξίας τῶν ὄντως πιστῶν Χριστιανῶν, τοὺς ὁποίους φθονοῦν κομπλεξικὰ καὶ θανάσιμα ἀκριβῶς γιὰ τὴν πίστι τους καὶ τὴν ἁγνότητά τους καὶ τὴν πραγματική τους ἁγιότητα, ποὺ δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ φιτιλάκια καὶ καρβουνάκια κληματόβεργας. μὴν ψάχνετε γιὰ ἀντιχρίστους ἀλλοῦ. αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀντίχριστοι. καὶ ὅλ' αὐτὰ τὰ ἔχουν ἀκριβῶς

στὴ θέσι ποὺ οἱ ἐπὶ Παύλου ἰουδαϊζοντες ἀντίχριστοι εἶχαν, ὡς ὑποκατάστατο τοῦ Χριστοῦ, τὴν περιτομή. *καὶ νῦν ἀντίχριστοι, πολλοὶ γεγόνασιν* (Α' Ἰω 6,1), ὅπως γράφει κι ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. *ἀντίχριστοι τετυφωμένοι, ἔχοντες μόρφωσιν* (= φάτσα καμωσιὰ κι ἐμφάνισι) *εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι* (Β' Τι 7,4), ὅπως γράφει κι ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὸ μαθητή του Τιμόθεο, λίγες μέρες προτοῦ νὰ θανατωθῇ.

Καὶ μιὰ γλωσσολογικὴ ἐπιπαρατηρησί μου. τὸ λιβάνι ἔχει ταυτιστῆ τόσο πολὺ μὲ τὴ λατρεία καὶ τὴν εὐσέβεια, ποὺ ὁ ἀλειτούργητος καὶ ἀχρίστιανος, ὁ ὁποῖος δὲν πατάει ποτὲ στὴν ἐκκλησία, λέγεται κι *ἀλιβάνιστος*. ἐπίσης, ἐπειδὴ ὁ παπᾶς λιβανίζει ἰδιαιτέρως καὶ τιμητικῶς τὸν ἐπίσκοπό του ἢ ἄλλον προϊστάμενό του ἢ ἕναν προύχοντα, καταντήσαμε νὰ λέμε τὴ φράσι ὅτι «κάποιος κάποιον τὸν λιβανίζει», δηλαδὴ τὸν κολακεύει. ἂς ἀφήσουμε λοιπὸν τὸ πεπαλαιωμένο ἀποσμητικὸ λιβάνι καὶ τὰ λιβανίσματα στοὺς κόλακες, κι ἂς ἀπαλλαγοῦμε τὸ ταχύτερο ἀπ' αὐτὸ τὸ καπνογόνο καὶ ῥυπογόνο ντουμάνι. καὶ οἱ ἔμποροι τῶν θυμιατῶν καὶ τῶν κατσίων μποροῦν νὰ τὰ παραδώσουν ἢ νὰ τὰ πετάξουν στὸν εἰδικὸ «κάδο ἀνακυκλώσεως», γι' ἀνακύκλωσι τῶν μετάλλων τους, χωρὶς νὰ κινδυνεύῃ ἡ ὀρθοδοξία τους.

Αὐτὰ γιὰ τὰ κεριὰ τὰ καντήλια καὶ τὸ λιβάνι.

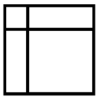

29. Βρόμικα ναρκισσικὰ καὶ φθονερὰ αἱμομικτικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα λαῶν

Λαοὺς ἐδῶ λέω κάποιες ὅμαιμες ὁμάδες μικρότερες ἀπὸ ἔθνη, λ.χ. λαὸς θρακικός, ποντιακός, βλάχικος, ἠπειρωτικός, κρητικός, μωραϊτικος, μακεδονικός, αἰτωλικός, νησιωτικός, πολίτικος, θεσσαλικός, ἀρβανίτικος, μικρασιατικός, αἰγυπτιωτικός, σικελικός, κλπ.. οἱ 15 λαοί, ποὺ ἀναφέρω ἐδῶ γιὰ παράδειγμα, εἶναι στὸ ὄνομα χριστιανικοί, ἀλλὰ τὸν καθένα ἡ χριστιανικὴ πίστι τὸν ἐμπότισε σὲ διαφορετικὸ βάθος καὶ κατὰ διαφορετικὸ τρόπο, κι ἄλλοι διατήρησαν περισσότερα προχριστιανικὰ κι ἐξωχριστιανικὰ ἤθη κι ἔθιμα, ἄλλοι λιγώτερα, κι ἄλλοι δὲν διατήρησαν καθόλου τέτοια, ἀλλὰ τὰ πέταξαν ὅλα κι ἀφέθηκαν ὁλοκληρωτικὰ στὴν ἐπίδρασι τῆς χρι-

στιανικῆς πίστεως. κυριώτερα καὶ πιὸ ἀξιοπρόσεκτα ἤθη εἶναι τὰ σεξουαλικὰ ἐρωτικὰ γαμικά, ἐμφαίνονται δὲ κυρίως στὰ δημοτικὰ τραγούδια καὶ στὰ ὑπόλοιπα λαογραφικὰ ἔθιμα, ἐπειδὴ αὐτὰ εἶναι ἡ πιὸ ὁμαδική, ἀνυπαγόρευτη, ἀνεπιτήδευτη, κι αὐθεντικὴ ἔκφρασι κι ἐκδήλωσι καὶ μαρτυρία τῶν λαϊκῶν ἠθῶν.

Ὑπάρχει λαὸς ποὺ ἔχει δημοτικὸ γαμήλιο τραγούδι γιὰ ἕναν *πατέρα - πιθιρὸ ποὺ ἔκαμιν ἰννιὰ ὑγιούς*, πολλοὺς δηλαδὴ κι ἀρσενικούς, (ἐνῷ τὰ θηλυκὰ παιδιὰ στὸ τραγούδι αὐτὸ δὲν λογαριάζονται), ἄρα κατὰ τὴ σχετικὴ λαϊκὴ καὶ κάπως ἰσλαμοτουρκικὴ καὶ φαλλοκρατικὴ ἀντίληψι πατέρα πολὺ ἀρσενικὸν καὶ πολὺ βαρβᾶτον, καὶ μέσῳ τῶν *ἰννιὰ ὑγιῶν ἔκαμι κι ἰννιὰ νιουφάδις*. καὶ μπορεῖ οἱ ὀχτὼ νυφάδες νὰ ἦταν φανατικὰ προσηλωμένες στοὺς ἄντρες των καὶ νὰ ἔδιναν δευτερεύουσα σημασία στὸν πεθερό, ἁπλῶς ἕναν ἁπλὸ καὶ σεμνὸ σεβασμό, γι' αὐτὸ καὶ τὸ τραγούδι δὲν ἀσχολεῖται καθόλου μ' αὐτές, ἀλλὰ μία ποὺ ἦταν *ἡ μικρότιρη*, ἡ πιὸ ὄμορφη κι ἡ πιὸ ἔξυπνη καὶ πιὸ τσαχπίνα, κατὰ τὸ γάμο της μ' ἕναν *ὑγιὸ* τριγύριζε τὸν βαρβᾶτο *πιθιρὸ* κι αὐτὸν γλυκοκύτταζε· κι αὐτὴν κι αὐτὸν ἐξυμνεῖ τὸ γαμήλιο δημοτικὸ τραγούδι, ἀφήνοντας τὸν *ὑγιὸ* καὶ γαμπρὸ σὲ τρίτο πλάνο καὶ περιθωριακό. κι αὐτὴ ἡ ἐρωτοτροπία εἶναι ποὺ τραγουδιέται στὸ γάμο τοῦ *ὑγιοῦ* καὶ τῆς τσαχπίνας *νιουφάδας*, προφανῶς «γιὰ νὰ τιμήσῃ» (καὶ νὰ παρηγορήσῃ;) τὸν φθονερό, ναρκισσικὸ καὶ «βαρβᾶτο» *πιθιρό*, τοῦ ὁποίου βέβαια ζῇ καὶ ἡ σύζυγος γυναίκα, ἡ πεθερὰ τῆς *νιουφάδας*. φαντάζομαι ὅτι στὸ «διάψαλμα», ὅπου τὰ ὄργανα παίζουν σόλο, σ' αὐτὸν *τοὺν πιθιρὸ* προσανατολίζονται καὶ λαλοῦν, κι αὐτὸς μαστουρωμένος τοὺς κερνάει γι' αὐτὸ ποὺ κάνουν, κολλώντας φλουριὰ στὸ κούτελο τῶν πονηρῶν ὀργανοπαιχτῶν μουσκεμένα μὲ τὸ σάλιο του. ὁ γαμπρὸς *ὑγιὸς* κι ἡ *πιθιρὰ* τῆς *νιουφάδας* στὸ τραγούδι εἶναι ἀφανέστατοι κι ἀνέκφραστοι κομπάρσοι· τὸ ζεῦγος ποὺ τραγουδιέται εἶναι ὁ «βαρβᾶτος» *πιθιρὸς* καὶ ἡ τσαχπίνα *νιουφάδα*. κι ἔχουν τὴν εὐλογία τῶν ὀργανοπαιχτῶν καὶ τοῦ λαοῦ ποὺ χορεύει μὲ τὸ τραγούδι ποὺ διάλεξαν αὐτοί. καὶ τὸ ὕπουλο «ζεῦγος» δὲν περιμένουν καθόλου νὰ ἐκδηλωθοῦν σὲ κάποια ἀφανέστερη ὥρα, ἀλλ' ἐκφράζονται καὶ ἐξυμνοῦνται ἤδη στὸ γάμο, σὰ νὰ παντρεύωνται αὐτοί, καὶ ὄχι ἄλλος. φυσικὰ ἕνας λαὸς ποὺ γλεντάει μὲ τέτοια αἱμομικτικὰ τραγούδια, τὴν αἱμομικτικὴ μοιχεία τραγουδάει, κατιόντων μάλιστα, καὶ τοὺς κατιόντες αἱμομικτικοὺς μοιχοὺς τιμᾷ καὶ τραγουδάει· κι ὁ κόσμος τῶν καλεσμένων, χορεύοντας ὅλος σ' αὐτὸν τὸν σκοπό, σ' αὐτὸ τὸ ἦθος συναινεῖ, κι αὐτὸ ἐγκρίνει, ὄντας ἀβιάστως ἀλληλέγγυος.

Καὶ πέρα ἀπὸ τὸ λαογραφικὸ «παραδοσιακὸ» ἔθιμο καὶ τὸ δη-

μοτικὸ τραγούδι ἔχω μάθει στὴν πραγματικότητα ὅτι ἕνας «βαρβᾶτος» *πιθιρὸς* αὐτοῦ τοῦ λαοῦ καὶ μιὰ τσαχπίνα *νιουφάδα* αὐτοῦ τοῦ λαοῦ, μετὰ τὸ πρῶτο καὶ μόνο παιδὶ τοῦ θεμιτοῦ ζεύγους, παράτησαν ὁ *πιθιρὸς* τὴ θεμιτὴ γυναῖκα του καὶ τοὺς *(ἰννιά;)* *ὑγιούς* του καὶ τὶς *(οὐχτώ;)* *νιουφάδις* του, καὶ ἡ τσαχπίνα *νιουφάδα* τὸν θεμιτὸ ἄντρα της καὶ τὸ δυὸ ἐτῶν *πηδί* τους, κι ἔφυγαν μαζὶ στὴ Γερμανία.

Ὑπάρχει λαὸς πού, ὅταν ὁ γαμπρὸς πάῃ «νὰ πάρῃ» τὴ *νιούφε* ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ πατέρα της, «γιὰ νὰ τὴν πάῃ στὸ σπίτι του νὰ τὴν ἀπολαύση» προχριστιανικῶς, ἢ «γιὰ νὰ τὴν πάῃ στὴν ἐκκλησία νὰ τὴ στεφανωθῇ» μετὰ τὸν 10ο αἰῶνα ποὺ ἐφευρέθηκε ἡ «ἱερολογία τοῦ γάμου», τότε, καθὼς περνάει τὸ κατώφλι τῆς πόρτας τοῦ πατρικοῦ σπιτιοῦ τῆς *νιούφες*, ὁ πατέρας του κι ὁ πεθερός του, ποὺ στὸ ζωνάρι τῆς βράκας των φοροῦν τὰ σπαθιά τους –σπαθιὰ στὸ γάμο!–, ξεσπαθώνουν ἀγριεμένοι καὶ ὑψώνουν χιαστὶ τὰ σπαθιά τους πάνω ἀπὸ τὸν τράχηλο τοῦ γαμπροῦ, καὶ τοῦ λέν ὅτι, ἂν θέλουν, τοῦ κόβουν τὸ κεφάλι, σφάζοντάς τον ἐκεῖ δὰ σὰν τραγί, καὶ δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ πάρῃ αὐτὸ ποὺ λαχταράει καὶ γιὰ τὸ ὁποῖο μπαίνει στὸ σπίτι τῆς *νιούφες*. κι ἀφοῦ ἡ ἔνοπλη ἀπειλή τους διαρκέσῃ μερικὰ λεπτὰ καὶ ἱκανοποιηθοῦν κάπως ἀπὸ τὴ σιωπηλὴ καὶ ταπεινὴ ὑποταγή του στοὺς σφαγεῖς, ἐνῷ ὁ κόσμος τῶν καλεσμένων χειροκροτεῖ καὶ θαυμάζει τοὺς δυὸ φθονεροὺς ἀντρειωμένους γονεῖς, ποὺ στάζουν βαρβατίλα ἀπὸ τὶς βράκες των, πιθανώτατα καὶ σκατίλα καὶ γεροντικὴ κατουρηλίλα, ἔπειτα, οἱ δυὸ «γονεῖς», οἰκτίροντας τὸ γιὸ καὶ γαμπρό τους, τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ πάρῃ τὴ γυναῖκα του, μὲ τὴν ἐννοούμενη ὑπόμνησι ὅτι, ἂν θέλουν κι ὅποτε θέλουν, τοῦ κόβουν τὸ κεφάλι καὶ τοῦ τὴν παίρνουν, διότι δική τους εἶναι. κοινὴ αἱμομικτικὴ - φονικὴ ἐπιθετικότης τῶν δυὸ συμπεθέρων, ἀνιόντων δηλαδή, ποὺ θεωροῦν κυρίως «δική τους» τὴ *νιούφε* του ὁ ἕνας, τὴν *κόρη* του ὁ ἄλλος, ὁ μικρὸς (ὁ γαμπρὸς) ἐξ αἰτίας τῆς αὐθάδους τόλμης του εἶναι κάτω ἀπὸ τ' ἀστραφτερὰ σπαθιὰ τῶν δυὸ ἀγέραστων καὶ «ἀντρειωμένων» καὶ «βαρβάτων» συμπεθέρων, τῶν ἀνιόντων αἱμομικτικῶν μοιχῶν. καὶ ὅλος ὁ προσκεκλημένος καὶ παριστάμενος λαὸς γλεντώντας συναινεῖ στὴν πρακτική, στὴν ἀπειλή, καὶ στὸ ἦθος τῶν δυὸ ἡλικιωμένων ἀνιόντων, τοῦ πατέρα ποὺ χάνει τὴν «κόρη του» καὶ τοῦ πεθεροῦ ποὺ τοῦ τὴν παίρνει ὁ «γιός του», καὶ ὄχι αὐτὸς ὁ σπαθοφόρος, ἀντρειωμένος, καὶ «βαρβᾶτος». «Τί νομίζεις; μυξιάρικο παλιόπαιδο, ἂν θέλουμε, σοῦ κόβουμε τὰ λαιμά σου τώρα δά, προτοῦ νὰ τὴν ἀγγίξῃς». πολὺ ναρκισσσικό, πολὺ φθονερό, πολὺ ψυχανώμαλο, πολὺ βρόμικο· «παραδοσιακό».

Καὶ πέρα ἀπὸ τὸ λαογραφικὸ «παραδοσιακὸ» μουγγὸ ἔθιμο

ἔχω δῆ στὴν πραγματικότητα τὸ ἑξῆς σὲ πεθερὸ αὐτοῦ τοῦ λαοῦ· ὁ πεθερὸς ἐπισκέπτεται τὴν ἀρραβωνιασμένη *νιούφε* του στὸ σπίτι της πολὺ συχνά· μουγγὸς κοινωνικά, μόλις μπαίνει, τῆς λέει σὰν *ἀφέντης*· «Κάνε μου ἕναν καφέ»· δὲν δέχεται νὰ τοῦ τὸν κάνῃ ἄλλος. ἐκείνη τοῦ κάνει καφέ, αὐτὸς τὸν πίνει μουγγὸς καὶ ἀργὰ ἀργὰ σὰν *ἀφέντης* μὲ τὸ ῥαχάτι του, καί, χωρὶς νὰ πῇ τίποτε ἄλλο, φεύγει μουγγός. καὶ μιὰ χιονοσκέπαστη μέρα μπαίνει στὸ σπίτι τῆς νύφης του μὲ δυὸ μικρὲς χιονόμπαλες στὰ χέρια. ἔτσι τάχα γι' ἀστεῖο, βάζει τὴ μιὰ στὸν τράχηλο τοῦ συμπεθέρου καὶ τὴν ἄλλη στὸν τράχηλο τῆς *νιούφες* του· αὐτὴ τὴ δεύτερη τὴν κατεβάζει, μπροστὰ σ' ὅλη τὴν οἰκογένεια ὁ *ἀφέντης*, μέσα κάτω καὶ σύμπετσα καθ' ὅλο τὸ μῆκος τῆς σπονδυλικῆς στήλης, καὶ φτάνει (κατὰ τὴν ἔπειτα τρομαγμένη ὁμολογία τῆς ἀθῴας νύφης) μέχρι τὸ κυλοτάκι της (ἀπὸ πίσω) καὶ πασχίζει νὰ τὴ χώσῃ (τὴ χιονόμπαλα) μέσα ἀπὸ τὸ λαστιχάκι. πολὺ κρύο ἀστεῖο. δὲν ἤλεγχε τὸ πάθος του καθόλου· ἢ ἤθελε ν' ἀποσπάσῃ καὶ τὴ σιωπηρὴ συναίνεσι τῶν ἄλλων ὁ *ἀφέντης*. ἔτσι αὐτὴ τὴ συναίνεσι ἀπαιτοῦν ὅλοι οἱ νάρκισσοι γιὰ ὁποιοδήποτε καπρίτσι τους. ἔφριξα, ὅταν ἄκουσα κι ἐγὼ τὴν ἄλλη μέρα τὴν ἀφήγησι κι ἀπὸ τὴν κοπέλλα κι ἀπὸ τοὺς γονεῖς της, ποὺ κι ἄκουγαν ἀλλήλους, νὰ μοῦ τὸ διηγοῦνται καὶ οἱ τρεῖς. «Ἀφοῦ ἦταν γυναίκα τοῦ γιοῦ του, ἦταν πολλῷ μᾶλλον κι αὐτουνοῦ· τοῦ *ἀφέντη*». καὶ τὴν ἄλλη μέρα, σὲ τηλεφώνημα τοῦ ἀρραβωνιασμένου γαμπροῦ, ποὺ δὲν ἐνωχλήθηκε καθόλου ἀπὸ τὴ σχετικὴ διήγησι τῆς μνηστῆς του, ἡ κοπέλλα τοῦ εἶπε ὅτι τὸν χωρίζει, καὶ νὰ μὴν ξαναπατήσῃ στὸ σπίτι της. ἀρνήθηκε νὰ τοῦ πῇ ὁποιοδήποτε ἄλλο αἰτιολογικό. στὸ «Γιατί;» του τοῦ ἀπάντησε· «Διότι ἔτσι θέλω». καὶ στοὺς γονεῖς της εἶπε· «Θέλω νὰ ξέρω σαφῶς ποιόν παντρεύομαι· δὲν δέχομαι δυὸ μαζὶ ἄντρες, πατέρα καὶ γιὸ μάλιστα, δὲν δέχομαι νὰ μ' ἔχουν ἀπὸ μισή».

Ὑπάρχει λαὸς ποὺ τραγουδάει σὰν ἐθνικὸ ὕμνο, ἢ φυλετικὸ ὕμνο του, τὸ δημοτικὸ τραγούδι τοῦ Μενούση. ἐπὶ τουρκοκρατίας ἡ ἀθῴα γυναίκα τοῦ Μενούση μαζὶ μὲ ἄλλες γυναῖκες ἔπλενε στὸ ποτάμι τὰ ῥοῦχα τῆς οἰκογενείας της, στὸ ἄφθονο καὶ γάργαρο νερό. καὶ πέρασε ἕνας Τοῦρκος δυνάστης (ἀγᾶς ἢ μπέης ἢ πασᾶς), μαζὶ μὲ τὴν ἔφιππη ἀκολουθία του, καὶ τὴ διέταξε νὰ τοῦ πλύνῃ τὸ μαντήλι του, ποὺ τῆς τὸ πέταξε πάνω ἀπὸ τὸ ἄλογό του. κι ἐκείνη ἡ κακομοίρα, ἡ ὑπόδουλη, τὸ ἔπλυνε καὶ τοῦ τὸ ἔδωσε. καὶ ἡ μικρὴ ἴλη τῶν *ἀφεντάδων* ἔφυγε καλπάζοντας. κι ἐκείνη τὸ εἶπε στὸ Μενούση τὸν ἄντρα της. κι ἐκεῖνος, ἄλλος *ἀφέντης* καὶ δυνάστης, καίτοι μὴ Τοῦρκος, τὴν ἔσφαξε. κι ἀμέσως ἔπεσε πάνω στὸ πτῶμα της, ποὺ ἀκόμα ἐκσφενδόνιζε τοὺς πίδακες τοῦ αἵματός της, καὶ

τὴν ἔκλαιγε σπαρακτικά· *Ποῦσαι, πάπια μ', ποῦσαι χήνα μ'*, καὶ *Σήκου, πάπια μ', σήκου, χήνα μ'*, θρηνοῦσε τὸ σφαγμένο πουλερικό του. καὶ τὸ τραγουδάει αὐτὸ τὸ βρόμικο «παραδοσιακὸ» δημοτικὸ τραγούδι ὁ ἀνόητος κι ἀρρωστημένα ζηλότυπος σχετικὸς λαὸς σὲ γάμους ὡς γαμήλιο τραγούδι! καὶ τὰ κλαρῖνα στὸ *Σήκου, πάπια μ', σήκου, χήνα μ'*, σηκώνουν τὸ ντελίριό τους στὸ ὕψιστο ἀποκορύφωμα. κι οἱ καλεσμένοι, ποὺ χορεύουν, στὸ σημεῖο αὐτὸ χοροπηδοῦν καταϊδρωμένοι τὸ ὕψιστο χοροπήδημα! ἀνατριχιαστικὸ γλέντι· περίπου καννιβαλικὸ ὄργιο.

Καὶ πέρα ἀπὸ τὸ «δημοτικὸ τραγούδι» καὶ τὰ «παλιὰ ...άγνὰ ἤθη», ἔχω δῆ στὴν πραγματικότητα (μοῦ τἄχει διηγηθῆ ἡ ἑξηντάρα θυγατέρα, ποὺ ἔμεινε ἀνύπαντρη ἀπὸ τρομάρα) ἕναν ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴ στιγμὴ τοῦ γάμου του στὰ 20 χρόνια του μέχρι τὰ 70 του, μισὸν αἰῶνα ἀκριβῶς, τὴν ἔτρωγε τὴ γυναῖκα του κάθε μέρα κι ὅλη μέρα σὰν καννίβαλος ποὺ δαγκάνει ἀπὸ ζωντανὴ κοψίδι - κοψίδι, καὶ παρὰ ταῦτα τόσο ἀθόρυβα ποὺ ἡ γειτονιὰ δὲν πῆρε εἴδησι ποτέ, καὶ τὸν θεωροῦσε πολὺ γλυκούλη· τῆς ἔτρωγε τὰ συκώτια της δηλαδὴ μέχρι τὰ 65 της, τὴ χτίκιασε τὴ γυναῖκα, ποὺ στὸν περίγυρο φαινόταν σὰ μουγγὸ μοῦτρο, ἐνῷ ἐκεῖνος ἦταν τὸ πρόσχαρο πρόσωπο, κι ἐκείνη πέθανε, ἀφήνοντας 4 ὀρφανὰ κι ἀνύπαντρα κορίτσια. κι ὁ τέτοιος φαρμακερὸς γλυκούλης καὶ σαρκοφάγος κι αἱμοβόρος - αἱμόθρεπτος καννίβαλος Μενούσης ἕνα μῆνα μετὰ τὴν κηδεία τῆς γυναικός του τὴν ἔκλαιγε γοερὰ κι ἀπαρηγόρητος· καὶ μαλλιοτραβιόταν κάθε μέρα κι ὅλη μέρα, καί γε τὶς νύχτες, καὶ μετὰ τὸν ἕνα μῆνα πέθανε κι αὐτός. κι ὅλη ἡ γειτονιὰ καὶ τὸ χωριὸ ἔλεγαν· «Κύττα πόσο τὴν ἀγαποῦσε». κανεὶς δὲν πῆρε εἴδησι ὅτι τὴν ἀγαποῦσε ὅπως ὁ λαγὸς τὰ μαρούλια. οἱ κόρες ὅμως ἤξεραν, διότι κάθε μέρα ἔβλεπαν τὸ λαγὸ νὰ τρώῃ σὰ μαρούλι τὴ μάννα τους, καὶ νἆναι χορτᾶτος, ἱκανοποιημένος, εὐχαριστημένος, κεφᾶτος καὶ γλυκούλης πρὸς ὅλους τοὺς ἔξω. ἔτσι μεγάλωσαν. καὶ δὲν παντρεύονταν. ἀλλ' οὔτε οἱ κόρες οὔτε ὁ ἴδιος ἤξεραν ὅτι δὲν ἄντεχε νὰ ζῇ χωρὶς θῦμα· ὅπως δὲν ἀντέχει ἡ βδέλλα νὰ ζῇ χωρὶς θῦμα ἀπὸ τὸ ὁποῖο νὰ ῥουφάῃ αἷμα, ὅπως κανένα παράσιτο δὲν ζῇ χωρὶς τὸν ξενιστή του, ἀλλὰ ψοφάει λίγο μετὰ ἀπ' αὐτόν, ὅταν τὸ τελειώσῃ τὸ θῦμα του τρώγοντας. καὶ στὴν πρώτη κόρη του, ποὺ μετὰ πολλὰ χρόνια μοῦ τὰ εἶπε ὅλ' αὐτά, γιὰ νὰ μοῦ ἐξηγήσῃ, γιατί δὲν παντρεύτηκε, ἑξήντα χρονῶν ἤδη, εἶπα· «Δὲν εἶναι ὅλοι οἱ ἄντρες ἔτσι». καὶ σ' ἕνα ἑξάμηνο παντρεύτηκε ἕναν πολὺ ἄντρα καὶ ὄντως γλυκὸ ἄντρα, ὅπως μοῦ εἶπε σὲ μεταγενέστερη συνάντησι. ἦταν ὑψηλόβαθμη καὶ ὑψηλόμισθη ὑπάλληλος τοῦ δημοσίου, ἦταν ὄμορφη, καὶ παντρεύτηκε ἕναν κλητῆρα λίγο μικρότερό της. τὸν παρακολουθοῦσε

ἐπὶ πολλὰ χρόνια, πρὶν τὸν παντρευτῇ. περίπου 10 χρόνια μετὰ τὸ γάμο της, ποὺ τὴν εἶδα ἀκροάτρια σὲ μιὰ διάλεξί μου, καὶ μοῦ εἶπε ὅτι παντρεύτηκε, μοῦ εἶπε χαρούμενη γιὰ τὸν ἄντρα της· «Εἶναι πολὺ καλός, ἄξιος, τρυφερός, στοργικός, ἐρωτευμένος, ὑπέροχος. δὲν φανταζόμουν ὅτι ὑπάρχουν τέτοιοι ἄντρες. καμμιὰ ὁμοιότητα μὲ τὸν ἄντρα τῆς μητέρας μου». (μὲ κατέπληξε τὸ ὅτι δὲν τὸν εἶπε πατέρα της, ἀλλ' ἄντρα τῆς μητέρας της). κι ἐγὼ τῆς εἶπα· «Δὲν σοῦ εἶπα ἐγώ; δὲν εἶναι ὅλοι οἱ ἄντρες ἔτσι». κι ἐκείνη μοῦ εἶπε· «Δὲν ξεχνῶ ποτὲ τί μοῦ εἴπατε. εἶμαι πολὺ εὐτυχισμένη. ἕνα πρᾶγμα μόνο σκιάζει τὴν εὐτυχία μου· δὲν πρόλαβα νὰ κάνω παιδί». ἔκανε παιδὶ μόνο ἡ τέταρτη ἀδερφή της· πρόλαβε, διότι μετὰ ἀπ' αὐτὴ παντρεύτηκαν κι οἱ ἄλλες τρεῖς.

Βαρβᾶτος *πιθιρὸς* μὲ τσαχπίνα *νιουφάδα*, «ἀντρειωμένος» σπαθοφόρος συμπέθερος, κι ἀρρωστημένη ζηλοτυπία τοῦ Μενούση. πολὺ πρόστυχα μερικὰ «δημοτικὰ τραγούδια», πολὺ βλαβερὰ γιὰ κείνους ποὺ τὰ τραγουδοῦσαν, τὰ κλαρίνιζαν καὶ τὰ χόρευαν. πολὺ βρόμικα μερικὰ ἤθη κι ἔθιμα τοῦ «παλιοῦ καλοῦ καιροῦ», πολὺ ἐκφραστικὰ τῶν ἠθῶν μερικῶν ἐλλιπῶς καὶ πλημμελῶς «ἐκχριστιανισμένων» λαῶν, σπουδαῖα μαθήματα ὅμως ἀπὸ κάποια θέσι παρατηρήσεως. δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρξουν ὡς ἤθη, διδασκάλια (= τραγούδια), καὶ νοοτροπία (= χοροί), ἀλλ' ἀφοῦ ὑπῆρξαν, μποροῦν ἀπὸ κάποια σκοπιὰ νὰ εἶναι καὶ σπουδαῖα μαθήματα.

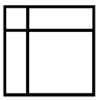

30. Τραλαλά

Ἔχετε φανταστῆ ποτὲ τοὺς ἀποστόλους κι εὐαγγελιστὰς Ματθαῖο, Παῦλο, Ἰωάννη, Λουκᾶ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ πληρώνουν διαφορετικῆς ἀμοιβῆς δεξιὸ κι ἀριστερὸ ψάλτη, γιὰ νὰ τοὺς λὲν τραγουδιστὰ τὶς προσευχές των, ἀκόμη καὶ τὴ διδασκαλία τους, μὲ πολλὰ *τενενὰ καὶ τερερὲμ ἓμ ἓμ ρεροὺ ρηρὲμ ἓμ ἓμ* καὶ *ἀθάαااااανατος*, σὰν τὸ τῆς Μαρινέλλας
Ἄνοιξε πέεεεεεετρα γιὰ νὰ μπῶ;!;

Ἔψαλλαν βέβαια κι ὁ Παῦλος μὲ τὸ Σίλα, ἀνάσκελα μάλιστα, στὴ φυλακὴ τῶν Φιλίππων, μὲ τὸ κεφάλι καὶ τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια στὶς τρῦπες τῆς ξύλινης ποδοκάκης, καὶ μὲ τὴν ψαλμῳδία τους

ἔσεισαν τὴ γῆ καὶ τὸν οὐρανό (Πξ 51), ἀλλὰ δὲν ἦταν παλαβοί, νὰ πληρώνουν ψαλτάδες νὰ τοὺς λένε τὰ πάντα τραγουδιστὰ σὰν κοκόρια, ἀκόμη καὶ τὴ διδασκαλία τους, καὶ νὰ ψάχνουν γιὰ καλλίφωνους ψαλτάδες, πληρώνοντάς τους ὅσο ὅσο.

Νομίζω ὅτι θ' ἀναστηθῇ κυριολεκτικὰ ἡ Χριστιανικὴ ἐκκλησία, ἂν ἀπαλλαγῇ ἀπ' αὐτὴ τὴ γάγγραινα. ἀκόμα καὶ οἱ παπᾶδες λένε τὰ πάντα ψαλτά· προσευχές, εὐαγγελικὰ ἀναγνώσματα, εὐχὴ τῆς ἀναφορᾶς, ὅλα τραγουδιστὰ τὰ λένε, σὰ νὰ κοροϊδεύουν τὸ θεὸ ἢ τὸ ἐκκλησίασμα. τί ἔπαθαν;

Ἔψαλαν κι ὁ Χριστὸς μὲ τοὺς μαθητάς του βέβαια στὸν τελευταῖο δεῖπνο τους (Μθ 112,1· Μρ 62,17), κι ἀμέσως ὁ Χριστὸς βγῆκε ἔξω καὶ πῆγε νὰ παραδοθῇ στοὺς σταυρωτάς του, γιὰ νὰ ἐκτελεστῇ, γιὰ νὰ σώσῃ τὸ ἀνθρώπινο γένος· ἔψαλαν μᾶλλον κάποιον ψαλμό. τί κουντούρτισμα εἶναι αὐτὸ τῶν μετέπειτα νὰ κάνουν τὰ πάντα τραλαλά, λὲς καὶ θέλουν νὰ τὰ γελοιοποιήσουν; παράφρονες ἐδῶ καὶ 16 αἰῶνες τώρα. γιατί δὲν θυμοῦνται καθόλου τὸν Παῦλο ποὺ γράφει «Ἂν σᾶς δοῦν οἱ ἔξω τί κάνετε, θὰ ποῦν ὅτι *μαίνεσθε*»; «ὅτι παλαβώσατε»; (Α' Κο 31,25).

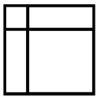

31. Τακτὲς νηστεῖες

Τετάρτη καὶ Παρασκευή· ἀργότερα καὶ Δευτέρα *γιὰ τοὺς ἀγγέλους*· δηλαδὴ μέρα παρὰ μέρα· Μεγάλη Τεσσαρακοστὴ (πρὸ τοῦ πάσχα· μὲ ἐπίτασι κατὰ τὴ Μεγάλη Ἑβδομάδα)· Μικρὴ Τεσσαρακοστὴ (πρὸ τῶν Χριστουγέννων)· Δεκαπενθήμερη τοῦ Δεκαπενταυγούστου (γιὰ τὴν Παναγία)· 29 Αὐγούστου (γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἰωάννου Βαπτιστοῦ ἢ Τιμίου Προδρόμου)· 14 Σεπτεμβρίου (γιὰ τὸν Τίμιο Σταυρό· λὲς καὶ εἶναι πρόσωπο ἢ θεός). ἀποχὴ ἀπὸ κρέατα, ψάρια γαλακτοκομικὰ καὶ συζυγικὸ γαμήσι. ἐπὶ τὸ αὐστηρότερο καὶ φαγητὰ ἀλάδωτα. στὴ Βυζαντινὴ Κωνσταντινούπολι ὑπῆρχε σχετικὴ ἀστυνόμευσι. εἰδικοὶ κληρικοὶ ποὺ εἶχαν μύτη μὲ ὄσφρησι σκύλου καὶ γάτας, κυκλοφοροῦσαν κατὰ τὶς ἡμέρες αὐτὲς στοὺς δρόμους καὶ μύριζαν κάθε σπίτι ποὺ μύριζε κρέατα καὶ ψάρια καὶ γαλακτοκομικά, συλλάμβαναν τοὺς παραβάτες, τοὺς προσήγαγαν

στὸν ἐκκλησιαστικὸ ὀφφικιοῦχο τὸν λεγόμενο *ἔκδικον* (εἶδος ἐκκλησιαστικοῦ εἰσαγγελέως), κι ἐκεῖνος μ' ἕνα ἐκκλησιαστικὸ ῥόπαλο, τὴ *σκυτάλη*, τοὺς μαύριζε στὸ ξύλο (Ἰωάννης Τζέτζης 1,123). ὁ «θεσμὸς» αὐτὸς κατὰ τὴν τουρκοκρατία ἐξαφανίστηκε. ἦταν θεσμὸς εἰδωλολατρικὸς γιὰ τὴν Τετάρτη καὶ Παρασκευή, ἀγγελολατρικὸς γιὰ τὴ Δευτέρα. εἰδικὰ ἡ νηστεία τῆς Δευτέρας ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ στὸ μοναχισμό· ὁ μοναχισμὸς ἔχει βαρειὰ εἰδωλολατρικὴ κληρονομιὰ λόγῳ τῆς εἰδωλολατρικῆς καταγωγῆς του (Ὅμηρος Π 233-235). τὴν ἀγγελολατρικὴ νηστεία τῆς Δευτέρας τὴν πάταξε ὁ ἀπόστολος Παῦλος μὲ τὴν Πρὸς Κολοσσαεῖς Ἐπιστολή του (6,3), ἀλλ' αὐτὴ ἀργότερα βρυκολάκιασε κι ἐπανεμφανίστηκε ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὸν μοναχισμό. ἀρχαιότερες εἶναι οἱ νηστεῖες τῆς Τετάρτης καὶ τῆς Παρασκευῆς, νηστεῖες ἀλεξανδρινὲς καὶ κατ' ἐξοχὴν μοναχικές. καὶ κατὰ τὸν προφήτη Ζαχαρία εἶναι νηστεῖες εἰδωλολατρικές. ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ὅπως φαίνεται στὶς Ἑορταστικὲς Ἐπιστολές του, ἀγνοεῖ τόσο τὶς νηστεῖες τῆς Τετάρτης καὶ τῆς Παρασκευῆς ὅσο καὶ τὶς Τεσσαρακοστές. ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὅταν καθαιρέθηκε ἀφωρίστηκε καὶ στάλθηκε στὴ θανάσιμη ἐξορία, κατηγορήθηκε ἀπὸ τὴν «οἰκουμενικὴ σύνοδο» τῆς Δρυός, ἀπὸ τὸν πρόεδρό της Κύριλλο Ἀλεξανδρείας καὶ γιὰ τὴ μὴ τήρησι αὐτῶν τῶν τακτῶν νηστειῶν.

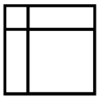

32. Νηστικοὶ στὸν ἐκκλησιασμό

Ὁ Χριστὸς τέλεσε τὴν πρώτη θεία εὐχαριστία βράδυ στὸ τέλος τοῦ τελευταίου του *δείπνου*. οἱ μαθηταὶ πρῶτα ἔφαγαν καὶ στὸ τέλος κοινώνησαν (Μθ 111,5-15· Λκ 117· Μρ 62).

Οἱ Χριστιανοὶ τοῦ καιροῦ τῶν διωγμῶν, τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων, ἐπειδὴ ἡ Κυριακὴ γιὰ ὅλο τὸν κόσμο ἦταν ἡμέρα ἐργάσιμη, κι αὐτοὶ ἄλλοι ἦταν ὑπάλληλοι, ἄλλοι ἔπρεπε νὰ ἐργάζωνται, γιὰ νὰ μὴν ἀπουσιάζουν ἀπὸ τὴν ἐργασία τους καὶ γίνουν ἀντιληπτοὶ στοὺς διῶκτες ὅτι εἶναι Χριστιανοί, κι ἄλλοι ἦταν δοῦλοι μὴ αὐτεξούσιοι, ἐκκλησίαζαν, ἔκαναν τὴν εὐχαριστία, καὶ κοινωνοῦσαν ἔξω ἀπὸ τὸν ἐργάσιμο χρόνο τοῦ ἡμεροκάματου, *ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν* (8 μ.μ. καὶ ἔπειτα), ὅπως φαίνεται τόσο στὸν ἐν Τρῳάδι ἐκκλησι-

ασμὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ποὺ παρατάθηκε *μέχρι μεσονυκτίου* (Πξ 65), ὅσο καὶ στὴ φράσι *ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν ἰδόντες φῶς ἑσπερινὸν* (=ἄστρα) στὸν ἐναρκτήριο τοῦ ἐκκλησιασμοῦ ἐπιλύχνιον ὕμνο στὸν τριαδικὸ θεὸ *Φῶς ἱλαρόν*, τοῦ μάρτυρος Ἀθηνογένους (Βασίλειος Καισαρείας, Περὶ ἁγίου Πνεύματος, 73 PG 32,205a), ποὺ εἶναι ὁ ἀρχαιότερος ὕμνος τῆς λειτουργικῆς ὑμνολογίας, καὶ στὴ μετέπειτα ὕπαρξι τοῦ *ἑσπερινοῦ*, ὁ ὁποῖος εἶναι ἴχνος τῆς πρὶν ἀπὸ τὴν παῦσι τῶν διωγμῶν λειτουργίας, καὶ στὸ ὅτι ἡ λεγομένη «προηγιασμένη λειτουργία» μοιάζει πολὺ μὲ *ἑσπερινὸν* καὶ γίνεται κανονικὰ τὸ *ἑσπέρας*. εἶναι αὐτονόητο ὅτι οἱ ἐκκλησιάζοντες κατὰ τὴν ἡμέρα ἐκείνη εἶχαν φάει κατ' ἐπανάληψιν, πιθανῶς τρεῖς φορές, καὶ κοινωνοῦσαν χορτᾶτοι.

Στὴν πρὸ Χριστοῦ ἐπίσης μωσαϊκὴ λατρεία τῆς παλαιᾶς διαθήκης τόσο οἱ ἱερεῖς ὅσο καὶ ὁ λαὸς ἐκκλησίαζαν καὶ λάτρευαν τὸν Κύριο καὶ ἔτρωγαν ἀπὸ τὶς θυσίες χορτᾶτοι ἤδη ἀπὸ τὸ σπίτι τους, κι αὐτὸ φυσικὰ συνεχίστηκε καὶ στὴ χριστιανικὴ λατρεία τόσο τὴν ἀποστολικὴ ὅσο καὶ τὴν τῶν μαρτύρων καὶ τὴν τῶν πατέρων.

Ἰσραηλῖτες καὶ Χριστιανοὶ λοιπὸν ἀγνοοῦσαν τὸ ἔθιμο νὰ ἐκκλησιάζουν καὶ νὰ κοινωνοῦν τῶν θυσιῶν ἢ τῆς θείας εὐχαριστίας νηστικοί. ἐκεῖνοι ποὺ λάτρευαν καὶ κοινωνοῦσαν τῶν θυσιῶν τους νηστικοὶ ἦταν μόνον οἱ εἰδωλολάτρες· γιὰ νὰ φᾶν ἀπὸ τὶς θυσίες ὅσο γίνεται περισσότερο.

Τὸ εἰδωλολατρικὸ αὐτὸ ἔθιμο μεταπήδησε γιὰ τὰ καλὰ ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρία στὸ Χριστιανισμὸ γύρω στὸ 600, ὅταν ἐξέλιπε ἡ εἰδωλολατρία. τότε οἱ Χριστιανοὶ ἔνιωσαν τελείως ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ τὸ βραχνᾶ τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ τὴ συνεχῆ ἀντιπαραβολὴ τῆς πρακτικῆς των μὲ τὴν πρακτικὴ ἐκείνων, καὶ καθὼς οἱ ἴδιοι δὲν εἶχαν πιὰ τὸν πρότερο ζῆλο, ἐπειδὴ τὸν Γ' αἰῶνα οἱ τελευταῖοι εἰδωλολάτρες ἔγιναν Χριστιανοὶ κατὰ μπουλούκια, χωρὶς τὴν ἐπαρκῆ κατήχησι, δὲν φοβοῦνταν πιὰ καὶ δὲν ἀποτροπιάζονταν τὶς παλιὲς εἰδωλολατρικὲς ἕξεις, ἀλλὰ μερικὲς καὶ τὶς διατηροῦσαν ἄφοβα πλέον (καρναβάλια, πήδημα φωτιᾶς στὶς 21 ἢ 24 Ἰουνίου, κόλλυβα, ἐρυθρόλευκο κορδόνι στὸν καρπὸ τοῦ χεριοῦ τὴν 1 Μαρτίου, κλπ.). ἀνάμεσα σ' αὐτὲς διατήρησαν κι αὐτὴ τὴν εἰδωλολατρικὴ ἕξι νὰ ἐκκλησιάζουν καὶ νὰ κοινωνοῦν νηστικοί. καθὼς μάλιστα μετὰ τὴν ἐπὶ Μ. Κωνσταντίνου καθιέρωσι τῆς ἀργίας τῆς Κυριακῆς ἡ θεία λειτουργία χρονικῶς τοποθετήθηκε τὸ πρωΐ (8 π.μ. κι ἔπειτα), ἦταν καὶ εὔκολο καὶ ἀφανὲς τὸ ν' ἀργήσουν νὰ φᾶν τὸ πρωινό τους κατὰ μία ὥρα. ἡ διολίσθησι, ὅπως εἶπα, ἄρχισε ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς κοσμικότητος, τὴν Ἀλεξάνδρεια. τὸ εἰδωλολατρικὸ ἔθιμο διεισέδυσε στὴν ἐκκλησία ἤδη γύρω στὸ 400. αὐτὸ φαίνεται κι ἀπὸ τὴν κατηγορία

ποὺ ἀπήγγειλε ἐναντίον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου τὸ 403 ὁ ἀρχηγὸς τῶν δολοφόνων του Κύριλλος.

Ὅταν οἱ δολοφόνοι τοῦ Χρυσοστόμου καθήρεσαν τὸν ἅγιο πατέρα, τὸν ὑπ' ἀριθμὸν ἕνα μεταποστολικὸ ἄντρα τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὸν ἐξώρισαν μὲ τὴν «οἰκουμενικὴ» δῆθεν σύνοδο τῆς Δρυός, ὁ πρόεδρος τῆς συνόδου Κύριλλος, ἀνάμεσα στὶς ἄλλες συκοφαντίες του ἀπήγγειλε ἐναντίον του καὶ τὴν κατηγορία ὅτι πρῶτα τρώει τὸ πρωΐ, «σὰν κύκλωπας» μάλιστα, κι ἔπειτα λειτουργεῖ καὶ κοινωνάει. (ὁ Χρυσόστομος ἦταν μικρόσωμος λεπτὸς καὶ ὀλιγόφαγος). τὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἐνῷ ὅλες τὶς ἄλλες «κατηγορίες» τὶς ἀπέκρουσε, ἀποδεικνύοντας ὅτι εἶναι ἀνυπόστατες συκοφαντίες, αὐτὴ γιὰ τὸ ὅτι λειτουργεῖ καὶ κοινωνάει χορτᾶτος τὴν ἀποδέχτηκε ὡς ἀληθινή. ἐκτὸς ἀπὸ τὸ «σὰν κύκλωπας», ποὺ ἦταν κακεντρέχεια τοῦ Κυρίλλου· σ' αὐτὴ τὴν κατηγορία ἡ ἀπολογία του ἦταν ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ σωστό, διότι αὐτὸ ἔκαναν καὶ παρέδωσαν ὁ Χριστὸς οἱ ἀπόστολοι οἱ μάρτυρες καὶ ὅλοι οἱ ἀρχαιότεροί του Χριστιανοί. βέβαια ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος τὴν ὥρα ἐκείνη δὲν μποροῦσε νὰ ἐντοπίση τὴν προέλευσι τοῦ νεωτερισμοῦ καὶ ὅτι ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια διεισέδυσε ἡ εἰδωλολατρικὴ παράδοσι στὴν ἐκκλησία καὶ γι' αὐτὸ τὴν ὑποστηρίζει ὁ Ἀλεξανδρεὺς Κύριλλος ὁ μετέπειτα καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. ἀπολογήθηκε ὅμως σωστὰ καὶ ἐπαρκέστατα· ὅτι αὐτὸ παρέλαβε ἀπὸ τὸ Χριστὸ τοὺς ἀποστόλους τοὺς μάρτυρες καὶ τοὺς ἀρχαιοτέρους του κι αὐτὸ κάνει, κι αὐτὸ ποὺ κάνει φυσικὰ εἶναι ἡ ἱερὰ παράδοσι τῆς ἐκκλησίας· τὸ ἄλλο ἦταν ἀγνώστου τότε προελεύσεως ξένο καὶ παρείσακτο στοιχεῖο.

Ὁ Χρυσόστομος ἐξακολουθοῦσε νὰ λειτουργῇ καὶ νὰ κοινωνῇ, ὅπου κι ἂν βρισκόταν, μὲ τὸν τρόπο ποὺ παρέλαβε ἀπὸ τὴν ἀποστολικὴ ἱερὰ παράδοσι. κάποτε ἀργότερα, ὅπως εἶπα, ἀποκαταστάθηκε κι ἀναγνωρίστηκε ὡς Χριστιανὸς καὶ ὡς ἐπίσκοπος, πολὺ μετὰ τὸ θάνατό του βέβαια, ἀλλὰ τὸ ἀντιπαραδοσιακὸ καὶ εἰδωλολατρικὸ ἔθιμο νὰ ἐκκλησιάζουν καὶ νὰ κοινωνοῦν οἱ Χριστιανοὶ νηστικοὶ ἐπικάθισε στὴν ἐκκλησία μέχρι σήμερα καὶ στρογγυλοκάθισε τόσο καλά, ποὺ ὅποιος σήμερα τολμήση νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἱερὰ παράδοσι καὶ τὴν Κ. Διαθήκη, θὰ κινδυνεύση νὰ χαρακτηριστῇ ὡς αἱρετικὸς καὶ νὰ κηρυχτῇ *ἀποσυνάγωγος* (Ἰω 26,26· 36,6· 39,70).

33. Νηστεία - ἀγρυπνία - ἀειπαρθενία

Νηστεία σημαίνει «ἀσιτία» (*νὴ + ἐσθίω,* δὲν τρώω), τὸ νὰ μὴ φᾷς ἀπολύτως τίποτε· καὶ νὰ πίνῃς μόνο νερό. κάθε ἄλλη ἀποχὴ ἀπὸ ὡρισμένα τρόφιμα δὲν εἶναι νηστεία. εἶναι δίαιτα ὑγείας. κι ἂν μὲν γίνεται γιὰ τὴν ὑγεία, ἔχει καλῶς. ἂν ὅμως ἔχῃ χαρακτῆρα τελεστικὸ ἢ πνευματικῆς ἀσκήσεως, εἶναι εἰδωλολατρία· διότι καὶ ἱστορικῶς εἶναι εἰδωλολατρικὸ κατάλοιπο, ὅπως τὰ καρναβάλια καὶ οἱ πυροβασίες. καὶ ἔχει τὴν καταδίκη τοῦ θεοῦ (Κλ 6,5-7· Α' Τι 9,3-5). ἡ νηστεία, ὅπως λέγεται στὴ Βίβλο, εἶναι μιὰ πνευματικὴ ἄσκησι· μιὰ ἄσκησι πίστεως· πίστεως στὸ θεό. ἡ νηστεία ὡς θεσμὸς καὶ τακτὴ ἐφαρμογὴ θεσπίζεται μόνο στὴν παλαιὰ διαθήκη γιὰ τὸν προχριστιανικὸ Ἰσραήλ. καὶ δὲν θεσπίζεται πουθενὰ στὴν καινὴ διαθήκη, ἀλλὰ μόνο ἀναφέρεται, γίνεται δεκτὴ ὡς προαιρετικὴ ἄσκησι, ἐπαινεῖται, καὶ διακανονίζεται. ἐννοεῖται δὲ συνεχῶς ὅτι κανεὶς ἄνθρωπος δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν ἄλλο νὰ νηστεύσῃ, ἢ νὰ τὸν παροτρύνῃ σὲ νηστεία, ἢ νὰ τὸν ρωτήσῃ ἂν νηστεύει, ἢ νὰ τὸν σχολιάσῃ, ἐπειδὴ δὲν νηστεύει, αὐτὰ θεωροῦνται βαριὰ παραπτώματα.

Στὴν παλαιὰ διαθήκη ὁ Μωϋσῆς, ὅταν παίρνῃ τὶς δέκα ἐντολὲς καὶ τὸν ὑπόλοιπο νόμο, νηστεύει ἀπὸ μόνος του 40 μερόνυχτα (Νο 97,1). λίγο ἀργότερα ὁ θεὸς στὸ Νόμο θεσπίζει μία μόνο καὶ μονοήμερη νηστεία τὸ χρόνο γιὰ τὸν Ἰσραὴλ περίπου κατὰ τὴ φθινοπωρινὴ ἰσημερία (Νο 157,36-38· 166,31-38· Πξ 82,10). μὲ τὸν προφήτη Ζαχαρία (4,7-10) ὁ Κύριος ἀπαγορεύει στοὺς Ἰουδαίους ὁποιαδήποτε ἄλλη νηστεία καὶ μάλιστα τὴν τακτὴ ἐκείνη, ἡ ὁποία ἀπὸ εἰδωλολατρικὴ ἐπίδρασι τοὺς κάθισε κατὰ τὴ βαβυλώνιο αἰχμαλωσία καὶ τηροῦνταν *δὶς τοῦ σαββάτου* (Λκ 89,5), κάθε Πέμπτη καὶ Σάββατο (Ἑβδόμη), ἀργότερα δὲ πέρασε καὶ στοὺς Ἀλεξανδρινοὺς Χριστιανοὺς τοῦ Δ' αἰῶνος κι ἄρχισε νὰ τηρῆται κατὰ μία μέρα πιὸ μπροστά, ἤτοι κάθε Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ (Ἕκτη) (Διαταγαὶ ἀποστ. 5,20,18· 7,23,1-2. Ἀποστ. καν. 69. Ψευδοϊγνάτιος, Φιλιππησ., 13). ὁ Κύριος στὸ Ζαχαρία τὶς ἀπορρίπτει καὶ τὶς χαρακτηρίζει ὅλες εἰδωλολατρικὲς καὶ σχετικὲς μ' ἕναν βδελυρὸ τελεστικὸ ἐπιτάφιο θρῆνο ἐπίσης εἰδωλολατρικό, διότι εἶχαν δημιουργήσει «ἱερὰ παράδοσι» μὲ πολλὲς τέτοιες νηστεῖες ἰδίως κατὰ τὸν καιρὸ ποὺ εἶναι σήμερα ἡ λεγόμενη Μεγάλη Τεσσαρακοστή. ἐννοεῖται ὅτι ὁποιαδήποτε βιβλικὴ κι ἀπὸ τὸ θεὸ παραδεκτὴ νηστεία ἐννοεῖται πάντοτε ὡς ἀπόλυτη ἀσιτία. αὐτό, ποὺ τηρεῖται στὶς σημερινὲς Τετάρτες Παρασκευὲς Τεσσαρακοστὲς καὶ λοιπὲς κοινὲς καὶ τακτὲς λεγόμενες νηστεῖες, δὲν εἶναι νηστεία ἀλλὰ φυτικὴ - χορτοφαγικὴ δίαιτα

εἰδωλολατρικῆς ἐπινοήσεως καὶ ὑπαγορεύσεως, κατὰ τὴν ὁποία καταβροχθίζει κανεὶς ὅσο φαγητὸ θέλει κι ὅσες φορὲς τὴν ἡμέρα θέλει. πολὺς λόγος γίνεται γιὰ τὴν τέτοια δίαιτα - ψευδονηστεία στὸ εἰδωλολατρικὸ σύγγραμμα «Περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων» (= ζωϊκῶν τροφῶν) τοῦ Πορφυρίου.

Στὴ Βίβλο θεαρέστως ἐκτάκτως καὶ προσωπικῶς ὁ προφήτης Ἠλίας νηστεύει σὰν τὸ Μωϋσῆ σαράντα μέρες (Βα 48,10), κι ὁ Δανιὴλ τὸ μισό, εἴκοσι μέρες (Δα 4,3-4).

Στὴν Καινὴ Διαθήκη ἡ νηστεία ἀναφέρεται ὡς προαιρετικὴ ὠφέλιμη κι ἀξιέπαινη ἄσκησι κι ἐπίδοσι. ὁ Χριστὸς νηστεύει, τρίτος αὐτὸς καὶ τελευταῖος, σαράντα μέρες· ὅπως ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἠλίας. (γύρω στὸ 1900 ἕνας Ἀμερικανὸς ἐργάτης, γιὰ ν' ἀποδείξῃ σὲ ἀρνητὰς ὅτι ἡ νηστεία τοῦ Χριστοῦ ἦταν ἀληθινή, νήστευσε 40 μέρες κάτω ἀπὸ παρακολούθησι. τὸ 1981 (Μάρτιος - Ὀκτώβριος) 16 Ἰρλανδοὶ πολιτικοὶ κρατούμενοι συγκλόνισαν τὴν ὑφήλιο μένοντας ἄσιτοι σὲ ἀπεργία πείνας, οἱ 6 ἀπὸ 40 μέρες, καὶ οἱ 10 ποὺ πέθαναν κιόλας ἀπὸ 46 μέχρι 73 ἡμέρες (73 ὁ Κίραν Ντόχερτυ). στὶς 56 ἡμέρες πάθαιναν στὴν ὑγεία τους ἀνεπανόρθωτες βλάβες, μὲ πρώτη τὴν τύφλωσι.) μετὰ τὴ νηστεία του ὁ Κύριος, τὴν ὁποία ἔκανε πρὶν ἀρχίσῃ τὸ ἔργο του (Μθ 7,2· Λκ 15,2), διακανονίζοντας τὴ νηστεία τῶν πιστῶν του, λέει ὅτι, ἂν καὶ ὅταν γίνεται, πρέπει νὰ γίνεται κρυφὰ ὅπως καὶ ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ προσευχή (Μθ 21,1-6· πρβλ. 19,1-20,4). τίποτε ἄλλο. δὲν δίνει ποτὲ καμμία ἐντολὴ νηστείας οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ ἀπόστολοί του. συνήθως ἐννοεῖται νηστεία μιᾶς ἡμέρας· πλήρης ἀσιτία βέβαια. ἐκτάκτως νηστεύονται ἀπὸ μερικοὺς καὶ μεγαλείτερες νηστεῖες. ὁ Κορνήλιος νηστεύει τέσσερες ἡμέρες, κάτι ποὺ ἀναφέρεται ὡς μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλείτερες νηστεῖες (Πξ 31,9). καὶ εἶναι ὁ πρῶτος ἐθνικὸς (μὴ Ἑβραῖος) ποὺ γίνεται Χριστιανὸς καὶ μ' αὐτὸν μπαίνουν στὴ Χριστιανωσύνη τὰ ἄλλα ἔθνη. ὁ Παῦλος ἀναφέρει ὅτι νήστευε πολλὲς φορές (Β' Κο 12,6· 20,27 *ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις... ἐν νηστείαις πολλάκις*). γιὰ μεγάλα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, ὅπως γιὰ *χειροτονία* (= λαϊκὴ ἐκλογὴ μὲ *ἀνάτασιν χειρὸς*) ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων, οἱ Χριστιανοὶ *προσεύχονται μετὰ νηστειῶν* (Πξ 43,5). πάγκοινη τακτὴ καὶ διετηρικὴ νηστεία δὲν ὑπάρχει καμμία.

Ἡ νηστεία εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ τρία ὑπὲρ φύσιν πράγματα, στὰ ὁποῖα ἐνδεχομένως ἐπιδίδεται ἢ ἀποφασίζει νὰ ζήσῃ ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος, πιστὸς Χριστιανός· νηστεία, ἀγρυπνία, ἰσόβιος παρθενία. δηλαδὴ νὰ μὴ φάῃ τίποτε ἀπολύτως, νὰ μὴν κοιμηθῇ καθόλου, νὰ μὴ γευθῇ σεξουαλικῶς γυναῖκα. δὲν εἶναι στὴ φύσι τοῦ ἀνθρώπου αὐτά, δὲν εἶναι πράγματα κατὰ φύσιν. οὔτε καὶ παρὰ

φύσιν εἶναι. εἶναι ὑπὲρ φύσιν. ἀσφαλῶς τὰ δύο πρῶτα δὲν μποροῦν νὰ εἶναι ἰσόβια, οὔτε κἂν μακροχρόνια· ὁ ἄνθρωπος θὰ πεθάνῃ· γι' αὐτὸ εἶναι μόνο παροδικά, μία μέρα ἀσιτίας ἢ καὶ λίγο περισσότερες. σ' ἐξαιρετικὲς καὶ σπάνιες περιπτώσεις μέχρι σαράντα μέρες συνεχῶς. μία νύχτα μαζὶ μὲ τὶς διπλανές της ἡμέρες ἀποχὴ ἀπὸ ὕπνο, ἀγρυπνία. περισσότερες ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ ἐργαστῇ καὶ νὰ σκεφτῇ διαυγῶς. γι' αὐτὸ συνήθως ἡ ἀγρυπνία εἶναι μία νύχτα μὲ τὶς ἑκατέρωθεν ἡμέρες (Β' Κο 12,6· 20,27 *ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις*). ἡ παρθενία ὅμως μπορεῖ νὰ εἶναι ἰσόβιος χωρὶς νὰ εἶναι θανατηφόρος καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ δυσάρεστες ἐπιπτώσεις γιὰ τὸν παρθενεύοντα· ὅταν ἀσφαλῶς εἶναι *ἐκ πίστεως*. ἀπὸ πολὺ μεγάλη πίστι, ἡ ὁποία ἀπασχολεῖ τὸν ἄνθρωπο τόσο ποὺ δὲν ἐπιθυμεῖ γυναῖκα. ἀλλιῶς εἶναι πολὺ βλαβερὴ στὸν ἄνθρωπο καὶ συγκεκριμένα στὴν ψυχικὴ ὑγεία καὶ ἰσορροπία του. καταστρέφει πρῶτα τὴ χαρά του, κι ἔπειτα ἀκολουθοῦν πολλὰ καὶ μεγάλα κακὰ καὶ δυσάρεστα. ἀπορρίπτει δὲ ὁ Κύριος καὶ τὴν παρθενία ἀπὸ σεξουαλικὴ ἀναπηρία ἢ ἀπὸ μειωμένο ἀντρισμό (Μθ 85,12). ἡ τελευταία εἶναι καὶ ἀνωμαλία. τέτοιες ψευτοπαρθενίες διαφαίνονται ἀπὸ τὴ μισογυνία τους ἢ ἀπὸ τὴ σιχασιὰ πρὸς τὴ γαμικὴ πρᾶξι ἢ ἀπὸ μιὰ ἄκαρπη κι ἀνεξέλεγκτη θηλυφροσύνη.

Εἶναι δὲ καὶ οἱ τρεῖς ὑπὲρ φύσιν ἐπιδόσεις τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, νηστεία ἀγρυπνία καὶ ἰσόβιος παρθενία, κατορθωτὲς καὶ παραδεκτές, μόνον ὅταν εἶναι πρῶτον *ἐκ πίστεως* καὶ δεύτερον *διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ*, γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ ἔργου τοῦ θεοῦ· ὄχι αὐτοσκοπός. νηστεύει ὁ πιστός, γιὰ νὰ προσευχηθῇ περισσότερο καὶ δυνατώτερα· ἀγρυπνεῖ, γιὰ νὰ ἐργαστῇ περισσότερο καὶ ἐπειγόντως ἢ ἀνυπερθέτως στὸ ἔργο τοῦ θεοῦ· καὶ παρθενεύει, γιὰ νὰ εἶναι, ὅπως λέει ὁ Παῦλος, *εὔσχημος καὶ εὐπάρεδρος τῷ Κυρίῳ ἀπερισπάστως* (Α' Κο 19,14). αὐτὰ σημαίνουν τὰ ἑξῆς· *εὔσχημος* (*σχῆμα* = φορεσιὰ κι ἐξάρτησι)· μὲ τὴ στολὴ μάχης φορεμένη, μὲ τὰ κορδόνια τῶν ἀρβυλῶν δεμένα, τὸ ξίφος στὴ ζώνη, παλάσκες ζωσμένες, ὅπλο γεμάτο κι ἕτοιμο, παγούρι γεμάτο. *εὐπάρεδρος*· σὲ συνεχῆ ἐπιφυλακὴ δίπλα στὸν Κύριο, περιμένοντας ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ διαταγὲς γιὰ δρᾶσι. *ἀπερισπάστως*· χωρὶς καμμία ἀπασχόλησι σὲ ἄλλο ἔργο ἄσχετο μὲ τὴν ἱερὴ ἐπιχείρησι, χωρὶς περισπασμούς, χωρὶς νὰ σὲ περιμένῃ γυναίκα καὶ παιδὶ ἢ χωράφι νὰ τὸ σπείρῃς ἢ μαγαζὶ νὰ τ' ἀνοίξῃς· κομμάντο πανέτοιμος γιὰ δρᾶσι σὲ κάθε στιγμή. κάποτε κάποιος πῆρε τηλεφωνικὴ ἐντολὴ ἀπὸ τὸν πνευματικό του προϊστάμενο στὶς 12.30' τὴ νύχτα νὰ σπεύσῃ νὰ ταξιδέψῃ ἐπὶ τρεῖς ὧρες, 12.30'-3.30', νὰ βρεθῇ 10 π.μ. σὲ συζήτησι μ' αἱρετικούς. κάποτε ἄλλοτε χτύπησε τὴν πόρτα του στὴ 1 τὴ νύχτα

ἄνθρωπος τῆς εὐθύνης του πολὺ ταραγμένος καὶ ζήτησε νὰ μείνῃ ὅλη τὴ νύχτα στὸ σπίτι του καὶ νὰ συζητοῦν κάτι. τίποτε ἀπὸ τὰ δυὸ δὲν θὰ μποροῦσε νὰ κάνῃ, ἂν εἶχε γυναῖκα, κι ἐκείνη τὴν ἴδια νύχτα εἶχε τὸ πολὺ δίκαιο αἴτημα νὰ εἶναι ὅλη νύχτα στὴν ἀγκαλιά του ἀνενόχλητη ἀπὸ τρίτους, ἢ εἶχε βαριὰ ἄρρωστο παιδὶ ποὺ ἔπρεπε νὰ τὸ τρέξῃ νύχτα στὸ νοσοκομεῖο· οὔτε θὰ μποροῦσε νὰ σταλῇ γιὰ ἕνα μῆνα μόνος σὲ μακρινὴ ἀποστολή, οὔτε θὰ μποροῦσε σ' ὅλη τὴ ζωή του ν' *ἀστατῇ* (Α' Κο 7,7), νὰ μὴν ἔχῃ δηλαδὴ πόλι μονίμου κατοικίας καὶ σπίτι ποὺ νὰ κατοικῇ μονίμως. γιὰ τέτοιες ἀνάγκες τῆς πίστεως παρθενεύουν οἱ ἐν Χριστῷ ἄγαμοι. ὄχι ἐπειδὴ ἄγαμοι ὄντες εἶναι πιὸ ἁγνοὶ ἀπὸ τοὺς ἁγνοὺς ἐγγάμους. δὲν εἶναι ζήτημα ἁγνότητος, παρ' ὅλο ποὺ ἡ ἐκ πίστεως παρθενία εἶναι ἀπόλυτα ἁγνή. εἶναι ζήτημα ἐπειγουσῶν ἀνυπερθέτων ἀναγκαίων καὶ δυσκόλων ὑπηρεσιῶν στὴ Χριστιανικὴ πίστι. στὴν ἁγνότητα καὶ στὴν ἁγιότητα οἱ ἔγγαμοι δὲν εἶναι κατώτεροι τῶν ἀγάμων. κι ὁ ἄγαμος ποὺ δὲν κάνει σὲξ ποτέ του κι ὁ ἔγγαμος ποὺ κάνει ὅποτε θέλει, ἐφ' ὅσον ὁ καθένας τὸ μέρος του τὸ κάνει ὅπως θέλει ὁ Κύριος, εἶναι ἐξ ἴσου ἁγνοὶ καὶ ἅγιοι. ἁπλῶς ὁ ἔγγαμος δὲν μπορεῖ νὰ προσφέρῃ στὴ βασιλεία τοῦ θεοῦ ὑπηρεσίες ὅσες καὶ ὅποιες καὶ ὅταν προσφέρῃ ὁ ἄγαμος. ἔτσι στέκονται ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τὰ τρία ὑπὲρ φύσιν, νηστεία ἀγρυπνία καὶ ἰσόβιος παρθενία. δὲν γίνονται γιὰ νὰ γίνωνται. ἂν γίνωνται γιὰ νὰ γίνωνται, δὲν στέκονται καλά, δὲν στέκονται καθόλου. καὶ νὰ νηστεύσῃ μὲν ἢ ν' ἀγρυπνήσῃ κάποιος κάποτε καὶ λίγο καὶ πολὺ γιὰ κάτι ἄλλο, ὄχι γιὰ τὴν πίστι, γίνεται· νὰ παρθενεύσῃ ὅμως δὲν γίνεται παρὰ μόνο ἐκ πίστεως καὶ γιὰ τὴ βασιλεία τοῦ θεοῦ. κάθε ἄλλη «παρθενία» στὴν πραγματικότητα δὲν ἀντέχει ἢ καὶ ἐξ ἀρχῆς δὲν ὑφίσταται.

Αὐτὲς κατ' ἐξαίρεσι οἱ τρεῖς ὑπὲρ φύσιν ἐπιδόσεις τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, νηστεία ἀγρυπνία καὶ ἰσόβιος παρθενία, εἶναι ἄκρως προαιρετικὲς καὶ στὸν *τέλειον νόμον τῆς ἐλευθερίας*, ὅπως λέγεται ἡ Χριστιανικὴ πίστι (Ἰα 2,7· 3,12), τὸν ἐν Χριστῷ νόμο, τὸν τῆς Κ. Διαθήκης, δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ εἶναι ποτὲ ἐντολές. δὲν εἶναι ὅπως ἡ προσευχή, ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ συγχωρητικότης, ἡ ἀγάπη, ἡ πρᾳότης, ἡ ἁγνότης, ἡ μέχρι τὸ γάμο παρθενία, ἡ στὸ γάμο καὶ στὴν παρθενία ἁγνότης, ἡ δικαιοσύνη, καὶ οἱ ἄλλες κατὰ φύσιν πράξεις καὶ ἀρετές, οἱ ὁποῖες ὅλες εἶναι ἐντολές. ὅπως σὲ κανέναν ὁ Κύριος δὲν δίνει ἐντολὴ νὰ παρθενεύσῃ ἰσοβίως, ἔτσι καὶ σὲ κανέναν ποτὲ δὲν δίνει ἐντολὴ νὰ νηστεύσῃ ἢ ν' ἀγρυπνήσῃ. ἀλλὰ λέει· Ἂν νηστεύσῃς, ἂν ἀγρυπνήσῃς, ἂν παρθενεύσῃς, ἢ ὅταν νηστεύετε, ὅταν ἀγρυπνῆτε, ὅταν παρθενεύετε, θέλω νὰ τὸ κάνετε ἔτσι κι ἔτσι.

Ἂν ἕνας Χριστιανὸς δὲν νήστευσε στὴ ζωή του ποτέ, δὲν διέ-

πραξε τὴν παραμικρὴ ἁμαρτία. ἀρκεῖ νὰ εἶναι ἐν τάξει ἐνώπιον τοῦ Κυρίου στὰ ἄλλα, σ' ἐκεῖνα ποὺ εἶναι ἐντολές. ἁπλῶς ἡ νηστεία γυμνάζει τὸν ἄνθρωπο, τὸν προπονεῖ, τὸν ὁπλίζει, τὸν λαμπρύνει, προλειαίνει τὸ ἔδαφος γι' ἀνάπτυξι ἄλλων ἀρετῶν. μπορεῖ ὅμως νὰ ζήση ἐνάρετα καὶ νὰ εἶναι πολὺ πιστὸς καὶ πνευματικὸς κι ἐκεῖνος ποὺ δὲν νηστεύει ἢ δὲν νήστευσε ποτέ του. τὰ ἴδια ἰσχύουν καὶ γιὰ τὴν ἀγρυπνία καὶ γιὰ τὴν ἰσόβιο παρθενία· καὶ γιὰ τὰ τρία αὐτὰ τὰ ὑπὲρ φύσιν.

Ὅ,τι ἄλλο ἔχει λεχθῆ ἢ ἔχει ἐπινομοθετηθῆ γιὰ τὴ νηστεία, διαφορετικὸ ἀπὸ τὴ διδαχὴ τῆς Κ. Διαθήκης, τὴν ὁποία μόλις ἀνέπτυξα, εἶναι *ἔνταλμα* ἀνθρώπινο, κι ὁ Κύριος *τὰ ἐντάλματα τῶν ἀνθρώπων* τ' ἀπεχθάνεται καὶ τὰ καταδικάζει (Μθ 68,1-20). δὲν θέλω νὰ πῶ ἐδῶ ποιοί καὶ πότε καὶ ποῦ διέπραξαν αὐτὸ τὸ βαρύτατο παράπτωμα τὸ πολὺ τολμηρὸ κι ἐπικίνδυνο. οὔτε θέλω νὰ μετρήσω ἐγὼ τὴν τιμωρία ποὺ ἐπιφυλάσσει ὁ Κύριος στοὺς σχετικοὺς τολμητίες. ἁπλῶς οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ νὰ ξέρετε ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι συγκρούονται μὲ τὴν Ἁγία Γραφή, σηκώνουν κεφάλι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, καὶ βγάζουν γλῶσσα ἐναντίον του. δὲν θὰ ἤθελα καθόλου νὰ βρίσκωμαι στὴ θέσι τους.

Ἡ ἀγρυπνία εἶναι θυσία ὕπνου γιὰ κάποιο ἔργο τοῦ θεοῦ. τὸ ν' ἀγρυπνῆ ὅμως ἕνας κάποιες νυχτερινὲς ὧρες καὶ ν' ἀναπληρώνη τὸν ὕπνο του μὲ ἄλλες τόσες ὧρες ἡμερήσιες, ὅπως οἱ μωαμεθανοὶ στὸ ῥαμαζάνι τους μένουν νηστικοὶ καὶ διψασμένοι ὅλη τὴν ἡμέρα, χωρὶς νὰ ἐργάζωνται, ἀλλὰ νυστάζοντας καὶ ῥοχαλίζοντας, καὶ τρῶν τὸ καταπέτασμα ὅλη τὴ νύχτα, λ.χ. τὸ ν' ἀγρυπνῆ κάποιος πέντε ὧρες, 3-8 π.μ. τὴ νύχτα, καὶ νὰ κοιμᾶται ἄλλες πέντε, 1-6 μ.μ. τὴν ἡμέρα, δὲν εἶναι ἀγρυπνία ἀλλὰ στραβοξυλιά. διότι ὁ θεὸς ἔκανε τὴ νύχτα γιὰ τὸν ὕπνο καὶ τὴν ἡμέρα γιὰ τὸν ξύπνο· γιὰ τὴ δουλειά. ἡ παραπάνω στραβοξυλιὰ εἶναι σὰ νὰ νηστεύη κανεὶς ἀπὸ τὸ στόμα καὶ νὰ προσπαθῆ νὰ τραφῆ μὲ ἄφθονο λάδι γάλα καὶ κρασὶ ῥουφώντας τα ἀπὸ τὰ ῥουθούνια. τὸ ν' ἀγρυπνήση κανεὶς ὄχι γιὰ τὴν ἐκτέλεσι κάποιου ἐπείγοντος ἔργου τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ γιὰ νὰ ψάλη τὴ νύχτα κάποια προσευχὴ ποὺ μπορεῖ κι εὐκαιρεῖ νὰ τὴν πῆ καὶ τὴν ἡμέρα, εἶναι ἐπίσης στραβοξυλιά. ἢ τὸ νὰ πάρη μία δίωρη ἀκολουθία του καὶ νὰ τὴν ψάλη σὲ δώδεκα νυχτερινὲς ὧρες τανύζοντάς την μὲ ἀκατάσχετα τερερὲμ καὶ τενενὰμ εἶναι κοροϊδία ἐναντίον τοῦ θεοῦ. σίγουρα ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔχει πρόβλημα ψυχικὸ καὶ νευρικὸ ἤ, κι ἂν δὲν εἶχε, τὸ δημιούργησε, ἐπειδὴ φαντάστηκε ἢ τοῦ εἶπαν ὅτι τὸ πρόβλημα αὐτὸ εἶναι ἀρετὴ ἢ ἀπαίτησι τοῦ θεοῦ. τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν εἶναι χριστιανικὴ ἀγρυπνία. ξέρω πολλὲς τέτοιες περιπτώσεις.

Τὸ νὰ παρθενεύσῃ κανεὶς ἢ νὰ διακόψῃ μιὰ πορνικὴ ζωὴ παραμένοντας στὸ ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς του ἄγαμος ὄχι γιὰ τὸ ἔργο τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἔτσι ἄσκοπα ἢ ἐπειδὴ δὲν τὸν πῆρε μιὰ ὀμορφότερή του –κι αὐτὸς εἶχε ὁρκιστῆ «Ἢ αὐτὴν ἢ καμμία ἄλλη»–, καὶ μάλιστα ἄγαμος μὲ τὸν ὅρο νὰ μὴ βλέπῃ γυναῖκα ἢ νὰ μὴν πατήσῃ γυναίκα στὴν πόλι του ἢ στὴν ἐπαρχία του, ἢ στὸ νησί του, ἢ στὴ χερσόνησό του, ἢ στὸ στρατόπεδό του, δὲν εἶναι παρθενία ἢ ἐγκράτεια, ἀλλὰ φρενοβλάβεια, ἰταμότης, κακοήθης ἀπαίτησι, ἢ καὶ ψυχικὴ ἀνωμαλία. ξέρω πολλὲς τέτοιες περιπτώσεις. πρόκειται γιὰ κακοδοξία. οὔτε ὁ θεὸς οὔτε κανεὶς ἄλλος τοὺς ζήτησε αὐτὸ ποὺ κάνουν. μὲ τὸ νοῦ τους μπαϊράμι κάνουν μόνο, ἐλαυνόμενοι ἀπὸ ἀλαζονεία καὶ βλάσφημη ματαιοδοξία. γι' αὐτὸ κι αὐτοὶ γογγύζουν μέσα τους γι' αὐτό, ποὺ κάνουν, καὶ φθονοῦν, ὅταν οἱ ἄλλοι ἀπολαμβάνουν αὐτὸ ποὺ στεροῦνται αὐτοί, ἐπειδὴ μόνοι τους τὸ ἀποφάσισαν· κι ἐπινομοθετοῦν εἰς βάρος τῶν ἄλλων ὡς νομοθέτες αὐτοχειροτόνητοι.

Τὰ ἴδια συμβαίνουν καὶ μὲ τὶς ψευδονηστεῖες, ἐκεῖνες δηλαδὴ τὶς ὁποῖες δὲν ζήτησε ὁ θεὸς ἀπὸ κανέναν καὶ δὲν τὶς νομοθέτησε. εἶναι τόσο ἀδύναμοι καὶ ἀπρόθυμοι στὴν ἐκτέλεσί τους κι ἐνδόμυχα γογγύζουν γι' αὐτὲς τόσο πολύ, ποὺ φθονοῦν πολὺ ἄγρια τοὺς ἄλλους ποὺ δὲν κάνουν ὅ,τι κάνουν αὐτοί, κι ἐπινομοθετοῦν γιὰ κείνους πολλὲς καὶ ἄγριες ψευδονηστεῖες. κι ἐπειδὴ οἱ ψευδονηστεῖες δὲν τοὺς φαίνονται αὐτοὺς ποτὲ ἱκανοποιητικὰ ἐξοντωτικές, τὶς ἐπεκτείνουν καὶ σὲ πολλὲς ἄλλες ἀφύσικες ἀποστερήσεις, τὶς ὁποῖες ἐπιβάλλουν στ' ἀντρόγυνα, γιὰ νὰ κάνουν τὴ ζωὴ τῶν θυμάτων τους μαύρη. ὁ διάβολος τοὺς βάζει νὰ ἐπινομοθετοῦν ἔτσι, γιὰ νὰ φθείρουν τὴν πίστι τῶν ἀθῴων Χριστιανῶν καὶ νὰ τοὺς ὁδηγοῦν στὴν ὀλιγοπιστία, στὴν ἀπιστία, στὴν ἀποστασία, στὴν ἀπώλεια. πρόκειται γιὰ διαβολικὴ ἐπήρεια ποὺ ἀσκεῖται μέσῳ τῶν αὐτοχειροτονήτων νομοθετῶν. ἀκόμη καὶ ἡ ἐκκλησία ἐπηρεάζεται ἀπ' αὐτούς. ὅλοι σας ξέρετε ὅτι 56 ἡμέρες πρὸ τοῦ πάσχα, 40 ἡμέρες πρὸ τῶν Χριστουγέννων, 15 ἡμέρες τὸν Ἰούνιο, 15 ἡμέρες τὸν Αὔγουστο, καὶ 4 ἡμέρες μεμονωμένες κατάσπαρτες μέσα στὸ ἔτος γάμοι δὲν γίνονται. αὐτὸ ἀπορρέει ἀποκλειστικῶς ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐπήρεια. ἡ ἐκκλησία τῶν ὑποδειγματικῶν Χριστιανῶν τῆς ἐποχῆς τῶν διωγμῶν αὐτὸ δὲν τὸ ἔκανε. ἦταν ἐκεῖνοι κατώτεροι τῶν σημερινῶν;

Ἂς μοῦ ἐπιτραπῇ δὲ νὰ πῶ ὅτι δὲν ἔχω ἰδιοτελὲς κίνητρο γιὰ νὰ πῶ ὅσα ἔγραψα· κάθε ἄλλο. ἀπὸ παιδὶ 13 ἐτῶν εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος καὶ χαρούμενος γιὰ ὅλες τὶς ἔκτακτες ἐν Χριστῷ ἐπιλογές μου καὶ ἀποφάσεις μου. καὶ θὰ ἤθελα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς γῆς νὰ ἔκαναν τὶς ἐπιλογές μου. δὲν τὸ ζήτησε ὅμως ὁ Κύριος· πρέπει

νὰ πῶ ὅτι οὔτε πρόκειται νὰ τὸ ζητήση. οἱ ἄνθρωποι ποὺ ζήτησαν ἀπὸ κάποιον ἢ δίδαξαν ἢ ἐπέβαλαν ἔκτακτες ἐντολές, θὰ ἔχουν ν' ἀντιμετωπίσουν τὸν πανίσχυρο Κύριο.

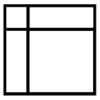

34. Ναοί

Οἱ Χριστιανοὶ κατὰ τ' ἀποστολικὰ χρόνια δὲν εἶχαν ναοὺς ποτὲ πουθενά. ὁ ἀπόστολος Παῦλος στοὺς Φιλίππους δίδασκε σ' ἕναν ὑπαίθριο τόπο στὴν ὄχθη ἑνὸς ποταμοῦ, σὲ χῶρο ποὺ λεγόταν *Προσευχή*, καὶ στὸ σπίτι τῆς Λυδίας τῆς Θυατειρηνῆς ποὺ κατοικοῦσε προσωρινὰ στοὺς Φιλίππους γιὰ λόγους ἐπαγγελματικούς (Πξ 50,3-7). στὴν Ἔφεσο νοίκιαζε, μᾶλλον γιὰ μερικὲς ἀπογευματινὲς ἢ καὶ βραδυνὲς ὧρες, τὴ Σχολὴ κάποιου λεγομένου Τυράννου (Πξ 61,3). στὴν Τροία δίδασκε· ἐκτάκτως σ' ἕναν χῶρο στὸν τρίτο ὄροφο κάποιου κτηρίου (Πξ 65,2). στὴ Ῥώμη δίδασκε στὸ νοικιασμένο σπίτι του, ὅπου ἦταν φυλακισμένος ἐπὶ δύο χρόνια (Πξ 86). στὶς Κολοσσὲς οἱ μαθηταὶ τοῦ Παύλου ἐκκλησίαζαν σὲ δυὸ μεγάλα σπίτια πλουσίων μαθητῶν του, τοῦ Νυμφᾶ καὶ τοῦ Φιλήμονος (Κλ 11,6· Φμ 1,2), καὶ τὶς δυὸ ἐκκλησίες των τὶς ἀποκαλοῦσαν κι ὁ Παῦλος καὶ οἱ ἐκεῖ μαθηταί του *ἐκκλησία κατ' οἶκον Νυμφᾶ* καὶ *ἐκκλησίαν κατ' οἶκον Φιλήμονος* (Κλ 11,6· Φμ 1,2). ὁ Παῦλος ἀκολουθοῦσε τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ δίδασκε ἄλλοτε σὲ καμμιὰ παραλία μὲ βῆμα ἕνα ψαροκάικο καὶ μὲ τὸ ἀκροατήριο νὰ κάθεται στὴν πρὸς τὸ καράβι ἀμφιθεατρικῶς ἐπικλινῆ παραλία (Λκ 21,1-3), ἄλλοτε σὲ κάποιο λόφο (*ὄρος*) (Μθ 11· 32), κι ἄλλοτε σὲ κάποιο σπίτι (Μρ 9). (τοὺς μιμήθηκα κι ἐγὼ διδάσκοντας τοὺς μαθητάς μου ἐπὶ 45 χρόνια ἄλλοτε σὲ σπίτια, ἄλλοτε σὲ ὀρεινὰ τοπία τοῦ Ὡραιοκάστρου καὶ τοῦ Ἀσβεστοχωρίου, ἄλλοτε σὲ νοικιασμένες αἴθουσες, ἄλλοτε μὲ τὰ πολλὰ συγγράμματά μου, κι ἄλλοτε τηλεφωνικῶς).

Μόλις κατὰ τὰ χρόνια τοῦ Ἀδριανοῦ (117-138) οἱ Χριστιανοὶ ἀπέκτησαν *συνακτήρια* ἢ λατινιστὶ λεγόμενα *conventicula*, τ' ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα αὐτὸν χαρισμένα σ' αὐτοὺς καὶ λεγόμενα *ἀδριάνεια*, ποὺ ἦταν ἁπλὲς αἴθουσες, ἐνῷ οἱ εἰδωλολάτρες εἶχαν ἀντίρρησι, «ἐπειδὴ οἱ Χριστιανοὶ δὲν εἶχαν στὶς αἴθουσές των *ἀγάλματα (simulacra)* καὶ *εἰκόνες (imagines)*, καὶ ἄρα δὲν ἦταν *θρησκεία*, ἀλλὰ

μόνο μαφία κακοποιῶν»! καὶ φυσικὰ οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἦταν *θρησκεία*, ἀλλὰ μόνο *πίστις*. καὶ μετὰ τὸ 324 ἀπέκτησαν *ναούς, ἀνεικονικοὺς* βέβαια, ὅπως ἦταν ἡ Ῥοτόντα τῆς Θεσσαλονίκης· διότι οἱ εἰκόνες δὲν εἶχαν ἐφευρεθῆ, παρὰ μόνο μετὰ περίπου τρεῖς αἰῶνες· λίγο μετὰ τὴν Πενθέκτη σύνοδο (692). ἔχω τὴ γνώμη ὅτι *ἀδρειάνειον* ἦταν ἡ πολὺ ἔπειτα ὀνομασθεῖσα *ἀχειροποίητος* τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλη μία τέτοια στὴ Ῥαβέννα τῆς Ἰταλίας.

Οἱ χριστιανικοὶ ναοὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ διακρίνονταν σὲ *κυριακὰ* καὶ σὲ *τάφους μαρτύρων*. σήμερα ἡ πρώτη ὀνομασία *κυριακὰ* διασῴζεται σὲ σκῆτες τοῦ νοτιωτάτου Ἁγίου Ὄρους. ὅσοι ἦταν *τάφοι μαρτύρων*, εἶχαν ἀρχικὰ στὰ ὑπόγειά τους τάφους μαρτύρων, ἀργότερα δέ, ποὺ εἶχαν καταληφθῆ ὅλοι οἱ γνωστοὶ τάφοι μαρτύρων, ἄρχισε ἡ μόδα νὰ θεωρῆται *τάφος μάρτυρος* ἕνα φερτὸ λείψανο μάρτυρος. στὸ τέλος κατέληξαν νὰ προμηθεύωνται ὡς *ἐγκαίνιον ναοῦ* ἕνα τόσο μικρὸ κοκκαλάκι *μάρτυρος*, ποὺ νὰ εἶναι ἔστω κι ἕνα μικρὸ ῥίνισμα ἀπὸ «λείψανο μάρτυρος», ἴσα μὲ σουσάμι, γιὰ τὸν «ἐξοπλισμὸ» τοῦ ναοῦ· πολὺ ἀργότερα ἔστω καὶ κοκκάλινο ῥίνισμα *ὁσίου*, δηλαδὴ καλογήρου. σήμερα ὑπάρχει ἐμπόριο –ἢ καὶ λαθρεμπόριο– τέτοιων ῥινισμάτων ἀγνώστου προελεύσεως, ἴσως ἀκόμη κι ἀπὸ σκύλο ἢ γουρούνι ἢ γάιδαρο, ἀρκεῖ ὁ προμηθευτὴς ἔμπορος νὰ εἶναι ταλαντοῦχος ἀπατεώνας, ἢ ἔστω ὁ ἀγοραστὴς νὰ εἶναι μποῦφος. στὴ μονὴ Τιμίου Προδρόμου Σερρῶν ἔχω δῆ τεράστια ἀποθήκη μὲ κρανία καὶ ἄλλα κόκκαλα καλογέρων ποὺ προορίζονται γιὰ τέτοιο θρησκεμπόριο, δηλαδὴ γιὰ ἔκτακτη κι ἀσύλληπτη ἀργυρολογία. προέρχονται ὅλα ἀπὸ τὸ νεκροταφεῖο τῆς μονῆς. ἐκτιμῶνται σὰ θησαυρὸς πολυτίμων λίθων ἢ κι εὐγενῶν μετάλλων. κάποιος πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, ποὺ ἔκοβε τὰ νύχια τοῦ ὑπεργήρου μοναχοῦ Φιλοθέου Ζερβάκου, εἶχε γεμίσει ἕνα βάζο μὲ τέτοια νύχια, ποὺ σήμερα ἔχουν πάρει μεγάλη ἀξία. τρέλλα. καὶ ἀσέβεια βέβαια καὶ δυσσέβεια πολὺ διαβολεμένη· καὶ σιχαμερή.

Ἀρχίζοντας οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ ἀληθινὸ τάφο μάρτυρος ἄρχισαν καὶ νὰ ὀνομάζουν τὰς *ἐκκλησίας* των μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἑκάστοτε ἐκεῖ θαμμένου μάρτυρος. ἔτσι ὁ ἱστορικὸς Ἀμμιανὸς Μαρκελλῖνος (27,12-13) μνημονεύει *ναὸν τοῦ μάρτυρος Σικινίνου* στὴ Ῥώμη. σιγὰ σιγά, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὴ Ῥώμη, οἱ ναοὶ ἄρχισαν νὰ λέγωνται «τοῦ τάδε ἁγίου»· καὶ λίγο ἀργότερα «ὁ τάδε ἅγιος», ὅπως μέχρι σήμερα καὶ ἤδη ἀπὸ τὰ πρώιμα βυζαντινὰ χρόνια λέγονται «ὁ ἅγιος Δημήτριος Θεσσαλονίκης», «ὁ ἅγιος Μηνᾶς», «ὁ ἅγιος Παντελεήμων», «ὁ ὅσιος Δαυΐδ», κλπ.. δηλαδὴ ἀκριβῶς ὅπως καὶ κατὰ τὴν εἰδωλολατρικὴ ἀρχαιότητα λέγονταν «ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς», «ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης», κλπ..

35. Δικέφαλος ἀετός

Εἰδωλολατρικὸ κατάλοιπο ὁ δικέφαλος ἀετός, ποὺ ἔγινε ἔτσι δικέφαλος τὸ 395. ὁ ἀετὸς στὴν ἑλληνικὴ εἰδωλολατρία μυθολογοῦνταν ὡς ἱερὸ πτηνὸ τοῦ Διὸς (Ὅμηρος, Ω 308-312. Αἰσχύλος, Πρ., 1021-25· Ἀγ. 136-7. Ἀριστοφάνης, Ἱππ. 1013) ἢ καὶ ταυτιζόταν μὲ τὸ Δία ἰδίως στὴ μυθολογούμενη ἀπαγωγὴ τοῦ ἀνηλίκου Γανυμήδους γιὰ κιναιδικὴ χρῆσι (Λουκιανός, θεῶν διάλ. 10,1. καὶ γλυπτικὴ τέχνη). ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες πῆραν τὸν ἀετὸ τοῦ Διὸς (Iovis) οἱ Ῥωμαῖοι, ὁπότε ἔγινε καὶ ἔμβλημα καὶ σημαία τῆς εἰδωλολατρικῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας (Πλούταρχος, Μάριος 23,6), ὅπως εἶναι τώρα ὁ γυπαετὸς κόνδωρ ἔβλημα τῶν Η.Π.Α., ὁ λέων τῆς Βρετανίας, καὶ ἡ λευκὴ ἀρκούδα τῆς Ῥωσίας. ἕνας ἀπὸ τοὺς τελευταίους αὐτοκράτορες τῆς ἑνιαίας Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ὁ Θεοδόσιος Α’, τὸ 395 μοίρασε τὴν αὐτοκρατορία αὐτὴ στοὺς δυὸ γιούς του, δίνοντας τὴ δυτικὴ μὲ πρωτεύουσα τὴ Ῥώμη στὸν Ὀνώριο καὶ τὴν ἀνατολικὴ μὲ πρωτεύουσα τὴν Κωσταντινούπολι στὸν Ἀρκάδιο. ἐπειδὴ στὴν ἀρχή, τοὐλάχιστο ἐπὶ τῶν δυὸ αὐτῶν ἀδερφῶν αὐτοκρατόρων, τὰ δύο μέρη λειτουργοῦσαν ὡς ἕνα ἑνιαῖο κράτος, ὁ εἰδωλολατρικὸς ἐμβληματικὸς ἀετὸς ἔγινε δικέφαλος καὶ ἦταν κοινὴ σημαία τῶν δύο. κι ἀπὸ τότε κάθισε στὸ ἀνατολικὸ Ῥωμαϊκὸ κράτος μέχρι τὸ 1453.

Ἡ ἐκκλησία δὲν δεχόταν νὰ μπῇ στοὺς ναούς της αὐτὸ τὸ εἰδωλολατρικὸ βδελυρὸ ἔμβλημα, ποὺ θύμιζε καὶ σοδομία. οἱ αὐτοκράτορες ὅμως τὸ ἤθελαν ὡς βασιλικό τους ἔμβλημα ποὺ ἀνέβαζε τὴν ἀρχὴ τῆς ἐξουσίας των μέχρι τοὺς Ῥωμαίους αὐτοκράτορες Ἰούλιο Καίσαρα καὶ Ὀκταβιανὸ Καίσαρα τὸν Αὔγουστο, παρ’ ὅλο ποὺ ἐκεῖνοι τὸν φοροῦσαν μονοκέφαλο, καὶ μᾶλλον δὲν τὸν φοροῦσαν, διότι φαίνεται ὅτι στὴ στολὴ τὸν καθιέρωσαν ὁ Διοκλητιανὸς κι ὁ Γαλέριος οἱ μεγάλοι σφαγεῖς καὶ βασανισταὶ τῶν Χριστιανῶν, οἱ Ἰλλυριοί (= Ἀλβανοί), παρμένον φυσικὰ ἀπὸ τὴν ἑλληνορρωμαϊκὴ μυθολογία. οἱ πρὸ αὐτῶν τῶν διωκτῶν αὐτοκράτορες εἶχαν τὸν ἀετὸ μόνο στὴ σημαία τους, ὄχι στὰ ἐμβλήματα τῆς στολῆς των. οἱ Βυζαντινοὶ εἶχαν τὸ δικέφαλο ἀετὸ καὶ στὴ στολὴ στὰ πέδιλα στὸ κράνος στὴν ἀσπίδα, καὶ στὶς ἀσπίδες ἐπιλέκτων στρατιωτικῶν μονάδων. εὐσεβεῖς καὶ ταπεινόφρονες αὐτοκράτορες ἀπέφευγαν νὰ φοροῦν αὐτὸ τὸ ἔμβλημα, ὅταν ἔμπαιναν σὲ ἐκκλησία. ἄλλοι ὅμως ἀσεβεῖς ἢ ἀναίσθητοι ἔμπαιναν καὶ μ’ αὐτό.

Στὴν ἐκκλησία ἔβαλε θεσμικὰ τὸ δικέφαλο ἀετὸ ὁ μουσουλμά-

νος *Μωάμεθ* Β', σουλτάνος τῶν Ὀθωμανῶν Τούρκων, ὁ πορθητὴς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἀκολούθως. ὁ σουλτάνος, ὅσες δικαστικὲς ὑποθέσεις τῶν Χριστιανῶν δὲν ἀφοροῦσαν τὸ Τουρκικὸ κράτος, ὅπως λ.χ. τὰ διαζύγια, τὶς ἀνέθεσε στὸν πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Γεννάδιο Σχολάριο καὶ στοὺς ἐπισκόπους του, στὸν ὁποῖο ἀνέθεσε γενικῶς τὴν ἐνώπιόν του ἐκπροσώπησι τῆς ἐθνότητος (μιλὲτ) τῶν Ἑλλήνων, τὴν ἐθναρχία τους. γι' αὐτὸ τοῦ παραχώρησε καὶ τὸ προνόμιο νὰ φορῇ τὴ βασιλικὴ στολὴ καὶ τὸ στέμμα (μίτρα) τοῦ τέως αὐτοκράτορος τῶν Ἑλλήνων. αὐτὴ εἶναι ἡ σημερινὴ στολὴ τῶν ἐπισκόπων, ποὺ δὲν εἶναι ἱερατική. στὴν ἀρχὴ τῆς τουρκοκρατίας ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τὴν παραχώρησε καὶ στοὺς πατριάρχες τῶν πρεσβυγενῶν πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, καὶ Ἱεροσολύμων· ἔπειτα οἱ πατριάρχες τὴν παραχώρησαν σ' ὅλους τοὺς ἐπισκόπους· κι ἐν τέλει ἡ στολὴ παραχωρήθηκε καὶ στοὺς ἡγουμένους τῶν μονῶν, γιὰ νὰ τὴ φοροῦν μόνο μέσα στὴ μονή τους. μαζὶ μὲ τὴ στολὴ πήγαινε πάντα κι ὁ δικέφαλος ἀετός, ἔτσι τὸ εἰδωλολατρικὸ αὐτὸ καὶ σοδομιτικὸ ἔμβλημα τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ πέρασε καὶ στὴν ἐκκλησία. κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνες τῶν διωγμῶν σὲ πολλὲς περιπτώσεις οἱ Χριστιανοὶ μάρτυρες σφάχτηκαν, ἐπειδὴ δὲν δέχτηκαν νὰ προσκυνήσουν τὸ βδέλυγμα - εἴδωλο - ἔμβλημα αὐτὸ τοῦ Διός.

Γλυπτὸ εἴδωλο τῶν
ἑλληνιστικῶν χρόνων,
ποὺ παριστάνει τὸ Δία
ὡς ἀετὸ ν' ἀπάγῃ τὸν Γανυμήδη
γιὰ σοδομιτικὴ χρῆσι.

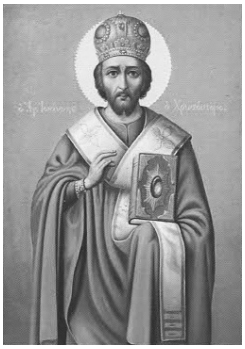

Καὶ στὸν Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο (403)
φόρεσαν τὸ 1453 (μετὰ 1050 χρόνια) τὸ
κατὰ διαταγὴν τοῦ Τούρκου σουλτάνου Μωάμεθ τοῦ πορθητοῦ
αὐτοκρατορικὸ στέμμα. δὲν ἔχουν θεὸ οἱ ἀθεόφοβοι.

36. Ἑξαπτέρυγα

Ἑξαπτέρυγα. σταυρὸς καὶ ἄγγελοι, ὁμοιώματα μετάλλινα. κι αὐτὰ καὶ ὁ δικέφαλος ἀετός, γιὰ τὸν ὁποῖο εἶπα προηγουμένως, εἶναι ἀπομίμησι τῆς ῥωμαϊκῆς σημαίας, ποὺ ἦταν μετάλλινη καὶ ὄχι πάνινη. γι' αὐτὸ οἱ Ῥωμαῖοι ποιηταὶ μιλοῦν γιὰ σημαῖες στρατιωτικὲς ποὺ ἀστράφτουν στὸν ἥλιο (Horatius, Carmina 1,7,19-20 (*fulgentia signis castra* = στρατόπεδα ποὺ ἀστράφτουν ἀπὸ τὶς σημαῖες). οἱ πάνινες σημαῖες εἶναι ἀραβικῆς καὶ μωαμεθανικῆς ἐπινοήσεως καὶ προελεύσεως. οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοὶ μέχρι τὸ 400 περίπου ἀγνοοῦσαν τὶς σημαῖες. στὴ χριστιανικὴ ἐκκλησία ἐμφανίστηκαν μετὰ τὸ 407, καὶ εἶναι κρατικῆς στρατιωτικῆς καὶ κοσμικῆς προελεύσεως. ὁ ἀκριβὴς χρόνος τῆς εἰσαγωγῆς των στὴν ἐκκλησία εἶναι δυσπροσδιόριστος. ὅπως εἶπα, νομίζω ὅτι εἰσήχθησαν ἐπὶ τῶν διαδόχων τῶν αὐτοκρατόρων Θεοδοσίου Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου. ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καὶ οἱ σύγχρονοί του ἀγνοοῦν αὐτὰ τὰ πράγματα.

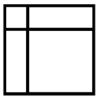

37. Ἐμφάνισι κι ἀμφίεσι κληρικῶν

Ὁ Χριστὸς βέβαια καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ ὅλοι οἱ κληρικοὶ τῶν χρόνων τους φοροῦσαν τὰ ῥοῦχα ποὺ φοροῦσαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῶν χωρῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας καὶ κούρευαν τὰ μαλλιά τους καὶ τὰ γένεια τους ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. δὲν ξυρίζονταν βέβαια, ἀλλ' εἶχαν μαλλιὰ καὶ γένεια 2-5 ἑκατοστῶν (Α' Κο 26,13-15). κατὰ τὴν ἀρχαιότητα μόνον οἱ Μακεδόνες τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ξυρίζονταν γιὰ λόγους στρατιωτικούς· γιὰ νὰ μὴν ψειριάζουν κατὰ τὶς ἐκστρατεῖες καὶ γιὰ νὰ μὴ διευκολύνουν τὰς ἐπικινδύνους *δεξιὰς λαβὰς* τῶν *δεξιολάβων* τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τὶς μάχες. (βλ. Πξ 76,13 *δεξιολάβους διακοσίους*. κατὰ τὴν ἀρχαιότητα *δεξιολαβία* λέγονταν αὐτὰ ποὺ τώρα τὰ λέμε *ζίου ζίτσου, ἀικίντο, τάε κβον ντό*). στὴ βαθειὰ ἀρχαιότητα ξυριζόταν μόνον ὁ Ἰωσὴφ

στὴν Αἴγυπτο, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ Αἰγύπτιοι (Γε 100,1). τελείως καὶ ἰσοβίως ἄκοπα μαλλιὰ καὶ γένεια εἶχαν ὁ Σαμψὼν κι ὁ Ἰωάννης ὁ βαπτιστής, καὶ ὅλοι οἱ λεγόμενοι *ναζιραῖοι*. ἡ ἐνδυμασία τῶν Χριστιανῶν κληρικῶν ἦταν ἡ λαϊκὴ ἐνδυμασία τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων· ἐν παρόδῳ γράφω ὅτι ὁ Δανιήλ, οἱ τρεῖς παῖδες Ἀνανίας Μισαὴλ καὶ Ἀζαρίας, κι ὁ Νεεμίας, οἱ ὁποῖοι ἦταν πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργοὶ τοῦ Ναβουχοδονόσορ καὶ στρατηγὸς τοῦ Ἀρταξέρξου Α΄, φοροῦσαν παντελόνια (*σαράβαρα*). ἀπὸ τὴν πενθέκτη σύνοδο κι ἔπειτα οἱ ἐπίσκοποι ἦταν ὅλοι μοναχοί. ὁ μόνος ἐπίσκοπος, πού, ἂν καὶ ἄγαμος, δὲν ἦταν ποτὲ μοναχός, ἦταν ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Φώτιος, καὶ γι' αὐτὸ ὁ σύγχρονός του πάπας Νικόλαος Α΄ Ῥώμης δὲν τὸν ἀναγνώριζε, ἀλλ' ὁ Φώτιος τὸν ἀγνόησε· κι ἀποκάλυψε τόσο τὴν παπικὴ κακοδοξία *Filioque* ὅσο καὶ τὴ γενικὴ σεξουαλικὴ ἀνηθικότητα τοῦ παπικοῦ κλήρου, μὲ τὴν ὁποία, ὅπως τοὺς λέει, γέμισαν τὴν Ἰταλία καὶ τὴ λοιπὴ Δύσι μὲ νόθα παιδιά. κι ὅταν ὁ πάπας Νικόλαος αὐθαδίασε, ὁ Φώτιος τὸν καθῄρεσε καὶ κοινοποίησε τὴν καθαίρεσι στοὺς βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης, κι ὁ πάπας ἐκεῖνος πέθανε ἀπὸ τὸ φόβο του· ἀπὸ ἐγκεφαλικό. γι' αὐτὸ οἱ παπικοὶ μισοῦν θανάσιμα τὸ Φώτιο. ὁ Φώτιος ἔγινε ἀπὸ λαϊκὸς σὲ μιὰ ἑβδομάδα πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἐνῷ μέχρι τότε ἦταν ἀρχηγὸς τῆς Κ.Υ.Π. (*πρωτοασηκρῆτις*). ἦταν δὲ καὶ πολὺ ἀρχαιομαθὴς καὶ λατινομαθής· μεγάλο ἀνάστημα τῆς Χριστιανωσύνης καὶ τῶν γραμμάτων. τὰ ἔχω ἐρευνήσει ὅλ' αὐτὰ καὶ τὰ ἔχω γράψει καὶ ἐκδώσει τὸ 1985 στὸ σύγγραμμά μου «Δοσιθέου Τόμος Χαρᾶς» (σελίδες 640, ἔκδοσις Ῥηγοπούλου). ἀπὸ τὸ 692 λοιπὸν μέχρι περίπου τὸ 1000 ὅλοι οἱ κληρικοὶ φόρεσαν τὸ καλογερικῆς προελεύσεως ῥάσο· ἀλλὰ χωρὶς τὸ καλυμμαύχι, ποὺ εἶναι πολὺ μεταγενέστερο. οἱ τότε μοναχοὶ τοῦ Βυζαντίου ἦταν φανατικοὶ πράκτορες τοῦ χαλίφη - πάπα τῆς Ῥώμης. μέχρι τὸ 692 ἀπαγορευόταν νὰ χειροτονοῦνται κληρικοὶ οἱ μοναχοί. ἦταν ὅλοι λαϊκοί. καὶ οἱ τέτοιοι μοναχοὶ ἄρχισαν νὰ τρέφουν μακριὰ μαλλιά, ὅπως οἱ γυναῖκες. τοὺς ἄρεσε αὐτὸ πάρα πολύ, παρ' ὅλο ποὺ ὁ Παῦλος γράφει ὅτι τὰ μακριὰ μαλλιὰ γιὰ μὲν τοὺς ἄντρες εἶναι ῥεζίλι (*ἀτιμία*) γιὰ δὲ τὶς γυναῖκες *δόξα* (κάτι τὸ ὑπέροχο).

Τὰ ἄμφια ἐμφανίστηκαν γύρω στὸ 1000, καὶ ἦταν ἴδια καὶ γιὰ τοὺς ἐπισκόπους καὶ γιὰ τοὺς πρεσβυτέρους. ἀλλὰ τὸ 1453 ὁ Τοῦρκος Μωάμεθ ὁ πορθητής, ποὺ κατέλυσε τὸ κράτος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως εἶπα (κεφ. 35) θέσπισε νὰ εἶναι ἐθνάρχης τῶν Χριστιανῶν ὁ πατριάρχης αὐτῆς τῆς πόλεως, καὶ νὰ δικάζῃ αὐτὸς ὅλες τὶς ἀστικὲς ὑποθέσεις των καὶ νὰ φορῇ τὴν αὐτοκρατορικὴ στολὴ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου καὶ τὸ στέμμα του. αὐτὴ εἶναι τὰ

ἄμφια τῶν σημερινῶν ἐπισκόπων. στὶς ἁγιορειτικὲς μονὲς Λαύρας καὶ Ἰβήρων σῴζονται σὲ ἄριστη κατάστασι μία στολὴ καὶ ἕνα στέμμα τῶν αὐτοκρατόρων Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ Ἰωάννου Τσιμισκῆ, καὶ τὰ ἔχω δῆ πολλὲς φορές. ὅταν τὸ 1963 ἤμουν τελειόφοιτος τῆς φιλολογίας, ἑωρτάστηκαν τὰ 1000 χρόνια ἀπὸ τὴν ἵδρυσι τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους. τότε ὁ πατριάρχης Ἀθηναγόρας λειτούργησε στὴ μονὴ Λαύρας φορώντας τὴ στολὴ καὶ τὸ στέμμα τῶν δυὸ αὐτοκρατόρων. ἦταν ἀκριβῶς ἡ στολὴ τῶν σημερινῶν ἐπισκόπων.

Τὸ καλυμμαύχι δὲν εἶναι παρὰ τὸ ψηλὸ καπέλλο τῶν Γάλλων μεγιστάνων τοῦ 17ου αἰῶνος. στὴν Ἑλλάδα τὸ φόρεσαν οἱ προεστοί, παίρνοντάς το ἀπὸ τοὺς Γάλλους, κι ἕνας ἀπὸ τοὺς προεστοὺς ἦταν πάντοτε ὁ παπᾶς. σῴζεται ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος φωτογραφία τοῦ Ἕλληνος πρωθυπουργοῦ Βουλγάρεως μὲ καλυμμαύχι. ἔτσι τὸ καλυμμαύχι ἔγινε καπέλλο καὶ τῶν παπάδων πρῶτα καὶ τῶν ἐπισκόπων ἔπειτα. λίγο ἔπειτα ἀπὸ τὸ καλυμμαύχι ἐμφανίστηκε καὶ τὸ ἐπανωκαλύμμαυχο, ποὺ δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἀλεξήλιος κουκούλλα τῶν Αἰγυπτίων μοναχῶν φορούμενη ἀπὸ ἐπισκόπους καὶ ἀρχιμανδρῖτες. τὸ ἐπανωκαλύμμαυχο στοὺς κληρικοὺς τῶν χωρῶν μας εἶναι μαῦρο σὰν τὰ ῥάσα, ἀλλὰ στὴ Ῥωσία εἶναι λευκό.

38. Κληρικοὶ καὶ διάκονοι

Ἀπόστολοι ἐπίσκοποι πρεσβύτεροι. ἀπόστολοι ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ κήρυξαν θεοπνεύστως στοὺς ἀνθρώπους τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, συνέταξαν δὲ γιὰ τοὺς μεταγενεστέρους ἐπίσης θεοπνεύστως καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη. αὐτοὶ ὅλοι ὑπῆρξαν ἀνεπανάληπτοι μὲ τελευταῖον χρονικῶς τὸν εὐαγγελιστὴ Μάρκο, αὐτόπτην καὶ αὐτήκοον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐπίσκοποι. τὸ λέει καὶ ἡ σύνθεσι τῆς λέξεως, ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ ἐπώπτευαν, δηλαδὴ δίδασκαν, βασισμένοι στὰ γραπτὰ ποὺ ἄφησαν οἱ ἀπόστολοι στὴν Καινὴ διαθήκη· ἐννοεῖται ὅτι διέθεταν καὶ τὴν ἀνάλογη γνῶσι κι ἐπιστημοσύνη.

Πρεσβύτεροι ἦταν οἱ σὲ ἡλικία ὥριμοι, τριάντα ἐτῶν καὶ ἄνω. αὐτὸ στὸν Ἰσραὴλ τηροῦνταν μὲ τόση ἀκρίβεια, ποὺ τὸ ἐφήρμοσε ἀκόμη κι ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος ἄρχισε τὸ κήρυγμά του καὶ τὴ λοιπὴ

δρᾶσι του, ὅταν ἔγινε 30 ἐτῶν. τὸ εἶχε ἐφαρμόσει δὲ λίγο πρὶν ἀπ' αὐτὸν κι ὁ κατὰ ἓξ μῆνες μεγαλείτερός του (Λκ 3,12) Ἰωάννης ὁ βαπτιστής, ὁ ὁποῖος καὶ τὸν παρουσίασε στὸ λαό (Ἰω 5,2). οἱ πρεσβύτεροι στὴ Χριστιανικὴ ἐκκλησία εἶχαν ἔργο διοικητικό. οἱ ἐπίσκοποι ἐννοεῖται ὅτι ἦταν καὶ πρεσβύτεροι.

Διάκονοι. πρὶν πῶ τί εἶναι κατὰ τὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ διάκονος καὶ ἡ διάκονος, κάνω πρῶτα μερικὲς λεξικολογικὲς παρατηρήσεις. στὴν Καινὴ Διαθήκη δὲν λέγεται ποτὲ ἡ λέξι *διακόνισσα*· λέγεται πάντοτε *ἡ διάκονος*, ὅπως λέγεται καὶ *ὁ διάκονος*· π.χ. *Συνίστημι ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς* (Ρω 29,1).

κόνις Ὅμηρος Ω 18. *κονίσαλος* Γ 19.
κονιορτός Θουκυδίδης 4,44· Ἡρόδοτος 8,65,1· Σούμμα, λ. *κονιορτός*. } ἡ σκόνη
κονία Ὅμηρος Β 150. (=ἀσβέστης).
κονίασις Θεόφραστος Ἱστ. φυτ. 4,10,4. (=ἀσβέστωμα).
κονίποδες Ἀριστοφάνης, Ἐκκλησ., 848. (πόδια γεμάτα ξηρὲς λάσπες). } δοῦλοι μὲ πόδια λερωμένα ἀπὸ τὰ χώματα τοῦ χωραφιοῦ.
κονιόπους Μέγα Ἐτυμολογικόν 529,3.
διήκονος Ἡρόδοτος 4,71,4· 4,72,2. (=ὑπηρέτης· δοῦλος)
διακονία Θουκυδίδης 1,133,1. (=ὑπηρεσία).
διακονῶ Εὐριπίδης, Κύκλωψ, 406 (=ὑπηρετῶ).
τὸ *διὰ* σημαίνει «τελείως», «πέρα γιὰ πέρα», «κατασκονισμένος».

Στὴν Καινὴ Διαθήκη *ὁ διάκονος* καὶ *ἡ διάκονος* λέγονται τόσο μὲ τὴ γενικὴ ἔννοια τοῦ ὑπηρέτου ὅσο κι ὡς ἐκκλησιαστικὰ ὑπουργήματα.

α. Μθ 90,9· 103,12· *ἔσται ὑμῶν διάκονος* (=ὑπηρέτης)
Ἰω 7,5· *λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις (ἐν Κανά)*· (=οἱ σερβιτόροι τοῦ γάμου).
Μρ 39,3· *ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος* (=ὑπηρέτης· δοῦλος).

β. Φι 1,2· *Παῦλος… τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις* (διάκονοι ἄντρες).
Α' Τι 7,8· *Διακόνους ὡσαύτως σεμνούς* (διάκονοι ἄντρες).
Ρω 29,1· *Φοίβην… οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας* (δηλ. γυναῖκα).

Οἱ διάκονοι καὶ *αἱ διάκονοι*, ἐφ' ὅσον ἦταν καὶ ἄντρες καὶ γυναῖκες δὲν χειροτονοῦνται, ἀλλὰ *καταλέγονται*, δηλαδὴ ἁπλῶς καταγράφονται σ' ἕναν *κατάλογον*, σὲ μία λίστα· γι' αὐτὸ λέει· *χήρα (διάκονος) καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα γεγονυῖα* (Α' Τι 14,1). δὲν ἔχουν δηλαδὴ ἱερωσύνη ὅπως οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ πρεσβύτεροι· δὲν διδάσκουν οὔτε διοικοῦν· μόνον ὑπηρετοῦν· τὸ λέει καὶ

ἡ λέξι *διάκονοι*. ἐνῷ γιὰ τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ὁ Πέτρος σαφῶς γράφει· *Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὁ συμπρεσβύτερος… ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἑκουσίως, μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως, μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι (=ὑποδείγματα) γινόμενοι τοῦ ποιμνίου* (Α' Πε 13,1-3).

Κι ἐνῷ αὐτὰ λέγονται στὴν Καινὴ Διαθήκη ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους, τὸ 692 μὲ τὴν παπόφρονα καὶ μοναχόπληκτη Πενθέκτη «οἰκουμενικὴ» σύνοδο, ὅταν οἱ παπόφρονες μοναχοὶ καπέλλωσαν τοὺς κληρικοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους, φορώντας τους τὸ ῥάσο τους κι ἐπιβάλλοντας μὲ τὸ στανιὸ στοὺς ἐπισκόπους τὴ δική τους ἀγαμία κι ἀγαμησία, τότε καπέλλωσαν μὲ τὸ ῥάσο τους καὶ τοὺς διακόνους, κι ἔβαλαν στὸν ἴδιο ζυγὸ καὶ τοὺς τελευταίους αὐτούς. καὶ σήμερα οἱ διάκονοι θεωροῦνται κληρικοί –μὲ *κλῆρον*–, ἐνῷ δὲν εἶναι. αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸν κανόνα 10 τῆς συνόδου τῆς Ἀγκύρας, ποὺ εἶναι ἀρχαιότερη ἀπὸ τὴν πρώτη οἰκουμενικὴ σύνοδο (325). στὸν κανόνα αὐτὸν τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου θεσπίζεται ὅτι ὁ διάκονος κατὰ τὸν καιρὸ τῆς διακονίας του ἀρραβωνιάζεται καὶ παντρεύεται. διότι εἶναι μόνον ἕνας καλὸς ἄντρας ποὺ προσφέρει στὴν ἐκκλησία ὑπηρεσίες· δὲν εἶναι κληρικός· δὲν τοῦ ἀπαγορεύεται, διάκονος ὤν, νὰ φλερτάρῃ μία κοπέλλα, ποὺ τοῦ ἀρέσει, καὶ νὰ τὴ γαμήσῃ, δηλαδὴ νὰ τὴν παντρευτῇ, χωρὶς νὰ κατηγορηθῇ γι' αὐτό, χωρὶς νὰ τοῦ ἀφαιρεθῇ ἡ διακονία του, χωρὶς ν' ἀπαγορευτῇ ὁ γάμος του, χωρὶς νὰ μειωθῇ ἡ ὑπόληψί του, χωρὶς νὰ ἐμποδιστῇ μετὰ τὸ γάμο του νὰ γίνῃ καὶ πρεσβύτερος καί γε ἐπίσκοπος, τεκνογονώντας μὲ τὴν κοπέλλα ποὺ παντρεύτηκε κατὰ τὴ διακονία του. ἔμμεσα δὲ στὸν ἴδιο κανόνα φαίνεται κι ὅτι κατὰ τὸν καιρὸ ἐκεῖνο δὲν ὑπῆρχε ἱερολογία τοῦ χριστιανικοῦ γάμου.

Παπικὸ καὶ καλογερικὸ δηλητήριο ἡ σημερινὴ τανάλια ποὺ περισφίγγει τὸν διάκονο. καὶ ἦταν οἱ διάκονοι συνήθως νεαροί, λίγο κάτω τῶν 30 ἐτῶν· *νεανίσκοι* σεμνοὶ καὶ ἄξιοι· ἢ καὶ μεγαλείτεροι μὲν σὲ ἡλικία, ἀλλὰ χωρὶς ν' ἀναλαμβάνουν διδασκαλικὸ ἢ ἔστω διοικητικὸ ἔργο. ἡ διείσδυσι τοῦ μοναχισμοῦ στὴ ἐκκλησία ὑπῆρξε ἡ μεγαλείτερη κατάρα στὴ ζωὴ τῆς ἐκκλησίας. βεβήλωσε καὶ μαγάρισε τὰ πάντα.

39. Συναξάρια

Παυλόπουλος Νικόδημος, ἀρχιμανδρίτης - ἱεροκήρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Μηθύμνης, ΑΓΙΟΔΡΟΜΙΟΝ (=ὅπως λέμε Κυριακοδρόμιον· ὑπόδειγμα κηρυγμάτων ἄμβωνος), ἤτοι 365 κηρύγματα ἐπὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοῦ ἑνιαυτοῦ ἑορταζομένων ἁγίων. Πρόλογος μητροπολίτου Μηθύμνης Ἰακώβου. Μυτιλήνη 1978. παχὺς τόμος 750 σελίδων. σελ. 393-4: 11 Ἰουλίου - μεγαλομάρτυρος Εὐφημίας· τῆς Δ' συνόδου ἡ ὑπέρμαχος (sic).

Ὁ συγγραφεύς, ἐπειδὴ δὲν ἔχει στοιχεῖα ποὺ νὰ γεμίζουν πάνω ἀπὸ 2 σειρὲς κειμένου, ἐνῷ γιὰ κάθε ὑπόδειγμα κηρύγματος «πρέπει» νὰ γεμίση 2 σελίδες, ψάχνει τρόπους νὰ τανύση τὸ κείμενό του μὲ κάθε περιττολογία, καὶ γράφει· «Ἡ καλλίνικος μάρτυς Εὐφημία... γεννήθηκε... τὸν τέταρτο μετὰ Χριστὸν αἰῶνα...». ἀρκοῦσε νὰ πῇ· τὸν Δ' αἰῶνα». ἦταν δυνατὸν νὰ γεννήθηκε πρὸ Χριστοῦ; καὶ παρακάτω· «Τὸ κάλλος τοῦ σώματός της ἦταν θαυμάσιο, ἀλλὰ καὶ τὸ ψυχικό της κάλλος ἦταν ὑπέροχο». λὲς καὶ παζαρεύει παλλακίδα γιὰ χαρέμι σουλτάνου. οἱ κάθε εἴδους συναξαρισταὶ γιὰ τοὺς ἄντρες μάρτυρες δὲν λένε ποτὲ ἂν ἦταν σωματικῶς ὄμορφοι· γιὰ τὶς γυναῖκες ὅμως δὲν παραλείπουν ποτὲ νὰ τὸ τονίσουν καὶ πληθωρικὰ μάλιστα. αἱ μάρτυρες καὶ μάλιστα αἱ παρθενομάρτυρες εἶναι πάντα πεντάμορφες, σπάνιες καλλονές, σὰν τὶς βασιλοποῦλες τῶν παραμυθιῶν. τόσο, ποὺ τρελλαίνονται γι' αὐτὲς οἱ ἀδιάντροποι εἰδωλολάτρες. ἔτσι παρακάτω γράφει ὅτι, παρ' ὅλο ποὺ ἦταν πεντάμορφη, καὶ τὴ ζητοῦσαν σὲ γάμο σὰν τρελλοὶ «πολλοὶ πλούσιοι καὶ πανόμορφοι εἰδωλολάτρες», αὐτὴ «ἀπέκρουε κάθε πρότασί τους, διατηρώντας τὴν ἁγνότητά της ἀκηλίδωτη». ἀντὶ νὰ πῇ ὅτι πιστὴ στὸ λόγο τῆς Κ. Διαθήκης ἡ Χριστιανὴ (ὄμορφη ἢ μὴ ὄμορφη) εἰδωλολάτρη (ὄμορφο ἢ μὴ ὄμορφο) δὲν *ἔπαιρνε*, διότι δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ πάρη (Α' Κο 20,1-2), κάτι ποὺ ὁ συναξαριστὴς ἢ δὲν τὸ ξέρει ἢ δὲν τὸν ἐνδιαφέρει· διολισθαίνει μὲ τὴ φαντασία του στὸ ἀντιγαμικὸ ὅτι μὲ τὴν ἀπόκρουσί της «διατήρησε τὴν ἁγνότητά της ἀκηλίδωτη». ὑπονοεῖται ὅτι ὁ γάμος ποὺ τερματίζει τὴν παρθενία εἶναι κηλίδωμα τῆς ἁγνότητος. παραταξιακὴ χαιρεκακία μερικῶν ἀγάμων, ὅταν οἱ παρθένες καὶ μάλιστα οἱ πεντάμορφες παρθένες τοὺς γαμποὺς τοὺς ἀποκρούουν, παραμένοντας στὴ δική τους παράταξι· κάτι εἶναι κι αὐτό· παρήγορο ὁπωσδήποτε. ἐδῶ ἐμφανίζεται βέβαια κάποιο αἰτιολογικό· ἦταν εἰδωλολάτρες. ἀπορεῖ κανεὶς πῶς καὶ δὲν τὴ ζήτησε κάποιος Χριστιανός, κι ἂν τὸν ἀπέκρουσε κι αὐτὸν τέλος πάντων· δικαίωμά της. ὄχι· Χριστιανὸς ἀποκλείεται νὰ τὴ ζήτησε.

Χριστιανὸς καὶ σαρκολάτρης δὲν γίνεται. τὸ νὰ εἶσαι πεντάμορφη εἶναι θεῖο δῶρο, μὲ τὸ ὁποῖο ὁ ἄγαμος συναξαριστὴς ἀγάλλεται, τὸ νὰ ζητᾷς ὅμως νὰ παντρευτῇς πεντάμορφη εἶναι μόνο αἶσχος εἰδωλολατρικῆς σαρκολατρίας, καὶ τέτοιο αἶσχος ὁ συναξαριστὴς σὲ Χριστιανὸ δὲν ἀποδίδει. ἕνας σεμνὸς Χριστιανός, ἀκόμη κι ἂν ἀποφασίσῃ ὁ τάλας νὰ παντρευτῇ, θὰ πάρῃ μιὰ ἄσχημη· γιὰ ν' ἀποδείξῃ στοὺς παρθενοσυλλέκτες «πατέρες» ὅτι δὲν εἶναι σαρκολάτρης. οἱ πεντάμορφες εἶναι μόνο γιὰ τὸ Χριστό· ὑπάρχουν τόσοι καὶ τόσοι ἄγαμοι πνευματικοὶ πατέρες, ποὺ μποροῦν νὰ τὶς ὁδηγήσουν στὸ Χριστό, ἔστω καὶ μετὰ ἀπὸ μιὰ μακροχρόνια καὶ κοπιώδη προκαλλιέργεια· δὲν φείδονται κόπων, καὶ μάλιστα τέτοιων κόπων. εἶναι ἄοκνοι σ' αὐτὸ τὸ ἔργο. καὶ ἡ ἁγία Εὐφημία «παρουσίαζε μιὰ σωφροσύνη καὶ μιὰ σεμνοπρέπεια ποὺ σπάνια συναντοῦσε κανεὶς στὴν ἐποχή της» (ἐποχὴ τῶν διωγμῶν). καλά, βρὲ συναξαριστά, τόσες καὶ τόσες Χριστιανὲς ποὺ μαρτύρησαν τότε, καμμιὰ ἀπ' αὐτὲς δὲν εἶχε τὴν ἴδια σωφροσύνη καὶ σεμνοπρέπεια, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἡρωΐδα σου; πεντάμορφες μπορεῖ νὰ μὴν ἦταν σὰν τὴ δικὴ σου, ἀλλ' οὔτε τὴ σωφροσύνη της καὶ τὴ σεμνότητά της δὲν εἶχαν; ἐσὺ ὁ ἴδιος στὸ χοντρὸ τόμο σου τὴν κάθε παρθενομάρτυρα στὸ δικό της Βίο τὴν ἔχεις καὶ πεντάμορφη καὶ σώφρονα καὶ σεμνή· ἐδῶ σ' αὐτὸ τὸ Βίο τί σοῦ ἦρθε καὶ τὶς ῥίχνεις ὅλες ἔτσι; σὲ κάθε παραμύθι ὑπάρχει μία μόνο πεντάμορφη στὸν κόσμο· ἄλλο ὅτι οἱ πρωταγωνίστριες ὅλων τῶν παραμυθιῶν εἶναι μόνο πεντάμορφες. καὶ τοὺς ἀπέκρουσε ὅλους. ὄχι, θὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ χαίρωνται! τὰ βρομόσκυλα! ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ θέλουν τὴν πεντάμορφη! τί δηλαδή, ἐπειδὴ ἦταν κι ἐκεῖνοι «πανόμορφοι καὶ πλούσιοι»; ἦταν γιὰ νὰ μπορῇ ὁ ἱεροκήρυκας - συναξαριστὴς ἀπὸ τὴν τρέλλα τους νὰ μετράῃ τὴν ὀμορφιὰ τῆς ἡρωΐδος του· ὄχι γιὰ νὰ τὴν παντρευτοῦν κιόλας! ἄκου θράσος τὰ βρομόσκυλα! ὅταν ἡ Εὐφημία μαρτυρῇ, τὸ νεκρὸ σῶμα της εἶναι «ἄχραντο», δηλαδὴ ἀνέγγιχτο ἀπὸ ἄντρα, ἔστω καὶ σύζυγο, οὔτε ἀρσενικὸς πάνθηρας δὲν τὴ δάγκωσε. ἐννοεῖται ὅτι οἱ παντρεμένες δὲν ἔχουν τὸ σῶμα τους «ἄχραντο». τὸ ἔχουν ἄντε νὰ μὴν πῶ τώρα πόσες φορὲς πασπατεμένο καὶ κηλιδωμένο. ἐνῷ ἡ Εὐφημία τὸ εἶχε «ἄχραντο καὶ ἀκηλίδωτο». τοὺς εἶχε προβλέψει ὁ ἀπόστολος Παῦλος τοὺς τέτοιους παραμυθᾶδες συναξαριστάς (Α' Τι 9· Ἑβ 18,3). κι ὅταν οἱ Χριστιανοὶ θάβουν τὴν Εὐφημία, «τὸ λεπτότατο καὶ παρθενικὸ σῶμα της» τὸ βάζουν κατὰ τὸ συναξαριστὴ σὲ «ἀργυρῆ λάρνακα». τί δηλαδὴ τέτοιο σῶμα σὲ ξύλινη θὰ τὸ ἔβαζαν; συμπέρασμα· ὁ συναξαριστὴς προτιμοῦσε τὶς «λεπτότατες». ἀδιαφιλονείκητο προσὸν παρθενομάρτυρος ἡ λεπτότης τοῦ σώματος, ὅπως ἀκριβῶς καὶ στὰ μανεκὲν ἢ στὶς τσαπερδόνες τοῦ κινηματο-

γράφου. τί δηλαδή, χοντρούλα τὴ θέλατε τὴν παρθενομάρτυρα; ὦ ἀκαλαίσθητα καὶ κακόγουστα τσόκαρα, μπορεῖ νὰ εἶναι παρθενομάρτυς μιὰ χοντρούλα θείτσα; ἀπὸ ποιά ὀμορφιά της θὰ μποροῦσε ν' ἀντλήσῃ τόση πίστι ποὺ χρειάζεται γιὰ ἕνα μαρτύριο;

Ἡ ἁγία Εὐφημία λοιπόν, πολὺ πρὶν μαρτυρήσει, «ἐπιδιδόταν σὲ ἄσκησι φιλανθρωπικοῦ ἔργου ὑπὲρ ὀρφανῶν καὶ χηρῶν ἀλλὰ καὶ σὲ εὐρεῖα ἱεραποστολικὴ δρᾶσι». ἀπὸ τὸ πρῶτο συμπεραίνω ὅτι ἦταν τριαντάρα - σαραντάρα. λίγο φαρδεμένη βέβαια καὶ λίγο σιτεμένη, ἀλλ' ὁπωσδήποτε, ὅπως εἴπαμε, «τὸ κάλλος τοῦ σώματός της ἦταν θαυμάσιο» κατὰ τὸν ἐκτιμητή, καὶ «τὸ παρθενικό της σῶμα λεπτότατο». σὰν τὴν Ἑλένη τῆς Ἰλιάδος καὶ τὴν Πηνελόπη τῆς Ὀδυσσείας, ποὺ καὶ στὰ 60 τους ἦταν ἀβάσταχτα πεντάμορφες. μποροῦν ἀσφαλῶς οἱ σίγουρα νεώτερες, σὰν τὴν Εὐφημία, νὰ ἐπωμιστοῦν ἕνα τέτοιο φιλανθρωπικὸ ἔργο ἀνατεθειμένο σ' αὐτὲς ἀπὸ ἕναν προϊστάμενο ἐνορίας, ἰδίως ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει παπαδιὰ ποὺ νὰ τὸν διακονῇ σ' αὐτό· ἢ ἔστω ἂν ἔχῃ παπαδιὰ λίγο χοντρέλω, δυσκίνητη στὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο. λίγο ἀμφιβάλλω βέβαια, ἐπειδὴ στὸν καιρὸ τῶν διωγμῶν οἱ Χριστιανοὶ τηροῦσαν ἀκόμη τὴ θεόπνευστη διδασκαλία τοῦ Παύλου ὅτι σ' ἕνα τέτοιο ἔργο δὲν χρησιμοποιεῖται γυναίκα *ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα* (Α' Τι 14,1), ἀλλ' ἀφοῦ τὸ λέει στὸ παραμύθι του ὁ νεοσυναξαριστής, τέλος πάντων. ἀλλὰ τὸ δεύτερο θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ μὴν τὸ χάψω· «εὐρεῖα ἱεραποστολικὴ δρᾶσι»! τέτοια δρᾶσι σὲ γυναῖκα ἡ ἐκκλησία τῶν 19 πρώτων αἰώνων, καὶ δὴ τῶν 3 πρώτων αἰώνων, ἦταν ἀδιανόητο ν' ἀναθέσῃ (Α' Κο 32,1-2· Α' Τι 6,4-5). δὲν ἦταν χιλιάστριες, οὔτε ἐπισκοπῖνες τῶν προτεσταντῶν, οὔτε βρομοτερέζες τῶν παπικῶν, οὔτε τσαπερδόνες τῶν παρθενοσυλλεκτῶν, ποὺ ἐδῶ καὶ 80 χρόνια εἰσήγαγαν στὴν ἐκκλησία τὴν πρακτικὴ τῶν προτεσταντῶν παστώρων. οἱ «Χριστιανὲς» γυναῖκες ἀναπτύσσουν ἱεραποστολικὴ δρᾶσι μόνο κατὰ τὸν 20° αἰῶνα καὶ τὸν μόλις ἀρξάμενον 21ον ἂν τοὺς λάχῃ τὸ τυχερὸ δηλαδὴ νὰ συνδεθοῦν μὲ κάποιον παρθενοσυλλέκτη. στὴν ἀρχαία ἐκκλησία, καὶ μέχρι τὸ 1930, ἡ γυναίκα δὲν εἶχε ποτὲ κανέναν ἐκκλησιαστικὸ ἢ θεολογικὸ ἢ διδασκαλικὸ λόγο. μόνο στὰ συστήματα τῶν νικολαϊτῶν τοῦ Β' αἰῶνος εἶχαν τέτοιο λόγο κάποιες Μαξιμίλλες. ἡ Κ. Διαθήκη ἀπαγορεύει κάτι τέτοιο. Χριστιανὸς νεοσυναξαριστὴς μόνο ἀπὸ τὴ φαντασία του μπορεῖ ν' ἀντλήσῃ καὶ νὰ προσθέσῃ σὲ Βίους παρθενομαρτύρων κάτι τέτοιο. τέλος πάντων, ἔτσι κι ἀλλιῶς τὰ συναξάρια εἶναι μιὰ πλαστελίνη, ποὺ ὁ καθένας τὴν πλάθει ὅπως τοῦ σφυρίξῃ. εἶναι σὰ νὰ ἔχῃ ἡ ἐκκλησία μιὰ Κ. Διαθήκη, ποὺ ὅλα τ' ἀντίτυπά της εἶναι μὲ χρυσόδετα ἐξώφυλλα καὶ 500 ὁλόλευκες σελίδες, κι ὁ καθένας νὰ γράφῃ σ' αὐτὴ ὡς βιβλικὸ

κείμενο ό,τι τοῦ καπνίση. αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι τὰ συναξάρια, αὐτὴ ἡ φθοροποιὸς γραφόρροια.

Ἐξ αἰτίας λοιπὸν αὐτῆς τῆς ἱεραποστολικῆς δράσεως αὐτῆς τῆς ἁγίας, πού, ὅπως εἴπαμε, «γεννήθηκε τὸν τέταρτο μετὰ Χριστὸν αἰῶνα», «ἐξέσπασεν ὁ κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμός, ποὺ ἐκήρυξεν ὁ αὐτοκράτορας Διοκλητιανός...». ὅπως περίπου ἐξ αἰτίας τῆς ὡραίας Ἑλένης ξέσπασε ὁ τρωϊκὸς πόλεμος. δὲν ἤξερα σωστὰ τὸ αἴτιο αὐτοῦ τοῦ διωγμοῦ, καὶ τώρα τὸ ἔμαθα ἐπὶ τέλους, πρὶν πεθάνω· γιὰ νὰ μὴν πάω στὴν ἄλλη ζωὴ ἀδιάβαστος. ἔτσι «πρώτη συνελήφθη ἡ πανεύφημη Εὐφημία...». τί ὡραῖο λογοπαίγνιο! ὁ Διοκλητιανὸς δηλαδὴ ἔπιασε τὸν ταῦρο ἀπὸ τὰ κέρατα, ποὺ λένε. ὁ Διοκλητιανὸς βασίλευσε μέχρι τὸ 305 καὶ πέθανε τὸ 308, ὁ δὲ διωγμός του ἔγινε κατὰ τὰ ἔτη 303-305. ἄρα ἡ Εὐφημία, ποὺ «γεννήθηκε τὸν τέταρτο μετὰ Χριστὸν αἰῶνα», ἂς ποῦμε κατὰ τὸ πρῶτο ἔτος τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ, τὸ 301, ἀνέπτυξε στὴ ζωή της πολὺ «φιλανθρωπικὸ ἔργο» καὶ «εὐρεῖα ἱεραποστολικὴ δρᾶσι» ὡς ἱεραπόστολος - ἱεροκήρυκας (σὰν τὶς ἐπισκοπῖνες τῶν νικολαϊτῶν καὶ τῶν προτεσταντῶν νὰ ποῦμε), κηρύττοντας ἀπὸ τὸ 302 μέχρι τὸ 305, ὅταν ἦταν ἡλικίας 1 μέχρι 5 ἐτῶν, καὶ μαρτύρησε 5 ἐτῶν, βαριὰ βαριά, τὸ 305. ἢ αὐτὸ συνέβη ἢ ὁ ἀρχιμανδρίτης Νικόδημος Παυλόπουλος λέει σαχλαμάρες καὶ γράφει παραμύθια σὰν τὸν Χάρυ Πότερ, σαμποτάροντας τὴν ἀξιοπιστία καὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς μ' ἕναν τρόπο, τοῦ ὁποίου δὲν γίνεται νὰ ὑπάρξη χειρότερος καὶ ὑπουλότερος.

Στὸ μαρτύριο ἡ μάρτυς Εὐφημία ἦταν γεμάτη χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι· ὄχι σὰν τὸ Χριστὸ ποὺ στὸ μαρτύριό του δὲν χαιρόταν καθόλου, ἀλλά, καὶ πρὶν συλληφθῇ, ἦταν *περίλυπος ἕως θανάτου* καὶ ἱδρωκοποῦσε ἀπὸ τὴν ἀγωνία του (Μθ 113· Λκ 121· Μρ 64). τῆς ἔσπασαν ὅλα τὰ κόκκαλα, τῆς ξέσχισαν τὶς σάρκες μὲ σιδερένιο λεπιδοφόρο τροχό, τῆς ἔκαιγαν τὰ τραύματα μὲ ἀναμμένες λαμπάδες, τὴν ἔρριξαν σὲ κλουβιὰ (πληθυντικὸς) μὲ ἄγρια θηρία ποὺ τὴ δάγκωναν, (χωρὶς νὰ τὴν τρῶν, λὲς καὶ ἦταν τανάλιες χωρὶς στομάχι), «οἱ πόνοι ἦταν φριχτότατοι, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ πλουσιοπάροχη θαυματουργικὰ ἐξάλειφε καὶ ἐπούλωνε τὶς πληγές..., καὶ οἱ δαγκωνιὲς τῶν αἱμοβόρων θηρίων στὴν ἁγία φαινόταν σὰν χάδια καὶ οὔτε φαινόταν στὸ λεπτότατο παρθενικό της σῶμα πληγές». καλὰ μαρτύριο ἦταν αὐτὸ ἢ φακιρικὴ ἐπίδειξι σὰν ἐκείνη στὰ παλιὰ πανηγύρια, ὅταν τὴν κοπέλλα ὁ φακίρης τὴν ἔκοβε μὲ τὸ σπαθὶ σὲ τρία τεμάχια, κι ἐκείνη στὸ τέλος ἔβγαινε ἀγρατσούνιστη; ὄχι, δὲν ξέρετε ἐσεῖς. ὁ συντάκτης τοῦ κηρύγματος Παυλόπουλος θέλει τὴν Εὐφημία νὰ εἶναι μάρτυς καὶ μεγαλομάρτυς ποὺ πόνεσε πολύ, μὰ πάρα πολύ, ἀλλὰ «τὸ λεπτότατο παρθενικό της σῶμα» νὰ εἶναι

ένα ἔργο τέχνης ἀπείραχτο κι ἀπαραμόρφωτο. τέτοιο «λεπτότατο παρθενικὸ σῶμα» εἶναι κακόγουστη βεβήλωσι νὰ τὸ φανταστῇς παραμορφωμένο κι ἄσχημο· εἶναι ἀσυγχώρητη χοντροκοπιά.

Τέτοιο σῶμα φυσικὰ οἱ Χριστιανοὶ τοῦ καιροῦ τῶν διωγμῶν, ζάπλουτοι καὶ ἐρασταὶ τῆς χλιδῆς καὶ τῆς σπατάλης μὲ καλλιτεχνικὲς εὐαισθησίες, τὸ ἔβαλαν ἀμέσως «σὲ ἀργυρῆ λάρνακα». θεέ μου! πότε πρόλαβαν καὶ τὴν ἔφτιαξαν! (ὁ Παυλόπουλος δὲν μπορεῖ νὰ ξεχωρίσῃ τὴ σαρκοφάγο - φέρετρο - τάφο τοῦ σώματος ἀπὸ τὴ λάρνακα - κιβώτιο τῶν ὀστῶν). ὑπάρχει καὶ χλιδάτη ἀγραμματοσύνη. τέλος πάντων ἡ ἁγία Εὐφημία τὸ θάμα της τὸ ἔκανε 150 χρόνια ἀργότερα, κατὰ τὴν Δ' οἰκουμενικὴ σύνοδο, «τὸ 451 μετὰ Χριστόν». τὸ ξέρατε ἐσεῖς ὅτι ἡ Δ' οἰκουμενικὴ σύνοδος ἔγινε «μετὰ Χριστόν»; ἢ λοιπὸν τὸ μάθατε τώρα, τσόκαρα, ἀπὸ τὸ συναξάριο τοῦ Νικοδήμου Παυλόπουλου. κι ὕστερα ἐγὼ ἰσχυρίζομαι ὅτι τὰ συναξάρια αὐτὰ καὶ τ' Ἁγιοδρόμια κι Ἀεροδρόμια (θέλω νὰ πῶ τὰ γεμάτα μὲ ἀέρα κοπανιστὸν) εἶναι ψυχοφθόρα!

Γεμάτο καὶ παραφουσκωμένο μὲ τέτοιες σαχλαμάρες εἶναι τὸ ὀγκωδέστατο Ἁγιοδρόμιον τοῦ ἀρχιμανδρίτου - ἱεροκήρυκος Νικοδήμου Παυλόπουλου, τὸ προλογιζόμενο ἀπὸ τὸ μητροπολίτη του Ἰάκωβο Μηθύμνης. καὶ πάρα πολλὰ τέτοια Ἁγιοδρόμια καὶ ὑποδείγματα κηρυγμάτων εἶναι γεμάτα τέτοιες σαχλαμάρες καὶ παραμύθια ἀ λὰ Χάρου Πότερ. καὶ οἱ συντάκτες των, κάτοχοι πτυχίων πανεπιστημίου, δὲν νιώθουν τὴν παραμικρὴ ντροπή, ποὺ κανεὶς δὲν θὰ ξεχωρίσῃ τὴν Ἁγία Γραφὴ ἀπ' αὐτὰ τὰ παραμύθια σὲ ἀξιοπιστία κῦρος καὶ ποιότητα. σὲ τέτοια Ἁγιοδρόμια δέ, ὅσο κι ἂν ψάξῃς, δὲν θὰ βρῇς οὔτε ἁπλῆ μνεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, γράφτηκαν γιὰ νὰ τὴν ἐκτοπίσουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία· γιατί νὰ τὴ μνημονεύσουν;

Γράφει δὲ στὸν 59 κανόνα της ἡ σύνοδος τῆς Λαοδικείας (τοῦ 360), σύγχρονη τοῦ Μ. Ἀθανασίου· *Οὐ δεῖ ἰδιωτικοὺς ψαλμοὺς λέγεσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὐδὲ ἀκανόνιστα βιβλία, ἀλλὰ μόνον τὰ κανονικὰ τῆς Καινῆς καὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.*

Ἀφήνω τὸ πρῶτο σκέλος τοῦ κανόνος γιὰ τοὺς «ἰδιωτικοὺς ψαλμούς», διότι γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ *πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν* (Ἑβ 6,1). τὸ δεύτερο σκέλος λέει ὅτι στὴν ἐκκλησία, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ βιβλικὰ κείμενα, δὲν πρέπει νὰ διαβάζεται καὶ σχολιάζεται - κηρύσσεται ἄλλο κανένα κείμενο. καὶ οἱ παραμυθᾶδες, ποὺ τὴν Ἁγία Γραφὴ τὴν ἀπεχθάνονται, τὴν ἔχουν ὑποκαταστήσει μὲ τὰ σαχλὰ παραμύθια τους. ξέρω ὅτι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν ντρέπονται γιὰ ὅσα λὲν καὶ κάνουν· ἀπορῶ ὅμως· τὸ θεὸ δὲν τὸν φοβοῦνται; τὸ βιβλικὸ ἀνάγνωσμα καὶ τὸ βιβλικὸ κήρυγμα μόνο ἐπιτρέπουν οἱ σύνοδοι, τοπικὲς καὶ οἰκουμενικές.

Γιὰ νὰ εἶμαι εἰλικρινής, χαίρομαι γιὰ τὶς πολλὲς καὶ χοντρὲς βλακεῖες καὶ ψευτιὲς ποὺ λέγονται στὰ συναξάρια τῶν χωρὶς φόβο θεοῦ συναξαριστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐξώρισαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τὸ λόγο τοῦ θεοῦ, γιὰ νὰ βάλουν στὴ θέσι του τὶς σαχλαμάρες των. χωρὶς αὐτὲς πῶς θὰ διαπιστώναμε ὅτι τὰ συναξάριά τους εἶναι ψευτιὲς κατεργαριὲς καὶ βλασφημίες ψυχοφθόρες; πῶς θὰ καταλαβαίναμε ὅτι ὁ διάβολος τὰ ἐπινόησε καὶ τὰ ἐνέπνευσε στοὺς συναξαριστάς, γιὰ νὰ ἐκτοπίση τὴν Ἁγία Γραφὴ ἀπὸ τὶς καρδιὲς καὶ τὶς διάνοιες τῶν Χριστιανῶν, ὥστε μπουκωμένους μὲ τέτοια κόπρια νὰ τοὺς ἀντιμετωπίση ἔπειτα σὰν κούφια κουφάρια καὶ σάπια νεκρὰ πτώματα; πάντα βλακεῖες καὶ βρομιὲς καὶ σαχλαμάρες θὰ ἤθελα νὰ εἶναι τὰ ὑποκατάστατα τῆς Ἁγίας Γραφῆς. καὶ νά ποὺ εἶναι. αὐτὸ δὲν εἶναι πρόβλημα ἀλλὰ λύσι προβλήματος.

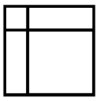

40. Ἐθνικὲς παραδόσεις

Οἱ ἐθνικὲς παραδόσεις ὁποιουδήποτε ἔθνους εἶναι τὸ ἐπικινδυνότερο δηλητήριο καὶ τὸ πιὸ ἀποβλακωτικὸ ναρκωτικὸ γιὰ τὸ ἔθνος ποὺ τὶς ἔχει, καὶ ὅλες μαζὶ οἱ ἐθνικὲς παραδόσεις τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς εἶναι ὁ κύριος παράγων ποὺ παρεμποδίζει κάθε πρόοδό τους, τὰ κρατάει στὴν καθυστέρησι, ἢ ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ σύρει πρὸς τὴν ὀπισθοδρόμησι, καὶ τὰ βάζει σὰν σὲ ἀλλεργία νὰ φουσκώνουν ἀπὸ τὴ γελοία ἐθνική τους ὑπερηφάνεια, νὰ περιφρονοῦν λόγῳ τῆς ἐθνικῆς ἀλαζονείας των τὰ ἄλλα ἔθνη ἀναπτύσσοντας φυλετικὸ μῖσος καὶ καταφρόνησι, καὶ νὰ τρώγωνται μεταξύ τους σὰν τὶς γάτες γιὰ ψύλλου πήδημα. δὲν ὑπάρχει στὸν κόσμο σιχαμερώτερο βδέλυγμα ἀπὸ τὶς ἐθνικὲς παραδόσεις, οὔτε παραφροσύνη γελοιότερη ἀπ' αὐτές.

Τὸ νὰ σφραγίζῃς καὶ διακοσμῇς λ.χ. τὸ ἀξιώτερο μετάλλινο νόμισμα τῆς χώρας σου, τὸ τῶν 2 εὐρωπίων, μὲ τὴν παράστασι ἑνὸς σιχαμεροῦ μύθου, ὁ ὁποῖος ἦταν τελεστικὸ σενάριο κτηνοβατικοῦ ὀργίου, δὲν εἶναι καὶ σπουδαία ἐθνικὴ παράδοσι· εἶναι σὰ νὰ καυχᾶται ὁ κίναιδος γιὰ τὴν κοπρώδη διαστροφή του. τὸ νὰ παριστάνῃς σὲ θέατρο μὲ κρατικὴ χορηγία τὶς Βάκχες τοῦ ἀπανθρώπου Σοδομίτου Εὐριπίδου, ἕνα εἰδεχθὲς σενάριο καννιβαλικοῦ ὀργίου καὶ δι-

εστραμμένο ἐγκώμιο τοῦ καννιβαλισμοῦ, ὅπου τρεῖς «θεόληπτες» ἀδερφὲς μαινάδες καταβροχθίζουν ὠμὸ τὸ γιὸ τῆς μιᾶς ἀπ' αὐτές, δὲν εἶναι ὁπωσδήποτε ἐθνικὴ παράδοσι, γιὰ τὴν ὁποία μπορεῖς νὰ νιώθῃς εὐχαριστημένος καὶ ὑπερήφανος· θυμίζει τὸ καννιβαλικὸ παρελθὸν τοῦ ἔθνους σου.

Τὸ νὰ θαυμάζῃς τὴν «ἰδανικὴ» Πολιτεία τοῦ κιναίδου «θείου» Πλάτωνος, στὴν ὁποία ὁ Σοδομίτης Σωκράτης ἀναπτύσσει ἀναιδέστατα τὴν ἄποψί του, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχουν ἀντρόγυνα καὶ οἰκογένειες, ἀλλ' ὅλοι οἱ ἄντρες νὰ γονιμοποιοῦν ἀδιακρίτως ὅλες τὶς γυναῖκες, ὅλες οἱ γυναῖκες νὰ γονιμοποιοῦνται ἀπὸ ὅλους ἀδιακρίτως τοὺς ἄντρες, οἱ γυναῖκες δὲν πρέπει νὰ ξέρουν ἢ νὰ θυμοῦνται ἀπὸ ποιόν ἀκριβῶς ἄντρα ἔχουν τὸ παιδὶ ποὺ γεννοῦν, οἱ ἄντρες δὲν πρέπει νὰ γνωρίζουν τὰ παιδιά τους, (ὥστε νὰ γονιμοποιοῦν καὶ τὶς κόρες των, προσθέτω δικαίως ἐγώ), τὰ παιδιὰ δὲν πρέπει νὰ γνωρίζουν ποιόν ἔχουν πατέρα, οἱ μητέρες πρέπει ν' ἀποχωρίζωνται τὰ βρέφη τους γιὰ πάντα λίγες μέρες μετὰ τὸν τοκετό, ὥστε νὰ μὴ γνωρίζουν τὰ παιδιά τους μήτε αὐτές, (ὥστε νὰ γονιμοποιοῦνται κι ἀπὸ τοὺς γιούς των, συμπληρώνω δικαίως ἐγώ), κι ὅτι τὸ ἄριστο εἶναι νὰ παντρεύωνται τ' ἀδέρφια μεταξύ τους (ὁπότε κι ἐγὼ ἀπορῶ, πῶς εἶναι δυνατὸν αὐτὸ ποὺ λέει ὁ φρενοβλαβὴς Σωκράτης ἢ Πλάτων, ἀφοῦ κανεὶς δὲν θὰ γνωρίζῃ τοὺς γονεῖς του καὶ συνεπῶς οὔτε τ' ἀδέρφια του, καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ παντρεύωνται, ἀφοῦ δὲν θὰ ὑπάρχουν ἀντρόγυνα καὶ οἰκογένειες καὶ γάμος;). αὐτὰ ὅλα δὲν εἶναι, νομίζω, καὶ σπουδαῖες ἐθνικὲς παραδόσεις, ἄξιες νὰ καυχᾶται κανεὶς γι' αὐτές. τὸ ὅτι οἱ ἴδιοι δυὸ βδελυροὶ «φιλόσοφοι» στὸν πλατωνικὸ διάλογο «Μενέξενος» ὑποστηρίζουν μὲ κιναιδικὸ πάθος καὶ ναρκισσισμὸ ὅτι ὅλοι οἱ Πελοποννήσιοι εἶναι *βάρβαροι* καὶ ὄχι Ἕλληνες, κι ὅτι καὶ οἱ Βοιωτοὶ δὲν εἶναι Ἕλληνες ἀλλὰ *βάρβαροι*, καὶ οἱ Μακεδόνες καὶ οἱ Θεσσαλοὶ δὲν εἶναι Ἕλληνες ἀλλὰ *βάρβαροι*, καὶ ὅλοι οἱ λεγόμενοι «Ἕλληνες», πλὴν τῶν Ἀθηναίων, δὲν εἶναι Ἕλληνες ἀλλὰ *βάρβαροι*, ἀφοῦ ὅλοι αὐτοὶ δὲν μισοῦν τοὺς βαρβάρους («ὅπερ ἔδει δεῖξαι»!), καὶ μόνο οἱ Ἀθηναῖοι (στοὺς ὁποίους ἀνήκουν καὶ τὰ τομάρια αὐτῶν τῶν δύο, συμπληρώνω ἐγὼ) εἶναι Ἕλληνες, ἐφ' ὅσον μισοῦν θανάσιμα τοὺς βαρβάρους. αὐτὲς οἱ μποῦρδες ἀσφαλῶς καὶ δὲν εἶναι σπουδαία ἐθνικὴ παράδοσι καὶ παρακαταθήκη ὠφέλιμη γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἀποτοξινώνωνται ἀπὸ τὶς ἐθνικές των παραδόσεις καὶ ἀπαλλάσσωνται ἀπ' αὐτὲς καὶ γίνωνται νηφάλιοι καὶ σώφρονες, νιώθουν τὴ μεγαλείτερη ντροπὴ ποὺ τὶς εἶχαν, κι ἀποροῦν πῶς ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ἦταν τόσο βλᾶκες καὶ τόσο γελοῖοι.

εἰλικρινὰ νιώθω πανικόβλητος καὶ μὲ λούζει κρύος ἱδρώτας, ὅταν μοῦ περνάῃ ἡ σκέψι ὅτι φέρω μέσα μου γονίδια ἐκείνων τῶν ἀκαθάρτων καὶ φρενοβλαβῶν. καὶ τὰ μόνα ποὺ μὲ παρηγοροῦν εἶναι ὅτι ἐνδέχεται νὰ φέρω καὶ κάποια ῥωμαϊκὰ γονίδια καὶ κυρίως ὅτι κάποιοι πρόγονοί μου κάποτε ἀποφάσισαν ν' ἀσπαστοῦν τὴ Χριστιανικὴ πίστι, ἐνῷ ἐκεῖνοι, ποὺ εἶχαν τὰ βρόμικα καὶ παλαβὰ γονίδια, ἐπέμεναν νὰ εἶναι εἰδωλολάτρες μέχρι τὸν Ἰουστινιανό, ὅπως ὁ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ὑπουργός του Τριβωνιανός, καὶ καθὼς μετὰ τὸ Διοκλητιανό, ποὺ ἀπαγόρευσε τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἔγιναν ὅλοι τους καὶ λατινομαθεῖς καὶ λατινομανεῖς, ἐνῷ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα κράτησε μόνο ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία, στὸ τέλος ἔφυγαν ὅλοι τους στὴ Δύσι μαζὶ μὲ τὰ βλαμμένα γονίδιά τους· κι ἂν ἔμειναν καὶ μερικοὶ ἀκόμη μὲ βλαμμένα γονίδια, μεταξὺ τοῦ ΙΑ' καὶ ΙF' αἰῶνος ἔγιναν ὅλοι τους Τοῦρκοι μωαμεθανοί, κι ἔτσι ἀποτοξινώθηκε σὲ ἱκανοποιητικὸ βαθμὸ τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος στὸ ὁποῖο ἀνήκω. ὁπότε μένει μόνο ἡ παραδοσιάρικη τοξίνωσι ποὺ δὲν εἶναι καὶ κληρονομούμενο βιολογικὸ στοιχεῖο, ἀνεξάλειπτο, ἀλλ' ἐπίκτητος ῥύπος, ποὺ μπορεῖ νὰ σφουγγιστῇ. ἔτσι παρηγοροῦμαι.

Οἱ ἐθνικὲς παραδόσεις τῶν ἐθνῶν σφουγγίστηκαν ἀπὸ πάνω τους κυρίως μὲ τὴν ἐξάπλωσι καὶ τὸ ῥίζωμα τῆς Χριστιανικῆς πίστεως· καὶ τότε οἱ ἄνθρωποι ἀνάσαναν καὶ ἠρέμησαν. κάποια κατάλοιπα ὅμως, ποὺ ἀπὸ ἀπροσεξία παρέμειναν ἀσφούγγιστα ἀναβίωσαν κάποτε σὰ μικρόβια ποὺ δὲν ἐξωντώθηκαν σχολαστικὰ καὶ ἐπαρκῶς, κι ἄρχισαν νὰ φθείρουν τὸ Χριστιανικὸ κόσμο καὶ νὰ τὸν κερματίζουν σὲ αἱρέσεις. ὅλες οἱ μετὰ τὴν Γ' οἰκουμενικὴ σύνοδο (431) αἱρέσεις ἔχουν ὑπόγειο ἐθνικῶν παραδόσεων καὶ ἐθνικῆς ὑπερηφάνειας. παρὰ ταῦτα ἡ Χριστιανικὴ πίστι μπόρεσε νὰ συντηρήσῃ μιὰ κοινωνία γιὰ 2000 χρόνια, κάτι ποὺ δὲν παρατηρήθηκε στὴν ἀνθρωπότητα ἄλλοτε.

Δεύτερη ἀτελέστερη ἀποτοξίνωσι τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὶς ἐθνικές των παραδόσεις ἔγινε καὶ γίνεται ἀκόμη στὸ φαινόμενο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. εἶναι ἕνα κράτος μὴ ἐθνικό, τὸ μόνο τέτοιο, τὸ ὁποῖο συγκροτήθηκε ἀπὸ ἀνθρώπους παραγκωνισμένους ἢ καὶ καταδιωγμένους ἀπὸ τὶς εὐρωπαϊκὲς πατρίδες των ἀκριβῶς ἐξαιτίας κάποιων ἐθνικῶν παραδόσεων, οἱ ὁποῖοι κατέφυγαν ἐκεῖ, ἀφοῦ καταράστηκαν πρῶτα τὶς ἐθνικές των παραδόσεις· κι ἀκόμη καταφεύγουν ἐκεῖ, ἀπ' ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς πλέον, ἄνθρωποι ἀδικημένοι πληγωμένοι καὶ κυνηγημένοι ἀπὸ τὶς ἐθνικές των παραδόσεις. εἶναι τὸ μόνο τέτοιο κράτος τῆς γῆς. καὶ ἀκριβῶς σ' αὐτὸ τὸ χαρακτῆρα του ὀφείλεται τὸ ὅτι μέσα σὲ 500 χρόνια, ποὺ ὑπάρχει, καὶ κυρίως μέσα σὲ 200 χρόνια, ποὺ ἔγινε ἀνεξάρτητο καὶ

ἀπέκτησε ὀντότητα, ἔγινε τὸ πιὸ προηγμένο καὶ μόνο αὔταρκες κράτος τῆς γῆς, τὸ πιὸ ἰσχυρὸ καὶ δίκαιο, ἀφοῦ μποροῦσε νὰ γίνῃ ἀποικιοκρατικό, ἀλλ' οὐδέποτε ἀπέκτησε μιὰ μικρὴ ἔστω ἀποικία, καὶ ἔσωσε τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὴν τυραννία κατὰ τοὺς δυὸ παγκοσμίους πολέμους, χωρὶς νὰ κινδυνεύῃ τὸ ἴδιο, κι ἀφοῦ κατέκτησε γιὰ 15 μόνο χρόνια τοὺς ἀντιπάλους του, Ἰαπωνία Γερμανία Ἰταλία, τοὺς ὑποχρέωσε νὰ ἐκδημοκρατιστοῦν κι ἀμέσως τοὺς ἄφησε ἐλεύθερους καὶ πλούσιους, κι ἐπὶ 15 χρόνια, χωρὶς νὰ ὀφείλῃ, ἔθρεψε νικητὰς καὶ ἡττημένους, ποὺ ἦταν κατεστραμμένοι· ἕνα κράτος μέσα στὸ ὁποῖο ἔγιναν σχεδὸν ὅλες οἱ ἐφευρέσεις τῶν τριῶν τελευταίων αἰώνων, ἕνα κράτος ὅπου βασιλεύουν ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ δημοκρατία, ἕνα κράτος ζηλευτὸ ποὺ ὅλοι τὸ φθονοῦν καὶ τὸ βρίζουν, ἀλλὰ ταυτόχρονα οἱ ἴδιοι τρῶνε τὰ σίδερα νὰ γίνουν πολῖτες του καὶ ν' ἀποκτήσουν τὴν ἰθαγένειά του καὶ τὸ διαβατήριό του καὶ σ' αὐτὸ προτιμοῦν νὰ καταθέτουν τὰ λεφτά τους καὶ ν' ἀσφαλίζουν τὰ παιδιά τους· ἀλλὰ κι αὐτὸ κάποτε θὰ σαμποταριστῇ καὶ θ' ἀποσυντεθῇ ἀπὸ τὸ μικρόβιο τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων, γρηγορώτερα μάλιστα ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ ἐκκλησία. ὁ μεγαλείτερος ἐχθρός του εἶναι οἱ ἐθνικὲς παραδόσεις καὶ ταυτότητες. κανένας ἄλλος ἐχθρὸς δὲν θὰ τὸ καταβάλῃ, ἀλλ' αὐτὸς θὰ τὸ γονατίσῃ καὶ θὰ τὸ πνίξῃ. πάντως εἶναι παρατηρημένο ὅτι ὅσο πιὸ καθυστερημένο καὶ ἀνεπρόκοπο καὶ ἀνελεύθερο εἶναι ἕνα ἔθνος, τόσο πλουσιώτερες ἐθνικὲς παραδόσεις κι ἐντονώτερη ἐθνικὴ ταυτότητα ἔχει καὶ τόσο πιὸ πολὺ μπεκρουλιάζει θεριακλώνεται καὶ μαστουρώνεται μ' αὐτά.

Τίποτε δὲν δηλητηριάζει τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὶς μεταξύ των ἀνθρώπινες σχέσεις καὶ τίποτε δὲν τοὺς γελοιοποιεῖ ὅσο οἱ ἐθνικὲς παραδόσεις. τίποτε δὲν ἐξυπηρετεῖ τόσο στ' ἀπάνθρωπα σχέδιά τους κάτι ἀπατεῶνες καὶ νταβατζῆδες ποὺ εἶναι γεννημένοι γιὰ τύραννοι καὶ δικτάτωρες τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, σὰν τοὺς λεγομένους Ἑλληναρᾶδες –καὶ κάθε ἔθνος ἔχει τοὺς Ἑλληναρᾶδες του καὶ τοὺς ναζιστάς του καὶ τοὺς φενταγίν του καὶ τοὺς ταλιμπάν του–, ὅσο τὸ ναρκωτικὸ τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων. στὰ Βαλκάνια καὶ στὴ μουσουλμανικὴ Ἀνατολή, ὅπου οἱ ἐθνικὲς παραδόσεις εἶναι ἔντονες, ἡ φαγωμάρα τῶν λαῶν εἶναι ἰδιαζόντως ἀνθρωποβόρος. στὴ Γερμανία τοῦ φρενοβλαβοῦς Χίτλερ, στὴν Ἰταλία τοῦ γελοίου παλιάτσου Μουσολίνι, καὶ στὴν Ἰαπωνία τῶν ὑστερικῶν Τόγγο καὶ Μόγγο ποὺ ἔπαιζαν μὲ τὸ ἀστεῖο κουκλάκι, τὸν ἠλίθιο θεὸ Χιροχίτο, εἶδε ἡ ἀνθρωπότης τί δηλητήριο καὶ τί κόπριο εἶναι οἱ ἐθνικὲς παραδόσεις, οἱ ὁποῖες κατ' οὐσίαν εἶναι θρησκεύματα.

Τρίτο σὲ ἀποτοξινωτικὴ δύναμι ὑπῆρξε τὸ Ῥωμαϊκὸ κράτος, τὸ δίκαιο αὐτὸ κράτος ποὺ ἔδινε ἰσοπολιτεία στοὺς ἡττημένους τοὺς

ὁποίους νικοῦσε, καὶ στὸ τέλος τοὺς ἔκανε ὅλους Ῥωμαίους κυριάρχους πολῖτες μὲ τὸ διάταγμα τοῦ Ἀντωνίνου Καρακάλλα (institutio antoniniana), ὥστε μέχρι καὶ σήμερα οἱ πάλαι ποτὲ ἡττημένοι ἀντίπαλοί του νὰ κολακεύωνται νὰ λέγωνται Ῥωμαῖοι καὶ Ῥωμιοὶ καὶ Ῥοὺμ καὶ Ῥωμὰ καὶ Ῥουμάνοι καὶ Ῥωμανία καὶ Ῥούμελη καὶ Ῥωμυλία καὶ Ἀρουμοῦνοι! Γύφτοι Βλάχοι, Ἕλληνες, Ῥουμάνοι, Θρᾷκες, καὶ λοιποὶ τρελλαίνονται γι' αὐτὸ τὸ ὄνομα!

Τέταρτο σὲ τέτοια δύναμι ἀποτοξινωτικὴ ὑπῆρξε τὸ κράτος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὁ ὁποῖος ἄρχισε νὰ παραχωρῇ στοὺς ἡττημένους ἀντιπάλους του ἰσοπολιτεία, πρῶτος αὐτὸς ἱστορικῶς, κάτι ποὺ δὲν τὸ ἄντεξαν οἱ Ἕλληνες ὁμόφυλοί του, καὶ τὸν ἐξόντωσαν, καὶ διέλυσαν καὶ τὸ κράτος του μέσα σὲ 22 χρόνια (323-301 π.Χ.), κατασφάζοντας καὶ τὸ γιό του καὶ διάδοχό του καὶ τὴ γυναῖκα του καὶ τὴ μητέρα του. καὶ μέχρι σήμερα οἱ Ἕλληνες, ὅταν διακατέχωνται ἀπὸ τὴ δόσι τους τῆς ἐθνικῆς ὑπερηφανείας –καὶ διακατέχονται πάντοτε, ὅταν γράφουν ἢ λαλοῦν τὴν ἱστορία τους ἀκόμη καὶ γιὰ τὰ παιδιὰ τῶν σχολείων–, ἑστιάζουν ὄχι στὰ πιὸ ἔνδοξα χρόνια τῆς ἱστορίας των, τὰ περὶ τὸν Ἀλέξανδρο, ἀλλὰ στὰ πιὸ ἐπονείδιστα κι ἐλεεινὰ χρόνια τῆς ἠθικῆς σαπίλας τῆς παρακμῆς καὶ τῆς διχονοίας των, ὅταν ἕνα καὶ δυὸ αἰῶνες πιὸ μπροστὰ ἦταν κατακερματισμένοι σὲ 160 κράτη καὶ τρώγονταν σὰν τὶς γάτες, κι ἐξυμνοῦν καὶ νιώθουν ὑπερήφανοι ὄχι γιὰ τέτοιους ἡγέτες των σὰν τὸ Μ. Ἀλέξανδρο, ἀλλὰ γιὰ τὰ διεστραμμένα ῥεμάλια τοῦ σοδομιτισμοῦ καὶ κάθε ἀνωμαλίας καὶ διαστροφῆς καὶ τῆς διχόνοιας Σόλωνα, Θεμιστοκλῆ, Ἀριστείδη, Λεωνίδα, Πίνδαρο, Αἰσχύλο, Σοφοκλῆ, Εὐριπίδη, Ἀριστοφάνη, Περικλῆ, Σωκράτη, Ξενοφῶντα, Πλάτωνα, Ἀγησίλαο, καὶ Διογένη φανοκράτη, ποὺ τοὺς πότιζαν τὴν πολλαπλῶς δηλητηριώδη δόσι τους· σὰν τὸ ναρκομανῆ, ποὺ λατρεύει τὸν προμηθευτή του, καὶ σὰν τὴν πόρνη, ποὺ λατρεύει τὸ νταβατζῆ της. οἱ Ἕλληνες καυχώμενοι γιὰ τὰ τέτοια τους θυμίζουν τὸ γραφικὸ ἐκεῖνο τύπο ποὺ λέει γεμάτος καύχησι καὶ νταηλίκι· «Ξέρεις, ῥέ, ποιός εἶμαι ἐγώ; εἶμαι ὁ γιὸς τοῦ Φουκαράογλου»! πάνω στὴν τέτοια στραβωμάρα τους, ἀκόμη κι ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ ὡραῖα καὶ πανάρχαια ὀνόματά τους *Γραικοὶ* (=ἀρχαῖοι), *Ἀργεῖοι* (=γιοὶ τοῦ *Ἄργου* =ἡλίου), *Αἰολεῖς* (=γιοὶ τοῦ *Αἰόλου* =ἡλίου), *Δωριεῖς* (=Νικηταί), *Μακεδόνες* (=Ψηλοί), διάλεξαν τὸ χειρότερο, τὸ *Ἕλληνες*, τὸ ὁποῖο εἶναι ἄλλος τύπος τοῦ *Εἵλωτες*, παράγωγα καὶ τὰ δυὸ τοῦ *ἑλεῖν*, ποὺ σημαίνουν «αἰχμάλωτοι», «δοῦλοι». ἔτσι *Ἕλληνες* (=δούλους) τοὺς ἔλεγαν οἱ Πελασγοί, ὅταν τοὺς εἶχαν δούλους, κι αὐτοὶ τὸ κράτησαν μὲ πολλὴ ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια· Φουκαράογλου! καὶ πλάθουν ἕνα σωρὸ ἀνόητους μύθους γιὰ τὴν ἑρμηνεία του καὶ τὴν

παραγωγή του μὲ μιὰ μυθομανία ἐκπληκτική, τὸ κράτησαν ὅπως πολὺ ἀργότερα κρατοῦσαν γιὰ πολλὰ χρόνια τὸ Ῥαγιάδες (=δοῦλοι πάλι) καὶ τὸ ἔλεγαν καὶ στὰ δημοτικὰ τραγούδια τους·

Ἀκόμα τοῦτ' τὴν ἄνοιξι,
Ῥαγιᾶδες Ῥαγιᾶδες,
ὡς ποὺ νἀρθῇ ὁ Μόσκοβος,
νὰ φέρῃ τὸ σεφέρι,
Ῥαγιᾶδες Ῥαγιᾶδες!

ἔτσι ἀκριβῶς κράτησαν καὶ τ' ὄνομα Ἕλληνες (=δοῦλοι), καὶ τὸ προτιμοῦν ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα ὀνόματά τους τ' ἀρχαιότερα καὶ λαμπρότερα κι ὡραιότερα ἀπ' αὐτό, καὶ νιώθουν γι' αὐτὸ καὶ ὑπερήφανοι· *Ἕλληνες*! Δοῦλοι! καὶ τοὺς τὸ ἑρμηνεύουν καὶ τοὺς τὸ ἐτυμολογοῦν οἱ ἀγράμματοι Ἑλληναρᾶδες, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ δὲν σκαμπάζουν γρῦ, μὲ τὶς πιὸ παλαβὲς ἐτυμολογήσεις κι ἑρμηνεῖες. καὶ οἱ περισσότεροι νομίζουν ὅτι τὸ *Γραικοὶ* εἶναι ξενικὸ καὶ ταπεινωτικό! Φουκαράογλου! καὶ σήμερα τὸ ἕνα τρίτο τῶν Ἑλλήνων ἔχουν τουρκικὰ ὀνόματα, ἀτιμωτικὰ παρατσούκλια, ποὺ τοὺς ἔβαλαν κυνικὰ οἱ δυνάστες των οἱ Τοῦρκοι, καὶ δὲν δέχονται νὰ τ' ἀπαρνηθοῦν μὲ τίποτε. ξέρεις τί θὰ πῇ νὰ εἶσαι γιὸς τοῦ *Καραχμάκη* καὶ τοῦ *Φουκαράογλου* τοῦ *Ἕλληνος* (=δούλου); στοιχεῖο ἐθνικῆς ταυτότητος!

Γιὰ νὰ εἶμαι εἰλικρινὴς καὶ ἀμερόληπτος, καὶ ὁ κομμουνισμός, τὸν ὁποῖο γιὰ ἄλλους λόγους ἀπεχθάνομαι, σφούγγισε, πέμπτος αὐτός, σὲ κάποιο ἀσθενέστερο βαθμὸ τὶς δηλητηριώδεις ἐθνικὲς παραδόσεις. ἡ εὐεργετική του ἐπίδρασι φαίνεται κυρίως στοὺς Κινέζους καὶ Ἰνδοκινέζους, τῶν ὁποίων τὰ κατάφορτα μὲ ἐθνικὲς παραδόσεις (παραμύθια τοῦ κόκκινου δράκου) προκομμουνιστικὰ καθεστῶτα τους ἦταν πολὺ χειρότερα καὶ τυραννικώτερα ἀπὸ τὸν κομμουνισμό· μόνο ἀπὸ τὴν ἄκρως μιλιταριστικὴ κι ἀνελεύθερη καὶ εἰδεχθῶς ἀπάνθρωπη Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος κι ἀπὸ τὸ ὑπαρκτὸ Σπαρτιατικὸ καθεστὼς ἦταν ἀνεκτότερα. ἡ ἐλάχιστα ὅμως εὐεργετικὴ ὡς πρὸς αὐτὸ ἐπίδρασι τοῦ κομμουνισμοῦ στὶς κοινωνίες τῶν κιτρίνων καὶ τῶν μαύρων ὑπῆρξε καὶ ἀσθενέστερη καὶ βραχυβιώτερη ἀπὸ τὶς τέσσερες προηγούμενες, χριστιανική, ἀμερικανική, ῥωμαϊκή, κι ἀλεξανδρινή. καὶ δὲν συμπλήρωσε οὔτε ἕναν αἰῶνα· καὶ ἦταν κι αὐτὸς μιὰ ἄλλη τοξίνη. μὲ τὸν κομμουνισμὸ ἦταν σὰ ν' ἀποτοξινώνεται κανεὶς ἀπὸ τὴν ἡρωΐνη χρησιμοποιώντας μαριχουάνα. δὲν εἶχε ὑπόβαθρο οὔτε τὴν πίστι στὸν ἀληθινὸ θεό, ὅπως ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία, οὔτε κἂν τὴν ἀνθρώπινη δικαιοσύνη, ὅπως οἱ Η.Π.Α., τὸ Ῥωμαϊκὸ κράτος, κι ὁ Μ. Ἀλέξανδρος.

Ὅταν ἀκούω ἀνθρώπους νὰ καυχῶνται γιὰ τὶς ἐθνικές των πα-

ραδόσεις, νὰ φροντίζουν γιὰ τὴν ἐθνική τους ταυτότητα, καὶ νὰ νιώθουν ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια, μοῦ φαίνεται σὰ ν' ἀκούω ναρκομανῆ φρικιὰ καὶ ῥεμάλια νὰ μιλοῦν γιὰ τὴ δόσι τους, ποὺ λαχταροῦν νὰ πάρουν ἢ ποὺ τὴν πῆραν ἤδη καὶ «τὴ βρίσκουν»· κι ἀπολαμβάνουν τὸ χάλι τους καὶ εἶναι ὑπερήφανοι γι' αὐτό. οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ χρειάζονται ἀπεξάρτησι κι ἀποτοξίνωσι.

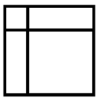

41. Ὁ Μόδεστος καὶ ἡ θεωρία του

Πρὶν ἀπὸ περίπου 40 χρόνια μὲ μιὰ ὁμάδα μαθητῶν μου ἀκούσαμε ἀπὸ ἕναν ἀφελῆ καὶ ἀθῷο μοναχὸ ἀνόητες θεωρίες γιὰ τὰ δύο φῦλα καὶ γιὰ τὸν μεταξύ τους θεόδοτο γαμικὸ δεσμό, τὶς ὁποῖες διδάχτηκε ἀπὸ ἄλλους, ὅταν ἦταν νέος. λεγόταν Μόδεστος καὶ μόναζε σὲ κελλὶ τῆς Κερασιᾶς στὸν ὀρεινὸ νότο τοῦ λεγομένου Ἁγίου Ὄρους. ὁ Μόδεστος μᾶς εἶχε ἀγαπήσει τόσο πολύ, ποὺ μᾶς κέρασε κι ἕνα κρασί, τὸ ὁποῖο φύλαγε 10 χρόνια· ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ καλλίτερα κρασιὰ ποὺ ἔχω πιῆ. κατὰ τὴν εὔθυμη κι εὐχάριστη μαζί του συντροφιά μας τὰ παιδιὰ ἀστειευόμενα «κατήγγειλαν» κάποιον ἀπ' ἀνάμεσα τους, ποὺ ἦταν ἐρωτευμένος μὲ μιὰ κοπέλλα, τὴ σημερινὴ γυναῖκα του καὶ μητέρα τῶν 10 παιδιῶν του, κι ὁ Μόδεστος ἐνώπιον ὅλων τὸν συμβούλευσε μὲ πολλὴ στοργή· «Νὰ μὴν τὴν ἀγαπᾷς καὶ πολύ, γιατί δὲν θὰ μπορῇς νὰ συγκρατηθῇς καὶ θὰ τὴ συνουσιάζῃς πολύ, καὶ θὰ σοῦ γεννάῃ ὅλο κορίτσια»! ἐξυπακουόταν ὅτι τὰ θηλυκὰ εἶναι πιὸ πονηρὰ ἀπὸ τ' ἀγόρια, ἀπὸ κατασκευῆς πονηρά, ἐπειδὴ προέρχονται ἀπὸ πιὸ πολλὴ καὶ πιὸ καυτὴ συνουσία. τὰ παιδιὰ τότε εἶχαν γελάσει πολὺ καὶ μαζί τους γελοῦσε κι ὁ Μόδεστος· ἦταν φύσει καλοσυνάτος κι εὐγενὴς ἄνθρωπος. ἐμένα μοῦ εἶχε πῆ ἰδιαιτέρως· «Νὰ τὸν προσέχῃς τὸ Θανασάκη· εἶναι πολὺ ἁγνὸ παιδί, εἶναι κρῖμα νὰ τὸν χαλάσῃ μιὰ γυναίκα, καὶ νὰ τὸν κάνῃ ὅπως θέλει αὐτή». «Καὶ νὰ τοῦ ἀραδιάζῃ ὅλο κορίτσια», λέω ἐγώ. «Ναί, ἀλλά;», μοῦ λέει.

Τὰ παιδιὰ προσφάτως σ' ἕνα ἀρχονταρίκι εἶχαν διαβάσει ἕνα βιβλίο ποὺ ἔλεγε ὅτι στὴν πολὺ καυτὴ συνουσία ὁ ἄντρας γέρνει ἀριστερά, ἐνῷ στὴ συγκρατημένη γέρνει δεξιά· ἀλλὰ στὸ δεξιὸ ὄρχι εἶναι τ' ἀγόρια, ἐνῷ στὸν ἀριστερὸ ἐμφωλεύουν σὰν ὀχιὲς τὰ κο-

ρίτσια· κι ὅτι ὁ ἄντρας χύνει ἀπὸ τὸν ὄρχι πρὸς τὸν ὁποῖο γέρνει ζουλήγοντάς τον, γι' αὐτὸ οἱ «σαρκολάτρες» γεννοῦν πολλὰ κορίτσια! εἶναι διδασκαλία τοῦ ἀρχαίου Ἕλληνος φυσικοῦ Ἀναξαγόρου (Διογένης Λαέρτ. 2,9). τὰ κείμενα τῆς ἀββάδικης παραφιλολογίας (Ἀποφθέγματα γερόντων, Γεροντικά, Λαυσαϊκὴ ἱστορία τοῦ Παλλαδίου, Λειμωνάριον τοῦ Ἰωάννου Εὐκρατᾶ, Εὐεργετινός, Φιλοκαλία, κλπ.) εἶναι, ὅπως διαπίστωσα, κατάφορτα ἀπὸ εἰδωλολατρικὲς λαϊκὲς δοξασίες καὶ ἀφηγήσεις κι ἀπὸ ἀντιλήψεις τῶν θύραθεν φιλοσόφων, ἰδίως νεοπλατωνικῶν τοῦ Γ' Δ' καὶ Ε' αἰῶνος ποὺ ἦταν καὶ πολὺ φθονεροὶ καὶ λυσσασμένοι ἐχθροὶ καὶ δήμιοι τῶν Χριστιανῶν. γι' αὐτὸ καὶ τὰ μοναχικὰ βιβλία φαίνονται ἀρκετὰ ἀντιβιβλικὰ κι ἀνεκχριστιάνιστα, πρᾶγμα ποὺ δὲν συμβαίνει μὲ τοὺς μεγάλους ἐκκλησιαστικοὺς συγγραφεῖς Ἀθανάσιο, Χρυσόστομο, Φώτιο, καὶ ἄλλους αὐτοῦ τοῦ μεγέθους. αὐτὸ συμβαίνει γιὰ τὸν ἑξῆς λόγο. στὰ βυζαντινὰ σχολικὰ βιβλία τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν κειμένων ὑπῆρχαν πολλὲς τέτοιες δοξασίες. οἱ συντάκτες τῶν ἀββάδικων καὶ νηπτικῶν κειμένων ἦταν ὀλιγογράμματοι· σὰ νὰ λέμε μερικῶν τάξεων τοῦ γυμνασίου· ὅπως δείχνουν δὲ καὶ τὰ γραπτά τους καὶ ἡ γλῶσσα τους, ἦταν καὶ φιγουρατζῆδες ποὺ ἤθελαν νὰ δείξουν ὅτι εἶναι «τοῦ γυμνασίου» καὶ νὰ κάνουν τὸ μορφωμένο, διατηρώντας ὅμως συνάμα καὶ τὸ γόητρο τῶν «ἀγραμμάτων ἁλιέων τῆς Τιβεριάδος». καὶ πέρασαν στὰ κείμενά τους πολλὲς τέτοιες εἰδωλολατρικὲς δοξασίες ἀπὸ τὰ σχολικά τους βιβλία, ὅπως ἀκριβῶς καὶ σήμερα πολλοὶ «ὀλιγογράμματοι ἱεροκήρυκες», διαβάζοντας προτεσταντικὰ βοηθήματα, δῆθεν οὐδέτερα δογματικῶς, περνοῦν ἄθελά τους προτεσταντικὲς δοξασίες στὰ βιβλιαράκια τους, τὰ ὁποῖα «τοὺς ἠξίωσε τὸ ἅγιον πνεῦμα νὰ συγγράφουν, παρ' ὅλο ποὺ εἶναι ὀλιγογράμματοι σὰν τοὺς ψαρᾶδες τῆς Γενησαρέτ». ἀντίθετα οἱ μεγάλοι ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς, σὰν τὸν Ἀθανάσιο καὶ τὸ Χρυσόστομο, ἦταν καταρτισμένοι ἐπιστήμονες, καὶ δὲν εἶχαν αὐτὸ τὸ κόμπλεξ. οἱ τῆς ἀββάδικης καὶ νηπτικῆς παραφιλολογίας ἦταν κάτι σὰν τὶς σημερινὲς χιλιάστριες Κατίνες, ποὺ ἀναλαμβάνουν νὰ «ψυχωφελήσουν» καὶ νὰ «ψυχοσώσουν» ὅλο τὸν κόσμο, καὶ λὲν ἀρλοῦμπες μὲ ὕφος. ὁ ἀγράμματος φιγουρατζῆς, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ξεχωρίση τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸν «ἀγράμματο ψαρᾶ κι ἀπόστολο Πέτρο», δὲν μπορεῖ νὰ συλλάβη τί εἶναι ἡ αὐτάρκεια τῆς Βίβλου καὶ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, καὶ τὴ συμπληρώνει μὲ ὅ,τι βρῆ καὶ ὅ,τι τοῦ ἀρέσει ὡς φιγουρατζήδικο, ποὺ τὸν ἐξυπηρετεῖ στὸ νὰ κάνη τὸν ἔξυπνο καὶ τὸ μορφωμένο.

Μερικὲς ἀπὸ τὶς βέβηλες σαχλαμάρες ποὺ χώθηκαν στὴ χριστιανικὴ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσι ὀφείλονται σὲ τέτοιους ἀφελεῖς

σὰν τὸν Μόδεστο. πολὺ περισσότερες ὀφείλονται σὲ κακοήθεια ἀμαθῶν ἀλαζόνων καὶ ἀνευθύνων κοκορίκων. γι' αὐτὸ δίνω κι ἕνα τέτοιο δεῖγμα, αὐτὸ μὲ τὸν Μόδεστο. ἱερὰ παράδοσις ἐγγυημένη εἶναι ἡ Βίβλος· ἡ Παλαιὰ Διαθήκη καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη· ἡ Παλαιὰ γιὰ τὴν ἱστορία καὶ ἡ Καινὴ γιὰ τὴ βίωσι. ὅλα τ' ἄλλα εἶναι σκουπίδια γιὰ πέταμα. γιὰ τὴν ὄντως ἱερὰ παράδοσι λέει ὁ Παῦλος στ' ἀρχαιότερα βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης· *Ἀδελφοί, στήκετε· καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν* (Β' Θε 3,3)…… *Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου, ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτω γράφω.* (Β' Θε 6,3). δὲν ὑπάρχει ἄλλη ἱερὰ παράδοσις.

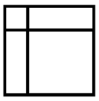

42. Λείψανα

α'. Ὀστᾶ ἀνθρώπων

Ἦταν ἀρειανὸς ποὺ σ' ὅλη τὴ ζωή του ἀρνοῦνταν τὴ θεότητα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἦταν φονιᾶς τῶν δυὸ ἀδερφῶν του, τοὺς ὁποίους δολοφόνησε, γιὰ νὰ πάρῃ τὴ βασιλεία τους, κι ἑνὸς ἐξαδέρφου του, τὸν ὁποῖο δολοφόνησε προληπτικῶς, γιὰ νὰ μήν τοῦ πάρῃ κάποτε τὴ βασιλεία ἐκεῖνος. ἦταν τόσο φιλάργυρος, πού, ὅταν ἀντίκρυσε τὴ μεγαλείτερη πόλι τῆς αὐτοκρατορίας του, τὴν Ἀλεξάνδρεια, εἶπε· «Αὐτὴ ἡ πόλι εἶναι προσωπική μου ἰδιοκτησία· τὴν ἔκτισε ὁ μακρινὸς προκάτοχός μου Ἀλέξανδρος, καὶ ἄρα ὁ κληρονόμος της εἶμαι ἐγώ. λοιπὸν ὅλοι οἱ κάτοικοί της καὶ οἱ χρῆστες τῶν κτηρίων της θ' ἀγοράσουν τὰ σπίτια τους καὶ τ' ἄλλα κτήριά της ἀπὸ μένα». οἱ σύμβουλοί του ὅμως τοῦ ἔδωσαν νὰ καταλάβῃ ὅτι, ἂν κάνῃ κάτι τέτοιο, θὰ δολοφονηθῇ τὴν ἴδια μέρα, καὶ ὑποχώρησε, γιατὶ φοβήθηκε. ἐξώρισε τὸν Μ. Ἀθανάσιο τρεῖς φορές, γιὰ πολλὰ χρόνια κάθε φορά, κι ἔβαζε στὴν Ἀλεξάνδρεια ἐπισκόπους ἀρειανούς. αὐτὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀνακάλυψε τὰ «λείψανα τῶν ἁγίων» καὶ σ' ὅλη τὴ ζωή του κράτησε τὴν ἐμπορία τους ἀποκλειστικὰ προσωπικό του μονοπώλιο. ἐπειδὴ δὲν χόρταινε χρήματα. αὐτὸς ἦταν ὁ αὐτοκράτορας Κωνστάντιος, γιὸς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ποὺ βασίλευσε κατὰ τὰ ἔτη 337-361. μπορεῖ νὰ ἦταν γιὸς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ἀλλ' ἦταν καὶ γιὸς καὶ παιδαγώγημα τῆς ψυχοπαθοῦς καὶ μανιακῆς κι ἀκόλαστης Φαύστας καὶ ἔγγονος τοῦ

πατέρα της, τοῦ ψυχοπαθοῦς καὶ μανιακοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιανοῦ, τοῦ σκληροῦ καὶ ἀπανθρώπου διώκτου τῶν Χριστιανῶν.

Οὔτε ἡ Παλαιὰ οὔτε ἡ Καινὴ Διαθήκη λένε τίποτε γιὰ λείψανα, οὔτε οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ μέχρι τὸ 350 εἶχαν σκεφτῆ ποτὲ τὰ λείψανα καὶ τὴν «τιμή» τους, δηλαδὴ τὴν ἐμπορία τους καὶ τὴν οἰκονομικὴ ἀξία τους. αὐτὸ εἶναι πατέντα τοῦ προειρημένου παράφρονος αὐτοκράτορος Κωνσταντίου τοῦ ἀρειανοῦ καὶ δολοφόνου καὶ παράφορα φιλαργύρου. πρὶν ἀπ' αὐτὸν λείψανα στὴ χριστιανικὴ γραμματεία δὲν ἀναφέρονται οὔτε στοὺς παπικούς, οἱ ὁποῖοι ἤδη ἀπὸ τὸ Β' αἰῶνα ἄρχισαν τὶς ἀποσχιστικὲς κινήσεις των κι ἀπὸ τὸ 306 ἐπέβαλαν τὸ νικολαϊτικὸ αἶσχος τῆς πορνοβίου ὑποχρεωτικῆς ἀγαμίας τῶν κληρικῶν τους.

Στὴν ἀρχή, μέσα στὸν Δ' αἰῶνα, ἡ ἐμπορία τῶν λειψάνων ποὺ ἀπέληγε σὲ λατρεία τους, σὰν τὴ σημερινή, ἦταν ἀκόμη σπάνια κι ἐντοπισμένη σὲ κάποια λίγα μέρη. μέχρι τὸν Ζ' αἰῶνα ὅμως ἐξαπλώθηκε. πάντως ὁ «θεσμὸς» αὐτὸς δὲν ἦταν στὴν ἐκκλησία γενικῆς ἐκτιμήσεως πρὶν ἀπὸ τὸ 700. αὐτὸ φαίνεται τόσο στὰ χριστιανικὰ κείμενα καὶ στὰ κείμενα διαμάχης μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ νεστοριανῶν ἢ ὀρθοδόξων καὶ μονοφυσιτῶν - μονοθελητῶν, ὅσο καὶ στὸ Κοράνιο τῶν μωαμεθανῶν ποὺ προσπαθεῖ νὰ δαγκάσῃ τοὺς Χριστιανοὺς γιὰ διάφορες κατὰ τὴ γνώμη τῶν συντακτῶν του ἐκτροπές· οὐδέποτε ἀναφέρονται σὲ λείψανα. σκιῶδες καὶ ὡς ἐν παρόδῳ ἀντικείμενο διαμάχης γίνονται κατὰ τὶς εἰκονομαχικὲς ἔριδες. ἔπειτα τὰ λείψανα πληθύνθηκαν τόσο, ποὺ πολλὰ σκωπτικὰ κείμενα σπουδαίων ὀρθοδόξων Χριστιανῶν τὸν Θ' αἰῶνα μιλοῦν γιὰ πενήντα κάρες τοῦ τιμίου Προδρόμου, γιὰ πάρα πολλὰ χέρια καὶ πόδια ἑνὸς μόνο ἁγίου, γιὰ ἡσιοδείους *πεντηκοντακεφάλους* καὶ *ἑκατογχείρους* ἁγίους, γιὰ λείψανα τοῦ προφήτου Ἠλία, τῆς ἁγίας Ἀναλήψεως, τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς, τοῦ ἁγίου Οἰκουτούτου, καὶ τοῦ ἁγίου Γαργεννήτορος, καὶ ἄλλα τέτοια.

Ἡ καταγωγὴ τῶν λειψάνων βέβαια παραμένει πάντοτε αἰγυπτιακή. ἀφετηρία τους εἶναι οἱ προχριστιανικὲς εἰδωλολατρικὲς αἰγυπτιακὲς μούμιες. πρόκειται γιὰ αἰγυπτιακὸ εἰδωλολατρικὸ κατάλοιπο, τὸ ὁποῖο διεισέδυσε στὴ χριστιανικὴ ἐκκλησία μὲ τὴν ἀρχικὴ ἐξώθησι τοῦ φιλαργύρου ἀρειανοῦ δολοφόνου Κωνσταντίου.

Στὴ συνέχεια παραθέτω ἕνα πνευματῶδες καὶ πολὺ πνευματικὸ σκωπτικὸ ποίημα γιὰ τὰ λείψανα καὶ τὴ μανία κι ἀπατεωνία τῶν λειψανάδων γραμμένο τὸν Ζ' αἰῶνα ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο Μυτιλήνης Χριστοφόρο, ὁ ὁποῖος, πρὶν γίνῃ κληρικός, εἶχε χρηματίσει γραφεὺς κάποιου αὐτοκράτορος. τὸ ποίημα δημοσίευσε πρῶτος ὁ Γάλλος φιλόλογος Μπουασσονάντ (Boissonade), κι ἀπ' αὐτὸν

ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος στὴ μεγάλη του Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἀπ' ὅπου τὸ παίρνω. ἀπευθύνεται σὲ κάποιον λειψανοσυλλέκτη μοναχὸ Ἀνδρέα.

Πολλοὶ λέγουσιν, (εἰ δ' ἀληθεῖς οἱ λόγοι,
οὐκ οἶδα, πλὴν λέγουσι καὶ πείθουσί με)
ὡς σφόδρα χαίρεις, ὦ μοναστὰ καὶ πάτερ,
εἴ τίς σε σεπτοῖς δεξιοῦται λειψάνοις
5 ἀνδρῶν μαρτύρων ἢ σεβαστῶν μαρτύρων,
θήκας δὲ πολλὰς λειψάνων θείων ἔχεις,
ἃς ἐξανοίγων τοῖς φίλοις σου δεικνύεις·
τοῦ Προκοπίου μάρτυρος χεῖρας δέκα,
Θεοδώρου δὲ πέντε καὶ δέκα γνάθους,
10 καὶ Νέστορος μὲν ἄχρι τῶν ὀκτὼ πόδας,
Γεωργίου δὲ τέσσαρας κάρας ἅμα,
καὶ πέντε μαστοὺς Βαρβάρας ἀθληφόρου·
καὶ νῦν μὲν ὀστᾶ δώδεκα βραχιόνων
τοῦ καλλινίκου μάρτυρος Δημητρίου,
15 νῦν τ' αὖ καλάμους εἴκοσι σκελῶν ὅλων
τοῦ Παντελεήμονος (ὦ τῆς πληθύος!).
λέγεις δὲ πίστει ταῦτα πάντα λαμβάνειν,
οὐκ ἀμφιβάλλων, οὐκ ἀπιστῶν οὐδόλως,
αἰδῶ τε πολλὴν τοῖς κιβωτίοις νέμεις,
20 καὶ προσκυνεῖς ὡς ὄντα Χριστοῦ μαρτύρων.
Βαβαὶ ζεούσης πίστεως σῆς, Ἀνδρέα,
ἥτις σε πείθει τοὺς μὲν ἀθλητὰς Ὕδρας,
τὰς μάρτυρας δὲ θήρας οἴεσθαι κύνας,
τοὺς μὲν κεφαλὰς μυρίας κεκτημένους
25 τὰς δ' αὖ γε μαστῶν πλῆθος ὥσπερ αἱ κύνες!
ἐκ πίστεως σῆς καὶ πρὸς ἰχθὺν ἐτράπη
Νέστωρ ὁ μάρτυς, ὀκτάπους δεδειγμένος.
καὶ Προκόπιον πίστις ἡ σὴ δεικνύει
Βριάρεων κομῶντα χειρῶν πληθύι!
30 λέγεις ὁ σεμνὸς καὶ Θέκλας τῆς πρωτάθλου
ὀδόντας ἑξήκοντα (φεῦ πλάνης!) ἔχειν,
καὶ τοῦ μεγίστου Προδρόμου λευκὰς τρίχας.
αὐχεῖς δὲ καὶ σὺ πάσας ὡς νῦν ἐπρίω
ἐκ τῶν γενείων τῶν σφαγέντων νηπίων
35 ἐν Βηθλεέμ, πρὶν τῆς Ἰουδαίας πόλει.
φάσκεις δὲ τιμᾶν ταῦτα, πιστοῖς ὡς νόμος.
ὦ πίστις ὀρθή, πίστις ἠνθρακωμένη,
ἣ τοὺς πατρῴους οὐκ ἀπαρνεῖται νόμους,

τῶν Μακκαβαίων τὸ ζέον μιμουμένη!
40 ὦ πίστις μῶμον οὐκ ἔχουσα οὐδένα,
τάξεις ἀνατρέπουσα καὶ φύσεις μόνον,
νῦν μὲν γυναῖκα δεικνύουσα πρεσβῦτιν,
ὅλην ὀδόντων σχοῦσαν ἑξηκοντάδα,
νῦν δ' αὖ γε λευκαίνουσα τὴν κόμην νέῳ,
45 καὶ νηπίοις διδοῦσα πωγώνων πλάτη!
καὶ ταῦτα πιστῶς ὡς ἀληθῆ προσδέχῃ
καὶ χρημάτων νεμέσεως ἡδέως ἔχῃ
οὐκ ἄν γέ τοι λείψῃ σε πλῆθος λειψάνων·
Ἔσται γὰρ ἔσται λειψάνων ἔτι πρᾶσις,
50 ἕως ἂν ἠχήσειε **σάλπιγξ ἐσχάτη**
ἑνοῦσα ταῦτα καὶ συναθροίζουσά πως,
ἄφθαρτον εἰς σύμπηξιν ἄλλης οὐσίας·
σφίγγουσα τὰ πρὶν ἐσκορπισμένα,
πνοὴν διδοῦσα πᾶσιν ἐκπεπνευκόσι
55 καὶ πάντας εἰς τὸ βῆμα συγκαλουμένη·
τὸ φρικτὸν ὄντως βῆμα καὶ φοβούμενον,
ἐν ᾧπερ αὐτὸς πράξεως οὐκ ἐνθέου
ὀρθῶς ὑπόσχῃ ἀξίαν τιμωρίαν,
ἀνθ' ὧν παρηνόμησας οὕτως ἀφρόνως,
60 ὀστᾶ βεβήλων οἷα σεπτῶν μαρτύρων
ὠνούμενός τε καὶ κατακλείων πίθῳ.
Τί καὶ τοσοῦτον ἐκκενοῖς οὖν χρυσίον;
ἔξεστι καὶ γὰρ δωρεάν σε λαμβάνειν,
πρὸς τοὺς τάφους τρέχοντα τοὺς ἐν τῇ πόλει·
65 εἴ περ σὺ μισθὸν οὐ κομίζεσθαι λέγεις
ὧν ὀστᾶ προῖκα λαμβάνεις ἐκ μνημάτων,
ἴθι πρὸς ἐξώνησιν, ἡδέως ἴθι·
ῥᾷον κενώσεις ἅπαν τὸ σὸν χρυσίον
ἢ τοὺς τάφους ἅπαντας οἱ νεκροπράται.
70 ἔγωγε τοίνυν ταῦτα θαυμάζειν ἔγνων
πῶς οὐκ ἀπιστεῖς τοῖς πράταις τῶν ὀστέων,
τοὐναντίον δὲ καὶ προσηνῶς προσδέχῃ
ἅπαντας αὐτοὺς καὶ μεθ' ἡδονῆς ὅσης!
ἤκουσα δ' αὐτὸς πρός τινος τῶν σῶν φίλων
75 ὡς γνοὺς πλάνος τις πίστεως σῆς τὸ ζέον,
ὀστοῦν προβάτου μηριαῖον λαμβάνει,
ἅπαν δὲ κύκλῳ βάμματι χρίσας κρόκου
καὶ θυμιάσας καὶ περιστείλας ἅμα,
πρόσεισιν εὐθὺς καὶ δίδωσί σοι λέγων·

80 «Ὀστοῦν ὑπάρχει τοῦτο μάρτυρος Πρόβου,
(τὸ δ' ἦν προβάτου μᾶλλον, ἀλλ' οὐχὶ Πρόβου),
δεῖ τοιγαροῦν σοι χρυσίνων δέκα».
λαβεῖν τι χρῆμα θεῖον ᾠήθης, πάτερ,
ἐκ πίστεως καὶ τοῦτο ποιήσας τάχα.
85 πολλὴ γάρ ἐστι πίστις ἡ σὴ καὶ λίαν,
καὶ μὴν δυνηθῇ καὶ μεθιστᾶν τὴν κτίσιν·
ὅπου γὰρ μικρὰ πίστις ἀκραιφνεστάτη,
ὡς κόκκος σινάπεως, ὁ Χριστὸς λέγει,
ὄρη μεθιστᾶν εὐκολώτερον σθένει.
90 Πλὴν ἀλλ' ἐπεί σε πιστὸν ἔγνων εἰς ἄκρον,
οὐκ ἀμφιβάλλειν οὐδὲ διστάζειν ὅλως
πρὸς τὰς δόσεις θέλοντα τὰς τῶν λειψάνων,
παρέξομαί σοι προῖκα χρῆμά τι ξένον,
Ἐνὼχ τὸν ἀντίχειρα τοῦ τρισολβίου,
95 καὶ γλουτὸν αὐτὸν Ἠλίου τοῦ Θεσβίτου.
βούλει παράσχω λειψάνοις τούτοις ἅμα
καὶ δάκτυλόν σοι Μιχαὴλ ἀρχαγγέλου;
ἔσται· παράσχω τοῦτον ἐκ Χώνων ἔχων.
μόνον σύ μοι πίστευε ταῦτα λαμβάνων,
100 ὥς εἰσι τούτων ὧν ἐγώ, διδούς, λέγω.
δώσω σὺν αὐτοῖς καὶ βραχύ, πάτερ, μέρος
τοῦ Γαβριὴλ σοι τοῦ μεγίστου τῶν νόων·
ἐν Ναζαρὲτ γὰρ κατελθὼν πρὶν τῇ πόλει,
πτερορρυήσας ἐξανέπτη πρὸς πόλον·
105 ἤχθησαν οὖν ἐκεῖθεν ὧδε τὰ πτίλα·
ἐγὼ δὲ ταῦτα πάντα ἔχων ἐσχάτως
καί σοι παράσχω, πιστὲ λειψάνων φίλε!
ἀλλ' οὐκ ἐκείνων φείσομαι τῶν κρειττόνων,
οὕτω σε πιστεύοντα πρὸς ταῦτα βλέπων,
110 τὸν ἡδὺν ὄντως ἐν μονασταῖς Ἀνδρέαν,
δώσω δέ σοι κἀκεῖνα σὺν προθυμίᾳ.
ἑνὸς **χερουβὶμ** τριῶν ὀμμάτων κόρας,
καὶ τῆς **φλογίνης ἀρχῆς ῥομφαίαν μίαν,**
ἣν ἐξανάψας ἐν μέσῳ τῶν λειψάνων
115 ἄλλου παρ' αὐτὴν οὐ δεηθήσῃ λύχνου·
φλὸξ οὖσα καὶ γὰρ οἶδε καὶ φῶς ἐκφέρειν
καὶ πάντα νικᾷ φῶτα λαμπρῶν ἀστέρων·
ἕξεις ἐκείνην τοιγαροῦν σὺ καὶ λύχνον
καὶ λείψανον κάλλιστον ὑπὲρ ἄλλο τι.
120 καὶ πάντα ταῦτα προῖκα καὶ χωρὶς πόνου

λοιποῖς συνάξας σὺν ἀπείροις λειψάνοις,
θήσεις με πρῶτον τοῦ χοροῦ τῶν σῶν φίλων,
εὐεργέτην καλῶν πάντα τὸν χρόνον.
οὕτω γάρ ἐστιν, ὥσπερ οἶμαι, καὶ πρέπον.
Ἀπογραφεύς σοι ταῦτα τῶν βασιλέων,
ὁ Χριστοφόρος, ὃν καὶ γινώσκειν ἔχεις,
ἀγχοῦ μὲν οἰκῶν τοῦ νεὼ Προτασίου,
ἀμφ' αὐτό φημι τὸ στρατηγεῖον, πάτερ,
ποθῶν δὲ καὶ γνώριμον σχεῖν καὶ φίλον,
ὡς ἂν γελῴην ἡδέως καθ' ἡμέραν,
τῶν θλίψεων εὑρών σε φάρμακον μέγα.

τὸ μεταφράζω.

Πολλοὶ λένε (δὲν ξέρω ἂν εἶναι ἀλήθεια, ἀλλὰ πάντως μὲ πείθουν)
ὅτι χαίρεσαι πάρα πολύ, μοναχὲ καὶ πάτερ, ἂν κανεὶς σοῦ κερνάῃ
σεπτὰ λείψανα ἀντρῶν μαρτύρων ἢ σεβαστῶν γυναικῶν μαρτύρων,
κι ὅτι ἔχεις πολλὲς ἅγιες λειψανοθῆκες, τὶς ὁποῖες ἀνοίγεις,
κι ἐπιδεικνύεις στοὺς φίλους σου. ἔχεις δέκα χέρια τοῦ μάρτυρος
Προκοπίου, δεκαπέντε σαγόνες τοῦ Θεοδώρου, καὶ περίπου ὀχτὼ πόδια
τοῦ Νέστορος, τοῦ δὲ Γεωργίου τέσσερες μαζὶ κάρες, καὶ πέντε
μαστοὺς τῆς μάρτυρος Βαρβάρας· κι ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ δώδεκα
βραχίονες τοῦ καλλινίκου μάρτυρος Δημητρίου, ἀπὸ δὲ τὴν ἄλλη εἴκοσι
ὁλόκληρες κνῆμες τοῦ Παντελεήμονος (πὼ πὼ πληθώρα!), ἐσὺ λὲς ὅτι
ὅλ' αὐτὰ τὰ δέχεσαι ἀπὸ πίστι, καὶ δὲν ἀμφιβάλλεις καθόλου,
δὲν ἀπιστεῖς καθόλου, κι ἀποδίδεις πολὺ σέβας στὰ κιβώτια καὶ τὰ
προσκυνᾶς ὡς λείψανα τῶν μαρτύρων τοῦ Χριστοῦ. πὼ πὼ Ἀνδρέα!
τί θερμὴ πίστι ποὺ ἔχεις! κι αὐτὴ σὲ πείθει νὰ νομίζῃς ὅτι οἱ μὲν ἄντρες
μάρτυρες εἶναι Λερναῖες Ὕδρες, οἱ δὲ γυναῖκες μάρτυρες
εἶναι κυνηγόσκυλες, διότι ἐκεῖνοι μὲν ἔχουν μύριες κεφαλές, ἐκεῖνες δὲ πάρα
πολλοὺς μαστοὺς ὅπως οἱ σκύλες! ἀπὸ τὴν πολλή σου πίστι ὁ μάρτυς
Νέστωρ μετατράπηκε σὲ θαλασσινὸ ὀχταπόδι. ἡ πίστι σου ἐπίσης
ἀποδεικνύει κι ὅτι ὁ Προκόπιος ἔχει σὰν τὸν Βριάρεων μεγάλο πλῆθος
χεριῶν σὰ νὰ ἦταν τρίχες μαλλιῶν. εἶσαι τόσο σεμνός, ποὺ ὑποστηρίζεις
ὅτι ἡ πρωτομάρτυς Θέκλα ἔχει ἑξήντα δόντια (τί πλάνη κι αὐτή!), κι ὁ
μέγας Πρόδρομος ἔχει ἄσπρα μαλλιά, καὶ σὺ ἔχεις τὸ καύχημα ὅτι
μέχρι στιγμῆς ἔχεις ἀγοράσει ὅλες τὶς τρίχες ἀπὸ τὰ γένεια τῶν νηπίων
ποὺ σφάχτηκαν στὴ Βηθλεὲμ τὴν ἀρχαία πόλι τῆς Ἰουδαίας. ἰσχυρίζεσαι
ὅτι αὐτὰ τὰ τιμᾶς, ὅπως πρέπει σὲ πιστούς. τί ὀρθόδοξη πίστι! τί πίστι
φλογερὴ σὰν ἀναμμένο κάρβουνο! μιὰ πίστι ποὺ δὲν ἀπαρνεῖται ποτὲ
τοὺς πάτριους νόμους, καὶ μιμεῖται τῶν Μακκαβαίων τὸ ζῆλο! τί πίστι!

χωρὶς ψεγάδι κανένα. μόνο ποὺ ἀνατρέπει κάθε λογικὴ καὶ κάθε τί
τὸ φυσιολογικό· τὴ μιὰ ἀποδεικνύει ὅτι μιὰ γριὰ γυναίκα εἶχε ὁλόκληρη
45 ἑξηντάδα δοντιῶν καὶ τὴν ἄλλη κάνει ἄσπρα τὰ μαλλιὰ τοῦ νέου καὶ
χαρίζει σὲ νήπια γενειάδες πλατειές! κι ὅλ' αὐτὰ τὰ δέχεσαι μὲ πίστι,
λὲς καὶ εἶναι ἀληθινά, καὶ ἀσφαλῶς μὲ πολλὴ εὐχαρίστησι βουτᾷς καὶ
χρήματα, δὲν μένεις ποτὲ χωρὶς πλῆθος λειψάνων.
50 Πάντα γιὰ σένα θὰ ὑπάρχη ἀγορὰ λειψάνων, μέχρι ν' ἀκουστῇ
ἡ ***ἐσχάτη σάλπιγξ****, ἡ ὁποία ὅλ' αὐτὰ θὰ τὰ συναρμολογήση καὶ κατὰ*
κάποιον τρόπο θὰ τὰ συγκεντρώση, γιὰ νὰ συμπήξη μιὰ ἄλλη ἄφθαρτη
ὕπαρξι, συσφίγγοντας τὰ πρώην σκορπισμένα καὶ δίνοντας πνοὴ σ' ὅλους
55 ὅσοι ἔχουν ἐκπνεύσει, καὶ ὅλους τοὺς καλεῖ στὸ βῆμα (τῆς κρίσεως),
τὸ βῆμα τὸ ὄντως φρικτὸ καὶ φοβερό, μπροστὰ στὸ ὁποῖο πολὺ δίκαια
θὰ εἰσπράξῃς καὶ σὺ τὴν τιμωρία ποὺ σοῦ ἀξίζει γιὰ τὴν ἀσεβῆ πρακτική σου,
60 γιὰ ὅσες παρανομίες διέπραξες μὲ τόση ἀφροσύνη, ὅταν ψώνιζες
σὰ συνηθισμένα ψώνια γιὰ ὀστᾶ σεπτῶν μαρτύρων κόκκαλα
παλιανθρώπων καὶ τὰ ταμίευες ἐπιμελῶς μέσα σὲ πιθάρι.
Γιατί λοιπὸν βγάζεις καὶ πληρώνεις τόσο χρυσάφι; ἔχεις τὸν τρόπο
ν' ἀποκτήσῃς κόκκαλα καὶ δωρεάν· τρέχα στοὺς τάφους τῶν νεκροταφείων
65 τῆς πόλεως. ἀφοῦ λὲς ὅτι ἐσὺ δὲν κερδίζεις τίποτε ἀπ' αὐτοὺς
ποὺ παίρνεις ἀφιλοκερδῶς τῶν νεκροταφείων τὰ κόκκαλα, τρέχα λοιπὸν
κι ἀγόραζε, τρέχα γεμάτος χαρά. πιὸ εὔκολα θ' ἀδειάσης ἐσὺ τὸ χρυσάφι σου
70 ὅλο παρὰ τὰ νεκροταφεῖα οἱ νεκροέμποροι ὅλοι μαζί. ἐγὼ φυσικὰ
κρίνω πιὸ ἀξιοθαύμαστο τὸ πῶς δὲν ἀμφιβάλλεις γιὰ τὴν ἀξιοπιστία
τῶν πωλητῶν τῶν κοκκάλων, ἀλλ' ἀντιθέτως τοὺς παραδέχεσαι
κολακεύοντάς τους, ὅλους αὐτούς· καὶ μὲ πόση εὐχαρίστησι! ἕνας ἀπὸ
75 τοὺς φίλους σου μοῦ ἔχει πῆ ὅτι κάποιος ἀπατεώνας, ποὺ μυρίστηκε τὴ
μεγάλη θέρμη τῆς ἐμπιστοσύνης σου, πῆρε ἕνα κόκκαλο ἀπὸ πόδι
προβάτου, τὸ πασάλειψε μὲ κρόκινη χλωμὴ μπογιά, τὸ περιποιήθηκε
καὶ τὸ θυμιάτισε, γιὰ νὰ μοσχοβολάη, κι ἔπειτα σὲ πλησίασε καὶ σοῦ τὸ
80 προσέφερε λέγοντας· «Αὐτὸ εἶναι ὀστὸ τοῦ μάρτυρος Πρόβου, (ἐνῷ στὴν
πραγματικότητα ἦταν τοῦ προβάτου καὶ ὄχι τοῦ Πρόβου), καὶ πρέπει νὰ
μοῦ δώσης γι' αὐτὸ δέκα χρυσᾶ νομίσματα». καὶ σύ, πάτερ, τὄχαψες ὅτι
ἀγοράζεις ἕνα θεῖο πρᾶγμα, κι ὅτι τάχα τὸ ἔκανες αὐτὸ ἀπὸ πίστι.
85 μεγάλη καὶ πολὺ μεγάλη ἡ πίστι σου! σίγουρα μ' αὐτὴ θὰ μπορέσης
νὰ μετακινήσης καὶ ὅλο τὸ σύμπαν. γιατί, ὅταν ὑπάρχη καὶ μικρὴ μόνο
πίστι, ἀλλὰ εἰλικρινής, μικρὴ ***ὡς κόκκος σινάπεως****, ὅπως λέει ὁ*
90 Χριστός, μπορεῖ πολὺ εὔκολα ***νὰ μετακινήση καὶ ὄρη.*** *ὅμως, ἐπειδὴ σὲ*
ξέρω γιὰ πάρα πολὺ πιστό, ποὺ θέλεις νὰ μὴν ἀμφιβάλλης ποτὲ
καὶ νὰ μὴ διστάζῃς καθόλου νὰ πληρώνῃς λεφτὰ γιὰ λείψανα,
θὰ σοῦ προσφέρω ἐγὼ δωρεὰν κάτι πολὺ μεγάλο κι ἀσυνήθιστο· τὸν ἀντίχειρα
95 τοῦ τρισμακάριστου Ἐνώχ, καὶ τὸν ἴδιο τὸ γλουτὸ τοῦ Ἠλία τοῦ

Θεσβίτου. θέλεις μαζὶ μ' αὐτὰ τὰ λείψανα νὰ σοῦ προσφέρω καὶ τὸ δάχτυλο τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ; ἔγινε· θὰ σοῦ τὸ δώσω κι αὐτό· τὸ ἔχω προμηθευτῆ ἀπὸ τὶς Χῶνες. ἐσὺ μόνο πίστευε σὲ μένα, ὅταν σοῦ δίνω αὐτὰ ποὺ λέω, ὅτι εἶναι λείψανα αὐτῶν ποὺ λέω ἐγώ. καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ θὰ σοῦ δώσω κι ἕνα μικρὸ κομμάτι τοῦ Γαβριήλ, τοῦ μεγίστου πνεύματος. τότε ποὺ εἶχε κατεβῆ στὴν ἀρχαία πόλι Ναζαρέτ, πρὶν πετάξη πάλι στὸν οὐρανό, τοὔφυγαν ξεφτισμένα μερικὰ πούπουλα, κι ἐκεῖνα τὰ πούπουλα ἀπὸ κεῖ μεταφέρθηκαν ἐδῶ, καὶ προσφάτως περιῆλθαν ὅλα στὴν κατοχή μου, καὶ σοῦ τὰ προσφέρω, ἀξιόπιστε φίλε τῶν λειψάνων! γιὰ χάρι σου ὅμως δὲν θὰ τσιγκουνευτῶ οὔτε ἐκεῖνα τὰ πολὺ ἀνώτερα κομμμάτια, ἐπειδὴ σὲ βλέπω νὰ πιστεύης σ' αὐτὰ τόσο πολύ, ἐσὺ ὁ πραγματικὰ γλυκὸς μοναχὸς Ἀνδρέας· ναὶ θὰ σοῦ τὰ δώσω κι ἐκεῖνα μὲ πολλὴ προθυμία, θά σοῦ δώσω κόρες τριῶν ματιῶν ἑνὸς ***χερουβὶμ*** *καὶ μία* ***πύρινη ῥομφαία τοῦ φλογίνου ἀρχαγγέλου·*** *νὰ τὴν ἀνάβης ἀνάμεσα στ' ἄλλα σου λείψανα· καὶ δὲν θὰ χρειαστῆς ἄλλο λυχνάρι ἐκτὸς ἀπ' αὐτή. φλόγα εἶναι καὶ μπορεῖ νὰ προσφέρη φῶς, καὶ νικάει ὅλα τῶν λαμπρῶν ἀστέρων τὰ φῶτα. θὰ τὴν ἔχης λοιπὸν ἐκείνη καὶ γιὰ λυχνάρι καὶ γιὰ λείψανο ἀνώτερο κι ὡραιότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο. κι ὅταν ὅλ' αὐτὰ δωρεὰν τὰ μαζέψης καὶ χωρὶς κόπο μαζὶ μὲ τ' ἄλλα τ' ἀμέτρητα λείψανά σου, θὰ μ' ἔχης πρῶτο ἀπ' ὅλους τοὺς φίλους σου, εὐεργέτη μεγάλων εὐεργεσιῶν γιὰ πάντα. κι αὐτό, νομίζω, εἶναι τὸ πρέπον.*

Κι ἐγὼ ποὺ σοῦ προσφέρω, πάτερ, αὐτά, εἶμαι ὁ ἀπογραφεὺς τῶν βασιλέων, ὁ γνωστός σου Χριστοφόρος, ποὺ κατοικῶ κοντὰ στὸ ναὸ τοῦ Προτασίου, δίπλα στὸ στρατηγεῖο, κι ἐπιθυμῶ νὰ σ' ἔχω γνώριμό μου καὶ φίλο μου, γιὰ νὰ γελάω κάθε μέρα μὲ σένα εὐχάριστα, τώρα ποὺ σὲ βρῆκα ὡς σπουδαῖο φάρμακο γιὰ τὶς ἀκεφιές μου.

Σχόλια

22. *Ὕδρας*. ἐννοεῖ Λερναίας Ὕδρας μὲ τὰ πολλὰ καὶ πολλαπλασιαζόμενα κεφάλια. Ἀπολλόδωρος 2,5,2.

29. *Βριάρεως*. Ὅμηρος, Α 403 *(Βριάρεως ἑκατόγχειρος)*. Ἡσίοδος, Θεογ., 149-151 (*ἑκατὸν χεῖρες ἀπ' ὤμων ἀίσσοντο... κεφαλαὶ δὲ πεντήκοντα*)· 617· 714· 734· 817.

30. *Θέκλα*. γράφω γι' αὐτὴ στὸ κεφάλαιο 11.

50. *Σάλπιγξ ἐσχάτη*. Α' Κο 35,7· Α' Θε 8,5.

51-54. Ἐννοεῖ τὸ ὅραμα τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ (47,7-8).

80-81. *Πρόβατον - Πρόβος*. λογοπαίγνιο.

82. *Χρύσινος*. χρυσὸ νόμισμα τοῦ Ἀνατολικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ἀπὸ τὸν Δ' αἰῶνα. Συνέσιος, Ἐπιστ. 129 PG 66,1509c. Παλλάδιος, Λαυσ., 34 PG 34,1186d.

88-89. *Ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ Μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν*. Μθ 78,8· καὶ Λκ 85,6.

93-94. *Ἐνὼχ* (Γε 6,23-26) καὶ *Ἠλίας* (Βα 60,13-14)· οἱ δυὸ προφῆτες ποὺ δὲν πέθαναν, ἀλλ' ἀναλήφθηκαν στὸν οὐρανὸ ζῶντες καὶ φυσικὰ δὲν ἄφησαν λείψανα.

97-98. *Μιχαὴλ ἀρχάγγελος* καὶ *Χῶναι* (=Κολοσσαί). λατρευόταν εἰδωλολατρι-

κῶς στὴν πόλι Κολοσσαὶ ἢ ἀργότερα λεγόμενη *Χῶναι*, ὅπου μυθολογεῖται καὶ *τὸ ἐν Χώναις θαῦμα* του. ἤδη ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὴν Πρὸς Κολοσσαεῖς Ἐπιστολή του (Κλ 6,3-7) καταπολεμεῖ αὐτὴ τὴ *θρησκεία τῶν ἀγγέλων ἢ ἐθελοθρησκία* ὅπως τὴ λέει, παρ' ὅλ' αὐτὰ τὸ σχετικὸ εἰδωλολατρικὸ κατάλοιπο ἐπιβίωνε μέχρι καὶ τὰ ὄψιμα βυζαντινὰ χρόνια καὶ περάστηκε καὶ στὰ συναξάρια ὡς χριστιανικὸ στοιχεῖο. αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ εἰδωλολατρικὸ κατάλοιπο εἰρωνεύεται ἐδῶ ὁ ἐπίσκοπος Χριστοφόρος.

107. *Πιστὲ (=ἀξιόπιστε).* εἰρωνεία ποὺ σημαίνει τὸ ἀντίθετο· «ἀναξιόπιστε».

110. *Ἡδὺς ἐν μοναχοῖς.* εἰρωνεία ποὺ σημαίνει τὸ ἀντίθετο· «φαρμακερὸς μοναχός».

112. *Ἑνὸς χερουβὶμ τριῶν ὀμμάτων κόρας.* ὑπονοεῖ τὰ λεγόμενα πολυόμματα χερουβίμ (Ἰζ 6,34-41).

113. *Φλογίνη ῥομφαία* Γε 3,31.

125. *Ἀπογραφεὺς βασιλέων.* μικρὸ αὐλικὸ ἀξίωμα, σὰ νὰ λέμε σήμερα «φωτοτύπης τῶν ἀνακτόρων». εὐσεβὴς καὶ πνευματικὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστοφόρος, γράφει τὸ παρὸν ποίημα, πρὶν γίνῃ ἐπίσκοπος, λαϊκὸς ἀκόμη καὶ ὑπάλληλος τῶν ἀνακτορικῶν ὑπηρεσιῶν. ἔχω τὴ γνώμη ὅτι εἶναι ἀρχαιότερος ἀπ' ὅσο ὑπολόγισαν οἱ Boissonade καὶ Παπαρρηγόπουλος, τὸ βραδύτερο τοῦ Ζ' αἰῶνος, διότι γράφει πρὶν ἀπὸ τὸ 692. δὲν χρησιμοποιεῖ ποτὲ τὸ χαρακτηρισμὸ *ἅγιος* μὲ τὴ σημερινὴ σημασία, ποὺ δρομολογήθηκε μὲν μετὰ τὸ 431, ὅταν τέθηκε ζήτημα ἂν ὁ καθῃρημένος κι ἀφωρισμένος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁ μεγαλείτερος μεταποστολικὸς ἐκκλησιαστικὸς ἄντρας, εἶναι ἢ δὲν εἶναι *ἅγιος*, κι ἐμφανίστηκε ἡ νεωτεριστικὴ διάκρισι ἀφ' ἑνὸς *ἁγίων* καὶ ἀφ' ἑτέρου ἁπλῶς *σῳζομένων*, ἀλλ' ἐπικράτησε –τὸ *ἅγιος*– μετὰ τὴ λεγομένη *Πενθέκτη* σύνοδο (692) καὶ τὶς ἔριδες γιὰ τὶς εἰκόνες (717-842)· κι ἔτσι λέει μερικὲς μόνο φορές, μόνο γιὰ τοὺς μάρτυρες, *ὁ μάρτυς Προκόπιος* (8) ἢ *ὁ μάρτυς Πρόβος* (80). τὸ *ἅγιος* μὲ τὴ σημερινὴ σημασία ἦταν ἀκόμη τότε νεωτερισμὸς ξένος πρὸς τὴν παράδοσι. ἀγνοεῖ δὲ καὶ τὸν πολὺ μεταγενέστερον ὅρο *ὅσιος*. συνηθέστερα λέει ἁπλῶς τὰ ὀνόματα *Θεόδωρος, Γεώργιος, Νέστωρ, Παντελεήμων,* χωρὶς κανένα ἐπίθετο. αὐτὸ δείχνει χρόνους πρὸ τοῦ 692, ὅταν τοὺς ἔλεγαν συχνὰ ἁπλῶς μὲ τ' ὄνομά τους, δὲν φαίνεται δὲ καθόλου νὰ γνωρίζῃ τὴν εἰκονομαχία. καὶ γνωρίζει ἐμπορία λειψάνων μόνο μαρτύρων, ποὺ δείχνει πάλι τὸ ἴδιο, καὶ φυσικὰ ἀγνοεῖ τελείως τὴ μεταγενέστερη χρῆσι φερτοῦ λειψάνου ὡς ἐγκαινίου. τὸ ποίημα εἶναι ἀποδεδειγμένως ἀρχαιότερο τοῦ 692.

Σήμερα ἡ ἐμπορία τῶν λειψάνων δὲν εἶναι ἁπλῆ, ὅπως κατὰ τὴ βυζαντινὴ καὶ συλλεκτική της μόνο περίοδο, ἀλλὰ διπλῆ. μία ἡ ἐμπορία τους ὡς συλλεκτικῶν κομματιῶν ἡ γνωστὴ καὶ ὡς βυζαντινὴ ἐμπορία, καὶ μία ἡ κατ' ἐξακολούθησι ἀργυρολογικὴ ἐκμετάλλευσί τους ὡς ἐκτιθεμένων σὲ προσκυνηματικὴ ἔκθεσι εἴτε τοπικῶς παραμόνιμη εἴτε καὶ περιοδεύουσα γιὰ προσκύνησι ἐπὶ πληρωμῇ, ἡ γνωστὴ καὶ ὡς παπικὴ ἐμπορία. ἡ πληρωμὴ δὲν γίνεται βέβαια ποτὲ μὲ εἰσιτήριο καὶ καθωρισμένη ταρίφα, ὁπότε δὲν θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ κοπῇ εἰσιτήριο ἀκριβώτερο ἀπὸ 20 €, ἀλλὰ μὲ εἰσφορὰ κατὰ προαίρεσι, ὁπότε ἡ κάθε προσκύνησι ἀποφέρει τοὐλάχιστο 100 €. ὅταν ἕνας προσκυνητὴς λειψάνων ἢ ἄλλων κειμηλίων σὰν τὰ λεγόμενα «Δῶρα τῶν μάγων» νὰ ποῦμε ἢ τὴ λεγόμενη «Τιμία Ζώνη» ἢ εἰδι-

κῶν εἰκονισμάτων –λέω εἰδικῶν, γιατὶ ὁ καθένας καταλαβαίνει ὅτι ἄλλο ἡ Παναγία τοῦ σπιτιοῦ ἢ τοῦ Πολυδένδρου κι ἄλλο ἡ Παναγία τῆς Τήνου ἢ τοῦ Ἄξιόν ἐστι κι ὅτι δὲν εἶναι ὅλες οἱ Παναγίες τὸ ἴδιο, καθὼς δείχνει σαφῶς καὶ ἡ συρροὴ προσκυνητῶν–, ὅταν, λέω, ἕνας τέτοιος προσκυνητὴς λειψάνων τὰ προσκυνάῃ, δὲν διανοεῖται ποτὲ νὰ τὰ προσκυνήσῃ, χωρὶς νὰ «ρίξῃ» κάτι στὸ γλωσσόκομο τῆς ἐπιχειρήσεως. προσκύνησι χωρὶς πληρωμὴ θὰ θεωροῦνταν αὐτόχρημα βλασφημία ἢ τοὐλάχιστο κολάσιμη γαϊδουριὰ κι ἀχαριστία καὶ ἱεροσυλία. καὶ φυσικά, ὅταν ἕνας ἔρχεται μαζὶ μὲ τὴ γυναῖκα του ἢ καὶ τὰ παιδιά του λ.χ. ἀπὸ τὰ Χανιὰ ἢ τὴν Καλαμάτα στὴ Θεσσαλονίκη γιὰ μιὰ τέτοια προσκύνησι, μὲ δαπάνες κομίστρων ξενοδοχείων κι ἐστιατορίων 3.000 €, δὲν θὰ «ρίξῃ» 1 €, ἀλλὰ τοὐλάχιστο 100 € κατὰ κεφαλήν. καὶ σ' ἕνα τέτοιο προσκύνημα, γιὰ τὸ ὁποῖο ἐπὶ ἕνα μῆνα, καὶ μὲ παρατάσεις ἐπὶ δύο μῆνες ἢ καὶ τρεῖς, δημιουργεῖται διανυκτερεύουσα καὶ ἀσφαλῶς διημερεύουσα οὐρὰ ἀναμονῆς παρατεταγμένη κατὰ δεκάδες ἢ εἰκοσάδες καὶ ἔχουσα μῆκος μέχρι 100 μέτρα, καὶ οἱ προσκυνήσεις γίνονται περίπου 10 στὸ λεπτό, καὶ «ρίχνονται» ἀπὸ 100 μέχρι καὶ 10.000 € γιὰ τὴν κάθε μία, γίνονται συνολικῶς μισὸ ἑκατομμύριο προσκυνήσεις καὶ εἰσπράττονται συνολικῶς ἀπὸ 50 ἑκατομμύρια € τοὐλάχιστο μέχρι καὶ 5 δισεκατομμύρια € τὸ πιθανό, τὰ ὁποῖα παίρνουν ἀπὸ μισὰ ὁ ἰδιοκτήτης τῶν λειψάνων μὲ τὸν ἰδιοκτήτη τοῦ ναοῦ - γκαλλερὶ τῆς ἐκθέσεως. ἀσφαλῶς ἕνας τόσος ὄγκος χρήματος ἔχει καὶ διαρροὲς πρὸς κάθε κατεύθυνσι. παίζονται τεράστια ποσά, τόσα ποὺ δὲν παίζονται πουθενὰ ἀλλοῦ, οὔτε στὸ ποδόσφαιρο (προπό), οὔτε σὲ ἱπποδρομίες, οὔτε σὲ ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες, οὔτε σὲ ἀθλητικὰ ἢ ἄλλης φύσεως λαχεῖα, οὔτε σὲ διάσημα καζίνα.

Ἔτσι καταλαβαίνει κανεὶς γιατί ὑπάρχει τόσος «ζῆλος» καὶ φανατισμὸς γύρω ἀπὸ τὰ λείψανα, τόσο ἐξαγριωμένη εὐλάβεια. ἂν δὲν καταλαβαίνῃ, ἂς διαβάσῃ στὶς Πράξεις (63,4-23) τὴν ὑπόθεσι μὲ τὸ Δημήτριο τὸν ἀργυροκόπο καὶ τὴ θρησκευτική του διαδήλωσι ἐναντίον τοῦ ἀποστόλου Παύλου, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Παῦλος παρὰ λίγο νὰ δολοφονηθῇ μὲ ὀχλοκρατικὸ λυντσάρισμα. νομίζω ὅτι κάτι θὰ καταλάβῃ. γιὰ μιὰ οἰκονομικὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν ἐμπορία αὐτὴ τῶν λειψάνων καὶ στὸ βιοτεχνικὸ εἰσόδημα τοῦ ἀργυροκόπου Δημητρίου καὶ τῆς συντεχνίας του, κατὰ τὴν ὁποία τὸ μηνιαῖο εἰσόδημα ἀπὸ τὰ λείψανα εἶναι τοὐλάχιστο χίλιες φορὲς μεγαλείτερο ἀπὸ τὸ ἐτήσιο εἰσόδημα τῶν εἰδωλολατρῶν ἀργυροκόπων, εἶναι εὐνόητο ὅτι θὰ μποροῦσαν νὰ φονευτοῦν μὲ ζηλωτικὸ λυντσάρισμα ὄχι μόνο ἕνας ἀπόστολος ἀλλὰ καὶ δώδεκα ἀπόστολοι μαζὶ μὲ 120 βοηθοὺς συναποστόλους των, ἂν οἱ λειψανᾶδες μυριστοῦν ὅτι κά-

ποιοι δὲν ἐγκρίνουν τὴν ἐπιχείρησί τους, ὅπως μυρίστηκε γιὰ τὸν Παῦλο ὁ ἀργυροκόπος Δημήτριος.

β'. Ὀστᾶ ὁποιαδήποτε
(ὁδηγίες γιὰ δαρβινιστάς)

Παρ' ὅλο ποὺ θεωρῶ τὸ δαρβινισμὸ μόνον ἕνα μάτσο σαχλαμάρες παθιασμένων βλακῶν, ἐν τούτοις δίνω στοὺς δαρβινιστὰς μερικὲς χρήσιμες ὁδηγίες γιὰ τὶς κατηγορίες τῶν ὀστῶν, τὴ συντήρησί τους, καὶ τὸν ἐξωραϊσμό τους· ἐπειδὴ ξέρω ὅτι εἶναι κι αὐτοὶ μανιώδεις συλλέκτες καὶ προσκυνηταὶ ὀστῶν.

1. Κατηγορίες ὀστῶν

Ἂς ὑποθέσουμε ὅτι ἔχετε τὰ ὀστᾶ ἑνὸς οὐραγκοτάγκου. τὰ ὀστᾶ τοῦ οὐραγκοτάγκου, ὅπως καὶ ὅλων τῶν ζῴων, διακρίνονται σὲ δυὸ κατηγορίες· σπογγώδη καὶ καλαμοειδῆ. σπογγώδη εἶναι τὰ πεπλατυσμένα (κρανίο, ὠμοπλάτες, λεκάνες), τὰ πλευρά, καὶ κάπως καὶ τὰ μικρὰ (σπόνδυλοι, καρποί, μετακάρπια, ταρσοί, μετατάρσια, φάλαγγες δακτύλων), ἐνῷ καλαμοειδῆ εἶναι τὰ ἐπιμήκη, ὅπως ἡ κάτω σιαγόνα, οἱ κλεῖδες, τὰ μηραῖα, οἱ βραχίονες, οἱ κνῆμες, καὶ οἱ πήχεις (κερκίδες καὶ ὠλένες). τὰ καλαμοειδῆ ὡς σκληρὰ κατὰ τὶς παρακάτω περιγραφόμενες ἐξεργασίες εἶναι λιγώτερο ἀπορροφητικὰ καὶ ὡς ἐπιμήκη δὲν εἶναι τόσο βολικὰ γιὰ ὀστεοθῆκες, ἐνῷ τὰ σπογγώδη εἶναι πολὺ ἀπορροφητικὰ καὶ ὡς μικρὰ βολεύονται σὲ ὀστεοθῆκες πολὺ καλλίτερα.

2. Ἀποστείρωσι καὶ συντήρησι

Παίρνουμε τὰ ὀστᾶ τοῦ οὐραγκοτάγκου, τὰ βράζουμε, τὰ καθαρίζουμε, καὶ τὰ στεγνώνουμε.

3. Χρῶσι

Ξαναβράζουμε τὰ ὀστᾶ μαζὶ μὲ ἄφθονα φυτὰ ἀπὸ κεῖνα πού, ὅταν βράζωνται, δίνουν ἁπαλὸ χλωμὸ χρῶμα (σαμουά). οἱ διάφορες βαφὲς τῶν πασχαλινῶν αὐγῶν ἔχουν πολλὰ νὰ διδάξουν γιὰ τὴ φάσι αὐτὴ τοῦ ἐξωραϊσμοῦ τῶν ὀστῶν. μετὰ τὴ χρῶσι τους στεγνώνουμε καὶ ξηραίνουμε τὰ βρασμένα ὀστᾶ ὅσο μποροῦμε περισσότερο, μέχρι νὰ γίνουν σὰ φρυγανισμένα. βλέπουμε ὅτι ἔχουν πλέον ἕνα χλωμὸ χρῶμα.

4. Ἀρωματισμός

Ξαναβράζουμε τὰ χλωμὰ καὶ φρυγανισμένα ὀστᾶ μέσα σὲ ἄρωμα καὶ στὸ τέλος τὰ στεγνώνουμε πάλι καὶ τὰ ξηραίνουμε. μοσχοβολοῦν ὅλα τους πολὺ ὄμορφα καὶ ἰδίως τὰ σπογγώδη μὲ τὴ μεγάλη ἀπορροφητικότητα. τὰ καλαμοειδῆ θὰ μοσχοβολοῦν γιὰ 500 περίπου χρόνια καὶ τὰ σπογγώδη γιὰ περίπου 1000. αὐτὸ ἔχει διαπιστωθῆ ἀπὸ ἄλλες παρόμοιες περιπτώσεις πολὺ ἀρχαιότερες

τοῦ δαρβινισμοῦ, τῶν ὁποίων οἱ σχετικὲς ἐξεργασίες χρονολογοῦνται περίπου ἀπὸ τὸ 350.

5. Στίλβωσι

Στὸ τέλος στιλβώνουμε τὰ χρωματισμένα κι ἀρωματισμένα λείψανα τοῦ οὐραγκοτάγκου μὲ κερὶ τρίβοντάς τα καὶ μὲ μάλλινο ὕφασμα, καὶ παίρνουν μιὰ ὄμορφη στιλπνὴ ὄψι. ἡ ὅλη θωριὰ καὶ αἴσθησι τῶν ὀστῶν γίνεται καθαρὴ χλωμὴ στιλπνὴ κι εὐωδιαστή, πολὺ ὡραία· γιὰ 1000 χρόνια τὰ σπογγώδη, εἴπαμε, γιὰ 500 τὰ καλαμοειδῆ.

Ἀσφαλῶς ὁ ἀνήξερος ἀπὸ τέτοιες μεθοδεύσεις, ἂν δὲν τοῦ φανερώσουμε ὅτι εἶναι ὀστᾶ οὐραγκοτάγκου ἢ ἀντιλόπης, δὲν καταλαβαίνει τίνος ζῴου εἶναι. θὰ πιστέψῃ ὅ,τι τοῦ ποῦμε. ἄλλος ἕνας λόγος ποὺ δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἔχετε ἐμπιστοσύνη στοὺς δαρβινιστάς.

γ'. Λείψανα ἀνθρώπων κοινά

Μετὰ τὸ 1900, καὶ πιὸ πολὺ μετὰ τὸν Α' παγκόσμιο πόλεμο (1914-18), κι ἀκόμη πιὸ πολὺ μετὰ τὸ Β' παγκόσμιο πόλεμο (1939-45), ποὺ παίρνουμε πολλὰ φάρμακα καὶ μάλιστα κι ἀντιβιωτικά, μὲ πολλοὺς τρόπους καὶ μάλιστα μ' ἐνέσεις, τὰ λείψανα πολλῶν ἀνθρώπων δὲν λιώνουν, ἢ λιώνουν σὲ 20 καὶ 30 χρόνια, καὶ δὲν μυρίζουν ἄσχημα, ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν φαρμάκων· αὐτὸ μπορεῖ νὰ συμβῇ καὶ στὰ δικά μου λείψανα, καὶ ἀσφαλῶς δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μᾶς ἀναγορεύσουν ἁγίους.

δ'. Δαιμονικὰ ταμποῦ

Ὑπάρχουν λέξεις, ποὺ ἦταν ἀρχικὰ γραμμένες στὰ περιθώρια χειρογράφων τῆς Βίβλου ἀπὸ τοὺς ἰδιοκτῆτες των ὡς προσωπικά τους ἑρμηνευτικὰ σημειώματα, οἱ ὁποῖες σὲ μεταγενέστερες ἀντιγραφὲς περάστηκαν κατὰ λάθος μέσα στὸ κείμενο, διότι στὰ χειρόγραφα βιβλία οἱ σημειώσεις τῶν ἀναγνωστῶν δὲν διέφεραν ὀπτικῶς ἀπὸ τὸ κείμενο τοῦ βιβλίου, ὅπως διαφέρουν στὰ δικά μας ἔντυπα βιβλία. κι αὐτὲς τὶς λέξεις, μὲ τὴν καλόπιστη κριτικὴ κειμένου ποὺ ἀσκοῦμε τώρα στὸν καιρὸ τῆς τυπογραφίας, τὶς βγάζουμε πάντα ἀπὸ τὸ κείμενο ὡς νόθες, ἐπειδὴ φυσικὰ δὲν ὑπάρχουν σ' ὅλα τὰ χειρόγραφα τῆς Βίβλου, ὅπως τὸ γνήσιο κείμενο, ἀλλὰ μόνο σ' ἐλάχιστα.

Ὑπάρχουν ψεύτικα κι ἀπόκρυφα λεγόμενα «Εὐαγγέλια», «Πράξεις», «Ἐπιστολές», «Προφητεῖες», «Ἀποκαλύψεις» καὶ ἄλλα τέτοια βιβλία, τῶν ἀποστόλων δῆθεν, πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὰ γνήσια καὶ ἀρκετὰ ἀρχαῖα, τοῦ Γ' αἰῶνος ἤδη μερικά, ἀλλὰ μὲ τὸν ἐπιστη-

μονικὸ ἔλεγχο, ποὺ ἑστιάζεται κυρίως στὸ ὅτι τὰ βιβλία αὐτὰ δὲν ἦταν στὴν ἐκκλησία δεκτὰ ἀδιαλείπτως καθ' ὅλες τὶς ἐποχὲς ἀπὸ τὸν Α' αἰῶνα μέχρι σήμερα, καὶ δὲν εἶναι κείμενα τῶν ἀποστολικῶν χρόνων, ἀλλὰ μεταγενέστερα, καὶ γράφουν ἀνοησίες, τ' ἀπορρίπτουμε ὡς βιβλία νόθα καὶ κακόδοξα καὶ πονηρῆς σκοπιμότητος. ἄσκησαν τέτοια ἐπιστημονικὴ κριτικὴ ἤδη ὁ Μελίτων Σάρδεων τὸ ἔτος 160 καὶ ὁ Μ. Ἀθανάσιος τὸ 367.

Ὑπάρχουν ἑκατοντάδες «συγγράμματα τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας» δῆθεν καὶ ἰδίως τοῦ «Χρυσοστόμου», τὰ ὁποῖα κρίνουμε νόθα κι ἀπορρίπτουμε· ἀποφεύγουμε νὰ τὰ ἐκδίδουμε, ἂν καὶ ἔχουν ἐκδοθῆ ἅπαξ ἐντύπως, καὶ δὲν τὰ μεταφράζουμε ποτέ, κι ὅταν λέμε ὅτι εἶναι νόθα καὶ ψευδεπίγραφα, μᾶς πιστεύουν ὅλοι.

Ἀκολουθώντας τὴ συμβουλὴ τοῦ ἀποστόλου Παύλου «Ὅλα νὰ τὰ ἐλέγχετε *(δοκιμάζετε)*, καὶ νὰ κρατᾶτε τὸ καλό» (Α' Θε 10,5), τὰ περνοῦμε ὅλ' ἀπὸ κόσκινο, λέξεις τοῦ κειμένου, βιβλία ὁλόκληρα ποὺ φέρονται ὡς Ἁγία Γραφή, βιβλία ποὺ φέρονται ὡς πατερικά, δοξασίες ποὺ διεισδύουν ἀνάμεσα στὶς ἀλήθειες ποὺ πιστεύουμε, τὰ πάντα περνοῦν ἀπὸ κόσκινο· ἐκτὸς ἀπὸ τὰ λείψανα ποὺ δὲν μιλᾶνε κιόλας, ὅπως μιλοῦν ὅλα τὰ παραπάνω. ὅσα εἶναι «λόγος», μποροῦν καὶ πολλοὶ μὴ εἰδικοὶ νὰ τὰ καταλάβουν, χοντρικὰ τοὐλάχιστον, ὅτι δὲν εἶναι γνήσια, ὅταν δὲν εἶναι. τὰ λείψανα ποὺ δὲν μιλοῦν, καὶ χρειάζονται γι' αὐτὸ πολὺ περισσότερο ἔλεγχο καὶ πολὺ περισσότερη ἀμφιβολία κι ἐπιφύλαξι, καί, προκειμένου γι' αὐτά, ὁ λαὸς πρέπει νὰ ἔχῃ πολὺ περισσότερη ἐμπιστοσύνη στοὺς εἰδικούς, καὶ ποὺ στὸ κάτω κάτω δὲν ἔχασε καὶ τίποτε ἡ ἐκκλησία, ἂν τὰ γνήσια λείψανα κάποιου ὄντως ἁγίου δὲν προσκυνηθοῦν, ἀλλὰ ταφοῦν πάλι, γιὰ νὰ μείνουν ἥσυχα στὸν τάφο τους, τὰ λείψανα δὲν ἐλέγχονται ποτὲ ἀπὸ κανέναν. εἶναι ταμπού. καὶ μόνο ἡ πρότασι κάποιου γιὰ κάποιον ἔλεγχο, μπορεῖ νὰ τὸν στιγματίσῃ γιὰ πάντα ὡς αἱρετικό · θυμώνουν πολὺ οἱ χρῆστες τῶν λειψάνων, οἱ ὁποῖοι μὲ «καλὸ» ἢ μὲ κακὸ σκοπὸ εἶναι πάντοτε ἀργυρολόγοι. συμπεριφέρονται πάντοτε ὡς ἰδιοκτῆτες τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς πίστεως καὶ τῆς σωτηρίας ὅλων ἰδιοκτῆτες, ἀπειλητικοὶ καὶ πῦρ πνέοντες ἀπὸ τὰ ῥουθούνια τους, ἕτοιμοι νὰ στείλουν στὴν κόλασι τὸν καθένα ποὺ θὰ πῇ «Ἂς κάνουμε μιὰ ἱστορικὴ ἐξέτασι, γιὰ νὰ δοῦμε ἂν πράγματι τὰ βουβὰ αὐτὰ λείψανα εἶναι τοῦ ἁγίου ποὺ λέγονται», ἢ «Ἂς κάνουμε μιὰ βιολογικὴ ἐξέτασι, γιὰ νὰ δοῦμε ἂν πράγματι εἶναι ὀστᾶ ἀνθρώπου», ἢ «Πῶς μποροῦμε νὰ πιστεύουμε ὅτι εἶναι τοῦ Τάδε ἁγίου ὀστᾶ τὰ ὁποῖα διανυκτέρευσαν ἔστω καὶ μιὰ βραδιὰ στὸ σπίτι κάποιου ἰδιώτου;», ἢ «Καὶ ἂν στὸ κάτω κάτω εἶναι ὀστᾶ ἁγίου, γιατί πρέπει νὰ προσκυνοῦνται, ὅταν τέτοια ἐντολὴ ἢ παράδοσι ἢ

συνήθεια δὲν μᾶς ἄφησαν ὁ Κύριος καὶ οἱ ἀπόστολοι», ὅταν στὴν περίπτωσι ποὺ Ἰουδαῖοι εἰρωνεύτηκαν τοὺς Χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι περιμάζεψαν ἀπὸ τὸν τόπο τοῦ μαρτυρίου τὰ ὀστᾶ τοῦ Πολυκάρπου, ποὺ τὸ 156 κάηκε ζωντανός, γιὰ νὰ τὰ θάψουν, καὶ εἶπαν γι' αὐτοὺς συκοφαντικὰ καὶ χολερικὰ ὅτι «Τώρα θ' ἀρχίσουν νὰ προσκυνοῦν τὸν Πολύκαρπο», οἱ Χριστιανοὶ ἀποτροπιάστηκαν; μεταφράζω τὸ σχετικὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ Μαρτύριον τοῦ Πολυκάρπου (§17-18).

17. Ὁ δὲ ἀντίζηλος (διάβολος)...μηχανορράφησε, νὰ μὴν μπορέσουμε μήτε τὸ σῶμα του νὰ πάρουμε, ἂν καὶ πολλοὶ ἐπιθυμοῦσαν νὰ τὸ κάνουν αὐτό, γιὰ νὰ πιάσουν τὸ ἅγιο σῶμα του. γι' αὐτὸ ἔσπρωξε τὸν Νικήτη, τὸν πατέρα τοῦ Ἡρώδου καὶ ἀδερφὸ τῆς Ἄλκης, νὰ πάῃ νὰ πῇ στὸν ἄρχοντα νὰ μὴ δώσῃ τὸ σῶμα του. «Γιὰ νὰ μὴν παρατήσουν», λέει, «τὸν ἐσταυρωμένο κι ἀρχίσουν νὰ σέβωνται αὐτόν». οἱ Ἰουδαῖοι, ποὺ μᾶς παρακολουθοῦσαν, πῶς περιμέναμε νὰ πάρουμε ἀπὸ τὴ φωτιὰ τὸ σῶμα, τὰ ἔλεγαν αὐτὰ καὶ τὰ ξανάλεγαν, γιατὶ δὲν ξέρουν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν ἐμεῖς νὰ παρατήσουμε τὸ Χριστό, ... οὔτε νὰ σεβαστοῦμε κάποιον ἄλλον. φυσικὰ αὐτὸν προσκυνοῦμε, ποὺ εἶναι υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἐνῷ τοὺς μάρτυρες τοὺς ἀγαποῦμε ὡς μαθητὰς καὶ μιμητὰς τοῦ Κυρίου καὶ τὸ ἀξίζουν, ἀφοῦ τόσο πολὺ ἀγάπησαν τὸ βασιλέα καὶ διδάσκαλό τους. μακάρι νὰ γίνουμε κι ἐμεῖς κοινωνοὶ τῆς πρακτικῆς των καὶ συμμαθηταί τους.

18. Ὁ ἑκατόνταρχος λοιπόν, ὅταν εἶδε τὴν πεισματικὴ προσπάθεια τῶν Ἰουδαίων, τὸν ἔβαλε στὴ μέση (τῆς φωτιᾶς) καὶ τὸν ἔκαψε, ὅπως τὸ συνηθίζουν. ἔτσι κι ἐμεῖς στὸ τέλος πήραμε τὰ ὀστᾶ του, τὰ πολυτιμότερα ἀπὸ χρυσὸ καὶ πολύτιμα πετράδια, καὶ τὰ θάψαμε ὅπου ἦταν προγραμματισμένο. 2. μακάρι δὲ νὰ δώσῃ ὁ Κύριος νὰ μποροῦμε, ὅσο γίνεται, νὰ μαζευόμαστε ἐκεῖ, ποὺ τὸν θάψαμε, μὲ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι καὶ νὰ θυμούμαστε τὴ γενέθλια ἡμέρα τοῦ μαρτυρίου του, τόσο γιὰ νὰ θυμούμαστε αὐτοὺς ποὺ μαρτύρησαν στὸ παρελθόν, ὅσο καὶ γιὰ ν' ἀσκοῦνται καὶ νὰ ἑτοιμάζωνται αὐτοὶ ποὺ πρόκειται νὰ μαρτυρήσουν στὸ μέλλον.

Εἶναι συγκλονιστικό. οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ τῆς ἐποχῆς τῶν διωγμῶν καὶ τῶν μαρτύρων, ἀντιμετωπίζοντας κάθε μέρα τὴν πιθανότητα νὰ συλληφθοῦν καὶ νὰ ἐκτελεστοῦν, θάβουν κάπου κρυφὰ τὸ μάρτυρα –*ὅπου καὶ ἀκόλουθον ἦν*, λένε κωδικὰ καὶ συνθηματικά–, γιὰ νὰ ἐπισκέφτωνται τὸν τάφο του κρυφὰ καὶ νὰ παίρνουν θάρρος, κουράγιο, καὶ μαθήματα, χωρὶς νὰ τοὺς βρίσκουν οἱ καταδότες Ἰουδαῖοι ποὺ τοὺς παρακολουθοῦν συνεχῶς *(τηροῦσιν)*. ἐκεῖ στὸ κρυφὸ μέρος ἔχουν θάψει τὰ ὀστᾶ του ποὺ περιμάζεψαν κρυφὰ καὶ μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς των ἀπὸ τὴ στάχτη, ὅπου ἔκαψαν τὸ

σῶμα του οἱ δήμιοι. (οἱ ἀρχαῖοι, ὅπως φαίνεται κι ἀπὸ τὶς ἀρχαῖες μαρτυρίες γιὰ τὴν καῦσι τῶν νεκρῶν, ὅπως τοῦ Πατρόκλου στὴν Ἰλιάδα (Ψ), ἢ ἀργότερα τοῦ Μακεδόνος βασιλέως Φιλίππου καὶ τοῦ Ἡφαιστίωνος, δὲν διέθεταν τόσο δυνατὴ φωτιὰ ποὺ νὰ μπορῇ ν' ἀποτεφρώσῃ καὶ τὰ ὀστᾶ, τὰ ὁποῖα περιμάζευαν ἀπὸ τὴ στάχτη, τὰ ἔπλεναν μὲ κρασί, τὰ ἔβαζαν σὲ μιὰ λάρνακα, κι ἔθαβαν τὴ λάρνακα σὲ τάφο), καμμία συντήρησι ἀτάφων ὀστῶν δὲν βλέπουμε στὴν περίπτωσι τοῦ Πολυκάρπου, καμμία προσκύνησί τους, οὔτε φιλιὰ καὶ ἀσπασμούς, τίποτε ἀπὸ τὰ μεταγενέστερα τῆς ἀκίνδυνης καὶ ἄνετης ἀλλὰ καὶ ἀμφίβολης γι' αὐτὸ χριστιανικῆς ζωῆς. καὶ τοὺς μάρτυρες, τοὺς πιὸ βέβαιους καὶ μεγάλους ἁγίους, οἱ Χριστιανοὶ ἁπλῶς τοὺς *ἀγαπῶσι*. σὲ καμμιὰ περίπτωσι δὲν λὲν γι' αὐτοὺς τὰ ῥήματα *σεβόμεθα, τιμῶμεν, προσκυνοῦμεν, λατρεύομεν*. ἀκόμη καὶ γιὰ τὸ κακεντρεχῶς συκοφαντικὸ *μὴ τοῦτον ἄρξωνται σέβεσθαι* (17,2) τῶν Ἰουδαίων καταδοτῶν ἀπαντοῦν ὅτι πλὴν *τοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ εἶναι ἀδύνατον σέβεσθαι ἕτερόν τινα ἢ προσκυνεῖν* (17,2-3)· ἄπαγε τῆς βλασφημίας! ἐπισημειώνω ὅτι τὸ κείμενο εἶναι γραμμένο ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου Πίου τὸ 156.

Ἀλλὰ ποῦ ν' ἀκούσουν οἱ σημερινοὶ ταλιμπὰν καὶ νὰ συνετιστοῦν! δὲν μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς τίποτε μπροστὰ σ' αὐτοὺς τοὺς δημίους –τοὺς συλλέκτες ὀστῶν, τοὺς ἀργυρολόγους τῶν λειψάνων ἐννοῶ, ποὺ τὰ κρατοῦν ἄταφα οἱ τυμβωρύχοι–, γιατὶ τὸ καπηλικὸ καὶ κερδοσκοπικὸ βλέμμα τους ἀγριεύει ἀπὸ δαιμονικὸ ζῆλο, ποὺ τοὺς διακατέχει σὰ ντοπαμίνη, καὶ βγάζουν ἀπειλητικὲς φλόγες ἀπὸ τὰ ῥουθούνια τους οἱ λαοπλάνοι, οἱ ἰδιοκτῆτες τῆς ὀρθοδοξίας, ὅπως φρονοῦν. ἂν προτείνῃς «Γνήσια καὶ νόθα λείψανα, ὅ,τι κι ἂν εἶναι τέλος πάντων, νὰ ταφοῦν μὲ εὐγένεια εὐλαβικὰ σ' ἕναν τάφο, καὶ νὰ ἡσυχάσουν κι αὐτὰ καὶ οἱ ἁπλοϊκοὶ Χριστιανοί», θὰ σὲ θεωρήσουν ἱερόσυλο καὶ βλάσφημο αὐτοὶ οἱ κερδίζοντες ἀπὸ τὰ λείψανα, οἱ ἀνευλαβεῖς ἀργυρολόγοι, οἱ βλάσφημοι καὶ θεοστυγεῖς καταπατηταὶ τῆς ἀρχικῆς κι ἁγνῆς κι ἀνόθευτης Χριστιανικῆς πίστεως, οἱ «σιχαμεροὶ κοκκαλᾶδες» ὅπως τοὺς χαρακτηρίζει ἕνας ἐπίσκοπος.

Ἄρχισαν νὰ μοσχοβολοῦν τὰ λείψανα καὶ κυρίως τὰ πορτοφόλια τῶν συλλεκτῶν τους ἀπὸ τὸ δεύτερο μισὸ τοῦ Δ' αἰῶνος, ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίου, τοῦ ἀρειανοῦ καὶ δολοφόνου τῶν δυὸ ἀδερφῶν του καὶ συναυτοκρατόρων του, τοῦ φονικοῦ διώκτου τοῦ Μ. Ἀθανασίου, ὅπως ἐξέθεσα σὲ ἄλλο κείμενο. ὁ ἀρειανὸς ἐκεῖνος καὶ διώκτης τῶν Χριστιανῶν ἀνακάλυψε τὰ λείψανα καὶ τὴ χρῆσι τους καὶ κυρίως τὴν ἐμπορία τους, στὴν ὁποία ἦταν ὁ φιλάργυρος πρῶτος μέτοχος. ἐκεῖνος ὁ παράφρων κι ἀδερφοκτόνος αἱρετικὸς διέταξε πρῶτος νὰ μοσχοβολοῦν τὰ λείψανα τῶν ἁγίων γύρω στὸ 350.

Ξέρω ἕναν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος πρὶν ἀπὸ 42 χρόνια, φοιτητὴς ὤν, ἔκανε τὸ ἑξῆς. ἀπὸ ἕναν πρόσφατο πτυχιοῦχο τῆς ἰατρικῆς πῆρε ἕνα παλιὸ κρανίο τῆς ἄχρηστης πιὰ ἀνατομικῆς του συλλογῆς ὀστῶν καὶ τὸ ξέρανε στὸν ἥλιο γιὰ πολὺν καιρό· τὸ σπογγῶδες στὴν ἐσωτερική του μᾶζα κόκκαλο ἔγινε κατάξηρο. ἔπειτα τὸ ξηρὸ ἐκεῖνο κόκκαλο τὸ ἔβρασε ἐπὶ ὧρες μέσα σὲ νερὸ καὶ ἄρωμα, καὶ πάλι τὸ ξέρανε ὅπως ἦταν πρὶν βράσῃ. τὸ ἔκανε νὰ μοσχοβολάῃ γιὰ 500 ἢ 1000 χρόνια. κι ἔπειτα φώναξε πολλοὺς θρησκολήπτους, τοὺς εἶπε ὅτι εἶναι «ἅγιο λείψανο», κι ἐκεῖνοι ἔκαναν γονατιστοὶ τὸ σταυρό τους καὶ τὸ προσκυνοῦσαν. κι ἔπειτα τοὺς εἶπε τὴν ἀλήθεια, κι ἐκεῖνοι ἐξωργίστηκαν. τοὺς εἶπε· «Σᾶς τὸ χαρίζω, ἂν δὲν μοσχοβολάῃ μέχρι τὰ βαθειὰ γεράματά σας, νἀρθῆτε νὰ μὲ φτύσετε», ἦταν ὅλοι φοιτηταί. τὸν ῥώτησα ἀπὸ ποῦ ἐμπνεύστηκε αὐτὸ ποὺ ἔκανε καὶ μοῦ εἶπε· «Ἀπὸ τὰ σπογγώδη κι ἀρωματικὰ ἀποσμητικὰ ποὺ κρεμᾶμε μέσα στ' αὐτοκίνητα· μοσχοβολοῦν ἕνα χρόνο».

Δὲν θυμοῦμαι κανέναν νὰ μοῦ ἔκανε τὴν παρατήρησι «Γιατί βγάζεις ἀπὸ τὸ ἱερὸ κείμενο τὴν τάδε λέξι;» ἢ «Γιατί ἀπορρίπτεις τὸ τάδε Εὐαγγέλιον ὡς ἀπόκρυφο;» ἢ «Γιατί λὲς ψευδεπίγραφο τὸ τάδε ἔργο ποὺ φέρεται ὡς τοῦ Χρυσοστόμου;» ἢ «Γιατί τὴν τάδε δοξασία τὴ λὲς προτεσταντικὴ καὶ τὴν ἀπορρίπτεις;». νιώθω τὴν ἐμπιστοσύνη τους, ἂν ὅμως πῶ κάτι γιὰ τὰ λείψανα, λ.χ. «Ἂν εἶναι ὄντως τοῦ τάδε ἁγίου», ξεσηκώνεται θύελλα· νιώθω τὸ δαιμόνιό τους νὰ μὲ ἀπειλῆ. ἂν πῶ δὲ «Καὶ τί τὰ θέλω τὰ λείψανα τῶν ἁγίων; ἔχω τὸ ἀσύγκριτα ἀνώτερο αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ποὺ κοινωνῶ ὅποτε θέλω», τότε τὸ δαιμόνιό τους θὰ μοῦ γρύξῃ τὰ δόντια. κι ἂν τολμήσω ν' ἀμφισβητήσω τὸ δόγμα τοῦ πάπα τῆς Ῥώμης γιὰ τοὺς ἁγίους, καὶ πῶ τὰ ὀρθόδοξα, πρῶτον μὲν ὅτι καὶ οἱ ἅγιοι ὅλοι ἄνθρωποι ἦταν, τόσο ἁμαρτωλοὶ καὶ μὲ τόσο λίγα κι ἀνεπαρκῆ γιὰ τὴ σωτηρία τους καλὰ ἔργα, ποὺ ἦταν ἀδύνατο νὰ σωθοῦν, καὶ μόνο ἄξιοι γιὰ τὴν κόλασι ἦταν, ἀλλὰ χαριστικὰ μόνο τοὺς ἔσωσε ὁ ἐλεήμων καὶ φιλεύσπλαχνος Κύριος, ὅπως καὶ ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς σῳζομένους, καὶ δεύτερον ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσκυνοῦμε ὄχι μόνο τοὺς ἁγίους ποὺ ὑπῆρξαν ἁμαρτωλοί, ἀλλ' οὔτε καὶ τοὺς ἀναμαρτήτους ἀγγέλους, διότι, ὅταν κάποτε δύο φορὲς ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης πῆγε νὰ προσκυνήσῃ τὸν ἄγγελο, ποὺ τοῦ ἐξηγοῦσε τὰ ὁράματα τῆς Ἀποκαλύψεως, ἔντρομος ὁ ἄγγελος τὸν ἅρπαξε καὶ τὸν σήκωσε ὄρθιο λέγοντάς του· «Κύττα, τί πᾷς νὰ κάνῃς ἐκεῖ; μὴ μὲ προσκυνᾷς· εἶμαι δοῦλος σὰν κι ἐσένα· τὸ θεὸ μόνο θὰ προσκυνᾷς» (Ἀπ 32,13-14· 38,3-4), τότε θὰ δαιμονιστοῦν ὅλοι τους καὶ θὰ μὲ λιθοβολήσουν. πρόκειται γιὰ δαιμονισμένους. κι ἂν πῶ καὶ τὸ ἄλλο ὀρθόδοξο, ὅτι ὁ Κύριος καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ Χριστιανοὶ

ὅλοι τῶν τεσσάρων πρώτων αἰώνων μέχρι τὸ θάνατο καὶ τὴ μετὰ θάνατο ἀποκατάστασι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ χρυσοστόμου (407-430) δὲν ξεχώριζαν ποτὲ σὲ τίποτε Χριστιανοὺς ἁπλοῦς καὶ Χριστιανοὺς ἁγίους, οὔτε ἐν ζωῇ οὔτε μετὰ θάνατον, κι ὅτι αὐτὴ ἡ διάκρισι σὲ δύο τάξεις σῳζομένων εἶναι πονηρὸ ἐφεύρημα ποὺ προέκυψε μετὰ ἀπ' αὐτὸν τὸν ἐπονείδιστο καιρὸ τῆς δολοφονίας καὶ τοῦ μετὰ θάνατον κατατρεγμοῦ τοῦ μάρτυρος Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐπειδὴ ὁ δολοφόνος του Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ὁ οὐσιαστικὸς πρόεδρος τῆς «οἰκουμενικῆς» τάχα συνόδου ποὺ καθῄρεσε καὶ ἀφώρισε τὸν μάρτυρα, μετὰ ἀπὸ πολλὴ πίεσι καὶ κατακραυγὴ ὅλης τῆς Χριστιανωσύνης δέχτηκε νὰ ἐγγραφῇ πάλι ὁ μάρτυς Ἰωάννης ὁ χρυσόστομος στοὺς καταλόγους τῶν Χριστιανῶν, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ λέγεται ἅγιος, ὅτι αὐτὸ συνέβη 23 χρόνια μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Χρυσοστόμου· διότι ὁ δήμιος Κύριλλος ἦταν πολιτικὰ πανίσχυρος καὶ τὸν ἔτρεμε κι ὁ αὐτοκράτορας· καὶ ἤθελε τὸ «ἅγιος» μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του, κι ἂν πῶ καὶ ὅτι ὅλοι οἱ ἐνσυνείδητοι Χριστιανοὶ εἶναι ἅγιοι, σὰν τὸν ἅγιο Ἀθανάσιο τὸν μέγα καὶ σὰν τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ χρυσόστομο, κι ὅτι ἂν δὲν εἶναι ἅγιοι, δὲν εἶναι οὔτε καὶ Χριστιανοί, κι ὅτι τὸ ὄνομα «Χριστιανὸς» εἶναι πολὺ ἀνώτερο ἀπὸ τὸ «ἅγιος», ἀφοῦ, ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὸ πρώην ὄνομά τους *ἅγιοι* (Πξ 27,1) θεωρήθηκε ἀνεπαρκές, ὠνομάστηκαν *Χριστιανοί* (Πξ 31,10), κι ὅτι ἅγιοι δὲν εἶναι ἐκεῖνοι μόνο ποὺ ἀρνοῦνται τὴν ἰδιότητα τοῦ Χριστιανοῦ, τότε εἶναι ποὺ ἢ θὰ μὲ κατασπαράξουν ἢ θὰ διαραγοῦν οἱ ἴδιοι. Κύριε, σὲ τί καιροὺς φτάσαμε καὶ σὲ τί κατάντια ξεπέσαμε;!

Ἂν ἔρθῃ σήμερα ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὰ μέρη μας, ὅπου θεμελίωσε τὴ Χριστιανικὴ πίστι καὶ ἐκκλησία καί, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὄνομα *Χριστιανοί*, διαγνώσῃ τί φρονοῦμε κι ἀκούσῃ τί λέμε καὶ πῶς λατρεύουμε, καὶ δῇ τί κάνουμε, θὰ ῥωτήσῃ· «Ποιά θρησκεία εἶναι;». καὶ μήπως γιὰ τὰ χρόνια μας εἶπε ὁ Κύριος ἐκεῖνο τὸ τρομακτικὸ *Πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;*

43. Νεκρώσιμες ἀκολουθίες

Οἱ λεγόμενες «Νεκρώσιμες ἀκολουθίες» ἢ ἀκριβέστερα *Ἐξόδιοι ἀκολουθίαι*, ἀπὸ τὶς ὁποῖες καὶ ἡ κηδεία λέγεται στὴ λαϊκὴ γλῶσσα μέχρι σήμερα *ἐξόδιον* ἢ *ξόδι*, ψάλλονται ἐν μέρει σ' ἐπανάληψι καὶ

ὡς «Ἐπιμνημόσυνες δεήσεις ἢ ἀκολουθίες». στὴν ἀρχὴ δὲν ἦταν οὔτε νεκρώσιμες κι ἐπικήδειες οὔτε ἐπιμνημόσυνες. ἦταν ἁπλῶς ᾀσματικοὶ κανόνες καὶ εὐχές, ποὺ οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι, ὅταν ἦταν γέροντες ἢ βαριὰ ἄρρωστοι καὶ ἦταν βέβαιοι ὅτι δρομολογήθηκε ἤδη ἡ ἔξοδός τους ἀπὸ τὴ ζωὴ αὐτὴ *(ἐξόδιον)* κι ὅτι πλησιάζουν πρὸς τὸ θάνατο, μελετοῦσαν ἔψαλλαν κι ἀπήγγελλαν ἐν μετανοίᾳ καὶ ταπεινοφροσύνη, προπαρασκευαζόμενοι ἔτσι γιὰ τὴ μετάβασί τους στὴ μεταθανάτια ζωή.

Ὑπάρχουν ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα *ἐξόδιοι ἀκολουθίαι* διάφορες· γιὰ κληρικούς, γιὰ λαϊκούς, γιὰ μοναχούς, γιὰ νήπια· πολὺ συγκινητικὲς εἶναι οἱ τελευταῖες. ἔχω ἀκούσει μόνο, χωρὶς νὰ ἔχω δῆ καὶ διαβάσει, καὶ ἀκολουθία τέτοια γιὰ γυναῖκες. ἂν παρατηρήσῃ κανεὶς προσεκτικὰ τόσο τὰ ποιητικά τους μέρη ὅλα καὶ ὁλόκληρα ὅσο κι ἀπὸ τὰ πεζὰ ὡρισμένα, βλέπει ὅτι εἶναι διατυπωμένα σὲ πρῶτο πρόσωπο· μιλάει δηλαδὴ κατ᾽ εὐθεῖαν στὸ θεὸ αὐτὸς ποὺ θὰ πεθάνῃ. καὶ μόνο λίγες ἀπὸ τὶς πεζὲς εὐχὲς εἶναι διατυπωμένες σὲ τρίτο πρόσωπο· μιλάει δηλαδὴ ὁ ἱερεὺς στὸ θεὸ γιὰ τὸ νεκρό. δίνω δύο κείμενα σὲ πρῶτο πρόσωπο.

Τοῖς τοῦ βίου τερπνοῖς ἐνητένιζον
λογισμῷ θεωρῶν τὰ γινόμενα,
καὶ σκοπήσας αὐτῶν τὸ ἐπώδυνον
τὴν ζωὴν τῶν βροτῶν ἐταλάνισα.

εἶναι ἀπὸ τὸν Ἐξόδιον ᾀσματικὸν κανόνα τοῦ Ῥωμανοῦ τοῦ μελῳδοῦ (τοῦ F᾽ αἰῶνος). καὶ τὸ μεταγενέστερο·

Ὁ πάλαι με ἐκ μὴ ὄντων πλάσας με
καὶ εἰκόνι σου θείᾳ τιμήσας,
παραβάσει ἐντολῆς δὲ πάλιν με ἐπιστρέψας
εἰς γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθην,
εἰς τὸ καθ᾽ ὁμοίωσιν ἐπανάγαγε,
τὸ ἀρχαῖον κάλλος ἀναμορφώσασθαι.

εἶναι κείμενο παρομοίου Ἐξοδίου ᾀσματικοῦ κανόνος, πιθανῶς τοῦ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ ἢ τοῦ Κοσμᾶ τοῦ μελῳδοῦ, δηλαδὴ τοῦ Η᾽ αἰῶνος.

Ὅλα τὰ ἐξόδια, ὅσα εἶναι διατυπωμένα σὲ πρῶτο πρόσωπο, εἶναι ἀρχαῖα, γραμμένα μεταξὺ F᾽ καὶ ΙΑ᾽ αἰῶνος, καί, ὅπως εἶπα, εἶναι μόνον *ἐξόδια*, δηλαδὴ ᾄσματα καὶ εὐχὲς ποὺ διάβαζαν ἔψαλλαν κι ἀπήγγελλαν οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι, καθὼς ἔβλεπαν τὸ θάνατό τους νὰ πλησιάζῃ. ὡς ἐπικήδειες ἀκολουθίες χρησιμοποιήθηκαν, μετὰ κι ἀπὸ κάποια προσαρμογή, κατὰ τὴν παποκίνητη καὶ παποκρατούμενη φραγκοκρατία στὸ Βυζάντιο (1204-61) κι ἔπειτα, ὅταν δέχτηκαν καὶ τὶς προσθῆκες –κυρίως πεζὲς ἱερατικὲς

εὐχές– τὶς διατυπωμένες σὲ τρίτο πρόσωπο. τότε ἐπίσης ἄρχισαν νὰ ψάλλωνται ἐν μέρει σ' ἐπανάληψι ὡς ἐπιμνημόσυνες δεήσεις, ποὺ μυρίζουν παπικὸ καθαρτήριο κι ἐξυπηρετοῦν ἀποκλειστικῶς εἰσπρακτικοὺς σκοπούς.

Κηδεία σχεδὸν τελεστικὴ παρασκεύασαν οἱ παπικοὶ στὴ Δύσι ἤδη ἀπὸ τὸν Δ' αἰῶνα. στὴν Ἀνατολὴ τέτοια ἐμφανίζεται γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἀρχὴ τοῦ Ε' αἰῶνος σὲ παπικὸ συγκρότημα μοναστηριῶν ἀρρένων - θηλέων στὴ Βηθλεὲμ τῆς Παλαιστίνης, τῶν ὁποίων ἡγούμενοι ἦταν οἱ Λατῖνοι μοναχοὶ Ἱερώνυμος καὶ Παῦλα (Hieronymus, Epist. 108 PL 22,880 = Encomium Paulae· τὸ ἔργο αὐτὸ μετέφρασα ἀπὸ τὴ λατινικὴ στὴν ἑλληνικὴ ὁ ἴδιος, καὶ δημοσιεύτηκε στὸ Μητερικὸν τοῦ Δ. Τσάμη τὸ 1996, κι ἀργότερα στὶς Μελέτες μου, τεῦχος 13, σ. 195-256, Θεσσαλονίκη 2013). ὁ Ἱερώνυμος, ἐξυμνώντας τὴν ἀγαπημένη του Παῦλα περιγράφει καὶ τὴν κηδεία της. ἡ κηδεία δὲν ἦταν ἀκριβῶς τελεστικὴ οὔτε καθόλου ἱερατική. ἁπλῶς οἱ παριστάμενοι ἦταν σχεδὸν ὅλοι μοναχοὶ καὶ κάποιοι ἀπ' αὐτοὺς πρεσβύτεροι κι ἐπίσκοποι. αὐτοὶ οἱ τελευταῖοι δὲν ἦταν μοναχοί· διότι τότε ἀπαγορευόταν ἀκόμη νὰ γίνωνται κληρικοὶ οἱ μοναχοί. ἡ ἰδιότης τοῦ μοναχοῦ ἦταν κώλυμα γιὰ τὴν ἱερωσύνη. πρῶτος μοναχὸς ποὺ χειροτονήθηκε πρεσβύτερος, ἀλλὰ μὲ τὸν ὅρο νὰ μὴ λειτουργήσῃ ποτέ, ἦταν ὁ Ἱερώνυμος, καὶ αὐτὸς ἦταν στὴν κηδεία ἐκείνη ὁ μόνος ποὺ ἦταν καὶ μοναχὸς καὶ κληρικός. οἱ ἄλλοι κληρικοὶ στὴν κηδεία ἐκείνη ἦταν μόνο θεαταὶ ἐπισκέπτες, καὶ δὲν τέλεσαν τίποτε. οὔτε οἱ μοναχοὶ τέλεσαν τίποτε. ἁπλῶς ὅλοι ἀπήγγελλαν καὶ ἔψαλλαν καθ' ὅλο τὸ εἰκοσιτετράωρο πρὸ τῆς ταφῆς διαφόρους ψαλμούς, ὅπως κι ἐμεῖς, ἀκόμη καὶ οἱ λαϊκοί, τὸ βράδυ ποὺ ξενυχτοῦμε τὸ νεκρὸ στὸ σπίτι, διαβάζουμε τὸν ψαλμὸ 117, τὸν λεγόμενο *Ἄμωμον*, ὁ ὁποῖος ὅμως εἶναι *Ἀλφαβητάριο* γιὰ νήπια παιδιά. στὸν Ἱερώνυμο δὲν φαίνεται καμμία κυριολεκτικῶς ἱερατικὴ τελεστικὴ ἀκολουθία κηδείας.

Κηδεία μὲ τελεστικὴ ἀκολουθία τελούμενη ἀπὸ ἱερεῖς ἐδῶ στὴν Ἀνατολὴ ἀναφέρει κι ἐννοεῖ μετὰ ἕναν αἰῶνα, στὰ τέλη τοῦ Ε' αἰῶνος, ὁ αἱρεσιάρχης τῶν μονοφυσιτῶν Πέτρος Κναφεὺς (θ. 480) ὁ γνωστὸς κι ὡς Ψευδο-Διονύσιος συντάκτης τῶν ψευδεπιγράφων «ἀρεοπαγιτικῶν συγγραμμάτων», ὁ ὁποῖος τὴ θεωρεῖ καὶ *μυστήριον* μαζὶ μὲ τὴ μοναχικὴ κουρά (Ἐκκλ. ἱεραρχ. 6,32· 7,32· PG 3,533ab· 553cd). ὁ Πέτρος αὐτὸς ἢ Ψευδο-Διονύσιος ἵδρυσε καὶ ἄλλες πέντε τοὐλάχιστο ἀκολουθίες - μυστήρια - θεσμούς, δηλαδὴ συνολικῶς τοὐλάχιστο ἑφτά. φιλοδοξοῦσε νὰ διασκευάσῃ καὶ μεταποιήσῃ τὸ Χριστιανισμό. ἀπὸ τότε ἡ τελεστικὴ κηδεία μπῆκε μόνο σὲ μοναστήρια μὲ τὸ ἑξῆς νόημα· «Ἀφοῦ ὁ ἀποθανὼν δὲν διάβασε τὴν

«ἐξόδιον ἀκολουθίαν» ὁ ἴδιος μόνος του γιὰ προπαρασκευή του, νὰ τοῦ τὴ διαβάσουμε ἐμεῖς τώρα, ἔστω καὶ μετὰ τὸ θάνατό του, γιὰ νὰ μὴν πάῃ ἀδιάβαστος»· ὅπως δηλαδὴ οἱ παπικοὶ στὴ Δύσι βάπτιζαν πτώματα εἰδωλολατρῶν ἀντιπάλων τους, ποὺ εἶχαν σκοτωθῆ στὴ μάχη. εἶναι μιὰ πολὺ βολικὴ ἱεραποστολὴ γιὰ Χριστιανοὺς ποὺ ξέπεσαν σὲ ὀλιγοπιστία καὶ ἀπιστία καὶ εἶναι πιὰ ἀναξιόπιστοι κι ἀνίκανοι νὰ ἐκχριστιανίσουν ἔστω καὶ ἕναν ζωντανὸ ἢ ἐνήλικο ἄνθρωπο. ἢ ὅπως ἐδῶ σήμερα κατὰ τὸ νηπιοβαπτισμὸ ὁμολογεῖ τὴν ὁμολογία πίστεως ἀντὶ γιὰ τὸ βαπτιζόμενο βρέφος κάποιος ἄλλος. στὴν ἱεροποίησι καὶ τελεστικὴ μεταποίησι τῆς κηδείας συνετέλεσε καὶ τὸ ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ ἐπιτράπηκε σὲ μοναχοὺς νὰ χειροτονοῦνται κληρικοί. ἔτσι οἱ μοναχοὶ ἄρχισαν νὰ τελοῦν μεταξύ τους ἱερατικὲς κηδεῖες. αὐτὸ ἦταν τὸ πρῶτο ἀποτέλεσμα τοῦ νὰ καταπατηθῇ ὁ ὀρθόδοξος θεσμὸς νὰ μὴ χειροτονοῦνται κληρικοὶ οἱ μοναχοί. κατὰ τὸν 10ο αἰῶνα ἐπὶ Λέοντος 6ου Σοφοῦ ἡ αὐθαίρετη μοναχικὴ ἀκολουθία τῆς κηδείας ἐπιβλήθηκε στὴν ἐκκλησία. οἱ μοναχοὶ τὴν εἶχαν δασκαλευτῆ ἀπὸ τὸν κόλακά τους Ψευδοδιονύσιο ψευδαρεοπαγίτη (Ἐκκλησ. ἱεραρχ. 6,2· 7,2). καὶ κατὰ τὸν 13ο αἰῶνα, ἐπὶ φραγκοκρατίας καὶ παποκρατίας, μέρη τῆς ἀκολουθίας τῆς κηδείας ἐπιβλήθηκαν μὲ τὴν παπικὴ βία κι ὡς ἐπιμνημόσυνος ἀκολουθία. κι ἐν τέλει καὶ τὰ δυό, ἀκολουθία τῆς κηδείας καὶ μνημόσυνα, θεωρήθηκαν ὡς «πάτριοι θεσμοὶ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας» καὶ «ἱερὰ παράδοσις». ὅπως ἀκριβῶς κι ἂν συλλάβουν καὶ δέσουν κάποιον κι ἐπὶ ἕνα χρονικὸ διάστημα τοῦ κάνουν ἐνέσεις ἡρωΐνης, ἔπειτα, κι ἂν τὸν λύσουν καὶ τὸν ἐλευθερώσουν, ὄχι μόνο δέχεται τὴν ἡρωΐνη, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποζητάει σὰν τρελλός.

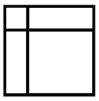

44. Μεταθανάτια ζωή

Ἐρωτήθηκα ἂν εἶναι ἀλήθεια ὅτι μετὰ τὸ θάνατο ἡ ψυχὴ ἐπὶ 3 ἡμέρες περνάει ἀπὸ τὰ τελώνια, ἐπὶ ἄλλες 6 περνάει ἀπ' ὅλα τὰ μέρη ὅπου ἔζησε, κι ἐπὶ ἄλλες 31 οἱ ἄγγελοι τὴν ξεναγοῦν στὸν παράδεισο καὶ στὴν κόλασι, κι ὅτι τότε, στὶς 40 μέρες, βγαίνει ἡ ἀπόφασι ἂν θὰ πάῃ στὸν παράδεισο ἢ στὴν κόλασι.

Καί ἀπαντῶ· Ὅλ' αὐτὰ εἶναι γραώδεις βλακεῖες μὲ πολλὴ εἰ-

σπρακτικὴ κουτοπονηριὰ μέσα. μὴν ξεχάσουν μερικοὶ τὸ τόσο κρίσιμο γιὰ τὸν ἀδερφό τους μνημόσυνο τῶν 40 ἡμερῶν, καὶ κάποιοι ἄλλοι χάσουν τὸ εἰκοσάρικο. ἡ ὅλη αὐτὴ ἀνόητη «δογματικὴ» φωνάζει ὅτι εἶναι ὑπόμνησι στοὺς ξεχασιάρηδες γιὰ τὸ εἰκοσάρικο. τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν λέει οὔτε ὑπαινίσσεται ἡ Ἁγία Γραφή. καὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ξέρῃ τέτοια μεταθανάτια πράγματα πέρα ἀπ' ὅσα λέει γι' αὐτὰ ἡ Βίβλος. ἀπ' ὅσα λέει ἡ Βίβλος, ὅταν πεθάνῃ ὁ ἄνθρωπος, ἡ ψυχή του *ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ* βρίσκεται ἐκεῖ ποὺ βρίσκεται, γιὰ νὰ ζήσῃ ἐκεῖ αἰωνίως ἀδιακόπως κι ἀμετατρέπτως, δηλαδὴ ἀδιαπτώτως ὁ σῳζόμενος, κι ἀβελτιώτως ἀναποδράστως καὶ χωρὶς καμμιὰ ἐλπίδα ὁ κολασμένος. οὔτε τελώνια οὔτε διόδια οὔτε ἐλεγκταὶ ὑπάρχουν, οὔτε ὁ ἀρχηγὸς τῶν δαιμόνων ὁ διάβολος ἔχει τὸν ἔλεγχο τῶν ψυχῶν, οὔτε ξέρει ποτὲ ποῦ βρίσκονται ἡ κάθε μιὰ ἀπ' αὐτές. αὐτὰ τὰ ξέρει καὶ τὰ ἐλέγχει μόνον ὁ θεός· καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ δίκαιοι τὰ μαθαίνουν βέβαια. ὅπως λέει ὁ Παῦλος (Ἑβ 14,45-46), πρὶν ἀπὸ τὴν κοινὴ ἀνάστασι οἱ ψυχὲς τῶν δικαίων δὲν ἔχουν τὴν τέλεια ἀμοιβή. εἶναι ὅμως πολὺ χαρούμενοι, ἐπειδὴ γνωρίζουν ποῦ ἐντάχθηκαν, νιώθουν ὅτι εἶναι ἀδιάπτωτοι, ἔχουν μὲ τὸν Κύριο καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἄλλους κεκοιμημένους δικαίους ἐπικοινωνία ἀσύγκριτα ἀνώτερη ἀπὸ κείνη ποὺ ἔχουν μεταξύ τους ὁποιοιδήποτε ζῶντες ἀκόμη ἐπάνω στὴ γῆ· κι ὅταν τοὺς ἐπιτρέπῃ ὁ Κύριος, ἐπικοινωνοῦν καὶ μὲ τοὺς ζῶντες (Δδ 54,17-28· Πα 1,16-18· Μθ 77,3-8· Λκ 92,3-7· Μρ 36,4-5). γιὰ τοὺς ἀντιθέτους λόγους οἱ ἄλλοι βρίσκονται σὲ θλῖψι καὶ ἀπελπισία, ποὺ δὲν ἔχει καμμιὰ διακοπὴ ἢ καλλιτέρευσι ποτὲ μὲ τίποτε οὔτε ἐλάχιστα οὔτε γιὰ ἕνα λεπτό (Λκ 84,6-15). μετὰ τὴν κοινὴ ἀνάστασι καὶ τὴ δευτέρα καὶ ἔνδοξη παρουσία τοῦ Κυρίου καὶ τὴν τελικὴ κρίσι, ἡ μακαριότης καὶ ἡ χαρὰ τῶν σωσμένων, ποὺ ἔχουν πιὰ ἄυλα καὶ τ' ἀναστημένα σώματά τους, εἶναι ἡ τέλεια. αὐτὰ γράφει καὶ διδάσκει ἡ Ἁγία Γραφή.

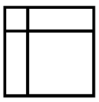

45. Μεταθανάτια αἰώνια σωτηρία καὶ αἰώνια κόλασι

Μεγάλο ζήτημα τὸ βάσει ποιοῦ κριτηρίου ὁ Χριστὸς ξεχώρισε στὸν ᾅδη, ποὺ κατέβηκε, τοὺς ἀξίους σωτηρίας καὶ τοὺς ἀναξίους, ἀφοῦ στὸν ᾅδη κριτήριο πίστεως ἢ ἁγνότητος ἢ δικαιοσύνης ἢ τα-

πεινοφροσύνης ἢ ἀγάπης δὲν ὑπῆρχε. ὁ θεὸς ἔχει, νομίζω, ἀπείρους τρόπους νὰ διακρίνῃ μὲ κάποιο κριτήριο τοὺς κρινομένους. ἕνας ἁπλὸς εἶναι κι ὁ ἀκόλουθος.

Στὴν κόλασι οἱ κολασμένοι δὲν ἐπικοινωνοῦν μὲ ἄλλο ὂν οὔτε μαθαίνουν ποτὲ κάποια πληροφορία· εἶναι μόνοι στὸ χάος γιὰ πάντα καὶ στὴν ἀπόλυτη ἄγνοια ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ἔχουν πεθάνει. αὐτὸ εἶναι τὸ κυριώτερο βασανιστήριο τῆς κολάσεως· αὐτὸ ποὺ ἀκόμη καὶ τὸν παράδεισο τὸν ἔκανε κόλασι, ὅταν ὁ Ἀδὰμ ἦταν μόνος, χωρὶς συντροφιὰ ἄλλου λογικοῦ ὄντος. αὐτὸ ποὺ κάνει καὶ τοὺς φυλακισμένους στὴν ἀπομόνωσι νὰ λαχταροῦν τὴ συντροφιὰ ἀκόμη κι ἑνὸς ποντικοῦ καὶ μιᾶς ἀράχνης ἢ σαρανταποδαρούσας, στὰ ὁποῖα καὶ δὲν μποροῦν νὰ βροῦν καμμιὰ παρήγορη ἐπικοινωνία, καὶ ποθοῦν, ὅπως κατατέθηκε ἀπὸ παθόντες, πότε νὰ ἔρθῃ ὁ βασανιστὴς νὰ τοὺς βασανίσῃ, γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ κάποιο πρόσωπο ἔστω καὶ τέτοιο, ἔστω καὶ ἔτσι.

Ὁ ᾅδης βέβαια δὲν ἦταν κόλασι χωρὶς καμμιὰ ἐπικοινωνία κι ἐλπίδα στοὺς αἰῶνες. ἦταν μιὰ κατάστασι ἀπραξίας καὶ ἀναμονῆς ὄχι χωρὶς κάποια ἐλπίδα γιὰ τοὺς δικαίους. γι' αὐτοὺς ὁπωσδήποτε ὁ παντοδύναμος παντοκράτωρ παντογνώστης καὶ καρδιογνώστης Κύριος ἤξερε ποιοί στὸν ᾅδη εἶναι οἱ ὑπάρξαντες δίκαιοι, παρ' ὅλο τὸ τεράστιο πλῆθος των. κι ὅταν κατέβηκε στὸν ᾅδη ἐπικοινώνησε μ' ὅλους αὐτοὺς καὶ τοὺς κάλεσε στὴν πίστι στὸ πρόσωπό του μὲ κήρυγμα τεκμηριωμένο (Α' Πε 10,15-16). κι ἐκεῖνοι πίστευσαν καὶ σώθηκαν, διότι μόνο διὰ τῆς πίστεως στὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστὸ ὑπάρχει σωτηρία καὶ γιὰ τοὺς πρὸ Χριστοῦ καὶ γιὰ τοὺς μετὰ Χριστόν. χωρὶς τὴν πίστι σ' αὐτὸν δὲν σῴζονται οὔτε οἱ δίκαιοι. δὲν ὑπάρχει σωτηρία μὲ τὴν ἀνθρώπινη δικαιοσύνη ἢ τὴ δικαιοσύνη τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, ἀλλὰ μόνο μὲ τὴ χάρι τὴν διὰ πίστεως σ' αὐτόν. κι αὐτὸ στὴ Βίβλο καὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ἑρμηνευτὰς τῆς Βίβλου λέγεται *ἀνακεφαλαίωσις* (Ἐφ 1,10)· ἐπανυπήγαγε δηλαδὴ ὁ θεὸς τὴν *παραπεσοῦσαν* ἀνθρωπότητα, ποὺ εἶχε *κεφαλὴν* τὸν *πρῶτον ἄνθρωπον Ἀδὰμ τὸν χοϊκόν*, σὲ μία δεύτερη *κεφαλὴν τὸν δεύτερον Ἀδὰμ τὸν πνευματικόν*, τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό (Α' Κο 35,10-15). τοὺς ἄλλους ποὺ ἦταν ἄδικοι τοὺς ἄφησε στὴν ἀπουσία κάθε ἐπικοινωνίας· κι ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ἔσωσε τοὺς δικαίους καὶ τοὺς πῆρε ἀπὸ τὸν ᾅδη, τῶν ἀδίκων τὴν ἀναμονὴ τὴ μετέβαλε σὲ κόλασι ἀπομονώσεως χωρὶς ἐλπίδα. ἦταν τόσο ἁπλό. ὅπως καὶ τοὺς *ἐθνικοὺς τοὺς μὴ νόμον ἔχοντας, ἀλλὰ φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιοῦντας, ἑαυτοῖς ὄντας νομίμους* (Ρω 4,14-16), τοὺς σῴζει, γνωρίζοντάς τους τὴν εἰς αὐτὸν πίστι, ὅταν μεταβαίνουν στὴ μεταθανάτια ζωή, ἐνῷ τοὺς *μὴ νόμον ἔχοντας καὶ μὴ φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιοῦντας* τοὺς ἐγκαταλείπει στὴν

ἀδικία τους καὶ δὲν ἐπικοινωνεῖ ποτὲ μαζί τους καὶ μεταβάλλει τὴν ὅποια κατάστασί τους σὲ κόλασι, ἔτσι ἔκανε καὶ μὲ τοὺς δικαίους καὶ τοὺς ἀδίκους στὸν ᾅδη, ὅταν κατέβηκε ἐκεῖ.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ κακοὶ καὶ ἀκάθαρτοι, ποὺ εἶναι καὶ ἄπιστοι, ἢ ἔχουν θρησκεία τὴν κακία καὶ ἀδικία καὶ φαυλότητά τους, ὅπως τὸ βλέπουμε αὐτὸ σὲ πολλοὺς μουσουλμάνους καὶ εἰδωλολάτρες καὶ ἀθέους, ἤδη ἀπ' αὐτὴ τὴ ζωὴ μὲ τὴν κακία τους ἀπομονώνουν τὸν ἑαυτό τους ἀπὸ κάθε λογικὸ καὶ δίκαιο ἄνθρωπο κι ἀπὸ κάθε δικαιοσύνη καὶ πολλὲς φορὲς ἤδη καὶ πρὸ τοῦ θανάτου τους ζοῦν στὴν κόλασι, ὅπως ὁ Χίτλερ ὁ Στάλιν κι ὁ Μάο μιὰ μέρα πρὶν πεθάνουν ἢ καὶ περισσότερες ζοῦσαν στὴν κόλασι. εἶναι στὴν ἴδια κατάστασι, ἀλλὰ πολὺ πιὸ ἔντονα κι ὀδυνηρά, καὶ μετὰ τὸ θάνατό τους. καὶ εἶναι ξεκομμένοι ἀπολύτως κι αἰωνίως ἀπὸ κάθε ἐπικοινωνία μεταξύ τους καὶ μ' ὁποιονδήποτε καὶ χωρὶς καμμιὰ ἐνημέρωσι. ἐπαναλαμβάνω τ' ὀδυνηρότερο βασανιστήριο στὴν κόλασι εἶναι ἡ ἀπόλυτη κι αἰώνια μόνωσι καὶ στέρησι ἐνημερώσεως. ζοῦν μόνο μὲ τὴ συνείδησί τους, ἡ ὁποία ἔχει ἀπόλυτη καὶ τὴ συναίσθησι τῆς ἐνοχῆς στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. ὁ ἄνθρωπος ποὺ ζῇ ἀκόμη στὴ γῆ δὲν μπορεῖ νὰ νιώσῃ τὶς τύψεις καὶ τὶς ἐνοχὲς στὸν ἀπόλυτο βαθμὸ τοῦ βάρους των ὅπως οἱ κολασμένοι στὴν κόλασι· αὐτὸ φαίνεται στὴν παραβολὴ τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ ἀναισθήτου πλουσίου (Λκ 84,1-15)· κι αὐτὸ ὁ θεὸς τὸ ῥύθμισε ἔτσι, γιὰ νὰ μὴν ἐπηρεάζῃ τὴν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου, ὅσο αὐτὸς ζῇ καὶ τεστάρεται ἐπάνω στὴ γῆ· τὸ ἀντίθετο θὰ ἦταν ἀνελεύθερος καταναγκασμὸς μὲ ἐπιλογὴ χωρὶς ἀξία. μόνο τ' ἀνελεύθερα ἄστρα καὶ ἀνόργανα ὑλικὰ καὶ ἄλογα ζῷα καὶ φυτὰ διαγράφουν ἄψογα τὴν τροχιὰ καὶ τὴ ζωὴ γιὰ τὴν ὁποία τὰ κούρντισε ὁ θεός. στὸν ἄνθρωπο ἔδωσε ἐλευθερία. στὴν κόλασι ὅμως θὰ εἶναι ἀνελεύθερος, μὲ ὅλο τὸ βάρος τῆς ἐνοχῆς καὶ τῆς τύψεως, καὶ χωρὶς ἐλπίδα ἢ τέρμα. τώρα αὐτὸ τοῦ φαίνεται ἀστεῖο παραμύθι· γιὰ νὰ μὴν καταστρατηγῆται ἡ ἐλευθερία του. καὶ ἡ ἀφάνεια τοῦ θεοῦ τὸν ἴδιο σκοπὸ ἔχει. ὁ θεὸς εἶπε κι ἔπειτα ἀποσύρθηκε καὶ εἶναι ἐπιμελῶς ὡσεὶ ἀνύπαρκτος. ἀποβλέπει στὴν τελείως ἐλεύθερη ἐπιλογή. στὴν κόλασι ἡ αὐταπάτη δὲν θὰ ὑπάρχῃ. ὅσο ἀστεία εἶναι ἡ ἐπιμονὴ μερικῶν ἀγραμμάτων καὶ μικρονοϊκῶν στὸ ὅτι δὲν γυρίζει ἡ γῆ γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο, ἀλλ' ὁ ἥλιος γύρω ἀπὸ τὴ γῆ, ἡ γῆ δὲν εἶναι σφαιρική, καὶ οἱ ἄνθρωποι στὴ σελήνη δὲν πῆγαν, τόσο ἀστεία εἶναι καὶ ἡ ἐμμονὴ τῶν ἀθέων στὸ ὅτι θεὸς καὶ μεταθανάτια ζωὴ κι ἀπονομὴ δικαιοσύνης δὲν ὑπάρχουν. ἂν καὶ οἱ ἄθεοι δὲν πιστεύουν ἀκράδαντα στὴν ἀθεΐα τους· αὐτὸ τὸ δείχνουν, μόνον ὅταν τσιτώνωνται στὶς σχετικὲς λογομαχίες· ὅταν εἶναι ἀτσίτωτοι, κατεβαίνουν σὲ δεύτερη σκάλα, λέγοντας

ὅτι ὁ θεὸς βέβαια ὑπάρχει, ἀλλὰ τόσο μέγας ποὺ εἶναι, δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀσχολῆται μὲ τὸν ἀσήμαντο ἄνθρωπο, ἢ καὶ σὲ τρίτη σκάλα, λέγοντας ὅτι ὁ θεὸς δὲν εἶναι τόσο κακός, ὥστε νὰ κολάζῃ τοὺς ἁμαρτωλούς· (εἶναι ὅμως τόσο κακός, ὥστε νὰ κοροϊδεύῃ τοὺς καλούς, στοὺς δὲ κακοὺς νὰ κλείνῃ τὸ μάτι φιλικὰ καὶ συνωμοτικὰ ἐννοώντας· «Μάγκες, ἐσεῖς μὴ φοβᾶστε σὰν αὐτοὺς τοὺς χαζοὺς πιστούς μου, ἐγὼ αὐτοὺς εἶναι ποὺ μισῶ καὶ κοροϊδεύω· ἐσᾶς σᾶς καμαρώνω»!). ἔτσι μ' αὐτὴ τὴ χοντροκομμένη βλακεία προσπαθοῦν οἱ ἄθεοι νὰ ξεγελάσουν τὴ συνείδησί τους, τώρα ποὺ αὐτὴ δὲν ἔχει τὴν ἐγρήγορσι καὶ τὴν εὐαισθησία, τὴν ὁποία θὰ ἔχῃ στὴν κόλασι. αὐτὸ εἶναι προϋπόθεσι καὶ αἴτημα τῆς ἐλευθερίας ποὺ ἔδωσε ὁ θεὸς στὸν ἄνθρωπο. εἶναι δὲ πολλὴ παραχώρησι τὸ ὅτι ὁ θεὸς ἐπιτρέπει κάπου κάπου κάποιες τύψεις, γιὰ νὰ προειδοποιῇ κάπως τὸν ἄνθρωπο στὸν κίνδυνο. στὴ μεταθανάτια ζωή, εἴτε εὐχάριστη εἴτε δυσάρεστη, δὲν ὑπάρχει χῶρος καὶ χρόνος. τί ἔκατσε κι ἔφτιαξε τέλος πάντων κι αὐτὸς ὁ σοφὸς καὶ πανάγαθος καὶ φιλάνθρωπος θεός!

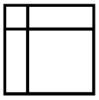

46. Ἀνθεστήρια

Τὰ *ἀνθεστήρια* ἦταν ἑορτὴ τοῦ Βάκχου ἢ Διονύσου ὡς ὀργιαστικοῦ καὶ χθονίου καὶ νεκρικοῦ θεοῦ στὴν ἀρχαία Ἀθήνα, τριήμερη, στὶς 11-13 τοῦ μηνὸς *Ἀνθεστηριῶνος*, ἤτοι 26-28 Φεβρουαρίου. τὸ ὄνομα τοῦ μηνὸς ἀπὸ τὴν ἑορτή. τὸ ὄνομα τῆς ἑορτῆς σύνθετο ἀπὸ τὸ *ἂν* (=*ἀνά, ἄνω*) καὶ τὸ *τίθημι*, σημαίνει τὴν κατὰ τὶς ἡμέρες αὐτὲς ἀνάβασι τῶν ψυχῶν τῶν πεθαμένων ἀπὸ τὸν ᾅδη στὴ γῆ γιὰ κάποιο διάλειμμα ἢ ἀνάπαυλα ἢ συναναστροφὴ μὲ τοὺς ζῶντες συγγενεῖς των. ἡ δοξασία ἐλαφρῶς τροποποιημένη ἐπιβίωσε μέχρι σήμερα ὡς εἰδωλολατρικὸ κατάλοιπο. τὶς δυὸ πρῶτες ἡμέρες, ποὺ λέγονταν *πιθοίγια* (= ἄνοιγμα τῶν πίθων μὲ τὸ νέο κρασὶ τοῦ τελευταίου τρύγου) καὶ *χόες* (=σπονδὲς κρασιοῦ πάνω στοὺς τάφους, συμπόσια, καὶ ὄργια), ἔτρωγαν ἔπιναν μεθοῦσαν καὶ ὠργίαζαν σεξουαλικῶς σὰν σὲ ἀποκριάτικα ὄργια. τὴ δὲ τρίτη μέρα τῆς ἑορτῆς, ποὺ ἦταν ψυχομέρα σὰν τὰ λεγόμενα ψυχοσάββατα καὶ λέγονταν *χύτροι*, οἱ ζῶντες συγγενεῖς προσέφεραν στοὺς νεκροὺς συγγενεῖς *ἑκαταῖα* ἢ *ἁλισγήματα* (= τελεστικὰ ἐδέσματα τῆς χθονίας καὶ νε-

κρικῆς θεᾶς *Ἑκάτης*), ποὺ ἦταν κυρίως δυό, τελεστικὰ μικρὰ ψωμάκια λεγόμενα *κόλλυβα*, καὶ πιατέλες μὲ βρασμένο σιτάρι γαρνιρισμένο καὶ διακοσμημένο μὲ φρυγανισμένους ξηροὺς καρπούς, ἀμύγδαλα καρύδια σουσάμι στραγάλια *(τρωγάλια).* συνέτρωγαν δὲ μὲ τοὺς νεκροὺς καὶ οἱ ζῶντες. δηλαδὴ ἔτρωγαν οἱ ζῶντες. σὲ περίπτωσι ποὺ κατώρθωναν νὰ διατηρήσουν ἄσηπτα μέχρι τότε ἀπὸ τὸ φθινόπωρο κρεμασμένα ἀπὸ τὸ ταβάνι ῥόδια, διακοσμοῦσαν τὸ βρασμένο σιτάρι καὶ μὲ κόκκους ῥοδιοῦ, ἐπειδὴ ὁ καρπὸς αὐτὸς ἦταν ἱερὸς τῆς χθονίας καὶ νεκρικῆς θεᾶς Περσεφονείας. *χύτροι* δὲ λεγόταν ἡ τρίτη μέρα τῶν ψυχῶν ἀπὸ τὶς χύτρες ὅπου ἔβραζαν τὸ σιτάρι. ὁ εἰδωλολάτρης ἀδυνατοῦσε νὰ συλλάβῃ τὴν ἔπειτα ἀποκαλυμμένη βιβλικὴ καὶ χριστιανικὴ ἀλήθεια ὅτι τῶν νεκρῶν ἡ μεταθανάτια κατάστασι δὲν μεταβάλλεται ποτὲ μὲ κανέναν τρόπο ἢ ὅτι οἱ ψυχὲς τῶν νεκρῶν δὲν τρῶν βρασμένο σιτάρι (κόλλυβα), οὔτε ἀραιοβρασμένο σιτάρι σὰ σούπα (κολλυβόζωμο ἢ βαρβάρα) καὶ δὲν πίνουν κρασί, ἀπὸ τὸ ὁποῖο τοὺς ἔρριχναν στὸν τάφο. (Ἐπιγραφὴ Ἀττικῆς 71,39 CIG 1,107. Σοφοκλῆς, ἀπόσπ. 734 Radt. Ἀριστοφάνης, Πλ., 594-6· 768· καὶ Σχόλια. Δημοσθένης, Κατὰ Κόνωνος, 39. Πλούταρχος, Σύλλ. 14,10· Ἄρατ. 53,5· Αἴτ. ῥωμ., 111 (290d)· Συμποσιακὰ 7,6,3 (708f). Ἁρποκρατίων, λ. Ἀνθεστηριών· χόες. Λουκιανός, Νεκρ. Διάλ. 1,1. Ἡσύχιος, λ. κόλλυβα. Σούμμα, λ. Ἑκάτη. Ἐτυμολογικὸν Μέγα, λ. ὀξυθυμία (626, 44-46)). ἀπ' αὐτὴ τὴν εἰδωλολατρικὴ συνήθεια κατάγεται τὸ ὅτι σήμερα κατὰ τὴν ταφὴ τοῦ νεκροῦ, ἀμέσως πρὶν τοῦ βάλουν τὸ καπάκι στὸ φέρετρο κι ἀρχίση τὸ παράχωμα, ὁ παπᾶς τοῦ ῥίχνει στὸ πρόσωπο, δηλαδὴ στὸ στόμα του, ἕνα ποτήρι κρασί. 100% εἰδωλολατρικὴ τελετή· στὸ Χριστιανισμό. ἡ καθ' ὑπόδειξιν τῆς προχριστιανικῆς θρησκείας τοῦ μοναχισμοῦ σφηνωθεῖσα στὴ χριστιανικὴ ἐκκλησία ἱερολογία τῆς κηδείας δὲν ὑπῆρχε καθόλου κατὰ τὴν πρώτη μετὰ Χριστὸν χιλιετία. οἱ ἀπόστολοι στὶς Πράξεις (45,16· 27) ἀπαγορεύουν στοὺς Χριστιανοὺς νὰ τρῶν καὶ νὰ πίνουν ἀπ' αὐτὰ τὰ νεκρικὰ καὶ τελεστικὰ *ἁλισγήματα*, καθὼς κι ἀπὸ τὰ *εἰδωλόθυτα*, καὶ νὰ συμμετέχουν στὴν *πορνεία* τῶν εἰδωλολατρῶν, ἐπειδὴ ὅλ' αὐτὰ εἶναι εἰδωλολατρία καὶ διαφθορά.

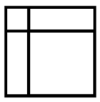

47. Μνημόσυνα

Γράφοντας γιὰ τὰ μνημόσυνα, ἔχω ἐπίγνωσι ὅτι συγκρούομαι μὲ τὴν πιὸ θηριώδη εἰσπρακτικὴ βουλιμία· ἐκείνη μάλιστα ποὺ ἀποσκοπεῖ σὲ εἰσπράξεις ἐπαναλαμβανόμενες καὶ τακτές, σὰν τοὺς κρατικοὺς φόρους, καὶ ὄχι ἔκτακτες σὰν ἐκεῖνες τῶν γάμων, τῶν γεννήσεων, καὶ τῶν βαπτίσεων. οἱ μάταιοι ἁγιασμοὶ καὶ τὰ βλασφήμως καὶ θεομπαικτικῶς ἐπαναλαμβανόμενα ἅγια εὐχέλαια, καὶ τὰ κεριὰ καὶ τὰ μνηνόσυνα εἶναι σὰν τὰ μισθολογικὰ ἐπιδόματα, ἐνῷ οἱ γάμοι, οἱ γεννήσεις - σαραντίσματα, καὶ οἱ βαπτίσεις εἶναι ἔκτακτα δῶρα - μερίσματα. βέβαια τὸ σαράντισμα φρόντισε καὶ διπλασιάστηκε μὲ τὸ μεσοσαράντισμα, ποὺ καὶ τὰ δυὸ ἐπινοήθηκαν ὡς προεισπραττόμενος τόκος, καὶ μερικὰ ἄλλα ἀπὸ τὰ ἔκτακτα διεκτάθηκαν καὶ διωγκώθηκαν ἀποκτώντας προστιθέμενη ἀξία, ἀλλὰ καὶ πάλι μὲ τίποτε δὲν μποροῦν νὰ φτάσουν τὶς τακτὲς εἰσπράξεις τῶν ἁγιασμῶν, τῶν εὐχελαίων, καὶ τῶν μνημοσύνων. ἀλλὰ κι ἀπ' αὐτὰ τὰ τρία τακτὰ κελεπούρια καὶ «τυχερὰ» ἀσύγκριτα ἀνώτερο εἶναι τὰ μνημόσυνα, διότι ἁγιασμοὺς καὶ εὐχέλαια κάνουν μόνο κάποιες θεοῦσες κυρίες, ἐνῷ τὰ μνημόσυνα τὰ κάνουν ὅλα ὅλοι, ἀκόμη καὶ οἱ ἄθεοι «ὀρθόδοξοι», ὁπότε οἱ εἰσπράξεις εἶναι γενικὲς κι ἀφοροδιαφύγητες στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. κηδεία, τρισάγιο, ἐννιάμερα, σαράντα, ἑξάμηνο, ἔτος, δεύτερο ἔτος, τρίτο ἔτος, –εὐτύχημα γιὰ τὶς εἰσπράξεις τέταρτο καὶ πέμπτο ἔτος–, ξεπαράχωμα, στὰ πέντε γιὰ τὸ φόβο τοῦ ἅλιωτου καὶ τοῦ διασυρμοῦ του ὡς καταραμένου (καὶ σήμερα οἱ ἅλιωτοι εἶναι πολλοί, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ πεθαίνουν μετὰ ἀπὸ πολυφάρμακες νοσηλεῖες, καὶ πολλὰ νέα νεκροταφεῖα ἐγκαταστάθηκαν σὲ ἀδιαπότιστα ἀργιλικὰ ἐδάφη, χαρὰ μεγάλη καὶ τὰ δυὸ γιὰ τὶς εἰσπράξεις), κι ἀένναα μνημόσυνα καὶ ψυχοσάββατα (=ἀρχαῖα εἰδωλολατρικὰ *ἀνθεστήρια*) γιὰ τὴν *τινα ὄνησιν τῶν ψυχῶν*, «ὅπως λὲν καὶ οἱ πατέρες»· κάποιοι παλιότεροι δηλαδή, ποὺ τὶς περισσότερες κι ἀρχαιότερες φορὲς ἐννοοῦν κάτι ἄλλο, ἀφοῦ αὐτοὶ εἶναι ἀρχαιότεροι ἀπὸ τὰ μνημόσυνα, ποὺ καθιέρωσε ἡ παποκρατία τῆς φραγκροκρατίας (1204-61). ἔχω πλήρη ἐπίγνωσι μὲ πόσο θηριώδη εἰσπρακτικὴ βουλιμία κι ἀπληστία ἀχόρταγων συγκρούομαι, ὅταν γράφω γι' αὐτὰ τὰ παπικὰ καὶ φράγκικα μνημόσυνα τὴν ἀλήθεια. μ' ἐνημέρωσε γι' αὐτὴ τὴν ἀπληστία καὶ βουλιμία ἡ Βίβλος (Πξ 63,4-23)· δὲν εἶναι δική μου ἐκτίμησι.

Τὰ μνημόσυνα γι' αὐτοὺς ποὺ πληρώνουν καὶ γιὰ τοὺς κεκοιμημένους προσφιλεῖς των εἶναι τελείως ἄχρηστα κι ἀναποτελεσματικά, ἔναντι δὲ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως βλάσφημα. οἱ σω-

σμένοι δὲν τὰ ἔχουν ἀνάγκη, διότι ζοῦν μέσα στὴν ἀδιάπτωτη καὶ στοὺς αἰῶνες ἀμείωτη χαρὰ κοντὰ στὸ θεό· οἱ κολασμένοι δὲν ὠφελοῦνται οὔτε ἴσα μὲ μία τρίχα, διότι *ἐν τῷ ᾅδῃ οὐκ ἔστι μετάνοια.* ἡ φράσι δὲν εἶναι βιβλική, ἀλλ' ὁ παλιὸς ποὺ τὴ διατύπωσε συνοψίζει κι ἐκφράζει εὔστοχα καὶ ὀρθόδοξα τὴ σχετικὴ διδασκαλία τῆς Βίβλου, ἀκόμη κι ἂν οἱ σωσμένοι χαίρωνται ἐπιπροσθέτως ποὺ τοὺς θυμούμαστε καὶ τοὺς μνημονεύουμε, αὐτὸ μποροῦμε νὰ τὸ κάνουμε ὅσο συχνὰ θέλουμε, καὶ χωρὶς νὰ πληρώνουμε γιὰ νὰ παρακαλέση κάποιος τρίτος ...γιὰ τὴν κατόπιν ἑορτῆς συγχώρησί τους καὶ σωτηρία τους· διότι, γιὰ νἄμαστε εἰλικρινεῖς, αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι τὰ «μνημόσυνα», ὅπως τὰ ἐννοοῦμε σήμερα· κατόπιν ἑορτῆς ῥουσφετολογικὴ παράκλησι γιὰ συγχώρησί τους καὶ σωτηρία τους, καὶ ὄχι *μνημόσυνα*. λέω δὲ καὶ «ῥουσφετολογικὴ παράκλησι» διότι δὲν ἔχουν τὸ ἴδιο προνόμιο καὶ οἱ φτωχοὶ καὶ οἱ ξεκληρισμένοι. κάνουμε καὶ τὸ θεὸ προσωπολήπτη καὶ ῥουσφετολόγο! τὰ μνημόσυνα ὠφελοῦν μόνο τοὺς εἰσπράκτορες· κι αὐτοὺς μόνο χρηματικῶς· διότι πνευματικῶς τοὺς καταποντίζουν. ἀνωφελῆ λοιπὸν τὰ μνημόσυνα γιὰ τὸν κεκοιμημένο, εἴτε σωσμένο εἴτε κολασμένο, βλαβερὰ καὶ μόνο βλαβερὰ τόσο γιὰ τὸ παρτοφόλι τοῦ συγγενοῦς ὅσο καὶ γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ εἰσπράκτορος· διότι πλάσμα τοῦ θεοῦ πολύτιμο εἶναι κι αὐτός. παπικὴ εὑρεσιτεχνία, εἰσαγόμενο κακὸ στὴν ὀρθοδοξία, ποὺ εἰσήχθη κατὰ τὴ φραγκοκρατία ὡς προπαιδεία γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς καὶ τῶν συγχωροχαρτίων.

Οἱ παπικοί, ποὺ «στήριξαν» θεολογικῶς σοφιστικῶς καὶ ... βιβλικῶς καὶ τὸ καθαρτήριό τους μὲ τ' ἀδιάντροπα συγχωροχάρτια τους, καὶ ὅλες τὶς κακοδοξίες των κι ἀπατεωνίες των, «στήριξαν» καὶ τὰ «μνημόσυνα» σ' ἕνα χωρίο τῶν Μακκαβαϊκῶν βιβλίων. οὔτε τὸ χωρίο ἐννοεῖ μνημόσυνα, οὔτε καὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ βιβλία εἶναι βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς. εἶναι ἐξωβιβλικὰ ἰουδαϊκὰ βιβλία, τὰ δυὸ πρῶτα ἱστορικὰ ἀλλὰ μὲ πολλὰ λάθη, τὰ δυὸ ἄλλα εἰδωλολατρικά. δὲν ἀποτελοῦν πηγὴ τῆς πίστεώς μας. ἀποτελοῦν μόνο πρόφασι τῶν παπικῶν εἰσπράξεων, καὶ γι' αὐτὸ τὰ ἔχωσε στὸ βιβλικὸ κανόνα ὁ πάπας τῆς Ῥώμης. τὰ βιβλία αὐτὰ στὸ δικό μας τὸν ἀρχικὸ καὶ διαχρονικὸ καὶ ὀρθόδοξο βιβλικὸ κανόνα μπῆκαν μετὰ τὸ 1821 σιωπηρῶς καὶ ὑπούλως μὲ τὴν εἰσροὴ παπικῶν ἀντιτύπων τῆς Π. Διαθήκης, «ἐμπλουτισμένων» μ' αὐτά, ἐπειδὴ ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα στὴν ἀρχὴ δὲν ὑπῆρχαν τυπογραφεῖα ἢ δὲν ὑπῆρχαν ἀρκετὰ καὶ ἱκανὰ γιὰ τόση δουλειά. πιὸ μπροστὰ ὅμως εἶχαν μπῆ τόσο τὰ βιβλία αὐτὰ ὅσο καὶ ἡ σχετικὴ κακοδοξία καὶ κακοήθεια τῶν μνημοσύνων σὲ νησιὰ καὶ ἄλλα μέρη, τὰ ὁποῖα ἀντὶ τουρκοκρατίας εἶχαν παρατεταμένη φραγκοκρατία μέχρι καὶ τὸ 1669 (Κρήτη,

Κυκλάδες, Χίος, Δωδεκάνησα, Ἑπτάνησα, κλπ.), κι ἀπὸ κεῖ μπῆκαν καὶ σὲ μέρη ὅπου συνέρρεαν, γιὰ νὰ μονάσουν, νησιῶτες ἀπὸ φραγκοκρατούμενα μέρη μὲ παπικὲς καὶ φράγκικες ἐπιδράσεις· Ἅγιον Ὄρος, Σινά, καὶ ἄλλα μοναστήρια. τὰ μοναστήρια, λόγῳ τῆς προσελεύσεως σ' αὐτὰ παντοειδῶν προσώπων χωρὶς καμμιὰ ἐπιλογὴ ἢ κατήχησι ἢ ἄλλο εἶδος ἐλέγχου, ἦταν πάντα κερκόπορτες εἰσροῆς ξένων δοξασιῶν καὶ κακοδοξιῶν, παπικῶν μωαμεθανικῶν ἀκόμη καὶ βουδδιστικῶν. ξέρω ὅτι οἱ μοναχοὶ θὰ ἐξαγριωθοῦν ἐναντίον μου μ' αὐτὰ ποὺ λέω, κι ὅτι, ὅταν ἐξαγριώνωνται, γίνονται πολὺ ἄγριοι κι ἐπικίνδυνοι, ἀλλ' αὐτὸ ποὺ γράφω εἶναι ἡ ἀλήθεια. κάθε μοναστήρι εἶναι ἕνα φόρουμ διακινήσεως νεωτεριστικῶν καὶ ξενικῶν δοξασιῶν. ὅλες οἱ πρὸ τοῦ 1821 παπικὲς ἰσλαμικὲς καὶ βουδδιστικὲς δοξασίες, ποὺ εἰσέρρευσαν στὴν ὀρθοδοξία, εἰσέρρευσαν μόνο μέσῳ τῶν μοναστηριῶν. ὁ ἄλλος λαός, ὅσο κι ἂν βυθιζόταν στὴν ἀμάθεια, ξένες ἐπιρροὲς δὲν εἶχε πρὸ τοῦ 1821, παρὰ μόνον ὅσες τοῦ μεταδόθηκαν ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς καὶ μάλιστα τοὺς Ἁγιορεῖτες, ὅπως λ.χ. μὲ τὴν «Ἁμαρτωλῶν σωτηρία» τοῦ Ἁγιορείτου Ἀγαπίου Λάνδου. μία λοιπὸν ἀπὸ τὶς κυριώτερες κακοδοξίες, ποὺ εἰσέρρευσαν στὴν ὀρθοδοξία ὀψίμως, ἦταν καὶ τὰ μνημόσυνα.

Στὴν ἀρχὴ *μνήμη* ἢ *μνημόσυνον* ἦταν στὴν ἐκκλησία ἔννοιες ταυτόσημες· ἡ ἴδια ἔννοια, μία ἔννοια. σήμαιναν τὴ μνήμη τοῦ μάρτυρος ἢ τοῦ ποιμένος *(ἡγουμένου)* (Ἑβ 15,1· 18,6), τοῦ ὁποίου ἡ ἐπισκόπησι τοῦ λαμπροῦ παραδείγματος *παρεῖχε ὄνησίν τινα ταῖς ψυχαῖς* τῶν ἀκροωμένων τὴν ἱστορία τους ἢ καὶ *μνημονευόντων*, τῶν ζώντων δηλαδὴ ἐκκλησιαζομένων τῶν ἀγωνιζομένων ἀκόμη γιὰ τὴ σωτηρία τους. τὸ λαμπρὸ παράδειγμα τοῦ μάρτυρος ἢ τοῦ κεκοιμημένου ποιμένος τοὺς ἐμψύχωνε στὸν ἀγῶνα τους. καὶ ὁ εἰπὼν εἶπε *τινὰ μόνον ὄνησιν*, ἐννοώντας ὅτι σὲ σύγκρισι μὲ τὴν *ὄνησιν* (=ὠφέλειαν), ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀκρόασι τῶν βιβλικῶν ἀναγνωσμάτων καὶ ἀποστολικῶν παραδειγμάτων, αὐτὴ εἶναι σαφῶς μικρότερη. καὶ ἀσφαλῶς γίνονταν μνημόσυνα μόνο τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ποιμένων - *ἡγουμένων* τύπου Ἰγνατίου καὶ Πολυκάρπου, τῶν ὁποίων *ἡ ἔκβασις τῆς ἀναστροφῆς* (= τὸ τέλος τοῦ βίου) ἦταν γιὰ τοὺς *ἀναθεωροῦντας* (=τοὺς *μνημονεύοντας*) διεγνωσμένη κι ἀναμφίβολη, καὶ συνεπῶς *ἡ πίστις αὐτῶν μιμήσεως ἀξία* (Ἑβ 18,6). γι' αὐτὸ καὶ σίγουρα *παρεῖχε ὄνησίν τινα ταῖς ψυχαῖς* τῶν μνημονευόντων. μετὰ τὴ φραγκοκρατία ὅμως καὶ τὴν ἐπικάθισι τῶν παπικῶν «μνημοσύνων», ποὺ μυρίζουν καθαρτήριο καὶ συγχωροχάρτια, πρῶτον μὲν ἀντιδιαστάλθηκαν ἡ ἔννοια τῆς *μνήμης* καὶ ἡ ἔννοια τοῦ *μνημοσύνου*, σὲ *μνήμη ἁγίων* καὶ *μνημόσυνον* ἁμαρτωλῶν, δεύτερον δὲ ἐπιστρατεύτηκε κι ἑρμηνευτικῶς διαστρεβλώθηκε ἡ πα-

τερικὴ ἔκφρασι *ὄνησίν τινα ταῖς ψυχαῖς*, καὶ τῆς δόθηκε τὸ ἀνόητο καὶ συνάμα κουτοπόνηρο νόημα ὅτι τὰ παπικῶς πλέον νοούμενα «μνημόσυνα» τῶν νεκρῶν, ἰδίως τῶν κολασμένων (ἀκριβέστερα τῶν καθαριζομένων στὸ κατὰ τοὺς παπικοὺς καθαρτήριο), τοὺς προσφέρουν κάποια ὠφέλεια, κάποια ἀνακούφισι, κάποια διακοπὴ τοῦ βασανισμοῦ τους, σὰ διάλειμμα νὰ ποῦμε ἢ ἐλάφρυνσι τῆς ὀδύνης των –καὶ τί ἐλάφρυνσι μπορεῖ νὰ ἔχῃ, ἀλήθεια, ἕνας ἀπολύτως ἀπελπισμένος; ἂς μὴ λέμε βλακεῖες–, στὸ παπικὸ βάθος μιὰ ἐπίσπευσι τῆς λήξεως τοῦ καθαρτηρίου μὲ τὴν πληρωμένη ἐπέμβασι τοῦ παντοδυνάμου καὶ παντοκράτορος πάπα - χαλίφη Ῥώμης, καὶ σύντομη μετάθεσί του στὸν παράδεισο· κι ἀλίμονο στοὺς ξεκληρισμένους ἢ ἀκλήρους ἢ στοὺς φτωχοὺς καὶ παντέρημους καὶ ἀσήμους, ποὺ κανεὶς δὲν θὰ πληρώσῃ, γιὰ νὰ τοὺς γίνῃ κάποιο μνημόσυνο! ἡ σχετικὴ παραφροσύνη δὲν ἔχει πάτο.

Ἀλλὰ καὶ εἰδωλολατρικὴ κληρονομιὰ ἔχουν τὰ μνημόσυνα. ἄλλωστε καὶ τὸ καθαρτήριο, τοῦ ὁποίου εἶναι πτυχὴ τὰ μνημόσυνα, ἔχει ἐξωχριστιανικὴ καὶ προχριστιανικὴ προέλευσι, φιλοσοφικὴ ὅμως καὶ ὄχι παραδοσιακὴ θρησκευτική. ἀρχικὰ τὸ καθαρτήριο (purgatorius ignis, purgatorium) εἶναι φαντασίωσι τοῦ κιναίδου κι ἀρσενοκοίτου φιλοσόφου Πλάτωνος, ὁ ὁποῖος διευθετεῖ τὴ μεταθανάτια ζωὴ γεωδαιτώντας την σὲ πέντε χῶρες, παράδεισο *(καλλίους οἰκήσεις)* ποὺ προορίζεται μόνο γιὰ τὴν κιναιδικὴ μούρη του καὶ τοὺς ἄλλους παρομοίους του φιλοσόφους, τρία καθαρτήρια κλιμακωτῆς ὀδύνης, καὶ μιὰ ὁριστικὴ κόλασι *(Τάρταρος)* (Φαίδ., 113-4). αὐτὴ ἡ πλατωνικὴ σαχλαμάρα πέρασε πρῶτα στὸν αὐτευνουχισμένο ψυχοπαθῆ Ὠριγένη ἁπλοποιημένη σὲ ἕνα μόνο καθαρτήριο ποὺ εἶναι πτυχὴ τῆς κακοδοξίας του περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν πάντων (Εἰς Ἰερεμ., ὁμ. 2,3 PG 13,180-1· Εἰς Ψαλμ., ὁμ. 3,1 PG 12,1337), ἀπὸ τὸν Ὠριγένη στὸ Γρηγόριο Νύσσης ὡς μιὰ ἀπὸ τὶς ἐπικινδυνότερες κακοδοξίες του (Περὶ ψυχῆς, PG 46,100-1· Πρὸς Ἱέριον, PG 46,148· Πρὸς πενθοῦντας, PG 46,524-5), ἀπὸ λατινικὲς μεταφράσεις τοῦ Γρηγορίου αὐτοῦ στὸν Αὐγουστῖνο (Enchirid., 69 PL 40,265· Civ. Dei 21,13,1 PL 41,728· Sermo, 2 PL 38,936), κι ἀπὸ τὸν Αὐγουστῖνο στὸ Γρηγόριο Α' Ῥώμης (Dialog. 4,39 PL 77,326), ὁ ὁποῖος τὸ ἔκανε καὶ δόγμα τῆς «ἐκκλησίας» του. πλατωνικὰ κιναιδικὰ ἀπόβλητα καὶ φιλοσοφικὰ σκουπίδια περασμένα ἀπὸ τέσσερες ἐνδιαμέσους ὀχετοὺς καὶ χωματερὲς (Ὠριγένης, Γρηγόριος Νύσσης, Αὐγουστῖνος, Γρηγόριος Α' Ῥώμης) καὶ ἀφιχθέντα ἐπὶ φραγκοκρατίας καὶ στὴν ὀρθόδοξη ἐκκλησία μὲ τὴν ἐκφυλισμένη καὶ χωνεμένη μορφὴ τῶν συγχωρητικῶν «μνημοσύνων». λέω γι' αὐτὰ ἀλλοῦ ἀναλυτικώτερα. ἐδῶ ἀρκοῦμαι σὲ τόσα μόνο. ἡ δὲ θρησκευτικὴ - εἰδωλολατρικὴ κληρονομιὰ τῶν μνημοσύνων εἶναι τὰ βδελυρὰ *ἀνθεστήρια* καὶ *ἀλι-*

σγήματα. ἀσχολήθηκα καὶ μ' αὐτὰ ἀλλοῦ ἀναλυτικώτερα, ἐνῷ ἐδῶ συνοψίζω. ὅπως εἶπα, τὰ *ἀνθεστήρια* (ἀπὸ τὸ *ἄνω τίθημι*, ἤτοι «ἀναβατήρια») χρονικῶς συνέπιπταν μὲ τὸ ψυχοσάββατον τῆς σαρακοστῆς, καὶ κατ' αὐτὰ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἰδωλολάτρες φαντάζονταν ὅτι οἱ νεκροὶ ἔκαναν διάλειμμα κι ἀφήνονταν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸν ᾅδη καὶ ν' ἀνεβοῦν στὴ γῆ, γιὰ νὰ συναναστραφοῦν μὲ τοὺς ζωντανοὺς συγγενεῖς των, οἱ ὁποῖοι καὶ τοὺς ἔκαναν τραπέζι, παραθέτοντας ὡς ἐδέσματα τὰ λεγόμενα στὶς Πράξεις *ἀλισγήματα τῶν εἰδώλων* (Πξ 45,16) ἢ στ' ἀρχαῖα μόνο προχριστιανικὰ κείμενα *ἑκαταῖα* ἢ *κόλλυβα*, καὶ χύνοντας στοὺς τάφους *οἶνον*, γιὰ νὰ φᾶν καὶ νὰ πιοῦν οἱ νεκροί. ἔτρωγαν δὲ καὶ ἔπιναν μὲς στὰ νεκροταφεῖα καὶ πάνω στοὺς τάφους καὶ οἱ ζωντανοὶ ἀπὸ τὰ ἴδια ἐδέσματα καὶ κρασιά. ἦταν δὲ τὰ *ἀλισγήματα* νεκρικὰ τελεστικὰ ψωμάκια *(κόλλυβα)* καὶ βρασμένο σιτάρι μὲ κόκκους ῥοδιοῦ μέσα (τὸ ῥόδι ἢ *ῥόα* ἢ *ῥοιὰ* ἦταν καρπὸς τῆς χθονίας θεᾶς Περσεφονείας) *(ἑκαταῖα)*. σήμερα κόκκους ῥοδιοῦ ἀνάμεσα στὸ βρασμένο σιτάρι βάζουν μόνο στὰ χωριά, ἐνῷ στὶς πόλεις βάζουν ἀντ' αὐτῶν σιδερόχρωμα κουφετάκια. λέγονται δὲ *κόλλυβα* αὐτά, καὶ ὄχι τὰ ψωμάκια, ἀπὸ μεταπήδησι τῆς ἐννοίας ἀπὸ τὸ ἕνα τῶν διδύμων στὸ ἄλλο, ὅπως καὶ στὴν περίπτωσι τῶν γραφικῶν ἡ ὀνομασία *κάλαμος - καλαμάριον - καλαμάρι* μεταπήδησε ἀπὸ τὴν πέννα στὸ μελανοδοχεῖο, ἐνῷ στὰ παλιὰ κάλαντα καλαμάρι λέγεται ἀκόμη ἡ πέννα *(τὸ καλαμάρι ἔγραφε καὶ τὸ χαρτὶ ὡμίλει)*. *Ἑκάτη* δὲ λεγόταν ἡ θεὰ τοῦ ᾅδου ἡ πελασγικὴ ἡ ἀρχαιότερη τῆς ἑλληνικῆς *Περσεφονείας*. ὅπως εἶπα καὶ προηγουμένως, οἱ ἀπόστολοι στὴν ἀπόφασι τῆς συνόδου των (Πξ 45,16) ἀπαγορεύουν στοὺς Χριστιανοὺς νὰ κάνουν καὶ νὰ τρῶν τέτοια βδελυρὰ εἰδωλολατρικὰ πράγματα *(ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων)*. *μνημόσυνα* λοιπὸν καὶ *κόλλυβα* καὶ *ἀλισγήματα καὶ ψυχοσάββατα (ἀνθεστήρια)* καὶ οἱ σχετικὲς μ' αὐτὰ δοξασίες εἶναι βρόμικα καὶ βδελυρὰ εἰδωλολατρικὰ πράγματα, καὶ οἱ Χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ κάνουν ἢ νὰ τρῶν ἢ νὰ τελοῦν τέτοια.

Ἐπανέρχομαι ὅμως ἀπὸ τὰ παρασκευάσματα στὶς δοξασίες καὶ τελετές. ἤδη γύρω στὸ 800 τὰ μνημόσυνα προσπάθησε νὰ τὰ εἰσαγάγῃ ἀπὸ τὴν παπικὴ Δύσι στὴ δική μας ἐκκλησία ὁ παπόφρων κι ἐγκάθετος καὶ κατάσκοπος καὶ γαυγιστάριος τοῦ πάπα Ῥώμης, ἡγούμενος μοναστηριοῦ μέσα στὴν Κωνσταντινούπολι, Θεόδωρος Στουδίτης, ἕνας φανατικὸς καὶ βίαιος ἄνθρωπος. λέει μάλιστα ὅτι τὸ μνημόσυνο εἶναι καὶ *μυστήριον*. κακόδοξος ὢν παραδέχεται μόνο τέσσερα ἀπὸ τὰ μυστήρια, τὸ βάπτισμα *(φώτισμα)*, τὸ χρῖσμα *(μύρον)*, τὴ θεία εὐχαριστία *(κοινωνία)*, καὶ τὴ χειροτονία *(ἱερατικὴ τελείωσις)*, καί, προσθέτοντας σ' αὐτὰ σὰν ἄλλα δύο τὴ μοναχικὴ κουρὰ *(μοναχικὴ τελείωσις)* καὶ τὸ μνημόσυνο *(περὶ τῶν κεκοιμη-*

μένων), τὰ κάνει συνολικῶς *μυστήρια ἓξ* (Θεόδωρος Στουδ., Ἐπιστ. 2,165 Γρηγορίῳ τέκνῳ, PG 99,1524ab). ἡ εἰσήγησί του δὲν ἔπιασε στὴν ἐκκλησία, ἀλλὰ ῥίζωσε μόνο σὲ μοναστήρια. ἐπὶ φραγκοκρατίας (1204-61) τὰ ἔκανε στὸ Βυζάντιο θεσμὸ ἡ παποκρατία. ὁ λαός, ὅταν μὲ βία καὶ τρομοκρατία ἐθιστῇ σὲ κακοδοξίες, ἀπὸ τὴ δεύτερη γενιὰ κι ἔπειτα τὶς ὑποστηρίζει μὲ φανατισμὸ καὶ θηριωδία σὰν «ἱερὰ παράδοσι» καὶ «πατροπαράδοτα θέσμια». οὐδέποτε ὁ λαὸς εἶναι «ὁ φύλαξ τῆς ὀρθοδοξίας», ὅπως λέγεται ἀνοήτως. εἶναι σκέτη γλίστρα, μαστουρωμένος γενίτσαρος.

Σὲ μερικὲς περιοχὲς τῆς Ἑλλάδος δὲν τελοῦν μνημόσυνα σὲ παιδιὰ ποὺ πέθαναν πρὶν περάσουν τὸ δωδέκατο ἔτος τῆς ἡλικίας των. αὐτὸ εἶναι ἕνα ἀρχαῖο κατάλοιπο τῆς μὴ ὑπάρξεως μνημοσύνων πρὸ τῆς φραγκοκρατίας. καὶ τὸ κατάλοιπο αὐτὸ ἀπὸ μιὰ πλευρά του δείχνει κι ὅτι τὰ «μνημόσυνα» στὴν Ἀνατολὴ εἶναι διασκευασμένο τὸ εἰσαγόμενο «καθαρτήριο» τῆς Δύσεως· δείχνει δηλαδὴ ὅτι ἡ Δύσι δὲν τόλμησε νὰ θεσπίσῃ πληρωμὲς καὶ γιὰ μετάθεσι ψυχῆς ἀθῴου ἀνηλίκου παιδιοῦ ἀπὸ τὸ «καθαρτήριο πῦρ» στὸν παράδεισο.

Τὰ μνημόσυνα καὶ κάθε ἴχνος των πρέπει νὰ καταργηθοῦν ὡς ἀργυρολογικὴ φιλοσοφικὴ εἰδωλολατρικὴ παπικὴ αἱρετικὴ ἀντιχριστιανικὴ καὶ βλάσφημη κακοδοξία, ἀναξιοπρεπὴς κακοήθεια, καὶ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, στοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται τὸ χριστιανικὸ κήρυγμα, φθαρτικὸ κι ἐπιβλαβέστατο σκάνδαλο. δὲν εἶναι ἠλίθιοι οἱ ἀκροαταὶ τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος, ποὺ καλοῦνται νὰ γίνουν Χριστιανοί, οὔτε δέχονται ν' ἀσπαστοῦν ἠλιθιότητες. τὰ μνημόσυνα εἶναι πολὺ διαβλητικὰ γιὰ τὴ Χριστιανικὴ πίστι. μεγάλα κωλύματα τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων.

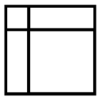

48. Ἰδιοκτήτης τῶν νεκροταφείων

Ἕνα σημερινὸ κράτος περιέχει ἀνθρώπους, πολῖτες ἢ μετανάστες, κάθε ἐθνικότητος καὶ κάθε θρησκεύματος. ἡ Ἑλλάδα ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες ἔχει καὶ Ἀλβανούς, Βουλγάρους, Σλάβους, Γεωργιανούς, Ῥώσους, Κούρδους, Τούρκους, ἄλλους Βαλκανίους, Πακιστανούς, Φιλιππινέζους, Κινέζους, Ἰάπωνες, ἀνθρώπους ὅλων

τῶν ἠπείρων· κι ἐκτὸς ἀπὸ ὀρθοδόξους ἔχει παπικοὺς Ἕλληνες καὶ ξένους (Πάτρα, Κυκλάδες, Ἑπτάνησα, μεγαλουπόλεις), προτεστάντες, ἀγγλικανούς, μονοφυσῖτες (Ἀρμενίους καὶ ἄλλους), Ἰουδαίους (Ἑβραίους), μωαμεθανούς. ὅλοι αὐτοὶ πεθαίνουν κιόλας, κι ὅταν πεθαίνουν, θάβονται, χρειάζονται κάποιο νεκροταφεῖο· δὲν θάβονται σὲ χωματερές. μερικὲς παλιὲς κι ὠργανωμένες παροικίες ἔχουν νεκροταφεῖα δικά τους. οἱ καινούργιες ὅμως τῶν μεταναστῶν, ποὺ εἶναι περίπου τὸ 10% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἔχουν ἰδιαίτερο νεκροταφεῖο, καὶ κάπου πρέπει νὰ ταφοῦν.

Ὅπως ἔχουν τὰ πράγματα, τὰ νεκροταφεῖα, χωρὶς νὰ εἶναι, φαίνονται ὁπωσδήποτε σὰν ἰδιοκτησία τῆς πολυπληθέστερης ἐκκλησίας, ἂν καὶ δὲν γίνεται διάκρισι παλαιοημερολογιτῶν. τὸ νεκροταφεῖο ἔχει ναό, ὁ ναὸς παπᾶδες διωρισμένους ἀπὸ τὸ μητροπολίτη. οἱ παπᾶδες αὐτοὶ νιώθουν τὸ ναὸ τοῦ νεκροταφείου σὰν ἕδρα τῆς ἐργασίας των. κατ' ἐπέκτασι καὶ τὸ νεκροταφεῖο σὰ χῶρο τους. ἀπόδειξι ὅτι συμβαίνει αὐτὸ πράγματι εἶναι ὅτι εἶναι ἀδιανόητο μέσα σ' ἕνα ἑλληνικὸ νεκροταφεῖο νὰ ὑπάρχουν καὶ ναοὶ παπικῶν, ἀγγλικανῶν, προτεσταντῶν, καὶ τῆς Ἀφρικῆς. καλὰ θὰ ἦταν νὰ εἶναι ὅλοι Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι· ἀλλὰ δὲν εἶναι. αὐτὸ ὀφείλεται στὴν ὀκνηρία κι ἀδιαφορία τῶν ὀρθοδόξων. τὸ ὅτι δὲν εἶναι Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἔχουν δικαίωμα νὰ ἔχουν μέσα σ' ἕνα νεκροταφεῖο τὴ φροντίδα, τὴν ἄνεσι, τὴν ἐξουσία, καὶ τὴν ἐξυπηρέτησι ποὺ ἔχει κι ἕνας ὀρθόδοξος Χριστιανός. οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοὶ δὲν θὰ εἶχαν ποτὲ τέτοια ἀξίωσι ἀπὸ τοὺς δήμους. οἱ ἐπὶ Χριστοῦ Ἑβραῖοι εἶχαν νεκροταφεῖο γιὰ τοὺς ἀλλοδαπούς (Μθ 118,5). τὸ ἱερατεῖο τους δὲν εἶχε καμμία σχέσι μὲ νεκροταφεῖα.

Θεωρητικὰ τὰ νεκροταφεῖα εἶναι ἰδιοκτησία τῶν δήμων· τελοῦν ὅμως ὑπὸ κατάληψι ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανούς. πρέπει νὰ γίνῃ συνείδησι ὅλων τῶν Χριστιανῶν ὅτι τὰ νεκροταφεῖα δὲν εἶναι ἰδιοκτησία μας, ἀλλὰ κοινὸ κτῆμα ὅλων τῶν πολιτῶν ὁποιασδήποτε ἐθνικότητος κι ὁποιουδήποτε θρησκεύματος, κατὰ τὴν ἀναλογία τῶν πληθυσμῶν τους βέβαια, καὶ στὴν πύλη τοῦ νεκροταφείου, ἢ στὶς πύλες –γιατί ὄχι καὶ ξεχωριστές;– νὰ μποροῦν νὰ ὑπάρχουν ἐμβλήματα καὶ ἀποφθέγματα ὅλων τῶν θρησκευμάτων, ἂν θέλουμε τὰ νεκροταφεῖα μας νὰ εἶναι μόνο Χριστιανικὰ ὀρθόδοξα, ἕνας τρόπος σωστὸς ὑπάρχει, ν' ἀνασκουμπωθοῦμε νὰ τοὺς ἐκχριστανίσουμε ὅλους μὲ τὴν ἐλεύθερη θέλησί τους. κανένας ἄλλος τρόπος δὲν εἶναι χριστιανικός, οὔτε κἂν ἀνθρώπινος.

49. Εὐτυχία στὸ καρτέρι

Κάποιοι κερδίζουν μὲ τὸ νὰ ἐργάζωνται καὶ κάποιοι κερδίζουν μὲ τὸ νὰ στήνουν καρτέρι στοὺς ἄλλους καὶ νὰ τοὺς παίρνουν τὸν ἱδρῶτα τους. φέρνω τρία παραδείγματα.

Οἱ ἐργάτες ποὺ σκάβουν τοὺς λάκκους στὰ νεκροταφεῖα· μόλις οἱ συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ φεύγουν, ἀφήνοντας τὸ φέρερτο μέσα στὸ λάκκο, ἀλλ' ἀπαράχωτο, αὐτοὶ ἀνοίγουν τὸ φέρερτο τοῦ ἐγκαταλειμμένου νεκροῦ καὶ τὸν σκυλεύουν, γδύνοντάς τον, καὶ παίρνοντάς του τὰ ῥοῦχα του, τὰ παπούτσια του, τυχόντα κοσμήματα, καὶ τὰ χρήματα ποὺ βάζουν μερικοὶ κάτω ἀπὸ τὸ νεκρὸ σῶμα σύμφωνα μὲ μιὰ προχριστιανικὴ εἰδωλολατρικὴ συνήθεια, «γιὰ νὰ πληρώσῃ ὁ νεκρὸς τὸ ναῦλο τοῦ χάρου». ἔχω ἀκούσει ἀπὸ νεκροθάφτη ὅτι ἔχει καὶ μιὰ τανάλια, μὲ τὴν ὁποία βγάζει τὰ χρυσᾶ δόντια τοῦ νεκροῦ. μοῦ πρόσθεσε δὲ αὐτὸς ὅτι μερικὲς φορὲς ποὺ σὲ κάποιον νεκρὸ δὲν βρίσκουν τίποτε νὰ πάρουν, τὸν βρίζουν καὶ τὸν κατουροῦν ὅλοι στὸ πρόσωπο. βρίσκουν χρυσῆ εὐκαιρία τὸ ὅτι οἱ συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ εἶναι μουδιασμένοι καὶ μεθυσμένοι ἀπὸ τὸν πόνο τους, καὶ δὲν ἔχουν τὴν ὥρα ἐκείνη ὄρεξι γιὰ παζάρια καὶ συμφωνίες κι ἐπιτηρήσεις. καὶ οἱ νεκροθάφτες, στήνοντας καρτέρι στὸν τάφο, κάνουν τὴ λωποδυσία τους εἰς βάρος τοῦ ἀνυπεράσπιστου νεκροῦ. γι' αὐτὸ κι ἐγὼ σὲ τρεῖς κηδεῖες, στὶς ὁποῖες συνέβη νὰ εἶμαι ὁ πιὸ πλησίον τῶν συγγενῶν τοῦ νεκροῦ, ποὺ στὶς δυὸ περιπτώσεις ἦταν γυναίκα, στὸ νεκροταφεῖο μετὰ τὴν ἀποχώρησι τῶν συγγενῶν καὶ τοῦ κόσμου πῆρα στὰ χέρια μου ὅλη τὴν ἐξουσία, κι ἔχοντας ἐσκεμμένα μαζί μου δέκα ἄντρες δικούς μου καὶ ἰσάριθμα φτυάρια κρυμμένα σὲ κλειστὸ φορτηγάκι, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποχώρησι τῶν πονεμένων συγγενῶν διέταξα τοὺς ἄντρες μου νὰ παραχώσουν τὸ νεκρὸ τελείως, μέχρι ποὺ τὸ χῶμα νὰ γίνῃ καὶ κορυφὴ πολὺ ψηλότερη ἀπὸ τὸ χεῖλος τοῦ λάκκου. οἱ νεκροθάφτες ἀγρίεψαν καὶ μᾶς ἔβριζαν γι' αὐτὸ ποὺ κάναμε, «διότι αὐτὸ εἶναι δουλειὰ δική τους». εἶχαν τὴν τάσι νὰ μᾶς σκοτώσουν καὶ νὰ μᾶς παραχώσουν στὸν ἴδιο λάκκο «ἀδιάβαστους», ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν, γιατὶ ἦταν τρεῖς μὲ τρία μόνο φτυάρια, καὶ ἤμασταν ἕντεκα μὲ δέκα φτυάρια. ἔμειναν κατάπληκτοι ἀπὸ τὴ λύσσα τῶν νεκροθαφτῶν ὅλοι ἐκτὸς ἀπὸ μένα, ποὺ τὴν εἶχα προβλέψει καὶ στὴ συνέχεια τοὺς τὴν ἑρμήνευσα. λὲς καὶ πάλευαν γύρω ἀπὸ τὸ νεκρὸ δυὸ ὁμάδες λιονταριῶν γιὰ τὸ ποιός θὰ πάρῃ τὸ θήραμα. θυμήθηκα τὴν πάλη τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῶν Τρώων γύρω ἀπὸ τὸ πτῶμα τοῦ Πατρόκλου. ἀπὸ τὸ ἀγρίεμα

τῶν νεκροθαφτῶν ἐπιβεβαίωσα τὸ τί σκύλευσι γίνεται στὰ νεκροταφεῖα μετὰ τὴν ἀποχώρησι τῶν πονεμένων συγγενῶν. ἂν καὶ τὸ πρῶτο αὐτὸ παράδειγμα εἶναι σαφῶς ἠπιώτερο ἀπὸ τὰ δυὸ ἑπόμενα, διότι ἐδῶ τὸ περιμάχητο κοψίδι εἶναι μικρότερο.

Τὰ γραφεῖα κηδειῶν, ποὺ ἔχουν ἀνεβάσει τὶς δαπάνες τῆς κατώτερης κηδείας στὸ ὕψος τῶν δαπανῶν ἑνὸς πολυτελοῦς γάμου, ἐκμεταλλεύονται τὴν ἴδια μέθη τοῦ πόνου τῶν ἀνθρώπων καὶ κυριολεκτικὰ γδύνουν τοὺς ζωντανοὺς συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ στὸ ἴδιο καρτέρι, ἀφήνοντας τὸν ἴδιο τὸ νεκρὸ νὰ τὸν γδύσουν οἱ φτωχοὶ νεκροθάφτες τοῦ νεκροταφείου. ὑπάρχει μεταξύ τους σιωπηρὴ «συμφωνία κυρίων»· «Ἐσεῖς τὸ νεκρὸ κι ἐμεῖς τοὺς ζωντανούς».

Καὶ τὸ παπαδαριὸ τῶν νεκροταφείων, ἐκμεταλλευόμενο κι αὐτὸ τὴ χρυσῆ εὐκαιρία τοῦ πόνου τῶν συγγενῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς κάψας των νὰ περνάῃ καλὰ ὁ νεκρὸς ἐκεῖ ποὺ θὰ πάῃ, στήνουν καρτέρι ὄχι μόνο μιὰ φορὰ αὐτοί, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς καὶ σὲ διάφορα λημέρια· κηδεία, ἀτέλειωτα μνημόσυνα, ξεπαράχωμα, ἀτέλειωτα ψυχοσάββατα, κλπ. κλπ., καὶ γδύνουν καὶ ξαναγδύνουν καὶ δὲν χορταίνουν νὰ γδύνουν καὶ μετὰ τὸ γδύσιμο γδέρνουν κιόλας τοὺς συγγενεῖς, δηλαδὴ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀνεξαιρέτως· διότι δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ποὺ νὰ μὴν ἔχῃ νεκρὸ ἢ νεκροὺς μέσα σὲ 30 χρόνια· καὶ πλουτίζουν. πόσο πλουτίζουν; παπᾶς πρότεινε σὲ μητροπολίτη νὰ τοῦ δίνῃ γιὰ πάντα ὅλους τοὺς μισθούς του κι ὅλα τὰ δῶρα του, ἀρκεῖ ὁ μητροπολίτης νὰ τὸν τοποθετήσῃ σὲ νεκροταφεῖο. τὸ δὲ παπαδαριὸ ἔχει πιὸ «πνευματικὰ» καὶ πιὸ μαφιόζικα τεχνάσματα λωποδυσίας, ὑπεράνω ὑποψίας κι ἐφορίας. αὐτοὶ στήνουν τὸ καρτέρι τους καὶ στὸ νεκροταφεῖο, καὶ στὸ ναό, καὶ στὸ σπίτι, καὶ στὴν κόλασι, καὶ στὸ καθαρτήριο, καὶ στὰ Ἱεροσόλυμα στὸν «τάφο τοῦ Χριστοῦ» ὅπου ἐκδίδονται συγχωροχάρτια ὄχι καὶ πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ παπικά, ἀλλὰ πάντως διαχρονικά.

Τὰ θέλει ὅμως κι ὁ λαὸς στὸ πετσί του αὐτὰ τὰ πράγματα, σὰ νὰ πάσχῃ ἀπὸ ἀλγολαγνεία. τοῦ ἀρέσει νὰ γδύνεται καὶ νὰ σκυλεύεται, νὰ γίνεται ἀντικείμενο ἐκμεταλλεύσεως. ἐπειδή, σὰν τὸ ναρκομανῆ ποὺ ἀποζητάει τὸν ἔμπορο προμηθευτὴ - ἐκμεταλλευτή του, θέλει κι ὁ λαὸς μὲ κάποιες κατόπιν ἑορτῆς καὶ ὑπὲρ τρίτων ὑλικὲς ψευτοπληρωμὲς ν' ἀγοράζῃ τὸν παράδεισο. ἔτσι, φαντάζεται ὅτι ξεγελιέται ὁ θεὸς σὰ φτηνιάρικος ψιλικατζῆς ἢ λαδώνεται σὰ λιγδερὸς καρεκλοκένταυρος, ὅπως λαδώνεται τὸ παπαδαριὸ ποὺ τραγουδάει τὶς κηδεῖες καὶ τὰ μνημόσυνα· ὅτι εἶναι κι ὁ θεὸς λωποδύτης τῆς μαφίας τῶν νεκροταφείων, ποὺ παίρνει μοιράδι γιὰ τὴ συμετοχή του στὴ δραστηριότητα ἀπὸ τὸ λάδωμα τῶν ἀπίστων. κι ἔτσι τὸν λαδώνουν, καὶ τοῦ παίρνουν τὸν παράδεισο.

Ἔναντι τῶν λωποδυτῶν τοῦ θανάτου, τῶν προειρημένων δηλαδὴ βρυκολάκων τῶν νεκροταφείων καὶ «μνημοσύνων», δὲν λυποῦμαι καθόλου τὸ λαό, τὸν ὁποῖο γδύνουν αὐτοὶ στὸ καρτέρι ποὺ τοῦ στήνουν ἐπάνω στὴν μέθη τοῦ πόνου του. μ' ἐνδιαφέρει μόνο ἡ ὑπόληψι τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ἡ ὁποία τέτοια πράγματα οὔτε ἔχει οὔτε δίδαξε. γι' αὐτὸ προτείνω· νὰ κηρυχθῇ τὸ παπαδαριὸ τῶν νεκροταφείων ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὴ Χριστιανικὴ πίστι, ὥστε κι αὐτὸ νὰ εἰσπράττῃ καὶ νὰ λωποδυτεύῃ πιὸ ἐλεύθερα καὶ ἄνετα, σὰν ἐλεύθερα κοράκια καὶ ὄρνεα ποὺ μποροῦν νὰ κατασπαράξουν ὅποιο πτῶμα λιγουρεύονται, καὶ ἡ Χριστιανικὴ πίστι νὰ εἶναι κι αὐτὴ ἐλεύθερη, χωρὶς τέτοιο παπαδαριό, μόνο μὲ τοὺς ἐπισκόπους της καὶ τοὺς πρεσβυτέρους της, οἱ ὁποῖοι, σύμφωνα μὲ τὴν Ἁγία Γραφή, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ πατοῦν σὲ κηδεῖες ποτέ, παρὰ μόνο στὶς κηδεῖες τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας των, καὶ πρέπει νὰ παραμένουν καθαροὶ ἀπὸ τὶς τρέχουσες περιθανάτιες κακοδοξίες τῶν μνημοσύνων καὶ τῶν ψυχοσαββάτων καὶ πάσης παρεμφεροῦς κερδοσκοπικῆς μυθολογίας καὶ δραστηριότητος. διότι ἄλλο εἶναι ἡ Χριστιανικὴ πίστι καὶ ἄλλο ἡ θρησκεία τῶν νεκροταφείων· τελείως ἄλλο. κι ὁ καθένας νὰ βρῇ τὴν ἐλευθερία του.

Κι ἐπαναλαμβάνω ὅτι δὲν εἶμαι συνήγορος τοῦ λαοῦ, ποὺ τὸ θέλει ἡ ψυχούλα του νὰ σκυλεύεται.

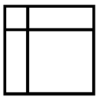

50. Παπαδικὴ καῦσι νεκρῶν

Στὰ χρόνια μας, ὅπως ἐν μέρει προεῖπα, πολλοὶ στὸν τάφο λιώνουν δύσκολα· θέλουν μέχρι καὶ 20 χρόνια, γιὰ νὰ λιώσουν καὶ νὰ γίνουν καθαρὰ ὀστᾶ. κι αὐτὸ συμβαίνει γιὰ τέσσερες τοὐλάχιστο λόγους. 1) ἐπειδὴ πολλοὶ πεθαίνουν μετὰ ἀπὸ μακροχρόνια λῆψι ἀντιβιωτικῶν κι ἀντισηπτικῶν φαρμάκων ἢ χημειοθεραπεῖες κι ἀκτινοβολίες. 2) ἐπειδὴ πολλὰ νεκροταφεῖα, ἰδίως μεγαλουπόλεων, βρίσκονται σὲ ἐδάφη λόφων μὲ κόκκινο ἢ λευκὸ δύσκαπτο ἀργιλόχωμα πολὺ ὑδατοστεγὲς κι ἀκατάλληλο γι' ἀποσύνθεσι σωμάτων. ἀντιθέτως λ.χ. τὸ ὑπέροχο νεκροταφεῖο τοῦ χωριοῦ μου βρίσκεται σὲ ἀμμόλοφο, τοῦ ὁποίου ἡ εὔσκαπτη χαλαζιακὴ ἄμμος γιὰ τὸ βρό-

χινο νερὸ λειτουργεῖ σὰ σκάρα ταχείας διελεύσεως καὶ λιώνει τὸ νεκρὸ σὲ λιγώτερο ἀπὸ τρία ἔτη, παραδίνοντας κατὰ τὴν ἐκταφὴ ὀστᾶ ὁλοκάθαρα. 3) ἐπειδὴ σήμερα οἱ οἰκεῖοι τοῦ νεκροῦ τὸν ἔχουν στὸ φέρετρο ντυμένον μὲ πολλὰ ἐσώρουχα, κάλτσες, πουκάμισο, παπούτσια, κοστούμι, γραβάτα μεταξωτὰ ἢ μάλλινα ἢ συνθετικά, ποὺ ἐμποδίζουν τὸ λιώσιμό του πολύ. ἀντιθέτως οἱ παλιοὶ τύλιγαν τὸ γυμνὸ σῶμα του μ' ἕνα βαμπακερὸ σιντόνι μόνο, ποὺ δὲν ἐμποδίζει τὸ λιώσιμό του καθόλου. 4) ἐπειδὴ σήμερα τοὺς νεκροὺς τοὺς βάζουν σὲ ὑδατοστεγῆ καὶ ἀεροστεγῆ φέρετρα ἀπὸ βερνικωμένο ἢ ἀδιαβρόχως καλοβαμμένο σκληρὸ ξύλο, ποὺ τὸ βερνίκι καὶ οἱ μπογιὲς τὸ κάνουν ἀδιάβροχο καὶ ἄσηπτο. ἀντιθέτως οἱ παλιοὶ ἢ τοποθετοῦσαν στὸν τάφο τὸ νεκρὸ χωρὶς φέρετρο, μόνο μὲ τὸ σιντόνι στὴν ἀγκαλιὰ τῆς γῆς, ἢ σὲ φέρετρο ἀπὸ ἄβαφο σανίδι ὀξυᾶς καὶ χωρὶς πάτο, ἀλλὰ ποὺ εἶχε γιὰ πάτο πέντε καδρόνια σὰν τὰ σκαλιὰ τῆς φορητῆς ξύλινης σκάλας τῶν οἰκοδόμων, ὥστε τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ νὰ ἔχῃ ἐπαφὴ μὲ τὸ χῶμα. ἔτσι θάφτηκαν οἱ γονεῖς μου καὶ οἱ πάπποι μου.

Γιὰ ὅλα τὰ παραπάνω σήμερα ἕνας νεκρὸς δὲν λέει νὰ λιώσῃ.

Σχεδὸν ὅλοι, ὅσοι πραγματοποιοῦν εἰσπράξεις ἀπὸ πεθαμένους, εἶναι ἐναντίον τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν ὡς «ὀρθόδοξοι» καὶ ἀμύντορες τῶν «ἱερῶν παραδόσεων». οἱ ἴδιοι ὅμως διενεργοῦν «ὀρθόδοξη» παπαδικὴ καῦσι νεκρῶν «πληρωτέαν ἅμα τῇ ἐμφανίσει» της. οἱ παπᾶδες δηλαδὴ τῶν νεκροταφείων, μετὰ πολλὲς καὶ σκληρὲς ἀντιρρήσεις καὶ παζάρια γιὰ ἐπιπληρωμές, δίνουν γιὰ κάθε τέτοιον ἅλιωτο νεκρὸ ἄλλο ἕνα ἔτος παράτασι ταφῆς· σπανίως καὶ μὲ σκληρότερα παζάρια δίνουν καὶ δεύτερο ἔτος. διότι τὸ μαγαζί τους δὲν χωράει πολλοὺς νεκρούς. ἔπειτα βγάζουν, μὲ βάναυσο κι ἐξυβριστικὸ τρόπο, τὸ νεκρὸ ἀπὸ τὸν τάφο μὲ μιὰ μικρὴ φαγανίτσα, σὰν ἐκεῖνες μὲ τὶς ὁποῖες οἱ ἐργολάβοι σκάβουν στοὺς δρόμους βαθιὰ στενὰ χαντάκια γιὰ τοποθέτησι ἀγωγῶν ἢ καλῳδίων. ἡ φαγανίτσα τῶν τάφων ἁρπάζει ἅλιωτο ξάλιωτο καὶ «ὠμὸ» τὸ νεκρὸ ἀπὸ τὸν τάφο μὲ τὸ σκάπτρο της, σὰ σκουπίδι, καὶ τὸν πετάει σ' ἕναν κινητὸ τροχοφόρο φοῦρνο καύσεως νεκρῶν, περίπου σὰν τ' ἀπορριμματοφόρα συμπιεστικὰ αὐτοκίνητα τῶν δήμων, ἀκόμη καὶ μὲ δυσανασχέτησι τῆς οἰκογενείας του. ναί, ἐπειδή, ὅ,τι ἦταν νὰ εἰσπράξουν ἀπὸ τὴν κηδεία καὶ τὰ ἐντάφια τρισάγια, τὸ εἰσέπραξαν. τὰ μνημόσυνα ἔτσι κι ἀλλιῶς γίνονται καὶ μὲ παραχωμένο καὶ μὲ καμμένο τὸ νεκρό. τὸ εἰσόδημά τους δὲν διατρέχει πλέον τὸν κίνδυνο νὰ μειωθῇ. (τὰ τεράστια νεκροταφεῖα τῶν μεγαλουπόλεων ἔχουν τέτοιες φαγανίτσες, σὰν τὴν προειρημένη, τόσο γιὰ ν' ἀνοίγουν νέους τάφους, ὅσο καὶ νὰ «χουφτώνουν» μὲ τὸ σκάπτρο τους

μονοκοπανιὰ τοὺς νεκροὺς κατὰ τὴν ἐκταφὴ καὶ νὰ τοὺς ῥίχνουν στὸν τροχοφόρο κινούμενο φοῦρνο καύσεως. διότι θάβουν καὶ ξεθάβουν περίπου 10 καὶ 10 νεκροὺς τὴν ἡμέρα. ξεθάβουν βέβαια καὶ καῖνε ἔτσι ποὺ εἶπα μόνο τοὺς νεκροὺς τῶν φτωχῶν οἰκογενειῶν ἢ τοὺς ἀζήτητους. οἱ καλοπληρωταὶ καὶ ἔγκαιροι ἐκταφιασταὶ κάνουν τὴν «ἀνακομιδὴ τῶν ὀστῶν» μὲ τὴν ἡσυχία τους καὶ τὴν ἀξιοπρέπειά τους).

Ἡ «ὀρθόδοξη» ἀντίρρησι ἐναντίον τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλείτερες κοροϊδίες καὶ εἰσπρακτικὲς ὑποκρισίες καὶ θεομπαιξίες. οἱ παπᾶδες φοβοῦνται μήπως ὁ λαός, ἀφοῦ ἐθισθῇ στὴν καῦσι τῶν νεκρῶν, ἐθισθῇ ἔπειτα καὶ στὴν παράλειψι τελέσεως μνημοσύνων, καὶ χαλάσῃ τὸ ἐπιχειρησιακὸ σέτ· ὁπότε καὶ οἱ ψυχὲς τῶν πεθαμένων δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ μετατεθοῦν μὲ κάποιο τρισάγιο ἢ μνημόσυνο ἀπὸ τὴν κόλασι στὸν παράδεισο, ἔστω καὶ γιὰ 40 μόνο μέρες διακοπῶν μεταξὺ Πάσχα καὶ Ἀναλήψεως (κι ἔπειτα πάλι «τὰ κεφάλια μέσα»), ἢ ἔστω στὴν κόλασι ἡ φωτιὰ νὰ χαμηλώσῃ ἀπὸ τοὺς 1000 στοὺς 900 βαθμοὺς Κελσίου καὶ οἱ κολασμένοι νὰ νιώσουν «μικράν τινα ἀναψυχήν»· καὶ τὸ εἰσόδημα τῶν παπάδων θὰ μειωθῇ ἀπελπιστικά. ἔχουν ὅμως κι αὐτοὶ παιδιὰ νὰ σπουδάσουν καὶ κορίτσια νὰ παντρέψουν. νὰ μὴν ἔχουν κι αὐτοὶ ἕνα σπίτι γιὰ κάθε παιδί τους; νὰ μὴν ἔχουν γιὰ τὸ καθένα κι ἕνα θερινὸ σπίτι κι ἕνα αὐτοκίνητο οἱ ἄνθρωποι;

Γιὰ νὰ ἐξευμενισθοῦν, θὰ πρέπῃ νὰ τοὺς προταθῇ τὸ ἑξῆς· ὅσοι θέλουν νὰ καύσουν τοὺς νεκρούς των, (τὶς περισσότερες φορὲς ἐπειδὴ οἱ ἴδιοι οἱ νεκροὶ εἶχαν ἐκφράσει αὐτὴ τὴν ἐπιθυμία, πρὶν πεθάνουν), νὰ συνυπολογίσουν μαζὶ μὲ τοὺς παπᾶδες πόσες θὰ ἦταν οἱ εἰσπράξεις ἐκείνων ἀπὸ τὸ νεκρὸ καθ' ὅλη τὴ χρονικὴ περίοδο ἀπὸ τὸ θάνατό του μέχρι τὴν ἐκταφή του σὲ κηδεία καὶ τρισάγια, νὰ τοὺς τὶς δίνουν ὡς προκαταβολὴ καὶ ἐφάπαξ, κι ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα νὰ καῖνε τὸ νεκρό τους μὲ τὴν ἀνοχὴ τῶν παπάδων. ἂν οἱ ἐργολάβοι κηδειῶν διαμαρτυρηθοῦν κι ἐκεῖνοι μὲ «ὀρθόδοξες» διαμαρτυρίες, οἱ οἰκεῖοι τοῦ νεκροῦ νὰ πληρώνουν καὶ σ' ἐκείνους τὰ ἀνάλογα λύτρα, ὥστε νὰ ἐξασφαλίσουν καὶ τὴν ἀνοχὴ ἐκείνων γιὰ τὴν καῦσι τοῦ νεκροῦ τους. ἐπὶ πλέον ἁπαξάπαντες οἱ Χριστιανοὶ νὰ καταβάλουν τὴν ἐπαρκῆ χορηγία, μὲ τὴν ὁποία οἱ ἐργολάβοι κηδειῶν καὶ μνημοσύνων, παράλληλα μὲ τὴν ταφικὴ ἐπιχείρησί τους νὰ ἱδρύσουν κι ἐπιχείρησι καύσεως νεκρῶν μὲ τὰ μηχανήματα καὶ τὶς σχετικὲς ἐγκαταστάσεις πληρωμένα ὅλα ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς· κι αὐτοὶ οἱ ἐργολάβοι νὰ χορηγοῦν στοὺς Χριστιανοὺς «πιστοποιητικὸ ὀρθοδόξων φρονημάτων». νὰ μὴ μείνῃ παραπονεμένο ἀπὸ τὴν καῦσι τῶν νεκρῶν κι ἀνεξευμένιστο κανένα κοράκι καὶ κανεὶς γύπας καὶ κα-

νένα ἄλλο ἐνδιάμεσο τελώνιο. κι αὐτὰ τὰ καημένα ζωντανά, γῦπες καὶ κοράκια καὶ λοιπὰ τελώνια, ποὺ τελωνοῦν - φορολογοῦν τοὺς Χριστιανούς, ἀπὸ πτώματα τρέφονται· δὲν εἶναι καθόλου «ὀρθόδοξο» νὰ μείνουν στερημένα μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα, δὲν συμφωνεῖτε; γιατί; ὁ Tezel συμφωνοῦσε, ἐσεῖς γιατί δὲν συμφωνεῖτε;

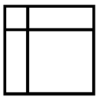

51. Βιβλικοὶ τρόποι ταφῆς

Στὴ Βίβλο ἀναφέρονται ὡς ὀρθοὶ ὅλοι οἱ τρόποι ταφῆς, ἤτοι συνήθης ταφὴ χωρὶς ποτὲ νὰ ξεθάβεται ὁ νεκρός, συνήθης ταφὴ μὲ προοπτικὴ τὰ ὀστᾶ τοῦ νεκροῦ κάποτε νὰ ξεθαφτοῦν καὶ νὰ τοποθετηθοῦν ἀλλοῦ, ταρίχευσι γιὰ νὰ μείνῃ ὁ νεκρὸς ταριχευμένος γιὰ πάντα, ἡμιταρίχευσι γιὰ νὰ προστατευτῇ ὁ νεκρὸς προσωρινὰ ἀπὸ τὴ δυσωδία τῆς σήψεως, καὶ καῦσι τῶν σωμάτων τῶν νεκρῶν· μόνο ποὺ οἱ ἀρχαῖοι ἀποτέφρωναν μόνο τὶς σάρκες, γιατὶ δὲν διέθεταν ὑψικάμινο ποὺ νὰ μπορῇ ν' ἀποτεφρώσῃ καὶ τὰ ὀστᾶ. ἔπαιρναν ἀπὸ τὴν πυρὰ τὰ ὀστᾶ καὶ τὰ φύλαγαν σὲ ἀγγεῖο (Ὅμηρος Ψ 236-248).

1. Θάφτηκαν, γιὰ νὰ μείνουν θαμμένοι γιὰ πάντα, ὁ Ἀβραὰμ καὶ ἡ Σάρρα, ὁ Ἰσαὰκ καὶ ἡ Ῥεβέκκα, οἱ γυναῖκες τοῦ Ἰακὼβ Ῥαχὴλ καὶ Λία, ὁ Δαυῖδ καὶ οἱ ἄλλοι βασιλεῖς (Γε 38,1-20· 83,3· Δδ 112,16· Βα 122,13).

2. Θάφτηκε, γιὰ νὰ ξεθαφτοῦν κάποτε τὰ ὀστᾶ του καὶ νὰ μεταφερθοῦν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο στὴν Παλαιστίνη, ὁ Ἰωσήφ (Γε 130,4-7· Νο 35,5-7).

3. Ταριχεύτηκε ἀπὸ Αἰγυπτίους *ἐνταφιαστάς*, δηλαδὴ ταριχευτάς, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἰωσὴφ ὁ Ἰακώβ. ἡ ταρίχευσί του διήρκεσε 40 μέρες· κι ἀφοῦ ἔμεινε ταριχευμένος ἄταφος συνολικῶς 70 μέρες καὶ πενθήθηκε, στὴ συνέχεια μεταφέρθηκε ταριχευμένος καὶ θάφτηκε ἔτσι στὴν Παλαιστίνη μαζὶ μὲ τοὺς γονεῖς του καὶ τοὺς πάππους του (Γε 127-128).

4. Θάφτηκαν ἡμιταριχευμένοι ὁ Λάζαρος (Ἰω 31,22-29) καὶ ὁ Χριστός (Μθ 123,4-6· 125,6· Λκ 131,4-7· 132,1-2· Ἰω 45,3-5· 46,1-13· Μρ 71,7-8· 72,1-6). τὰ σώματά τους περιτυλίχτηκαν μὲ *κειρίας* ἢ *ὀθόνια* ἢ *ἐντάφια σπάργανα*, δηλαδὴ φαρδιὲς ταινίες ὑφάσματος, βουτηγμένες σὲ κολλῶδες ἄρωμα, ἡ δὲ κεφαλή τους καλύφθηκε μὲ *σουδάριον* βουτηγμένο κι αὐτὸ στὸ ἴδιο κολλῶδες ἄρωμα.

5. Ἀποτεφρώθηκαν μὲ καῦσι τῶν σωμάτων τους ὁ ὑπέροχος Ἰωνάθαν καὶ ὁ πατέρας του Σαούλ (Δδ 57,13-15).

Δὲν ὑπάρχει τρόπος ταφῆς ποὺ νὰ μὴν εἶναι δεκτὸς ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή· ὅλοι οἱ τρόποι ἔχουν ἐφαρμοστῆ στοὺς βιβλικοὺς ἁγίους ἄντρες. ἡ Βίβλος δὲν προσδιορίζει, δὲν ἐπιβάλλει, καὶ δὲν προτιμάει κανέναν τρόπο ταφῆς. ἀφήνει ὅλους τοὺς τρόπους στὴν ἀρέσκεια τὴν προτίμησι καὶ τὴν ἐπιλογὴ τῶν πιστῶν. τὸ ἴδιο κάνουν καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες καὶ οἱ ἀρχαῖοι πατέρες. ὁ τρόπος ταφῆς τῶν πιστῶν δὲν ἀπασχόλησε τὴν ἐκκλησία ποτέ, τοὐλάχιστο μέχρι τὴν ἀρχὴ τῆς τουρκοκρατίας (ΙΕ' αἰ). Βίβλος καὶ χριστιανικὴ γραμματεία ἐπιτρέπουν στοὺς πιστοὺς νὰ θάβωνται ὅπως βολεύονται κάθε φορὰ κι ὅπως συνηθίζεται κατὰ καιροὺς καὶ κατὰ τόπους· ἐπειδὴ δὲν συνέδεσαν ποτὲ τὴν ταφὴ τῶν πιστῶν μὲ εἰσπράξεις, οὔτε εἰσπράξεις ὑπαγόρευσαν ποτὲ τρόπους ταφῆς.

Στὴν Π. Διαθήκη ὄχι μόνο δὲν ὑπάρχει ἱερατικὴ τελετὴ κηδείας, ἀλλ' ἀπαγορεύεται πολὺ αὐστηρὰ νὰ παρίσταται σὲ κηδεία ἱερεὺς ἔστω καὶ ὡς θεατής. στὸν ἁπλὸ ἱερέα ἐπιτρέπεται νὰ παραστῆ σὲ κηδεία, μόνο ἂν θάβωνται ἡ γυναίκα του, οἱ γονεῖς του, γιός του, θυγατέρα του, ἀδερφός του, κι ἀνύπαντρη ἀδερφή του ποὺ ζῆ στὸ ἴδιο μ' αὐτὸν πατρικὸ σπίτι· ἐννοεῖται μόνον ὡς θεατής. διότι δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἱερολογία κηδείας. στὸν ἀρχιερέα ἀπαγορεύεται ἀπολύτως νὰ παραστῆ σ' ὁποιαδήποτε κηδεία, ἀκόμη καὶ γυναικός του, γονέων του, καὶ τέκνων του (Νο 162,12-17). τὴν ταφὴ στὴν Π. Διαθήκη κάνουν μόνοι τους οἱ λαϊκοί. ἀνοίγουν ἕνα λάκκο καὶ παραχώνουν τὸ νεκρό. καὶ τὸ νεκρὸ τῆς Ναΐν πηγαίνουν νὰ τὸν θάψουν λαϊκοί (Λκ 34). καὶ τὸ Χριστὸ τὸν θάβουν χωρὶς καμμία τελετὴ δυὸ λαϊκοὶ μόνοι τους. ἡ Κ. Διαθήκη μόνο καταργεῖ τελετὲς τῆς Π. Διαθήκης, οὐδέποτε προσθέτει, κηδεία δὲ οὔτε κἂν βρῆκε στὴν Παλαιά, ὄχι καὶ νὰ προσθέση. τὴν κηδεία καὶ τὴν ταφὴ τοῦ Ἀνανίου καὶ τῆς Σαπφίρας πραγματοποιοῦν μόνοι τους κάποιοι λαϊκοὶ *νεώτεροι* ἢ *νεανίσκοι* (Πξ 5,6· 10), δηλαδὴ παλληκάρια ποὺ μποροῦν νὰ σκάψουν λάκκο. τὸ Στέφανο τὸν θάβουν ἐπίσης λαϊκοὶ *ἄνδρες εὐλαβεῖς*, ἄνθρωποι δηλαδὴ ποὺ ἔχουν τὴν καλοσύνη νὰ φροντίζουν τοὺς ἄλλους, χωρὶς τὴν παρουσία πρεσβυτέρων ἢ ἐπισκόπων ἢ ἀποστόλων (Πξ 19,2). τὸ ἴδιο πρόκειται νὰ γίνη καὶ γιὰ τὴν Ταβιθά, ἀλλὰ τὴν ἀνασταίνει ὁ Πέτρος (Πξ 28). καὶ τὸν Πολύκαρπο τὸ 156 μ.Χ. καὶ τοὺς ἄλλους μάρτυρες, ὅταν οἱ Χριστιανοὶ τὰ καταφέρνουν νὰ πάρουν κρυφὰ τὰ σώματά τους, τοὺς περιστέλλουν καὶ τοὺς θάβουν χωρὶς παρουσία κληρικοῦ καὶ χωρὶς καμμία τελετὴ μόνοι τους κάποιοι λαϊκοί. γιὰ τέτοιο πρᾶγμα, δηλαδὴ γιὰ ταφή, δὲν ἀπασχολοῦνται κληρικοί. οὐδέποτε ἀναμιγνύονται σὲ κηδεία

καὶ ταφή, ποὺ εἶναι ἔργο τῶν λαϊκῶν. καὶ νεκροταφεῖα οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, οἱ ὑποδειγματικοὶ καὶ διωκόμενοι, δὲν ἔχουν. θάβουν τοὺς νεκρούς των στὰ νεκροταφεῖα ποὺ θάβεται ὅλος ὁ κόσμος, ὁ εἰδωλολατρικὸς καὶ ἰουδαϊκός. σὲ μεγάλα καὶ αὐστηρῶς ἀστυνομευόμενα ἀστικὰ κέντρα, ὅπως ἡ Ῥώμη, ἐπειδὴ οἱ διῶκτες παγιδεύουν τοὺς ζωντανοὺς Χριστιανοὺς παρακολουθώντας τὴν ταφὴ τῶν νεκρῶν, οἱ Χριστιανοὶ μερικὲς φορὲς τοὺς θάβουν κρυφὰ σὲ παλιὰ κι ἐγκαταλειμμένα ὀρυχεῖα, τὶς λεγόμενες κατακόμβες, γιὰ νὰ διαφύγουν τὴν παρακολούθησι. κηδεία καὶ ταφὴ νεκροῦ μὲ τελετὴ καὶ ἱερεῖς ἔχουν μόνον οἱ εἰδωλολάτρες, καὶ ὄχι ὅλοι.

Ἡ γέννησι καὶ ἡ ταφὴ ὡς γεγονότα μόνο φυσικὰ δὲν ἔχουν καμμία σχέσι μὲ τὴ Χριστιανικὴ πίστι καὶ τὴν ἐκκλησία. τὸ σήμερα γινόμενο γίνεται, ἐπειδὴ δὲν ἀκολουθεῖται οὔτε ἡ Βίβλος οὔτε ἄλλη παράδοσι. ὀφείλεται σὲ εἰσπρακτικὴ βουλιμία κι εὑρεσιτεχνία.

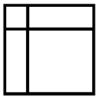

52. Ἡ *κλᾶσις τοῦ ἄρτου* καὶ τὸ *ποτήριον*

Προοίμιον

Παραθέτω πρῶτα σὲ ἀρχαῖο κείμενο καὶ σὲ μετάφρασι τὰ ὅσα λέγονται καὶ παραδίδονται γραμμένα στὴν Καινὴ Διαθήκη ἀπὸ τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστὸ κι ἀπὸ τὸν Παῦλο καὶ τοὺς ἄλλους ἀποστόλους του γιὰ τὴν *εὐλογίαν* καὶ *εὐχαριστίαν* καὶ τὴν *κλᾶσιν τοῦ ἄρτου* καὶ τὸ *ποτήριον*, τὰ ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα *εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Κυρίου*, κι ἔπειτα περιγράφω τὰ γινόμενα ἀπὸ τὸ Βυζάντιο καὶ μέχρι σήμερα, γιὰ νὰ συμπεράνῃ ὁ κάθε Χριστιανὸς ἂν ὑπάρχει ἢ δὲν ὑπάρχει διολίσθησι στὰ παραδοθέντα ἀπὸ τὸν Κύριο· διότι τὸ θέμα εἶναι τόσο μεγάλο καὶ θεμελιῶδες καὶ τόσο πυρακτωμένο, ποὺ πρέπει ν' ἀποφανθοῦν γι' αὐτὸ ὅλοι οἱ Χριστιανοί, καὶ ὄχι ἐγὼ μόνος, ποὺ ἄλλωστε κι ὁ ἐπίλοιπος χρόνος τῆς ζωῆς μου εἶναι σαφῶς πολὺ λίγος.

1. Τὰ κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης

Μθ 65,9· *Λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις, καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορ-*

τάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις.

Μθ 71,6· *Λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις.*

Λκ 46,11· *Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ κατέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ.*

Λκ 117,6· *Λαβὼν ἄρτον εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι λέγων· Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.*

Λκ 133,18· *Ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ᾽ αὐτῶν λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς. αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ᾽ αὐτῶν. ..... καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.*

Ἰω 16,12· *Ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε τοῖς μαθηταῖς. οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις.*

Μρ 26,14· *Λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς... καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν...*

Μρ 32,6· *Λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς... καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.*

Μρ 62,12· *Λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον εὐλογήσας ἔκλασε καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ εἶπε· Λάβετε φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες. καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον.*

Πξ 6,6· *Ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς.*

Πξ 6,10· *Καθ᾽ ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ᾽ οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιά-*

σει καὶ ἀφελότητι καρδίας, αἰνοῦντες τὸν θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν.

Πξ 65,1· *Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων συνηγμένων τῶν μαθητῶν κλᾶσαι ἄρτον, ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς (ἐν Τρῳάδι)...*

Πξ 65,5· *Ἀναβὰς δὲ καὶ κλάσας ἄρτον (ὁ Παῦλος) καὶ γευσάμενος, ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρι αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθε.*

Πξ 82,38· *(ἐπὶ τοῦ πλοίου ὁ Παῦλος) εἰπὼν ταῦτα καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν.*

Α' Κο 24,3-4· *Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐστι; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστιν; ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν.*

Α' Κο 27,4-15· *Συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν· ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει. μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας;... ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ Κυρίου ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο ἔλαβεν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ εἶπε· Λάβετε φάγετε· τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν· ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι λέγων· Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν'. ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρι οὗ ἂν ἔλθῃ. ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου. δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου.*

Μθ 65,9· *Καὶ παίρνοντας τὰ πέντε ψωμιὰ καὶ τὰ δύο ψάρια, κύτταξε πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ εὐλόγησε, κι ἔκοψε κι ἔδωσε τὰ ψωμιὰ στοὺς μαθητάς, οἱ δὲ μαθηταὶ στὸν κόσμο. κι ἔφαγαν ὅλοι καὶ χόρτασαν, καὶ σήκωσαν ὅ,τι περίσσεψε ἀπὸ τὰ κομμάτια, δώδεκα κοφίνια γεμάτα.*

Μθ 71,6· *Καὶ πῆρε τὰ ἑφτὰ ψωμιὰ καὶ τὰ ψάρια, εὐχαρίστησε, ἔκο-*

ψε, κι ἔδωσε στοὺς μαθητάς του, οἱ δὲ μαθηταὶ στὸν κόσμο. κι ἔφαγαν ὅλοι καὶ χόρτασαν, καὶ σήκωσαν ὅ,τι περίσσεψε ἀπὸ τὰ κομμάτια, ἑφτὰ ζεμπίλια γεμάτα.

Λκ 46,11· *Καὶ παίρνοντας τὰ πέντε ψωμιὰ καὶ τὰ δύο ψάρια, κύτταξε πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ τὰ εὐλόγησε, κι ἔκοψε κι ἄρχισε νὰ δίνη στοὺς μαθητὰς νὰ προσφέρουν στὸν κόσμο.*

Λκ 117,6· *Ἔπειτα πῆρε τὸν ἄρτο, ἔκανε εὐχαριστία, τεμάχισε, καὶ τοὺς ἔδωσε λέγοντας· αὐτὸ εἶναι τὸ σῶμα μου ποὺ προσφέρεται γιὰ σᾶς· αὐτὸ νὰ τὸ κάνετε, γιὰ νὰ μὲ θυμᾶστε. ἐπίσης καὶ τὸ ποτήρι μετὰ τὸ δεῖπνο ποὺ δείπνησαν, λέγοντας· Αὐτὸ τὸ ποτήρι εἶναι τὸ καινούργιο συμβόλαιο μὲ τὸ αἷμα μου ποὺ χύνεται γιὰ σᾶς.*

Λκ 133,18· *Κι ὅταν ξάπλωσε γιὰ φαγητὸ μαζί τους, πῆρε τὸν ἄρτο καὶ τὸν εὐλόγησε, καὶ τεμαχίζοντας τοὺς μοίραζε. κι ἐκείνων ἄνοιξαν τὰ μάτια τους, καὶ τὸν ἀναγνώρισαν. κι ἐκεῖνος ἔγινε ἄφαντος ἀπ' αὐτούς. ..... κι αὐτοὶ τοὺς διηγοῦνταν ὅσα τοὺς συνέβησαν στὸ δρόμο καὶ πῶς τὸν ἀναγνώρισαν στὸν τεμαχισμὸ τοῦ ἄρτου.*

Ἰω 16,12· *Πῆρε δὲ τὰ ψωμιὰ ὁ Ἰησοῦς, κι ἀφοῦ ἔκανε εὐχαριστία, μοίρασε στοὺς μαθητὰς καὶ οἱ μαθηταὶ στοὺς πλαγιασμένους.*

Μρ 26,14· *Καὶ πῆρε τὰ πέντε ψωμιὰ καὶ τὰ δύο ψάρια καὶ σήκωσε τὰ μάτια στὸν οὐρανὸ κι εὐλόγησε, καὶ κομμάτιασε τὰ ψωμιὰ κι ἔδινε στοὺς μαθητὰς νὰ τοὺς παραθέσουν, καὶ μοίρασε σ' ὅλους τὰ δύο ψάρια. κι ἔφαγαν ὅλοι καὶ χόρτασαν...*

Μρ 32,6· *Καὶ πῆρε τὰ ἑφτὰ ψωμιά, κι ἀφοῦ εὐχαρίστησε, ἔσπασε κι ἔδινε στοὺς μαθητάς του... καὶ παρέθεσαν στὸν κόσμο.*

Μρ 62,12· *Ὁ Ἰησοῦς πῆρε ἄρτο, τὸν εὐλόγησε, τὸν ἔκοψε, τοὺς ἔδωσε, καὶ εἶπε· Πάρτε· αὐτὸ εἶναι τὸ σῶμα μου. πῆρε καὶ τὸ ποτήρι, εὐχαρίστησε, καὶ τοὺς ἔδωσε. καὶ ἤπιαν ἀπ' αὐτὸ ὅλοι. καὶ τοὺς εἶπε· Αὐτὸ εἶναι τὸ αἷμα μου τὸ τῆς καινούργιας διαθήκης, ποὺ χύνεται γιὰ πολλούς.*

Πξ 6,6· *Καὶ παρέμεναν προσηλωμένοι στὴ διδαχὴ τῶν ἀποστόλων καὶ στὴ σύμπραξι καὶ στὴν κλᾶσι τοῦ ἄρτου καὶ στὶς προσευχές.*

Πξ 6,10· *Καὶ μένοντας κάθε μέρα στὸ ἱερὸ προσηλωμένοι καὶ ὁμόφρονες τελοῦσαν στὸ σπίτι κλᾶσι τοῦ ἄρτου, κι ἔπειτα ἔτρωγαν μὲ ἀγαλλίασι καὶ ἀφελότητα τοῦ νοῦ, ὑμνώντας τὸ θεό· καὶ ὅλος ὁ κόσμος τοὺς ἀγαποῦσε.*

Πξ 65,1· *Τὴ δὲ πρώτη μέρα τῆς ἑβδομάδος, καθὼς οἱ μαθηταὶ ἦταν συναγμένοι γιὰ νὰ τεμαχίσουν ἄρτο, ὁ Παῦλος τοὺς μιλοῦσε (στὴν Τρῳάδα).*

Πξ 65,5· *Ἔπειτα ἀνέβηκε, κι ἀφοῦ τεμάχισε ἄρτο (ὁ Παῦλος), ἔφαγε, καὶ μίλησε ἀρκετὴ ὥρα μέχρι τὴν αὐγή, τότε βγῆκε.*

Πξ 82,38· *Κι ἀφοῦ τὰ εἶπε αὐτὰ (ὁ Παῦλος ἐπὶ τοῦ πλοίου), πῆρε ἄρτο, εὐχαρίστησε τὸ θεὸ μπροστὰ σὲ ὅλους, καὶ τεμάχισε, καὶ ἄρχισε νὰ τρώῃ.*

Α' Κο 24,3-4· *Τὸ ποτήριο τῆς εὐλογίας ποὺ εὐλογοῦμε, δὲν εἶναι κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ; τὸν ἄρτο ποὺ τεμαχίζουμε, δὲν εἶναι κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ; διότι ἕνας ἄρτος, ἕνα σῶμα, εἴμαστε ὅλοι· οἱ πάντες τρῶμε ἀπὸ τὸν ἕναν ἄρτο.*

Α' Κο 27,4-15· *Ὅταν λοιπὸν συγκεντρώνεστε ὅλοι μαζί, δὲν καθίσταται δυνατὸν νὰ φᾶτε δεῖπνο κυριακό· διότι ὁ καθένας προλαβαίνει καὶ τρώει τὸ δικό του δεῖπνο. κι ἔτσι ἄλλος μὲν πεινάει, ἄλλος δὲ εἶναι κιόλας μεθυσμένος. μὰ καλὰ δὲν ἔχετε σπίτια γιὰ νὰ τρῶτε καὶ νὰ πίνετε; ἢ καταφρονεῖτε τὴν ἐκκλησία τοῦ θεοῦ, καὶ ταπεινώνετε αὐτοὺς ποὺ δὲν ἔχουν; τί νὰ σᾶς πῶ; νὰ σᾶς ἐπαινέσω γι' αὐτό; δὲν σᾶς ἐπαινῶ. διότι ἐγὼ παρέλαβα ἀπὸ τὸν Κύριο αὐτὸ ποὺ καὶ σᾶς παρέδωσα, ὅτι ὁ Κύριος Ἰησοῦς τὴ νύχτα ποὺ θὰ παραδινόταν πῆρε ἄρτο, κι ἀφοῦ εὐχαρίστησε, τεμάχισε καὶ εἶπε· 'Πάρτε φᾶτε· αὐτὸ εἶναι τὸ σῶμα μου ποὺ τεμαχίζεται γιὰ σᾶς· αὐτὸ νὰ κάνετε, γιὰ νὰ μὲ θυμᾶστε'. ἐπίσης καὶ τὸ ποτήριο, ἀφοῦ πρῶτα δείπνησε, λέγοντας· 'Αὐτὸ τὸ ποτήριο εἶναι τὸ καινούργιο συμβόλαιο ποὺ γίνεται μὲ τὸ αἷμα μου· αὐτὸ νὰ κάνετε, γιὰ νὰ μὲ θυμᾶστε'. ὅσες φορὲς τρῶτε τὸν ἄρτο αὐτὸ καὶ πίνετε τὸ ποτήριο αὐτό, κηρύττετε τὸ θάνατο τοῦ Κυρίου, μέχρι νὰ ἔρθῃ. ὥστε ὅποιος τρώει τὸν ἄρτο αὐτὸ ἢ πίνει τὸ ποτήριο τοῦ Κυρίου ἀναξίως, θὰ εἶναι ἔνοχος τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου. νὰ δοκιμάζῃ δὲ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτό του, καὶ τότε νὰ τρώῃ ἀπὸ τὸν ἄρτο καὶ νὰ πίνῃ ἀπὸ τὸ ποτήριο· διότι ὅποιος τρώει καὶ πίνει ἀναξίως, τρώει καὶ πίνει τὴν καταδίκη του, ἐπειδὴ δὲν διακρίνει σὰν κάτι ἄλλο τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου.*

2. Ποτήριον

Μεγάλο σὰν τὸ τῆς Ἰλιάδος τελετουργικὸ καὶ βαρύτατο *δέπας Νέστωρος* (Λ 632-641), ποὺ τὸ περιεχόμενό του δὲν μπορεῖ νὰ τὸ καταπιῇ μόνον ἕνας. χρυσὸ ἢ ἐπίχρυσο, μὲ πόδι καὶ πέλμα, μὲ ἀνάγλυφες εἰκόνες ἢ ἀνθέμια, σκεῦος ταλαντούχου τεχνίτου, πολύτι-

μο ἐμπόρευμα, πανάκριβο ὤνιο, πολλὲς φορὲς ἔκθεμα μουσείου, καὶ συχνὰ στόχος κλοπῆς.

3. Δισκάριον

Μικρὸς δίσκος, περίπου πιατάκι ἢ τάσι, γιὰ τὸν ἄρτο, μερικὲς φορὲς χρυσὸ ἢ ἐπίχρυσο ἢ ἀργυρὸ ἢ ἐπάργυρο, σὲ πολυτιμότητα ἀνάλογο σὲ πολλὰ μὲ τὸ ποτήριον.

4. Ἀστερίσκος

Δυὸ βραχύποδα πεῖ - ἀγκύλες ⌐⊢¬συνδεδεμένα στὸ μέσον τῶν ὁριζοντίων δοκίδων μὲ κοινὸ ἄξονα, γιὰ νὰ τοποθετοῦνται πάνω στὸ δισκάριον πατώντας τὰ πέλματά τους στὴν ἄντυγα τοῦ δισκαρίου ἔτσι, ὥστε ἐν ἀναπτύξει νὰ συγκρατοῦν σὰ στέγαστρο τὸ ὑφασμάτινο κάλυμμα τοῦ συνόλου, γιὰ νὰ μὴν ἀκουμπᾷ τὸ κάλυμμα στὸν ἄρτο. χρυσὸς ἢ ἐπίχρυσος ἢ ἀργυρός. πολλὲς φορὲς κατασκευὴ ἐξεζητημένης καλλιτεχνίας. μᾶλλον πολύτιμο σκεῦος.

5. Παπάρα

Στὰ μεταποστολικὰ χρόνια, ὅταν λένε *ποτήριον*, δὲν ἐννοοῦν τὴ λέξι αὐτὴ ὅπως ὅταν λέμε «τὸ ποτήρι τῆς ἀναμνήσεως ἢ τῆς χαρᾶς ἢ τὸ πικρὸ ποτήρι τῆς θλίψεως», δηλαδὴ τὸ πόμα ἢ ποτόν, ὅπως τὸ ἐννοοῦσαν ὁ Χριστὸς καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, ἀλλ' ἐννοοῦν τὸ τεχνουργημένο σκεῦος τῆς πόσεως· κι ἐπειδὴ οἱ μεταγενέστεροι Χριστιανοὶ «πίνουν» ὅλοι ἀπὸ τὸ ἴδιο σκεῦος, καὶ μ' ἕνα κοινὸ κουταλάκι, γιὰ τὸ ὁποῖο θὰ πῶ παρακάτω, καὶ ὑπῆρχε περίπτωσι νὰ χυθῇ ὁ οἶνος - αἷμα, γι' αὐτὸ οἱ παπᾶδες ἀπέκτησαν τὴ συνήθεια νὰ ῥίχνουν τὸν ἄρτο - σῶμα μέσα στὸν οἶνο - αἷμα καὶ νὰ κάνουν ἔτσι μιὰ ὄχι εὔχυτη παπάρα, ἀντιμετωπίζοντας ἔτσι τὸν ἄτακτο κι ἐπικίνδυνο συνωστισμὸ τῶν κοινωνούντων. τὸ μῖγμα αὐτὸ τὸ λένε *παπάρα* ἢ *παπάριον* κατὰ συμφυρμὸν τόσο ἀπὸ τὸ *παπᾶς*, ἐννοούμενο ἔτσι ὄχι εὐπρεπῶς ὡς παρασκεύασμα τῶν παπάδων, ὅσο κι ἀπὸ τὸ *πάπα (ἡ)* ποὺ ἔτσι λέγεται λατινιστὶ ἡ μεταξὺ θηλασμοῦ καὶ μεταγενέστερης στερεώτερης τροφῆς τροφὴ τῶν βρεφῶν ποὺ δὲν ἔχουν δόντια. στὴν ἐκκλησιαστικὴ ὁρολογία χρησιμοποιοῦνται κι ἄλλες λατινικὲς λέξεις, ὅπως *τέμπλον ῥάσον ἀντερὶ ἐπιμανίκια ἀντιμήνσιον καντήλα μανουάλια καμπάνες* κλπ.. καὶ γενικὰ ἡ μεταρρωμαϊκὴ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει πολλὲς λέξεις λατινικές, ὅπως *σπίτι πόρτα σκάλα κελλάρι σκοῦπα σέλα καλιγώνω σούβλα καπίστρι στάβλος φοῦρνος πέννα σκρόφα* (=γουρούνα) *βιτούλι* (=μοσχαράκι) *καπρί πορτσιάδι ῥαδίκι μαρούλι δικτάτωρ Κωνσταντῖνος Ἰγνάτιος Ναταλία* τὰ ὀνόματα τῶν 12 μηνῶν *σπίρτο φροῦτο*

μπάρμπας βαρβᾶτος κλπ.. τὸ 4% τῶν σημερινῶν νεοελληνικῶν λέξεων εἶναι λατινικές· καί γε ἡ *παπάρα.* ἐνῷ ἡ λέξι *πάπας* εἶναι ἑλληνικὴ (Ὁμήρου Ὀδύσσεια ζ 57) *πάππα φίλε* = ἀγαπημένε μου μπαμπάκα)· ἔτσι λεγόταν πρῶτα ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, κι ἔπειτα ἅρπαξε τὸν τίτλο αὐτὸ ὁ χαλίφης τοῦ Βατικανοῦ τῆς Ῥώμης. οἱ δὲ σημερινοὶ Ἰταλοὶ τὸ παρ' ἡμῖν λατινιστὶ λεγόμενο *ῥαδίκι* τὸ λὲν ἀρχαιοελληνιστὶ *κιχώρη (κιχώρε).* αὐτὰ γιὰ τὴν *παπάρα.*

6. Λαβίς

Λαβίς. τὸ κουταλάκι μὲ τὸ ὁποῖο οἱ Χριστιανοὶ κοινωνοῦν. ἐφεύρεσι ποὺ ἐπικράτησε κι ἐξελίχτηκε βαθμηδὸν ἀπὸ τὸν 7ο μέχρι τὸν 10ο αἰῶνα. οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοὶ εἶχαν ὁ καθένας τὸ ποτήρι του, ὅπως ἀκριβῶς στὸν τελευταῖο πρὸ τῆς σταυρώσεως δεῖπνο τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν μαθητῶν του. σήμερα τὸ σεμνὸ καὶ ὄμορφο θὰ ἦταν νὰ ἔχῃ ὁ καθένας –ἀπὸ τὴν ἐκκλησία– δυὸ μικρὰ ἀνοξείδωτα μετάλλινα σκεύη μὲ ἀσφαλῆ καπάκια, ἕνα κουτὶ κι ἕνα ποτήρι, μὲ ἄρτον καὶ οἶνον μέσα, καὶ κατὰ τὴν ὥρα τῆς εὐχῆς τῆς ἀναφορᾶς νὰ εἶναι ἀνοιχτά, κι ἀμέσως μετὰ τὴ μεταβολὴ νὰ τρώῃ καὶ νὰ πίνῃ ὁ καθένας αὐτὰ ποὺ κρατάει· ὅπως ἔγινε κατὰ τὸν προειρημένο δεῖπνο τοῦ Κυρίου μὲ τοὺς μαθητάς του. ἡ ἔντρομη καὶ ὑστερικὴ ἀνησυχία τοῦ «νὰ μὴ στάξῃ» κι ἐν τέλει κυριολεκτικὰ «νὰ τὸ γλείψῃ κανεὶς ἐπιμελῶς» εἶναι ὑστερία περιττή. τὸ ποτήρι τῆς θείας εὐχαριστίας δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀντιμετωπίζουμε χημικῶς, ἀλλὰ κοινωνικῶς. διότι ἂν τὸ ἀντιμετωπίζουμε χημικῶς εἶναι σὰ νὰ πολυπραγμονοῦμε γιὰ τὰ ἀόρατα σταγονίδια ἢ μόρια ποὺ ἐκσφενδονίζουμε ἔπειτα καὶ μόνο μὲ τὴν ὁμιλία μας ἢ τὴν ἐκπνοή μας ἢ γιὰ τὸ ποῦ πᾶνε ἐν τέλει τὰ ἀόρατα μόρια τοῦ καταποθέντος δέκα ὧρες μετὰ τὴν κατάποσί τους. μὴν ἤμαστε ὑστερικοὶ καὶ παλαβοί. ὅταν ἕνας βασιλεὺς μᾶς καλέσῃ στὸ ἀνάκτορό του ἀπὸ εὔνοια, καὶ προσέλθουμε μὲ σεβασμό, καὶ μᾶς κεράσῃ ἕνα ποτήρι κρασί, ἂν ἐμεῖς τὸ πετάξουμε ἀσεβῶς καὶ προσβλητικῶς στὸ πάτωμα, θὰ τὸ θεωρήσῃ βέβαια προσβολή του κι ἐξύβρισί του· δὲν θὰ πειραχτῇ ὅμως ποτέ, ἐπειδὴ τὸ ἤπιαμε μὲν εὐχαρίστως ἐπιμελῶς καὶ ἐγκαρδίως εἰς ὑγείαν του, ἀλλὰ δὲν γλείψαμε καὶ τὴν τελευταία σταγόνα του μὲ ὑστερικὴ ἐπιμέλεια. κι ἂν ἄθελά μας μιὰ σταγόνα στάξῃ κάτω ἢ μείνῃ στὸ ποτήρι, δὲν θὰ τὸ θεωρήσῃ προσβολή του, οὔτε θὰ σκεφτῇ σὰν παλαβὸς ποῦ θὰ πάῃ μετὰ δέκα ὧρες αὐτὸ ποὺ μᾶς κέρασε, ὥστε νὰ θυμώσῃ. μόνον ἡ ἀγάπη τοῦ προσφέροντος καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ δεχομένου τὴν προσφορὰ ἐννοοῦνται, καὶ ὄχι βέβαια ὁ ψυχασθενικὸς ὑπολογισμὸς τοῦ ποῦ θὰ πᾶν μετὰ δέκα ὧρες τὰ μόρια τοῦ προσφερομένου ἢ ἂν ἔμεινε μία σταγόνα στὸ ποτήρι, ποὺ δὲν

τὴ γλείψαμε ἢ ποὺ μὲ τὴν πλύσι του ἡ σταγόνα θὰ διοχετευθῇ στὸν νεροχύτη. κοινωνικῶς λοιπὸν πρέπει ν' ἀντιμετωπίζουμε τὴ θεία εὐχαριστία ποὺ κοινωνοῦμε, καὶ ὄχι χημικῶς καὶ μοριακῶς καὶ ὑλιστικῶς σὰν παλαβοί. θὰ τρώγαμε ποτὲ σ' ἕνα τραπέζι 100 ἄτομα μ' ἕνα κουτάλι; ἀπαίτησε ποτὲ ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοὺς δώδεκα μαθητάς του νὰ φᾶνε μ' ἕνα κοινὸ κουτάλι ἢ νὰ πιοῦν ὅλοι ἀπὸ ἕνα ποτήρι; μὴν τρελλαθοῦμε. μανιακοὶ καὶ ὑστερικοὶ ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ ἐπινόησαν τὸ κουταλάκι τὸ λεγόμενο *λαβίδα*. αὐτοὶ τὸ λιγώτερο γελοιοποίησαν τὴ θεία εὐχαριστία. ἡ πανδημία τοῦ κορωνοϊοῦ μᾶς ἔδωσε ἕνα ἀναπάντεχο μάθημα γι' αὐτὸ τὸ κουταλάκι.

Μὲ τὴν εὐκαιρία, λέω καὶ τοῦτο τὸ φαινομενικῶς ἄσχετο· δὲν εἶναι σωστὸ καὶ σοβαρὸ τὰ 300 ἄτομα τοῦ ἐκκλησιασμοῦ νὰ φιλοῦν τὸ ἴδιο τζάμι ἢ σανίδι στὸ ἴδιο σημεῖο. αὐτὰ εἶναι σιχαμερὲς ὑστερίες. δὲν παρέδοσαν τέτοια πίστι καὶ λατρεία ὁ Χριστὸς καὶ οἱ πρῶτοι Χριστιανοί.

7. Ἀήρ

Ἀὴρ ἢ νεοελληνιστὶ *ἀέρας* λέγεται τὸ κάλυμμα ποὺ σκεπάζει τὸ πλῆρες ποτήριον. ὅταν λέγεται τὸ «Πιστεύω», ὁ λειτουργὸς τὸ πιάνει ὅπως πιάνουμε ἕνα σεντόνι, ὅταν τὸ τινάζουμε ἀπὸ τὸ μπαλκόνι, καὶ τὸ κινεῖ πάνω ἀπὸ τὸ ποτήριον. αὐτὸ κάποτε γινόταν, γιὰ νὰ διώχνωνται οἱ μῦγες μακριὰ ἀπὸ τὸ κατὰ τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἀσκεπὲς ποτήριον. τώρα ποὺ στὶς ἐκκλησίες δὲν ὑπάρχουν μῦγες, καὶ ἡ κίνησι αὐτὴ τοῦ λειτουργοῦ ἔχει προσλάβει ἱεροτελεστικὸ νόημα, ποὺ ὑπενθυμίζει κινήσεις μάγων καὶ φακίρηδων, θὰ μποροῦσε ἁπλῶς καὶ εὐστόχως νὰ εἶναι ἕνα μετάλλινο καπάκι τοῦ μεταλλίνου ποτηρίου. τὸ πάνινο αὐτὸ κάλυμμα λέγεται *ἀὴρ* ἢ *ἀέρας*, ἐπειδὴ στὴν κίνησί του αὐτὴ ὁ ἱερουργὸς φαίνεται σὰ «νὰ κάνῃ ἀέρα» πάνω ἀπὸ τὸ ποτήριο.

8. Μανδήλιον

Ἕνα μαντήλι ἀπὸ ἐκλεκτὸ κόκκινο ὕφασμα, μὲ τὸ ὁποῖο ὅσοι κοινωνοῦν σκουπίζουν τὰ ἴχνη τῆς λεγομένης παπάρας ἀπὸ τὰ χείλη τους, ὅπου τὰ ἄφησε ἡ λαβίς (τὸ κουταλάκι). ὁ λειτουργὸς συνήθως χουφτώνει καὶ κρατάει μὲ τὸ ἕνα του χέρι τὸ κρεμώμενο μαντήλι καὶ τὸ πόδι τοῦ ποτηρίου, κι ὅλοι οἱ κοινωνοῦντες, ὅσοι κι ἂν εἶναι, μέχρι κι ἑκατοντάδες, σκουπίζουν τὸ στόμα τους μ' αὐτὸ τὸ μαντήλι. καὶ τὸ μαντήλι αὐτὸ συνήθως μένει ἄπλυτο γιὰ μῆνες ἢ καὶ γιὰ χρόνια. οἱ ὑπερευλαβεῖς παπάδες δὲν τὸ πλύνουν ποτέ, γιὰ νὰ μὴν ἀποβληθοῦν μαζὶ μὲ τ' ἀπονέρια τῆς πλύσεως τὰ ἴχνη τῆς παπάρας τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου. καὶ καταντάει ἕνα ρύπαρὸ

μαντήλι στὸ ὁποῖο κρατοῦνται τὰ ἐν λόγῳ ἴχνη. καὶ πολλοὶ σιχαίνονται αὐτὸ τὸ μαντήλι καὶ γι' αὐτὸ δὲν κοινωνοῦν καὶ δὲν ἐκκλησιάζουν ποτέ, καὶ οὐσιαστικὰ εἶναι ἀποκομμένοι ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ ἐκκλησία, ἂν καὶ εἶναι βαπτισμένοι καὶ χρισμένοι Χριστιανοί. ἀπὸ τὸν ἐκκλησιασμὸ ἀπέχουν βέβαια καὶ γιὰ τὴν ὀλιγοπιστία τους κι ἀδιαφορία τους, καὶ διότι δὲν καταλαβαίνουν τίποτε ἀπὸ τ' ἀρχαιόγλωσσα κείμενα, καὶ διότι ἀηδιάζουν ἀπὸ τὰ ψαλλόμενα νιαουρίσματα, καὶ διότι δὲν ἀντέχουν νὰ εἶναι νηστικοί, καὶ διότι πρέπει κατὰ τὶς προηγούμενες ἡμέρες νὰ ἔχουν νηστεύσει ἀκόμη κι ἀπὸ λάδι καὶ κρασὶ σὰν καλόγεροι, ἀλλὰ καὶ διότι σιχαίνονται αὐτὸ τὸ ἄπλυτο μαντήλι, μὲ τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ σκουπίζουν τὸ στόμα τους ὅλοι ἐπὶ μῆνες κι ἐπὶ χρόνια. ἀνόητη ἔμφοβη ἀκριβολογία τῶν παπάδων, γιὰ τὴν ὁποία βέβαια δὲν φταῖνε οἱ ἴδιοι, ἀλλ' ἡ γενικὴ θρησκοφοβία καὶ θρησκοβλακεία καὶ θρησκοϋστερία. ἂχ αὐτὸ τὸ κοινόχρηστο μαντήλι! ἂχ κι ἐκεῖνο τὸ κοινόχρηστο κουταλάκι ποὺ μπαίνει στὸ στόμα ὅλων, κι ἀντρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παιδιῶν καὶ βρεφῶν! ἐπαναλαμβάνω· θρησκοφοβία καὶ θρησκοβλακεία. δὲν μπορούσαμε νὰ ἔχουμε λίγη διάκρισι; Γιατί, Κύριε, νὰ εἶναι διακριτικώτεροι καὶ συνετώτεροι ἀπὸ μᾶς τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς καὶ οἱ παπικοὶ καὶ οἱ χιλιασταὶ καὶ οἱ μωαμεθανοί; γιατί τὸ κοσμικὸ κράτος νὰ μᾶς διδάσκῃ ὅτι μὲ τὸ κουταλάκι ποὺ βάζουμε ὅλοι στὸ στόμα μας τὴν ἴδια στιγμὴ μολυνόμαστε θανάσιμα ἀπὸ τὸν κορωνοϊό; γιατί νὰ εἴμαστε οἱ πιὸ ἀσύνετοι ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο; γιατί; ποῦ καὶ πότε δίδαξαν τέτοια πράγματα γιὰ τὴ θεία εὐχαριστία ὁ Χριστὸς καὶ οἱ ἀπόστολοι;

9. Ἀρτοφόριον

Τὸ *Ἀρτοφόριον* εἶναι μετάλλινο κουτί, ὅπου φυλάσσεται ἐπὶ ἕνα ἔτος –ἀπὸ πάσχα σὲ πάσχα– προηγιασμένος *ἄρτος* - σῶμα, καὶ *οἶνος* - αἷμα Χριστοῦ ἁγιασμένα κατὰ τὴ Μ. Πέμπτη, γιὰ νὰ κοινωνῇ ὁ παπᾶς ἕναν βαριὰ ἄρρωστο ἢ ἑτοιμοθάνατο στὸ σπίτι του, εἴτε κοινωνοῦσε αὐτὸς κατὰ τὴν πρότερη ζωή του εἴτε καὶ ὄχι. εἶναι τόσο συνηθισμένο, ποὺ κατὰ τὰ ἐφηβικά μου χρόνια στὰ χωριά, ὅταν γιὰ κάποιον ἔλεγαν ὅτι «τὸν κοινωνοῦν», ἐννοοῦσαν ὅτι «πεθαίνει». ὑπῆρχε δὲ καὶ ἡ κατάρα - βρισιὰ «Ἂ ποὺ νὰ σὲ κοινωνήσῃ ὁ παπᾶς στὸ σπίτι σου», δηλαδὴ «Νὰ ψοφήσῃς». ἐννοεῖται ὅτι τὴν κατ' οἶκον κοινωνία του τὴ ζητάει ὁ ἴδιος ὁ ψυχορραγῶν· διότι ἀλλιῶς θὰ φαινόταν ὅτι «Οἱ δικοί του τὸν σχολᾶνε», οἱ δικοί του τὸν «ἀποφασίζουν», μόνον ὅταν ὁ ἄρρωστος εἶναι ἀναίσθητος».

Ὁ παπᾶς κάθε Μ. Πέμπτη παίρνει ἕναν *προηγιασμένον ἄρτον*, τὸν κάνει παξιμάδι, γιὰ νὰ μὴ «χαλάῃ», τὸν στάζει μὲ *προηγιασμέ-*

νον αἷμα, καὶ φυλάγει τὰ προηγιασμένα αὐτὰ καθ' ὅλο τὸ ἔτος στὸ *Ἀρτοφόριον.* ὅταν εἶναι νὰ μεταφέρῃ τὰ προηγιασμένα στὸ σπίτι τοῦ ψυχορραγοῦντος, γιὰ νὰ τὸν κοινωνήσῃ, βάζει λίγο στὸ *Ποτήριον,* τὰ μαλακώνει μὲ *ζέσιν* (=ζεστὸ νερὸ) ἀπὸ τὸ *ζέον,* τὰ κάνει μικρὴ *παπάρα,* καὶ κρατώντας τα ἐντελῶς ἀμίλητος καθ' ὁδὸν καλυμμένα μὲ τὸ κάλυμμα *Ἀέρα,* πηγαίνει καὶ κοινωνεῖ τὸν ἄρρωστο ἢ ψυχορραγοῦντα, κι ἐπιστρέφει στὸ ναὸ ἀμίλητος.

Δὲν ἔκαναν τέτοια πράγματα οἱ ἀρχαῖοι οὔτε μέχρι τὸ 1453 ποὺ ἄρχισε ἡ τουρκοκρατία. ἡ λέξι *ἀρτοφόριον* εἶναι λέξι ποὺ ἀπαντᾶται γιὰ πρώτη φορὰ σ' Εὐχολόγιο τυπωμένο στὴ Βενετία ἢ στὴν Οὐγγροβλαχία ἢ στὴν Οὐκρανία ἀπὸ Ἕλληνες λογίους ἐπισκόπους σὰν τοὺς Εὐγένιο Βούλγαρι καὶ Νικηφόρο Θεοτόκη.

Ὑπάρχει, πολὺ μετὰ τὴν ἔναρξι τῆς τουρκοκρατίας (μετὰ τὸ 1669), καὶ «προηγιασμένη λειτουργία», κατὰ τὴν ὁποία ἐκκλησιάζουν καὶ μὴ ἀσθενεῖς ὀρθόδοξοι φιλακόλουθοι κι ἀκολουθομανεῖς Χριστιανοὶ ἐντελῶς ἐκτάκτως καὶ ἰδιωτικῶς καὶ κοινωνοῦν ἀπὸ τὰ προηγιασμένα *ἄρτον καὶ οἶνον* τοῦ *Ἀρτοφορίου.* τὴν τέτοια λειτουργία συνέταξε κι ἐπέβαλε ὁ ἀσεβέστατος πάπας Ῥώμης Γρηγόριος Α', ὁ ὁποῖος «μετέθετε κολασμένους ἀπὸ τὴν κόλασι στὸν παράδεισο, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν εἰδωλολάτρη καὶ διώκτη τῶν Χριστιανῶν Ῥωμαῖο αὐτοκράτορα Τραϊανό». ἔγραψα πολλὰ γιὰ τὴν ἀντίχριστη αὐτὴ ὑπόθεσι στὸ σύγγραμμά μου «Γεροντικόν» (σσ. 239-240). οἱ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας αὐτὴ τὴν παπικὴ λειτουργία τὴν ἔχουν πάρει ἀπὸ τοὺς παπικοὺς μερικῶς μὲν κατὰ τὴν ὄψιμη ἐπὶ τῶν Κυκλάδων καὶ τῆς Κρήτης καὶ τῶν Ἰονίων Νήσων φραγκοκρατία γενικῶς δὲ κατὰ τὴν μετὰ τὸ 1669 τουρκοκρατία. γι' αὐτὸ καὶ στὴν ὀρθόδοξη κι ἑλληνόγλωσση χριστιανικὴ γραμματεία, τὴν πρὸ τῆς τουρκοκρατίας δὲν ὑπάρχει οὔτε καὶ ἡ λέξι *προηγιασμένη,* ὅπως δὲν ὑπάρχει καὶ ἡ λέξι *ἀρτοφόριον.*

10. Μαργαρῖται

Μαργαρῖται λέγονται τιμητικῶς κι ἐξευμενιστικῶς τὰ ψίχουλα τοῦ ἡγιασμένου ἄρτου ποὺ ἐνδεχομένως πέφτουν στὸ χῶρο τοῦ ἱεροῦ βήματος τὸν μεταξὺ ἁγίας τραπέζης καὶ σολέως. γι' αὐτὸ ἐκεῖ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ πατήσῃ - περάσῃ ἄλλος πλὴν τῶν κληρικῶν, γιὰ νὰ μὴν πατήσουν τοὺς μαργαρῖτες. λὲς καὶ οἱ κληρικοὶ ἔχουν τὸ προνόμιο νὰ τοὺς πατοῦν.

11. Κατάλυσις

Ὅταν ἀπὸ τὴ θεία εὐχαριστία, ποὺ εἶναι στὸ ποτήριον, περισσέ-

ψῃ, ὅση περισσέψει, τὴν τρώγει ὅλη ὁ λειτουργός· ἢ κι ὁ διάκονος· διότι πρέπει νὰ μὴν περισσέψῃ, ἀλλὰ νὰ καταλυθῇ ὅλη. κι αὐτὸ λέγεται *κατάλυσις*· καὶ τὸ ῥῆμα *καταλύω*. γι' αὐτὸ μιὰ δοκιμασία τοῦ ὑποψηφίου κληρικοῦ εἶναι ἂν ἀντέχει νὰ πιῇ ἕνα μεγάλο ποτήρι κρασί, χωρὶς νὰ ζαλιστῇ!

53. Ἁγιασμοί

Ἁγιασμοί. Μέγας ἁγιασμός, πινόμενος· ὑποκατάστατο θείας κοινωνίας. Μικρὸς ἁγιασμός, περιβρεχόμενος - ῥαντιζόμενος - πασαλειβόμενος. ὑποκατάστατο χρίσματος.

Ἄγνωστα μέχρι τὸ 470. ἱδρυμένα ἀπὸ τὸν μονοφυσίτη αἱρεσιάρχη Πέτρο Κναφέα. ἂν εἶναι δυνατὸν ν' ἁγιάζεται ὁ Χριστιανὸς μὲ νερὸ πινόμενο ἢ πασαλειβόμενο. βιβλικῶς ἀπαράδοτα.

54. Ἁγιάσματα

Καὶ σὲ «κοσμικοὺς» ναοὺς καὶ κοντὰ ἢ μέσα σὲ μοναστήρια, ἰδίως λοφωδῶν καὶ χαμηλῶν ὀρεινῶν ἐδαφῶν, ὅπως εἶναι γνωστό, ἐμφανίζονται πηγὲς νεροῦ. κι αὐτὲς οἱ πηγὲς ἀπὸ μοναχοὺς ἢ ἄλλους θρησκολήπτους ἢ κυρίως ἐπιτηδείους σὲ εἰσπράξεις, χαρακτηρίζονται ὡς *Ἁγιάσματα· θεοῦ θέα θεῖον θαῦμα!* καὶ δός του νὰ πιτσιλίζωνται οἱ προσκυνηταὶ καὶ δός του νὰ πασαλείβωνται μὲ τὸ *ἁγίασμα* ποὺ ἀναβλύζει. εἰδικώτερα πασαλείβουν τὸ *ἰαματικὸ ἁγίασμα* στὰ μέρη τοῦ σώματος ὅπου πονοῦν καὶ πάσχουν, χωρὶς νὰ ἐξαιρῆται μήτε ἡ δυσκοιλιότης μήτε ἡ δυσουρία μήτε τὰ περὶ τὴν περιοδικὴ αἱμορραγία γυναικεῖα προβλήματα ὑγείας. τέτοιες ἰάσεις ἐγὼ δὲν εἶδα, ἀλλ' ἔχω δῆ μοναχοὺς τῆς σερβικῆς ἁγιορειτικῆς Μονῆς Χελανδαρίου νὰ δίνουν ἰαματικὲς ἀγουρίδες σταφυλιῶν, ἐξειδικευμένες στὴ στείρωσι τῶν γυναικῶν καὶ στὴν ἀστυσία τῶν ἀντρῶν, ἀπὸ

τὴν κληματαριὰ ποὺ εἶχε φυτεύσει ἰδιοχείρως ὁ ἱδρυτὴς καὶ πρῶτος ἡγούμενος τῆς μονῆς των. ἔδιναν δὲ οἱ μοναχοὶ καὶ τὴ συνταγὴ λήψεως καὶ τὴ δοσολογία τῶν ἰαματικῶν θαυματουργῶν ἀγουρίδων. μ' αὐτὸ τὸ ἁγίασμα ἀναζωπύρωναν οἱ μοναχοὶ αὐτοὶ τὴ στῦσι τους; πολὺ σπουδαία φαρμακοβιομηχανία μὲ κέρδη ὑψηλὰ καὶ ἀδάπανα· *θεοῦ θέα θεῖον θαῦμα.* ποιοῦ θεοῦ; δὲν ξέρω. τί σοῦ εἶναι αὐτοὶ οἱ καλόγεροι! τύφλα νἄχουν οἱ γυναικολόγοι. γονιμοποιοῦν πολὺ ἀποτελεσματικὰ ὅλες τὶς στεῖρες γυναῖκες, ἀκόμη κι ἂν ἡ αἰτία τῆς στειρότητός των εἶναι ἡ ἀστυσία τῶν συζύγων τους.

Ἐκτὸς δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς δυὸ «τεχνητοὺς» ἁγιασμούς, τὸν πινόμενο καὶ τὸν πιτσιλιζόμενο ἢ περιβρεχόμενο, ἔχουν ἀνακαλυφθῆ καὶ πολλοὶ «φυσικοὶ» ἁγιασμοὶ καὶ πολλοὶ –πάρα πολλοὶ– τόσο πινόμενοι κι αὐτοὶ ὅσο καὶ περιβρεχόμενοι καί γε ἰαματικοί· ἄρα κι ἀνώτεροι τῶν «τεχνητῶν». κάθε φυσικὸ ἀγαθὸ ἄλλωστε εἶναι αὐθεντικώτερο καὶ ἀνώτερο ὅλων τῶν τεχνητῶν, καὶ κάθε *ἄγριο* ἀνώτερο ὅλων τῶν *ἡμέρων·* π.χ. τὸ κρέας τοῦ λαγοῦ εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὸ κρέας τῶν ἐκτρεφομένων κουνελιῶν. ἡ φυσιολατρία μὲ τὴ θρησκεία συνεργάζονται πολὺ ἀγαστῶς. εἶναι δὲ τ' ἁγιάσματα ἰδιοκτησίες διαφόρων ἁγίων, ἀλλὰ κυρίως τῆς «Παναγίας», ποὺ σὲ ὅλα τὰ τέτοια ἀγαθὰ εἶναι ἡ πιὸ πολυκτήμων· μεγαλοτσιφλικοῦ. χαρὰ στοὺς ἰδιοκτῆτες τῶν κτητορικῶν μοναστηριῶν· τύφλα νἄχουν οἱ πετρελαιοπηγές· αὐτὰ τ' ἁγιάσματα πολλὲς φορὲς εἶναι πιὸ προσοδοφόρα ἀπὸ τὶς πετρελαιοπηγές· καὶ δὲν ἀπαιτοῦν οὔτε κόπους οὔτε δαπάνες· *δωρεὰν λάβετε, πανάκριβα πουλᾶτε, ἀκόπως πλουτίζετε.*

Δυστυχῶς ὅμως αὐτὰ τὰ θαυματουργὰ καὶ ἰαματικὰ ἁγιάσματα στὰ χρόνια μας στερεύουν ξηραίνονται κι ἐξαφανίζονται, λόγῳ τῶν πολλῶν γεωτρήσεων καὶ τῆς ἀντλήσεως, ποὺ ἔχουν κατεβάσει τὸν ὑδροφόρο ὁρίζοντα πολὺ βαθειά. καὶ οἱ ἅγιοι δὲν ἔχουν γεωτρύπανα. δὲν μπορεῖ νὰ θέση σὲ λειτουργία τὰ ἁγιάσματα οὔτε ὁ ἅι Γιώργης ὁ ἀνύπαρκτος οὔτε ὁ ἅι Δημήτρης ὁ ἐπίσης ἀνύπαρκτος.

55. Σαραντίσματα καὶ μεσοσαραντίσματα

Τὰ σαραντίσματα καὶ τὰ ἐπὶ πλέον ἐφευρημένα εἰσπρακτικῶς βουλιμικὰ μεσοσαραντίσματα ἐπινοήθηκαν, μόνο γιὰ ν' αὐξάνουν

τὶς εἰσπράξεις τῶν παπάδων ἀπὸ τὰ πρὸς ἐκμετάλλευσιν πρόβατα τοῦ ποιμνίου τους. ἡ γυναίκα ποὺ γέννησε προσφάτως δὲν χρειάζεται καθόλου τὶς πωλούμενες καὶ σιμωνιακῶς πληρωμένες «εὐχὲς» τῶν εἰσπρακτόρων παπάδων, ποὺ τὶς ἐπινόησαν καὶ τὶς συνέταξαν. δὲν τὶς χρειάζονται οὔτε πνευματικῶς οὔτε ἰατρικῶς καὶ ὑγειονομικῶς· ὅσο δὲν τὶς χρειάζεται καὶ μία ποὺ διανύει τὸν χρόνο τῆς καθάρσεώς της ἀπὸ τὴν περιοδική της αἱμορραγία. ἔχει τὴ σερβιέττα της, τὸ *ῥάκος ἀποκαθημένης* ὅπως τὴ λέει ὁ προφήτης Ἰερεμίας (119,26), καὶ τῆς φτάνει καὶ παραφτάνει. τὸ σαράντισμα εἶναι ἡ πιὸ ἀδικαιολόγητη ἀνάμιξι τῶν παπάδων στὴ φυσικὴ ζωὴ τῶν Χριστιανῶν. τοὺς ἐξώθησε σ' αὐτὴ τὴν ἀνάμιξι κι ἐφεύρεσί τους ἡ ἀκράτητη εἰσπρακτικὴ βουλιμία τους. δὲν κατώρθωσα νὰ ἐξακριβώσω πότε ἀκριβῶς ἐμφανίζεται ἡ «Ἀκολουθία τοῦ σαραντίσματος» στὸ Εὐχολόγιο - «Ἐργαλεῖο», ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐμφανίστηκε σὲ πολὺ ὄψιμα χρόνια. τὴν ἀρχαιότερη τυπογραφικὴ ἐκτύπωσί της τὴν εἶδα σ' ἕνα Εὐχολόγιο τοῦ 17ου αἰῶνος ἐκδεδομένο «Ἑνετίῃσιν» μὲ τυπογραφικὰ στοιχεῖα «βενετσιάνικου» ῥυθμοῦ, στὸ ὁποῖο ὑπῆρχαν καὶ μιὰ «Εὐχὴ» Ὅταν τὰ ποντίκια κατουρήσουν στὸ ἀλεύρι τοῦ σχετικοῦ ξυλοβάρελου, κι ἄλλη μία Ὅταν κότα πέσῃ στὸ πηγάδι καὶ πνιγῇ, γιὰ νὰ ξαναγίνουν καὶ τὸ ἀλεύρι βρώσιμο καὶ τὸ νερὸ πόσιμο. αὐτὲς οἱ δυὸ εὐχὲς καὶ ἡ τοῦ σαραντίσματος μοῦ προκάλεσαν τότε τὴ σκέψι ὅτι οἱ τότε παπᾶδες ἀξιοποιοῦσαν κάθε πιθανὴ εὐκαιρία ἀργυρολογίας. ἤμουν 16 ἐτῶν μαθητὴς γυμνασίου τότε. ἡ μόνη ὠφέλειά μου ἀπὸ τὸ Εὐχολόγιο ἐκεῖνο ἦταν ὅτι μὲ βοήθησε νὰ καταλάβω ὅτι καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ λειτουργικὴ γραμματεία χρειάζεται ἀποτοξίνωσι, ἐπειδὴ εἶναι φυσκαρισμένη μὲ πολὺν ῥύπο ἀσεβείας. μπορεῖτε νὰ φανταστῆτε τὸν ἀπόστολο Παῦλο νὰ διαβάζῃ τέτοιες εὐχὲς σὲ λεχῶνες 40 ἡμερῶν, ἢ καὶ 25, καὶ σὲ ἀλεύρι κατουρημένο καὶ σὲ πηγάδι μὲ πνιγμένη κότα; ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ τὸ φανταστῶ. τί «ἱερὰ παράδοσι» κι αὐτή! πολὺ κατουρημένη καὶ ματωμένη. (Μθ 68,1-6· Μρ 29,1-6).

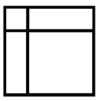

56. Πολιτικὸς γάμος μαρτύρων

Οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ κάνουν γάμο χριστιανικό, τὸ νὰ κάνουν ὅμως ἐπιπροσθέτως καὶ πολιτικὸ γάμο εἶναι χριστιανικῶς μὲν ἐπιτρεπτὸ πολιτικῶς δὲ ἐπιβεβεβλημένο. τὸ κράτος κάποτε μπορεῖ νὰ χωριστῇ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, καὶ τότε πρέπει νὰ γνωρίζῃ ποιοί πολῖτες του, ἄντρες καὶ γυναῖκες, εἶναι μεταξύ τους ἀντρόγυνα καὶ γονεῖς τῶν ἴδιων παιδιῶν. εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον καὶ αὐτῶν καὶ τῶν παιδιῶν τους, διότι τὸ κράτος, ὅποιο κι ἂν εἶναι, προστατεύει τὴν οἰκογένεια στὸ δὲ «Ἀστικὸ Δίκαιό» του ἔχει καὶ «Κληρονομικὸ Δίκαιο» καὶ «Οἰκογενειακὸ Δίκαιο», ποὺ ἡ ἐκκλησία δὲν μπορεῖ νὰ ἔχῃ τέτοιο.

Τὸ ἀρχαῖο Ῥωμαϊκὸ κράτος κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες δίωκε τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τοὺς θανάτωνε. ὅταν ὅμως ἀγνοοῦσε τὴ χριστιανική τους ἰδιότητα, καὶ ἀσφαλῶς καὶ τὸ χριστιανικό τους γάμο, γνώριζε τὸ γάμο τους, προστάτευε τ' ἀντρόγυνα ἀπὸ μοιχούς, ἀντεραστάς, καὶ βιαστάς, ἀναγνώριζε τὴν πατρότητα τῶν παιδιῶν, καὶ προστάτευε καὶ θεωροῦσε ἰσχυρὰ τὰ κληρονομικὰ δικαιώματά τους. πῶς ἤξερε τὸ γάμο τους; ὡς φυσικὸν καὶ πολιτικὸν βέβαια, δηλωμένον πολιτικῶς σὲ κάποια κρατικὴ ἀρχή. ὑπῆρχε κάποιο ληξιαρχεῖο ποὺ τηροῦσε μητρῷα. τὸ χριστιανικὸ γάμο τους οὔτε τὸν ἀναγνώριζε οὔτε κἂν τὸν γνώριζε. ἂν τὸν γνώριζε, θὰ γνώριζε καὶ τὴ χριστιανική τους ἰδιότητα καὶ θὰ τοὺς ἔσφαζε.

Ἄρα λοιπὸν οἱ Χριστιανοί, οἱ μάρτυρες Χριστιανοὶ τῆς ἐποχῆς τῶν διωγμῶν, οἱ ἐκλεκτότεροι τῶν Χριστιανῶν ὅλων τῶν αἰώνων, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶχαν τὸ γάμο τους χριστιανικό, τὸν εἶχαν καὶ πολιτικό. εἶναι πολὺ καλὸ καὶ ἄξιο ἐκτιμήσεως κράτος ἕνα κράτος ποὺ μόνο ζητάει τὸν πολιτικὸ γάμο τῶν Χριστιανῶν πολιτῶν του, καὶ δὲν ἐνοχλεῖται, ἂν αὐτοὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὸν πολιτικὸ γάμο τους ἔχουν καὶ χριστιανικὸ γάμο, τηρώντας μονογαμία καὶ ἁγνότητα στὸ γάμο τους τὸ χριστιανικό, ποὺ οἱ μὴ Χριστιανοὶ δὲν τηροῦν. οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ συμπαθοῦν ἕνα τέτοιο κράτος καὶ νὰ πειθαρχοῦν σ' αὐτὸ εὐχαρίστως.

Ἡ σήμερα γνωστὴ ἱερολογία τοῦ γάμου θεσπίσθηκε ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Λέοντα 6ον τὸν Σοφό (886-912). αὐτός, ὅταν δολοφόνησε τὸν θετὸ πατέρα του αὐτοκράτορα Βασίλειο Α' Μακεδόνα, γιὰ νὰ προλάβῃ τὴ δυσμένεια τῶν κληρικῶν καὶ τῶν μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι τότε ἀναμιγνύονταν πολὺ δραστικὰ καὶ αὐταρχικὰ στὰ

πολιτικὰ καὶ δυναστικά, ἔδωσε στοὺς μὲν μοναχοὺς πολλὲς γαῖες, ὅπως λ.χ. καὶ τὴ χερσόνησο Ἀκτὴ τῆς Χαλκιδικῆς, τὸ λεγόμενο Ἅγιον Ὄρος, ποὺ ἡ ὁριστικὴ κατοχή τους ἐπισημοποιήθηκε τὸ 963, στοὺς δὲ κληρικοὺς διάφορες πληρωμένες ἱερολογίες, ὅπως λ.χ. τοῦ γάμου καὶ τῆς κηδείας, ποὺ γι᾽ αὐτοὺς ἦταν ἕνα εἰσόδημα σταθερὸ παχυλὸ ἀνεξάντλητο κι ἀναπόφευκτο ἀπὸ τοὺς ἐγγάμους Χριστιανοὺς ὑπηκόους του. κι ἔτσι βούλωσε τὰ στόματα μοναχῶν καὶ κληρικῶν καὶ διατήρησε τὴν εὔνοιά τους. πρὶν ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν ἐγκόσμια καὶ σιμωνιακὴ κι ἀντίχριστη ῥύθμισι οἱ Χριστιανοὶ εἶχαν τὸ φυσικὸ γάμο ποὺ τὸν σέβονταν μὲ Χριστιανικὴ ἠθική. ἡ ἐκκλησία πρόσεχε μόνο στὸν φυσικὸ γάμο νὰ τηρῆται ἡ χριστιανικὴ ἠθική, λ.χ. νὰ μὴν παντρεύεται κανεὶς τὴν ἀδερφή του ἢ ἄλλη στενὴ συγγενῆ του ἐξ αἵματος ἢ ἀγχιστείας, ἢ τὴ γυναῖκα κάποιου ἄλλου, ἢ ἕνα ἀνήλικο (πρὶν ἀπὸ τὴν περιοδικὴ αἱμορραγία τῆς κοπέλλας (13 ἐτῶν) καὶ χωρὶς ὁ ἄντρας νὰ ἔχῃ μπῆ στὴν ἐφηβεία (14 ἐτῶν) καὶ νὰ ἔχῃ τὴ δυνατότητα νὰ τὴ γαμήσῃ καὶ νὰ τὴν προστατεύσῃ ἀπὸ τὴ σεξουαλικὴ ἐπιβουλὴ τοῦ πατέρα του ἢ κάποιου μεγαλειτέρου ἀδερφοῦ του). οἱ δυὸ νέοι ἁπλῶς γνωρίζονταν, συγκατοικοῦσαν καὶ γαμιοῦνταν πιστοὶ ἰσοβίως ὁ ἕνας στὸν ἄλλο, μὲ κοινὰ τὰ παιδιά τους ὡς γονεῖς, κι ἀγαπημένοι καὶ μονόγαμοι. αὐτὸ φαίνεται κι ἀπὸ τὴ διδαχὴ τοῦ ἀποστόλου Παύλου (Α᾽ Κο 9), ὅπου ἐλέγχει τοὺς Κορινθίους μαθητάς του γιὰ τὴν ἔνοχη ἀνοχή τους σὲ κάποιον ποὺ παντρεύτηκε τὴ χήρα μητρυιά του, ἀλλὰ δὲν ῥωτάει «Ποιός ἐπίσκοπος ἔδωσε τὴν ἄδεια γάμου καὶ ποιός πρεσβύτερος τοὺς στεφάνωσε;»· διότι τότε, ὅταν ἕνας Χριστιανὸς παντρευόταν, ἁπλῶς συγκατοικοῦσε μὲ τὴν ἀγαπημένη του γυναῖκα καὶ τὴ γαμοῦσε ἰσοβίως, ἀποκλειστικῶς, φυσιολογικῶς, καὶ ἁγνῶς. δὲν πάντρευε ἡ ἐκκλησία τοὺς Χριστιανούς· παντρεύονταν μόνοι τους. ἡ ἐκκλησία ἁπλῶς εἶχε τὰ μάτια της τέσσερα, νὰ μὴ διαπραχθῇ κάποια ἀνηθικότης· κι ἂν διαπρασσόταν τοὺς ἔδιωχνε ἀπὸ τοὺς κόλπους της. οὔτε ποτὲ ἱερολογοῦσε οὔτε εἰσέπραττε τίποτε. ὁ καλὸς Χριστιανὸς κατωχύρωνε τὸ γάμο του καὶ τὰ κληρονομικὰ δικαιώματα τῆς γυναικός του καὶ τῶν ἀπ᾽ αὐτὴν παιδιῶν του στὸ κρατικὸ ληξιαρχεῖο.

57. Γάμος καὶ διαζύγιο

Ὅσον ἀφορᾷ στὸ γάμο καὶ στὸ διαζύγιο, στὸν κόσμο ποὺ ἱστορεῖται μέσα στὴ Βίβλο ἢ διέπεται ἀπ' αὐτήν, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀνθρωπότητος μέχρι σήμερα διακρίνονται ἑφτὰ ἐποχές.

1. Ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ μέχρι τὸν Μωϋσῆ (1640 π.Χ.)
2. Ἀπὸ τὸ 1640 μέχρι 630 π.Χ.
3. Ἀπὸ τὸ 630 π.Χ. μέχρι τὸ 30 μ.Χ.
4. Ἀπὸ τὸ Χριστὸ (30 μ.Χ.) μέχρι τὸ 70
5. Ἀπὸ τὸ 71 μέχρι τὸ 324
6. Ἀπὸ τὸ 324 μέχρι τὸ 1800
7. Ἀπὸ τὸ 1800 μέχρι σήμερα

Κατὰ τὴν 1η ἐποχὴ οἱ πρωτόγονοι ἄνθρωποι δὲν εἶχαν κανένα νόμο. κατὰ τὴ 2η εἶχαν τὸν νόμο τοῦ Μωϋσῆ, ἀλλὰ λόγῳ τῶν πολλῶν πολέμων τὸ ποσοστὸ τῶν ἀκμαίων ἀντρῶν ἦταν πολὺ μειωμένο, μέχρι 12% ἔναντι 88% τῶν γυναικῶν, καὶ γι' αὐτὸ ὁ θεὸς στὸ νόμο ποὺ ἔδωσε ἐπέτρεπε τὴν πολυγαμία τῶν ἀντρῶν. κατὰ τὴν 3η ἐποχὴ λόγῳ τῶν μεγάλων αὐτοκρατοριῶν, ποὺ ἐμφανίστηκαν, οἱ πόλεμοι μειώθηκαν ἢ καὶ ἔπαυσαν· κι ἐπικρατοῦσε ἀπόλυτη εἰρήνη τοῦ τύπου τῆς ῥωμαϊκῆς εἰρήνης *(pax romana)*, τὰ ποσοστὰ τῶν δύο φύλων ἐξισώθηκαν καὶ ἡ πολυγαμία μειώθηκε πολὺ ἢ καὶ σταμάτησε. κατὰ τὴν 4η ἐποχὴ ἀνέτειλε τὸ κήρυγμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ κι ὁ Χριστιανισμός, καὶ γράφτηκε ἡ Καινὴ Διαθήκη, καὶ μὲ τὴν ἐξάπλωσι τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐμφανίστηκαν καὶ ἀντρόγυνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐκχριστιανίστηκε μόνο τὸ ἕνα μέλος. κατὰ τὴν 5η ἐποχὴ ὁ Χριστιανισμὸς ἦταν ὑπὸ συστηματικὸ διωγμό (71-324)· καὶ δὲν ὑπῆρχαν μικτὰ ἀντρόγυνα. κατὰ τὴν 6η ἐποχὴ (324-1800 - ἑλληνορρωμαϊκὸ Βυζάντιο καὶ τουρκοκρατία) ὁ Χριστιανισμὸς ἢ ἦταν κυρίαρχος ἢ δὲν διώκονταν συστηματικά. ἡ μονογαμία στὸ Χριστιανισμὸ ἐπικρατοῦσε ἀπολύτως, καὶ τὸ χριστιανικὸ πλῆθος τόσο ὡς κυρίαρχο ὅσο καὶ ἀργότερα ὡς ὑπόδουλο εἶχε τὰ δύο φῦλα πληθυσμιακῶς ἐξισωμένα καὶ γαμικῶς μονόγαμα. κατὰ τὴν 7η ἐποχὴ στὸ γάμο ἐμφανίστηκε ἡ ἀντισύλληψι· ὁ γάμος τότε ὑπέστη ἀφανῆ ἀλλὰ καὶ μεγάλη φθορά. ἡ πορνεία καὶ ἡ μοιχεία πολὺ γρήγορα ἔγιναν πανεύκολες ἀνεξέλεγκτες καὶ ἀναπόδεικτες· ἐμφανίστηκαν δὲ καὶ τ' ἀφροδίσια νοσήματα, σύφιλι βλενόρροια, ἕητς, κλπ., προερχόμενα ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ καὶ τὴν κεντρικὴ Ἀφρική.

Οἱ 7 ἐποχὲς εἶναι χρονικῶς ἄνισες κι ἔχουν σύνορα ἀφανῆ ἀλλὰ σαφῆ. ὁ γάμος σὺν τῷ χρόνῳ πολιορκεῖται ἀπὸ ὅλο καὶ περισσότε-

ρη κακοήθεια καὶ ἡ συζυγία γίνεται εὐκαιρία καὶ ὄργανο πολλῶν κακοήθων. γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀντιμετώπισι τῆς ἐν τῷ γάμῳ κακοηθείας ἔγινε δυσκολώτερη καὶ πολυπλοκώτερη. οἱ μέθοδοι τῆς κακοηθείας, ὅταν μεταλλάσσωνται σὲ πονηρότερες, καθιστοῦν καὶ τὴν ἀντιμετώπισί τους δυσκολώτερη καὶ τὰ ἀντίμετρα ἀναγκαστικῶς εὐελικτώτερα καὶ ποικιλώτερα. ἔτσι στὰ μέτρα τῆς ἀντιμετωπίσεως τῆς ἐν τῷ γάμῳ κακοηθείας φαίνονται σὰ διαφορετικοὶ ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Παῦλος, ἐνῷ δὲν πρόκειται γιὰ διαφορὰ ἀλλὰ γιὰ εὐελιξία ἔναντι τῆς εὑρηματικότητος τῆς ἐν τῷ γάμῳ μεταλλαγμένης κακοηθείας κι ἐπικινδυνότητος. δηλαδὴ ὅσο κακοηθέστερη κι ἐπικινδυνότερη γίνεται ἡ κακοήθης ἐκμετάλλευσι τῆς εὐκαιρίας τοῦ γάμου, τόσο καὶ ἡ ἄμυνα τοῦ ἀδικουμένου μέλους κατ' ἀνάγκην γίνεται εὐελικτώτερη. διότι εἶναι γεγονὸς ὅτι ὁ διάβολος ὁπωσδήποτε ἐπικεντρώνει τὴν πονηριὰ τῆς πρακτικῆς τοῦ ἀδικεῖν στὴν περίπτωσι τοῦ γάμου τόσο ποὺ ὁ γάμος ἀπὸ γλυκειὰ συμβίωσι νὰ γίνεται θανατηφόρο ὅπλο τοῦ κακοήθους ἐναντίον τοῦ ἀθῴου. συγκεκριμένως, ὅταν μιλάῃ γιὰ τὸ διαζύγιο ὁ Χριστός, ἀπευθύνεται σ' ἕνα κοινὸ καλοηθέστερο, ἐνῷ ὅταν μιλάῃ σ' ἕνα κοινὸ ὁ Παῦλος γιὰ τὸν ἴδιο θεσμό, ἀπευθύνεται σ' ἕνα κοινό, ἀνάμεσα στὸ ὁποῖο χώνονται πονηρότεροι κακοήθεις. κι ὁπωσδήποτε, ὅταν μιλάῃ γιὰ τὸ διαζύγιο ἕνας σημερινὸς Χριστιανός, ἀντιμετωπίζει ἕνα κοινὸ πολὺ κακοηθέστερο ἀπὸ κάθε προηγούμενο, ποὺ τὸν θεωρεῖ καὶ μπουνταλᾶ. καὶ φυσικὰ οἱ Χριστιανοὶ δὲν ὀφείλουν νὰ εἶναι ἀφελεῖς, ἀλλ' ὀφείλουν ἐκτὸς ἀπὸ *ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραὶ* νὰ εἶναι καὶ *φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις* (Μθ 44,18). διότι ἡ ἀγάπη ἐξέλιπε.

Στὴ Βίβλο γιὰ τὸ διαζύγιο ὑπάρχουν 10 χωρία, 4 στὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ 6 στὴν Καινή· τὰ ἀκόλουθα.

1. Γε 92,5-6· *Ἐπέγνω Ἰούδας καὶ εἶπε· Δεδικαίωται Θάμαρ ἢ ἐγώ, οὗ εἵνεκεν οὐκ ἔδωκα αὐτὴν Σηλὼμ τῷ υἱῷ μου. καὶ οὐ προσέθετο ἔτι τοῦ γνῶναι αὐτήν.*
2. Δδ 89,5· *Ἄφῆκεν ὁ βασιλεὺς (Δαυΐδ) δέκα γυναῖκας τῶν παλλακῶν αὐτοῦ φυλάσσειν τὸν οἶκον.*
3. Δδ 93,2-3· *Καὶ εἶπεν Ἀχιτόφελ πρὸς Ἀβεσσαλώμ· Εἴσελθε πρὸς τὰς παλλακὰς τοῦ πατρός σου, ἃς κατέλιπε φυλάσσειν τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀκούσεται πᾶς Ἰσραὴλ ὅτι κατῄσχυνας τὸν πατέρα σου, καὶ ἐνισχύσουσιν αἱ χεῖρες πάντων τῶν μετὰ σοῦ. καὶ ἔπηξαν τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀβεσσαλὼμ ἐπὶ τὸ δῶμα, καὶ εἰσῆλθεν Ἀβεσσαλὼμ πρὸς τὰς παλλακὰς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατ' ὀφθαλμοὺς παντὸς Ἰσραήλ.*
4. Δδ 105,14-15· *Καὶ ἔλαβεν ὁ βασιλεὺς (Δαυΐδ) τὰς δέκα γυναῖκας τὰς παλλακὰς αὐτοῦ, ἃς ἀφῆκε φυλάσσειν τὸν οἶκον, καὶ ἔδωκεν*

αὐτὰς ἐν οἴκῳ φυλακῆς καὶ διέθρεψεν αὐτὰς καὶ πρὸς αὐτὰς οὐκ εἰσῆλθε. καὶ ἦσαν συνεχόμεναι ἕως θανάτου αὐτῶν, χῆραι ζῶσαι.

5. Μθ 15,8· *Ἐρρέθη δέ· Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι, Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι, καὶ ὃς ἂν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.*
6. Μθ 85,9-10· *Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται.*
7. Λκ 83· *Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει, καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει.*
8. Μρ 41,12-13· *Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν· καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσασα τὸν ἄνδρα γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται.*
9. Α' Κο 15,1-3· *Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγώ, ἀλλ' ὁ Κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι· ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω· καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι.*
10. Α' Κο 16,1-6· *Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ Κύριος· Εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον (=ἀβάπτιστη) καὶ αὐτὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν· καὶ γυνὴ εἴ τις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν· ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί· ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι, νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν. εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις. ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός.*

Κάτι σὰ διαζύγιο φαίνεται τὸ διώξιμο τῆς Ἄγαρ ἀπὸ τὸν Ἀβραὰμ κατ' ἀπαίτησι τῆς Σάρρας, ποὺ αὐτὴ ἡ ἴδια τοῦ τὴν εἶχε δώσει γιὰ γαμήσι, γιὰ νὰ τεκνογονήσῃ μέσῳ ἐκείνης τῆς δούλης της παρηγορώντας τὴν ἀτεκνία της. ἐπίσης ἀπειλὴ διαζυγίου εἶναι παρὰ τὴ θέλησι τοῦ ἀντρὸς καὶ τῶν δυὸ ἀδελφάδων γυναικῶν του Λίας καὶ Ῥαχήλ, τὸ ὁποῖο ἀπείλησε ὁ πατέρας των Λάβαν, παρ' ὅλο ποὺ εἶχε πληρωθῆ πολὺ ἀκριβὰ γιὰ τὶς κόρες του· ἀλλὰ βέβαια ἐν τέλει ἡ ἀπειλή του δὲν πραγματοποιήθηκε (Γε 34· 72).

Κατὰ τὴν 1η περίοδο, στὴν ἀρχὴ τὰ παιδιὰ τῶν πρωτοπλάστων γαμοῦσαν φυσικὰ τὶς ἀδερφές των· ἀλλὰ καὶ στὴ συνέχεια λόγῳ τῆς ὀλιγανθρωπίας γαμοῦσαν μὲν τὶς ἀνεψιές των καὶ τὶς ἐξαδέρφες των, ἀλλὰ κι ἕνας ἄντρας δυὸ μαζὶ ἀδερφές, ποὺ τὶς εἶχε ἐξαδέρφες. κι αὐτὰ φαίνονται στοὺς πατριάρχες Ἀβραὰμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. καὶ πουθενὰ δὲν φαίνεται ἕνα σαφὲς διαζύγιο. κατ' αὐτὴ τὴν περίοδο ὁ γιὸς τοῦ Ἰακὼβ Ἰούδας γάμησε κατὰ λάθος ὡς πόρνη τὴ

χήρα ἑνὸς γιοῦ του Θάμαρ, ἡ ὁποία καὶ τοῦ γέννησε διδύμους, ἀλλ' ὁ ἴδιος τὴ διέθρεψε μὲν ὡς γυναῖκα του καὶ μητέρα τῶν δυὸ διδύμων γιῶν του, ἀλλὰ δὲν τὴν ξαναγάμησε *(οὐ προσέθετο ἔτι τοῦ γνῶναι αὐτήν)*· τὸ θεώρησε ἄπρεπο. τὸ ἴδιο ἔκανε πολὺ ἀργότερα κι ὁ Δαυΐδ· ὅταν ὁ διεστραμμένος γιός του Ἀβεσσαλὼμ τὸν ἀνέτρεψε καὶ πάνω στὴν ταράτσα τοῦ ἀνακτόρου βίασε 10 γυναῖκες τοῦ πατέρα του, γιὰ νὰ τὸν βλέπῃ ὅλος ὁ κόσμος, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ γιοῦ του καὶ τὴν ἐπανενθρόνισί του, τὶς γυναῖκες αὐτὲς τὶς διέτρεφε καὶ τὶς περιέθαλπε ἰσοβίως, ἀλλὰ δὲν τὶς γαμοῦσε ποτέ *(ἦσαν συνεχόμεναι ἕως θανάτου αὐτῶν, χῆραι ζῶσαι)*· κι ἀπ' αὐτὴ τὴ φράσι συνετέθη τὸ σημερινὸ «ζωντοχῆραι». ἂν καὶ αὐτὰ δὲν ἦταν ἀκριβῶς διαζύγια, ἀλλὰ πράξεις αἰδημοσύνης καὶ ἀξιοπρεπείας καὶ ὑπευθυνότητος· «χωρισμὸς ἀπὸ κοίτης» ἀλλ' ὄχι καὶ «ἀπὸ τραπέζης».

Στὴν Καινὴ Διαθήκη λοιπὸν μιλοῦν γιὰ τὸ διαζύγιο ὁ Χριστὸς στὰ Εὐαγγέλια κι ὁ ἀπόστολός του Παῦλος στὶς Ἐπιστολές του, ὁ καθένας ἀπευθυνόμενος στὶς ἑξῆς δύο τάξεις.

α'. ὁ Χριστὸς στὸν εὐσεβῆ Ἰσραὴλ τῆς μονογαμικῆς ἐποχῆς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἡ ὁποία ἄρχισε νὰ εἶναι τέτοια ἀπὸ τὴ Βαβυλώνια καὶ Περσικὴ αἰχμαλωσία (630-560 π.Χ.) κι ἔπειτα.

β'. ὁ Παῦλος στὸν ὑπὸ εἰδωλολατρικὴ ῥωμαϊκὴ κυριαρχία εἰδωλολατρικὸ καὶ ἀνεπισήμως πολυγαμικὸ ἑλληνισμό. κι ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς δυὸ λαοὺς εἶχε διαφορετικὴ γαμικὴ ἄποψι καὶ κατάστασι, ὁπότε στοὺς Χριστιανοὺς τῶν δυὸ προελεύσεων καὶ τρόπων συμβιώσεως ἡ γαμικὴ συμπεριφορὰ ἀντιμετώπιζε διαφορετικὰ γαμικὰ προβλήματα. ἡ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ὅμως εὐαρέσκεια ὡς πρὸς τὴ γαμικὴ ἁγνότητα ἦταν μία κι ἑνιαία. αὐτὲς οἱ συνθῆκες κάνουν νὰ φαίνωνται διαφορετικὲς οἱ περὶ γάμου καὶ διαζυγίου διδασκαλίες τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ Παύλου, ἐνῷ δὲν εἶναι καθόλου διαφορετικές, ἀλλὰ μία κι ἑνιαία. γι' αὐτὸ κι ὁ Παῦλος λέει σχετικῶς· *Δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν* (Α' Κο 20,4). οἱ σημερινοὶ «βιβλικοὶ θεολόγοι» ἐδῶ δὲν καταλαβαίνουν, καὶ λένε γελοῖες ἀρλοῦμπες. οἱ ἀρλοῦμπες εἶναι συνήθειά τους καὶ καταφύγιό τους.

Εἶναι γεγονὸς ἀναντίρρητο ὅτι σήμερα ἡ «χριστιανικὴ» κοινωνία δὲν εἶναι καθόλου χριστιανική, ἀλλ' ἂν ἐξαιρεθῇ μιὰ πολὺ μικρὴ μειονότης, ποὺ δὲν ἀνέρχεται οὔτε στὸ 1% τῆς κοινωνίας, ἡ λοιπὴ «χριστώνυμη» κοινωνία μόνο χριστιανικὴ δὲν εἶναι. ὁπότε οἱ πραγματικοὶ λόγοι διαζυγίου εἶναι περισσότεροι. διότι ὁ γάμος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀντὶ γιὰ γλυκειὰ συμβίωσι ἔχει γίνει κόλασι καὶ ἀπειλὴ γιὰ τὰ περισσότερα χριστιανικὰ πρόσωπα καὶ κυρίως γιὰ τοὺς ἀθῴους καὶ κυριώτατα γιὰ τὶς ἀθῷες γυναῖκες, τὶς ὄντως Χριστιανές.

Σήμερα τὸ διαζύγιο εἶναι ὄχι μόνο ἐπιτρεπτὸ ἀλλὰ κι ἐπιβεβλημένο γιὰ πολλὰ πλέον αἴτια, ὅπως ἀκριβῶς στὰ Σόδομα οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ὑπέδειξαν στὸ Λὼτ νὰ χωρίσῃ ἐπειγόντως τὶς θυγατέρες του ἀπὸ τοὺς μνηστῆρες των (Γε 29,1-5). καὶ τὰ σημερινὰ αἴτια διαζυγίου εἶναι σεξουαλικά, φονικά, ὑγειονομικά, οἰκονομικά, τυραννικά. καὶ ἡ Χριστιανὴ γυναίκα μπορεῖ νὰ πάρῃ διαζύγιο γιὰ ὅλα αὐτά.

1. Ὅταν ὁ ἄντρας δὲν τὴν ἔχῃ γαμήσει ποτὲ μέχρι καὶ ἕναν μῆνα μετὰ τὸ γάμο. γνώρισα τέτοιες περιπτώσεις περισσότερες ἀπὸ τρεῖς, ἀλλὰ θὰ πῶ μόνο τρεῖς. α') παλιότερη ἀπὸ τὶς τρεῖς περιπτώσεις, ποὺ ἀναφέρω, εἶναι ἐκείνη μὲ τὸν καυχηματία Στάθη ποὺ γράφω στὰ Στρατιωτικὰ Ἀπομνημονεύματά μου, τοῦ ὁποίου ἡ γυναίκα στὸ σχετικὸ δικαστήριο φώναξε· «Ἕνα μῆνα, κ. πρόεδρε, προθεσμία τοῦ ἔδωσα, καὶ δὲν μὲ γάμησε· καλέστε τώρα δὰ ἕνα γυναικολόγο γιατρὸ νὰ διαπιστώσῃ ὅτι εἶμαι παρθένος. δὲν ἔχω τίποτε ἐναντίον τοῦ Στάθη· θέλω τὸ διαζύγιο, γιὰ νὰ παντρευτῶ ἕναν ἀληθινὸ ἄντρα». κι ὁ Στάθης κατέρρευσε· καὶ κλείστηκε σὲ ψυχιατρεῖο. β') εὐσεβὴς πατέρας κληρικὸς μοῦ ἀνέφερε ὅτι ἕνα μῆνα μετὰ τὸ γάμο της ἡ θυγατέρα του ἐπέστρεψε στὸ πατρικὸ σπίτι, ἔχοντας φύγει ἀπὸ τὸ συζυγικό της, ἐπειδὴ ἐπὶ ἕνα μῆνα ὁ ἄντρας της δὲν τὴ γάμησε. κοιμόταν δὲ σὲ διπλανὸ κρεβάτι. κι ὅταν μετὰ ἕνα μῆνα ἐκείνη τοῦ εἶπε «Δὲν θὰ μὲ γαμήσῃς;», ἐκεῖνος ἔβγαλε ἕνα μεγάλο μαχαίρι ποὺ εἶχε κρυμμένο, καὶ τῆς εἶπε· «Ἂν μοῦ ξαναπῇς τέτοιο πρᾶγμα, θὰ σὲ σφάξω». ἐκείνη εἶχε τὴν ψυχραιμία καὶ τὴ σύνεσι νὰ τοῦ πῇ· «Φοβόμουν μήπως καμμιὰ μέρα μὲ γαμήσῃς, γι' αὐτὸ σοῦ εἶπα αὐτὸ ποὺ εἶπα· γιὰ νὰ δῶ μήπως ἔχῃς τέτοιο κακὸ σκοπό. δὲν τὸ θέλω κι ἐγὼ καθόλου μὰ καθόλου. τώρα νιώθω ἥσυχη κι εὐτυχισμένη». καὶ κοιμήθηκαν ὅπως πάντα ὁ καθένας στὸ κρεβάτι του. τὸ πρωΐ ἐκείνη τὸν χαιρέτισε «ἐγκάρδια», κι ὅταν ἐκεῖνος ἔφυγε γιὰ τὴ δουλειά του, αὐτὴ πῆρε τ' ἀπαραίτητα προσωπικά της πράγματα σὲ δυὸ βαλίτσες, κι ἔφυγε στὸ πατρικό της σπίτι. ὁ πατέρας της μὲ ρώτησε· «Τί γίνεται τώρα; ἡ κόρη μου δὲν θέλει καθόλου νὰ γυρίσῃ στὸν ἄντρα της». τοῦ εἶπα· «Γάμος εἶναι τὸ γαμήσι. ἀφοῦ δὲν τὴ γάμησε καθόλου, δὲν «ὑπάρχει κανένας γάμος. ἡ κόρη σου νὰ πάρῃ διαζύγιο τὸ ταχύτερο, χωρὶς νὰ πῆτε τίποτε εἰς βάρος ἐκείνου, ἀλλὰ μὲ κοινὴ συναίνεσι, καὶ νὰ ξαναπαντρευτῇ». ἀνακουφίστηκε ὁ ἄνθρωπος. ἡ κόρη του ξαναπαντρεύτηκε. ὁ κληρικὸς ἐκεῖνος, μέχρι ποὺ ζοῦσε, μοῦ ἔδειχνε βαθειὰ ἐκτίμησι. διότι, ἂν ὁ σατανᾶς πειράζῃ καὶ τὸ καλὸ ἀντρόγυνο σὲ περίπτωσι *ἀκρασίας* (=ἀγαμησίας) (Α' Κο 13,6), πολὺ περισσότερο πρέπει ἡ ἐκκλησία νὰ ἐπιτρέπῃ καί γε νὰ συνιστᾷ τὸ γάμο στὸν κατὰ τὸ διαζύγιο ἀθῷο. ζοῦμε σὲ

ἐποχὴ διαβολεμένων ψευδοχριστιανῶν, ποὺ ἐννοοῦν νὰ κακοποιήσουν μέχρι θανάτου τοὺς Χριστιανούς, καὶ ὄχι ἀμιγῶς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, ὅπου ὁ γάμος εἶναι σεβαστὸς ἀπὸ πραγματικοὺς Χριστιανούς. γ') ἡ Μαρία παντρεύτηκε ἕναν «ἄντρα» ποὺ ἐπὶ τρεῖς μῆνες δὲν τὴ γάμησε καθόλου. κι ὅταν κάποτε τὸν ῥώτησε «Δὲν θὰ μὲ γαμήσῃς;», ἐκεῖνος ποὺ μᾶλλον περίμενε τὴν ἐρώτησι, τῆς εἶπε· «Αὔριο ὁπωσδήποτε». ἐκείνη κοιμήθηκε, κι ἐκεῖνος ἀποπειράθηκε νὰ τὴν πνίξῃ στὸν ὕπνο πιέζοντας στὸ πρόσωπό της ἕνα μεγάλο μαξιλάρι. εἶναι θαῦμα πῶς ξύπνησε, γλύτωσε, καὶ διέφυγε τὴν ἴδια ὥρα. ἀργότερα πῆρε διαζύγιο καὶ παντρεύτηκε ἕναν κανονικὸ ἄντρα. πέρασαν 25 χρόνια ἀπὸ τότε. κρύβονται ὄχι λίγοι τέτοιοι στὴν ἐποχή μας. λέγεται ὅτι ὁ τύραννος τῆς Β. Κορέας εἶναι τέτοιος, κι ἔχει σκοτώσει ἔτσι πολλὰ κορίτσια. οἱ τέτοιοι ἀνίκανοι δὲν θέλουν καθόλου νὰ ζοῦν, νὰ ξέρουν κι ἐνδεχομένως νὰ ἐκμυστηρευτοῦν κάπου κάποτε τὰ θύματά τους ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἀνίκανοι. γνώριζα κάποιον τέτοιον ποὺ κακοποίησε ἀσελγέστατα πολλὰ κορίτσια (εἶχε τὴν περίεργη αὐτὴ ἐξουσία), εὐτυχῶς χωρὶς νὰ σκοτώσῃ κανένα κορίτσι. παρίστανε σ' ὅλες τὸν ἄγγελο, ἀλλ' ἦταν στὴ συγκύλισι ἰδιαίτερα βάναυσος καὶ παρὰ λίγο φονικός.

2. Ὅταν ὁ «ἄντρας» εἶναι κίναιδος ἢ κολομπαρᾶς.

3. Ὅταν ἀπαιτῇ διάφορες σεξουαλικὲς χρήσεις τῆς γυναικὸς παρὰ νόμον ἢ παρὰ φύσιν.

4. Ὅταν πιέζῃ τὴ γυναῖκα του νὰ δεχτῇ συνουσία μὲ τρία πρόσωπα στὸ κρεβάτι.

5. Ὅταν μπροστὰ στὴ γκόμενά του κακολογῇ ἢ ἐμπαίζῃ τὴ νόμιμη σύζυγό του.

6. Ὅταν ἀνέχεται ἢ καὶ παρορμᾷ τὴ γκόμενά του νὰ προπηλακίζῃ μπροστά του τὴ νόμιμη γυναῖκα του. μιὰ τέτοια ἀναιδέστατη κάποτε μπροστὰ στὸ ἀναιδέστερο «ἀνδρείκελο» καὶ μπροστὰ στὶς θυγατέρες του εἶπε προκλητικὰ στὴν ἀθῷα νόμιμη· «Ἐγὼ εἶμαι πολὺ πιὸ κοντὰ ἀπὸ σένα στὸν ἄντρα σου». κι ἐκεῖνος τὴν ἄκουγε μὲ πολὺ κοκοριλίκι. καὶ τὴν ἄλλη μέρα ἔδωσε στὴ νόμιμη γυναῖκα του ἕνα ζευγάρι μεταξωτὲς μπιζάμες, λέγοντάς της· «Μοῦ τὶς χάρισε ἡ Τάδε (=ἡ ἀναιδέστατη)· νὰ μοῦ τὶς φυλάξῃς σὰν τὰ μάτια σου». αὐτὸ στὴν οὐσία του ἦταν διαζύγιο τῆς πρωτοβουλίας του· οὐσιαστικὰ τὴ στιγμὴ ἐκείνη χώρισε τὴν ἀθῷα καὶ νόμιμη γυναῖκα του.

7. Κάποιου τέτοιου ἀνδρεικέλου ὁ ἀδερφὸς μπροστὰ στὸν παντρεμένο ἀδερφό του κάποτε φίλησε γεμάτος ἀσέλγεια, ξαφνικὰ καὶ παρὰ τὴ θέλησή της, βιαίως, τὴ γυναῖκα τοῦ ἀδερφοῦ του λέγοντάς της· «Ξέρω ὅτι παντρεύτηκες τὸν ἀδερφό μου, ἐπειδὴ εἶσαι ἐρωτευμένη μ' ἐμένα». κι ὁ σύζυγος δὲν διαμαρτυρήθηκε. ὅταν ἔπει-

τα ἡ γυναίκα διαμαρτυρήθηκε στὸν «ἄντρα» της, γιατί ἔδειξε τέτοια ἀνοχὴ κι ἀδιαφορία, ἐκεῖνος τῆς εἶπε· «Ἀδερφός μου εἶναι». λὲς καὶ τὴν παντρεύτηκαν καὶ οἱ δυὸ ἀπὸ μισή! νομίζω ὅτι καὶ μιὰ τέτοια περίπτωσι ὑπάγεται σ' ἐκεῖνο ποὺ λέει ὁ Παῦλος· *Εἰ ὁ ἄπιστος χωρίζεται,* (ἡ γυναίκα) *χωριζέσθω* ἀπὸ ἕνα τέτοιας νοοτροπίας ἀκάθαρτο ἀνδρείκελο. διότι τὸ ἀνδρείκελο οἰκειοθελῶς διαζεύχτηκε προσωρινὰ τὴ γυναῖκα του τὴ στιγμὴ ποὺ ἀσελγοῦσε ὁ ἀδερφός του.

8. Ὅταν ὁ ἄντρας εἶναι πόρνος ἢ κολομπαρᾶς καὶ ἀπειλὴ γιὰ μετάδοσι ἀφροδισίων νοσημάτων στὴ γυναῖκα του.

9. Ὅταν ὁ ἄντρας εἶναι ἀδιόρθωτος ναρκομανής.

10. Ὅταν ὁ ἄντρας ἀπειλῇ τὴν ἁγνότητα τῶν θυγατέρων του, λοξοκοιτάζοντάς τις, ἢ μὲ βρόμικα πιασίματα, ἢ μὲ ἀπροσχημάτιστες ἀπόπειρες. ἕνας τέτοιος κάποτε πῆγε μὲ τὴν 15 ἐτῶν κόρη του στὴ θάλασσα γιὰ μπάνιο παρὰ τὴ θέλησί της, τὴν ὑποχρέωσε νὰ φοράῃ μαγιὼ μπικίνι καὶ νὰ συναναστραφῇ μὲ ἄλλες γυναῖκες μὲ μπικίνι παρὰ τὶς διαμαρτυρίες της· ἡ δὲ μητέρα βρισκόταν στὸ σπίτι ἀνήξερη. ἕνας τέτοιος ἔδιωξε ἀπὸ τὸ σπίτι ἄγαμη κόρη του, τὴν ὁποία μίσησε, ἐπειδὴ αὐτὸς τὴ λοξοκύτταζε κι ἐκείνη τοῦ ἔδειξε ὅτι αὐτὸ δὲν τὸ ἀνέχεται. ὑπῆρξαν καὶ περιπτώσεις ποὺ πατέρας ἐπιβουλεύτηκε σεξουαλικὰ καὶ προγονές του, καὶ ἄρρενες προγονούς του, καὶ φυσικοὺς γιούς του ἀνηλίκους.

11. Ὅταν ὁ ἄντρας ἀπειλῇ τὴν ὑγεία τῆς γυναικός του καὶ τὴ ζωή της ἀπαγορεύοντάς της κάθε ἰατρικὴ περίθαλψι.

12. Ὅταν ὁ ἄντρας παρεμποδίζῃ τὴ χριστιανικότητα καὶ τὴν ὀρθοδοξία τῆς γυναικός.

13. Ὅταν ὁ ἄντρας ἐμφανίζῃ ἀντιχριστιανικὲς κακοδοξίες, καὶ γίνεται αἱρετικός, ἀλλόδοξος, ἀλλόθρησκος.

14. Ὅταν ἀπαγορεύῃ στὴ γυναῖκα του τὴ λατρεία τοῦ Χριστοῦ.

15. Ὅταν εἶναι καταστρεπτικὸς τζογαδόρος, ὑποθηκεύῃ τὸ προικῷο σπίτι τῆς γυναικός του, συμμετέχει σὲ τζογαδόρικες ἐπιχειρήσεις (π.χ. Τελεπάσπορτ, Χέρμπα Λάιφ, κλπ).

16. Ὅταν ὁ «μαμάκας» ἄντρας ἐπιτρέπῃ στὴ «μαμά του» νὰ κακολογῇ μπροστά του τὴ γυναῖκα του.

17. Ὅταν ὁ ἄντρας μετὰ τὸ γάμο ἀποδεικνύεται ἐπικίνδυνος ψυχοπαθής.

18. Ὅταν ὁ ἄντρας ἔκανε ἀπόπειρα δολοφονίας τῆς γυναικός του.

19. Ὅταν ὁ ἄντρας γίνεται δολοφόνος ἢ εἶναι ἰσοβίτης γι' ἀποδεδειγμένη δολοφονία.

20. Ὅταν ὁ ἄντρας ἐμφανίζῃ ἄγριες ἢ ὕπουλες προθέσεις γιὰ ἀπόκρυφη δολοφονία τῆς γυναικός.

Καὶ πάρα πολλὲς ἄλλες παρόμοιες αἰτίες.

Ἐννοεῖται ὅτι κι ὁ ἄντρας μπορεῖ νὰ χωρίσῃ τὴ γυναῖκα του, ἂν ἐκείνη κάνῃ ὁποιοδήποτε ἀπὸ τὰ 20 αὐτὰ ποὺ ἀνέφερα μόνο παραδείγματος χάριν.

Ἡ δὲ ἐκκλησία πρέπει ν' ἀφορίζῃ τὸν ἔνοχο ἄντρα ἢ τὴν ἔνοχη γυναῖκα, καὶ νὰ ἐπιτρέπῃ πάντοτε τὸ γάμο στὸν ἀθῷο, εἴτε ἄντρα εἴτε γυναῖκα.

Εἶναι γεγονὸς ἀναντίρρητο ὅτι σήμερα πνέει ἀντιχριστιανικὸς ἄνεμος, ὁ ὁποῖος πλήττει ἰδιαιτέρως τὸ γάμο τῶν ἀθῴων Χριστιανῶν. ὁ διάβολος προσπαθεῖ νὰ ξερριζώσῃ τὴν κεντρικὴ ῥίζα τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὴν οἰκογένεια. γι' αὐτὸ ἡ ἐκκλησία πρέπει νὰ ὁπλιστῇ κι ἔπειτα νὰ ὁπλίσῃ καὶ τ' ἀθῷα παιδιά της ἔναντι τῶν ἀνθρώπων τοῦ διαβόλου.

58. Σημεῖα

1. Σημεῖα πιστευτέα
2. Σκοπὸς τῶν σημείων
3. Ὁ τρόπος τῶν σημείων τοῦ Κυρίου
4. *Ῥέκται* τῶν βιβλικῶν σημείων
5. «Θαύματα» τῶν θρησκειῶν
6. Ψεύτικα «θαύματα»
7. Τὸ «Ἅγιον φῶς»
8. Ὅτι μετὰ τοὺς ἀποστόλους δὲν γίνονται σημεῖα καὶ ὅτι ἀπὸ τὰ σημεῖα οἱ ἄπιστοι βλάπτονται.

1. ΣΗΜΕΙΑ ΠΙΣΤΕΥΤΕΑ

Αὐτὰ ποὺ λένε «θαύματα», ἡ Ἁγία Γραφὴ δὲν τὰ λέει «θαύματα» ποτέ· διότι δὲν ἔχουν σκοπὸ νὰ προκαλέσουν τὸ θαυμασμὸ τῶν ἀνθρώπων ὅπως τὰ θαύματα τῶν φακίρηδων καὶ οἱ ἀκροβασίες. τὰ λέει *σημεῖα*, *δυνάμεις*, καὶ *τέρατα*. τὰ λέει *σημεῖα*, ἐπειδὴ σημαίνουν κι ἐπισημαίνουν τὴν παρουσία ἢ τὴν ἐγγύησι τοῦ θεοῦ· *δυνάμεις* τὰ λέει, ἐπειδὴ εἶναι δυνάμεις πολὺ μεγάλες καὶ ὑπερφυσικές. *τέρατα* στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ τῆς Βίβλου θὰ πῇ «ὑπερφυσικὰ γεγονότα ἢ πράγματα»· ἀφοῦ καὶ στὴν ἀρχαϊκὴ ἰωνικὴ διάλεκτο, στὴν ὁποία τὸ τέρας λέγεται *τείρας*, ὁ «θαυματουργός», ἂς τὸν πῶ κι ἐγὼ συμβατικὰ ἔτσι, λέγεται *τειρεσίας*· γι' αὐτὸ καὶ ὁ μάντις λεγόταν

ἔτσι· ἕνας δὲ τέτοιος ἔμεινε στὴ μυθολογία ἔτσι *Τειρεσίας*, ἐπειδὴ τὸ ἐπαγγελματικό του ὄνομα τοῦ κάθισε ὡς προσωπικό του κύριο ὄνομα. ὅπως τὸ *παπᾶς* σήμερα γίνεται κι ἐπώνυμο *Παπᾶς* ἢ *Παπαδόπουλος* ἢ *Παπαδάκης*. στὴ Βίβλο συχνότερα λέγονται *σημεῖα*.

Τὰ *σημεῖα* τῆς Βίβλου εἶναι ὑποχρεωτικῆς παραδοχῆς· μόνο τὰ τῆς Βίβλου· ὅπως εἶναι ὑποχρεωτικῶς παραδεκτὰ τὰ ἔγγραφα ποὺ φέρουν τὴν κρατικὴ σφραγῖδα, κι ὅποιος δὲν τὰ δέχεται, ὑφίσταται τὶς συνέπειες τοῦ νόμου. καὶ ἡ συνέπεια τοῦ νόμου ἐδῶ εἶναι ὁ ἀποκλεισμὸς ἀπὸ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. ἐφ' ὅσον δηλαδὴ κάποιος θέλει νὰ εἶναι πιστὸς τοῦ θεοῦ τῆς Βίβλου καὶ περιμένει νὰ σωθῇ ἀπ' αὐτόν, τηρώντας τὴ Βίβλο, ὀφείλει νὰ παραδέχεται τὰ *σημεῖα* τῆς Βίβλου χωρὶς ἀμφιβολία καὶ διάθεσι κριτικῆς. ἂν δὲν θέλῃ νὰ εἶναι ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ τῆς Βίβλου, ἀσφαλῶς δὲν ἔχει καμμιὰ ὑποχρέωσι νὰ τὰ πιστεύῃ· καὶ μπορεῖ καὶ νὰ τὰ κριτικάρῃ· ἀλλὰ φυσικὰ οὔτε κι ὁ θεὸς ἔχει ὑποχρέωσι νὰ τὸν ἔχῃ δικό του ἄνθρωπο· αὐτὸ εἶναι ἀμοιβαῖο· τὸ ἀντιλαμβάνεται ὁ καθένας.

Τίθεται συχνὰ τὸ ἐρώτημα· Τὰ ἔξω ἀπὸ τὴ Βίβλο σημεῖα, ὅσα λέγονται, εἶναι στοὺς Χριστιανοὺς ὑποχρεωτικῶς παραδεκτά, ὅπως τὰ βιβλικά; Ὄχι. οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἔχουν καμμιὰ ὑποχρέωσι νὰ τὰ πιστεύουν, ἀκόμη κι ἂν εἶναι ἀληθινά. καὶ εἶναι πνευματικῶς ἀσφαλέστερο νὰ μὴν τὰ πιστεύουν. αὐτὸ τὸ λέει ἡ ἴδια ἡ Ἁγία Γραφή.

Ὁ Γεδεών, ἀκόμη κι ὅταν τοῦ ἀποκαλύφθηκε ὁ θεὸς καὶ τοῦ μίλησε καὶ τοῦ ἀνέθεσε ἀποστολή, ἐξέφρασε στὸ θεὸ τὴ δυσπιστία του, χωρὶς ὁ θεὸς νὰ θυμώσῃ γι' αὐτὸ ἢ νὰ τὸν τιμωρήσῃ ἢ νὰ τοῦ καταλογίσῃ σφάλμα (Κρ 9,35-40). κι ὅταν ὁ Γεδεών, γιὰ νὰ πεισθῇ στὰ λεγόμενα τοῦ θεοῦ, τοῦ ζήτησε τὸ πρῶτο *σημεῖον τοῦ πόκου*, βροχὴ μόνο στὸν πόκο καὶ ξηρασία στὸν περίγυρο, δηλαδὴ δεύτερο συνολικὰ σημεῖο, ὁ θεὸς τοῦ ἔδωσε καὶ τὸ σημεῖο αὐτό, χωρὶς νὰ θυμώσῃ γιὰ τὸ ὅτι ὁ Γεδεὼν ἀλλιῶς δὲν θὰ τὸν πίστευε. ἀλλὰ κι ὅταν πάλι ὁ Γεδεὼν ἐπιφυλάχθηκε νὰ τὸν πιστεύσῃ καὶ ζήτησε τὸ δεύτερο *σημεῖον τοῦ πόκου*, βροχὴ μόνο στὸν περίγυρο καὶ ξηρασία στὸν πόκο, δηλαδὴ συνολικὰ τρίτο σημεῖο, ὁ θεὸς καὶ πάλι δὲν θύμωσε, ἀλλὰ τοῦ ἔδωσε αὐτὸ ποὺ ζήτησε. ὁ θεὸς οὔτε κἂν σχολίασε τὴ δυσπιστία τοῦ Γεδεών. καὶ πρόκειται γιὰ σημεῖα τῆς Βίβλου καὶ ἄμεσα μάλιστα, καὶ τρία ἀλλεπάλληλα μάλιστα· παρουσία καὶ συνομιλία ἀγγέλου, πρῶτο σημεῖο τοῦ πόκου, καὶ δεύτερο σημεῖο τοῦ πόκου.

Καὶ στὴν περίπτωσι τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ποὺ εἶναι τὸ μεγαλείτερο ὅλων τῶν σημείων τὰ ὁποῖα ἔγιναν ποτέ, καὶ θεμέλιο τῆς ἐκκλησίας, ὅταν οἱ μυροφόρες δὲν πίστευσαν στὸ μήνυμα τοῦ

ἀγγέλου ὅτι *ἠγέρθη ὁ Κύριος*, ὁ Κύριος δὲν θύμωσε. κι ὅταν εἶδαν τὸν ἴδιο τὸν ἀναστάντα καὶ πίστευσαν, καὶ τὸ εἶπαν στοὺς μαθητὰς κατ' ἐντολή του, κι ἐκεῖνοι δὲν πίστευσαν, ἀλλὰ τὶς εἶπαν καὶ τρελλὲς ποὺ παραληροῦν, ὁ Κύριος δὲν τοὺς κατέκρινε. κι ὅταν ἐμφανίστηκε στοὺς δυὸ πρὸς Ἐμμαοὺς καὶ στὸν Πέτρο, κι ἐκεῖνοι τὸ εἶπαν στοὺς ἐννέα, καὶ πάλι οἱ ἐννέα δὲν πίστευσαν, πάλι ὁ Κύριος δὲν τοὺς κατέκρινε. κι ὅταν ἐμφανίστηκε στοὺς δέκα, κι ἐκεῖνοι τὸ ἔλεγαν στὸ Θωμᾶ, κι ὁ Θωμᾶς ἐπὶ μιὰ ὁλόκληρη ἑβδομάδα δὲν πίστευε, πάλι ὁ Κύριος δὲν τὸν τιμώρησε. μέχρι ποὺ ἐμφανίστηκε στοὺς ἕντεκα μὲ τὸ Θωμᾶ, καὶ τὸν εἶδε κι ὁ Θωμᾶς ὁ ἴδιος. οὐδέποτε ὁ Κύριος θυμώνει καὶ οὐδέποτε τιμωρεῖ ἐκείνους ποὺ δὲν πιστεύουν σὲ κάποιο σημεῖο ποὺ τοὺς τὸ λένε ἄλλοι καὶ δὲν τὸ εἶδαν οἱ ἴδιοι, ἀκόμη κι ἂν τὸ λέῃ ἀπόστολος σὲ ἀπόστολο. πολὺ περισσότερο, ὅταν τὰ σημεῖα μᾶς τὰ λένε ἄλλοι, ποὺ δὲν εἶναι κι ἀπόστολοι, δὲν πειράζει καθόλου, ἂν δὲν τὰ πιστεύουμε· δὲν εἶναι καθόλου ἁμαρτία ἢ κακοδοξία. δὲν ἔχουμε καμμιὰ ὑποχρέωσι νὰ τὰ πιστεύουμε, ἀκόμη κι ὅταν εἶναι ἀληθινὰ καὶ μεγάλα σὰν τὴν ἀνάστασι τοῦ Κυρίου, ὁ Κύριος ξέρει ὅτι εἶναι ἀσφαλέστερο νὰ μὴν τὰ πιστεύουμε οἱ πιστοί, ἂν δὲν τὰ ἔχουμε δῆ οἱ ἴδιοι, ὅποιος κι ἂν μᾶς τὰ λέῃ. δὲν ἔχουμε λοιπὸν καμμιὰ ἀπολύτως ὑποχρέωσι νὰ πιστεύσουμε σημεῖα ποὺ δὲν εἴδαμε οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ μᾶς τὰ λὲν ἄλλοι, ἀκόμη κι ἂν εἶναι οἱ πιὸ ἀξιόπιστοι ἄνθρωποι, ἀκόμη κι ἂν εἶναι ἀληθινά.

Αὐτά, γιὰ νὰ μὴ φοβοῦνται οἱ Χριστιανοὶ καὶ γιὰ νὰ μποροῦν ἐλεύθερα νὰ μὴν πιστεύουν σημεῖα ποὺ δὲν εἶδαν οἱ ἴδιοι, χωρὶς νὰ τρέμουν μήπως ἁμαρτάνουν. καί, ἐπαναλαμβάνω, εἶναι ἀσφαλέστερο νὰ μὴν τὰ πιστεύουν. γιατὶ εἶπε ὁ Κύριος ὅτι *Ἐγερθήσονται ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς* (Μθ 104,27). κι ὁ Παῦλος γράφει ὅτι ὁ ἴδιος ὁ σατανᾶς *μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός*, καὶ *Οὐ μέγα εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης* (Β' Κο 20,14-15). κι ὁ Ἰωάννης στὴν Ἀποκάλυψι γράφει ὅτι ὁ ἀντίχριστος *Ποιεῖ σημεῖα μεγάλα... καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὰ σημεῖα ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι* (Ἀπ 24,4-5· καὶ 29,12· καὶ 33,11). ὁ Κύριος ἐκτιμάει κι ἀγαπάει ἰδιαιτέρως ἐκείνους ποὺ δὲν πιστεύουν σὲ ἄλλα σημεῖα ἐκτὸς ἀπὸ τὰ τῆς Βίβλου. ἐκεῖνα ἀρκοῦν γιὰ τὴ σωτηρία μας. τὰ ἄλλα δὲν μᾶς χρειάζονται.

Τὰ ἀντίθετα ποὺ λὲν ἢ νομίζουν οἱ ὀρθοδοξαρᾶδες γιὰ διάφορα «θαύματα», ποὺ λέγονται, εἶναι ἀνοησίες, καὶ μάλιστα δυσσεβεῖς καὶ βλάσφημες κι ἐπικίνδυνες ἀνοησίες, μὲ τὶς ὁποῖες προσπαθοῦν νὰ φοβερίζουν ἀθῴους ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς ἐπιβάλουν μὲ τὴ

βία τῆς τρομοκρατίας τὴν ἄποψί τους, συνήθως ἀνόητη κακόδοξη καὶ βλάσφημη. ἐπειδὴ ἐσχάτως σκύλιασαν νὰ στήσουν σώνει καὶ καλὰ ἕνα ἄλλο δικό τους καὶ ἄσχετο καὶ διαφορετικὸ ἀπὸ τὴ Βίβλο θρήσκευμα, περίπου σὰν τὸ ἰσλάμ, ἀλλὰ μὲ τὴν πατέντα καὶ τ' ὄνομα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ὀρθοδοξίας. φανατικὰ καὶ σκοτεινὰ πρόσωπα τῶν «γεροντάδων» τους, ἄνθρωποι τοῦ διαβόλου, ἐχθροὶ τῆς ἐκκλησίας. εἶναι πολὺ σαθρὸ καὶ σάπιο κι ἐπικίνδυνο θεμέλιο πίστεως καὶ ἐκκλησίας τὸ νὰ πιστεύουμε σὲ «θαύματα» ποὺ δὲν εἴδαμε, ἐπειδὴ μᾶς τὰ λέει ὁ τάδε μέγας, ποὺ τὶς περισσότερες φορὲς τὸν χαρακτήρισαν μέγαν τὰ κοπέλλια του. ἀφοῦ εἶναι ἐπικίνδυνο νὰ πιστεύουμε ἔξω ἀπὸ τὰ βιβλικὰ καὶ σὲ «θαύματα» ποὺ εἴδαμε, θαύματα σὰν ἐκεῖνα ποὺ ἔκαναν οἱ μάγοι τοῦ φαραώ, γιὰ νὰ ἐναντιωθοῦν στὸ Μωϋσῆ (Νο 15,5-6· 10· 17,8). πρέπει νὰ γίνῃ κοινὴ συνείδησι τῶν Χριστιανῶν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα· νὰ μὴν πιστεύουν σ' ἄλλα «θαύματα» ἐκτὸς ἀπὸ κεῖνα ποὺ ἱστοροῦνται στὴ Βίβλο. ζοῦμε σὲ ἡμέρες πολὺ πονηρὲς καὶ διαβολεμένες.

Τὸ *Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες*, ποὺ εἶπε ὁ Κύριος στὸ Θωμᾶ (Ἰω 48,8), ἐλέχθη μόνο γιὰ τὰ σημεῖα τῆς Βίβλου, καὶ κυρίως μόνο γιὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Κυρίου, καὶ κυριώτατα δὲν ἐννοεῖται ὅτι εἶναι ἄξιοι τιμωρίας ἢ ἐπιπλήξεως ἐκεῖνοι ποὺ δὲν πιστεύουν κάποιο σημεῖο τὸ ὁποῖο δὲν εἶδαν οἱ ἴδιοι. τὰ σημεῖα τῆς Βίβλου μόνο, τὰ ὁποῖα ἐπιβεβαιώθηκαν μὲ τὴν πρόθυμη αὐτοθυσία τῶν ἀποστόλων καὶ χιλιάδων ἄλλων μαρτύρων, εἶναι ὅρος γιὰ τὴ σωτηρία γιὰ κείνους ποὺ θέλουν νὰ πιστεύσουν στὸ θεὸ σωτῆρα τῆς Βίβλου, τηρώντας τὰ λεγόμενα τῆς Βίβλου. αὐτοὶ οἱ ταλιμπὰν οἱ ὀρθοδοξαρᾶδες χάνουν ποτὲ τὸ κεφάλι τους γιὰ τὰ θαύματα τῶν «γεροντάδων» τους; ἀλίμονο ἂν ἡ σωτηρία μας ἐξαρτῶνταν ἀπὸ τὸ ἂν πιστεύουμε σὲ ὅποιο «θαῦμα» μᾶς διηγεῖται ὁ καθένας, ὅποιος κι ἂν εἶναι αὐτός. πόσο μυθομανεῖς εἶναι οἱ ἄνθρωποι, ἀκόμη καὶ μερικοὶ Χριστιανοὶ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων, μᾶς τὸ λένε οἱ ἀπόστολοι Ἰωάννης καὶ Παῦλος (Ἰω 51,10-11· Β' Τι 9,4).

2. ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ

Τὰ σημεῖα στὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ κατὰ τὴ διδασκαλία καὶ νοοτροπία της οὐδέποτε εἶναι ἀποδείξεις πρὸς ἀπίστους γιὰ νὰ πιστεύσουν, ὅπως θεωροῦνται σήμερα τὰ λεγόμενα «θαύματα». καὶ οὐδέποτε πιστεύει κανεὶς μὲ σημεῖα.

Ὁ φαραὼ τῆς Αἰγύπτου ἔβλεπε ἐκεῖνα τὰ τρομακτικὰ σημεῖα τοῦ Μωϋσῆ, τὶς δέκα πληγές, τρόμαζε, ἀλλά, μόλις ἡ πληγὴ ἔληγε μὲ ἄλλο σημεῖο, αὐτὸς ἔδειχνε ὅλη τὴν ἀπιστία του καὶ τὴν κτηνώδη ἀπανθρωπία του. κι ἔπειτα ὥρμησε καὶ στὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα

τὴ διακεκομμένη στὰ δυὸ μὲ σημεῖο, γιὰ νὰ συλλάβῃ τὸν Ἰσραήλ, καὶ πνίχτηκε στὴν ἀμετανοησία του.

Οἱ ἴδιοι οἱ Ἰσραηλῖτες, ἄπιστοι κι αὐτοὶ στὴν πρώτη γενεὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, 40 χρόνια ἦταν μέρα καὶ νύχτα κάτω ἀπὸ τὴν ὑπερφυσικὴ σκιερὴ ἢ φωτεινὴ νεφέλη τοῦ θεοῦ, κάθε πρωΐ μάζευαν τὸ μάννα ποὺ ἔπεφτε ἀπὸ τὸν οὐρανό, κάθε μέρα κι ὅλη μέρα ἔπιναν πότιζαν μαγείρευαν καὶ πλύνονταν μὲ τὸ νερὸ ποὺ ἔβγαζε παντοῦ ὁ Μωϋσῆς ἀπὸ τὸν ἑκάστοτε κι ἑκασταχοῦ βράχο, τὴν *ἀκολουθοῦσα πέτρα* ὅπως λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Α' Κο 23,4), κι ἔβριζαν τὸ θεὸ πετάζοντας ἀπὸ τὸ στόμα τους μαζὶ μὲ τὶς βρισιὲς καὶ ψίχουλα ἀπὸ τὸ μάννα, καὶ πετροβολοῦσαν τὸ Μωϋσῆ γιὰ σκότωμα.

Οἱ Ἰουδαῖοι, ὅταν εἶδαν ὅτι ὁ Κύριος ἀνέστησε τὸ Λάζαρο, κι ὁ κόσμος πίστευε σ' αὐτὸν γι' αὐτὴ τὴν ἀνάστασι, σκέφτηκαν νὰ σκοτώσουν μαζὶ μὲ τὸν Κύριο καὶ τὸ Λάζαρο, ποὺ εἶχαν κηδεύσει πρὸ ἡμερῶν καὶ τώρα τὸν ἔβλεπαν νὰ κυκλοφορῇ ἀναστημένος.

Τὰ σημεῖα τοὺς ἀπίστους τοὺς κάνουν πάντοτε πιὸ ἀπίστους καὶ πιὸ κακοήθεις. διότι ὁ κακοήθης ἄλλης ὁλκῆς κακοήθης εἶναι, πρὶν δῇ τὸ σημεῖο, καὶ ἄλλης, ὅταν τὸ ἔχῃ δῇ· τὴ δεύτερη φορὰ εἶναι μεγαλείτερης ὁλκῆς κακοήθης· τὴν πρώτη φορὰ εἶναι διεφθαρμένος, τὴ δεύτερη διεστραμμένος. ἀντίθετα τοὺς πιστούς, τὰ σημεῖα δὲν τοὺς κάνουν πιὸ πιστούς, διότι, καὶ πρὶν τὰ δοῦν, εἶναι πολὺ πιστοί, τὰ σημεῖα δηλαδὴ γιὰ τοὺς ἀπίστους εἶναι πολὺ βλαβερά. εἶναι ἡ παγίωσι τῆς καταδίκης των. ὠφέλιμα δὲν τοὺς εἶναι σὲ καμμιὰ περίπτωσι. αὐτὸ διδάσκει ἡ Ἁγία Γραφή. τὸ σημεῖο γιὰ τὸν ἄπιστο κατὰ τὴ Γραφὴ εἶναι ταυτόσημο μὲ τὸ μουλάρωμά του· ὅπως ἦταν γιὰ τὸν φαραὼ τὸ ἄνοιγμα τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, μέσα στὸ ὁποῖο ὥρμησε καὶ πνίχτηκε (Νο 37,16-19), ἢ γιὰ τοὺς ἀπίστους Ἑβραίους τὸ ὅτι ἔβριζαν τὸν Μωϋσῆ πετάζοντας ἀπὸ τὸ στόμα τους ψίχουλα ἀπὸ τὸ οὐρανοκατέβατο μάννα ποὺ ἔτρωγαν (Νο 162,12-17), ἢ γιὰ τοὺς Ἰουδαίους ποὺ συνέλαβαν τὸ Χριστὸ γιὰ θανάτωσι μπροστὰ στὸ ὅτι ὁ Χριστὸς ξανακόλλησε γερὸ τὸ κομμένο αὐτὶ τοῦ Μάλχου (Λκ 122,7).

Τὰ σημεῖα γίνονται μόνο γιὰ τοὺς ἤδη πιστούς, γιὰ νὰ τοὺς εἶναι ἀναγνωριστικὰ διαπιστευτήρια κατὰ τὶς μεγάλες καμπὲς καὶ φάσεις τοῦ σχεδίου τοῦ θεοῦ. δὲν ἔχουν κανέναν ἄλλο σκοπό, ἀλλιῶς δὲν ἐξηγεῖται γιατί ὁ φιλεύσπλαχνος Ἰησοῦς Χριστὸς μπαίνει σ' ἕνα νοσοκομεῖο μὲ πέντε κτήρια, δίπλα στὴν προβατικὴ πύλη, βρίσκει ἑκατοντάδες πασχόντων, θεραπεύει μόνο ἕναν, καὶ φεύγει ἀδιαφορώντας γιὰ τοὺς ἄλλους. πῶς θὰ πίστευε ὁ ἤδη πιστὸς Μωϋσῆς ὅτι ὁ Ἰσραήλ, τὸν ὁποῖο ὁ Κύριος ἔβαλε στὴν Αἴγυπτο, ἔπρεπε ἐκεῖνο τὸν καιρὸ νὰ φύγῃ πιὰ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ νὰ πάῃ στὴν

Παλαιστίνη; πῶς θὰ πίστευε ἡ ἀρραβωνιασμένη παρθένος Μαρία ὅτι πρέπει νὰ δεχτῇ νὰ μείνῃ ἔγκυος, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν ὑπέροχο ἄντρα της; πῶς θὰ πίστευαν οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, τὸν ὁποῖο ἔβλεπαν νὰ τρώῃ νὰ διψάῃ νὰ ἱδρώνῃ ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ θανάτου νὰ θάβεται νεκρός, εἶναι *Κύριος ὁ θεός, ὁ Ἰαυέ*, ὅπως ὡμολόγησε ὁ Θωμᾶς (Ἰω 48,7), ὁ *ἴσα θεῷ*, ὅπως γράφει ὁ Παῦλος (Φι 3,10), ὁ θεὸς (Ἰω 1,1) ἢ *Κύριος ὁ θεὸς ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος ὁ παντοκράτωρ* (Ἀπ 1,5 κ.ἄ.), ὅπως ἀναλύει *τὸ Ἰαυὲ - ὢν* ὁ Ἰωάννης, ὁ δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ μὲν Δαυΐδ λέει

Κατ' ἀρχὰς σύ, Κύριε (=Ἰαυέ), τὴν γῆν ἐθεμελίωσας

καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σού εἰσιν οἱ οὐρανοί (Ψα 101, 26), ὁ δὲ θεόπνευστος Παῦλος γράφει ὅτι ὁ θεόπνευστος Δαυΐδ τὸ λέει αὐτὸ γιὰ τὸν υἱὸ Ἰησοῦ Χριστὸ (Ἑβ 1,11); πῶς θὰ πίστευαν ὅλοι αὐτοὶ οἱ εὐσεβεῖς Ἰσραηλῖτες ὅτι πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν περιτομὴ καὶ τὴ Διαθήκη τοῦ Κυρίου τὴν Παλαιὰ καὶ ν' ἀκολουθήσουν τὴ Νέα Διαθήκη τὴ δική του, μιὰ νέα πίστι; οἱ ἤδη πιστοί, οἱ ὁποῖοι τὴν πίστι τους δὲν τὴν πουλοῦν μὲ κανένα ἀντίτιμο, οὔτε μὲ τὸ κεφάλι τους, γιὰ ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀπ' αὐτὴ τὴν πίστι καὶ ν' ἀφεθοῦν νὰ ὁδηγηθοῦν σὲ μιὰ ἄλλη πίστι, ἀπὸ πίστι σὲ πίστι δηλαδή, καὶ ὄχι ἀπὸ ἀπιστία σὲ πίστι, πρέπει νὰ δοῦν σημεῖα· μόνο σ' αὐτοὺς ὁ θεὸς ὀφείλει σημεῖα καὶ διαπιστευτήρια. κι ἐκεῖνος ποὺ θὰ τοὺς ὁδηγήσῃ ἀπὸ τὴ μιὰ πίστι στὴν ἄλλη πρέπει νὰ δώσῃ τὰ διαπιστευτήριά του ἐπαρκῶς φερέγγυα κάνοντας πολλὰ σημεῖα. αὐτὸς εἶναι κατὰ τὴ Βίβλο ὁ σκοπὸς τῶν σημείων, ποὺ δίνονται μόνο στοὺς ἤδη πιστούς, στοὺς ὁποίους καὶ ὀφείλονται, καὶ δὲν δίνονται ποτὲ σὲ ἀπίστους, γιὰ νὰ τοὺς πείσουν νὰ πιστεύσουν. τὰ σημεῖα δὲν εἶναι ἐπιχειρήματα πρὸς τοὺς ἀπίστους. καὶ γιατί ἀλήθεια νὰ τοὺς πείσουν τοὺς ἀπίστους; αὐτοὶ εἶναι κακοήθεις ἄνθρωποι καὶ πονηροί· καὶ πρέπει νὰ μὴ συμπεριληφτοῦν στὴ σχεδία ποὺ διασῴζει τοὺς πιστοὺς τοῦ Κυρίου. γιατί τόση κάψα γιὰ μιὰ τέτοια πειθὼ κι ἐνημέρωσι; τὰ σημεῖα, ἐπαναλαμβάνω, δὲν εἶναι ποτὲ ἐπιχειρήματα πρὸς τοὺς ἀπίστους. κι ἀλίμονο ἂν κάποιοι ἄπιστοι πίστευαν, ἐπειδὴ ἀντιμετώπισαν τὴν μεροληπτικὰ χαρισμένη σ' αὐτοὺς μόνο εὐκαιρία νὰ δοῦν σημεῖα. τότε θὰ ἦταν ἀδικημένοι ἀπὸ τὸ θεὸ οἱ ἄλλοι ἄπιστοι ποὺ δὲν εἶδαν σημεῖα, ὥστε νὰ πιστεύσουν κι ἐκεῖνοι καὶ νὰ σωθοῦν· θὰ ἦταν ἀδικημένοι ἀπὸ τὸ θεὸ καὶ οἱ ἄπιστοι, ποὺ εἶδαν σημεῖα, καὶ πίστευσαν, ἐπειδὴ ἀνελευθέρως ἐξαναγκάστηκαν νὰ πιστεύσουν κάτω ἀπὸ τὴν τρομοκρατία τῶν σημείων. ἡ πίστι εἶναι ἠθικὴ παράμετρος καὶ ὄχι γνωστική.

Μόνο ἄνθρωποι ἀνόητοι καὶ χωρὶς καμμιὰ πραγματικὴ πίστι καὶ πνευματικότητα νομίζουν ὅτι τὰ σημεῖα γίνονται, γιὰ νὰ πι-

στεύουν οἱ ἄπιστοι ἤ, τὸ ὑλοφρονέστερο, γιὰ νὰ γιατρεύωνται οἱ πιστοί. ἔχω παρατηρήσει μέσα στὰ Εὐαγγέλια, ὅτι ἂν ἐξαιρεθοῦν οἱ νεκροὶ καὶ οἱ δαιμονισμένοι, ποὺ δὲν μιλοῦν οὔτε ἐκπροσωποῦν τὸν ἑαυτό τους, ὅλους τοὺς ἄλλους εὐεργετουμένους ἀπὸ τὰ σημεῖα του ὁ Κύριος πρῶτα τοὺς τεστάρει τὴν πίστι τους, μὲ πολλοὺς καὶ πρωτοτύπους κι ἀνεπαναλήπτους τρόπους, κι ἔπειτα τοὺς εὐεργετεῖ. καὶ πολλὲς φορὲς τὸ τεστάρισμά του εἶναι ἐξοργιστικὸ γιὰ τὸν ἄπιστο. οὐδέποτε θεραπεύει ἢ εὐεργετεῖ κάποιον ἀτεστάριστον. τὰ δὲ Εὐαγγέλια, πέρα ἀπὸ τὴ θεοπνευστία τους, ἀνθρωπίνως εἶναι κείμενα γραμμένα ἀπὸ ἀνθρώπους ὑψηλῆς νοημοσύνης καὶ διαυγοῦς λογικῆς καὶ ἀπευθύνονται ἐπίσης σὲ ἀνθρώπους ὑψηλῆς νοημοσύνης καὶ διαυγοῦς λογικῆς, κάτι πού, ὅπως ἐπίσης παρατήρησα, διαφεύγει τὴν ἀντίληψι τόσο τῶν ἀρχαίων συντακτῶν τῶν ἀποκρύφων ὅσο καὶ τῶν συγχρόνων μας γαυγισταρίων τῆς ἀρνητικῆς κριτικῆς.

Ἀλλὰ καὶ στοὺς πιστοὺς τὰ σημεῖα δὲν δίνονται πάντοτε, δίνονται μόνο σὲ κρίσιμες στιγμὲς τοῦ θείου σχεδίου. καὶ κυρίως σημεῖα ἔγιναν σὲ τρεῖς ὥρες· α) ἐπὶ Μωϋσέως καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, β) ἐπὶ τῶν μεγάλων προφητῶν Ἠλία κι Ἐλισαίου, καὶ γ) ἐπὶ Χριστοῦ καὶ ἀποστόλων· στὶς μεγάλες καμπὲς τοῦ σχεδίου τοῦ θεοῦ. αὐτὴ τὴν ἀπάντησι δίνει στοὺς ἀκροατάς του ὁ μέγιστος τῶν μεταποστολικῶν ἀντρῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ καλλίτερος τῶν ἀνὰ τοὺς αἰῶνες ἑρμηνευτῶν τῆς Βίβλου Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὅταν ἤδη τὸν Δ' αἰῶνα οἱ ἀκροαταί του τὸν ῥωτοῦν «Γιατί ἐδῶ κι αἰῶνες δὲν γίνονται πλέον σημεῖα ποτέ;». ὁ μέγας πατὴρ τῆς ἐκκλησίας καὶ παρὰ καιρὸν μάρτυς μὲ δημίους του πέντε ἐπισκόπους, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ, τοὺς ἀπαντάει· «Στὶς μέρες μας, τὶς μετὰ τὴ θεμελίωσι τῆς ἐκκλησίας ἐδῶ καὶ μερικοὺς αἰῶνες, δὲν γίνονται πλέον ποτὲ σημεῖα κι οὔτε πρόκειται νὰ γίνουν, διότι δὲν χρειάζεται νὰ γίνουν». ἐπιτρέψτε μου νὰ προσθέσω κάτι κι ἐγὼ ἀπ' ὅσα διαβάζω στὴ Βίβλο· Σημεῖα ἔγιναν μόνο στὸν καιρὸ τῶν δυὸ Διαθηκῶν, καὶ δὲν πρόκειται νὰ ξαναγίνουν, ἐπειδὴ ὁ θεός, ποὺ προαγγέλλει τὴν Καινὴ Διαθήκη μέσα στὴν Παλαιὰ Διαθήκη (Ἰε 95,1) κι ἀναγνωρίζει τὴν Παλαιὰ Διαθήκη μέσα στὴν Καινὴ Διαθήκη (Β' Κο 6,11 καὶ στὰ ὑπερτετρακόσια παραθέματά της), δὲν ἀναγγέλλει καὶ δὲν σχεδιάζει νὰ δώσῃ μιὰ Τρίτη Διαθήκη. κι ἔγιναν σημεῖα κυρίως ἐπὶ Μωϋσέως καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυή, γιὰ νὰ θεμελιωθῇ κι ἐμπεδωθῇ ἡ Π. Διαθήκη· ἐπὶ Ἠλία κι Ἐλισαίου, γιὰ νὰ καταδειχθῇ τὸ πρόσκαιρο καὶ ἀνεπαρκὲς τῆς Π. Διαθήκης· κι ἐπὶ Χριστοῦ καὶ ἀποστόλων, γιὰ νὰ θεμελιωθῇ ἡ Καινὴ Διαθήκη, καὶ δὲν χρειάζεται νὰ ξαναγίνουν. δὲν ἔχει σκοπὸ ὁ θεὸς νὰ ἐντυπωσιάζῃ ἢ νὰ διασκεδάζῃ τοὺς ἀνθρώπους μὲ

σημεῖα. μὴν περιμένετε ἄλλα σημεῖα, διότι εἶναι καὶ πνευματικῶς ἐπικίνδυνα καὶ βλαβερά. μετὰ τοὺς ἀποστόλους σημεῖα θὰ ἐμφανιστοῦν μόνο τὰ ψεύτικα καὶ θανασίμως ἐπικίνδυνα σημεῖα τοῦ ἀντιχρίστου. αὐτὸ ἐννοεῖται στὴν Ἀποκάλυψι. τὸ νὰ μὴν πιστεύουν οἱ σημερινοὶ Χριστιανοὶ στὰ σημεῖα ποὺ ἀκούονται σήμερα εἶναι ὅ,τι πιὸ ἀσφαλές.

3. Ο ΤΡΟΠΟΣ ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

Ὅταν ὁ Χριστὸς κάνῃ σημεῖα, ἔχει ἕναν εἰδικὸ τρόπο, τὸν ὁποῖο δὲν πρόσεξαν οἱ ἑρμηνευταί. τεστάρει πάντοτε τὴν πίστι τῶν εὐεργετουμένων, πρὶν τοὺς εὐεργετήσῃ. στὴν Π. Διαθήκη ὁ Κύριος ἐπιτελεῖ τὰ σημεῖα του εὐεργετώντας πιστοὺς καὶ ἀπίστους, εὐγνώμονες κι ἀγνώμονες, ὅπως ῥίχνει τὴ βροχή του καὶ ἀνατέλλει τὸν ἥλιο του *ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους*. ῥίχνει λ.χ. τὸ μάννα στὴν ἔρημο σ' ὅλους. στὴν Κ. Διαθήκη ὅμως τοὺς περνάει πρῶτα ὅλους ἀπὸ τὲστ πίστεως.

Ὅταν θεραπεύῃ τὸν παραλυτικό, πού, γιὰ νὰ τὸν φέρουν μπροστά του, τὸν ἀνέβασαν στὴ στέγη καὶ τὴν ἀπεστέγασαν μὲ σοβαρὴ οἰκονομικὴ ζημιὰ καὶ ταλαιπωρία καὶ κίνδυνο, ἤδη μ' αὐτὴ τὴν ἐνέργειά τους εἶχαν δείξει τὴν πίστι τους σ' αὐτόν. παρ' ὅλο αὐτὸ ὁ Κύριος τεστάρησε σκληρὰ καὶ τὸν ἴδιο τὸν παραλυτικό· τοῦ συγχώρησε μόνο τὶς ἁμαρτίες του –πρᾶγμα ποὺ ἦταν καὶ προσβλητικὸ ἔτσι σκέτο–, καὶ τελείωσε· δὲν τὸν θεράπευσε, ἐξωργίστηκαν τότε καὶ ἀναστατώθηκαν μέσα τους οἱ παρόντες ἐγωϊσταὶ γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι καὶ συλλογίστηκαν γι' αὐτὸν ὅτι εἶναι ἀλαζόνας κακόδοξος καὶ βλάσφημος. κι ὅμως ὁ πάσχων δὲν γκρίναξε. ἔνιωσε κερδισμένος καὶ μόνο ποὺ πῆρε συγχώρησι. καὶ τότε ὁ Κύριος, δίνοντας κι ἕνα γερὸ μάθημα στοὺς φαρισαίους, θεράπευσε κιόλας τὸν ταπεινόφρονα καὶ πιστὸ παραλυτικό. (Λκ 23,1-12).

Ὅταν θεράπευσε τὸν παραλυτικὸ στὴν κολυμβήθρα τῆς προβατικῆς πύλης, τὸν πλησίασε πρῶτα σὰν ἄγνωστος καὶ τυχαῖος περίεργος καὶ τὸν ῥώτησε ἂν θέλει νὰ γίνῃ καλά, κάτι γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ πάσχων ἔπρεπε ν' ἀγανακτήσῃ καὶ ν' ἀπαντήσῃ· «Τί λές, βρὲ βλίτο; καὶ τί περιμένω ἐδῶ τόσα χρόνια; πλάκα μοῦ κάνεις; ἄκου ἐρώτησι ὁ βλάκας!». ἐν τούτοις ἐκεῖνος ἀπάντησε εὐγενικὰ ἀπονήρευτα ταπεινόφρονα κι ἀνεξίκακα· «Θέλω, ἀλλὰ δὲν ἔχω κανέναν νὰ μὲ βοηθήσῃ νὰ μπῶ στὸ νερὸ πρῶτος». αὐτὸ ἔδειχνε τὴν ταπεινοφροσύνη του τὴν ἀνεξικακία του καὶ τὴν πίστι του. καὶ τότε ὁ Κύριος, δείχνοντάς του τὴ θεία δύναμί του, τὸν θεράπευσε, μόνο αὐτόν, κι ἔφυγε, χωρὶς νὰ θεραπεύσῃ κανέναν ἄλλο ἀπὸ τὶς ἑκατοντάδες τῶν πασχόντων. (Ἰω 14,1-15). καὶ τὄκανε ὁ Χριστὸς τὸ σημεῖο αὐτό,

μόνο γιὰ νὰ χτυπήσῃ τὴν «ἱερὰ παράδοσι» τῶν Ἰουδαίων (Ἰω 15,10-13). διάλεξε ὅμως καὶ τὸν πιστὸ ἄνθρωπο ὡς δέκτη τῆς εὐεργεσίας του.

Ὅταν ἤθελε νὰ θεραπεύσῃ ἕναν ἄγνωστο κωφάλαλο, ὁ ὁποῖος οὔτε κήρυγμά του εἶχε ἀκούσει ποτὲ οὔτε τὴ στιγμὴ ἐκείνη μποροῦσε νὰ συνεννοηθῇ μαζί του, προκειμένου νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἐμπιστοσύνη του στὸ πρόσωπό του, δηλαδὴ τὴν πίστι του στὸν «προφήτη» ποὺ ἀκουγόταν, τὸν πῆρε, τοῦ ἔβαλε τὰ δάχτυλά του μέσα στ' αὐτιά του, τοῦ ἄνοιξε τὸ στόμα κι ἔφτυσε ἐπάνω στὴ γλῶσσα του. ἂν ὁ κωφάλαλος ἦταν ἄπιστος, θ' ἀποτραβιόταν ἀηδιασμένος κι ἀγανακτισμένος λέγοντας ἀπὸ μέσα του· «Τσαρλατάνε, μπορεῖς ἢ δὲν μπορεῖς νὰ μὲ θεραπεύσῃς; τί σιχαμερὲς βλακεῖες εἶναι αὐτὲς ποὺ μοῦ κάνεις; ἄι χάσου ἀπὸ μπροστά μου!». ἐκεῖνος ὅμως ἔμενε μὲ πίστι κι ἐμπιστοσύνη πειθήνιος, πρᾶγμα ποὺ δείχνει ὅτι ἀντιδροῦσε θετικὰ στὸ τέστ τῆς πίστεως. κι ὁ Κύριος τὸν θεράπευσε μὲ τὸ θεῖο του πρόσταγμα, μόνο προστάζοντας· *Διανοίχθητι!* (Μρ 31,1-7). τὰ ἄλλα ἦταν τέστ, κι ὄχι μαγικὰ καμώματα, ὅπως δυστυχῶς νομίζουν ἀνοήτως ἀκόμη καὶ «σπουδαῖοι» ἑρμηνευταί. ὁ Κύριος δὲν ἦταν μάγος ἢ κομπογιανίτης μὲ σάλια καταπότια καὶ πασαλείμματα. ἀκόμη καὶ οἱ ἐξυπνάκηδες τῆς ἀρνητικῆς κριτικῆς μὲ τὴ γνωστὴ μαγκιά τους στὸ σημεῖο αὐτὸ σαχλαμαρίζουν, δείχνοντας μόνο τὴ βλακεία τους καὶ τὴν ἀμάθειά τους.

Ὅταν ὁ Κύριος θέλησε νὰ καταργήσῃ τὴ νομικὴ ἀντίληψι ὅτι ἡ αἱμορροοῦσα γυναίκα εἶναι ἀκάθαρτη καὶ μιαρὴ –ποὺ μέχρι καὶ σήμερα μερικοὶ μικρονοϊκοὶ κι ἀκατάρτιστοι καὶ στερημένοι ἀπὸ κάθε πνευματικότητα, καὶ ὄχι λίγοι δυστυχῶς, δὲν ἀφήνουν τὴ γυναῖκα μὲ περίοδο νὰ κοινωνήσῃ ἢ ἔστω νὰ ἐκκλησιαστῇ, λὲς καὶ ἡ περίοδος εἶναι ἁμαρτία ἢ μπορεῖ νὰ σταματήσῃ ἢ ν' ἀναβληθῇ– ἔκανε τὸ σημεῖο τῆς θεραπείας της, ἀφήνοντάς την πρῶτα καὶ νὰ τὸν πιάσῃ, ἐξυμνώντας δὲ καὶ τὴ μεγάλη πίστι της, ἡ ὁποία ἤδη εἶχε τεσταριστῆ αὐτομάτως, ὅταν τὸν ἄγγιξε μὲ τόση πίστι καὶ ταπεινοφροσύνη. (Λκ 43,5-10).

Ὅταν δυὸ τυφλοὶ τὸν ἀκολούθησαν ὀχληρὰ καὶ τοῦ ἔκραζαν *Ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαυΐδ*, κι ἐνωχλοῦσαν καὶ τὸν κόσμο ποὺ τὸν παρακολουθοῦσε μὲ σέβας καὶ θαυμασμό, παρ' ὅλο ποὺ μὲ τὸ *Υἱὲ Δαυΐδ*, ποὺ οἱ μὴ πιστεύοντες δὲν τὸ ἔλεγαν ποτέ, ἀλλὰ καὶ τὸν κακολογοῦσαν γι' αὐτὸ καὶ τὸν κορόιδευαν, αὐτοὶ ἔδειξαν τὴν πίστι τους καὶ τὴν παραδοχὴ τῆς καταγωγῆς του καὶ τῆς ἀποστολῆς του, ὁ Κύριος, θέλοντας νὰ τεστάρῃ περισσότερο καὶ ν' ἀναδείξῃ τὴν πίστι τους, καὶ κυρίως νὰ τὴ διεγείρῃ καὶ νὰ τὴ γιγαντώσῃ, καὶ νὰ διευκρινίσῃ στοὺς ἄλλους τί ἀκριβῶς ἐννοοῦν μὲ τὸ *Ἐλέησον ἡμᾶς*

–ἐννοοῦν χρηματικὴ ἐλεημοσύνη, γιὰ τὴν ὁποία ἔλεγαν τὴ φράσι αὐτὴ καὶ στοὺς ἄλλους, ἢ κάτι τὸ ὑπερφυσικὸ ποὺ νὰ δείχνῃ ὅτι πιστεύουν στὴ θεία δύναμί του; –, τοὺς τραβολόγησε μέχρι τὸ σπίτι ποὺ ἔμενε αὐτός, κάτι ποὺ ἦταν καὶ μεγάλη ταλαιπωρία γιὰ τοὺς τυφλοὺς καὶ προσβολὴ βέβαια, ποὺ δὲν τοὺς ἔδινε σημασία σὰν ἄσπλαχνος καὶ ἀνάλγητος, μιὰ προσβολὴ καὶ ταλαιπωρία, ποὺ ἄλλους θὰ τοὺς ἔκανε ν' ἀγανακτήσουν καὶ νὰ ποῦν μεταξύ τους «Μωρ' αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς θεραπεύσῃ, τσαρλατάνος εἶναι», καὶ νὰ τὸν παρατήσουν. ἐκεῖνοι ὅμως ἔδειξαν τὴν πίστι τους ὅτι ἔχει τὴν ὑπερφυσικὴ καὶ θεία δύναμι νὰ τοὺς θεραπεύσῃ καὶ ὑπέστησαν ἀγόγγυστα καὶ τὴν ταλαιπωρία καὶ τὴν «προσβολή του», καὶ πῆγαν μέχρι καὶ στὸ σπίτι του. κι ἐκεῖ πάλι τοὺς ξανατεστάρησε, τρίτη φορά, ρωτώντας τους *Πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι;* – ποιό *τοῦτο;*–, κι ὅταν ἐκεῖνοι τοῦ ἀπαντοῦν *Ναί, Κύριε,* ἐκεῖνος καὶ γιὰ τέταρτη φορὰ τοὺς τεστάρει, λέγοντάς τους μόνο *Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν·* δηλαδὴ «Νὰ σᾶς γίνῃ αὐτὸ ποὺ πιστεύετε οἱ ἴδιοι». αὐτὸ σημαίνει ὅτι, ἂν ὁ ἕνας πίστευε ὅτι μποροῦσε νὰ τοὺς δώσῃ ἀπὸ ἕνα χρυσὸ νόμισμα γιὰ ἐλεημοσύνη *(Ἐλέησον ἡμᾶς)* κι ὁ ἄλλος ὅτι μπορεῖ νὰ τοὺς δώσῃ τὸ φῶς τους, τότε ὁ ἕνας θὰ ἔπαιρνε τὸ φῶς του κι ὁ ἄλλος θὰ ἔβρισκε μόνο ἕνα χρυσὸ νόμισμα στὴν παλάμη του. ἀλλὰ πῆραν καὶ οἱ δυὸ τὸ φῶς τους, ἐπειδὴ αὐτὸ πίστευαν. (Μθ 41,1-5).

Κι ἀμέσως τοῦ ἔφεραν ἕναν ποὺ ἦταν καὶ κωφάλαλος καὶ δαιμονισμένος, κι αὐτὸν τὸν θεράπευσε χωρὶς κανένα τέστ πίστεως. τί τέστ νὰ κάνῃς σ' ἕναν τέτοιον ποὺ οὔτε ἐπικοινωνεῖ οὔτε ἐλέγχει τὸν ἑαυτό του οὔτε τὸν ἐκπροσωπεῖ, ἀλλὰ μιλάει ἀντ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιο, ποὺ καὶ δὲν μιλάει μὲ ὄργανο κωφάλαλον ἄνθρωπο; στὴν περίπτωσι αὐτὴ ὁ Κύριος τεστάρησε τοὺς θεατάς του, τὸν ἁπλὸ λαὸ καὶ τοὺς φαρμακεροὺς φαρισαίους. καὶ ὁ μὲν λαὸς εἶπε *Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ,* οἱ δὲ ἐγωϊσταὶ φαρισαῖοι εἶπαν *Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.* (Μθ 42,1-4). αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τῶν σημείων· ἡ κρίσι καὶ τὸ τεστάρισμα τοῦ καθενός. ὁ Χριστὸς δὲν ἦταν γιατρὸς οὔτε νοσηλευτής, γιὰ νὰ γιατρεύῃ τὸν κόσμο. εἶναι ὁ Κύριος τοῦ νέου συμβολαίου *(τῆς καινῆς διαθήκης)* καὶ τεστάρει τοὺς συμβαλλομένους, αὐτοὺς ποὺ θἄχῃ συνεταίρους του *(κοινωνοὺς)* στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Ὅταν θεραπεύῃ τὸν τυφλὸ τῆς Ἰερουσαλήμ, πρῶτα δίνει τὸ μάθημα στοὺς μαθητάς του· «Κόψτε το τὸ χούι σας· ὅτι αὐτὸς ἢ οἱ γονεῖς του ἁμάρτησαν καὶ γι' αὐτὸ ἔχει αὐτὴ τὴν ἀναπηρία. αὐτὸς γεννήθηκε τυφλός, γιὰ νὰ προβληθῶ σήμερα ἐγὼ καὶ ἡ ἀποστολή μου». ἔπειτα τεστάρει τὸν ἄνθρωπο μ' ἕνα σκληρὸ τέστ, διότι τὸν

θέλει σκληρὸ καρύδι σὲ δύσκολη ἀποστολή, τὸν θέλει μὲ ἰδιαίτερα δυνατὴ πίστι· θὰ τὸν στείλῃ στὸ στόμα τῶν λύκων, ἐκεῖ ποὺ φωλιάζουν οἱ κόμπρες, νὰ τοὺς ῥημάξῃ. κι ἀρχίζοντας τὸ τέστ, ἀντὶ νὰ τοῦ δώσῃ τὸ φῶς του μ' ἕνα λόγο του, φτύνει κατὰ γῆς –μᾶλλον ἐπιδεικτικά, γιὰ ν' ἀκούσῃ ὁ τυφλός–, κάνει μιὰ σιχαμερὴ λάσπη, καὶ πασαλείβει μ' αὐτὴ στὰ μοῦτρα τὸν τυφλό· καὶ τὸν στέλνει, τυφλὸ ἄνθρωπο, νὰ διασχίσῃ μιὰ μεγαλούπολι, ἔχοντας στὰ μοῦτρα του τὶς σιχαμερὲς λάσπες, καὶ νὰ πάῃ νὰ πλυθῇ σὲ μιὰ βρύσι ποὺ βρίσκεται στὴν ἄλλη ἄκρη της. νᾶταν ἄλλος θὰ τοῦ ἔλεγε· «Τρελλάθηκες, σιχαμερὲ τσαρλατάνε; μ' ἐμένα παίζεις; ἂν μποροῦσες νὰ μοῦ δώσῃς τὸ φῶς, θὰ ἔλεγες ἕνα λόγο καὶ θὰ γινόταν, ἄι παράτα με σαχλοκούδουνο!». αὐτὸς ὅμως ἦταν πειθήνιος, παρ' ὅλο ποὺ στὴ συνέχεια φαίνεται ἄνθρωπος μὲ τετράγωνη λογική· διότι ἦταν πιστός, πολὺ πιστός, καὶ πῆρε τὸ φῶς του. κάνοντας ὅμως ὁ Χριστὸς τὸ τέστ τῆς πίστεως σ' αὐτὸν τὸν ὑπέροχο ἄνθρωπο, ἔγραφε ἐπάνω του καὶ μέσα στὴν ψυχή του τὴν κασσέττα του, τὸ κήρυγμά του. οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ μεγάλοι γραμματεῖς οὐδέποτε καταδέχτηκαν ν' ἀκροαστοῦν τὸ κήρυγμα τοῦ Κυρίου. κι ὁ Κύριος τοὺς ἔστειλε τὴν κασσέττα του στὰ γραφεῖα τους καὶ τοὺς ἔκανε νὰ τὴν ἀκοῦν σὰν τρελλοί, πιστεύοντας ὅτι εἶναι μεγάλοι καὶ φοβεροὶ ἀνακριταί. κι ὁ ἁπλὸς κι ἀγράμματος ἀλλὰ πιστὸς καὶ πανέξυπνος τέως τυφλὸς τοὺς μεγάλους κι ἀλαζόνες ἀπίστους θεολόγους τοὺς ῥήμαξε, ὅταν τὸν ἀνέκριναν, τοὺς ἔκανε νὰ χτυπιοῦνται καὶ τοὺς ἀπέδειξε σκουπίδια καὶ κατακάθια. νά γιατί ὁ θεὸς τὸν ἔκανε τυφλό· γιὰ κείνη τὴν ὥρα τὴ μεγάλη, ὅταν ὁ Χριστὸς τοὺς ἔπιασε τοὺς μεγάλους ἐκείνους ἀπὸ τὸ αὐτί, καὶ τοὺς ἔβαλε ν' ἀκούσουν τὸ κήρυγμά του· γιὰ νὰ εἶναι ἀναπολόγητοι γιὰ τὴν ἀπιστία τους καὶ νὰ μὴν τοῦ ποῦν *Πότε σὲ εἴδαμε καὶ πότε σὲ ἀκούσαμε.* (Ἰω 26,1-41). ὁ Χριστὸς δὲν ἦταν ὀφθαλμίατος ἢ νοσοκόμος.

Τεστάρησε ὁ Κύριος καὶ τὴν ἔξω τοῦ Ἰσραὴλ τυπικῶς εἰδωλολάτρισσα καὶ οὐσιαστικῶς πολὺ πιστὴ Χαναναία, καὶ τὴν τεστάρησε σκληρότερα ἀπὸ κάθε ἄλλον, προσβάλλοντάς την ἀπαίσια, παριστάνοντάς της τὸν ἐθνικιστὴ καὶ σωβινιστὴ Ἰουδαῖο καὶ πολὺ σνόμπ, κι ἀποκαλώντας την καὶ «σκύλα»· κι ἔπειτα, ὅταν ἡ πίστι της ἀναδείχτηκε ἔκτακτη *(μεγάλη σου ἡ πίστις)*, ὄχι μόνο θεράπευσε τὴν κόρη της, ἀπὸ μακριὰ μάλιστα, χωρὶς νὰ τὴ δῇ, μ' ἕνα λόγο του μόνο, ὄχι μόνο τῆς εἶπε ὅτι τὸ σημεῖο τὸ ἔκανε ἐκείνη καὶ ὄχι αὐτὸς *(γενηθήτω σοι ὡς θέλεις)*, ἀλλὰ καὶ τὴν πρόβαλε στοὺς μαθητάς του ὡς ὑπόδειγμα μεγάλης κι ἀκλόνητης πίστεως, δίνοντάς τους ἕνα καλὸ μάθημα· ὅτι, ὅταν κανεὶς ἔχῃ ὄρεξι νὰ σωθῇ καὶ νὰ πιστεύσῃ, δὲν μπορεῖ νὰ τὸν σκανδαλίσῃ τίποτε. (Μθ 69,1-10).

Ἀκόμη κι ὅταν ὁ πιστὸς Πέτρος ζητάῃ ἀπὸ τὸν Κύριο νὰ περπατήσῃ μὲ πρόσταγμά του κι αὐτὸς ἐπάνω στὰ κύματα, καὶ ἤδη περπατάῃ, μόλις γιὰ λίγο φοβᾶται ἀπὸ ὀλιγοπιστία, ὁ Κύριος τὸν ἀφήνει ν' ἀρχίσῃ νὰ καταποντίζεται· κι ὅταν ἐκεῖνος κράζῃ ἔντρομος *Κύριε σῶσόν με*, τὸν ἐπιπλήττει· *Ὀλιγόπιστε! εἰς τί ἐδίστασας;* δὲν τὸν ἄφησε ἀτεστάριστον οὔτε αὐτόν. (Μθ 66,1-12).

Κι ὅταν ἀναστήθηκε ὁ Κύριος, δὲν ἐμφανίστηκε σὲ κανέναν ἄπιστο· ἦταν ὅλοι τεσταρισμένοι. δὲν ἐμφανίστηκε στοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς καὶ φαρισαίους σταυρωτάς του νὰ τοὺς πῇ σὰν ἐκδικητής· «Καὶ τώρα;», δὲν ἀπάντησε στὸ ψέμμα τους «Πάρτε λεφτά, καὶ πῆτε ὅτι 'Οἱ μαθηταί του τὸν ἔκλεψαν ἀπὸ τὸν τάφο, σὲ ὥρα ποὺ ἐμεῖς κοιμόμασταν στὴ σκοπιά'· κι ἐμεῖς κανονίζουμε μὲ τὸ διοικητή σας, νὰ μὴ σᾶς τιμωρήσῃ». οὔτε ὁ Χριστὸς ἀπάντησε οὔτε κι ὁ Ματθαῖος ποὺ γράφει τὸ ψέμμα τους, χωρὶς νὰ τὸ ἀνασκευάζῃ. οὔτε ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ κάτι τέτοιο. αὐτοὶ τὸν ἔβλεπαν· οἱ σταυρωταὶ ὅλοι ἀντέδρασαν στὸ τέστ ἀρνητικὰ μὲ τὸ νὰ τὸν σταυρώσουν· δὲν βλέπουν λοιπὸν κανένα σημεῖο. δὲν πείθουν τοὺς ἀπίστους μὲ σημεῖα ὁ Χριστὸς καὶ οἱ ἀπόστολοι. μήπως τοὺς ἔπεισε ὁ θεὸς στὴν ἔρημο, ὅταν ἔβριζαν τὸ Μωϋσῆ μασώντας μάννα; ὁ ἀναστημένος Κύριος μόνο σὲ πιστοὺς ἐμφανίστηκε, γιὰ νὰ τοὺς πῇ· «Καὶ τώρα τέρμα ἡ Ἁγία Γραφὴ ποὺ ξέρατε, ἡ Π. Διαθήκη. ἄλλη Διαθήκη τώρα, Καινή». τὰ σημεῖα εἶναι μόνο γιὰ τοὺς πιστούς· ὁδοδεῖκτες· *σημεῖα.* καὶ ὄχι βέβαια γιὰ νὰ τοὺς κάνουν πιστότερους· ἀλλὰ μόνο γιὰ νὰ τοὺς δώσουν διαπιστευτήρια.

Καὶ φυσικὰ μετὰ τὴν κήρυξι καὶ τὴ γραπτὴ σύνταξι καὶ τὴν κατακύρωσι τῆς Καινῆς Διαθήκης τὰ σημεῖα δὲν χρειάζονται πλέον. γι' αὐτὸ καὶ μὲ τὸ θάνατο τοῦ τελευταίου ἀποστόλου, μὲ τὸ κλείσιμο δηλαδὴ τοῦ Βιβλικοῦ Κανόνος, τὰ σημεῖα σταμάτησαν· μιὰ γιὰ πάντα· γι' αὐτὸ καὶ κανεὶς μεγάλος ἄντρας τῆς ἐκκλησίας, Ἰγνάτιος Πολύκαρπος Μελίτων Ἀθανάσιος Χρυσόστομος, δὲν «ἔκανε θαύματα» ποτέ, δὲν εἶπε ὅτι ἔκανε, δὲν μίλησε ποτὲ γιὰ μεταβιβλικὰ σημεῖα ἢ «θαύματα», δὲν φαίνεται νὰ πιστεύῃ σὲ τέτοια. ὁ δὲ τελευταῖος, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, τὸ λέει κιόλας· «Δὲν γίνονται πλέον, οὔτε θὰ ξαναγίνουν». ὅσοι μετὰ τὸ κλείσιμο τοῦ Κανόνος τῆς Βίβλου μιλοῦν γιὰ «θαύματα», ἕνα μόνο δείχνουν· ὅτι εἶναι ψεῦτες· ὅτι δὲν πιστεύουν, καὶ εἶναι ἀπατεῶνες. καὶ βέβαια ἔκαναν κι ἐξακολουθοῦν νὰ κάνουν μεγάλο κακὸ στὴν ἐκκλησία καὶ τὴ Βίβλο, φθείροντας τὴν ἀξιοπιστία της, σαμποτάροντας τὰ βιβλικὰ σημεῖα μὲ κυκλοφορία πλήθους πλαστῶν, καὶ κλονίζοντας τὴν πίστι τῶν ἁπλῶν Χριστιανῶν. ὁ θεὸς θὰ τοὺς τιμωρήσῃ πολὺ σκληρά. τὸ πλαστὸ νόμισμα εἶναι πάντα καταστρεπτικὸ καὶ μόνο

καταστρεπτικό, ἀλίμονο στοὺς πλαστογράφους· ὅποιοι κι ἂν εἶναι αὐτοί, ὅ,τι κι ἂν νομίζονται. καὶ ἔτσι μόνο «τὰ σημεῖα» μποροῦν νὰ εἶναι ἐνεργὰ στὶς μέρες μας, μὲ τὸ νὰ δείχνουν ὅτι, ὅσοι τὰ λέν, εἶναι ψεῦτες. πῶς ἀλλιῶς θὰ διέκριναν τοὺς ψεῦτες οἱ πιστοί;

4. *ΡΕΚΤΑΙ* ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ

Οἱ *ῥέκται* τῶν βιβλικῶν σημείων, δηλαδὴ οἱ δρᾶστες, αὐτοὶ ποὺ τὰ ἔκαναν, τόσο στὴν Παλαιὰ ὅσο καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη εἶναι πάντοτε ἄντρες· ὁ Κύριος, οἱ προφῆτες, οἱ ἀπόστολοι· μόνο ἄντρες· οὐδέποτε στὴ Βίβλο ἐπιτελεῖ σημεῖο γυναίκα. προφητεύει γυναίκα, καὶ γλωσσολαλεῖ –κάτι ποὺ εἶναι εἰδικὴ περίπτωσι προφητείας–, ἀλλὰ σημεῖο ἄλλο δὲν ἐπιτελεῖ ποτέ.

Αὐτὸ τὸ ἁπλό, τὸ ὁποῖο δὲν παρατήρησε ποτὲ κανεὶς σὲ κανένα μεταβιβλικὸ κείμενο, δὲν τὸ πρόσεξαν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι στὴ μεταβιβλικὴ «χριστιανικὴ» γραμματεία καὶ κουλτούρα, ἰδίως σὲ ἁγιολογικὰ κείμενα καὶ συναξάρια καὶ ἰδιαίτατα στὴν ἀββάδικη καὶ νηπτικὴ καὶ γενικῶς μοναχικὴ παραφιλολογία, ἀναφέρουν μεταβιβλικὰ σημεῖα, ψευδόμενοι ἀσφαλῶς πάντοτε, κι ἀποδίδουν πολλὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ «σημεῖα» τους σὲ γυναῖκες «θαυματουργές», σ' ὁποιαδήποτε γυναῖκα. ὁ βιβλικὸς Κανὼν τοὺς ἐλέγχει κιβδήλους.

Ἐδῶ, ἀναφερόμενος ἀσφαλῶς μόνο στ' ἀληθινὰ σημεῖα, ποὺ τέτοια εἶναι μόνο τὰ βιβλικά, θέλω νὰ ἐξηγήσω γιατί *ἐποίησαν σημεῖα* μόνο ἄντρες, καὶ οὐδέποτε γυναῖκες. ἐπειδὴ τὰ σημεῖα εἶναι πάντοτε ἀνεξαιρέτως διαπιστευτήρια κι ἐπικυρώσεις κάποιου κηρύγματος, ὁποιουδήποτε κηρύγματος, προφητικοῦ ἢ ἀποστολικοῦ, ἀπὸ κεῖνα ποὺ ἀνέθεσε ὁ Κύριος σὲ ἄντρες του κήρυκες τοῦ λόγου του. δὲν εἶναι τὰ σημεῖα ποτὲ τίποτε ἄλλο, δὲν εἶναι γιὰ νὰ «βρίσκουν τὴν ὑγειά τους» οἱ εὐεργετούμενοι ἢ γιὰ ν' ἀπολαμβάνουν οἱ θεαταὶ ἕνα ἐκπληκτικὸ θέαμα (ἀτραξιόν). κι ἐπειδὴ στὴ Βίβλο μιλοῦν σ' ἀκροατήριο πιστῶν μόνο ἄντρες, οἱ δὲ γυναῖκες *ἐν ἐκκλησίᾳ σιγῶσιν*, ἐπειδὴ τὸ λόγο τοῦ θεοῦ τὸν κηρύττουν πάντοτε μόνο ἄντρες, καὶ οὐδέποτε γυναίκα –ἀκόμη κι ὅταν σπανίως προφητεύῃ ὅπως ἡ Ῥεβέκκα, ἡ Δεβώρα, ἡ Ἄννα, ἡ Ἀβιγαΐα, ἡ Ὄλδα, ἡ Ἐλισάβετ, ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου, ἡ Ἄννα τοῦ Φανουήλ, οἱ τέσσερες θυγατέρες τοῦ Φιλίππου, λέει μόνο τὴν προφητεία ποὺ τῆς ἀνατίθεται καὶ τῆς ἐμπνέεται, ἀλλ' οὐδέποτε ἔχει εὐαγγελικὸ ἢ ἐκκλησιαστικὸ λόγο–, γι' αὐτὸ ἀκριβῶς οὐδέποτε γυναίκα στὴ Βίβλο ἐπιτελεῖ σημεῖο, ὅποια κι ἂν εἶναι, οὔτε ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου εἶπε ποτὲ κὶχ *ἐν ἐκκλησίᾳ* οὔτε *σημεῖον* ἐποίησε ποτέ. *ἐπροφήτευσεν* ὅμως (Λκ 4,10-18). δὲν ὑπῆρξε ποτὲ ἀνάγκη νὰ ἐπικυρωθῇ μὲ σημεῖο κήρυγμα γυναικός, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρξε ποτὲ κήρυγμα γυναικός. οἱ ἅγιες γυναῖκες τῆς

Βίβλου μόνο εἶδαν σημεῖα· δὲν *ἐποίησαν*. ἐπειδή, ἐπαναλαμβάνω, δὲν ὁμιλοῦν *ἐν ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ σιγῶσι.*

Τὸ μεγαλείτερο σημεῖο ἀπ' ὅσα ἀναφέρονται στὴ Βίβλο εἶναι ἡ ἀνάστασι τοῦ Κυρίου· τὸ κέντρο καὶ θεμέλιο τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. δασκαλεμένοι ἀπὸ τὸ θεὸ οἱ θεόπνευστοι ἀπόστολοι καὶ συντάκτες τῆς Κ. Διαθήκης ἀπέφυγαν νὰ στηρίξουν τὴ μαρτυρία τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου σὲ γυναῖκες, τὶς δυὸ Μαρίες, τὴ Μαγδαληνὴ καὶ τὴν *ἄλλη*, τὶς ἀναφέρουν ἔξω ἀπὸ τὴ μαρτυρικὴ κατάθεσι, μόνο «γιὰ τὴν ἱστορία». στὸ ἀποστολικὸ κήρυγμα καὶ στὴ χριστιανικὴ πίστι γενικῶς δὲν ὑπάρχει οὔτε ἴχνος μισογυνίας ἢ διαθέσεως γιὰ ὑποτίμησι τῆς γυναικός. ναί, καὶ σὲ γυναῖκες ἐμφανίστηκε ὁ ἀναστημένος Κύριος καὶ μάλιστα πρῶτα σὲ γυναῖκες· κι ἔπειτα σὲ ἄντρες. γιὰ νὰ τὶς ὑψώσῃ στὴ θέσι ποὺ ἔπρεπε. τὸ κήρυγμα τοῦ Κυρίου εἶναι τὸ πρῶτο καὶ τὸ μόνο στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος ποὺ ἔδωσε στὴ γυναῖκα τὴν ἀξία ποὺ ἔχει σήμερα· καὶ τὴν ἔχει μόνο στὸ Χριστιανισμό. δὲν ὑπάρχει θρήσκευμα ἢ φιλοσοφία ἢ κουλτούρα στὸν κόσμο καὶ στοὺς αἰῶνες, ποὺ νὰ ἔδωσε στὴ γυναῖκα τὴ θέσι ποὺ τῆς ἔδωσε τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ. ἐν τούτοις ἀπὸ τὰκτ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἀπὸ πρόθεσι νὰ τοὺς πείσῃ μιλώντας κατὰ τὶς προδιαγραφὲς ἐκείνων, τὸ εὐαγγέλιο τοῦ Κυρίου οἱ ἀπόστολοι δὲν τὸ στήριξαν ποτὲ σὲ μαρτυρία γυναικὸς γιὰ τὴν ἀνάστασί του. οἱ εὐαγγελισταὶ τῶν ἐξ Ἑβραίων Χριστιανῶν Ματθαῖος Ἰωάννης Μάρκος μόνο «γιὰ τὴν ἱστορία», γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἀκρίβεια, ἀναφέρουν καὶ τὶς δυὸ Μαρίες. οἱ εὐαγγελισταὶ τῶν ἐξ ἐθνῶν Χριστιανῶν Παῦλος καὶ Λουκᾶς ἐπικαλοῦνται ὡς μάρτυρες τῆς ἀναστάσεως μόνο ἄντρες. ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς προειρημένοι ὡς μάρτυρες ἀναφέρουν ἐπίσης μόνο τοὺς ἄντρες· τὶς δυὸ γυναῖκες τὶς ἀναφέρουν, ὅπως εἶπα, μόνο «γιὰ τὴν ἱστορία». τὴ μαρτυρία ὅμως καὶ οἱ πέντε εὐαγγελισταὶ τὴν τεκμηριώνουν μὲ τὴν κατάθεσι τῶν ἀντρῶν θεατῶν τοῦ ἀναστημένου.

Εἶναι ἀξιοπρόσεκτο καὶ κάτι ἀκόμη. κανεὶς ἀπὸ τοὺς πέντε εὐαγγελιστὰς δὲν ἀναφέρει ὡς μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου τὴ μητέρα του. ἀσφαλῶς τὸν εἶδε ἀναστημένο κι αὐτή. ἡ ἀποστολὴ τοῦ εὐαγγελίου ὅμως δὲν χρησιμοποιεῖ τὴ μαρτυρία της. οἱ ἀπόστολοι ὡς ἱστορικοὶ ἔχουν σύνεσι διάκρισι καὶ τάκτ.

Θυμοῦμαι, ὅταν ὡς ἀξιωματικὸς ἐκπαιδεύτηκα μιὰ ἑβδομάδα καὶ γι' ἀνακριτὴς –καὶ διατέλεσα ἀνακριτὴς ἐπὶ ἕνα ἑξάμηνο–, διδάχτηκα πῶς ν' ἀντιμετωπίζω τοὺς στενοὺς συγγενεῖς τῶν διαδίκων· α') ὅτι οὐδέποτε πρέπει νὰ καλέσω ὡς μάρτυρες εἰς βάρος κατηγορουμένου συγγενεῖς τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου βαθμοῦ (γονεῖς, σύζυγο, τέκνα, ἐγγόνια, ἀδέρφια), β') ἂν ἐκεῖνοι ζητήσουν νὰ

καταθέσουν ἐναντίον του, νὰ τοὺς δέχωμαι, καὶ γ') ὅταν ἐκεῖνοι καταθέτουν ὑπὲρ αὐτοῦ νὰ τοὺς θεωρῶ μειωμένης ἀξιοπιστίας. αὐτὸ τὸ τηροῦν καὶ οἱ πέντε εὐαγγελισταί. ἀπὸ τὴ Βίβλο προέρχονται ἄλλωστε ὅλες οἱ θεμελιώδεις ἀρχὲς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, ποὺ ἐξημερώνει ὅλες τὶς νομοθεσίες τῆς ἀνθρωπότητος· ὅτι λ.χ. δὲν τιμωρεῖται κανεὶς δυὸ φορὲς γιὰ τὸ ἴδιο παράπτωμα (Να 1,12 *Οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό* –*Non vindicabis bis in idem*– *Non consurget duplex tribulatio*), ἢ δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀναδρομικὴ ἰσχὺς τιμωρητικοῦ νόμου (Ῥω 9,15 *Οὗ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις* – *Nulla lex, nullum crimen* – *Nullum crimen sine lege* – *Ubi non est lex, nec praevaricatio*), κλπ., τὸ ὁποῖο Ῥωμαϊκὸ δίκαιο ἔχει ὡς ἀρχαιότερο κείμενό του τὸν Θεοδοσιανὸ κώδικα.

Δὲν ἔχω δῆ ποτέ μου οὔτε σὲ μεταβιβλικοὺς Χριστιανοὺς συγγραφεῖς καὶ κήρυκες τοῦ Λόγου τοῦ θεοῦ, οὔτε σ' ἐχθροὺς κι ἐπικριτὰς τοῦ θείου λόγου τῆς Βίβλου τέτοια λεπτότητα καὶ σύνεσι καὶ διακριτικότητα καὶ τὰκτ κι ἀξιοπρέπεια. κι αὐτὸ μὲ κάνει νὰ θαυμάζω τοὺς συντάκτες τῆς Βίβλου καὶ νὰ βλέπω τὴ θεοπνευστία τους. ἡ ἐμπιστοσύνη μου ἀναπαύεται στὸ ἐμφανέστατο κῦρος των.

Δίνω πίνακα τῶν μαρτύρων τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, τοὺς ὁποίους ἀναφέρουν οἱ πέντε εὐαγγελισταί.

Παῦλος ἔτος 55	Λουκᾶς ἔτος 58	Ματθαῖος ἔτος 58	Ἰωάννης ἔτος 68	Μάρκος ἔτος 69
Κηφᾶς δώδεκα πεντακόσιοι Ἰάκωβος ἀπόστολοι πάντες Παῦλος	δύο ἐν Ἐμμαοὺς Σίμων, ἕνδεκα	Μαρία Μαγδ. Μαρία ἡ ἄλλη ἕνδεκα	Μαρία Μαγδ. δέκα (-Θωμᾶς) δέκα + Θωμᾶς ἑπτά	Μαρία Μαγδ. δύο ἐν ἀγρῷ ἕνδεκα

καὶ σχολιάζω. ἀρχαιότερος τῶν εὐαγγελιστῶν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου εἶναι ὁ Παῦλος στὴν Α' Πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολή του κι ἔπειτα οἱ τέσσερες ἀποκαλούμενοι κιόλας εὐαγγελισταί. ὁ Παῦλος γράφει (Α' Κο 33,1-9) τὸ ἔτος 55. ὁ Λουκᾶς καὶ ὁ Ματθαῖος γράφουν ταυτόχρονα γύρω στὸ 58 οἱ δὲ Ἰωάννης καὶ Μάρκος γράφουν κατὰ τὰ ἔτη 68-69. ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν θεατῶν τοῦ ἀναστάντος Κυ-

ρίου *δώδεκα* ἢ *ἕνδεκα* ἢ ἀναλυτικώτερα *δέκα* (χωρὶς τὸ Θωμᾶ) καὶ πάλι *ἕνδεκα* (μὲ τὸ Θωμᾶ) σημαίνει ἁπλῶς «ἡ ὁμάδα τῶν πιστῶν μαθητῶν τῆς δωδεκάδος». *ἀγρὸς* (=ὕπαιθρος) σημαίνει τὸ χωριὸ Ἐμμαούς· ὁ Μάρκος ἐννοεῖ τὴν Ἐμμαοὺς ποὺ διάβασε στὸ Λουκᾶ, ὅπως γιὰ τὴ Μαγδαληνὴ Μαρία παραπέμπει στὸν Ἰωάννη· εἶναι σαφῶς στὴν ἡλικία ὁ νεώτερος ὅλων καὶ ὡς συντάκτης Εὐαγγελίου ὁ τελευταῖος. μέγιστος ἀριθμὸς τῶν ἰδόντων τὸν ἀναστάντα *ἅπαξ* (= σὲ μία μόνο συνάντησι ὅλοι) εἶναι *πεντακόσιοι*. ἦταν προφανῶς ὅλοι οἱ γνώριμοι καὶ πιστοί· Νικόδημος, Ἰωσὴφ ἀπὸ Ἀριμαθαία, Λάζαρος, Ζακχαῖος, εὐγνώμονες εὐεργετημένοι τέως λεπροὶ τυφλοὶ παραλυτικοὶ δαιμονισμένοι, μαθηταὶ τοῦ εὐρυτέρου κύκλου σὰν τοὺς *ἑβδομήκοντα*, μητέρα καὶ μαθήτριες τοῦ Κυρίου, ἀδερφὲς τοῦ Λαζάρου, κλπ.. ὁ πυρήνας τῆς ἐκκλησίας.

Ἄντρες λοιπὸν ἀναφέρονται κυρίως ὡς μάρτυρες τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ ἄλλων σημείων του καὶ ἄντρες μόνο *ποιοῦσι σημεῖα*, ἐπειδὴ μόνον οἱ ἄντρες κηρύττουν τὸ εὐαγγέλιο.

5. «ΘΑΥΜΑΤΑ» ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ

Δὲν ὑπάρχει θρησκεία ποὺ νὰ μὴν ἔχῃ θαύματα· καὶ πληθώρα θαυμάτων μάλιστα. καὶ παρ' ὅλο ποὺ οἱ θεοὶ τῶν θρησκειῶν λίγο - πολὺ εἶναι ὅλοι τους «πανταχοῦ παρόντες» καὶ οἱ λάτρεις των μποροῦν νὰ δοῦν τὰ «θαύματά» τους καὶ νὰ ὠφεληθοῦν ἀπ' αὐτὰ σ' ὁποιοδήποτε μέρος τῆς γῆς, σχεδὸν ὅλα τὰ «θαύματα» γίνονται σὲ ὡρισμένους μόνο χώρους, τοὺς ναοὺς καὶ τὰ λοιπὰ προσκυνήματα, ὅπου πάντοτε ἑδρεύουν ἢ καὶ κατοικοῦν οἱ ἱερεῖς τῶν θεῶν αὐτῶν. τὸ ἂν οἱ λάτρεις, ποὺ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τὰ «θαύματα» τῶν θεῶν τους, εὐεργετοῦνται ποτὲ ἀπὸ «θαῦμα» τους μπορεῖ νὰ τὸ ἀμφισβητήσῃ ὁποιοσδήποτε, τὸ ὅτι ὅμως οἱ ἱερεῖς ὠφελοῦνται οἰκονομικῶς ἀπὸ τὰ «θαύματα» τῶν θεῶν τους, τὰ ὁποῖα «γίνονται» γιὰ τοὺς λάτρεις ποὺ τὰ ἔχουν ἀνάγκη, εἶναι ἀναμφισβήτητο, κι ἐνῷ οἱ ἐργαζόμενοι λάτρεις τῶν θεῶν κι ἐκζητηταὶ τῶν θαυμάτων τους εἶναι σχεδὸν πάντα φτωχοί, οἱ ἀργόσχολοι ἱερεῖς τῶν θεῶν, οἱ ὁποῖοι μόνο «προσεύχονται» γιὰ τοὺς φτωχοὺς λάτρεις ἢ ἐξασφαλίζουν γι' αὐτοὺς τὰ εὐεργετικὰ γι' αὐτοὺς «θαύματα» τῶν θεῶν, εἶναι πάντα εὐκατάστατοι. ἔτσι τὰ «θαύματα» οἱ εἰσπράξεις καὶ οἱ εἰσπράκτορες ἀνευρίσκονται πάντα καὶ οἱ τρεῖς ἀχώριστοι ἀδιαίρετοι καὶ ἀξεκόλλητοι στοὺς ἴδιους χώρους, τοὺς ναοὺς ἢ προσκυνήματα. αὐτὲς εἶναι οἱ κύριες ἰδιότητες τῶν «θαυμάτων» σ' ὅλες ἀνεξαιρέτως τὶς θρησκεῖες, ἀκόμη καὶ στὶς ἐκ παραχαράξεως τῆς Βίβλου παραλλαγὲς τοῦ Χριστιανισμοῦ, οἱ ὁποῖες προκύπτουν μὲ τὴν εἰσδοχὴ θρησκευτικῶν στοιχείων καὶ μετεξελίσσονται σὲ θρη-

σκεῖες. ἀνύπαρκτοι θεοὶ καὶ θαύματα καὶ ὑπαρκτοὶ ἱερεῖς - εἰπράκτορες καὶ θρησκεῖες καὶ εἰσπράξεις τοπικῶς συμπίπτουν πάντοτε.

Μόνο τὰ ὑπερφυσικὰ σημεῖα τοῦ θεοῦ τῆς Βίβλου, ποὺ ἱστοροῦνται μέσα σ' αὐτή, γίνονται σ' ὁποιονδήποτε τόπο καὶ χρόνο, σπανιώτατα καὶ μόνο ἀπὸ σύμπτωσι σὲ ναό, σπανιώτατα καὶ μόνο ἀπὸ σύμπτωσι πάλι μετὰ ἀπὸ προσευχὴ ἱερέως, καὶ οὐδέποτε ἔχουν καμμιὰ σχέσι μὲ εἰσπράξεις ἔστω καὶ ἔμμεση. ἡ μοναδικὴ αὐτὴ εἰδοποιὸς διαφορὰ τῆς λατρείας τοῦ προχριστιανικοῦ Ἰσραὴλ καὶ στὴ συνέχεια τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ὅπως αὐτὴ ἐκτίθεται μέσα στὴ Βίβλο, εἶναι πολὺ ἐντυπωσιακὴ καὶ μᾶς δίνει τὴν εὐχέρεια νὰ δώσουμε στὴν πίστι τῆς Βίβλου, ἐν προκειμένῳ στὴ Χριστιανικὴ πίστι, ἀπὸ κάποια σκοπιὰ παρατηρήσεως τὸν ἑξῆς ἀποφατικὸ ὁρισμό· Χριστιανικὴ πίστι εἶναι ἡ μόνη στὸν κόσμο πίστι, στὴν ὁποία τὰ θεῖα σημεῖα δὲν σχετίζονται ποτὲ μὲ ἱερατεῖα, προσκυνήματα, τακτὲς ἑορταστικὲς ἡμερομηνίες, καὶ εἰσπράξεις.

Στὰ προχριστιανικὰ ἑλληνιστικὰ χρόνια μιὰ ἄτεκνη γυναίκα παρακάλεσε τὸ θεὸ Ἀσκληπιό· «Θέλω νὰ μείνω ἔγκυος». καὶ εἰσακούστηκε κι ἔμεινε ἔγκυος. δὲν γέννησε ὅμως οὔτε μετὰ τέσσερα χρόνια, καὶ ἡ κοιλιά της εἶχε γίνει νταούλι. καὶ ξαναπαρακάλεσε· «Θεέ μου, σῶσε με! κάνε με νὰ γεννήσω, γιατὶ θὰ σκάσω». καὶ εἰσακούστηκε πάλι καὶ γέννησε ἕνα ἀγόρι τριῶν ἐτῶν καὶ κάτι, μὲ δόντια, ποὺ περπατοῦσε ἔτρεχε καὶ μιλοῦσε· γλύτωσε καὶ τὰ πάμπερς. κι ὁ θεὸς Ἀσκληπιὸς ἐξήγησε στὴ γυναῖκα σὲ ὄνειρο· «Μοῦ εἶπες μόνον ὅτι θέλεις νὰ μείνης ἔγκυος· κι ἔμεινες. δὲν μοῦ εἶπες ὅτι θέλεις καὶ νὰ γεννήσης». τί βλάκας θεὸς ὁ Ἀσκληπιός, θεέ μου ἀληθινέ! ἢ μήπως βλᾶκες ἦταν οἱ θρῆσκοι του; γιατὶ πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι βλάκας ὁ ἀνύπαρκτος; οἱ ἀναμφισβήτητα ὅμως ἔξυπνοι ἦταν οἱ ἱερεῖς του, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸ συναξάριο αὐτὸ δίδασκαν στοὺς προσκυνητὰς - πελάτες· «Ἂν δὲν γίνεται τὸ «θαῦμα» γιὰ τὸ ὁποῖο μᾶς χαρτζηλικώσατε, φταῖτε σεῖς· δὲν διατυπώνετε σωστὰ τὰ αἰτήματά σας». οἱ ἱερεῖς δὲν εἶναι φτωχοὶ γραφιᾶδες, ποὺ κάθονται στοὺς προθαλάμους τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ συντάσσουν τὶς αἰτήσεις τῶν ἀγραμμάτων· δὲν εἶναι Κ.Ε.Π.

Ἄφθονα ἀργυρᾶ χεράκια, ποδαράκια, κεφαλάκια, καὶ λοιπὰ μέλη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἀφιερωμένα στὸν Ἀσκληπιὸ ποὺ «θεράπευε» ἀντίστοιχα χέρια, πόδια, κεφάλια, κλπ. ἀπὸ διάφορα νοσήματα καὶ πονίδια, ἀνευρίσκονται ἀνασκαφικῶς στὰ Ἀσκληπίεια. ἐπίσης καὶ βραχιόλια, σκουλαρίκια, δαχτυλίδια, κλοιοὶ (= κολιέ, σφιχτὰ περιδέραια), καὶ καθέματα (= περιδέραια ποὺ κρέμονται μέχρι τὸ στῆθος). οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἀσκληπιοῦ δίδασκαν ὅτι ὁ καλὸς Ἀσκληπιὸς δὲν τ' ἀρνεῖται κι αὐτά.

Ὁ εἰδωλολάτρης καὶ ἐχθρὸς τῶν Χριστιανῶν χατζῆς Παυσανίας, προσκυνηματικὸς συγγραφεὺς τοῦ Β′ μ.Χ. αἰῶνος σὰν τοὺς συντάκτες τοῦ περιοδικοῦ «Ἁγία Εἰρήνη Χρυσοβαλάντου», γράφει (5,27,5-6) ὅτι στὰ «Ὕπαιπα καὶ στὴν Ἱεροκαισάρεια τῆς Μ. Ἀσίας, σὲ θαυματουργικὰ ἱερὰ εἰδωλολατρικοῦ θεοῦ, ἄναβε τὸ ἅγιο φῶς μόνο του, χωρὶς καθόλου νὰ βάζουν χέρι οἱ ἱερεῖς»· ἀνέπεμπαν μόνο μιὰ ψαλμῳδία μέσα ἀπὸ ἕνα εὐχολόγιο, καὶ τὸ φῶς ἄναβε αὐτομάτως. γιατί κάποτε σταμάτησε ν' ἀνάβῃ καὶ γιατί σήμερα δὲν ἀνάβει πιὰ κανένα τέτοιο ἅγιο φῶς, δὲν ἔχω ἰδέα. ἢ μήπως ἀνάβει; θὰ ἑστιάσω σ' αὐτὴ τὴν πτυχὴ τοῦ τρέχοντος θέματος παρακάτω.

Στὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Εἰρήνης Χρυσοβαλάντου, τὸ ὁποῖο δὲν ἀνήκει στὴν ὀρθόδοξη ἐκκλησία, ἀλλὰ σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ παλαιοημερολογιτικὰ σχίσματα, ὑπάρχει σήμερα «ἡ θαυματουργὴ μηλιὰ ποὺ φύτευσε μὲ τὰ ἴδια της τὰ χέρια ἡ ἁγία», ἡ ὁποία μηλιὰ θεραπεύει τὴ στείρωσι καὶ γκαστρώνει τόσο ἀποτελεσματικά, ποὺ καὶ ἄντρας ἂν φάῃ κατὰ λάθος τὸ μῆλο της, θὰ μείνῃ ἔγκυος· τόσο ἀπειλητικὰ κι ἐπικίνδυνα ἀποτελεσματικὸ εἶναι. καὶ δὲν θὰ μπορῇ ὁ τάλας ἐκεῖνος ἀνὴρ νὰ γεννήσῃ οὔτε σὲ τέσσερα χρόνια. ἡ προσφυγὴ ἐκζητούντων θεραπεία, ἀκόμη καὶ νεοημερολογιτῶν, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς νεοημερολογῖτες Χρυσοβαλάντους καὶ Εἰρῆνες, ποὺ γεννήθηκαν μὲ τὸ μῆλο της –εἴπαμε δὲν ἀληθεύει ὅτι «Ὁ λαὸς εἶναι ὁ φύλαξ τῆς ὀρθοδοξίας», ἀφοῦ οὔτε τὴν ἔννοια τῆς ἐκκλησίας ἔχει–, καὶ ἡ ζήτησι τοῦ μήλου εἶναι τόσο μεγάλη, ὥστε ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκδίδεται περιοδικό, τὸ φερώνυμο, ποὺ περιέχει μόνο ἀναφορὲς «θαυματουργικῶν» γεννήσεων ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν Χρυσοβαλάντων, σύντομες καὶ πανομοιότυπες σὰν καταχωρίσεις τηλεφωνικῶν «Χρυσῶν ὁδηγῶν», ἀφ' ἑτέρου δὲ συχνὲς νταλίκες προερχόμενες ἀπὸ μηλοπαραγωγὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, Πήλιο Ἄρτα Νάουσα Βέροια Σκύδρα κλπ., ξεφορτώνουν στὴ μονὴ Χρυσοβαλάντου κασόνια μὲ μῆλα, τὸ δὲ ὄνομα τῆς «Χρυσοβαλάντου» –δὲν ξέρω γιατί, μᾶλλον συνειρμικὰ– μοῦ θυμίζει πάντοτε τὴ διαφήμισι τοῦ Μασούτη μὲ τὸ «χαρούμενο πορτοφόλι»· διότι *βαλάντιον* βυζαντινιστὶ θὰ πῇ «πορτοφόλι», ὅσο γιὰ τοὺς καὶ τὶς *Χρυσοβαλάντους* –κοτζὰμ φιλόλογος δυσκολεύομαι νὰ κλίνω τὸ ὄνομα αὐτό–, εἶναι τόσο πολλοὶ καὶ πολλές, ποὺ ἔχω διαβάσει σ' ἐφημερίδα ἀκόμη κι ἐγκληματία Χρυσοβαλάντη ἐγκάθειρκτο στὶς φυλακές. εὔχομαι νὰ μὴν ἀκούσω καὶ γιὰ καμμιὰ Χρυσοβαλάντου ὅτι κάνει πιάτσα, εἴπαμε· ἐπικίνδυνη ἡ γονιμότητα αὐτοῦ τοῦ ἁγίου μήλου· γεννάει καὶ θαυματουργικὰ παιδιὰ ποὺ ἦταν καλλίτερα νὰ μήν εἶχαν γεννηθῆ.

Νὰ σᾶς πῶ τώρα καὶ τέσσερα σχετικὰ θαύματα ποὺ ἔκανα ἐγώ. δυὸ γυναῖκες μαθητῶν μου ἦταν στεῖρες ἡ μία ἐπὶ ἕνα χρόνο καὶ ἡ

ἄλλη ἐπὶ τέσσερα. κι ἔκλαιγαν. στὴν πρώτη εἶπα· «Τὴν ἴδια μέρα σὰν σήμερα τοῦ ἑπομένου μηνὸς θὰ εἶσαι ἔγκυος». καὶ σ' ἕνα μῆνα περίπου μοῦ τηλεφώνησε χαρούμενη καὶ ἔκπληκτη ὅτι εἶναι ἔγκυος. στὴν ἄλλη, ποὺ ἦταν δασκάλα ἐργαζόμενη καὶ διαπρέπουσα σὲ ἰδιωτικὸ δημοτικὸ σχολεῖο, ἡ περίπτωσι ἦταν διαφορετική. οἱ γιατροὶ εἶχαν διαπιστώσει ᾠοθῆκες μὲ πολὺ σκληρὸ καὶ ἀδιάρρηκτο περίβλημα, ποὺ ἀπέκλειε κάθε ᾠορρηξία. τῆς εἶπαν ὅτι μποροῦν νὰ «γρατσουνίσουν» τὶς ᾠοθῆκες της καὶ μὲ χορήγησι ὁρμονῶν νὰ προκαλέσουν ἐνδεχομένως ᾠορρηξία καὶ γονιμότητα· ἀλλ' ὅτι οἱ ἐλπίδες ἐπιτυχίας εἶναι ἐλάχιστες, ἐνῷ εἶναι βέβαιο καὶ ἀναπότρεπτο νὰ γίνῃ μὲ τὶς ὁρμόνες πολὺ παχύσαρκη. ἡ κοπέλλα ἔκλαιγε ἀπαρηγόρητη. σ' αὐτὴν εἶπα ἐπιτακτικά· «Ἀγνόησε τοὺς γιατροὺς καὶ τὰ κομπογιανίτικα καταπότια τους. τώρα εἶναι Μάιος· μόλις τελειώσῃ σ' ἕνα μῆνα ἡ σχολικὴ χρονιά, νὰ ὑποβάλῃς τὴν παραίτησί σου, νὰ καθήσῃς στὸ σπίτι σου νοικοκυρά, καὶ σ' ὅποιον σὲ ῥωτάῃ «Τί δουλειὰ κάνεις;», ν' ἀπαντᾷς «Κάθομαι τεμπέλα στὸ σπίτι μου καὶ τρώω τὰ λεφτὰ τοῦ ἄντρα μου». στὸ μεταξὺ θὰ πηγαίνῃς μέρα παρὰ μέρα στὶς πολύτεκνες φίλες σου, ποὺ ἔχουν νεογνά, θὰ τὶς ἀπαλλάσσῃς ἀπὸ κάθε φροντίδα γι' αὐτά, θὰ περιποιῆσαι ἐσὺ καὶ θὰ ξεσκατίζῃς τὰ νεογνά τους, θὰ κοιμᾶσαι τὴ νύχτα μ' αὐτά, γιὰ νὰ ξενυχτᾷς ἐσύ, ὅταν ἐκεῖνα ξυπνοῦν τὴ νύχτα καὶ κλαῖνε, ὥστε οἱ μανάδες τους νὰ κοιμοῦνται ἥσυχες κι ἀμέριμνες, καὶ θὰ δίνῃς στὰ νεογνά, ὅταν κλαῖνε, τὶς θηλές σου γιὰ πιπίλα μέχρι νὰ κοιμηθοῦν. καὶ στὶς 21 Αὐγούστου θὰ εἶσαι ἔγκυος». κι ἔκανε ὅ,τι ἀκριβῶς τῆς πρόσταξα, καὶ στὶς 21 Αὐγούστου μοῦ ἀνήγγειλε τηλεφωνικῶς χαρούμενη καὶ κατάπληκτη ὅτι εἶναι ἔγκυος, παρὰ λίγο νὰ μὲ ἀναγορεύσουν Παΐσιο. οἱ μαθηταί μου ὅμως δὲν εἶναι παϊσιανοί, ἀλλὰ Χριστιανοί, καὶ παίρνουν ἀπὸ ἐξηγήσεις. γι' αὐτό, ὅταν τοὺς ἐξήγησα πῶς ἔκανα τὰ θαύματα, μὲ χαρακτήρισαν μόνο σοφὸν ἄνθρωπο· κι ἔμεινα ὑπερευχαριστημένος.

Στὴν πρώτη περίπτωσι ἡ γυναίκα ἦταν τρομοκρατημένη ἀπὸ παρθενοσυλλέκτη «γέροντα», ποὺ τῆς ἔλεγε ὅτι δὲν πρέπει νὰ παντρευτῇ, ἀλλὰ ν' ἀφιερωθῇ καὶ νὰ τεθῇ κάτω ἀπὸ τὴν «πνευματική» του προστασία, διότι αὐτὸς «ξέρει» ὅτι αὐτὴ γεννήθηκε γιὰ ν' ἀφιερωθῇ, ὅτι κάνει μόνο γι' ἀφιέρωσι, ὅτι ἡ ἐπιθυμία τοῦ γάμου, ποὺ ἔχει μέσα της, εἶναι μόνο ἕνας παροδικὸς σατανικὸς πειρασμός, ὅτι, ἂν παντρευτῇ, ὁ θεὸς θὰ τὴν τιμωρήσῃ παραδειγματικά, κι ὅτι τὰ δυὸ ἤδη βέβαια εἶναι ὅτι δὲν θὰ κάνῃ παιδιὰ καὶ θὰ πάῃ καὶ στὴν κόλασι. κι ὅταν ἡ κοπέλλα δὲν ἄντεξε, καὶ παντρεύτηκε, κι ἀποδοκιμάστηκε ἀπάνθρωπα ἀπὸ τὸ «πνευματικὸ» περιβάλλον τοῦ «γέροντος», ὁ ὁποῖος εἶχε κάψα γιὰ τὴν ἀφιέρωσί της, ἡ αὐτο-

πεποίθησί της ἦταν σοβαρῶς κλονισμένη. ἐγὼ τῆς εἶπα ἐπιτακτικὰ σὰν πρόσταγμα· «Σ' ἕνα μῆνα θὰ εἶσαι ἔγκυος». καὶ τῆς τόνωσα τὴν αὐτοπεποίθησί της». κι ἔμεινε ἔγκυος μᾶλλον τὴν ἴδια μέρα, ἀφοῦ σ' ἕνα μῆνα τὸ κατάλαβε, καὶ σ' ἄλλους ὀχτὼ γέννησε.

Στὴν ἄλλη ἐνήργησα ἀλλιῶς. εἶχα ἀκούσει τὴν ἱστορία τῆς γυναικὸς μακρινοῦ συγγενοῦς μου. ἦταν ἄτεκνη 20 χρόνια, τὰ 5 πρῶτα, γεμάτη ὀδύνη, ἔτρεχε σὲ γυναικολόγους, ἔκανε προσπάθεια μὲ ὁρμόνες, ἀλλὰ τίποτε. ἐνωχλήθηκε ἀφάνταστα ἀπὸ τὶς ἄξεστες ἐρωτήσεις τοῦ ἀνοήτου περιγύρου της· «Ἀκόμα;». οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι εἶναι ἀναίσθητα κτήνη. εἶπε ἀγανακτισμένη στὸν ἄντρα της· «Τέρμα οἱ προσπάθειες· δὲν θέλω νὰ γεννήσω. θέλω νὰ φύγω μακριὰ ἀπὸ τὸ περιβάλλον μου· νὰ ἡσυχάσω». κι ὁ ἄντρας της, ποὺ τὴν ἀγαποῦσε πολύ, τὴν πῆρε καὶ πῆγαν 15 χρόνια στὴν Αὐστραλία. κι ἐκεῖ παρέμεινε στεῖρα. μετὰ τὰ 15 χρόνια ἐπέστρεψαν στὴν Ἑλλάδα πλούσιοι. ἡ γυναίκα πλησίαζε τὰ 40. στὸν ὀχληρὸ κτηνώδη περίγυρό της ἀπαντοῦσε· «Κάθομαι τεμπέλα στὸ σπίτι μου καὶ τρώω τὰ λεφτὰ τοῦ ἄντρα μου». ἀπὸ μιὰ καλή της φίλη γόνιμη ζήτησε νὰ τῆς δώσῃ γιὰ υἱοθεσία τὸ παιδὶ ποὺ ἐγκυμονοῦσε, κι ἐκείνη τῆς τὸ ἔδωσε· νεογνὸ ἀκόμη, μόλις γεννήθηκε· ἦταν κορίτσι. μόλις ἡ ἐπὶ 20 χρόνια στεῖρα ἄρχισε νὰ τὸ περιποιῆται νὰ τὸ ξεσκατίζῃ καὶ νὰ τὸ κανακεύῃ, ἔμεινε ἔγκυος καὶ κατάπληκτη. ὅταν γέννησε τὸ φυσικό της παιδί, ἡ φίλη της τῆς εἶπε· «Τώρα ποὺ ἔχεις δικό σου φυσικὸ παιδί, ἂν θέλῃς, μοῦ δίνεις πίσω τὸ παιδί μου». κι ἐκείνη τῆς ἀπάντησε· «Ἀστειεύεσαι; αὐτὸ τὸ παιδὶ τὸ θετὸ τὸ ἀγαπῶ περισσότερο κι ἀπὸ τὸ δικό μου. αὐτὸ μ' ἔκανε γόνιμη καὶ μητέρα, ἂν τὸ θέλῃς τόσο πολύ, δικό σου εἶναι, καὶ στὸ ἐπιστρέφω. ἂν δέχεσαι ὅμως, τὸ κρατῶ ἐγώ· θὰ τὸ μεγαλώσω λέγοντάς του τὴν ἀλήθεια, ὅτι ἡ φυσική του μητέρα εἶσαι σύ, καὶ νὰ τὸ παίρνῃς κοντά σου ὅποτε θέλεις γιὰ ὅσον καιρὸ θέλεις καὶ νὰ τοῦ λὲς ὅτι εἶσαι ἡ μητέρα του· κλπ.». καὶ ἡ φίλη της συμφώνησε μὲ χαρά, καὶ εἶναι δυὸ πολὺ ἀγαπημένες φίλες, καὶ τὸ παιδὶ ξέρει ἀπὸ μικρὸ ποιά εἶναι ἡ φυσική του μητέρα καὶ πόσο τὸ ἀγαπάει ἡ θετή, μὲ τὴν ὁποία ζῇ, καὶ γιατί. αὐτὴ τὴ γυναῖκα τὴ γνώρισα. δόθηκε ἀπὸ γυναικολόγους ἡ ἐξήγησι ὅτι ἡ γυναίκα, ὅταν ἐργάζεται φιλότιμα κι ἔχῃ ἐργασιακὸ ἄγχος, δὲν μένει ἔγκυος κι ἔχει στὴν περίοδό της διαλείψεις ἢ καὶ καθόλου ἔμμηνα. κι ὅταν περιποιῆται καὶ ξεσκατίζῃ νεογνὰ καὶ μοχθῇ καὶ ξενυχτάῃ μὲ λόγια στοργῆς καὶ ἱκανοποιῇ ἔτσι κι ἐκτονώνῃ τὸ μητρικό της φίλτρο τὸ φυσικό, λειτουργεῖ ὄχι μόνο σὰ μητέρα ἀλλὰ καὶ σὰ θηλυκό· διεγείρει μέσα της ἀδένες ὁρμονῶν γονιμότητος, πού, ὅταν εἶναι μητέρα νεογνοῦ, τῆς προκαλοῦν ῥοὴ γάλατος, ὅταν δὲ εἶναι πέρα ἀπὸ τὸ θηλασμό,

τῆς προκαλοῦν γονιμότητα, μαλακώνουν τὶς ᾠοθῆκες της, ὑποβοηθοῦν τὴν ᾠορρηξία της καὶ τὴν εὔρυθμη λειτουργία τῶν ἐμμήνων της, καὶ γίνεται γόνιμη.

Στὸ μεγάλο σεισμὸ τῆς Θεσσαλονίκης τὸ 1978 εἶχε σταματήσει γιὰ πολὺν καιρὸ ἡ περίοδος ὅλων τῶν γυναικῶν. ὅταν τ' ἄκουσα ὅλ' αὐτά, ποὺ δὲν τὰ ἤξερα, κατάλαβα ὅτι εἶναι σωστὰ καὶ σπουδαῖα. κι ἐφήρμοσα τὴν ἱστορία τῆς ἐν λόγῳ γυναικὸς στὴ γυναῖκα τοῦ μαθητοῦ μου, ἡ ὁποία σήμερα ἔχει 8 παιδιά· ἡ πρώτη ἔχει 9 παιδιά· ὁ γέροντας, ποὺ τὴν τρομοκράτησε, βγῆκε ψεύτης καὶ ἀσεβής, κι ἐγὼ δὲν εἶμαι Παΐσιος· κι οὔτε λαχταρῶ νὰ γίνω· μακριὰ ἀπὸ τέτοια κατάντια καὶ τέτοια κατάρα. δὲν ἔσφαξα, γιὰ νὰ μοῦ ἀξίζῃ. ἔχω δὲ θεραπεύσει ἔτσι κι ἄλλες δυὸ γυναῖκες, τὴ μία μετὰ τρία χρόνια στειρότητος, ποὺ ἡ περίπτωσί της ἔμοιαζε μὲ τὴν πρώτη, καὶ σήμερα αὐτὴ ἔχει 7 παιδιά, καὶ τὴν ἄλλη μετὰ δύο χρόνια στειρότητος, κι αὐτὴ σήμερα ἔχει δύο παιδιά, καὶ κέρδησα ἄλλες δύο φορὲς τὸν ἔπαινο τοῦ σοφοῦ ἀντρός, χωρὶς καὶ πάλι νὰ εἶμαι Παΐσιος.

Τὸ πιὸ περίεργο ὅμως εἶναι ὅτι σὲ δυὸ ἄλλες κοπέλλες, ποὺ ἐξαπάτησαν μαθητάς μου καὶ τοὺς παντρεύτηκαν μὲ τὴν ὑπόσχεσι ὅτι δὲν θὰ ἐμποδίσουν τὴν τεκνογονία, ἀλλά, μόλις παντρεύτηκαν, δήλωσαν προκλητικὰ καὶ σ' ἐκείνους καὶ σ' ἐμένα ὅτι δὲν πρόκειται νὰ κάνουν παραπάνω ἀπὸ δυὸ παιδιά, καί, τὸ χειρότερο, ἐνέπαιξαν ἀπρόκλητα ἄλλες γυναῖκες πολύτεκνες γιὰ τὴν τεκνογονία τους, εἶπα πρῶτα· «Καὶ γιατὶ δὲν πῆρες ἕναν ἄντρα ποὺ νὰ συμφωνῆτε;». καὶ μοῦ εἶπαν· «Γιατὶ οἱ τέτοιοι ἄντρες ἀπατοῦν τὶς γυναῖκες τους». «Ὥστε γι' αὐτὸ παντρευτήκατε αὐτοὺς ποὺ ἐξαπατήσατε;». «Ναί». κι ἀγανάκτησα καὶ τὶς εἶπα ἐξωργισμένος· «Ἐ τότε νὰ μὴ γεννήσῃς ποτέ». καὶ 48 χρόνια τώρα δὲν γέννησαν, ἔμειναν στεῖρες. καὶ φυσικὰ πάλι δὲν εἶμαι Παΐσιος. ἆ πὰ πά!

Παιδὶ 15 ἐτῶν βρέθηκα σ' ἕνα ὀρεινὸ μοναστήρι τοῦ τόπου μου. ἕνας μικρὸς ναὸς ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι εἶχε βαθὺ ὑπόγειο, χαράδρα τοῦ βουνοῦ, καὶ στὸ ὑπόγειο πηγὴ νεροῦ· «ἁγίασμα». ἀλλοῦ, ὅταν βρίσκεται ἢ ἐξορύσσεται νερό, εἶναι ὑδραυλικὴ ἐπιτυχία· στὰ μοναστήρια, ὅταν βρίσκουν νερό, εἶναι «θαῦμα» καὶ «ἁγίασμα»· καὶ ἡ γῆ ἀναβλύζει νερὸ σὲ πολλὰ σημεῖα της. στὸ κέντρο τοῦ ναοῦ τὸ δάπεδο εἶχε μιὰ τρύπα διαμέτρου 15 πόντων, ἀπ' ὅπου ἔβλεπε κανεὶς στὸ βάθος τοῦ ὑπογείου μὲ τὸ «ἁγίασμα». «ἂν ἦταν ἀθῷος, χωρὶς καμμιὰ σοβαρὴ ἁμαρτία, ἔβλεπε νὰ περνάῃ πετώντας ἕνα περιστέρι πάνω ἀπὸ τὸ νερό». ὅλοι ὅσοι δοκίμαζαν, σὲ μισὸ λεπτὸ «ἔβλεπαν» τὸ περιστέρι. ὅταν ἦρθε ἡ σειρά μου, κύτταξα κι ἐγώ. κύτταζα ἐπὶ πολλὴ ὥρα, καὶ περιστέρι δὲν ἔβλεπα, μὲ ρωτοῦσαν· «Βλέπεις;». «Ὄχι». «Ἀκόμα;». «Ὄχι». κάποτε μὲ τράβηξαν καὶ μ'

ἔσπρωξαν πέρα, λέγοντάς μου στὰ σοβαρὰ ὅλοι μαζί· «Ποιός ξέρει τί ἔχεις κάνει! καὶ εἶσαι ἀκόμη μιὰ σταλιὰ ἄνθρωπος». δὲν πτοήθηκα καθόλου. ἔξω ἀπὸ τὸ ναὸ ἦταν δυὸ πέτρες, ποὺ ἄφηναν ἀνάμεσά τους ἕνα πέρασμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖο μόλις χωροῦσε νὰ περάσῃ ἕνας ἄνθρωπος τρίβοντας τὶς πέτρες. κι ἔλεγαν ὅτι, ἂν αὐτός, ποὺ θὰ περάσῃ, ἔχῃ κάνει σοβαρὸ ἁμάρτημα, τὴν ὥρα ποὺ περνάει, οἱ πέτρες σφίγγουν καὶ τὸν ἐγκλωβίζουν· δὲν μπορεῖ νὰ βγῇ ἀπὸ κεῖ ποτέ. δὲν τολμοῦσε νὰ περάσῃ κανείς. χωρὶς νὰ πιστεύω τὰ λεγόμενα, πέρασα· πέρασα καὶ ξαναπέρασα· καὶ περνοῦσα μιὰ πρὸς τὰ δῶ καὶ μιὰ πρὸς τὰ κεῖ παίζοντας καὶ γελώντας. μὲ κύτταζαν ὅλοι σὰ χαμένοι. τοὺς εἶπα ἀστειευόμενος· «Γιατί δὲν περνᾶτε καὶ σεῖς; φοβᾶστε ἔ; ποιός ξέρει τί ἔχετε κάνει!». μὲ κακολόγησαν. ἕνας μοῦ λέει· «Ἐσὺ δηλαδὴ θέλεις νὰ μᾶς πῆς ὅτι δὲν ἔχεις βαρειὲς ἁμαρτίες;». τοῦ λέω· «Ὄχι, δὲν νομίζω τέτοιο πρᾶγμα· ἁπλῶς δὲν τὰ πιστεύω αὐτὰ ποὺ λέτε γιὰ τὶς πέτρες καὶ γιὰ τὸ περιστέρι». μὲ ξανακακολόγησαν. οἱ θρῆσκοι κακολογοῦν καὶ ἀπειλοῦν πολὺ ἄσχημα. ἔχουν πολλὴ κακία.

Πρὶν ἀπὸ 52 χρόνια σὲ ἡλικία 30 ἐτῶν βρέθηκα σὲ προσκύνημα, ὅπου ὅλοι ἀσπάζονταν κάποιο «χέρι τῆς Μαγδαληνῆς Μαρίας»· δὲν ξέρω πόσα χέρια τῆς Μαγδαληνῆς ἀνευρίσκονται σὲ προσκυνήματα, ἀλλὰ ξέρω καλὰ ὅτι ἡ ἴδια εἶχε δύο, καὶ «κάποιο ἀπ' ὅλα» ἀνευρίσκεται ἐκεῖ· «καὶ τὸ ἔνιωθαν ζεστὸ σὰ ζωντανό· ἐκτὸς ἂν κανεὶς βαρυνόταν ἀπὸ κάποιο βαρὺ ἁμάρτημα». ἔτσι ἀπειλοῦσαν οἱ οἰκοδεσπότες μοναχοὶ ὅσους θὰ τολμοῦσαν νὰ ποῦν ὅτι τὸ λείψανό τους δὲν εἶναι ζεστό. χαζοὶ δὲν ἦταν βέβαια οἱ προσκυνηταὶ νὰ ποῦν ὅτι δὲν τὸ ἔνιωθαν ζεστὸ καὶ νὰ ὁμολογήσουν ἔτσι τέτοιο πρᾶγμα! ὅλοι ἀνεξαιρέτως τὸ «ἔνιωθαν» ζεστό. ὁ διάβολος ἐκεῖ τοὺς εἶχε στήσει καρτέρι καὶ τοὺς ἐξασκοῦσε ὅλους στὴν ψευτιὰ καὶ στὴν ὑποκρισία· καὶ στὴν ἀπιστία. ἤμασταν καμμιὰ εἰκοσαριά. ὁ καθένας, μόλις τὸ ἄγγιζε, ἔκανε στοὺς ἄλλους νεῦμα ὅτι «τὸ ἔνιωσε ζεστό». δὲν ἄφηνε τοὺς ἄλλους οὔτε γιὰ δέκα δευτερόλεπτα ν' ἀμφιβάλλουν γιὰ τὴν ἀρετή του. ἐγὼ ποὺ εἶχα μείνει τελευταῖος, γιὰ νὰ μετρήσω πρῶτα τὴν ἀρετὴ τῶν ἄλλων, τὸ ἔνιωσα κρύο. μόλις τοὺς ἔκανα ἀρνητικὸ νεῦμα, μὲ κύτταξαν ὅλοι σαστισμένοι, σὰ νὰ μοῦ ἔλεγαν· «Ποιός ξέρει τί ἔχεις κάνει!», διδαγμένος ἀπὸ τὴν προηγούμενή μου κατάκρισι μὲ τὸ περιστέρι, προλαβαίνω καὶ τοὺς λέω χαμογελώντας· «Γιατί λέτε ψέμματα ὅλοι σας; κρύο εἶναι». μὲ κύτταζαν ὅλοι τρομαγμένοι σὰ βρεγμένες γάτες. κόντεψα ὅμως νὰ φάω ξύλο ὡς κακόδοξος καὶ βλάσφημος· ὄχι ἐκείνη τὴ στιγμὴ καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς προσκυνητάς. γλύτωσα φεύγοντας κρυφὰ κι ἀμέσως καὶ ὄχι πρὸς τὴν κατεύθυνσι ποὺ πηγαίναμε, ἀλλὰ πρὸς τὰ κεῖ ἀπ'

ὅπου εἴχαμε ἔρθη. τὰ χρηματικὰ συμφέροντα, ὅσο «ἁγιασμένα» κι ἂν εἶναι, εἶναι πολὺ ἄγρια (Πξ 63,4-23).

Ὅλα τὰ παραπάνω μοῦ θυμίζουν κάποιους παλαβοὺς πεντηκοστιανοὺς ποὺ τανύζονται νὰ ἐκστασιαστοῦν νὰ γλωσσολαλήσουν καὶ νὰ θαυματουργήσουν, νὰ «χύσουν» πνεῦμα ἅγιο καὶ νὰ «γονιμοποιήσουν» ὅλο τὸν περίγυρό τους καὶ ἰδίως γυναῖκες –ἔχω ἀκούσει ἀκριβῶς αὐτοὺς τοὺς περίεργους ὅρους των, ποὺ δείχνουν ποιό πρόβλημά τους τοὺς ἀπασχολεῖ πυρετικά–, καὶ «γλωσσολαλοῦν» ὅλη τὴν ὥρα, σὰ νὰ παραληροῦν στὸν ὕπνο τους σὲ ὀνειρώξεις, «Ἀλελούγια! δόξα τὸν Κύριο! Ἰησοῦ μου! Ἀγαπῶ τὸν Ἰησοῦ μου! Ὦ Ἰησοῦ μου Ἰησοῦ μου! Ἀλελούγια!», κι ἄλλες τέτοιες ξελιγωμάρες γελοιότητες καὶ ἀηδίες· τρόφιμοι φρενοκομείου, θαρρεῖς, καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δέ.

6. ΨΕΥΤΙΚΑ «ΘΑΥΜΑΤΑ»

Ἄρτον καὶ θεάματα θέλει ὁ λαός· νὰ φάῃ καὶ νὰ δῇ τηλεόρασι. νὰ φάῃ, νὰ πιῇ, νὰ κορεστῇ, ὄχι γιὰ νὰ τραφῇ, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἡδονιστῇ· καὶ γιὰ νὰ ἡδονιστῇ καὶ ψυχικά, νὰ δῇ στὸ θέατρο τραγῳδίες καὶ κωμῳδίες, νὰ δῇ στὸ Κολοσσαῖο μονομαχίες καὶ θηριομαχίες καὶ κατασπαραγμὸ δούλων ἢ Χριστιανῶν ἀπὸ θηρία, νὰ δῇ στὸ γήπεδο συντριβὴ τῶν ἀντιπάλων καὶ βία, νὰ δῇ στὸ σινεμᾶ στὴν τηλεόρασι στὸ βίντεο ἔργα καουμπόυκα, ἀστυνομικά, πορνικά, πολεμικά, βρυκολάκεια, γεμάτα σὲξ καὶ βία, ξυλοδαρμὸ καὶ πιστολίδι μέχρι θανάτου, ὀφθαλμοπορνικὲς σκηνές, νὰ δῇ καὶ ν' ἀπολαύσῃ καὶ νὰ θαυμάσῃ ἀτραξιόν, χάσκοντας σὰ χάνος, νὰ δῇ φακιρικά, ἀκροβασίες, κλόουν, ζογκλέρ, γιὰ νὰ ἐκτονώσῃ τὴν κακία του τὴ βλακεία του καὶ τὴν προστυχιά του. νὰ φάῃ καὶ νὰ πιῇ γιὰ τὴν κοιλιά του καὶ τ' ἄντερό του, νὰ δῇ θέαμα γιὰ νὰ παραγεμίσῃ τὸν κούφιο ψυχικό του κόσμο μὲ ὑποκατάστατα τοῦ εἰδέναι καὶ τῆς πίστεως. κι ἂν λάχῃ νὰ εἶναι καὶ θρησκομανής, ἤτοι ψυχοπαθής, θέλει καὶ «θαύματα»· σπέσιαλ ἀτραξιὸν γιὰ ἀνωμάλους. γι' αὐτὸ τὰ λέει «θαύματα», ποὺ ἡ Γραφὴ δὲν τὰ λέει ἔτσι ποτέ, καὶ ὄχι σημεῖα ὅπως τὰ λέει ἡ Γραφή· διότι γι' αὐτὸν δὲν σημειώνουν τίποτε. αὐτὴ εἶναι ἡ πνευματικότητά του, ἡ καλλιέργειά του, ἡ κουλτούρα του. πνευματικότητα ἀπὸ πνεῦμα πονηρό. κι ἀφοῦ τὰ «θαύματα» τὰ θέλει τὸ πετσί του μὲ τόση κάψα, βρίσκονται πάντα οἱ ἐπιτήδειοι προμηθευταί, ποὺ τοῦ τὰ προμηθεύουν. ἡ ζήτησι διεγείρει τὴν προσφορὰ καὶ τὸ ἀγώγι ξυπνάει τὸν ἀγωγιάτη. καὶ οἱ προμηθευταὶ προσφέρουν μὲ τὸ ἀζημίωτο βέβαια. ὁ λαοτζῖκος τὴ βιντεοκασσέττα του τὴν πληρώνει πάντα καὶ τὴν ἀκριβοπληρώνει. κι ὁ εἰσπράκτορας τῶν πληρωμῶν βρίσκεται πάντα δίπλα του πρόθυμος γιὰ ἐξυπηρέτησι.

Εἶχα περάσει τὰ 30 μου χρόνια, ὅταν βρέθηκα γιὰ πρώτη φορὰ σὲ χῶρο συγκεντρωτικῶν καὶ προγραμματισμένων σὲ τακτὴ ἡμερομηνία «θαυμάτων», στὸν Ἅγιο Γεράσιμο στὴν Κεφαλληνία μῆνα Αὔγουστο. δὲν εἶχα πάει γιὰ τὰ «θαύματα», ἀλλὰ συνέπεσε νὰ βρεθῶ ἐκεῖ. καὶ μὲ παρέσυρε στὸ «θαυματουργικὸ» χῶρο κάποια κακὴ παρέα μου, παρέα θρησκολήπτων. ἀποβραδὶς κόντεψα νὰ φάω ξύλο ἀπὸ τὸν ὄχλο, ἐπειδὴ ἀμφισβήτησα «τὰ φίδια τῆς Παναγίας», ποὺ τὰ βάζουν καὶ μέσα στὸ ναό, γιὰ νὰ «κάνουν τὸν περίπλουν» τῆς μεγάλης εἰκόνος τῆς Παναγίας τοῦ τέμπλου, τὴν ὁποία τοποθετοῦν σὲ τρίποδα. στὶς 14 Αὐγούστου λοιπόν, στὸν ἑσπερινό, περίμενα νὰ πάρω σειρὰ νὰ πιάσω τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ «δύο φίδια τῆς Παναγίας», ποὺ εἶχαν συλλάβει τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἀνάμεσα σὲ χαλάσματα γκρεμισμένων σπιτιῶν, καὶ τὰ παίδευαν. τὰ εἶχαν πάρει στὰ χέρια τους χιλιάδες ἄνθρωποι, γιὰ νὰ φωτογραφηθοῦν μ' αὐτά, κι αὐτὰ ἀπὸ τὴν τόση ταλαιπωρία κόντευαν νὰ ψοφήσουν. μικρὰ λεπτὰ μαυριδερὰ φίδια μήκους περίπου 40 πόντων, ποὺ τρῶνε μᾶλλον μυρμήγκια καὶ ἄλλα τέτοια ἔντομα. κρέμονταν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων σὰ βρεμένα κορδόνια, καὶ μόλις ποὺ σάλευαν. ἐγὼ ἤθελα νὰ δῶ πῶς τὸ νιώθει κανεὶς στὴν ἁφή του ἕνα φίδι ζωντανό, ἢ ἔστω ποὺ ἀκόμη δὲν ἔχει ψοφήσει. ὁ φωτογράφος ποὺ φωτογράφιζε κατ' ἀποκλειστικότητα, ἀφοῦ πρῶτα εἶχε ἀγοράσει τὰ φίδια μὲ πλειστηριασμὸ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, στὴν ὁποία τ' ἀφιέρωσαν ἐκεῖνοι ποὺ τὰ συνέλαβαν, ἑτοιμάστηκε νὰ μὲ φωτογραφήση, ὅταν ἔπιασα στὸ χέρι μου τὸ ἕνα. τοῦ εἶπα νὰ περιμένη. δὲν ὑπῆρχε περίπτωσι νὰ τὸ ἔβαζα μέσα ἀπὸ τὸ πουκάμισό μου, νὰ μπῆ ἀπὸ τὸ ἕνα μανίκι καὶ νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ γιακά μου. καὶ νὰ ἤθελα δηλαδὴ ἐγώ, ἐκεῖνο δὲν εἶχε κουράγιο, ξεψυχοῦσε. τὸ ἔνιωσα στὸ χέρι μου νὰ ἔχη μέσα του κάτι τὸ δυνατὸ καὶ σκληρὸ σὰν κάτι τὸ σιδερένιο, μιὰ σπονδυλικὴ στήλη πολὺ δυνατὴ ἀκόμη καὶ σὲ τέτοιον ψόφο ποὺ ψοφοῦσε τὴν ὥρα ἐκείνη. πρώτη μου φορὰ ἔπιανα στὸ χέρι ζωντανὸ φίδι κι ἔνιωθα στὴν παλάμη μου τὴν ἰλύσπασί του. κι ἄλλη μιὰ φορὰ πολὺ ἀργότερα ἔπιασα ἕνα κοντόχοντρο φίδι ζωντανὸ στὸ Σταυρὸ Χαλκιδικῆς, γιὰ κλάσμα δευτερολέπτου μόνο, καὶ τὸ πέταξα μακριά μου, κι ἔνιωσα πάλι τὴ σκληρὴ καὶ δυνατὴ ῥαχοκοκκαλιά του νὰ ἰλυσπᾶται μὲ ἀπροσδόκητη δύναμι.

Κρατώντας τὸ φίδι στὸ χέρι μου, λέω στὸν πολὺ ὄχλο ποὺ μ' ἔβλεπε· «Αὐτὸ εἶναι τὸ φίδι τῆς Παναγίας;». «Ναί, αὐτό». «Δηλαδὴ πρὶν ἀπὸ τὴν Παναγία δὲν ὑπῆρχε;». «Φυσικὰ δὲν ὑπῆρχε. ἡ Παναγία τὸ ἔκανε». «Δυὸ φορὲς δημιουργήθηκαν ζῷα;». «Τί θέλεις νὰ μᾶς πῆς; ὅτι δὲν εἶναι τῆς Παναγίας; δὲν τὰ ἔκανε τὰ φίδια αὐτὰ ἡ Παναγία; τότε γιατί δὲν μᾶς τσιμποῦν νὰ μᾶς σκοτώσουν; καὶ για-

τί βγαίνουν ἀπόψε;». «Βγαίνουν ἀπὸ τὰ χαλάσματα τὴ νύχτα, γιὰ ν' ἀναζητήσουν τὴν τροφή τους, αὐτὸ τὸ δεκαπενθήμερο βγαίνουν πιὸ πολύ, ἐπειδὴ τώρα εἶναι ὁ καιρός τους ποὺ ψάχνουν οἱ ἀρσενικοὶ τὶς θηλυκές. πολλὰ ζῷα ἀναζητοῦν τὴ θηλυκή τους αὐτὸ τὸ δεκαπενθήμερο· καὶ οἱ τράγοι καὶ τὰ κριάρια. ἐσεῖς τὰ βρήκατε μόνο σήμερα, ἐπειδὴ σήμερα τὰ ψάξατε, κι αὐτὰ ὑπῆρχαν σὰ ζῷα ἀπὸ τότε ποὺ ὁ θεὸς δημιούργησε ὅλα τὰ ζῷα, πολὺ πρὶν γεννηθῇ ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ». «Πρόστυχε! μασόνος εἶσαι ἢ μπαμπιστάνος;». «Ὄχι· εἶμαι ὀρθόδοξος Χριστιανός, τὴν Κυριακὴ θὰ κοινωνήσω». «Δὲν τὸ ἀξίζεις, μ' αὐτὰ ποὺ λές». «Κανεὶς δὲν τὸ ἀξίζει· ὅλοι χαριστικὰ κοινωνοῦμε». «Καὶ γιατί τὰ φίδια αὐτὰ δὲν τσιμποῦν Χριστιανὸ ὀρθόδοξο, δὲν τὸν δηλητηριάζουν, δὲν τὸν σκοτώνουν; ἂν δὲν ἦταν τῆς Παναγίας, θὰ συνέβαινε αὐτό;». «Προτεστάντη τσιμποῦν;». «Ἂν τολμοῦν, ἂς τὰ πιάσουν». «Τὸ βλέπετε καλὰ τὸ φίδι;», εἶπα δείχνοντάς τους τὸ κεφάλι του. «Τὸ βλέπουμε». «Βλέπετε τὸ στόμα του εἶναι τόσο μικρό, ποὺ δὲν χωράει νὰ μπῇ οὔτε μία φακῆ». «Ἔ, καί;». «Βλέπετε τὸ κάτω μέρος τοῦ αὐτιοῦ μου; ἐκεῖ ποὺ οἱ γυναῖκες κρεμοῦν τὰ σκουλαρίκια;». «Τί θέλεις νὰ πῇς, τσαρλατάνε;». «Θέλω νὰ πῶ ὅτι αὐτὰ τὰ φίδια μὲ τόσο μικρὸ στόμα δὲν μποροῦν νὰ χάψουν οὔτε αὐτὸ τὸ μέρος τοῦ αὐτιοῦ μου, ποὺ εἶναι τὸ λεπτότερο μέρος τοῦ σώματος, οὔτε ἐκεῖνο ποὺ κόβουν οἱ Ἑβραῖοι· τότε πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ τσιμπήσουν κάποιον καὶ νὰ τὸν δηλητηριάσουν καὶ νὰ τὸν θανατώσουν; δαγκάνοντας μιὰ τρίχα του; ἄσε ποὺ μπορεῖ καὶ νὰ μὴν εἶναι φαρμακερά, ὅπως τόσα καὶ τόσα φίδια». «Ἀντίχριστε, ὅλα ψέμματα τὰ βγάζεις! τί ψυχὴ θά παραδώσῃς;». «Ὄχι, δὲν εἶμαι ἀντίχριστος· σᾶς λέω ἁπλῶς τὴν ἀλήθεια». «Εἶσαι πέρα γιὰ πέρα ἄθεος». «Δὲν εἶμαι οὔτε ἄθεος. ξέρετε κανείς σας τὴ μινωϊκὴ θεὰ τῶν φιδιῶν;». «Λοιπόν; τί θέλεις νὰ μᾶς πῇς;». «Λοιπὸν ἐκείνη εἶναι ἡ Παναγία σας ἡ κυρὰ τῶν φιδιῶν, ἡ *Πότνια θηρῶν*». ἕνας τὴ φράσι αὐτὴ τὴν «κατάλαβε» σὰν «Πόρνη τῶν θυρῶν», ὅτι τάχα εἶπα τὴν Παναγία τους πόρνη ποὺ γυρίζει ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα, γιὰ νὰ ψωνίζῃ πελάτες, κι ἐξαγριώθηκε ἐναντίον μου κι ἄρχισε νὰ μὲ βρίζῃ πολὺ χυδαῖα· «Ἄθεο σκυλί...», μὲ γιουχάιζαν ὅλοι κι ἑτοιμάστηκαν νὰ μὲ λυντσάρουν, ἤθελαν νὰ μὲ στείλουν ἐπειγόντως στὴν κόλασι. ὁ φωτογράφος μοῦ λέει· «Νὰ σᾶς φωτογραφήσω τώρα;». «Ὄχι», τοῦ λέω. «Πότε;», μοῦ λέει, «πολὺ τὸ κράτησες· νὰ πάρουν σειρὰ καὶ ἄλλοι». «Οὐδέποτε», τοῦ λέω, «δὲν θέλω φωτογραφία». «Μά, κύριε,...». «Ἄστον τὸν ἄθεο», τοῦ λένε μερικοί, «δὲν πιστεύει στὰ φίδια». «Καὶ βέβαια δὲν πιστεύω στὰ φίδια· αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι εἶμαι ἄθεος». «Μωρ' εἶσαι καὶ παραεῖσαι· ἀπὸ τὴν κορφὴ ὡς τὰ νύχια ἄθεος φαίνεσαι». παρέδωσα τὸ φίδι στὸν ἑπόμενο κι

ἀποχώρησα. ἀπὸ πίσω μου ἔνιωθα τὴν ἀποδοκιμασία ὅλων τους. κι ἄκουγα καὶ διάφορα λόγια· «Τί ἄθεος, τὸ παλιοτόμαρο!». «Ψυχρὸς κι ἀδίστακτος». «Πολὺ κυνικός· τσίπα δὲν ἔχει». «Μὰ δὲν εἶδες πῶς τὴν εἶπε τὴν Παναγία;». «Ἔπρεπε νὰ τὸν πλακώσουμε στὸ ξύλο». ἀπομακρύνθηκα.

Τὴ μεθεπόμενη μέρα, 16 Αὐγούστου, πῆγα στὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Γερασίμου, ὥρα 9 π.μ., καὶ τὸ λιοπύρι ἀνυπόφορο, ὁ τόπος καμίνι χωρὶς φύλλο δέντρου· ἔσκαγε ὁ τζίτζικας. γιὰ λόγους εὐταξίας μέσα στὸ ναὸ ἦταν μόνον οἱ παπᾶδες κι οἱ ψαλτᾶδες· καὶ στὴ μέση τὸ λείψανο. ὁ κόσμος ἄκουγε ἔξω, ἀπὸ τὰ μεγάφωνα, καὶ μᾶλλον δὲν πρόσεχε κανείς, γιατὶ ἦταν ἀπασχολημένοι. χιλιάδες κόσμος, παραταγμένοι κατὰ δεκάδες σὲ μιὰ μακρὰ σειρὰ ἀναμονῆς. οὐρὰ ἀναμονῆς σὰν ἀτέλειωτος δράκος ποὺ λιαζόταν μὲς στὸν ἥλιο ὁ ὁποῖος ζεματοῦσε. στὸ ναὸ ἔμπαιναν μόνο ἀνὰ δέκα, προσκυνοῦσαν, ἔβγαιναν, καὶ τότε ἔμπαιναν ἄλλοι δέκα. καὶ φρουροὶ τῆς εὐταξίας δεκάδες ἀστυνομικῶν. μιὰ γυναίκα ἀσήμαντη ἐρχόταν ἀπὸ μισὸ χιλιόμετρο μακριὰ περπατώντας στὰ γόνατα· τάμα εὐλαβικό· φωτογράφοι τὴ φωτογράφιζαν, κόσμος πολὺς γύρω της τὴν ἔβλεπαν, τὴν ἄλλη μέρα οἱ ἐφημερίδες θὰ εἶχαν τὴ φωτογραφία της. αὐτὴ ἡ ἀσήμαντη εὐλαβικὴ γυναίκα οὐδέποτε θὰ χάρηκε νὰ τὴν τρῶνε τόσα μάτια, τὰ μισὰ σίγουρα ἀρσενικά. καὶ δὲν εἶχε καμμιὰ ἐλπίδα νὰ τὴ δῇ ἀλλιῶς τὸ Πανελλήνιο φωτογραφία στὴν ἐφημερίδα. νὰ βλέπατε τὴν εὐλαβικὴ ταπεινοφροσύνη της! τὴν ἑκούσια ἄκρα ταπείνωσί της γιὰ τὴ χάρι τοῦ Ἁγίου! συγκλονιστικό. γιὰ μιὰ στιγμὴ τῆς ἔκλεψε τὴν παράστασι ἕνας εὐλαβικὸς ἐξυπνάκιας πού, ἐπωφελούμενος ἀπὸ τὸ γενικὸ χάσκειν, πῆγε νὰ κάνῃ λαθραία ὑπέρβασι στὴν οὐρὰ ἀναμονῆς. βιαζόταν πολὺ νὰ πάρῃ χάρι. ἄρχισαν ὅλοι οἱ εὐλαβεῖς νὰ τὸν σκυλοβρίζουν. ἀκούστηκαν πολλὰ μαλ... καὶ πουσ... ἀπὸ τὰ στόματα τῶν εὐλαβῶν προσκυνητῶν. ἕνας τοῦ ἔβρισε καὶ τὰ θεῖα καὶ «...τὸν ἅγιο Γεράσιμό του»· κι ἀμέσως κάνοντας βιαστικὰ τὸ σταυρό του 5-10 φορὲς ἀπανωτά, σὰ νὰ δερνοκοπιόταν –ἐξ οὗ καὶ τὸ ῥῆμα *σταυροκοπιέται*–, λὲς κι αὐτὸ θὰ σκούπιζε τὸν ἀφρὸ τῆς βρισιᾶς ἀπὸ τὸ στόμα του, εἶπε· «Συχώρα με, Ἅγιε μου! νά! τώρα δὰ ἔρχομαι νὰ σὲ χαιρετήσω!» (= νὰ σὲ προσκυνήσω). καὶ συνέχισε νὰ προχωρῇ σιγὰ σιγὰ μὲ ὅλη τὴ δεκάδα του, γιὰ νὰ πάῃ «νὰ χαιρετήσῃ τὸν ἅγιο Γεράσιμο». κι ἔνιωσε ξεπλυμένος καὶ ὁλόαγνος· ὄχι μόνο αὐτός, ἀλλὰ καὶ οἱ γύρω του, ποὺ θεώρησαν τὴν ἐπανόρθωσί του ἐπαρκέστατη. ἄλλωστε θὰ τὸν σφούγγιζε σὲ λίγο καὶ ἡ χάρι τοῦ ἁγίου. νὰ φρίξῃς; νὰ γελάσῃς; νὰ ἐξοργιστῇς; ἀηδίασα.

Πρὶν σχολάσῃ ἡ ἐκκλησία, πῆγα στὴν κρύπτη, «ὅπου ἀσκήτευε

ὁ ἅγιος Γεράσιμος». σκέτο μπουντρούμι, ἢ μᾶλλον λαγούμι. ἐκεῖ ἄνθρωπος δὲν ζῇ οὔτε δέκα μέρες. περίπου 30 γυναῖκες ἦταν μπροστὰ σὲ μιὰ μεγάλη εἰκόνα του, κι ἔσερναν ἐπάνω στὸ τζάμι της μιὰ ἀλουμινένια τρύπια δεκάρα, προσπαθώντας νὰ τὴν κάνουν νὰ σταθῇ μόνη της ἀκίνητη στὴν κατακόρυφη γιάλινη ἐπιφάνεια. ἀνάλογα μὲ τὸ σὲ ποιό μέρος τοῦ σώματος τοῦ εἰκονιζομένου θὰ στεκόταν, αὐτὲς θὰ μάντευαν κάτι ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἤθελαν, λ.χ. «Ἂν ὁ Τάδε τὴν ἀγαπάει». τριγυρνοῦσαν τὴ δεκάρα, ἀλλ' ἐκείνη δὲν στεκόταν πουθενά. σὲ μιὰ στιγμή, ποὺ ὅλες παρακολουθοῦσαν σιωπηλὲς καὶ μὲ τὴν προσοχή τους τεταμένη, λέω· «Λίγο πιὸ πάνω δεξιά, μέχρι νὰ βρῇς τὴ μαστίχα». γυρίζουν ὅλες καὶ μὲ ρωτοῦν· «Ποιά μαστίχα;». λέω· «Κάποιος θὰ λέρωσε τὸ τζάμι μὲ καμμιὰ μαστίχα ἢ κερί, κι ἐκεῖ ἡ δεκάρα θὰ βρῇ καὶ θὰ κολλήσῃ». ἀγρίεψαν ὅλες σὰ μαινάδες ἕτοιμες νὰ ξεσχίσουν ἄντρα· «Ἄθεο σκυλί! δὲν ντρέπεσαι, πανάθεμά σε!». ἔφυγα. ἐκεῖνες πίστευαν ὅτι ἡ δεκάρα κολλάει θαυματουργικά.

Κόντευε μεσημέρι, ὅταν ἔβγαλαν ἔξω τὸ λείψανο, γιὰ νὰ τὸ λιτανεύσουν σὲ πομπή. οἱ μεταφορεῖς τοῦ φορείου μὲ τὸ θρόνο τοῦ λειψάνου «ἔπαιρναν ἀπὸ κάτω» ὅλους ὅσοι περίμεναν ξαπλωμένοι στὴ σειρά, γιὰ νὰ θεραπευτοῦν θαυματουργικά· οἱ σακάτηδες ἑκούσια, οἱ τρελλοί ἀκούσια· ἴσως πεντακόσιοι, ἴσως καὶ χίλιοι, τὸ λείψανο τοὺς πέρασε ὅλους καὶ τοὺς ἐπισκίασε, ἀλλὰ δὲν θεραπεύτηκε κανείς. εἶχα τὴν εὐχέρεια νὰ παρακολουθῶ τὰ πάντα ἀπὸ κοντά· ἤμουν σχεδὸν ἐπίσημος. τὴν ἄλλη μέρα οἱ ἐφημερίδες ἔγραφαν γιὰ «δεκάδες θαύματα καὶ θεραπεῖες, ποὺ κατέπληξαν τὸν παριστάμενο λαό».

Στὴν Τῆνο δὲν πῆγα ποτὲ καὶ οὔτε πρόκειται νὰ πάω. μοῦ φτάνει ὡς δεῖγμα ἡ Κεφαλληνία, ποὺ πανηγυρίζει στὶς 16 Αὐγούστου, γιὰ ν' ἀνταγωνιστῇ τὴν Τῆνο. Αἰγαῖο καὶ Ἰόνιο σὲ διαμάχη εἰσπράξεων. ἀλήθεια γιατί ἡ Παναγία τοῦ σπιτικοῦ τους εἰκονοστασίου δὲν κάνει τὰ θαύματα ποὺ κάνει ἡ Παναγία τῆς Τήνου; γιατί ἡ Παναγία τῆς Τήνου ἢ ἡ Παναγία τῶν φιδιῶν τῆς Κεφαλληνίας δὲν κάνουν τὰ θαύματά τους στὶς 10 ἢ 20 Αὐγούστου; γιατί ἡ μετὰ 23 ἡμέρες πανηγυρίζουσα Παναγία τῆς Μηχανιώνας εἶναι στὰ θαύματα κατώτερη ἀπὸ τὴν Παναγία τῆς Τήνου; ἐπειδὴ στὴν Τῆνο τὸ ἱερατεῖο ἐμπορικῶς εἶναι πιὸ ὠργανωμένο καὶ ἡ Παναγία πιὸ ἀποτελεσματική. ἀπὸ τὶς 15 μέχρι τὶς 16 Αὐγούστου ὁ κόσμος εἶναι ἀδύνατο νὰ προλάβῃ νὰ πάῃ ἀπὸ τὴν Παναγία τῆς Τήνου στὸν ἅγιο Γεράσιμο τῆς Κεφαλληνίας. συνεπῶς πρέπει νὰ ξεκαθαρίσῃ τὴ θέσι του ὡς πρὸς τὸ ποιόν ἀπὸ τοὺς δυὸ προτιμάει τὸ καλοκαίρι ἐκεῖνο στὸ μέσο τῶν διακοπῶν. τὰ δυὸ πανηγύρια, τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἰονίου, ἀνταγωνίζονται καὶ

μοιράζονται τὶς εἰσπράξεις· εἶναι φανερό. καὶ γιὰ εἰσπράξεις τέτοιου ὕψους ἀξίζει νὰ πληρώνῃς καὶ εἰδικοὺς δημοσκόπους καὶ μάνατζερ καὶ ἄλλους ἐκτιμητὰς καὶ γνωμοδότες, γι' αὐτὸ μπῆκε ὁ ἅγιος Γεράσιμος στὶς 16 Αὐγούστου, ποὺ δὲν εἶναι ἡ μνήμη του. καὶ γιατί οἱ Παναγίες ὅλες δὲν θαυματουργοῦν καὶ τὸ χειμῶνα; γιατί μόνο τὸ καλοκαίρι; καὶ γιατί ὅλες μαζὶ οἱ Παναγίες κι ὁ ἅγιος Γεράσιμος, ποὺ ἡ μνήμη του εἶναι στὶς 20 Ὀκτωβρίου, καὶ ὅλοι οἱ χειμερινοὶ ἅγιοι καὶ οἱ θερινοὶ δὲν ἐξειδικεύονται καὶ στὶς γονιμοποιήσεις τῶν στείρων γυναικῶν ὅπως ἡ Εἰρήνη Χρυσοβαλάντου; γιατί στὸν πόλεμο τοῦ 1940 ἡ Παναγία - Σκέπη τῶν Ἑλλήνων στρίμωξε τόσο τὴν Παναγία - Μαντόνα τῶν Ἰταλῶν καὶ τὴν πέταξε στὴ θάλασσα; καὶ γιατί ἡ Παναγία τῆς Τήνου ἔχει ἐμφύλιο πόλεμο μὲ τὸ Γεράσιμο τῆς Κεφαλληνίας; καὶ γιατί οἱ Παναγίες ὅλες δὲν σέβονται καθόλου τὴν ὑπαρκτὴ παρθένο Μαρία τὴ μητέρα τοῦ Κυρίου;

Προτοῦ νὰ δῶ ὅσα εἶδα στὴν Κεφαλληνία, εἶχα διαβάσει στὸν Ἐπιφάνιο Κύπρου (Πανάριον 32,3,4-8) γιὰ τοὺς Κεφαλληνίους Χριστιανοὺς τοῦ Δ' αἰῶνος ὅτι στὶς ἡμέρες του ἤδη διατηροῦσαν εἰδωλολατρικὰ ἔθιμα. καὶ τὸν θυμήθηκα τότε στὴν Κεφαλληνία.

Ἔχω τὴ γνώμη ὅτι ὅλα τὰ «θαύματα», ποὺ ἀκούονται ὅτι δῆθεν γίνονται στὴν Τῆνο, στὴν Κεφαλληνία, στὴ Μηχανιώνα, στὴ Μαλεβή, στὸ Ἅγιον Ὄρος, στὸ Σινά, στὰ Ἱεροσόλυμα, κι ὁπουδήποτε ἀλλοῦ, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ τελευταίου ἀποστόλου καὶ τὴ συμπλήρωσι τοῦ Βιβλικοῦ Κανόνος, εἶναι ψεύτικα, κι ὅτι λέγονται λίγα μὲν γιὰ νὰ κοιμίσουν κάποιες ἔνοχες συνειδήσεις, τὰ δὲ περισσότερα γιὰ κερδοσκοπία· θαύματα τόπων θαυματουργῶν, εἰκόνων, λειψάνων, κειμηλίων, Παναγίας, ἁγίων, ὁσίων καὶ γεροντάδων, Παϊσίων, Πορφυρίων, καὶ κάθε τέτοιου, ζωντανοῦ ἢ πεθαμένου, ἀναμμένων ἢ σβησμένων καντηλιῶν φιτιλιῶν καὶ λαμπάδων, ἁγιασμῶν, «χαριτοβρύτων» καὶ προσκυνουμένων ἀντικειμένων, μπιχλιμπιδιῶν, φυλαχτῶν, τιμίων ξύλων καὶ μετάλλων (ἰδίως καρφιῶν), τάφων, λαδιῶν (ταγγισμένων ἢ φρέσκων), θυμιαμάτων καὶ λοιπῶν ἀρωμάτων, νερῶν, μήλων καὶ καρυδιῶν γονιμότητος, διαφόρων ἄλλων φρούτων θεραπευτικῶν καὶ γονιμοποιῶν, καὶ ποικίλων κι ἑτεροκλύτων ὑλικῶν σὰν τὸ παϊσιόχωμα, εἶναι ὅλα ψεύτικα θαύματα καὶ κυρίως εἰσπρακτικά. καὶ τὸ κυριώτερο εἶναι ὅλα τὰ χειρότερα σαμποτὰζ εἰς βάρος τῆς Χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῶν σημείων τῆς Βίβλου, ἀκριβῶς ὅπως τὸ ἀποτελεσματικώτερο καὶ χειρότερο σαμποτὰζ ὁποιουδήποτε νομίσματος εἶναι τὰ πλαστὰ νομίσματα ποὺ τὸ ἀπομιμοῦνται. εἶναι ζήτημα ὁμολογίας· οἱ Χριστιανοί, πέρα ἀπὸ τὰ σημεῖα τῆς Βίβλου, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ πιστεύουν σὲ θαύματα· εἶναι ἄρνησι πίστεως.

Δὲν πιστεύω σὲ θαύματα, πιστεύω μόνο σ' ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Βίβλου μὲ πίστι ἑδραία καὶ ἀσάλευτη.

7. ΤΟ «ΑΓΙΟΝ ΦΩΣ»

Τὸ «ἅγιον φῶς» ποὺ «ἀνάβει στὰ Ἰεροσόλυμα μόνο του κάθε Μ. Σάββατο, χωρὶς νὰ τὸ ἀνάψῃ κανεὶς ἄνθρωπος», οὔτε ὁ πατριάρχης ποὺ κλείνεται μόνος του στὸ κουβούκλιο, ὅπου αὐτὸ ἀνάβει, ὅταν αὐτὸς μπαίνῃ καὶ κλείνεται ἐκεῖ, «ἐπειδὴ δὲν πρέπει νὰ τὸν βλέπῃ κανεὶς ἄλλος», φορώντας ὄχι τὰ ἄμφιά του ἀλλὰ μιὰ ἐργαστηριακὴ λευκὴ ῥόμπα μόνον, ὅπως κάθε χημικὸς ἢ γιατρὸς πάνω στὴ δουλειά του φοράει τὴ λευκὴ ῥόμπα του, ἡ ὁποία δέχεται τὰ λερώματα καὶ τὶς μυρουδιὲς τῶν οὐσιῶν μὲ τὶς ὁποῖες δουλεύει· τὸ «ἅγιον φῶς» ποὺ κάποτε «δὲν ἔκαιγε ποτὲ κανέναν, ἀκόμη κι ἂν τὸ ἔβαζε κάτω ἀπὸ τὸ σαγόνι του ἔτσι ὥστε ἡ φλόγα του νὰ γλείφῃ τὴ σάρκα του, ἀλλὰ στὰ χρόνια μας τὰ πονηρὰ κι ἁμαρτωλά», κι ἀνοιχτομάτικα θὰ ἔλεγα, «δὲν καίει κατὰ τὰ πρῶτα 2,5 μόνο λεπτὰ ἀμέσως μετὰ τὸ αὐτόματο ἄναμμά του», κι ἀρχίζει νὰ καίῃ, πρὶν ἀκόμη ὁ πατριάρχης βγῇ ἀπὸ τὸ κουβούκλιό του καὶ τὸ δείξῃ στὸν εὐλαβῆ λαὸ καὶ σ' ὁποιονδήποτε ἐπὶ τῆς γῆς δεύτερο ἄνθρωπο· τὸ «ἅγιον φῶς» ποὺ μόνον οἱ ὀρθόδοξοι τὸ παίρνουν μέσα σὲ μεγάλο ἐνθουσιασμὸ κι ἀλαλαγμὸ ἀγαλλιάσεως μὲ εὔφλεκτες δέσμες 33 κεριῶν, ὥστε ν' ἀπομακρύνωνται ἀπὸ τὸν πατριάρχη ταχύτατα, γιὰ νὰ τὸ μεταδώσουν σ' ὅλους· τὸ «ἅγιον φῶς» ποὺ διασκορπίζεται στὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, κι ἀπὸ δῶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα πηγαίνει μὲ ὑπερηχητικὸ στρατιωτικὸ καταδιωκτικὸ ἀεροπλάνο καὶ τὸ παίρνει καὶ τὸ φέρνει ὁλόκληρος ὑφυπουργὸς ἢ καὶ ὑπουργὸς –ὅπως ἀκριβῶς γίνεται καὶ μὲ τὴ χιτλερικὴ ὀλυμπιακὴ φλόγα τῆς παγανιστικῆς πυρομανίας–, καὶ τὸ κόμμα τοῦ ὑφυπουργοῦ ἐκείνου, τῆς ὁποιασδήποτε κυβερνήσεως, εὐλογεῖται ἔπειτα καὶ μαζεύει ψῆφους, ἢ τοὐλάχιστο δὲν χάνει ψῆφους ἀπὸ κάποια λαϊκὴ δυσαρέσκεια τῶν εὐλαβῶν· τὸ «ἅγιον φῶς» ποὺ ὁ πρωθυπουργὸς τῆς ὁποιασδήποτε κυβερνήσεως τὸ ὑποδέχεται ψηφοθηρώντας στὸ ἀεροδρόμιο μὲ τιμὲς ἀρχηγοῦ κράτους καὶ στολὲς καὶ μπάντες· τὸ «ἅγιον φῶς» ποὺ κανεὶς δὲν ξέρει πότε ἀκριβῶς καὶ γιατί χάνει τὴν ἁγιότητά του, χωρὶς ν' ἁμαρτήσῃ, ὥστε τὴν ἄλλη χρονιὰ νὰ χρειάζεται ἄλλο «ἅγιον φῶς»· τὸ «ἅγιον φῶς» τὸ ὁποῖο ἔχει τὴν οἰκονομικὴ δύναμι ποὺ δὲν εἶχε οὔτε τὸ φῶς τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου, ἀφοῦ μόνο αὐτὸ συντηρεῖ τὸ πατριαρχεῖο Ἰεροσολύμων, ἕνα πατριαρχεῖο χωρὶς ποίμνιο γιὰ ἄρμεγμα κούρεμα καὶ γδάρσιμο, καὶ ὄχι μόνο τὸ συντηρεῖ, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπιδαψιλεύει καὶ πολλὰ πλούτη κοινά, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν ἁγιασμένη ἰδιότητα νὰ μεταμορφώνωνται καὶ σὲ

ἰδιωτικά· εἶναι τὸ μόνο «ἅγιον» ποὺ εἶναι ἄψυχο· οὔτε ἄγγελος οὔτε ἄνθρωπος οὔτε κἂν ζῷο ἢ φυτὸ ἢ μέταλλο ἢ πέτρα· σκέτη φωτιά.

Ὅπως προανέφερα βρῆκα ὅτι τὸ «ἅγιον φῶς» κατὰ τὴν ἀφήγησι τοῦ εἰδωλολάτρου χατζητουρίστα Παυσανίου (5,27,5-6) ἄναβε αὐτομάτως καὶ πρὸ Χριστοῦ καὶ μέχρι τὸ Β' μ.Χ. αἰῶνα σὲ εἰδωλολατρικὰ προσκυνήματα δυὸ πόλεων τῆς Μ. Ἀσίας, στὰ Ὕπαιπα καὶ στὴν Ἱεροκαισάρεια. ἡ διαβόητη αὐτὴ εἰδωλολατρικὴ εἰσπρακτικὴ ἀπάτη εἰσήχθη στὴ χριστιανικὴ ἐκκλησία τὸν Γ' αἰῶνα, ὅταν ἡ φθίνουσα εἰδωλολατρία παρέδιδε τὴ σκυτάλη τῆς δᾴδας στὸ Χριστιανισμό. στὴν ὀρθόδοξη ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς τὸ «ἅγιον φῶς» ὑπῆρξε ἄγνωστο μέχρι τὸ 1669. στὴν παπικὴ Δύσι εἰσήχθη κι ἐμφανίστηκε ὡς «χριστιανικὸ» γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 529 στὸ Πικτάβιον (Πουατιὲ) τῆς Γαλλίας στὴν περιοχὴ τῆς Μικρασιατικῆς ἀποικίας Μασσαλίας. στὰ παποκρατούμενα Ἱεροσολυμιτικὰ προσκυνήματα τῆς ἀραβοκρατούμενης Παλαιστίνης μεταλαμπαδεύτηκε τὸν Θ' αἰῶνα, καὶ πρῶτος τὸ ἀναφέρει ὡς Ἱεροσολυμιτικὸ ὁ μοναχὸς Βερνάρδος τὸ 870. τότε οἱ παπικοὶ διήνυαν τὸ πρῶτο σχίσμα τους ἐξ αἰτίας τῆς καταδίκης των ἀπὸ τὸ Φώτιο Κωνσταντινουπόλεως. οἱ παπικοὶ ἄναβαν τὸ «ἅγιον φῶς» μέχρι τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. τότε πέρασε στὰ χέρια τῶν «ὀρθοδόξων» πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων Νεκταρίου (1660 - 69) καὶ Δοσιθέου Β' (1669 - 1707), θείου κι ἀνεψιοῦ. εἶχε συμβῆ τὸ ἑξῆς. ἐπὶ τῶν δυὸ αὐτῶν πατριαρχῶν τὸ 1669 οἱ δυτικοὶ Φράγκοι ἔχασαν τὴν Κρήτη καὶ τὸ Αἰγαῖο, ποὺ τὰ πῆραν οἱ Τοῦρκοι. τότε οἱ Τοῦρκοι ἔξωσαν τοὺς παπικοὺς κι ἀπὸ τὰ Ἱεροσολυμιτικὰ προσκυνήματα καὶ τὰ παρέδωσαν στοὺς ὀρθοδόξους ὑποτελεῖς των Ἕλληνες μὲ συμφωνία νὰ μοιράζωνται μ' αὐτοὺς τὶς εἰσπράξεις. οἱ δυὸ προειρημένοι πατριάρχες ἦταν μεγάλοι εἰσπράκτορες τῶν Τούρκων. κι ἀπὸ τότε ἡ ἀπάτη αὐτὴ καρφιτσώθηκε στοὺς ὀρθοδόξους. κατὰ τὴν ἀλλαγὴ σκυτάλης καὶ δᾴδας τοῦ «ἁγίου φωτός» ὑπῆρξε μεταξὺ δυτικῶν καὶ ἀνατολικῶν συμφωνία οἱ δυτικοὶ νὰ μὴν ἀποκαλύψουν ὅτι τὸ «ἅγιον φῶς» εἶναι ἀπάτη –δὲν συνέφερε ἄλλωστε καὶ στὸ γόητρο τῶν ἴδιων–, οἱ δὲ ἀνατολικοὶ ν' ἀνεχθοῦν τὴ δρᾶσι τῆς νεοΐδρυτης παπικῆς οὐνίας στοὺς κόλπους τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ νὰ διατηροῦν χαμηλοὺς τοὺς τόνους τῆς ἀντιπαπικῆς πολεμικῆς.

Οἱ δυὸ προειρημένοι δηλαδὴ πατριάρχες Ἱεροσολύμων πούλησαν καὶ τὴν ψυχή τους καὶ τὴν ὀρθοδοξία στὸν πάπα Ῥώμης καὶ στοὺς μουσουλμάνους Τούρκους μὲ ἀντάλλαγμα τὴν προσοδοφόρο ἀπάτη τοῦ εἰσπρακτικωτάτου «ἁγίου φωτός». νομίζω ὅμως ὅτι κατὰ τὴ βλάσφημη καὶ προδοτικὴ ἐκείνη ἀγοραπωλησία δὲν ἔμειναν ἀλέρωτοι καὶ οἱ ἄλλοι τότε πατριάρχες καὶ μητροπολῖτες καὶ

λοιποὶ ἰθύνοντες τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. καὶ δὲν ἔμειναν ἀλέρωτοι, ἐπειδὴ δὲν ἔμειναν κι ἀλάδωτοι. ἡ λαδιὰ λερώνει. μέσα σ' ἕναν περίπου αἰῶνα, τὸ 1810, ἐπὶ πατριάρχου Ἰεροσολύμων Πολυκάρπου (1808-27), ἡ ἐμπορία τοῦ «ἁγίου φωτὸς» καὶ τὰ ἱερὰ κέρδη της ἐκτινάχθηκαν σὲ ὕψη δυσθεώρητα. ἐπίσης καὶ ἡ κυνικὴ ἀναίδεια τῆς σχετικῆς διαφημίσεως καὶ τοῦ ξεσηκώματος ὅλων τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν νὰ γίνουν *χατζῆδες* (ἡ λέξι εἶναι ἀραβικὴ - μωαμεθανικὴ) καὶ νὰ ξεπλύνουν τ' ἀνεξομολόγητα παραπτώματά τους χωρὶς μετάνοια, μὲ βάπτισμα στὸν Ἰορδάνη, μὲ συγχωροχάρτι τοῦ πατριάρχου Ἰεροσολύμων ἀναιδέστατο, καὶ μ' ἕνα σωτηριῶδες ζωγραφιστὸ σάβανο ποὺ εἶναι σκέτο ἀλεξίπτωτο ἢ ἀερόστατο γιὰ τὸν παράδεισο, παρ' ὅλο ποὺ τὸ ἴδιο παραμένει στὸν τάφο, καὶ δὲν φοβήθηκαν οἱ ἀθεόφοβοι οὔτε τὴ βλασφημία κατὰ τοῦ βαπτίσματος, τὸ ὁποῖο ἀθετεῖται μὲ τὸ βάπτισμα στὸν Ἰορδάνη. αὐτὰ ἐξερέθισαν τὸν Ἀδαμάντιο Κοραῆ, ὁ ὁποῖος μὲ ἡμερομηνία 18-2-1826 ἔγραψε τὸ ἀρχαιότερο κείμενο ἐναντίον τῆς ἀπάτης καὶ θεομπαιξίας τοῦ «ἁγίου φωτὸς» μὲ πολλὴ ἀηδία κι ἀγανάκτησι. παρ' ὅλ' αὐτὰ τὸ «ἅγιον φῶς» ἐξακολουθεῖ ἀπτόητο κι ἀδιάντροπο ν' ἀνάβῃ εἰσπράττοντας καὶ νὰ εἰσπράττῃ ἀνάβοντας ἀπ' ὁποιονδήποτε πατριάρχη Ἰεροσολύμων, ἀκόμη κι ἀπὸ κεῖνον ποὺ ἀνέδειξε ὁ Βαβύλης.

Ἦτο γοῦν ὁ προειρημένος πατριάρχης Δοσίθεος πολὺ σπουδαῖος ἀνεψιὸς τοῦ προκατόχου του, ποὺ ἔγινε διάκονος στὰ 15 χρόνια του, ἀρχιμανδρίτης στὰ 18 του, κι ἐπίσκοπος - πατριάρχης στὰ 29 του, δηλαδὴ πάντοτε ἀντικανονικά. ἐπειδὴ ἦταν ἀνεψιὸς τοῦ προκατόχου του. εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος στὸ ἐρώτημα ποὺ ἔθεσε μόνος του στὸν ἑαυτό του ὡς ἐρώτημα τοῦ ποιμνίου του δῆθεν (στὴν Ὁμολογία του), ἂν πρέπει οἱ Χριστιανοὶ νὰ διαβάζουν τὴν Ἁγία Γραφή, ἀπάντησε ῥητῶς καὶ κατηγορηματικῶς· «Οὔ». διότι κατὰ τὴν πατριαρχικὴ γνώμη του ἡ ἀνάγνωσι τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἀπὸ Χριστιανοὺς εἶναι ἀσέβεια. εἶναι ὁ ἴδιος ἐκεῖνος ποὺ ὅταν κάποιοι ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ στὰ βάθη τῆς Μ. Ἀσίας τοῦ ἔγραψαν γεμάτοι τύψεις ὅτι ἐξαναγκάστηκαν νὰ ἐξομώσουν ὁμαδικὰ καὶ νὰ γίνουν μωαμεθανοί, καὶ τί πρέπει νὰ κάνουν, γιὰ νὰ ἐξιλεωθοῦν, τοὺς ἀπάντησε «Μὴ στενοχωριέστε, δὲν πειράζει, μείνετε μωαμεθανοί, χωρὶς ν' ἀνησυχῆτε καθόλου· καὶ ἔτσι θὰ σωθῆτε». αὐτὸς ὁ Δοσίθεος θαυματούργησε πρῶτος ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ τὸ «ἅγιον φῶς».

Σήμερα τὸ «ἅγιον φῶς» τὸ ὑποστηρίζουν μὲ θερμὸ ζῆλο καὶ ἄθεοι δημοσιογράφοι, ποὺ πηγαίνουν καὶ «τὸ βλέπουν μὲ τὰ μάτια τους», ἐπειδὴ λειτουργοῦν ὡς λαδωμένες καὶ καλολαδωμένες μηχανὲς τοῦ κυκλώματος. σήμερα ἐπίσης, ὅταν ἀνάβῃ, διαχέει καὶ γαλάζιες καὶ ἄλλων χρωμάτων ἀνταύγειες στοὺς χώρους τῆς ὀρο-

φῆς τοῦ σχετικοῦ ναοῦ σὰν τὸ βόρειο σέλας. ἡ ἠλεκτρονικὴ τὰ μικροτσὶπς καὶ τὰ τηλεχειριστήρια μπῆκαν κι αὐτὰ στὴν ὑπηρεσία τῆς ἀπάτης· ἐκσυγχρονισμός. δὲν ἔχω διευκρινίσει ἂν οἱ ἔγχρωμες ἀνταύγειες φαίνονται καὶ στὸν πραγματικὸ σχετικὸ ναὸ τῶν Ἱεροσολύμων ἢ μόνο στὴν ὀθόνη τῆς τηλεοράσεως. πάντως ἡ ἠλεκτρονικὴ τεχνολογία μπορεῖ νὰ τὰ κάνῃ καὶ τὰ δυό, ἀρκεῖ νὰ εἶναι καλολαδωμένοι οἱ κάμεραμεν. σήμερα τὶς εἰσπράξεις τοῦ «ἁγίου φωτὸς» καὶ τοῦ «παναγίου τάφου» τὶς μοιράζονται μὲ δικαιοσύνη τὸ πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων, ἡ Ἰορδανικὴ μωαμεθανικὴ κυβέρνησι τῆς ὁποίας ἵδρυμα ὡς νομικὸ πρόσωπο ἰδιωτικοῦ δικαίου εἶναι ὁ τάφος καὶ τὸ φῶς, καὶ ἡ Ἁγιοταφικὴ ἀδελφότης, καὶ τὸ ἰουδαϊκὸ κράτος τοῦ Ἰσραήλ.

Αὐτὸ λοιπὸν τὸ «ἅγιον φῶς», καὶ κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη καὶ πιὸ φθοροποιὸς καὶ ψυχώλεθρος ἀργυρολογικὴ ἱερατικὴ ἀπάτη τῶν ἡμερῶν μας. διότι φυσικὰ ὁποιαδήποτε ἱερατικὴ ἀπάτη εἶναι μόνο ἀργυρολογική. αὐτὸ εἶναι ἡ ἀπάτη ἡ ὁποία σαμποτάρησε ὅσο καμμιὰ ἄλλη τὴν ἀξιοπιστία τῶν σημείων τῆς Βίβλου, ποὺ ἐπιτέλεσαν ὁ Κύριος οἱ προφῆτες καὶ οἱ ἀπόστολοι, ἡ διαβολικὴ ἀπάτη ποὺ φθείρει καὶ γελοιοποιεῖ τὴ Χριστιανικὴ πίστι ὅσο ἐλάχιστες ἄλλες παρόμοιες ἀπάτες. εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ μεγάλα ἀργυρολογικὰ αἴσχη, γιὰ τὸ ὁποῖο κάθε μέτοχός του κι ἐνσυνείδητος προπαγανδιστής του δὲν θὰ δῇ θεοῦ πρόσωπο στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. διότι ἄλλο εἶναι ν' ἁμαρτάνῃς ὑποκύπτοντας σ' ἕνα ἰσχυρότατο φυσικὸ θέλγητρο, ποὺ καὶ μὲ τέτοια ἁμαρτία εἶναι πιθανὸ τελικὰ νὰ πᾷς στὴν κόλασι, κι ἄλλο καὶ πολὺ χειρότερο εἶναι νὰ κάνῃς ἀπάτες θεομπαιξίας καὶ θεοκαπηλείας, γιὰ νὰ κερδήσῃς χρήματα, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ ἱκανοποιῇς ὅλα τὰ πάθη σου. ἂν μὲ τὸ πρῶτο πᾷς στὴν κόλασι πιθανῶς, μὲ τὸ δεύτερο πᾷς σίγουρα καὶ ἀναμφίβολα. καὶ μὲ τὸ πρῶτο ντρέπεσαι, φοβᾶσαι, νιώθεις ἐνοχές, καὶ μετανοεῖς, ἐνῷ μὲ τὸ δεύτερο γίνεσαι ἀνάλγητος, φρονεῖς ὅτι προσφέρεις καὶ λατρεία στὸ θεό, καὶ δὲν μετανοεῖς ποτέ. τὸ πρῶτο εἶναι διαφθορὰ σὰν τὴν πορνεία, τὸ δεύτερο εἶναι διαστροφὴ σὰν τὸν κιναιδισμό.

8. ΟΤΙ ΜΕΤΑ ΤΟΥΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥΣ ΔΕΝ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΣΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΟΤΙ ΑΠΟ ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΟΙ ΑΠΙΣΤΟΙ ΒΛΑΠΤΟΝΤΑΙ

Ἰωάννης Χρυσόστομος, Ὑπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, ὁμιλία 40, § 1-2 (=Μθ 49,1-11) PG 57,440.

Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· Ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. Τί οὖν ἐκεῖνοι; Ἐξέρχονται, φησί, καὶ συμβουλεύονται ἵνα ἀνέλωσιν αὐτόν. *Οἱ γὰρ φαρισαῖοι,*

φησίν, *ἐξελθόντες, συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.* οὐδὲν ἀδικηθέντες ἀνελεῖν ἐπεχείρουν.

Τοσοῦτον ἡ βασκανία κακόν, οὐδὲ γὰρ τοῖς ἀλλοτρίοις μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς οἰκείοις ἀεὶ πολεμεῖ. ὁ δὲ Μάρκος φησὶν ὅτι μετὰ τῶν Ἡρῳδιανῶν τοῦτο ἐβουλεύσαντο (Μρ 12,7).

Τί οὖν ὁ ἥμερος καὶ πρᾷος; ἀνεχώρησε ταῦτα μαθών. *Ὁ δὲ Ἰησοῦς, γνοὺς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, ἀνεχώρησε, φησίν, ἐκεῖθεν.* ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ λέγοντες, ὅτι σημεῖα γίνεσθαι ἔδει; διὰ γὰρ τούτων ἔδειξεν ὅτι ἡ ἀγνώμων ψυχὴ οὐδὲ ἐντεῦθεν πείθεται καὶ ἐδήλωσεν ὅτι καὶ τοῖς μαθηταῖς εἰκῇ ἐνεκάλουν. ἐκεῖνο μέντοι παρατηρεῖν χρή, ὅτι μάλιστα πρὸς τὰς τῶν πλησίον ἀγριαίνουσιν εὐεργεσίας· καὶ ὅταν ἴδωσί τινα ἢ νοσήματος ἢ κακίας ἀπαλλαττόμενον, τότε καὶ ἐγκαλοῦσι καὶ ἐκθηριοῦνται.

Μεταφράζω·

Τότε (ὁ Ἰησοῦς στὴ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων) λέει στὸν (ἀνάπηρο) ἄνθρωπο· Τέντωσε τὸ χέρι σου. καὶ τὸ τέντωσε, κι ἀποκαταστάθηκε γερὸ σὰν τὸ ἄλλο. Κι ἐκεῖνοι τότε τί ἔκαναν; Βγαίνουν, λέει, καὶ κάνουν συμβούλιο νὰ τὸν σκοτώσουν. *Οἱ φαρισαῖοι, λέει, βγῆκαν κι ἔκαναν συμβούλιο ἐναντίον του μὲ ποιόν τρόπο θὰ τὸν χαλάσουν.* χωρὶς νὰ τοὺς ἔχῃ κάνει κανένα κακό, προσπαθοῦσαν νὰ τὸν σκοτώσουν.

Τόσο μεγάλο κακὸ εἶναι ὁ φθόνος· βλάφτει πάντα ὄχι μόνο τοὺς ἄλλους ἀλλὰ καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς φθονερούς. ὁ δὲ Μάρκος λέει ὅτι τὸ συμβούλιο τὸ ἔκαναν μαζὶ καὶ μὲ τοὺς Ἡρῳδιανούς (Μρ 12,7).

Κι ὁ ἥμερος καὶ πρᾷος τί κάνει; μόλις τἄμαθε αὐτά, ἔφυγε. *Ὁ δὲ Ἰησοῦς, λέει, ξέροντας τοὺς διαλογισμούς των, ἔφυγε ἀπὸ κεῖ.* ποῦ εἶναι λοιπὸν αὐτοὶ ποὺ λένε τώρα ὅτι «Ἔπρεπε νὰ γίνωνται σημεῖα»; (ὁ Χριστὸς) ἔδειξε μ' αὐτοὺς ὅτι ἡ ἀχάριστη ψυχὴ οὔτε ἀπ' αὐτὰ πείθεται, καὶ ἄφησε νὰ φανῇ ὅτι συκοφαντοῦσαν καὶ τοὺς μαθητάς. εἶναι δὲ ἀξιοπρόσεκτο κι ἐκεῖνο, ὅτι ἀγριεύουν πάρα πολύ, ὅταν βλέπουν νὰ γίνωνται εὐεργεσίες στοὺς πλησίον τους, ὅταν δοῦν ν' ἀπαλλάσσεται κάποιος ἀπὸ νόσημα ἢ κάκωσι (δαιμονίων), τότε συκοφαντοῦν καὶ γίνονται θηρία.

ΣΗΜΕΙΩΣΙ. Σὲ πολλὲς ὁμιλίες του ὁ Χρυσόστομος μαρτυρεῖ καὶ τονίζει ὅτι μετὰ τοὺς ἀποστόλους σημεῖα δὲν γίνονται καὶ καταδεικνύει διὰ τῶν Γραφῶν ὅτι τὰ σημεῖα, ὅταν γίνονταν, ἦταν γιὰ τοὺς ἀπίστους πάντοτε βλαβερά. (πρβλ. καὶ ΜΕΛΕΤΕΣ μου 3,5). καὶ κάθε φορά, ποὺ τὸ λέει, κάνει πολὺ σπουδαῖες καὶ πνευματικὲς παρατηρήσεις. ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ ἀρχαιότερός του Μ. Ἀθανάσιος αὐτὸ τὸ λέει σπανιώτερα καὶ ἠπιώτερα συμπεραίνω ὅτι ὁ Χρυσόστομος, λέγοντας ὅσα λέει, ἀντιμετωπίζει μιὰ μόλις ἀρχόμενη κακοδοξία

θαυματομανίας τῆς ἐποχῆς του, ἡ ὁποία βέβαια φαίνεται ἀνάγλυφα στὸν σύγχρονό του ἀλλὰ νεώτερό του Παλλάδιο, τὸν συντάκτη τοῦ Λαυσαϊκοῦ.

(9.) ΘΡΗΣΚΕΜΠΟΡΙΟ

Ὅταν οἱ ἅγιοι, οἱ εἰκόνες, τὰ λείψανα, τὰ θαύματα, τὰ κειμήλια, καὶ οἱ ἐπώνυμοι ναοὶ ἢ μοναστήρια γίνωνται ἕνα χαρμάνι, προκύπτουν τὰ λεγόμενα «προσκυνήματα», εἴτε κινητὰ εἴτε ἀκίνητα, τὰ ὁποῖα εἶναι θρησκευτικὰ - ἐμπορικὰ - εἰσπρακτικὰ καταστήματα ἢ ἐμπορεύματα, ὅπου πωλεῖται ἀέρας κοπανιστὸς καὶ πραγματοποιοῦνται καταπληκτικὲς εἰσπράξεις· χοντρές. καὶ τὶς εἰσπράξεις αὐτὲς οἱ σχετικοὶ εἰσπράκτορες τὶς μοιράζονται μὲ τὸ θεὸ ὡς ἑξῆς· βάζουν τὰ χρήματα σὲ ἀσφαλῆ μετάλλινα κουτιὰ ποὺ τὰ πετοῦν μὲ δύναμι ψηλά· κι ὅσα πᾶν στὸν οὐρανό, εἶναι τοῦ θεοῦ, ὅσα πέσουν κάτω, εἶναι τῶν εἰσπρακτόρων. ἱερατικὴ δικαιοσύνη.

* * *

Πρὶν ἀπὸ περίπου 40 χρόνια τηλεφώνησα σ' ἕνα ναό, ποὺ εἶναι «προσκύνημα» ὑψηλῶν εἰσπράξεων, καὶ ζήτησα ἕναν γνωστό μου παπᾶ. μοῦ λένε· «Μόλις ἔφυγε γιὰ τὸ σπίτι του· ζήτα τον ἐκεῖ». παίρνω στὸ σπίτι του, κι ἀπαντάει ὁ νεαρὸς γιός του. τοῦ λέω· «Θέλω τὸν πάτερ Τάδε». μοῦ λέει· «Μιὰ στιγμή, νὰ ρωτήσω τὴ μαμά μου ποῦ εἶναι ὁ μπαμπᾶς». ἀφήνει τὸ τηλέφωνο ἀνοιχτό, κι ἐγὼ ἀκούω τὸν ἑξῆς διάλογο· «Μαμά, ποῦ εἶναι ὁ μπαμπᾶς;». κι ἀπὸ τὸ τηλέφωνο τὸ ἀφημένο ἀνοιχτὸ ἀκούω τὴ φωνὴ τῆς μαμᾶς· «Εἶναι στὸ μαγαζί». ὑπέθεσα ὅτι κάποιος γιὸς ἢ ἀδερφὸς ἔχει κάποιο μαγαζί, κι ἐκεῖ πῆγε ὁ ἄνθρωπος. κι ἔρχεται τὸ παιδὶ στὸ τηλέφωνο καὶ μοῦ λέει· «Εἶναι στὴν ἐκκλησία· πᾶρε τηλέφωνο ἐκεῖ». διότι δὲν εἶχε φτάσει στὸ σπίτι ἀκόμη. τοῦ λέω· «Μόλις πῆρα ἐκεῖ· δὲν εἶναι. ἐσὺ ποιός εἶσαι; μήπως πῆρα σὲ λάθος τηλέφωνο;». μοῦ λέει· «Ὄχι, δὲν πῆρες λάθος· ἐδῶ εἶναι τὸ σπίτι του. ἐγὼ εἶμαι ὁ γιός του».

Τέτοιο μαγαζὶ εἶχαν κάνει οἱ ἀρχιερεῖς τὸν *οἶκον τοῦ Κυρίου* κατὰ τὰ χρόνια τῆς ἐπιγείου ζωῆς καὶ δράσεως τοῦ Χριστοῦ. κι ὅταν τὸν εἶδε ὁ Χριστός, τὸν εἶπε *οἶκον ἐμπορίου* καὶ *σπήλαιον ληστῶν* (Ἰω 8,5· Μθ 93,2· Λκ 104,2· Μρ 48,7· βλ. καὶ Ἰε 70,11). οἱ σημερινοὶ *οἶκοι ἐμπορίου* - ναοὶ εἶναι πολὺ χειρότεροι ἀπὸ τὸ κατάντημα τοῦ ἱεροσολυμιτικοῦ οἴκου ἐμπορίου· διότι σ' ἐκεῖνον πωλοῦνταν τοὐλάχιστο χρήσιμα πράγματα ἰσάξια τῆς πληρωμῆς των, ἐνῷ στὰ σημερινὰ πωλεῖται μόνον ἀέρας κοπανιστός. δὲν μπορῶ ὅμως νὰ βρῶ ἕναν χαρακτηρισμὸ ἰσάξιό τους, καὶ ἀρκοῦμαι στοὺς χαρακτηρισμοὺς *οἶκος ἐμπορίου* καὶ *σπήλαιον ληστῶν*. δὲν τολμῶ νὰ εἶμαι αὐστηρότερος τοῦ Χριστοῦ.

59. «Προφητεῖες» τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ

Οἱ «Προφητεῖες» ποὺ ἀποδίδονται στὸ μάρτυρα Κοσμᾶ τὸν Αἰτωλό (1714-79), τὸν μεγάλο κήρυκα τῆς Χριστιανικῆς πίστεως κατὰ τὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας καὶ μάλιστα γύρω ἀπὸ τὴν ἀποτυχημένη ῥωσοκίνητη ἑλληνικὴ ἐπανάστασι τοῦ 1770 τὴ γνωστὴ ὡς «Ὀρλωφικά», εἶναι ὅλες ψεύτικες καὶ δὲν ἔχουν καμμία σχέσι μ' αὐτόν.

1) Οἱ προφητεῖες τῆς Βίβλου στρέφονται ὅλες γύρω ἀπὸ τὸ Χριστό, κι ἐκτὸς ἀπ' αὐτὲς δὲν ὑπάρχει προφητεία ποτὲ πουθενὰ κανενός. ἀντίθετα οὔτε μιὰ ἀπὸ τὶς 122 «προφητεῖες», ποὺ ἀποδίδονται στὸν Κοσμᾶ καὶ ποὺ περισυλλέχθηκαν μέχρι σήμερα, δὲν ἀναφέρεται στὸ Χριστό.

2) Οἱ βιβλικὲς προφητεῖες εἶναι ὅλες λόγος ἀνεπτυγμένος, ἐνῷ ἐκεῖνες ποὺ ἀποδίδονται στὸν Κοσμᾶ εἶναι μόνο κάποιοι μονόφραστοι ἢ σύντομοι καὶ γριφώδεις χρησμοί. ἔχουν τὴν αἰνιγματικὴ διατύπωσι τῶν δελφικῶν χρησμῶν κι ἀναφέρονται σὲ διάφορα μὴ πνευματικὰ ζητήματα, ποὺ οἱ δεισιδαίμονες ἄνθρωποι ὁποιασδήποτε ἐποχῆς καὶ δοξασίας θὰ ἤθελαν νὰ πληροφορηθοῦν ἀπὸ τὰ *πνεύματα πύθωνος* (=μέντιουμ· Πξ 51,1-6). δὲν ἔχουν αὐτὸ τὸ σχῆμα τὸ ὕφος καὶ τὸ σκοπὸ οἱ βιβλικὲς προφητεῖες.

3) Ὅλες οἱ «προφητεῖες» ποὺ ἀποδίδονται στὸν Κοσμᾶ, ἂν ἐξεταστῇ τὸ νόημά τους ἡ προέλευσί τους κι ὁ χρόνος τῆς ἐμφανίσεως των, ποὺ ποτὲ δὲν εἶναι πολὺ παλιότερος ἀπὸ τὴν περισυλλογή τους, εἶναι «προρρήσεις μετὰ τὴν ἔκβασι» *(vaticinia ex eventu)* κι ἀναφέρονται ἄλλες στὸν ἀπελευθερωτικὸ πόλεμο τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴ δεκαετία 1821-30, ἄλλες γενικὰ κι ἀόριστα σὲ πολέμους καὶ τρομακτικὲς μάχες σφαγὲς καὶ λεηλασίες, μὲ διατύπωσι ποὺ νὰ ταιριάζῃ σὲ κάθε πόλεμο, ἢ σὲ πολλοὺς πολέμους (ἀναφέρει τέτοιους χρησμοὺς κι ὁ Θουκυδίδης 2,54,2), κι ἄλλες σὲ διάφορες «σατανικὲς» ἐφευρέσεις (λ.χ. ἀτμόπλοιο, τραῖνο, αὐτοκίνητο, ἀεροπλάνο, διαστημικὲς συσκευές, τηλέγραφος, τηλέφωνο, ἀσύρματος, ῥαδιόφωνο, τηλεόρασι). δὲν ἔχει ἐμφανιστῇ καμμία γιὰ ἠλεκτρονικοὺς ὑπολογιστάς, διαδίκτυο, κινητὸ τηλέφωνο, ἀντισύλληψι, κιναιδισμό, ἔητς, ἐπειδὴ ἢ ἡ σχετικὴ τεχνολογία εἶναι πολὺ πρόσφατη, καὶ τὰ χρόνια μας δὲν προσφέρονται γιὰ θρησκευτικὰ παραμύθια καὶ παραμυθιάσματα, ἢ παρὰ τὴν παλαιότητά τους (ἡ ἀντισύλληψι εἶναι ἀρχαιότερη τῶν δυὸ παγκοσμίων πολέμων καὶ τῆς ῥαδιοφωνίας - τηλοψίας) τὰ ὄντως σατανικὰ ἐφευρήματα ἢ φαινόμενα τὰ υἱοθετοῦν σιωπηρῶς καὶ ἀνομολόγητα κι αὐτοὶ ποὺ χάφτουν τὶς

«προφητεῖες» αὐτές. ἀκόμη καὶ τὴν τηλεόραση στὴν ὁποία ἔχουν κολλήσει ἀξεκόλλητα ὅλοι τους σὰ μῦγες στὸ μέλι, τὴν ἀπεχθάνονται καὶ τὴν καταριοῦνται σὰν τὸ τσιγάρο, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀντισύλληψι δὲν λέει κανεὶς ποτὲ τίποτε οὔτε καὶ βρῆκε «προφητεία» γιὰ σατανικὴ ἐφεύρεσι.

4) Ἀνάμεσα στὶς λεγόμενες «προφητεῖες» διασῴζονται καὶ μερικὰ «λόγια» ἢ ἀποσπάσματα χαμένων ἢ ἀκαταγράφων Διδαχῶν τοῦ μάρτυρος Κοσμᾶ, ποὺ μὲ κανέναν τρόπο δὲν εἶναι «προφητεῖες», κι αὐτὰ πρέπει νὰ περισυλλεγοῦν καὶ νὰ ἐκδίδωνται ὡς σῶμα συνημμένο σὲ κάθε ἔκδοσι Διδαχῶν. τέτοια λ.χ. εἶναι τὰ φερόμενα ὡς «προφητεῖες» 6, 34, 52, 90, 112 στὴν ΚΖ' (2007) ἔκδοσι τοῦ Αὐγουστίνου Καντιώτου (συνημμένη συλλογὴ Ν. Σωτηροπούλου).

Νομίζω ὅτι ἤδη στὴ δεκαετία 1821-30, ὅταν ἡ μνήμη τοῦ μάρτυρος Κοσμᾶ ἦταν πρόσφατη καὶ τὸ πρόσωπό του γνωστὸ σεβαστὸ καὶ θαυμαστὸ σ' ὅλο τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖο αὐτὸς μόνο συγκράτησε ἀπὸ τὸν ὁλοσχερῆ ἐξισλαμισμό (ἀλλιῶς θὰ εἶχαν γίνει ὅλοι Τουρκαλβανοί), κάποιοι καπεταναῖοι τῆς ἐπαναστάσεως ἢ κι ἁπλοὶ μαχηταὶ ἐπικαλοῦνταν στὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις των τὴ βοήθεια τοῦ «Ἅγιο - Κοσμᾶ» καὶ κάποιοι ποιηταὶ πολεμικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν τὸν πέρασαν στοὺς στίχους των, μερικοὶ δὲ στρατηγικώτεροι, ποὺ ἔνιωθαν τὴν πολεμικὴ ἀξία τοῦ «ἠθικοῦ», τοῦ «φρονήματος», καὶ τῆς ἐμψυχωτικῆς θρησκευτικῆς προπαγάνδας, διέδιδαν στοὺς ἄντρες των τὶς «προφητεῖες» του καὶ εἶχαν θεαματικὰ ἀποτελέσματα. ἡ θρησκευτικὴ προπαγάνδα στὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις ὡς ἐμψυχωτικὴ ντοπαμίνη εἶναι ὅ,τι πιὸ ἐμψυχωτικὸ μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ. τὸ ἀπέδειξαν οἱ Ὅμηρος (Ἀθήνη), Μωάμεθ (ἰσλὰμ - ἀλὰχ - οὐρί), Κρόμβελ (θρησκευτικὰ στρατιωτικὰ τραγούδια), Ἕλληνες τοῦ 1821-30 (Ἅγιο - Κοσμᾶς, Ἀγαθάγγελος), Κολοκοτρώνης (ὑπογραφὴ τῆς Παναγίας ἀμετάκλητη), Ἕλληνες τοῦ 1940 (Παναγία Σκέπη), ἀκόμη κι ὁ ἄθεος Στάλιν (Ὀρθόδοξοι Ῥῶσοι, χτυπᾶτε τοὺς προτεστάντες Γερμανούς). ὁ θρῆσκος ὅταν ντοπαριστῇ μὲ θρησκεία, γίνεται καμικάζι. ἄλλωστε καὶ οἱ Ἰάπωνες καμικάζι τοῦ 1944-45, ὅταν ἔπεφταν κατακέφαλα κι αὐτοκτονικά, θρησκευτικὴ τελετὴ τελοῦσαν· καὶ «καμικάζι» θὰ πῇ «κόσμος πνευμάτων» (=παράδεισος)· καὶ οἱ μωαμεθανοὶ καμικάζι γιὰ τὸν παράδεισο μὲ τὶς λαχταριστὲς οὐρὶ τῆς ἐπαναληπτικῆς παρθενίας αὐτοκτονοῦν ἀφιονισμένοι μὲ τέτοια θρησκομανῆ διδαχή. ἢ ἀπὸ τὴν τέτοια προπαγάνδα ἢ κι ἀπὸ τὰ διδακτικὰ ἁπλῶς «λόγια» - ἀποσπάσματα τῶν χαμένων ἢ ἀκαταγράφων Διδαχῶν ἄρχισε νὰ σχηματίζεται τὸ κομπολόγι τῶν χρησμῶν αὐτῶν. ἀργότερα –καὶ μᾶλλον κατὰ τὸν εἰκοστὸ αἰῶνα– προστέθηκαν τ' ἀντιτεχνολογικὰ ἀναθέματα. ὅλ'

αὐτὰ ἕρπουν σὰν ἴωσι ἀνάμεσα στὸν ἀχρίστιανο καὶ δεισιδαίμονα λαό, ποὺ ἂν τοὺς ῥωτήσῃς «ποιός ἔκανε τὸ σύμπαν μὲ τ' ἄστρα καὶ τὴ γῆ, ὁ θεὸς ἢ ὁ «Ἅγιο-Κοσμᾶς», θὰ δυσκολευτοῦν νὰ διαλέξουν, κι ἂν ἔχουν καὶ θεολογικὴ ἄποψι, μπορεῖ νὰ σοῦ ποῦν «Ἡ Παναγία» ἢ «Ὁ Παΐσιος» ἢ «Ὁ Πορφύριος».

Φέρονται κι ἄλλοι τέτοιοι χρησμοὶ ἢ «προφητεῖες» ἄλλων «ἁγίων» ἢ «ὁσίων» ἢ «ἀσκητῶν» ἢ «προφητῶν» ἀπροσδιόριστης ταυτότητος κι ἐποχῆς, ὅπως ὁ κάποτε περιβόητος «Ἀγαθάγγελος». τὰ τέτοια κείμενα συγγενεύουν καὶ μὲ τ' ἀρχαῖα ἀπόκρυφα ἢ τοὺς «Σιβυλλικοὺς χρησμοὺς» τῆς ἰουδαϊκῆς ἐπαναστάσεως (132-135 μ.Χ.) ἢ καὶ τὰ νεώτερα τέτοια ὅπως ἡ περιβόητη «Ἐπιστολὴ τῆς Παναγίας», ποὺ ἀρχίζει μὲ τὴν καταπληκτικὴ γιὰ τὸν ἁπλοϊκὸ φράσι *Θεοῦ θέα θεῖον θαῦμα.* ὅλη αὐτὴ ἡ κατινούλικη παραφιλολογία συναπαρτίζει τὴ Λαϊκὴ Βίβλο. ἀπὸ 114 τέτοιες φυλλάδες *(σοῦρες)*, συγκεντρωμένες ἀπὸ κάποιον, ἀποτελέστηκε τὸ Κοράνιο.

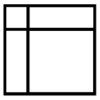

60. Πάσχα καὶ Μεγάλη Ἑβδομάς

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς σταυρώθηκε πέθανε καὶ θάφτηκε τὴν Παρασκευὴ πρὸ τοῦ ἑβραϊκοῦ πάσχα· πέθανε περίπου τὸ μεσημέρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης· ἔμεινε νεκρὸς στὸν τάφο μέρος τῆς Παρασκευῆς, ὅλο τὸ Σάββατο, καὶ μέρος τῆς Μιᾶς τῶν σαββάτων, αὐτῆς ποὺ τώρα τὴ λέμε *Κυριακή·* καὶ τὴν Κυριακὴ *λίαν πρωΐ,* ἀναστήθηκε· καὶ ὅλη τὴν ἡμέρα ἐκείνη παρουσιαζόταν στοὺς μαθητάς του καὶ στὶς μαθήτριές του. καὶ τὴν ἑπομένη Κυριακὴ ἐπανέλαβε αὐτὴ τὴν παρουσία. νεκρὸς ἔμεινε τρεῖς ἡμέρες, ἤτοι μέρος τῆς Παρασκευῆς, ὁλόκληρο τὸ Σάββατον (=Ἀνάπαυσις), καὶ μέρος τῆς Κυριακῆς. τὸ ἑβραϊκὸ πάσχα ἦταν ἑορτὴ ἡμερολογιακῶς ἀκίνητη καὶ σταθερή, 14 καὶ κάτι τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ ἔτους. τὰ ἡμερολόγια τότε ὅλα ἦταν ἀσταθέστερα ἀπὸ τὸ σημερινὸ, ἀλλὰ τὸ πάσχα ἦταν ἀκίνητη ἑορτή. κατὰ τὸ θάνατο τοῦ Χριστοῦ ἦταν Σάββατο. μὲ τὸ σημερινὸ ἡμερολόγιο ἦταν γύρω ἀπὸ τὴ σημερινὴ 1 Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 33 μ.Χ.. τὸ πῶς προσδιορίζεται σήμερα ἡ ἡμερομηνία τοῦ πάσχα –ὡς κινητὴ βέβαια– εἶναι μιὰ μέθοδος πολὺ ταχυδακτυλουργικὴ καὶ χωρὶς καμμιὰ οὐσιαστικὴ σχέσι μὲ τὴ χριστιανικὴ πίστι.

Κατὰ τὴ χριστιανικὴ πίστι ἡ Κυριακὴ εἶναι μιὰ ἑβδομαδιαία ἐπανάληψι τοῦ πάσχα· καὶ εἶναι ἡμέρα ποὺ ἐκκλησιάζουν οἱ Χριστιανοί· καὶ δὲν ὑπῆρχε καμμιὰ ἀνάγκη νὰ θεσπισθῇ ἰδιαίτερη Κυριακὴ γιὰ τὸ πάσχα. τέλος τὸ πάσχα εἶναι ἡ «ἑορτή», γιὰ τὴν ὁποία ὁ πάπας τῆς Ῥώμης γύρω στὸ ἔτος 160 ἔδειξε τὰ πρῶτα κοκοριλίκια του καὶ νταηλίκια του, ἐννοώντας ὁ κοκορῖκος ὅτι ἡ Χριστιανωσύνη εἶναι προσωπική του ἰδιοκτησία, καὶ μπορεῖ νὰ κάνῃ γι' αὐτὴ ὅ,τι τοῦ σφυρίξῃ, μὲ τὴν ἀπαίτησι νὰ τὸν θεωροῦν καὶ ἀλάθητο καὶ πιὸ παντοδύναμο ἀπὸ τὸ θεό. πρὶν ἀπ' αὐτὸ τὸ ἔτος δὲν φαίνεται νὰ ὑπῆρχε πάσχα, οὔτε οἱ περὶ αὐτὸ ἑορτές· οὔτε οἱ λεγόμενες δεσποτικὲς ἑορτὲς οὔτε οἱ ἀργότερα λεγόμενες θεομητορικές, οὔτε οἱ ἑορτὲς τῶν ἁγίων, οὔτε ἑορτὲς ὁσίων μοναχῶν. ὅλες οἱ ἑορτὲς μὲ πρῶτο τὸ πάσχα εἶναι ἐπινοήσεις τῆς ἀρχομένης ἢ καὶ τῆς ὄψιμης παρακμῆς, καὶ κυρίως ἐπινοήσεις τῶν μοναχῶν καὶ τῶν μοναχοφίλων καὶ μοναχολιγούρηδων, στοιχεῖα ποὺ περισσότερο προκάλεσαν διχόνοιες καὶ σχίσματα, παρὰ κάποια πραγματικὴ ὠφέλεια, ἔδωσαν δὲ σὲ κοκορίκους εὐκαιρίες γιὰ κοκοριλίκια. ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ Φλάβιος Βαλέριος ὁ ἐπονομαζόμενος Κωνσταντῖνος ἢ Μέγας Κωνσταντῖνος μονοκρατόρησε κι ἀπελευθέρωσε τοὺς Χριστιανοὺς ἀπὸ τὴ μανιακὴ κακουργία τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ τοὺς θανασίμους διωγμούς των, καθιέρωσε τὴν Κυριακὴ ὡς ἀργία - ῥεπὸ γιὰ ὅλη τὴν αὐτοκρατορία. πρώτη φορὰ ἕνας αὐτοκράτωρ φρόντισε νὰ ἔχουν ῥεπὸ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς τεράστιας αὐτοκρατορίας του. οἱ εἰδωλολάτρες δὲν εἶχαν κανένα ἐνδιαφέρον καὶ καμμία πρότασι γιὰ ῥεπό, ἐπειδὴ εἶχαν τοὺς δούλους των καὶ ὅλη ἡ ζωή τους ἦταν μιὰ τεμπελιά· οἱ Χριστιανοί, ποὺ ἦταν ἄνθρωποι ἐργατικοὶ καὶ δὲν εἶχαν δούλους, εὐγνωμόνησαν τὸν Κωνσταντῖνο, ποὺ ἐπέλεξε γιὰ ῥεπὸ ὅλων τῶν ὑπηκόων του τὴν Κυριακὴ τῶν Χριστιανῶν. ἡ αὐτοκρατορία του ἐκτεινόταν ἀπὸ τὴ Βρετανία μέχρι τὴν Περσία κι ἀπὸ τὴ Γερμανία μέχρι τὴν Αἰθιοπία. ἐμφανίστηκε μιὰ παλινδρόμησι τῆς εἰδωλολατρικῆς βαναυσότητος ἐπὶ τοῦ ψυχοπαθοῦς καὶ κακεντρεχοῦς ἀνεψιοῦ του Ἰουλιανοῦ ποὺ βασίλευσε 17 μῆνες, κι ἔπειτα ἡ ἐλευθερία τῶν Χριστιανῶν παγιώθηκε ἐπὶ τῶν ἀθέων αὐτοκρατόρων Ἰοβιανοῦ καὶ Βαλεντινιανοῦ, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐκτιμοῦσαν.

Μὲ τὸ πέρασμα τῶν καιρῶν τὸ ἔτος βαθμηδὸν φυσκαρίστηκε μὲ ἑορτές. ἡ λεγομένη Μεγάλη Ἑβδομὰς στὴ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία σχεδὸν δὲν ὑπῆρχε· οὔτε ὁ Ἐπιτάφιος οὔτε τὰ περισσότερα ἄλλα σχετικά. ἡ λεγομένη Μεγάλη Ἑβδομὰς εἶναι παπικῆς ἐπινοήσεως κι ἐπιβολῆς. τὸ βλακῶδες «Τροπάριο τῆς Κασσιανῆς», ἡ ὁποία ζοῦσε κι ἔγραφε ποιήματα κατὰ τὰ χρόνια τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου (829-842) εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς ἀντιβιβλικὲς βλακεῖες καὶ ἀρ-

λοῦμπες. ἡ ὄμορφη καὶ παμπόνηρη καρακάξα Κασσιανὴ ἦταν μιὰ πρακτόρισσα τοῦ πάπα τῆς Ῥώμης, στὴν ὁποία ὁ λύκος αὐτὸς ἀνέθεσε νὰ κουνηθῇ στὸν νεαρὸ αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Θεόφιλο, γιὰ νὰ τὴν παντρευτῇ, κι ὡς βασίλισσά του νὰ τὸν χειρίζεται πρὸς ὄφελος τοῦ πάπα Ῥώμης, βοηθώντας δηλαδὴ τὸν πάπα Ῥώμης νὰ ὑποτάξῃ τὴ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία. ὁ πανέξυπνος Θεόφιλος, ποὺ ἦταν καὶ καλὰ πληροφορημένος γιὰ τὸ καταχθόνιο σχέδιό της καὶ τὴ σχέσι της μὲ τὸν πάπα, βρῆκε ἕναν εὐφυέστατο λεκτικὸ καὶ δαγκωματικὸ τρόπο νὰ τὴν ἀπογοητεύσῃ. αὐτὴ λοιπὸν ἡ καρακάξα στὸ δῆθεν ὑπέροχο ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα βλακῶδες καὶ βλάσφημο τροπάριό της συγχέει, τὸ τσόκαρο, τὴν ἁγνὴ παρθένο ἀδερφὴ τοῦ Λαζάρου Μαρία μὲ τὴν ἐπίσης ἀθῷα καὶ σεμνὴ γερόντισσα Μαρία τὴ Μαγδαληνὴ (=ἀπὸ τὰ Μάγδαλα), ἡ ὁποία στὴν ὁμάδα τῶν μαθητριῶν τοῦ Χριστοῦ ὡς ἑβδομηντάρα ἦταν σεβαστὴ στὶς ἄλλες, ποὺ ἦταν ἑξηντάρες, καὶ μὲ τὴν ἀνώνυμη μετανοήσασα τέως πόρνη, ποὺ συγχώρησε ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ἀρχὴ τῆς περίπου τριετοῦς κηρυκτικῆς του δράσεως, ὅταν ἐκείνη τὸν συνάντησε καὶ τοῦ ζήτησε συγχώρησι στὸ σπίτι τοῦ φαρισαίου Σίμωνος (Λκ 36). αὐτὰ τὸ εἰδεχθὲς τσόκαρο Κασσιανὴ μὲ τὸ βλακῶδες καὶ βλάσφημο τροπάριό της, ποὺ εἶναι ὁ πυρήνας τῆς ἀκολουθίας τῆς λεγομένης Μεγάλης Τρίτης καὶ ποὺ οἱ μερακλῆδες ψαλτάδες –πάντοτε οἱ δεξιοί– μερακλώνονται καὶ ξελαρυγγίζονται νὰ τὸ κελαηδοῦν συγκινώντας κυρίως τὶς ἀμετανόητες γυναικοῦλες ποὺ ἀκούοντάς το σκουπίζουν τὰ δάκρυά τους μὲ τὰ μεταξωτὰ μαντηλάκια τους. καὶ δός του νὰ φιγουράρουν οἱ μαστουρωμένοι ἀπὸ τὰ ξελαρυγγίσματά τους ψαλτάδες. καὶ δὲν βρέθηκε ἕνας νὰ τὸ πετάξῃ αὐτὸ τὸ βλακῶδες καὶ βλάσφημο ἀντιβιβλικὸ ἐξάμβλωμα τῆς παπικῆς κατασκοπευτικῆς πρακτόρισσας, ποὺ τὴν ξετίναξε δεόντως ὁ πανέξυπνος νεαρὸς καὶ ἱκανὸς αὐτοκράτορας Θεόφιλος.

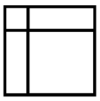

61. Κλητήρια ὄργανα

Οἱ καμπάνες καὶ τὰ καμπαναριὰ δὲν ὑπῆρχαν οὔτε στὸ ὄψιμο ἢ ἔσχατο Βυζάντιο, παρ' ὅλον ὅτι στὴ δημοτικὴ ποίησι λέγεται ὅτι

Σημαίνει κι ἡ Ἁγιὰ Σοφιὰ

τὸ μέγα Μοναστήρι
μὲ τετρακόσια σήμαντρα
κι ἑξηνταδυὸ καμπάνες·
κάθε καμπάνα καὶ παπᾶς
κάθε παπᾶς καὶ διάκος.

πρόκειται γιὰ δημοτικοὺς νοσταλγικοὺς στίχους τῆς τουρκοκρατίας, ποὺ διακρίνονται γιὰ μιὰ μεταχρονιστικὴ ἔκφρασι καὶ μιὰ ἐπικὴ πολυτέλεια. οἱ *κώδωνες* αὐτοὶ ὠνομάστηκαν *καμπάνες,* ἐπειδὴ στὴν ἀρχὴ κατασκευάστηκαν στὸ νομὸ τῆς Ῥώμης, ποὺ λεγόταν *Καμπανία (Campania)·* ἀπ' αὐτὴ ὠνομάστηκε καὶ ἡ *σαμπάνια,* διότι κι αὐτὴ παρασκευαζόταν ἐκεῖ. ἐπισημότερα λέγονται *κώδωνες* καὶ *κωδωνοστάσιο.* κατασκευάζονται ἀπὸ *κρατέρωμα* ἤτοι *χαλκολίβανο,* δηλαδὴ μπροῦντζο, μῖγμα χαλκοῦ καὶ κασσιτέρου (CuSn) κι ἐλάχιστο χρυσὸ (Au) μὲ στόχο νὰ ἐπιτευχθῇ τὸ μέγιστο καὶ κάλλιστο ἠχητικὸ ἀποτέλεσμα. γιγάντια καμπάνα εἶναι ἡ ῥωσικῆς κατασκευῆς καμπάνα τῆς ἁγιορείτικης ῥωσικῆς μονῆς· μπορεῖ νὰ σκεπάσῃ σὰν καπάκι 30 ἄντρες. τὸ γλωσσίδι της σὲ ὄγκο εἶναι σὰν ἕνας ἄντρας. οἱ καμπάνες ἦταν χρήσιμες σὲ καιροὺς ποὺ οἱ ἄνθρωποι δὲν φοροῦσαν ὡρολόγια, οὔτε εἶχαν ξυπνητήρια. τὸ καμπαναριὸ ἢ κωδωνοστάσιο ἔπρεπε νὰ εἶναι ψηλότερο ἀπὸ τὰ ποικίλα κτήρια ὥστε οἱ καμπάνες, ποὺ καλοῦσαν τοὺς πιστοὺς στὴν ἐκκλησία ν' ἀκούωνται σὲ ὅσο γίνεται μεγαλείτερη ἀπόστασι.

Οἱ καμπάνες δὲν εἶχαν ποτὲ καμμία κακὴ ἐπίδρασι στὴν καθαρότητα τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, παρεκτὸς τοῦ ὅτι ἱεροποιήθηκαν κάπως, ὅπως καὶ ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικὰ σκεύη. σήμερα, ποὺ ὁ καθένας φορεῖ στὸ χέρι του τ' ὡρολόγι του, οἱ καμπάνες εἶναι περιττές, ἀλλὰ διατηροῦνται μόνο γιὰ μιὰ ἐντελῶς μὴ πρακτικὴ ἀλλὰ καὶ μὴ καθόλου βλαβερὴ ὀμορφιά. συνήθως ἠχοῦν τρεῖς φορὲς σὲ κάθε ἐκκλησιασμό· μία στὴν πρώτη κλῆσι, μία στὶς καταβασίες, καὶ μία κατὰ τὴ δοξολογία, δηλαδὴ δύο στὸν ὄρθρο καὶ μία στὴν ἀρχὴ τῆς λειτουργίας. ὁ ὄρθρος εἶναι ἀκολουθία μοναστηριακῆς προελεύσεως, ἐνῷ ἡ λειτουργία χριστιανικῆς.

Οἱ καμπάνες δὲν ἀνήκουν σὲ καμμιὰ ἀπὸ τὰς *θρησκείας* (μὲ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ σημασία). στὸν προχριστιανικὸ Ἰσραὴλ τὸν ῥόλο τῆς καμπάνας εἶχε ἡ ἱερατικὴ σάλπιγξ, ποὺ ἦταν τὸ κλητήριο ἤχημα ἢ ἐναρκτήριο ἑορτῆς. αὐτὸ ἔρχεται σὲ συμφωνία μὲ τὸ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες *κώδωνες* ἔλεγαν τὶς σάλπιγγες καὶ γενικῶς τὰ πνευστὰ μουσικὰ ὄργανα (Ἀριστοφάνης, Βάτρ., 963). αὐτὸ δείχνει καὶ τὸ ὁμηρικὸ ὄνομα *Χαλκωδωντιάδης* (Β 541· Δ 464)· σὰ νὰ λέμε «κλαριντζῆς». τὰ δὲ καμπαναριὰ εἶναι μᾶλλον τρίτος γόνος τῆς τέτοιας κατασκευῆς καὶ σημασίας· πρῶτα οἱ *φαλλοὶ* ποὺ ἱστορεῖ ὁ

Λουκιανὸς στὸ *Περὶ τῆς Συρίης θεοῦ* ἔργο του, ἔπειτα οἱ *μενὶρ* ἢ *μιναρέδες* τῶν μωαμεθανῶν Ἀράβων, κι ἔπειτα τὰ καμπαναριὰ τῶν Χριστιανῶν, ποὺ μᾶλλον ἐμφανίστηκαν στὴν ἀρχὴ τῆς τουρκοκρατίας (15ος αἰ.). τὰ *σήμαντρα* εἶναι δύο, τὸ σιδερένιο καὶ τὸ *ξύλον* ἢ *τάλαντον*. τὸ τάλαντον εἶναι κυρίως ξυπνητήρι ἀλλὰ καὶ κλητήριον ὄργανον, ἐνῷ τὸ σιδερένιο σήμαντρον εἶναι μόνο κλητήριον. καὶ τὰ δύο πλήττονται μὲ σφυριὰ σιδερένια ἢ ξύλινα. τὰ νεώτερα μοναστήρια καὶ ἰδίως τὰ γυναικεῖα δὲν ἔχουν τίποτε ἀπ' αὐτά.

Καὶ στὸ στρατὸ ὑπῆρχαν παλιὰ οἱ σάλπιγγες, ἀλλὰ τώρα δὲν ὑπάρχουν οὔτε κι αὐτές. οἱ σαλπιγκταὶ εἶναι στρατιωτικὸ εἶδος πρὸς ἐξαφάνισι. ὅλα τὰ κλητήρια ἔχουν ἀντικατασταθῆ μὲ μεγάφωνα. θυμοῦμαι ὅτι στὴ Σχολὴ Ἀξιωματικῶν τοῦ Ἱππικοῦ ποὺ σπούδασα (1965) ὅλα τὰ σαλπίσματα ἀκούονταν ἀπὸ μεγάφωνα.πολὺ ὡραῖο ἦταν τὸ σιωπητήριο *(silentium)*, μιὰ διάσημη ἰταλικὴ μουσικὴ σύνθεσι. ἦταν εἰδικὸ σιωπητήριο τοῦ ἱππικοῦ.

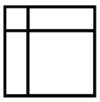

62. Δεῖγμα ἑρμηνευτικῆς διολισθήσεως

Μερικὲς φορὲς ἡ διολίσθησι ἀπὸ τὸ βιβλικὸ στὸ ἐξωβιβλικὸ καὶ ἀπαράδοτο εἶναι δυσδιάκριτη. ἐκθέτω ὡς παράδειγμα αὐτὸ ποὺ συνέβη μὲ τὸ κουταλάκι τῆς θείας κοινωνίας τὴ λεγομένη *λαβίδα*.

Τὸ ὅτι τὸ κουταλάκι τῆς θείας κοινωνίας ὠνομάστηκε *λαβὶς* εἶναι κάτι τὸ φάλτσο. ἡ λέξι πάρθηκε ἀπὸ τὸν Ἠσαΐα (8,1· 6· 8-11), ὅπου ὁ προφήτης λέει·

1 *Εἶδον τὸν Κύριον*.....
6 *καὶ εἶπον· 'Ὦ τάλας ἐγώ! ὅτι κατανένυγμαι· ὅτι ἄνθρωπος ὢν καὶ*
ἀκάθαρτα χείλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χείλη ἔχοντος ἐγὼ
οἰκῶ, καὶ τὸν βασιλέα Κύριον σαβαὼθ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου!'.
8 *καὶ ἀπεστάλη πρός με εἷς τῶν σεραφίμ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ εἶχεν ἄν-*
9 *θρακα, ὃν τῇ λαβίδι ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἥψατο τοῦ*
στόματός μου, καὶ εἶπεν· Ἰδοὺ ἥψατο τοῦτο τῶν χειλέων σου, καὶ
10 *ἀφελεῖ τὰς ἀνομίας σου καὶ τὰς ἁμαρτίας σου περικαθαριεῖ. καὶ*
ἤκουσα τῆς φωνῆς Κυρίου λέγοντος· 'Τίνα ἀποστείλω, καὶ τὶς πο-
11 *ρεύσεται πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον', καὶ εἶπα· 'Ἰδοὺ ἐγώ εἰμι· ἀπόστει-*
λόν με'. καὶ εἶπε· 'Πορεύθητι καὶ εἰπὸν τῷ λαῷ τούτῳ· .....'

Μεταφράζω·

1 *Εἶδα τὸν Κύριο* .....

6 *καὶ εἶπα· Ὦ ταλαίπωρος ἐγώ! τί μαχαιριὰ ἦταν πάλι αὐτὴ ποὺ ἔνιωσα;! εἶμαι ἕνας ἄνθρωπος μὲ χείλη ἀκάθαρτα, συγκάτοικος ἑνὸς λαοῦ μὲ χείλη ἐπίσης ἀκάθαρτα, καὶ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου τὸν*

8 *βασιλέα Κύριο τῶν δυνάμεων! τότε στάλθηκε σ᾽ ἐμένα ἕνας ἀπὸ τοὺς σεραφίμ, ποὺ κρατοῦσε στὸ χέρι του ἕνα ἀναμμένο κάρβουνο,*

9 *ποὺ τὸ εἶχε πάρει μὲ τὴ λαβίδα ἀπὸ τὸ θυσιαστήριο. τ᾽ἀκούμπησε στὸ στόμα μου καὶ εἶπε· Ἰδοὺ τώρα αὐτὸ ἀκούμπησε στὰ χείλη σου*

10 *καὶ ἀφήρεσε τὶς ἀνομίες σου. καὶ ἄκουσα τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου ποὺ ἔλεγε· Ποιόν ν᾽ἀποστείλω; ποιός θὰ πάῃ ἐκ μέρους μου σ᾽αὐτὸ τὸ*

11 *λαό;᾽! κι ἐγὼ φώναξα· Ἐγώ, Κύριε· ἀπόστειλέ με᾽. κι ἐκεῖνος μοῦ λέει· Πήγαινε στὸ λαὸ αὐτό*.....

Στὸ χωρίο αὐτὸ τοῦ Ἠσαΐου α᾽) *λαβὶς* δὲν σημαίνει κουταλάκι, ἀλλὰ πυράγρα, δηλαδὴ τσιμπίδα ἤτοι μασιά, μὲ τὴν ὁποία μέχρι τὰ παιδικά μου χρόνια στὰ χωριὰ πιάναμε τ᾽ ἀναμμένα κάρβουνα ἀπὸ τὸ τζάκι· β᾽) τὸ συλλαμβανόμενο μὲ τὴ *λαβίδα* - τσιμπίδα δὲν εἶναι *αἷμα*, ἀλλ᾽ ἀναμμένο κάρβουνο ἀπὸ τὸ *πῦρ καταναλίσκον* (Δε 2,130), δηλαδὴ τὸ θεό, ἢ ἀκριβέστερα ἀπὸ τὸ περιβάλλον του· γ᾽) στὸν Ἠσαΐα δὲν πρόκειται γιὰ κοινωνία αἵματος, ἀλλὰ γιὰ μετάδοσι - ἔμπνευσι θεοπνεύστου λόγου, προφητικοῦ· χρῖσι προφήτου· ἐνῷ ἐδῶ κατὰ τὴ θεία εὐχαριστία καὶ μετάληψι αἵματος παίρνουμε αἷμα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο Ἰησοῦ Χριστό, κι ὄχι ἀπὸ τὴ θεότητά του, διότι ὁ θεὸς αἷμα δὲν ἔχει, οὔτε κἂν σῶμα.

Ἐκεῖνοι ποὺ εἶπαν τὸ ἐν λόγῳ κουταλάκι *λαβίδα*, ἔχοντας συνείδησι τῆς καινοτομίας των, «στηρίζουν» αὐτὴ τὴν καινοτομία τους σὲ βιβλικὸ χωρίο, γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴ νεωτερικὴ πρακτική τους. τὸ παρείσακτο σκεῦος δὲν εἶναι τσιμπίδα, ἀλλὰ κουταλάκι, κοχλιάριον, χλιάρι. καὶ τὸ αἷμα δὲν εἶναι πνοὴ τοῦ θεοῦ χρίουσα προφήτην. τὸ κουταλάκι εἶναι ὑποκατάστατο τοῦ *ποτηρίου* τοῦ περιέχοντος τὸ *αἷμα* τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ *ἐκχυνόμενον* γιὰ τοὺς πιστοὺς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ του, μὲ τὸ ὁποῖο καὶ δὲν χρίονται προφῆται. σαφῶς φάλτσα ἡ ὀνομασία τοῦ ἐν λόγῳ σκεύους· παρατραβηγμένος νεωτερισμός, παρατραβηγμένος ἰσχυρισμός· αὐθαιρεσία· ταχυδακτυλουργία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στὶς τάξεις τῶν Χριστιανῶν μεγάλο πρόβλημα εἶναι ἡ ἐθελοβλακεία τῆς βύθιας ἀπιστίας.

Ἡ βύθια ἀπιστία εἶναι μιὰ ἀπιστία ποὺ κρύβεται ὑποκριτικὰ καὶ μᾶλλον ἀσυναίσθητα στὰ βάθη τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸν τέτοιο ἄπιστο, ποὺ κρύβει τὴν τέτοια ἀπιστία του μὲ τέτοιον τρόπο, τὸν τρελλαίνει καὶ τὸν κάνει νὰ παραληρῇ ἐκπληκτικὲς βλακεῖες.

1. Μιὰ φορὰ ἕνας χαζὸς ἢ αἱρετικὸς τύπου χιλιαστῶν ῥητόρευε «προφητικῶς» μέσα σ' ἕνα ἀστικὸ λεωφορεῖο ὅτι ἡ δευτέρα παρουσία θὰ γίνῃ ὡς ἑξῆς· «Κάποτε ἡ Γῆ θὰ σκάσῃ σὰν καρπούζι κι ἀπὸ τὴν ἔκρηξι θὰ γίνῃ μικρὰ μικρὰ χαλίκια καὶ χώματα, σὰν ἀμύγδαλα καὶ ῥεβίθια καὶ στάχτες, ποὺ θὰ ἐκτιναχτοῦν καὶ θὰ σκορπιστοῦν στὸ διάστημα. καὶ τότε ὁ Χριστὸς θὰ ἐμφανιστῇ στὴν Ἰερουσαλήμ, καὶ θὰ συναχτοῦμε γύρω του ὅλοι οἱ πιστοὶ καὶ θὰ δοῦμε τὴ δόξα του καὶ θὰ εἴμαστε μαζί του στὸν παράδεισο». τὸν ῥώτησα· «Ὅταν ἡ γῆ ὅλη θὰ εἶναι μικρὰ μικρὰ σκόρπια χαλίκια ἐκτιναγμένα στὸ διάστημα, ποῦ θὰ στηρίζεται καὶ ποῦ θὰ βρίσκεται ἡ Ἰερουσαλήμ, ὅπου θὰ συναχτοῦμε γιὰ νὰ τὸν δοῦμε;». ταράχτηκε κι ἐξωργίστηκε, μὴ ἔχοντας τί νὰ πῇ, καὶ καθὼς τὸ λεωφορεῖο ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἔκανε μιὰ στάσι, κατέβηκε ἀπότομα σὰν κυνηγημένος κι ἐξαφανίστηκε τρέχοντας, ἐνῷ οἱ ἐπιβάτες τοῦ λεωφορείου τοῦ φώναζαν ἀπὸ τὰ παράθυρα· «Τί τρέχεις ἔτσι γιὰ τὴν Ἰερουσαλήμ; ἀκόμη δὲν ἐκραγήκαμε!».

2. Ἕνας ἔλεγε ὅτι οἱ ἀστροναῦτες, ὅταν διασχίζουν τὸ διάστημα βλέπουν ὅλη τὴν ὥρα νὰ αἰωροῦνται ἐκεῖ πολλὰ καὶ μεγάλα κομμάτια «τίμιου ξύλου». καὶ κάποιος τὸν ῥώτησε· «Καὶ πῶς καταλαβαίνουν οἱ ἀστροναῦτες ὅτι τὰ ξύλα ἐκεῖνα εἶναι «τίμια ξύλα»; οἱ ἀστροναῦτες, ποὺ εἶναι καὶ προτεστάντες, ἔχουν δῆ ἄλλοτε «τίμια ξύλα», γιὰ νὰ ξέρουν; καὶ πιστεύουν σὲ «τίμια ξύλα» οἱ προτεστάντες; καὶ τόσο πολλά; γιὰ νὰ τὰ βλέπουν ὅλη τὴν ὥρα μὲ τέτοια ταχύτητα ποὺ τρέχουν οἱ ἴδιοι –10 χιλιόμετρα στὸ δευτερόλεπτο–, πάει νὰ πῇ ὅτι εἶναι πάρα πολλά, περισσότερα κι ἀπ' ὅλα τὰ δάση τῆς γῆς». κι ὁ χαζὸς τοῦ ἀπάντησε· «Τὰ τίμια ξύλα μποροῦν νὰ πολλαπλασιάζωνται· δὲν εἶναι σὰν τὰ συνηθισμένα ξύλα»! τὸν

ξαναρώτησε· «Δηλαδὴ πολλαπλασιάζονται ὅπως οἱ τράγοι μὲ τὶς γίδες; ἐκεῖ στὸ διάστημα; καὶ οἱ σταυρωταὶ τοῦ Κυρίου ἔψαξαν καὶ βρῆκαν τέτοιας ῥάτσας ξύλα γιὰ νὰ τὸν σταυρώσουν;». ὁ βλάκας ἐξωργίστηκε κι ἔκανε σὰν ὑστερικός. ἐξοργίζονται πολὺ οἱ τέτοιοι. ἡ παλαβὴ αὐτὴ δοξασία γιὰ πολλαπλασιαζόμενη «ἁγία» καὶ πορσκυνητὴ ξυλεία μοῦ θυμίζει τὴν ξυλεία τοῦ παλαιοημερολογίτου ἀπὸ τὴ συκομορέα τοῦ Ζακχαίου (κεφ. 14), ἡ ὁποία πολλαπλασιάζεται σὰν τοὺς πέντε *ἄρτους* (Μθ 65,7-11), χωρὶς νὰ τὴν ἔχῃ ἀνάγκη κανεὶς ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς θρησκοβλαβεῖς ποὺ τὴν προσκυνοῦν.

3. Κάποιος δίδασκε σὲ «χριστιανικὸ μάθημα» φοιτητῶν ὅτι «τὸ πρῶτο ποὺ δημιούργησε ὁ θεός, πρὶν ἀπὸ τὰ ἄστρα τὸν ἥλιο τὴ γῆ καὶ τὸ σύμπαν, εἶναι τὸ σπήλαιο τῆς Βηθλεέμ, ὅπου γεννήθηκε ὁ Χριστός». ὑπενθυμίζω διευρύνω - ἐπιτέμνω κι ἐξειδικεύω ἐδῶ ἐκεῖνα ποὺ λέω σχετικὰ γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ στὸ κεφάλαιο 13. ὅτι ὁ Χριστὸς γεννήθηκε σὲ σπήλαιο δὲν λέγεται πουθενὰ στὰ Εὐαγγέλια οὔτε στὴ λοιπὴ Ἁγία Γραφή. εἶναι παραλήρημα τοῦ Σαμαρείτου Ἰουστίνου γύρω στὸ ἔτος 160, ἑνὸς ψυχοπαθοῦς φιλοσόφου, ποὺ στὶς γραφόρροιές του λέει ὅτι ὁ Χριστὸς γεννήθηκε σὲ σπήλαιο· τὸ πῆρε ὁ παλαβὸς Σαμαρείτης αὐτὸ ἀπὸ τὶς προχριστιανικὲς μυθολογίες τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων, σύμφωνα μὲ τὶς ὁποῖες, ὅταν ὁ ἑκασταχοῦ ἀνώτατος θεός των γκάστρωνε μιὰ θνητὴ γκόμενά του, γιὰ νὰ μὴν τοῦ κάνῃ ἡ ἑκασταχοῦ Ἥρα του σκηνὲς ζηλοτυπίας, ἔκρυβε τὴν ἔγκυο γκόμενα σ' ἕνα σπήλαιο, σὰν τὸν κρητομινωϊκὸ λαβύρινθο νὰ ποῦμε, κι ἐκεῖ ἐκείνη τοῦ γεννοῦσε τὸ μπάσταρδό του, λ.χ. τὸ Μίθρα ἢ τὸν Ἑρμῆ. ἀπὸ τὸ Σαμαρείτη Ἰουστῖνο τὸ πῆρε καὶ τὸ υἱοθέτησε αὐτὸ ὁ ἐξ Ἰουδαίων «Χριστιανὸς» τοῦ 6ου αἰῶνος Ῥωμανὸς ὁ μελῳδὸς καὶ τροπαριοποιός, κι ἔπειτα μέσῳ τῶν τροπαρίων του, ποὺ νιαούριζαν οἱ Βυζαντινοί, τοὺς κάθισε. ὁ Ἰουστῖνος δὲν ἦταν βαπτισμένος Χριστιανὸς οὔτε μάρτυς· ἦταν πλατωνικὸς φιλόσοφος τῆς Ῥώμης, ποὺ «ὑποστήριζε τὸ Χριστιανισμό», ὅπως τὸν ὑποστήριζε, γράφοντας μάλιστα σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς γραφόρροιές του ὅτι «ὁ Χριστὸς δὲν ἦταν βέβαια καὶ θεός» (Ἀπολογ. Α' 13· Διάλογ. 61,1· βλ. καὶ Φώτιον, Μυριόβιβλ., 125). γινόμενος ἔτσι καὶ πρόδρομος τοῦ Ὠριγένους καὶ τῶν ἀρειανῶν, ποὺ ἀρνοῦνταν τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ. καὶ σὲ κάποια ἀπὸ τὶς καθημερινὲς φιλοσοφικὲς λογομαχίες του στὶς πλατεῖες τῆς Ῥώμης οἱ ἀντίπαλοι φιλόσοφοι συζητηταί του τὸν μαχαίρωσαν καὶ πέθανε. μετὰ χίλια χρόνια, τὸν 12° αἰῶνα, κάποιοι Βυζαντινοὶ τὸν ἔκαναν μάρτυρα καὶ ἅγιο μὲ φωτοστέφανο 45 νούμερο καὶ τροπάριο καὶ εἰκόνισμα καὶ ἑορτή. αὐτὸς δημιούργησε τὸ «σπήλαιο τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ» (Ἰουστῖνος, Διάλ. 78,5-6).

4. Ἕνας κάποτε εἶπε ὅτι στοὺς «Ἁγίους Τόπους», ποὺ πῆγε, εἶδε καὶ τὸ «πανδοχεῖο», ὅπου νοσηλεύτηκε ὁ τραυματισμένος, τὸν ὁποῖο περιμάζεψε καὶ περιέθαλψε ὁ καλὸς Σαμαρείτης. καὶ κάποιος τοῦ εἶπε· «Μὰ αὐτὸ δὲν εἶναι γεγονός! εἶναι παραβολή!». κι ἐκεῖνος τοῦ ἀπάντησε· «Μὰ εἶδα τὸ πανδοχεῖο μὲ τὰ ἴδια μου τὰ μάτια! ἔχω καὶ φωτογραφία του»! πολὺ ντοκουμέντο αὐτὴ ἡ φωτογραφία· πολὺ ἀξιόπιστος μάρτυς, πολὺ ἀξιόπιστα καὶ «τὰ ἴδια του τὰ μάτια»· ἀναντίρρητα καὶ τὰ δύο!

5. Πολλοὶ πιστεύουν καὶ διατυμπανίζουν ὅτι «ὁ θαυματουργὸς ἅγιος Λουκᾶς τῆς Κριμαίας, ποὺ ἦταν χειρουργός, ἔκανε, πρῶτος αὐτὸς στὸν κόσμο, ἐπιτυχῆ μεταμόσχευσι ἥπατος μοσχαριοῦ σὲ ἄνθρωπο»· ἐπειδὴ τοὺς ἔπεισαν γι' αὐτὸ κάποιοι παμπόνηροι πληρωμένοι προπαγανδισταὶ τῆς καννιβαλικῆς ἀφαιρέσεως ὀργάνων ἀπὸ βαριὰ τραυματισμένους καὶ ἀναισθήτους χωρὶς αὐτοάμυνα. ῥώτησα καθηγητὰς τῆς χειρουργικῆς ἂν εἶναι δυνατὸν κάτι τέτοιο, καὶ μοῦ ἀπάντησαν· «Ἀπὸ μοσχάρι;! ἀστειεύεσαι; οὔτε ἀπὸ ἄνθρωπο ἄλλης ὁμάδος αἵματος δὲν γίνεται. ἂν γινόταν αὐτό, θὰ μᾶς ἔλυναν τὸ πρόβλημα οἱ χασάπηδες». οἱ ἁγιολιγούρηδες καὶ θαυματολιγούρηδες ὅμως ἐπιμένουν· ὅτι «ὁ ἅγιος Λουκᾶς τῆς Κριμαίας…» κλπ. κλπ..

6. Ὅταν ὡς ἱεροκήρυκας πήγαινα καὶ στὸ ναὸ τῆς Διαλογῆς Θεσσαλονίκης ὁ ἐκεῖ τότε γέρος παπᾶς καὶ ὀψιμαθὴς θεολόγος, καθὼς λειτουργοῦσε, ἔλεγε συχνὰ καὶ μεγαλοφώνως ὡς δέησι· «Τίμιε Σταυρέ, πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν»!

7. Εἶναι γνωστὸ ὅτι οἱ χιλιασταὶ προσπαθοῦν νὰ πείσουν ὅλο τὸν κόσμο ὅτι «ἡ δευτέρα παρουσία ἔγινε τὸ 1914» ἢ ὅτι «ὅποιος δίνει σὲ ἄλλον αἷμα, τοῦ διοχετεύει κομμάτι τῆς ψυχῆς του, καὶ αὐτὸ εἶναι ἁμαρτία· διότι ἡ ψυχὴ βρίσκεται στὸ αἷμα»! μήπως βρίσκεται καὶ στὰ αἵματα τῆς σερβιέττας;!

Ὅπως πληροφοροῦμαι τέτοιοι παλαβοὶ καὶ βλᾶκες ὑπάρχουν σ' ὅλες τὶς χῶρες καὶ σ' ὅλες τὶς θρησκεῖες καὶ αἱρέσεις. εἶναι ἡ ψυχοπάθεια τῆς θρησκομανίας.

Μετὰ πολλὰ χρόνια διαπιστώνω καὶ συμπεραίνω ὅτι ὅλοι ὅσοι λὲν τέτοιες βλακεῖες, εἶναι ἄτομα ποὺ δὲν πιστεύουν· καὶ προσπαθοῦν σπασμωδικὰ νὰ πείσουν τὴν ἐνδόμυχη καὶ βύθια ἀπιστία τους ὅτι εἶναι ἀξιόπιστες οἱ πιὸ παράλογες βλακεῖες· ὅτι, λέγοντας ἐπίμονα καὶ σπασμωδικὰ τὰ πιὸ παλαβὰ ψέμματα ὡς ἀλήθειες, θὰ στριμώξουν τὴν ἄγρια ὑποφώσκουσα ἀπιστία τους καὶ θὰ ἐθίσουν τὸν ἑαυτό τους νὰ πιστεύῃ· λὲς καὶ ἡ πίστι εἶναι ἐθισμὸς καὶ θεριακλήκι.

Ταλαίπωρα πλάσματα! κάποτε εἶχαν κάποια πίστι, ἀλλ' ἀπὸ

κάποια φθονερὴ ἀνταγωνιστικότητά τους παγιδεύτηκαν στὸ ν' ἀποπειραθοῦν νὰ καταπιοῦν πράγματα ὀγκωδέστερα ἀπὸ τὸ ἀνάστημα τῆς πίστεώς των, καὶ τώρα πνίγονται, ἔχοντας πάθει καὶ καθίζησι καὶ συρρίκνωσι καὶ μαρασμὸ καὶ ἀπόσβεσι τῆς ἀρχικῆς των μικρῆς ἀλλ' αὐθεντικῆς πίστεως. καὶ πασχίζουν ἀπεγνωσμένα νὰ μπουκώσουν τὸν ταραγμένο ἐσωτερικό τους κόσμο μὲ τὰ πιὸ πεισματικὰ ψέμματα, γιὰ νὰ μαστουρωθοῦν μ' αὐτὰ καὶ νὰ γίνουν ἔτσι πιστοί. τοὺς εἰδοποιῶ· δὲν γίνονται οἱ πιστοὶ ἔτσι· δὲν οἰκοδομεῖται ἡ πίστι ἔτσι, μὲ ὀγκώδη καὶ παλαβὰ ψέμματα. τὸ μόνο ποὺ πετυχαίνουν ἔτσι εἶναι ὅτι γίνονται ἄτομα πιὸ φθονερὰ καὶ πιὸ εὐεπίφορα στὸ νὰ πιστεύσουν στὰ πιὸ μεγάλα ψέμματα ποὺ θὰ τοὺς πῇ γιὰ τοὺς στόχους τοῦ φθόνου τους ὁ πιὸ εἰδεχθὴς ψεύτης, χρησιμοποιώντας τους γιὰ τοὺς σκοπούς του. σὰν ἐκεῖνα τὰ ψέμματα ποὺ πίστευαν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι σκότωσαν τὸ Χριστὸ ὡς αἱρετικὸ καὶ βλάσφημο. δὲν ξέρω ἂν εἶναι θεραπεύσιμοι· κι ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν μπορῶ νὰ τοὺς θεραπεύσω οὔτε ἀπὸ τὴν ἐνδόμυχη ἀπιστία τους οὔτε ἀπὸ τὸ κατρακύλισμά τους στὰ βλακώδη τέλματα τῆς μυθομανίας των. βρίσκονται στὴν κατάστασι ποὺ περιγράφει ὁ Παῦλος· *Ἔσται καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται* (Β' Τι 4,3-4).

Δρ Κωνσταντῖνος Σιαμάκης
φιλόλογος

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

1. Χωρία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης

Γένεσις

3	1-9	79′′
	31	76· 77· 302
6	23-26	301
	33	64· 65· 80
24	11-13	255
26	2-10	78
29	1-5	352
34	72	350
35	15	195
38	1-20	331
43	10	98
74	1	77
83	3	331
92	5-6	349
100	1	277
127-8		331
130	4-7	331

Νόμος

4	10	98
15	5-6	358
	6	79
	10	358
16	10	79
17	8	79· 358
18	4	79
31	1-10	255
34	7	100
35	5-7	331
35	16-19	359
38	17-18	77
	18	76′′
39	1-2	82
48	3-5	131· 159
62	1-2	78
	1	78
67	9-13	77
70	31	77
96	28-30	100
97	1	266
147	10	76
150	2	152
157	36-38	266
160	1	172
162	12-17	332· 359
166	31-38	266
193		227
202	1	82
	4-5	82
	12	82
	13	82
	18	82
	19	82
213	21	76
227	6-9	24· 254
235	4	76

Δευτερονόμιον

2	130	396

5	535	82
14	29	79
	71	78
17	3	78

Ἰησοῦς

10	1-4	78

Κριταί

2	12	77
	18	77
7	60	77
9	35-40	356
	75	77
10	27	78

Βενιαμίν

4	1	60· 79′′

Ῥούθ

9	1	77

Δαυΐδ

10	9	77
	10	77
	19	80
25	6	80
31	1-3	78
	11-12	78
37	1	78
	7	77
	9	77
54	9-37	79
	17-28	314
57	13-15	32
74	3	77
80	28	77
89	5	349
93	2-3	349
105	14-15	349
112	16	331

Βασιλεῖς

11	18-28	77
24	1	79′′
48	10	267
56	23-28	78
	23	78
59	3	79
	5	79
	10	79
	25	79
60	13-14	301
108	4-5	212
	5	24· 254
112	8	77
122	13	331

Παραλειπομένη

1	16-18	314
12	9	77
61	12	181
	24-28	78
81	29-40	227

Αἰχμαλωσία

3	28	78
4	11	76

Ψαλμοί

24	10	76
46	6	78
59	5	76
68	31	98
	43	76
77	54	78
79	1	77′′
81	1	76· 79
	6	76· 79
83	5	77
95	4-5	78
	5	79
98	1	77′′

101	26	78· 360
102	20-21	77
	21	76
103	5	76· 77· (=Ἑβ 1,7-8)
108	3	76· 77
112	11-18	131
	12-18	139· 141
117		302
133	15-21	131· 139· 141· 159
148	2	76

Ἰώβ

2	1-8	79
4	1-5,3	79
27	6	45

Ἆσμα

2	4	98

Ἀμώς

3	2	76
	13	76
4	31	73

Ὠσηέ

14	3	78

Ἠσαΐας

2	88	80
7	23-27	77
8	1	395
	2-8	76
	6	395
	8-11	395
9	13-14	83· 98· 114
11	23	76
	25	77′′· 79
14	29	79
	47-49	80
18	14	78
26	4	195
37	20	79
40	10-12	132· 159
	19-20	132· 159
	24	195
45	6	76
50	6-28	132· 159
	8-25	140· 141
64	2	76

Μιχαΐας

4	4	78
7	4	82

Ναούμ

1	12	369

Ἰερεμίας

2	36-38	220
14	19	77
38	14	77
53	16-26	221
70	11	388
78	7-9	78
95	1	361
104	9	76
118	14	77
119	26	345
	34	76

Ἰεζεκιήλ

1	2-55	77
	5	76
	12	76
	15-16	78
	15	77
	16	77
	18-22	76
	20-21	77
3	1-55	78
6	22	77′′
	45	77′′
	34-45	77
	34-41	302

	35	77
	39-41	77
	45	78
10	13	77
25	4	150
35	1-15	80
47	7-8	301

Βαρούχ

9	37	79

Δανιήλ

1	11-13	77
	12-13	77
2	15	76· 78
	19	78
	20	80
3	28	78· 80
4	3-4	267
	15-17	78''
	15	78
	16	80
	25-26	78
	26	78''
	87	33· 78· 80

Ζαχαρίας

2	36-37	78· 79
4	7	224
2	65	77
4	7-10	266

Μαλαχίας

1	1	77

2. Χωρία τῆς Καινῆς Διαθήκης

Ματθαῖος

1	1	185
	2-10	86
	3	99
	4	99
	10	99· 100
2	10-11	89
	11	209
3	7-9	111
	1-2	89
4	5-7	90
5	9-10	107
7	1-11	79
	2	267
	10	79
	16-17	104
11		272
15	8	350
19	191-20,4	267
21	1-6	267
28	3-5	42
29	2	78
34	3	78
35	4-5	106· 109
37	4	78
41	1-5	364
42	1-4	364
	4	78· 79
44	28	79
45	10	77· 79
49	1-11	386
50	3	78
	3	79''
	6-7	79
	7	79
51	6-10	78''
52	1-5	93· 100· 104· 105· 108
63	3-4	106
	3-5	110
	3	99
	3-6	94
	3	100''

64	2	76
65	7-11	211
	9	333· 335
	7-11	398
66	1-12	366
68	1-9	25· 196
	1-20	270
	1-6	345
69	1-10	365
71	6	334· 335
74	7	210
75	4	79''
77	3-8	314
78	8	301
81	14-15	78
85	9-10	350
	12	268
86	2	243
90	9	279
93	2	388
103	12	279
	29	232
	39	79
104	27	357
111	5-15	263
112	1	262
113		284
118	5	325
122	26	101
123	4-6	331
125		215
	1	215
	6	331

Λουκᾶς

2	14	77· 78· 80
3	1-14	83
	1	78· 80
	12	279
4	1-19	83
	10-18	103· 367
6	3-7	87
	7	99· 100
	44-45	104
7	10-13	87
9		246
	1-3	88
	3	100
	6-7	88
	6	99
	11-13	88
11		246
	11-12	90
	1	99
	9	98
19	28	111
15	2	267
	14	79
17	7-9	95
	7	99
21	1-3	272
23	1-12	362
31	10-12	42
34		332
35	13	77· 79
36		393
40	1-3	94· 100· 104
42	2-12	78
	10	78
43	5-10	363
46	11	334· 336
49-50		182
50	1-2	79
	2	80
55	2	78· 79''
	5-6	79
56	1-2	96
	1	107
	2	107· 108· 111

83		350
84	1-15	316
	6-15	314
85	6	301
89	5	266
90	2	243
92	3-7	314
101	4	210
104	2	388
117		263
	6	334· 336
121		284
122	7	359
131	4-7	331
132	1-2	331
133		215
	18	334· 336
134		215

Ἰωάννης

1	1	360
2	8	24
5	2	279
6	3	91· 99
7	1-11	108· 111
	1-5	91· 104
	5	279
8	1	92· 100
	5	388
10	15	24· 254
14	1-15	362
15	10-13	363
16	12	334· 336
18	22-24	96
2	2-11	92
	3	100
	4	109
	5	106
	6	106· 109
	11	100
25	9	107· 111
	15-17	80
26	1-41	365
	26	265
31	22-29	331
35	12	78· 79
36	6	265
37	2	79
38	16	247
39	39	99
	41	79
	70	265
	79	79
44	10-13	96
	11-13	101
	13-14	104
45	3-5	331
46		215
	1-13	331
48	7	360
	8	358
51	9-11	178
	10-11	29· 358
	11	105

Μάρκος

1	2	77· 79
3	1	79′′
6	4	78
9		272
12	7	387
15	1-3	93
	2	100
	3	78· 79′′
	12-16	94· 100· 104
22	12	18
24	2-8	95
	4-5	100′′
26	14	334· 336
29	1-6	345

	9-14	196
31	1-7	363
32	6	334· 336
35	8	79
36	4-5	314
39	3	279
	41	78
	79	78
41	12-13	350
48	7	388
	12	334· 336
	17	262
64		284
69	6	181· 182
70	22	101
71	7-8	101· 331
73		215

Πράξεις ἀποστόλων

2	2-4	97· 100
5	6	332
	10	332
6	6	334· 336
	10	334· 336
11	1	215
17	48	73
	58	73
19	2	332
21	1-5	247
24	4	173
27	1	310
28		332
31	9	267
	10	310
33	10	173
35	18	78
37	1	182
43	5	267
45,1	- 46,4	104
45	16	318· 323
	27	318
50	3-7	272
	5	186
51		262
	1-6	389
	1-3	104
55	16	136· 159
	21	31· 67
61	3	272
63	3-23	163· 254
	3-22	129
	4-23	221· 303· 319· 317
65		224
	1	335· 337
	2	272
	5	335· 337
70	1	104
75	11-12	76
76	13	276
78	26	104
81	28	79''
82	10	266
	38	315· 337
86		272

Α΄ Θεσσαλονικεῖς

4	2	79
5	13	76· 173
8	4-5	78
	4	33· 78
	5	301
10	5	306

Β΄ Θεσσαλονικεῖς

1	10	76
2	9-10	79
3	3	19· 151· 153· 294
5	1	19
6	3	19

Γαλάτας

6	19	

	33	98· 113· 115
10	11-12	255
12	9	173

Α΄ Κορινθίους

1	2	173
7	7	269
9		347
12	9	13
13	5	21
	6	352
15	1-3	350
16	1-6	350
19	14	268
20	1-2	281
	4	351
22	5	97· 100· 102
23	4	359
24	3-4	335· 337
	8-11	79
	10-11	78
26	1	19
	9+	80
	10	66
	13-15	276
27	4-15	335· 337
	4	215
29	18-23	79
	20	79
	21	79
31	25	262
32	1-2	283
33	1-11	103
	1-9	369
34	12-14	78
	13	76
	14	147
35	7	301
	10-15	315

Β΄ Κορινθίους

1	1	173
6	11	361
7	4	79
	5	160
12	6	267· 268
20	14-15	357
	14	25· 79
	27	267· 268
21	8	79

Ῥωμαίους

1	1	79
	6	173
3	4-9	142· 143
	4-6	159
	5-6	136
4	14-16	315
9	15	369
17	28-29	78
	28	76· 78· 147
23	14	173
25	5-6	215
27	3	79
29	1	279''
	6	82· 181
	16	182
30	4	79
	6	182

Φιλιππησίους

1	1	173
	2	279
3	10	360
	14-15	78
6	2-3	255

Ἐφεσίους

1	1	173
	10	315
2	6-8	78

	6-7	78· 147
	7-8	76
	10-11	79· 80
	11	78
7	2	115
12	2-4	78
	3	78

Κολοσσαεῖς

1	1	178
2	5	78
	7-8	78
	7	160
	8-9	77
	8	147
5	3	44· 196
	5	78
	7	147
	10	78
6		27
	3-7	302
	3	80· 263
	5-7	266
11	6	272

Φιλήμονα

1	2	272
2	4	173

Ἑβραίους

1	5	78
	7-8	77
	7	78
	8	76
	9	78
	11	78· 360
	14	77′′· 78· 79
2	2	77
3	1-18	116
	3	13
	6	123
	13-15	79
	15-17	117
4	1-2	77
6	1	285
10	1-8	128
	5	77
	8	124
14	45-46	314
15	1	321
17	5-6	78
	6	100
18	3	200· 282
	6	321

Α′ Τιμόθεον

2	5	30
6	4-5	283
	5-7	104
7	8	279
	11	79
9		200· 282
	3-5	266
11	4	186
14	1	279· 283
	2	173
	6	21· 160
22	1	22

Β′ Τιμόθεον

4	3-4	400
7	3	79
	4	256
9	4	358

Ἰακώβου

1	17	195
2	7	269
	8-9	27
3	12	104· 269
4	12	77

Α΄ Πέτρου
2 4 172
10 15-16 315
18 76· 78
13 1-3 280
15 4 104· 226
Β΄ Πέτρου
3 4 172
11 77
Ἰούδα
2 1 5· 19· 79· 173
2 13
4 78· 80
6-8 78
6 77· 79
7 33· 78· 80
3 6 189· 190
Α΄ Ἰωάννου
5 4 207
6 1 256
8 1-2 79
15 10 25· 128· 164· 203
Ἀποκάλυψις
1 5 360
2 2 215
3 1 77· 79
4 1 77· 79
3 79
5 1 77· 79
6 1 77· 79
7 1 77· 79
8 1 77· 79
7 117
9 1 77· 79
10 7-11 76
10 76
11 6-14 76
11 45
14 3 76
21 4 173
22 10-11 79
10 33· 78
11 79
11-14 79
11-12 79
24 4-5 357
25 3 76
28 7 76
29 11-13 78
12 357
32 5 76
13-14 309
33 11 357
38 3-4 309

3. Ὀνόματα καὶ πράγματα

Ἀβάπτιστος μωαμεθανός 228
Ἀβεσσαλώμ 349· 351
Ἀβιγαΐα 369
Ἀβραάμ 53· 84· 86· 107· 111· 185· 195· 331· 350
Ἀγαθάγγελος 390· 391
Ἀγαμέμνων 125
Ἀγάπιος μάρτυς 197
Ἀγάπιος Λάνδος Ἁγιορείτης 231· 321
Ἄγαρ 350
ἄγγελοι 44-80
ἄγγελος Κυρίου 89· 90
ἀγγέλων θρησκεία 66
ἄγγελοι θηλυκοί 75
ἀγγελούδια 73· 74
Ἀγγλία 24· 216
Ἄγγλοι 227· 232· 237
ἀγγλικανοί 227
Ἀγησίλαος 290

ἅγια τῶν ἁγίων 124
ἅγιος 173· ἅγιοι 310· «ἅγιοι» 177
Ἅγιο-Κοσμᾶς 390· 391
(ἡ χάρι) τοῦ Ἁγίου (Γερασίμου) 380
Ἁγία Γραφή 28· 29· 44· 59· 70· 81· 159· 160· 163· 173· 183· 208· 213· 230· 254· 270· 284-286· 306· 314· 320· 328· 332· 355· 356· 358· 359· 366· 385· 398· Ἅγιες Γραφές 80· 146· 149· 177. βλ. καὶ Βίβλος.
Ἁγίου Πέτρου ναός 73· 74· 188
Ἁγία Σκέπη 124· 129
Ἁγίας Σοφίας ναός 202· 203· Ἁγιὰ Σοφιά 202· 203· 393
Ἅγιος Τάφος 204· 206· 207
Ἁγιοταφικὴ ἀδελφότης 207· 386
Ἅγιοι Τόποι 206-208· 210· 299
Ἁγιοδρόμια 281· 285
Ἅγιον Ὄρος 119· 120· 187· 214· 231· 239· 251· 273· 278· 292· 321· 347· 382· Ἁγιονόρος 192· 223
Ἁγιορεῖτες 16· 187· 200· 231· 321
Ἁγιορειτικὴ μονὴ Βατοπεδίου 209· 211· βλ. καὶ Βατοπεδίου μονή.
Ἅγιον Φῶς 204· 208· 383-386
Ἀγκλιμπόλ 165
Ἄγκυρα 280
Ἄγραυλος 220
ἄγρια παρθένος 125· 126
Ἀδάμ 315· 348
Ἀδέλφιος 115
ἀδελφοὶ Χριστοῦ 93· 94· 95· 97· 100· 105· 106· 108-110· ἀδελφαί του 100
Ἄδερ 60
Ἀδιαβηνοί 206
Ἀδριανός (αὐτοκράτωρ) 34· 137 (Hadrianus)· 236· 272
Ἀδριανὸς πάπας Ῥώμης 151· 152· 154
Ἄδωνις 197· 201· 221· 240· 241· Ἀδώνιδος κῆπος 26
Ἀζαρίας 277
Ἀήρ 340
Ἀθανάσιος Μ. 11· 35· 70· 112· 113· 115-118· 122· 131· 138· 154· 155· 159· 173· 174· 178· 204· 222· 226· 227· 230· 263· 285· 293· 294· 306· 308· 310· 366· 387· Ἀθανάσιος (δεῖγμα ὀνόματος)· Ἀθανασία (δεῖγμα ὀνόματος) 185
Ἀθηνᾶ (εἰδωλ. θεά) 217· 218· 220· 273· βλ. καὶ Ἀθήνη.
Ἀθηνᾶ (ὄνομα διδόμενο κατὰ τὴ βάπτισι) 185· 216
Ἀθήνα 180· 207· 217· 218· 317· βλ. καὶ Ἀθῆναι.
Ἀθηναγόρας (πατριάρχης) 278
Ἀθῆναι 69· 72· 80· 126· 179· 183· βλ. καὶ Ἀθήνα.
Ἀθηναϊκὴ δημοκρατία 194
Ἀθηναῖος - Ἀθηναῖοι 31· 194· 220· 287
Ἀθήναιος 21· 199
Ἀθήνη 125· 218· 390· (ἄγρια παρθένος ἡ Ἀθήνη)· ἀρχαϊκὴ μορφὴ τοῦ ὀνόματος Ἀθηνᾶ· βλ. Ἀθηνᾶ.
Ἀθηνογένης 264
Αἴας 125
Ἅι Βασίλης 198· 203
Αἰγαῖο 187· 221· 241· 381· 384
Αἰγύπτιοι 171· 222· 277· 278· 331
Αἴγυπτος 32· 71· 89· 90· 102· 104· 122· 176-178· 209· 221-224· 277· 331· 358· 359· Ἄνω Αἴγυπτος 70
Ἁιδημητριάτης (= Ὀκτώβριος) 217
Ἅι Νικόλας (= Σάντα Κλάους) 203 (= Ἅι Βασίλης).
Αἰθιοπία 392
Αἰκατερίνα (ἁγία) 173· 216
Αἰλιανός 21· 160

Αἴλιος Λαμπρίδιος (Aelius Lampridius) 131· 137· 154
Αἰνέας (ἀποστολικὸ πρόσωπο) 181
Αἰνείας (ὁμηρικὸ πρόσωπο) 125
Αἴολος 290
Αἰολεῖς 290
Αἰσχύλος 77· 98· 217· 274· 290
Ἀκάθιστος ὕμνος 122· 123· 205
Ἀκιβά 65· 98
Ἀκκαρών 61
Ἀκκαρωνῖτες 61
Ἀκοιμήτων μονή 40
Ἀκολουθία παρακλήσεως εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον 206
Ἀκολουθία χαιρετισμῶν εἰς τὸν Τίμιον Σταυρόν 205
Ἀκρίδα (θεός) 61
Ἀκταίων 119· 126
Ἀκτὴ Χαλκιδικῆς 347
ἄκτιστον φῶς 39
Ἀκύλας 46· 48· 60· 98
Ἀλβανία 125
Ἀλβανοί 274· 324· 325
Ἀιβαλί 183
Ἀλεξάνδρεια 20· 31· 43· 47· 64· 112· 113· 116· 122· 174-179· 182· 230· 264· 265· 275· 294· 339
Ἀλεξανδρεὺς - Ἀλεξανδρεῖς 32· 33· 35· 40· 43· 64· 265
Ἀλεξανδρινοί 43· 65· 66· 75· 266
Ἀλέξανδρος Μέγας 225· 233· 246· 276· 290· 291· 294
Ἀλέξανδρος (ἀποστολικὸ πρόσωπο, Μρ 69,6) 181
Ἀλέξανδρος (γιὸς τοῦ Σίμωνος τοῦ Κυρηναίου) 182
Ἀλέξανδρος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας 112· 122
Ἀλέξανδρος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως 122
Ἀλέξανδρος Σεβῆρος (Ῥωμαῖος αὐτοκράτωρ) 137 (Alexander Severus).
Ἀλέξανδρος Ἀφροδισιεύς 43
Ἀλέξιος Κομνηνός (αὐτοκράτωρ) 223
Ἀλίκη (δεῖγμα ὀνόματος) 185
Ἄλκης 307
Ἀλφρέδος (δεῖγμα ὀνόματος) 185
Ἀμαλία 184
«Ἁμαρτωλῶν Σωτηρία» (βιβλίο) 231
Ἀμερικανοί 241· 267
Ἀμερική 126· 348
Ἀμμιανὸς Μαρκελλῖνος 174· 273
Ἀμμώνιος 16
Ἀμπντούλ 156· 161· 162
Ἀμφιλόχιος 159
Ἀναβλαθά (Anablatha) 145· 146
Ἀνακρέων 98
Ἁγία Ἀνάληψις 295· 330
Ἀνανίας (ὁ ἀπὸ τοὺς τρεῖς παῖδες ἐν καμίνῳ) 277
Ἀνανίας (ὁ ἄντρας τῆς Σαπφίρας) 332
Ἀναξαγόρας 293
Ἀναστάσιος Α΄ Ἀντιοχείας 37· 38· 210· 243
Ἀναστάσιος Β΄ Ἀντιοχείας (ὁ Σιναΐτης) 37· 38· 131· 149· 154· 155
Ἀνατολή 39· 202· 312· 324· 384· μουσουλμανικὴ Ἀνατολή 289
Ἀνατολικιώτης Διονύσιος 400
Ἀνατολικοὶ μοναχοί 156
Ἀνδρέας μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ 47
Ἀνδρέας Καισαρείας 37· 38
Ἀνδρέας μοναχὸς (λειψανοσυλλέκτης) 296· 299· 301
Ἀνδρέας Κρήτης 38
Ἀνδροῦτσος Χρῆστος 40· 69· 70· 80
Ἀνθεστήρια 217

Ἀνθεσφόρια 217
Ἀνίκητος Ῥώμης (Aniceto) 136· 137· 144
Ἄννα (μητέρα τοῦ Σαμουήλ) 367
Ἄννα τοῦ Φανουήλ 103· 367
Ἄννα (μητέρα δῆθεν τῆς μητέρας τοῦ Χριστοῦ) 123
Ἄννα (δεῖγμα ὀνόματος) 185
Ἀντιόχεια 35· 37· 38· 40· 42· 66· 114-116· 131· 226· 230· 243· 275
Ἀντιοχεῖς 114
Ἀντωνιάδης Βασίλειος 82
Ἀντωνῖνα (γυναίκα τοῦ Βελισσαρίου) 242· 244
Ἀντωνῖνος Καρακάλλας 290
Ἀντωνῖνος Πῖος 236· 308
Ἀντώνιος Μάρκος 11· 12· 123· 223
«Ἀντώνιος ἀββᾶς» 231
«Ἀντωνίου Βίος» 11· 12· 123
Ἀντώνιος Λαρίσσης 38· 39· 68
Ἀπατούρια 217
Ἀπόκρυφα (ψευδεπίγραφα νόθα βιβλία ἀποδιδόμενα στὴ Βίβλο) 1. Διαταγαὶ τῶν ἀποστόλων 224. 2. Εὐαγγέλιον Ἰακώβου 104· 123· 124· 126· 129
Ἀπολλινάριος Λαοδικείας 40· 43· 116· 177· 178
Ἀπολλόδωρος 301
Ἀπόλλων 66· 162· 165· Ἀπόλλων Παρνόπιος 61· 79· Ἀπόλλων Σμινθεύς 61· 79
ἀπόστολοι 71· 369
Ἀπόστολος (τὸ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναγινωσκόμενο βιβλίο) 16· 186
Ἀποφθέγματα γερόντων 123· 293
ἀποχριστιάνισι 163
Ἄραβες 155· 156· 161· 162· 210· 211· 395
Ἀραβικὸ ἰσλάμ 156
Ἀργεάδης 246
Ἀργεῖοι 290
Ἄργος (ὁ) (ὁ ἥλιος) 290
Ἀπελλαῖος (μακεδονικὸς μήνας) 225
Ἀποκάλυψις (ἀπόκρυφες καὶ κακόδοξες) 305· Ἀποκάλυψις Ἐνώχ 75· Ἀποκάλυψις Βαρούχ 75· Ἀποκάλυψις Ἔσδρα 75
Ἀποκριά 223
ἀποκολοκύνθωσις 188
ἀπόκρυφο Εὐαγγέλιο βρόμικο 124
Ἀρέθας Καισαρείας 38
ἀρειανικὸ ψευδεπίγραφο καὶ ἀπόκρυφο Διαταγαὶ τῶν ἀποστόλων 224
ἀρειανισμός 205
ἀρειανοί 213· 308· 398
Ἄρειος 35· 36· 43· 174· 178· 179· 204
«Ἀρεοπαγιτικὰ» συγγράμματα 42· 312
Ἀρεταίειο νοσοκομεῖο Ἀθηνῶν 179
Ἄρης 183· 216
Ἀριμαθαία 370
Ἀρίμινον 113· 115
Ἀριστέας 49
Ἀριστείδης 290
Ἀριστοτέλης 80· 121· 136· 137· 144· 145
Ἀριστοφάνης 217· 274· 279· 290· 318· 394
Ἀρκαδία 217
Ἀρκάδιος 175· 211· 274· 276
Ἀρμένιοι 325
Ἀρουμοῦνοι 290
Ἀρποκρατίων 217· 218
Ἄρτα 372
Ἀρταξέρξης Α′ 277
Ἄρτεμις 119· 125· 126· 162· 185· 216· 218· 254· Ἄρτεμις ἡ Ἐφεσία 123·

169· 221· Μεγάλη Ἄρτεμις Ἐφεσίων 218· 223· πολύμαστος Ἄρτεμις τῶν Ἐφεσίων 125
Ἀρτεμίσιος (μήνας τῶν Μακεδόνων) 225
Ἀρτοφόριον 342
ἀρχάγγελος 52· 54· 55· 57· 68
ἀρχιστράτηγος 52
ἄρχων 52
Ἀσβεστοχώρι 272
Ἀσία (Μ. Ἀσία) 51· 125· 205· 208· 221· 372· 384· 385
Ἀσιατικὴ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία 156
ἀσιατισμός 43
Ἀσκληπιός - Ἀσκληπίεια 371
Ἆσμα (τῆς Βίβλου) 98· 123
Ἀστερίσκος 338
Ἀτζάντα 166
Ἀτλάντα 203
Ἀττική 77· 318
Αὐγείας 126
Αὐγουστῖνος 131· 137· 145· 154· 155· 159· 244· 322
Αὔγουστος (αὐτοκράτωρ καὶ μήνας) 236· 274
Αὐδηναῖος (ἀρχαῖος μακεδονικὸς μήνας) 225
Αὐστραλία 374
Ἀφρασιατικὴ παρυφὴ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης 43
Ἀφρασιατικὲς αἱρέσεις 43
Ἀφρικανικὴ (περιοχὴ) τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας 156
Ἀφρική 205· 325· 348
Ἀφροδίτη 125· 183· 185· 216· 221· 222· 241· 273· Ἀφροδίται 72· 221· Ἀφροδίτη θεομήτωρ 240· Ἀφροδίτη βρόμικη Παναγία 125
Ἀχαιοί 125· 326
Ἀχιλλέας 125
Ἀχιτόφελ 349
Ἀχρίς 38
Bάαλ+Ζεβούλ 61
Βαβύλας μάρτυς 194
Βαβυλὼν Αἰγύπτου 104· 226
Βαβυλώνιος καὶ Περσικὴ κατοχὴ - αἰχμαλωσία 170· 224· 351
Βάκχες 286
Βάκχος 197· 218· 241· 317
Βάκχος (κίναιδος ἑλληνικῆς εἰδωλολατρίας) 199
Βακχυλίδης 201
Βαλεντινιανός 322
Βαλεντῖνος (θεὸς - δαίμων) 198
Βαλεντῖνος (ἅγιος) 196-199
Βαλκάνια 289
Βαλκάνιοι 324
Βαναΐας 82
Βαρβάρα 173· 212· 213· 216· 296· 299
Βάρδας 157· 158
Βαρθολομαῖος (μαθητὴς Χριστοῦ) 97
Βάρρων 218
Βαρτίμαιος (βιβλικὸ πρόσωπο) 181
Βαρχωχεβά 65
Βασίλειος Ἀγκύρας 80
Βασίλειος Καισαρείας 20-22· 62· 79· 80· 159· 160· 197· 198· 264· βλ. καὶ Ἅι Βασίλης
Βασίλειος Α΄ ὁ Μακεδών (αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου) 162· 346
Βασίλειος (δεῖγμα ὀνόματος) 15
βασίλισσα τοῦ οὐρανοῦ 223· 224
Βάσσης μάρτυρος ναός 41
Βατικανό 73-75· 188· 243· 339
Βατοπεδίου μονή 209· 211
Βαυαρός W. Wild 184
Βεελζεβούλ 61· 93
Βεθήλ (Bethel) 145· 146

βελίαλ 60· 62· 79
Βελισσάριος 242· 244
Βενετία 231· 342
Βενετοκρατούμενα νησιὰ τοῦ Αἰγαίου 187
Βενετσιάνοι 72· 180
Βενιαμίν φυλή 60
Βερνάδος μοναχός 384
Βερολῖνο 166
Βέροια 372
Βεσπασιανός 236
Βηθλεέμ 87· 102· 209· 296· 299· 312· 398
Βιβέντιος 174
Βιβλικὸς Κανών 37· 70· 75· 366· 367· 382
Βιβλία
Γένεσις 64· 66· 98
Νόμος 82· 88· 89· 91· 98· 100· 131· 255· 266
Δευτερονόμιον 56· 82
Βενιαμίν 60
Ψαλμοί 47· 48· 98· 131· 141
Ἆσμα 123
Ματθαίου Εὐαγγέλιον 20· 105· 194· 386
Ἰωάννου Εὐαγγέλιον 105
Πράξεις 38· 81· 100· 118· 131· 136· 182· 184· 194· 303· 318· 323
Α΄ Κορινθίους 66· 100· 102· 215· 369
Β΄ Κορινθίους 60· 61
Ῥωμαίους 122· 131· 136· 194· 215
Φιλιππησίους 56
Κολοσσαεῖς 27· 263· 302
Ἑβραίους 48· 56· 68· 124· 128
Τίτον 23
Α΄ Τιμόθεον 23
Β΄ Τιμόθεον 23· 186
Β΄ Πέτρου 23· 75
Ἰούδα Ἐπιστολή 5· 102
Ἀποκάλυψις 23· 32· 45· 46· 47· 57· 309· 362
Βίβλος 5· 12· 17· 20-25· 29· 33· 45· 46· 48· 50-52· 55· 57· 59· 61· 62· 64· 67· 68· 70-73· 75· 76· 80· 81· 83· 99· 100· 103-105· 116· 117· 123· 128· 152· 159· 161· 162· 171· 172· 174· 179· 183-185· 199· 201· 203· 214· 266· 267· 293· 294· 305· 314· 315· 319· 320· 331-333· 348· 355-358· 361· 366-371· 382· 383· 386· 389· βλ. καὶ Ἁγία Γραφή· Ἀποκάλυψις· Ἀποκαλύψεις· ἀπόκρυφα· ἀρνητικὴ κριτικὴ ἐναντίον τῆς Βίβλου· Ἆσμα· Βιβλία· Βιβλικὸς κανών· Γραφή· Γραφαί - Γραφές· Γράμματα· Διαθῆκαι - Διαθῆκες· Διαθήκη Καινή· Διαθήκη Παλαιά· Γραφὴ Θεία.
Βικτωρία 167
Βίων 240
Βλάχοι 290
Βοιωτοί 287
Βούδδας 165-167· 169
βουδδισμός 32
βουδιστὴς - βουδδισταί 228· 230
Βούλγαρις Εὐγένιος 69· 278· 242
Βούλγαροι 324
Βρετανία 274· 322
Βριάρεως 296· 299· 301
Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία 69· 155· 156· 158· 161· 162· 205· 224· 392· 393
Βυζαντινὴ Κωνσταντινούπολις 262
Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ 225· 277
Βυζαντινοί 15· 43· 69· 75· 161· 162· 170· 195· 203· 205· 213· 214· 222· 274· 298
Βυζαντινοὶ Χριστιανοί 162
Βυζαντινὸν κράτος 19· 25· 27· 69· 156· 162

Βυζάντιον 19· 25· 27· 156· 157· 161· 170· 214· 219· 223· 277· 311· 324· 329· 330· 333· 348· 393
Γαβριὴλ ἄγγελος 50· 55· 57· 58· 7-72· 80· 83· 85· 103· 114· 115· 298· 301
Γάγγης 14
Γαῖα 126
Γάιος βαπτισθεὶς ὑπὸ Παύλον 181
Γάιος Δερβαῖος 181
Γάιος Μακεδών 181
Γάιος ξένος Παύλου 181
Γάιος παραλήπτης τῆς Γ' Ἰωάννου
Γάιος (δῆθεν παραλήπτης τῆς πρὸς αὐτὸν Ἐπιστολῆς τοῦ ψευδοδιονυσίου Ψευδαρεοπαγίτου) 38
Γάκης 185
Γαργεννήτορος ἁγίου (!) 295
Γαρουφαλιά (δεῖγμα ὀνόματος) 185
Γατελοῦζοι 72
Γαλάτης (Galates) 145-146
Γάλγαλα 72
Γαλέριος 274
Γαλήνη 246
Γαλιλαία 83· 85· 87· 91-93· 102
Γαλλία 226· 384
Γάλλοι 237· 278· 295
Γανυμήδης 274· 275
Γεδεών 356
γελγέλ 51''
Γενέθλιον τῆς Θεοτόκου 124
Γενησαρέτ 293
Γεννάδιος Σχολάριος 275
Γενουάτες 72
Γεράσιμος ἅγιος 378· 380-382
Γερμανία 74· 216· 258· 289· 392
Γερμανοί 227
Γερμανὸς Α' Κωνσταντινουπόλεως 38
Γερμανὸς μοναχός (ὁ Λούθηρος) 74
Γεροντικόν (σύγγραμμά μου) 15
Γεροντικά 123· 293
Γεωργιανοί 324
Γεώργιος ἅγιος (άι Γιώργης) 173· 296· 299· 302
Γεώργιος Κεδρηνός 40· 158
Γεώργιος Παχυμέρης 38· 39· 68· 80
Γεώργιος Γεμιστός 27
Γεώργιος Α' Γλύξμπουργκ 223
Γεώργιος (δεῖγμα ὀνόματος) 185
Γήβων 157
Γιάννης (δεῖγμα ὀνόματος) 185
Γκανσοῦ Κίνας 166
Γκαντάρα 165
Γκρήνουϊτς 227
Γουλιέλμος Βίλδ (W. Wild) 184
Γλυκασμός 119
Γλυκοφιλοῦσα 126
Γολγοθᾶς 104
Γοργοεπήκοος 126
Γοργόνα τῶν θαλασσῶν 119
Γοργόνες 119
Γοργόνα 127
Γορπιαῖος (μήνας τῶν Μακεδόνων) 225
Γότθοι 176
Γραικοί 290
Γράμματα (= Ἁγία Γραφή) 105
Γραμματική (ἡ ἀδερφή μου) 246
Γραφὴ Θεία - Γραφὲς Θεῖες 46· 70· 140· 141· 147· 148· 377· 387
Γρηγόριος Ναζιανζηνός 77· 79· 124· 159· 202· 230· 244
Γρηγόριος Νύσσης 22· 48· 49· 68· 76· 77· 159-207· 322
Γρηγόριος Παλαμᾶς 38· 39· 68
Γρηγόριος Α' Ῥώμης 11· 210· 322· 342
Γρηγόριος ΙΓ' Ῥώμης 187· 227· 229-231

Γρηγόριος (τέκνο τοῦ Θεοδώρου Στουδίτου) 324
Γρηγόριος Ῥασποῦτιν 155
Γύφτοι 290
Δαίσιος (μακεδονικὸ ὄνομα μηνός) 225
Δάμαρις 181· 184
Δαμασκηνὸς Ἰωάννης 156
Δάμασος Ῥώμης 174· 175· 177· 244
Δανιήλ 50· 52-55· 267· 277
Δανός 223· Δανέζα 184
Δαυΐδ 48· 57· 76· 83· 85-87· 102· 185· 246· 331· 349· 351· 360· 363· Πόλις Δαυΐδ 87
Δαυΐδ ὅσιος (βυζαντινὸς ναὸς τῆς Θεσσαλονίκης) 273
Δεβώρα 367
Δεκαπενταύγουστος 221-225· 262
Δέσποινα 118· 119· 122
δεσπότης 52
Δῆλος 221
Δημήτηρ (εἰδωλολ. θεά) 15· 119· 126· 185· 216· 217· 218· Δημομήτηρ 119· 126· Δηώ 126· Δημήτρια (τὰ) (εἰδωλολατρικὴ ἑορτή) 217
Δήμητρα (δεῖγμα ὀνόματος)
Δημήτριος (Χριστιανὸς τῶν ἀποστολικῶν χρόνων (Γ΄ Ἰω 2,5) 181
Δημήτριος ἀργυροκόπος ὁ Ἐφέσιος 126· 254· 303· 304
Δημήτριος (ὁ «ἅγιος») καὶ ναὸς τῆς Θεσσαλονίκης 173· 273· 296· 299· ἁι Δημήτρης 344
Δημήτριος (δεῖγμα ὀνόματος) 199
Δῆμος (= λαός) 119
Δημοσθένης 318
Διαβατήρια (εἶδος εἰδωλολατρικῆς θυσίας καὶ ἑορτῆς) 217
διάβολος 16· 60· 61· 64· διάβολοι 62
Διαθῆκες (Παλαιὰ καὶ Καινὴ) 22
Διαθήκη Παλαιά 20· 23· 31· 46· 48· 49· 57· 60· 68· 71· 81· 82· 101· 116· 131· 147· 148· 171· 172· 182· 184· 186· 222· 238· 246· 249· 252· 253· 285· 294· 295· 320· 332· 349· 360-362· 366· 367
Διαθήκη Καινή 19· 20· 23· 25· 36· 46· 57· 68· 71· 78· 81· 99· 101-103· 113· 116· 117· 126· 129· 131· 136· 161· 171· 172· 174· 182· 186· 187· 190· 226· 245· 250· 254· 255· 265· 267· 269· 270· 278-281· 283· 285· 294· 295· 332· 333· 348· 349· 351· Νέα Διαθήκη (= Κ.Δ.) 360-362· 366· 366-368· Νέα Διαθήκη 147· 148· Διαθήκη Χριστοῦ 183
διάκονοι 279· διάκονος (ὁ) 279· διάκονος (ἡ) 279
Διαλογὴ Θεσσαλονίκης (προάστιο) 399
Διαταγαὶ τῶν ἀποστόλων (ἀρειανικὸ ψευδεπίγραφο καὶ ἀπόκρυφο) 224· 266
Διγενῆ ἀκρίτα ἔπος 44
Διογένης φανοκράτης 290
Διογένης Λαέρτιος 199· 293
Διόδωρος Σικελιώτης 199
Διοκλητιανός 174· 274· 284· 288
Διομήδης 125
Διονύσιος Ἀλεξανδρείας 113
Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης (Πξ 55,21) 31· 32· 35-38· 40· 67
«Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης» (ὁ ἀπατεώνας καὶ πλαστογράφος Πέτρος ὁ Κναφεύς) 31· 32· 35-38· 40· 67
Διονύσιος Πετάβιος (παπικός) 69· 70
Διόνυσος 15· 197· 201· 218· 241· 317
Δῖος (μακεδονικὸς μήνας) 225

Διόσκορος Ἀλεξανδρείας 43
Δισκάριον 338
Δομιτιανός 236
Δοξαπατράκης 15
Δοξαπατρῆς 15
Δόξας 15
Δοσίθεος Β΄ Ἱεροσολύμων 1669-1707 158· 277· 384· 385
Δοχειάρισσα (Παναγία) (= ἀποθηκάρισσα) στὸ Ἅγιονόρος 126
Δρυὸς σύνοδος 175· 176· 263· 265
Δύσι (εὐρωπαϊκή· λατινική· παπική· προτεσταντική) 39· 70· 71· 123· 126· 196· 199· 202· 277· 288· 312· 313· 323· 324· 384
Δυτικοί 243· 244
Δύστρος (μακεδονικὸς μήνας) 225
Δωδεκάνησα 223· 321
Δῶρα τῶν μάγων 209-211· 302
Δωριεῖς 290
Ἑβδομάδα μεγάλη 262
Ἑβραϊκὴ γλῶσσα 81
Ἑβραῖοι 56· 57· 76· 81· 82· 128· 223· 224· 238· 244· 267· 325· 359· 379
Ἑβραῖοι χριστιανοί 368· ἐξ Ἑβραίων Χριστιανή 22
Ἐζεκίας 24· 212· 227· 254
εἴδωλα 131· 139
εἰκόνες 131-169
εἰκονολατρία 163
Εἵλωτες 290
Εἰρηναῖος 80· 131· 136· 145· 147· 154· 155· 159
Εἰρήνη Ἀθηναία (αὐτοκράτειρα) 156· 158· 159· 160· 180
Εἰρήνη Χρυσοβαλάντου (μοναστήρι) 372· 382
«Εἰρήνη Χρυσοβαλάντου» (περιοδικὸ διαφημιστικό) 372
Εἰρηνικὸς ὠκεανός 9· 10
Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου 124· 128
ἑκαταῖα 323
Ἑκάτη 318· 323
ἐκκλησία 159
ἐκκλησία τῆς Ῥώμης 202
Ἕκτωρ 125
Ἐλβίρα 131· 138· 159
Ἑλένη (ἡ ὁμηρική) 283· 384
Ἑλένη (μητέρα τοῦ Μ. Κωνσταντίνου) 174· 204-205· 213· 214
Ἐλευθέρια 217
Ἐλισάβετ 83-85· 103· 367
Ἐλισαῖος 361
Ἑλλάς 9· 27· 61· 72· 125· 126· 180· 184· 185· 196· 217· 218· 223· 226-228· 278· 287· 320· 324· 325· 383· ἀρχαία Ἑλλάς 217· Ἑλλὰς τουρκοκρατούμενη 219· Ἑλλάς (πρὸ τοῦ 1825) 224· Ἑλλὰς (πρὸ τοῦ 1864) 224· Ἑλλὰς μητροπολιτική 125· 126· 218· Ἑλλὰς νότια 15· 220· Ἑλλάδος περιήγησις 207· Ἑλλαδικὸς χῶρος 182
Ἕλληνες (= ἑλεῖν· Εἵλωτες Ἑλένη 291) 52· 53· 72· 82· 124· 138· 142· 143· 155· 162· 185· 194· 218· 224· 225· 232· 240· 274· 275· 276· 278· 287· 290· 293· 323-325· 342· 382· 384· 389· 398· Ἕλληνες ἀρχαῖοι 194· 199· 207· 216· 238· 394· Ἕλληνες τοῦ 1821-1830 390· Ἑλληνικὸ ἔθνος 77· ἀρχαία ἑλληνικὴ (προχριστιανική) θρησκεία 81· Ἑλληνικὸ ἔθνος 288· 296· 390
Ἑλληναράδες (= ναζισταὶ τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου) 242· 289· 291
Ἐλωΐμ 54
Ἐμμανουήλ 83· 86· 87· 115
Ἐμμαούς 215· 357· 369· 370

Ἐνδοξοτέρα (ἡ Παναγία τῶν χερουβίμ!) 119
Ἐνώχ 65· 298· 300· 301
Ἐξόδιος ἀσματικὸς κανών 311
Ἐπαμεινώνδας 125
Ἐπαφρᾶς 181
Ἐπαφρόδιτος 199
Ἐπιγραφὴ Ἴου τοῦ Γ′ π.Χ. αἰῶνος 217
Ἐπιγραφὴ Χίου 217
Ἐπίκτητος 114
Ἐπιλόχεια τῆς Θεοτόκου 123
Ἐπιστολές 351
Ἐπιστολὲς ἀπόκρυφες 305
Ἐπιστολὴ τῆς Παναγίας 391
Ἐπιτάφιος 223· 392
Ἐπιτάφιος Θρῆνος 223
Ἐπιτάφιος τωρινός 222
Ἐπιφάνιος Κύπρου 131· 144
Ἐπιφάνιος 147· 154· 155· 159· 382
Ἑπτάνησα 223· 321· 325
Ἔρασμος 39
Ἑρμᾶς 199
Ἑρμῆς 184· 201· 216· 398
Ἔσδρας 181
Ἔρραναν τὸν τάφον... 222
Ἑρρῖκος τῆς Ἀγγλίας 24
Ἐρυθρὰ θάλασσα 9· 49· 358· 359
Ἐτροῦσκοι 198· 218
Ἐτυμολογικὸν τὸ μέγα 217· 218· 279· 318
Εὔα 60
Εὐαγγέλιον 14· 16· 38· 81· 178· 182· 185· 309· 370
Εὐαγγέλιον τοῦ παπᾶ 186
Εὐαγγέλια 20· 99· 100· 103· 151· 186· 206· 214· 351· 361· 398
Εὐαγγέλια ἀπόκρυφα 305
«Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου» 99
Ἐπιστολὴ τῆς Παναγίας 99
Εὐάγριος 243
Εὐδοξία 175· 178
Εὐεργετινός 293
Εὐθύδημος 194
Εὐλόγιος Ἀλεξανδρείας 122
Εὐνίκη 181
Εὐνόμιος 77
Εὐοδία 181
Εὐριπίδης 217· 279· 286· 290
Εὐρωπαϊκὴ (αὐτοκρατορία) 156
Εὐρωπαῖοι 230· 238
Εὐρώπη 188· 227· 230· 251· 277
Εὐσέβιος (νεοπλατωνικός) 34
Εὐσέβιοι (δύο) 178
Εὐσέβιος Καισαρείας 36· 47· 76· 174· 197· 230
Εὐσέβιος Νικομηδείας 174· 204
Εὐστρατιάδης Σωφρόνιος 184
Εὐστράτιος 243
Εὐτρόπιος 176
Εὐτυχής 178
Εὐτύχιος 243
Εὐφημία μεγαλομάρτυς 281-285
Εὐχολόγιον 342· 345
Ἐφέσιοι 125
Ἔφεσος 39· 68· 161· 221· 272
Ἐφραίμ (ἅγιος) 180
Ἑωσφόρος (= Αὐγερινός) 73
Ζακχαῖος 210· 370· 398
Ζαχαρίας (ὁ προφήτης) 53· 60· 61· 224· 263· 266
Ζαχαρίας (πατέρας τοῦ Ἰωάννου βαπτιστοῦ) 50· 58· 84· 85· 103
Ζεβεδαῖος 181
Ζεβούλ 61
Ζερβάκος Φιλόθεος 273
Ζεύς (Διός) 66· 141· 143· 182· 201· 274· 275
Ζήνων αὐτοκράτωρ 40· 41· 43
Ζορό 202
Ζοροβάβελ 60· 181
Ζῷα (οἱ χερουβίμ) 52· 78

Ζωγραφένια (δεῖγμα ὀνόματος) 185
Ζώνη τιμία 204· 211-213· 302
Ἠλίας Θεσβίτης (ὁ προφήτης) 267· 298· 300· 301· 361
Ἥλιος (= τὸ ἄστρο) 73· Ἥλιος (θεὸς εἰδωλολατρικός) 165· 168
Ἡλιούπολις (Αἰγύπτου) 32
Ἦλις 194
Η.Π.Α. (Ἡνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς) 161· 23· 205· 228· 274· 288· 291
Ἥρα 141· 143· 183· 216· 398
Ἡράκλειος αὐτοκράτωρ 204· 205· 225
Ἡρόδοτος 26· 35· 49· 77· 79· 171· 221· 279
Ἡρῴδης Α΄ 89· 9· 206· 209
Ἡρῴδης (κάποιος ἄγνωστος) 307
Ἡρῳδιανοί 387
Ἠσαΐας 46· 47· 67· 76· 77· 80-83· 98· 114· 131· 132· 140· 141· 195· 227· 395· 396
Ἡσίοδος 301
ἡσυχασμός 39
Ἡσύχιος 122· 217· 218· 222· 318
Ἡφαιστίων 308
Θάμαρ 349· 351
Θαμμούζ 197· 201
Θαργηλιών (μήνας ἀρχαίων Ἀθηναίων) 217· 218
θαύματα μεταποστολικά 386-388
θαύματα τῶν θρησκειῶν 370-377
θαύματα ψεύτικα 377-383
θεὰ Μήτηρ θρηνοῦσα 197
Θέκλα μάρτυς 196· 197
Θέκλα μυθιστορηματική 196· 197
Θέκλα (ἀόριστο) 198· 266· 299· 301
Θέκλα πρώταθλος 296· 299
Θεμιστοκλῆς 290
Θεοδοσιανὸς κώδιξ 369
Θεοδόσιος Α΄ αὐτοκράτωρ 274· 276
Θεοδοτίων 48· 60· 98
Θεόδοτος 80
Θεοδώρα (γυναίκα τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου καὶ μητέρα τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Γ΄ 157· 158
Θεοδώρα (δεῖγμα ὀνόματος) 185
Θεοδώρητος 46· 48· 49· 51· 52· 68· 76-78· 80· 175· 221· 223· 226· 299
Θεόδωρος μάρτυς 296· 299· 302
Θεόδωρος Μοψουεστίας 43
Θεόδωρος Φαράν (μονοθελήτης) 36-38
Θεόδωρος Στουδίτης 38· 323· 324
Θεόδωρος Βαλσαμῶν 202· 219
Θεόδωρος Ἀναγνώστης 41
Θεόκριτος 240
Θεόκτιστος μοναχὸς πατριάρχης 157
Θεομήτειρα 221· 222
Θεομήτωρ 122· 222
Θεομήτορες 241
θεομητορικὲς ἑορτές 124
θεὸς Κύριος (= Ἰαυέ)· βλ. Κύριος θεός 149· 150
ἡ θεὸς τὰ δευτερεῖα τῆς Τριάδος ἡ ἔχουσα 122
Θεοτόκος (Sanctissima Deipara) 42· 112· 116· 118· 119· 122-124· 127· 151· 153· 222· τριετὴς Θεοτόκος 124· εἰσόδια τῆς Θεοτόκου 124· Θεοτόκου ἄσπορη σύλληψι 123· Θεοτόκου ἀνάστασι 123· Θεοτόκου ἀνάληψι 123. βλ. καὶ Θεομήτειρα. βλ. καὶ Παναγία.
θεοπασχίτης 40· 42
θεὸς (ὁ ἀληθινός) 54· 335· 337
Θεοφάνεια (τά) 42· 202

Θεοφάνης (χρονογράφος) 40· 41
Θεόφιλος παραλήπτης τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Λουκᾶ καὶ τῶν Πράξεων 181· 182
Θεόφιλος Ἀντιοχείας 80
Θεόφιλος Ἀλεξανδρείας 175-178· 182
Θεόφιλος αὐτοκράτωρ εἰκονομάχος 157· 392· 393
Θεόφραστος 20· 279
Θεοφύλακτος 80
Θερμοπύλες 125
Θεσμοφόρια 217· 220
Θεσσαλοί 287
Θεσσαλονίκη 37· 102· 126· 158· 184· 185· 194· 200· 211· 273· 303· 312· 375· 399
Θηβαῖοι 125
Θηβαΐς 168· 222
Θουκυδίδης 20· 279· 289
Θρᾷκες 26· 290
Θρᾶσσαι 26
Θρῆνος 224
θρηνοῦσα θεὰ μήτηρ 197
θρησκεία 26· 27· 390· θρησκεία τῶν ἀγγέλων 66
θρησκεμπόριο 388
θρῆσκος - θρῆσκοι 26· 390
θρόνοι 57· 67· 68
Θυατειρηνή 272
Θωμᾶς (μαθητὴς Χριστοῦ) 97· 213· 357· 358· 360· 369
Θωμᾶς Ἀκινᾶς 39
Θωμᾶς (δεῖγμα ὀνόματος) 185
Ἰάιρος 181· Ἰάκινθος 241
Ἴακχος 201· 241
Ἰακώβ 135· 331· 350· οἶκος Ἰακώβ (= ὁ Ἰσραήλ) 84· φυλὴ Ἰακώβ 85
Ἰακώβ (γραμματικὸ δεῖγμα) 82
Ἰάκωβος (τοῦ Ζεβεδαίου) 97
Ἰάκωβος Ἀλφαίου 97
Ἰάκωβος (τοῦ ὁποίου ἡ Ἐπιστολή) 23· 27· 32· 94-97· 101· 195· 362
Ἰάκωβος ὁ μικρός 82· 100-102
Ἰάκωβος (γραμματικὸ δεῖγμα ὀνόματος) 82
Ἰακώβου «Εὐαγγέλιον».
Ἰάκωβος Μηθύμνης 281· 285
Ἰάπωνες (καμικάζι) 324· 390
Ἰαπωνία 289
Ἰαυέ 54· 56· 360
Ἰβήρων μονή 278
Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας 34· 36· 78· 114-117· 321· 366
Ἰγνάτιος εὐνουχισμένος μοναχός (βασιλόπαιδο) καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης 157· 158
Ἰγνάτιος (λατινικὸ ὄνομα στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα) 338
Ἰεζεκιήλ 46· 51· 77· 301
Ἰεμβλαά 181
Ἱερὲς ἀποδημίες 207
Ἱερεμίας ὁ προφήτης 220· 221· 223· 224· 345
Ἰεριχώ 53
Ἱεροκαισάρεια 208· 372· 384
Ἱερουσαλήμ 82· 90· 91· 104· 129· 206· 364· 397· Ἱεροσόλυμα 82· 88· 90· 91· 93· 106· 109· 124· 145· 207· 208· 210· 226· 247· 275· 327· 382-386
Ἱεροσολύμων πατριαρχεῖο 275
Ἱεροσολυμίτικα 283
Ἱερώνυμος 131· 145· 159· 244· 312
Ἰησοῦς τοῦ Ναυή 53· 361
Ἰησοῦς ὁ ἐπὶ Ζοροβάβελ ἀρχιερεὺς τῆς ἀπὸ Περσίας ἀναβάσεως 60· 61
Ἰησοῦς Χριστός 83· 85· 87· 88· 91-92· 95· 97-100· 102· 113· 117· 137· 144· 145· 147· 243· 334· 336· 360· 377· 387· βλ. καὶ Κύριος.

Ἱλάριος Πικταβίου 62· 230
Ἰλιάς 125· 200· 283· 308· 337
Ἰλλυριοί 274
Ἰνδία 32· 165· 166· 169
Ἰνδικὸς Ὠκεανός 9
Ἰνδοκινέζοι 291
Ἰνδονησία 9
Ἰοβιανός 392
Ἰόνιο 187· 241· 381
Ἰόνιοι Νῆσοι 342
Ἰορδάνης ποταμός 27· 385
Ἰορδανία 207
Ἰορδανικὴ μωαμεθανικὴ κυβέρνησι 386
Ἴος 217
Ἰούδας γιὸς τοῦ Ἰακώβ (Γένεσις - Π. Διαθήκη) 349· 350
Ἰούδας - νότιο κράτος - Ἰουδαία 72· 84· 85· 170
Ἰούδας ἀπόστολος καὶ συντάκτης βιβλίου - Ἐπιστολῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης 5· 13· 50· 53· 54· 57· 63· 75 (τὸ βιβλίο) 94-97· 100· 101· 104· 190· 226
Ἰουδαῖος 33· 35· 43· 64-67· 116· 126· 205· 206· 365· Ἰουδαῖοι 24· 52· 64· 66· 81· 92· 96· 98· 106· 110· 242· 266· 307· 325· 359· 363· 387
Ἰουδαῖοι μάγοι - ἐξορκισταί 71
Ἰουδαία (γυναίκα) 102
Ἰουδαία (χώρα - πόλις) 87· 92· 296· 299
Ἰουλιανὸς Παραβάτης 11· 322
Ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο 225-232
Ἰούλιος Καῖσαρ 225· 236· 274
Ἰουστινιανός 36· 80 (Iustinianus)· 202· 242-244· 288
Ἰουστινιανὸς Β′ (ὁ ῥινότμητος) 229
Ἰουστῖνος 34· 126· 179· 201· 202· 398
Ἰοῦστος ὁ Κορίνθιος 182
Ἱππόλυτος 80
Ἰρακινός 162
Ἰρλανδοί 267
Ἰσαάκ 98· 350· 331
Ἶσις 221
Ἰσκαριώτης 247
ἰσλάμ 23· 43· 205
Ἰσραήλ 24· 52· 53· 59· 72· 78· 83· 84· 86· 88-90· 103· 121· 128· 132· 134· 135· 170· 254· 266· 278· 349· 351· 359· 364· 365· 371· 394· κράτος τοῦ Ἰσραήλ 386
Ἰσραηλῖτες 24· 59· 61· 100· 103· 254· 264· 359· 360
Ἰταλία 273· 277· 289
Ἰταλοί 129· 227· 232· 339· 382
Ἰωακίμ (ὁ δῆθεν πατέρας τῆς δῆθεν Θεοτόκου) 123
Ἰωάννης βαπτιστής 51· 58· 83· 103· 212 (ὁ Πρόδρομος)· 262· 277· 279
Ἰωάννης εὐαγγελιστής 24· 25· 32″· 46· 47· 62· 81-83· 96· 97· 99· 101· 105· 106· 109· 164· 172· 181· 210· 215· 226· 247· 256· 261· 309· 357· 358· 360· 368-370
Ἰωάννης Χρυσόστομος 20· 47-49· 63· 70· 76· 77· 79· 83· 99· 105· 112· 116· 117· 122· 123· 159· 175-179· 182· 187· 190· 194· 195· 211· 216· 222· 225· 226· 233· 244· 263· 265· 275· 276· 293· 302· 306· 309· 310· 361· 366· 386· 387
Ἰωάννης ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων (Δ′ ἢ Ε′ αἰῶνος) 145
Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων πατριάρχης Ἀλεξανδρείας 230
Ἰωάννης Δ′ Κωνσταντινουπόλες (Γ′ αἰ.) 122
Ἰωάννης Εὐκρατᾶς 223
Ἰωάννης Σκυθοπόλεως 37· 38
Ἰωάννης Μανσούρ ὁ Δαμασκη-

νός 38· 40· 62· 63· 68· 79· 80· 122· 131· 150· 156· 161· 162· 311
Ἰωάννης Τσιμισκῆς 278
Ἰωάννης Τζέτζης 263
Ἰωάννης Ζωναρᾶς 158
Ἰωάννης ἢ Ἰωαννίκιος (ΙΓ′ αἰ.) 212
Ἰωάννης (δεῖγμα ὀνόματος) 82
Ἰώβ 60
Ἰωνάθαν (υἱὸς Σαοὺλ φίλος τοῦ Δαυΐδ) 332
Ἰωσῆς (*ἀδελφὸς* = ἐξάδελφος τοῦ Χριστοῦ) 94-96· 100· 101· 182
Ἰώσηπος 65· 80· 81· 101· 206
Ἰωσὴφ (υἱὸς Ἰακὼβ ὁ πάγκαλος) 276· 331
Ἰωσὴφ ὁ ἄντρας τῆς Μαρίας 83· 85-91· 94-96· 99· 101-103· 209
Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας 370
Ἰωσὴφ Βαρσαβᾶς ὁ Ἰοῦστος 182
Καβάλα 187
Καζανάκης 80
Κάιρο 104· 226
Καῖσαρ Αὔγουστος 274
Καισάρια 20-22· 37· 38· 62· 159· 174· 264
Καλαμάτα 211· 303
Κάλαντα 126· 202
καλβινισταί 227
Καλβῖνος 24
καλικάντζαροι 203· 223
Καλλίμαχος 217
καλλυντήρια 217-219
Καλυψώ 185
καμπάνες 394
Καμπανία (Campania) 394
Κανά 91· 104· 279
Κανελλίτσα 185
Καντιώτης Αὐγουστῖνος 186· 390
Καπερναούμ 92· 95· 104
Καπιτώλιο 137
Καραχμάκης (δεῖγμα ὀνόματος) 291
Καρλομάγνος 157· 158· 162
καρναβάλια 202-203
Καρούλια (τοῦ Ἄθω) 192
Καρποκράτης 144· 146 (Carpocratio)
Καρποκρατιανοί (Carpocratiani) 146· 147
Καρχηδών 243
Κασσιανή 392· 393· Κασσιανῆς τροπάριο 392
κατάλυσις 342
Κατερίνα μοναχή (ἡ γυναίκα τοῦ Λουθήρου) 74
Κατουνάκια (τοῦ Ἄθω) 192
Κεγχρεαί 279
Κέκρωψ 220
Κεμάλ 179
Κερασιά (τοῦ Ἄθω) 292
Κεφαλληνία 378· 381· 382
κεχαριτωμένη Μαρία 122
Κηφᾶς 97· 369
Κίνα 166
Κινέζοι 70· 291· 324
Κίραν Ντόχερτυ 267
Κλαυδία (Β′ Τι 11,4) 182
Κλαύδιος αὐτοκράτωρ καὶ μήνας 236
Κλεοπάτρα 72· 183
Κλήμης Ἀλεξανδρεύς 11· 66· 75· 80· 170
Κλωπᾶς 82· 97· 101
Κοίμησις Θεοτόκου 123· 124
Κόκα Κόλα 203
Κολιτσάρας 80
Κολοκοτρώνης 127· 390
Κολόμβος 126
Κολοσσαί 272· 301· 302
Κολοσσαῖο 377
κομμουνισμός 291

Κομοτηνή 18
κομποσχοίνι 187· 225-232
Κομύρια 217
Κόντογλου Φ. 72· 180· 183
Κοραῆς Ἀδαμάντιος 208· 385
Κοράνιο 43· 295· 391
Β. Κορέα 353
Κόρη 124
Κορίνθιοι 347
Κόρινθος 114
Κορνήλιος (Πξ 31,9) 267
Κοσμᾶς Αἰτωλὸς 389-391· βλ. καὶ Ἁγιοκοσμᾶς
Κοσμᾶς μελῳδός 311
Κουνίστρα Παναγία (στὸν Παπαδιαμάντη) 126-127
Κοῦρδοι 324· 325
Κρῆτες 231
Κρήτη 38· 187 (Βενετοκρατούμενη) 223· 231· 320· 384
Κρητικός 231
Κριμαία 399
Κρίσπος 182
Κρίτων 195
Κρόμβελ 390
Κρόνος 118· 197· 201
Κυβέλη 125· 218· 221
κυβερνήσεις 62
Κυκλάδες 217· 223· 321· 325· 342
Κυκλαδῖτες 229
Κυλλήνη 126
Κύπρος 145 (Cyprus)· 146
Κύριλλος ἅγιος (ἀόριστο ὄνομα κι ἐπωνυμία) 173
Κύριλλος Ἱεροσολύμων 11· 80
Κύριλλος Ἀλεξανδρείας 35· 36· 47· 76· 79· 80· 116· 122· 123· 175-179· 187 (δολοφόνος τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου)· 90· 216· 263· 265· 310
κυριλλικὸς θεσμός (ἡ ἁγιοποίησι) 177
Κ.Υ.Π. (πρωτοασηκρῆτις) 277
Κυριακή 29· 238
Κυριακὸν σῶμα 114
Κυρία (κατὰ τὸ Κύριος - Ἰαυὲ ἡ Παναγία Θεοτόκος)· Κυρία πάντων τῶν ποιημάτων· ἐννοεῖται ‘καὶ τῶν ἀγγέλων’, 122· Κυρία Κουκουζέλισσα 126
Κύριος (Ἰαυέ) (Dominus) 36· 80· 145
Κύριος ὁ θεός· βλ. Κύριος.
κυριότητες 61· 62
Κωνσταντῖνος (ὁ μέγας) 70· 174· 204· 206· 213· 215· 238· 264· 294· 392
Κωνσταντῖνος Ε′ 155· 156· 161
Κωνσταντῖνος F′ 157· 160
Κωνσταντῖνος (ὄνομα ὡς παράδειγμα γραμματικό) 338
Κωνσταντινούπολις 262
Κωνστάντιος αὐτοκράτωρ 205· 294· 295· 308
Λάβαν 350
λαβίς 339
Λάζαρος 82· 331· 359· 370· 393
Λαζάρου ἀδερφές 370
Λάζαρος πτωχὸς τῆς παραβολῆς 316
Λάζαρος· Σέρβος ἡγεμών (1371-1389) 211
Λάκης (δεῖγμα ὀνόματος) 185
Λακτάντιος 11
Λαοδηγήτρια 125· 126
Λαοδίκεια 43· 177· 285
Λαοτζίκος 129
Λατῖνοι 194· 202· 218· 312
Λαύρας μονή
Λαυρέντιος Βάλλα (L. Valla) 39
Λαυσαϊκὴ ἱστορία 293
Λαυσαϊκόν 123· 388
Λάφρια (τὰ) 217

Λαχώρη 165
Λειμονάριον 293
λειτουργοί 61
Λέξεις ῥητορικαί 217
Λεόντιος Βυζάντιος 37· 159
Λεόντιος Ἱεροσολυμίτης 122
Λερναῖες Ὕδρες 299· 301
Λεσβία 241
Λευΐ 100
Λευΐτης 100· 253
Λευκὸς Πύργος Θεσσαλονίκης 126
Λέων Α΄ αὐτοκράτωρ 41
Λέων Β΄ 41
Λέων Γ΄ 155· 156· 161
Λέων Δ΄ 156
Λέων Ε΄ 157
Λέων Ϝ΄ ὁ Σοφός 313· 346
Λέων Γ΄ πάπας Ῥώμης 74· 75
Λεωνίδας 290
Λήλιος (Lelius, Lilio) 227· 229· 231
Λῆνος (ὑποθετικὸ ὄνομα) 185
Λία 331· 350
Λῖνος 185
Λίνος (Β΄ Τι 11,4) 182· 185· 186
Λόγος 113-116· 142· 143· 149· 150· 177· 369
Λονδῖνο 167· 227
Λόρδος Βύρων 224
Λος Ἄντζελες 205
Λουδοβῖκος Β΄ (Λουδοΐχον τὸν ἐπιφανῆ Φράγγον) 157
Λουθηρανοί 227
Λούθηρος 23· 24· 74
Λουκᾶς ἀπόστολος 32· 38· 58· 81· 82· 98· 99· 104· 182· 261· 368-370
Λουκᾶς Χρυσοβέργης 223
Λουκᾶς ἅγιος τῆς Κριμαίας 399
Λουκιανός 199· 274· 318· 395
Λούκιος Κυρηναῖος 182
Λούκιος (συγγενὴς Παύλου) 182
Λουσία 218
λουτρίδες 218
Λυδία Θυατειρηνή (Πξ 50,5) 181· 182· 186· 187· 190· 191· 272
Λυκία 221
Λὺτ Χριστιάνα 130· 184· 185
Μᾶ 121
Μάγδαλα 393
Μαγδαλῆνος (ὑποθετικὸ ὄνομα) 185
μαθήτριες Κυρίου 370
Μάια 126
Μαῖα 126· 201
Μάιος 373
Μακεδόνες 276· 287· 290· 308
Μακεδονία 191
Μακεδονικοὶ μῆνες
Μάκης 185
Μακκαβαϊκὰ βιβλία 320
Μακκαβαῖοι 297· 299
Μακρυγιάννης 183
Μαλακμπέλ 165
Μαλαχίας 51
Μαλεβῆ 382
Μάλχος 181· 359
Μαμά 120· 121· 222· 224
Μαμά - Βασίλισσα τοῦ οὐρανοῦ 224
Μαναήν 181
Μανασσῆς 170
Μανδήλιον 340
Μάνη 26· 223
Μανουὴλ Α΄ Κομνηνός 223
Μαντόνα (Ma Donna = Δέσποινά μου) 125· 127
Μαξιμιανός 295
Μαξιμίλλες 283
Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής 37· 38· 40· 68· 80· 115
Μάο 316
Μαργαρῖται 342
Μάρθα 82

Μαρία μητέρα τοῦ Χριστοῦ 81-130· 97· 99· 100· 102· 113-115· 117· 118· 360· 382· βλ. καὶ μήτηρ Κυρίου.
Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ 82· 97· 101
Μαρία ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου 82· 393
Μαρία Μαγδαληνή 82· 97· 215· 368-370· 376· 393
Μαρία ἡ ἄλλη 82· 368· 369
Μαρία ἡ μητέρα τοῦ Μάρκου 82· 181
Μαρίες δύο μαζί 215
Μαρίες ἓξ μαζί 82
Μαρία ἡ Αἰγυπτία 173
Μαρία (σημερινή) 353
Μαρία (δεῖγμα ὀνόματος) 82· 83· 185· βλ. καὶ Μαριάμ.
Μαριὰμ ἀδερφὴ Μωϋσέως 82· 83· 98
Μαριὰμ μητέρα τοῦ Χριστοῦ 81-130· 99
Μαριὰμ ἡ Ῥωμαία (Ῥω 29,6) 82· 181
Μαριὰμ (δεῖγμα ὀνόματος) 82· βλ. καὶ Μαρία· μήτηρ.
Μαρῖνα 173· 216
Μαρινέλλα 261
Μάριος (στρατηγὸς Ῥωμαῖος) 274
Μαρκελλίνα (Marcellina) 136
Μάρκος ὁ εὐαγγελιστής 32· 81· 82· 181· 278· 368-370· 387
Μασούτης 372
Μασσαλία 384
Μασσαλιῶτις 127
Μαστροπός (ἡ) 121
Ματθαῖος ὁ εὐαγγελιστής (81· 82· 97· 99· 194· 261· 366· 368· 369
Μαυρομάτες (οὐρὶ τοῦ μωαμεθανικοῦ παραδείσου) 121
Ναβουχοδονόσορ 46· 52· 224· 277
Ναζαρέτ 83· 85· 87· 90· 91· 99· 102· 298· 301
Ναζιανζηνοί 246
Νάθαν 56
Ναθαναήλ 91· 99
Ναΐν 332
Νάξιος 230· Νάξιοι 231
Νάξος 230
Νάουσα 372
Ναυή 53
Ναύπλιο 223
Ναταλία (δεῖγμα ὀνόματος) 338
Νεεμίας 181· 277
Νεῖλος (ποταμός) 83· 98· 101
Νεῖλος (μοναχός) 131· 147· 154· 155
Νεκτάριος Ἱεροσολύμων 384
Νεκτάριος Κεφαλᾶς 173· 179· 187
Νέον Μαρτυρολόγιο (τοῦ Νικοδήμου Καλλιβούρτση, Ἁγιορείτου) 184
νεοπλατωνικοί 34
Νέος Θεολόγος 38· 170
Ν. Ὑόρκη 126
Νεόφυτος ἔγκλειστος 38
Νεπάλ 167
νεστοριανοί 23· 39
νεστοριανισμός 116
Νέστωρ (ὁμηρικός) 125· 337
Νέστωρ μάρτυς 296· 299· 302
Νηρεύς 181
Νίκαια 35· 36· 113
Νικήτας Στηθᾶτος 38· 68· 80
Νικήτη 307
Νικητήρια 217
Νικηφόρια 217
Νικηφόρος Κωνσταντινουπόλεως 38
Νικηφόρος Κάλλιστος 41
Νικηφόρος (ἱστορικός PG 147) 243
Νικηφόρος Γρηγορᾶς 38
Νικηφόρος Θεοτόκης 342

Νικηφόρος Φωκᾶς 278
Νικόδημος (ὁ φαρισαῖος) φίλος τοῦ Χριστοῦ (Ἰω 10,1-23) 370
Νικόδημος Καλλιβούρτσης ὁ Ἁγιορείτης 184· 189· 214· 229-231
νικολάια 221
νικολαΐται 221
νικολαϊτισμός 199
Νικόλαος (ὁ εἰδωλολατρικὸς θεὸς Ποσειδών) 173
«Νικόλαος» ἅγιος ἢ Ἅι Νικόλας ἢ Σάντα Κλάους 173· 180· 198
Νικόλαος (Πξ 15,6) 181
Νικόλαος Α΄ Ῥώμης 277
Νικόλαος Γ΄ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως 222
Νικόλαος Καβάσιλας 38
Νικόλαος Πλανᾶς 179· 187
Νικόλαος Ῥωμανώφ 180
Νικόλαος Βλάκας (ὑποθετικὸ πρόσωπο) 232
Νικομήδεια 174· 204· 213
Νιτρία 222
Νοῦλα 185
Νυμφᾶς 272
Ξανθικός (μακεδονικὸς μήνας) 225
Ξενοφῶν 79· 194· 199· 217· 290
Ὀβίδιος (Ovidius) 218
Ὁδηγήτρια 125
Ὀδύσσεια 125· 283· 339
Ὀδυσσεύς 125
Ὀθωμανοί 275
Οἱ Ἄγγελοι (= πόλις Λος Ἀντζελες) 205
«οἰκουμενικός» (τίτλος) 210
Οἰκουμένιος 80
Οἰκουτούτου ἁγίου (γελοιογραφικῶς, ὅπως τὸ «ἁγίου Γαργεννήτορος») 295
Ὀκταβιανὸς Καῖσαρ Αὔγουστος 274
Ὄλδα (προφῆτις) 367
Ὀλυμπιόδωρας 147
Ὁμηρικὰ Ἔπη 125
Ὅμηρος 77· 79· 98· 125· 126· 147· 200· 218· 263· 274· 279· 301· 335· 339· 390· 374· 376
Ὁνώριος Α΄ Ῥώμης 230
Ὀρθάνης 198
ὀρθόδοξη ἐκκλησία 322
Ὀρθοδοξία 28· 163· 174· 187
ὀρθόδοξοι 28· 39· 73· 74· 184· 205· 231
ὀρθόδοξο πλήρωμα 74
«Ὀρλωφικά» 389
Ὄσιρις 197· 201· 221
Οὐγγροβλαχία 342
οὐνία παπική 208
οὐνῖτες 231
Οὐρανός (ἀρχαῖος εἰδωλολατρικὸς ἑλληνικὸς θεός) 118
Οὐρανῶν Ὑψηλοτέρα καὶ Πλατυτέρα ἡ Παναγία 119
Οὐρί (θηλυκὲς καλονὲς τὶς ὁποῖες γαμοῦν οἱ μωαμεθανοὶ στὸν παράδεισό τους, καὶ μετὰ ἀπὸ κάθε γαμήσι εἶναι παρθένες καὶ οὐδέποτε ἔγκυες 121
Οὐρσῖνος 174
ὄφεις 62
Παΐσιος Ἐζνεπίδης 190· 192· 224· 248· 373· 375· 391· Παΐσιοι 382
παϊσιανοί 373
παϊσιόχωμα 44· 382
Πακιστανοί 230· 324· 325
παλαιοημερολογῖτες 187· 227· 228
Παλαιστίνη 207· 230· 312· 331· 360· 384
Παλαιστινοὶ μωαμεθανοί 230
Παλατινὴ Ἀνθολογία 199
Παλλάς 217

Παλλάδιος (Palladius) 145· 123· 146· 175· 293· 301· 388
Πάλμερ 241
Παλμυρινοὶ θεοί 165
Παμμήτειρα 119· 221
Παναγία 112· 118-123· 126· 127· 129· 170· 210-212· 222· 262· 344· 378-382· 390· 391· Παναγίες ὅλες 382· Παναγίτσα 126· Παναγούδα 126· Παναγία τῶν Ἀχαιῶν 125· Παναγία τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τοῦ Ὀδυσσέως 125· Παναγία τῶν τρῴων 125· Παναγία ἡ Ἥρη 126· ἑλληνικὴ Παναγία 125· ἰταλικὴ Παναγία 125· Παναγία - Μαντόνα 382· Παναγία τῆς Λούρδης 231· Παναγία τῆς Τήνου 303· 381· 382· Παναγία τῶν φιδιῶν τῆς Κεφαλληνίας 381· Παναγία τῆς Μηχανιώνας 381· Παναγία τοῦ Πολυδένδρου 303· Παναγία ἡ Τρῦπα 127· Παναγία τοῦ σπιτιοῦ 303· ἡ Παναγία τους (ἡ προσωπική τους) 121· 125· 127· 130· Παναγία διαχρονική 127· ἡ κάθε Παναγία 127· Φοβερὴ Παναγία 126· Παναγία ἡ Θεοτόκος 122-125· Παναγία τοῦ Ἄξιόν ἐστι 303· Παναγιὰ ἡ Γοργόνα 119· 127· Παναγία... ἡ τῶν Οὐρανῶν Ὑψηλοτέρα καὶ Πλατυτέρα 119· Παναγία ἄγρια 125· Παναγία ἄγρια Παρθένος 127· Παναγία ἡ ὀργιαστικὴ πόρνη 127· Παναγία ἡ Τριχεροῦσα 126· ἄλλη Παναγία 121· 125· Παναγία ἡ Σκέπη 120· 382· 390· Παναγία ἡ Ὑπέρμαχος Στρατηγός 127· Παναγία ἡ Χελιδονοῦ 126· βλ. καὶ Θεοτόκος· καὶ Περιβόλι τῆς Παναγίας.
«Πανάγιος Τάφος» 208· «Πανάγιε Τάφε, πρέσβευε ὑπέρ ἡμῶν» 206
Παναγιάτης 216
Παναγιώτης (ὁ μήνας Αὔγουστος) 217
Πανελλήνιο 380
Πάνεμος (μακεδονικὸς μήνας) 225
Παντάνασσα 119· 121
Παντελεήμων ἅγιος 296· 299· 302· Παντελεήμων ἅγιος (ναός) 273
Παπαδιαμάντης 127· 180· 183· 184
παπάρα 338
Παπαρρηγόπουλος Κωνσταντῖνος 162· 296· 302
πάπας Ῥώμης 24· 156-158· 161· 162· 187-190· 193· 198· 210· 227-230· 309· 320· 322· 323· 384· 392· 393· πάπες Ῥώμης 230· πρῶτος πάπας Ῥώμης 210· πάπας Ῥώμης Παῦλος Γ΄70
παπικοί 39· 79· 173· 187· 208· 223· 230· 313· 384· παπικοὶ Σικελοί 241
παπικά 202
παπικὴ Δύσι 384
παπικοὶ ἀρσενοκοῖτες 74
παπικὰ ἀγγελούδια 74
παποστάσιο 75
παράδοσις ἱερά 159
παρασκευή 224· παρασκευές 266
Πάρις 125
πάσχα 330
Πασχάλιον Χρονικόν 225· 233
Πασχαλῖνος (ὄνομα ὑποθετικό) 185
Πατήρ (θεός) 213

Πάτρα 325
πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας 275
πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας 275
πατριαρχεῖο Ἰεροσολύμων 208· 275
πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως 66· 180
πατριαρχεῖο Μόσχας 180
πατριάρχης Ἰεροσολύμων 207
πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως 72· 275
Πάτροκλος 308· 326
Παῦλα 244· 312
Παυλόπουλος Νικόδημος 281· 284· 285
Παυσανίας 49· 77· 79· 207· 208· 372· 384
Παῦλος ἀπόστολος 11· 21· 23· 24· 27· 31· 32· 35· 38· 43· 48-50· 61· 66· 68· 70· 76· 77· 80-82· 100· 104· 105· 116· 128· 129· 131· 136· 147· 151· 153· 155· 160· 170· 173· 181· 182· 184· 186· 196· 197· 200· 204· 210· 215· 221· 223· 224· 226· 254-256· 261-264· 267· 268· 272· 277· 279· 282· 283· 294· 302-304· 306· 314· 333· 335· 337· 345· 347· 349· 351· 354· 357-360· 368· 369· 400· Παύλου Ἐπιστολές 11· 23
Πειραιεύς 219· 220
Πελαγία ἁγία 173· 216
Πελασγοί 218· 290
Πελοπίδας 125
Περσεφονείη 126
Πελοπονήσιοι 287
Πελοπόννησος 26
Πεντηκοστὴ ἁγία 295
Περιβόλι τῆς Παναγίας 120
Περικλῆς 194· 290
Περίτιος (μακεδονικὸς μήνας) 225
Πέρσαι 52· 53· 201· 205· 398
Περσεφόνη 318· Περσεφονεία θεά 323
Περσία 204· 216· 230· 392
Περσικὴ αἰχμαλωσία 351
Περσίς 181
Πέτρος (ἀπόστολος) 32· 50· 52· 60· 63· 97· 104· 151· 154· 188· 210· 226· 247· 280· 293· 332· 357· 366
Πέτρος (ἀδερφὸς τοῦ Βασιλείου Καισαρείας) 21
Πέτρος Κναφεὺς ἢ Γναφεύς (= Ψευδοδιονύσιος Ψευδαρεοπαγίτης) 40-43· 67· 68· 71· 72· 80· 312· 343
Πέτρος (παπικὸς πρωτοπρεσβύτερος πάνω ἀπὸ τὸν πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ταράσιο στὴν Ζ' οἰκ. σύνοδο) 151· 153· 158
Πέτρος (παπικὸς πρεσβύτερος πάνω ἀπὸ τὸν πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως στὴν Ζ' οἰκουμενικὴ σύνοδο) 154· 158
Πηγάσιος (φίλος Ἰουλιανοῦ παραβάτου) 12
Πηδάλιον 223· 230
Πήλιον 127· 372
Πηνελόπη (Ὀδυσσείας) 283
Πικτάβιον 62· 384
Πιλάτος (Pilatus) 136· 137· 144· βλ. καὶ Πόντιος Πιλᾶτος.
Πίνδαρος 290
«Πιστεύω» (τὸ) 118· 161
Πλανᾶς (παπα - Νικόλας) 180
Πλατυτέρα τῶν οὐρανῶν (Παναγία) 119
Πλάτων 32-34· 39· 43· 136· 137· 144· 145· 170· 193-195· 244· 287· 290· 291· 322
πλατωνισμός 43

Πλούταρχος 217· 218· 274· 318
Πλυντήρια 217-221
Πληντηριών (μήνας τῆς Νοτίου Ἑλλάδος) 217
Πλωτῖνος 32-34· 43
Πνεῦμα ἅγιον 84· 85
Πολιτεία 33
Πολύδενδρο (ὑποθετικὸ χωριό) 303
Πολυδεύκης 217
Πολυνησία 9
Πομπηΐα 168
Ποντικὸς (θεός· Σμίνθος) 61
Πόντιος Πιλᾶτος 144· βλ. καὶ Πιλᾶτος.
Πόπλιος 181
Πολύκαρπος Σμύρνης 307· 308· 321· 332· 366
Πολύκαρπος Ἰεροσολύμων 385
πορνεῖο (τὸ εἰδωλολατρικὸ ἱερό) 121
Πόρνη (ἡ εἰδωλολατρικὴ Παναγία) 121
Πορταΐτισσα Παναγία (= θυρωρὸς μονῆς μοναχῶν) 126
Πορφύριος 33· 34· 267· 391· Πορφύριοι 382
Ποσειδῶν 221
Ποτήριον 337· 342
Ποτλῆς 203
Πότνια θηρῶν 379
«Πράξεις» (ἀπόκρυφο) 305
Πραξιτέλης 35
Πρίαπος 198
Πρόβος («μάρτυς») 298· 300-302
Πρόδρομος 126· 170· 212· 262· 273· 295· 296· 299
Προκόπιος 296· 299· 302
Προστασία 119
Προτάσιος 299· 301
προτεστάντες 23· 73· 184· 227· 390 (Γερμανοί) 390· προτεστάντισσα 185
προτεσταντισμός 74· 75· 174
πρωτοασηκρῆτις 277
Προφητεῖες ἀπόκρυφες 305
προφῆτες 91· 141
Πυθαγόρας 136· 137· 144· 147
Ῥαβέννα 273
Ῥαγιᾶδες 291
Ῥάλλης 203
Ῥασένα 218
Ῥασπούτιν Γρηγόριος 155· 156· 180
Ῥαφαήλ 70-73· 80· 180· Ῥαφάλ 73· Ῥαφάν 73· Ῥεμφάν 73· Ῥαιφάν 73· Ῥεφάν 73
Ῥαχήλ 331· 350
Ῥέα ἢ Ῥείη 126
Ῥεβέκκα 98· 331· 367
ῥέκται τῶν βιβλικῶν σημείων 367-370
Ῥηγόπουλος 277
Ῥίς 241
Ῥόδη 52· 181
Ῥόδος 168
Ῥοτόντα 273
Ῥοῦλα (ὑποθετικὸ ὄνομα) 185
Ῥούμ 290
Ῥουμάνοι 290
Ῥούμελη 290
Ῥοῦφος (Μρ 69,6· Ῥω 29,16) 182
Ῥωμά 290
Ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία 201· 204· 274· 276
Ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία (= Βυζαντινή) 161
Ῥωμαϊκὸ δίκαιο 369
Ῥωμαϊκὸ κράτος 43· 156· 161· 225· 274· 289· 291· 346
Ῥωμαϊκὸ κράτος ἀνατολικό 41· 301
Ῥωμαϊκὸ κράτος δυτικό 41
Ῥωμαϊκὸ κράτος (= Βυζαντινό) 232

Ῥωμαῖοι 43· 179· 188· 194· 198· 202· 218· 225· 234· 238· 274· 276· 290
Ῥωμανία (= τὸ στὰ χρόνια μας ἀποκληθὲν ἀπὸ τὸν Γερμανὸ Ἱερώνυμο Βόλφ «Βυζάντιον») 290
Ῥωμανός ὁ μελῳδός 126· 202· 209· 242· 244· 311· 398
Ῥώμη 11· 24· 27· 41· 70· 73-75· 82· 124· 136· 137· 144· 151· 152· 154· 156-158· 161· 162· 174· 177· 179· 186-190· 193· 198· 201· 202· 210· 226-232· 243· 272· 273· 274· 277· 309· 320· 322· 323· 333· 339· 384· 392-394· 398
Ῥώμη Νέα (= Κωνσταντινούπολις) 152· 154
Ῥωμιοί (= Νεοέλληνες) 290
Ῥωμυλία 290
Ῥωσία 123· 156· 161 (σοβιετική)· 253· 274· 278
Ῥῶσοι 180· 324· ὀρθόδοξοι Ῥῶσοι 390
Σάββας 152· 154
Σάκης 185
Σαλαμίς 70
Σαλωμών 170· 247
Σαμαΐας 82
Σαμάρεια 247
Σαμαρείτης (Λκ 51,11) 399
Σαμαρείτης (Ἰουστῖνος) 179· 201· 398
Σαμοσατεύς 114
Σαμψών 277
Σάντα Κλάους 198
Σαντάμ Χουσεΐν 162
Σαούλ (Δδ 57,13-15) 332
Σαπφίρα 332
Σαπφώ 241
Σαρακηνοί 180
Σαρακοστή 230
Σαράντης (δεῖγμα ὀνόματος) 216
Σάρδεις 116
Σάρρα 331· 350
σατάν 62
σατανᾶς 61· 62· 120
Σατύριος 199
Σατυρίων 199
σάτυρος 198· Σάτυρος 198· 202
Σατῦρνος 202
Σάτυρος 199
Σάτυρος (Ἀλεξανδρινὸς γραμματικός) 199
Σάτυρος (ποιητὴς τῆς Παλατινῆς Ἀνθολογίας) 199
Σάτυρος μάρτυς 199
σβιγγλιανοί 227
Σεβηριανὸς Γαβάλων 37
Σεβῆρος Ἀντιοχείας 35· 40· 42
Σεκοῦνδος 181
Σελεύκεια 113· 115
Σελήνη 73
Σενέκας 188
Σεραπίων 115
σεραφίμ 57· 67· 76· 119· 395· 396
Σέρβος ἡγεμών Λάζαρος (1371-1389) 211
Σέρβος σιμωνιακὸς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (1474) 72
Σέργιος Μανσούρ 156
Σέργιος Α' πάπας Ῥώμης 229· 232
Σέρρες 212· 273
Σηκωμαρῖκος 199
Σημῖτες 238
Σηλώμ 349
Σημεῖα πιστευτέα 355-358
Σημεῖα τοῦ Κυρίου 362-367
Σιαμάκης Κωνσταντῖνος 77· 158
Σιβυλλικοὶ χρησμοί 391
Σικελικὸς θρῆνος 223
Σικελοί 240
Σικελοὶ παπικοί 241

Σικινῖνος μάρτυς 74· 273
Σίλας 261
Σιληνός 43· 198
Σίμων (*ἀδελφὸς* Χριστοῦ) 94-96· 100· 101· 181
Σίμων (ὁ Πέτρος) 369
Σίμων ὁ ζηλωτής 97
Σίμων ὁ Κυρηναῖος 181· 182
Σίμων ὁ βυρσεύς 181
Σίμων ὁ φαρισαῖος 393
Σινά (ὄρος) 207· 321· 382
Σκέπη (Θεοτόκος) 119
Σκιάθος 184
Σκιαθίτης 184
Σκιροφόρια 217· 220
Σκόπια 224
σκοπὸς τῶν σημείων 358-362
Σκύδρα 372
Σκυθόπολις 37· 38
Σλάβοι 324
Σόδομα 244· 252
Σολωμών 60· 98
Σόλων 290
Σουδάν 216
Σοῦλα (δεῖγμα ὀνόματος) 185
Σουλτάνα 185
Σούμμα 217· 279· 318
Σοφία (ὄνομα) 185
Σοφοκλῆς 77· 98· 290· 398· Σπάρτη 165
Σπαντιδάκης Γρηγ. 159
Σπαρτιάτες 125
Σπήλαιον 203
Σπυρίδων ἅγιος 216
Συμεών 88· 89
Στάλιν 179· 316· 390
Στάθης 352
Σταυριάτης (= Σεπτέμβριος) 217
«Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ»· ὁ ξύλινος σταυρὸς στὸν ὁποῖο καρφώθηκε 204· 205· 262· ζωγραφικὸ σκίτσο τοῦ σταυροῦ πάνω σὲ πινακίδι 149· 150· ἡ δύσκολη ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ 11· Σταυρὸς πόλι τῆς Χαλκιδικῆς 378
Σταῦρος· ὄνομα ἀντρός 216
σταυροφόροι 187· 230
Στέργιος· ὄνομα ἀντρός 216
Στεφανηφόρια· ἑορτὴ ἀρχαίων Ἑλλήνων 217
Στέφανος ὁ πρῶτος μάρτυς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ 332
Στράβων 21· 221
Στρατηγὸς ὑπέρμαχος ἡ Παναγία 119· 120· 122· 124· 125· 127· 129
Στρατιωτικὰ Ἀπομνημονεύματά μου 352
Στύξ 126
συγκρητισμός 199· 202
συγχωροχάρτια 74
Σύζυγος (ὄνομα ἀντρός) 181
Σύλληψις τοῦ Χριστοῦ στὴν κοιλιὰ τῆς μητέρας του 124
Σύλληψις τῆς Θεοτόκου στὴν κοιλιὰ τῆς μητέρας της 124''
Σύμβολο τῆς πίστεως (= τὸ «Πιστεύω») 42· 118
Συμεών (Λκ 9,4-13) 88· 89
Συμεὼν Νίγερ 182
Συμεὼν Λογοθέτης 38· 184· 189
Συμεὼν Παφλαγών (ἢ ὁ Νέος Θεολόγος) 38· 170· 196
Συμεὼν (πρεσβύτης) 103· 246
Συμεὼν Στυλίτης 122
Σύμμαχος 46· 48· 60· 98
Συμπόσιον Πλάτωνος 33
Συναξαριστής 189
Σύναξις τῆς Θεοτόκου 123
Συνέσιος 301
Συνοδικὸν τῆς ἐκκλησίας (= Συλλογὴ κανόνων) 230

Σύνοδοι τῆς ἐκκλησίας
Α′ οἰκουμενική 34-36· 113· 226· 233
Β′ οἰκουμενική 34· 40
Γ′ οἰκουμενική 122· 288
Δ′ οἰκουμενική 42· 43· 123· 285
Ε′ οἰκουμενική 34· 222
F′ οἰκουμενική 230
Πενθέκτη 38· 155· 219· 229· 273· 280· 302
Ζ′ οἰκουμενική 38· 131· 150· 154· 157· 158· 161-163· 170
Ἀγκύρας τοπική 280
Ἀριμίνου τοπική 113· 115
Σελευκείας τοπική 113· 115
Δρυός 175· 176
Ἐλβίρας 131· 138· 159
Λαοδικείας 285
Τριδέντου (παπική) 70
Συντύχη 182
Συρία 31· 230
Συρίη θεός (ἡ) 395
Σύριοι 231
Σῦρος (ὁ) 40· 156
Σχολὴ Ἀξιωματικῶν τοῦ Ἱππικοῦ (στὸ Γουδί) 395
Σχόλια 318
Σῳζομενός 175
Σωκράτης (Ε′ π.Χ. αἰ.) 33· 43· 74· 122· 125· 170· 194′′· 195· 244· 287· 222
Σώπατρος 182
Σωσιγένης 225· 233
Σωτήρια (τὰ) 217
Σωτηρόπουλος Νικόλαος 390
Ταβιθά 332
Τάκης (ὑποθετικὸ ὄνομα) 185
Ταλιμπάν 211
ταλμπότ (= φορητὰ ἱερά) 221
Ταράσιος Κωνσταντινουπόλεως 152· 154· 158
Ταρὲκ Ἀζίζ 162
Ταρσίζιος Μπερτόνε 243
Τάρταρος 322
Ταταγκάτα Ἀμιτάμπα 167
Τατιανός 80
«Τάφος τῆς Ἑλένης» 206
Τειρεσίας 356
Τελφούσιοι 217
Τέμπλον 169
Τερτυλλιανός 11· 196· 243· 244· 246 (Τερτυλλιανοί)
Τεσσαρακοστές 266· Τεσσαρακοστὴ Μικρή 262· Τεσσαρακοστὴ Μεγάλη 262· 266
Τετάρτη (ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος) 224· Τετάρτες 266
Τέτζελος 74
Τζάρτζανος Ἀχ. 246
Τῆνος 303· 381· 382
Τιβεριάς 293
Τιβέριος 236
Τίβερις 75
Τίμαιος 182
Τίμιος Πρόδρομος Σερρῶν (μοναστήρι) 170· 212· 262· 273
«Τίμιε Σταυρέ, πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν!» 205
Τίμιος Σταυρός 204-205· 262
Τιμία Ζώνη 204· 211-213· 302
Τίμιο ξύλο 213-214
Τίμιο Ξύλο (πόλις· τὸ Χόλλυγουντ) 205
Τιμιωτέρα τῶν Χερουβίμ (ἡ Παναγία) 119
Τιμόθεος (μαθητὴς Παύλου) 23· 32· 200· 256
Τίτος (μαθητὴς Παύλου) 23· 32· 236
Τόγγο 289
Τορόντο 228
Τοῦλα (ὄνομα ὑποθετικό) 185

Τουρκαλβανοί 390
Τοῦρκοι 27· 179· 203· 214· 224· 259· 275· 277· 288· 291· 324· 325· 384
Τουρκία 230
Τουρκικὸ κράτος 275
Τούρκισσες 127
τουρκοκρατία 162· 275· 395
Τραϊανός 236· 342
Τρεμπέλας Π. 40· 69· 70· 8
Τριὰς ὁμοούσιος 35· 36· 117· 122
Τριβωνιανός 242· 244· 288
Τρίδεντον 70
Τριπτόλεμος 15
Τροία 168· 272
Τρῳάς 263· 335
Τρῶες 125· 326
Τροῦλλος (ἡ ἐν Τρούλλῳ σύνοδος ἤτοι ἡ Πενθέκτη) 229
τροχοί· τροχοὶ ἐν τροχοῖς 51· 77
Τρυπάνης (Trypanis) 242
Τρύφαινα Κυζικηνή 182
Τρύφαινα Ῥωμαία 182
Τρύφαινα (παράδειγμα ὀνόματος) 199
Τρυφῶσα 182
Τρύφων 216
Τσάμης Δημήτριος 312
Τσιβίκης Ἠλίας 246
Τύραννος (ὄνομα ἀνδρός) 272
Τυρρηνοί 218
Τωβίας 73
Τωβίτ 70· 73· 80· 101
Ὑάκινθος 197· 201· 218· 241
Ὕδρα 296
Ὕπαιπα 208· 372· 384
Ὑπάτιος Ἐφέσου 35-37· 39· 40· 68
Ὑπατία 177
Ὑπερβερεταῖος (ὁ μεγαλείτερος μακεδονικὸς μήνας) 225
ὑψηλοτέρα τῶν Οὐρανῶν Θεοτόκος 119
Φαῖδρος 194
Φαίδων 33· 170· 194· 195
Φακῆ (ὄνομα γυναικεῖο) 216
Φανουήλ 103· 367
Φανούριος «ἅγιος» 216
Φαράν 36
φαρισαῖοι 387
Φαρμοῦθι (αἰγυπτιακὸς μήνας) 226
Φαρνάκης 246
Φαῦστα 294
Φειδίας 35
Φιλήμων 272
Φιλιππινέζοι 324
Φίλιππος βασιλεὺς Μακεδόνων 308
Φίλιππος (ὁ ἐκ τῶν δώδεκα μαθητῶν τοῦ Κυρίου) 91· 97· 99
Φίλιππος (ὁ ἐκ τῶν 7 διακόνων τῶν ἀποστόλων) 367
Φίλιπποι (πόλις τῆς Μακεδονίας) 104· 187· 191· 261· 272· 279
Φιλισταῖοι 61
Φιλόθεος Ζερβάκος 273
Φιλοκαλία 293
φιλοσοφία 43· 125
Φίλων Ἀλεξανδρεὺς Ἰουδαῖος 32-35· 43· 64· 65· 67· 81· 116
Φλαβιανός 177· 178
Φλάβιος Βαλέριος Κωνσταντῖνος· ὁ Μ. Κωνσταντῖνος 392
Φλογίνη ῥομφαία 302
Φλώρινα 186
Φοίβη 199· 279
Φουκαράογλου 290· 291
Φοῦλα 185
Φραγκία 157
Φράγκος 157· 158· 162· Φράγκοι 161· 180· 187· 223· 230· 284
φραγκοκρατία 126· 162· 322· 324
Φρύνη 221
Φρύνιχος 101

Φῶτα (τὰ) 13· 29· 203
Φώτιος 36-39· 70· 158· 162· 217-219· 226· 277· 293· 384· 398
Χαλκηδών 40· 41
Χαλκιδικὴ 347· 378
Χαλκωδωντιάδης 394
Χαναναία 365
Χανιά 303
Χαρμίδης 194
Χάρυ Πότερ 284· 285
χατζηλίκια 207
Χατζῆς 206
«Χατζῆδες» 207
χατζητουρισμός 207
χατζητουρίστες 207
χερουβίμ 119· 302
Χελανδαρίου μονή 343
Χελιδονοῦ Παναγία 126
χερουβίμ 52· 57· 67· 68· 77· 78
χιλιασταί 66· 399· χιλιάστριες κατίνες 293
Χίμαιρα (ὄνομα γυναικεῖο) 216
Χίος 223· 217· 321
Χιροχίτο 289
Χίτλερ 35· 287· 316
χιτλερικὴ ὀλυμπιακὴ φλόγα 383
Χλόη 182· 199
Χοβὰρ ποταμός 78
Χόλλυγουντ 205
Χουζᾶς 182
Χρῆστος (ὁ παπα - Χρῆστος ὁ Σκιαθίτης) 184· 185
Χρῆστος - Τάκης (δεῖγμα ὀνόματος) 185
Χριστιανοί 5· 9-15· 18· 19· 21· 22· 24-28· 39· 42· 44· 52· 54· 59· 81· 98· 100· 101· 104· 112· 113· 117· 118· 121· 137· 144· 156· 159· 162· 164· 172· 173-177· 179· 182· 185· 189· 190· 193· 199· 208· 209· 211· 215· 216· 225· 238· 241-244· 248· 251· 255· 263-267· 270-275· 277· 282-286· 293· 295· 307-310· 313· 318· 323· 324· 330-333· 338-342· 345-347· 349· 351· 353· 355-358· 366· 368· 372· 373· 377· 382· 392· 395· 397· 137 (Christiani)
Χριστιανοὶ ἀρχαῖοι 276
Χρισιτανοὶ μεταβιβλικοί 369
«Χριστιανοί» 162· 163· 202-207· 213
Χρισιτανός 16· 17· 104· 127· 128· 161· 173· 178· 192· 195· 214· 227· 245· 246· 265· 269· 281· 343· 379· 398
Χριστιανή 82· 281· 352
Χριστιανές 21· 104· 282· 351
«Χριστιανές» 283
ψευδοχριστιανοὶ διαβολεμένοι 353
Χριστιανὸς ὀρθόδοξος 163
Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι 325· 385
Χριστιανικὴ ἐκκλησία 24· 104· 200· 262· 279· 384
Χριστιανικὴ πίστις 5· 9· 10· 24· 26· 27· 42· 43· 69· 162· 163· 190· 195· 204-206· 208· 213· 227· 238· 250· 269· 288· 293· 308· 310· 319· 324· 328· 333· 368· 371· 382· 386· 389· 394
Χριστιανικὴ ζωή 180
Χριστιανικὴ ἠθική 347
Χριστιανικὰ κείμενα 23
Χριστιανικὰ ὀρθόδοξα 325
Χριστιανικὸς κόσμος 210· 288
Χριστιανισμός 26· 29· 30· 31· 170· 173· 174· 200· 206· 264· 312· 318· 348· 355· 358· 368· 370· 384· 398· 208
«Χριστιανισμός» 208
Χριστιανοσύνη (ἡ ἰδιότης, ἡ ἀρετή) 10
Χριστιανωσύνη (ὁ λαός) 126· 155· 156· 199· 215· 224· 267· 277· 310· 392

Χριστός· βλ. Κύριος.
Χριστοῦ γέννα = Χριστούγεννα 202· 203
Χριστούγεννα 123· 203· 216· 223· 237· 262· 271
Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία 191
Χριστόφορος Μυτιλήνης 295· 299· 301· 302
Χρόνος (εἰδωλολατρικὸς θεός· ἐπιβίωσι) 197· 198· 203
χρύσινος (νόμισμα ὑψηλῆς ἀξίας· περίπου λίρα) 301
Χρυσοβαλάντης 378· Χρυσοβαλάντοι 372
Χρυσοβαλάντου (ἡ) 372· Χρυσοβαλάντοι (αἱ) 372
Χρυσόστομος· βλ. Ἰωάννης Χρυσόστομος.
Χῶναι (αἱ Χῶναι = Κολοσσαί) 298· 301· 302
Ψαλμός 139
Ψευδαθανάσιος 12· 80
Ψευδαρεοπαγίτης 313
Ψευδαρεοπαγιτικὰ κείμενα 31
Ψευδαρεοπαγιτικὰ συγγράμματα 36· 37· 39
Ψευδισιδώριες Διατάξεις 31
Ψευδοδιονύσιος 33· 35· 37-40· 43· 44· 62· 65· 68· 80· 312· 313
Ψευδοϊγνάτιος 266
Ψευδοπλούταρχος 199
Ὤν 54
Ὧραι 189
Ὡραιόκαστρο 246· 272
Ὠριγένης 34· 43· 66· 75· 112· 118· 122· 45 (Origenis)· 146· 170· 179· 222· 322· 398
ὠριγενιστής 177
ὡρολόγιον 184· 185· 189

4. Ὀνόματα λατινικὰ - εὐρωπαϊκά

Afra 243
Augustinus 146
Bekkeri 218
Bergk 98
Boissonade 295· 302
Byzantion 254
Capitolium 137
Crusius
Dies infandi· dies nefandi· dies nefasti 219
Durrbach 221
Filioque 277
Gregorius I Romae 12
Hieronymus 199· 312
Hilarius Pictaviensis 79
Hollywood 205
Horatius 276
Itala 243
Lelius 227· 232· 233· 235· 237· καὶ Lilio 232
Maas 242
Ma Donna (= Δέσποινά μου) 125
Mansi 36· 80· 150
Ovidius 218
Purgamina 218
purgatorius ignis 322
purgatorium 322
Saturnalia 202· 203· 219
Saturnus 202· 203
Tertullianus 80
Tezel 331
Valentinus 198· 199
Ventris M. 241
Vesta (θεά) 218
Vulgata 243
Wild W. 184

Κωνσταντίνου Σιαμάκη

Διαθήκη γιὰ τὸν ἐνταφιασμὸ καὶ τὴν ταφή μου

Πιστεύω μ' ὅλη μου τὴ διάνοια κι ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου στὴ μεταθανάτια ζωή, τὴν ὁποία ἔχουν ὡς φυσικὴ δοξασία τους ὅλοι οἱ φυσικοὶ ἄνθρωποι, καὶ στὴν κοινὴ ἀνάσταση καὶ μέλλουσα κρίση, στὴν ὁποία πιστεύουν μόνο οἱ Χριστιανοὶ ποὺ ἔχουν πνεῦμα ἅγιο καὶ τὴ σχετικὴ ἐπαγγελία τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ πηγὴ καὶ ὁ κύριος τῆς ζωῆς, τῆς φυσικῆς καὶ τῆς αἰωνίου. ἡ πίστι μου αὐτὴ εἶναι τόσο δυνατή, ποὺ νομίζω ὅτι εἶμαι μόνο αὐτὴ ἡ πίστι, ὅτι δηλαδὴ ὡς ἄνθρωπος εἶμαι μόνο ἕνα ἁπλὸ φιτίλι, ἐνῶ ἡ φλόγα ὅλη τῆς ὑπάρξεώς μου εἶναι αὐτὴ ἡ πίστι· καὶ νιώθω σὰν τὸ ὁρατὸ στοιχεῖο τῆς ὑπάρξεώς μου νὰ εἶναι μόνο μιὰ χρῶσι αὐτῆς τῆς πίστεως, γιὰ νὰ τὴν κάνη ὁρατὴ καὶ ψηλαφητή.

Πιστεύω ὅτι ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἔχει τὴ δύναμι καὶ τὴν εὐχέρεια ν' ἀναστήσῃ κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία του τὰ σώματά μας, ἀκόμη κι ἂν αὐτὰ ἔχουν γίνει στάχτη στὴ φωτιά, στάχτη ποὺ ὁ ἄνεμος τὴ σκόρπισε καὶ τὴν ἀφάνισε, ἢ κι ἂν ἔχουν φαγωθῆ ἀπὸ θηρία καὶ κήτη, κι ἔχουν χωνευτῆ κι ἀφανιστῆ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἢ μ' ὁποιονδήποτε ἄλλο φυσικὸ τρόπο.

Πιστεύω ὅτι, γιὰ νὰ ἔχουμε καλὴ ἀπολογία μπροστὰ στὸ βῆμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ μέλλει νὰ κρίνη ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς ἀγγέλους, πρέπει νὰ ἔχουμε ὅσο γίνεται πιὸ κα-

θαρὸ τὸ πνεῦμα μας, καὶ ὅτι ἡ καθαριότητα τοῦ πνεύματός μας δὲν νοεῖται χωρὶς τὴν καθαρότητα τοῦ σώματός μας, ὅπως αὐτὴ προσδιορίζεται στὴν Καινὴ Διαθήκη.

Μοῦ ἀρέσει πολὺ ἡ ἐπίγεια ζωὴ καὶ θέλω νὰ ζήσω μέχρι πολὺ βαθιὰ γεράματα, πάνω ἀπὸ ἑκατὸ ἐτῶν, ἀλλὰ νὰ ἔχω γερὰ τὰ μυαλά μου καὶ τὰ πόδια μου, ὥστε νὰ μὴν ἐνοχλῶ καὶ νὰ μὴν ἀπασχολῶ κανένα γιὰ τὶς προσωπικές μου ἀνάγκες. περιμένω ὅμως τὸ θάνατό μου κάθε στιγμὴ μὲ πρόθυμη ὑποταγὴ στὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ Κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου ὅλων μας.

Κινούμενος ἀπὸ τὴν τάση καὶ τέτοια πίστη μου ἐπιθυμῶ ἡ περιστολὴ τοῦ νεκροῦ σώματός μου νὰ γίνῃ μετὰ τὸ θάνατό μου, ἂν εἶναι δυνατόν, χωρὶς καμμία δαπάνη ἢ τιμὴ ἢ ἀπασχόληση τῶν ἐπιζώντων. γιὰ μένα ὁ προτιμότερος ἐνταφιασμὸς καὶ ἡ προτιμότερη ταφὴ εἶναι, μετὰ τὴ διαπίστωση τοῦ θανάτου μου, νὰ ῥιχτῇ τὸ νεκρό σῶμα μου στὴ θάλασσα καὶ νὰ φαγωθῇ ἀπὸ τὰ ζῶα της, ὥστε νὰ μὴ μείνῃ τίποτε, ἢ ν' ἀποτεφρωθῇ τὸ σῶμα μου, καὶ κάποιος νὰ σκορπίσῃ στὸν ἀέρα τὴ στάχτη του σὲ μέρος ποὺ νὰ μὴ θυμᾶται μήτε ὁ ἴδιος. ἡ μόνη τιμὴ ἢ μεγάλη περιστολὴ τοῦ σώματός μου, ποὺ θέλω, εἶναι ἡ ἀποφυγὴ τοῦ διασυρμοῦ του, νὰ μὴν κυκλοφορήσῃ λ.χ. τὸ κεφάλι μου στὸ δρόμο ἀπὸ ζῶα ποὺ τὸ τρῶνε, ὥστε οἱ περαστικοὶ νὰ λένε «Νὰ αὐτὸ εἶναι τὸ κεφάλι τοῦ τάδε, ποὺ τὸ σέρ-

νουν 'εδῶ κι 'εκεῖ οἱ σκύλοι, νὰ μὴν εἶναι 'εκτεθειμένα στὸ δρόμο γυμνὰ τὰ μέλη μου στὴ δεξιὰ τῶν 'ανδρώπων. Πέρα 'απ' αὐτὴ τὴν περιστολὴ δὲν 'επιθυμῶ καμμία 'αλλη.

Μ' αὐτὸ τὸ φρόνημα γράφω 'εδῶ τὴν περὶ 'ενταφιασμοῦ καὶ ταφῆς μου σχετικὴ διαθήκη μου, γιὰ νὰ τὴν 'επιδώσω 'εν ζωῇ 'ακόμη στοὺς οἰκείους μου. Καὶ 'έχοντας ὑπ' ὄψι μου ὅτι στὴν πραγματικότητα καὶ ὁ πιὸ ἁπλὸς 'ενταφιασμὸς μπορεῖ νὰ εἶναι δαπανηρός, δυσχερής, ἢ κρατικῶς 'απαγορευμένος, ὑποδεικνύω πολλοὺς τρόπους, ὥστε κάποιος 'απ' αὐτοὺς νὰ γίνῃ 'εφικτός.

Ἐκεῖνο ποὺ κυρίως θέλω εἶναι νὰ μὴ γίνῃ καμμία κηδεία μου καὶ κυρίως ἡ λεγόμενη «θρησκευτικὴ» μὲ τελετὲς καὶ παπάδες, διότι ἡ μὲν Παλαιὰ Διαθήκη 'απαγορεύει αὐστηρῶς τὴ συμμετοχὴ 'ἐν πυρουσίᾳ ἱερέων σὲ κηδεῖες, ἡ δὲ Καινὴ Διαθήκη, 'εκτὸς τοῦ ὅτι 'αφήνει τὸ σχετικὸ καθεστὼς ὅπως 'έχει, 'εμφανίζει κάποιον τρόπο ταφῆς, ποὺ τὸν κάνουν μόνο κάποιοι νεκροὶ οἱ ὁποῖοι μποροῦν νὰ μεταφέρωνται καὶ νὰ σκάψουν, χωρὶς τελετουργικὴ 'ακολουθία καὶ παπάδες· ὅπως καὶ τὴν ταφὴ τοῦ Κυρίου τὴν 'έκαναν δυὸ 'ανθρωποι, ποὺ δὲν ἦταν παπάδες, 'αλλ' ἁπλοῖ λαϊκοί.

1. Καὶ πρῶτα 'απ' ὅλα προτιμῶ, μετὰ τὴν ἰατρικὴ διαπίστωση τοῦ θανάτου μου, νὰ δοῦν τὸ νεκρό σῶμα μου μόνο δύο 'άντρες μαθηταί μου· κι αὐτοί, φόβος τὸ δοῦν νεκρό, νὰ τὸ τυλίξουν 'αμέσως σὲ φύλλο σ' ἕνα σιντόνι καὶ νὰ τὸ ῥάψουν. Καὶ κανεὶς 'άλλος νὰ μὴν 'ἐρθῃ 'εκεῖ ποὺ

εἶναι τὸ νεκρόμου σῶμα, μήτε νὰ τὸ δῇ. ὅσοι δέλουν νὰ κλάψουν γιὰ τὴν κοίμησί μου, ἄντρες γυναῖκες καὶ παιδιά, νὰ μαζευτοῦν κάπου ἀλλοῦ γιὰ μία ὥρα, κι ἐκεῖ νὰ κλάψουν καὶ νὰ θυμηθοῦν ὅλα συνήθως θυμοῦνται οἱ ἄνθρωποι γιὰ τὸν νεκρό τους· κι ἔπειτα νὰ πᾶν στὰ σπίτια τους. οἱ δὲ δύο ἄντρες νὰ φροντίσουν γιὰ τὴν ἀποτέφρωσι τοῦ σώματος, κι ἔπειτα ὁ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ν' ἀνεβῇ μὲ τὸ δοχεῖο τῆς τέφρας σ' ἕνα τραῖνο ἕνα βράδυ, νὰ κοιμηθῇ στὴ θέσι του κάμποση ὥρα, κι ὅταν εἶναι νύχτα καὶ δὲν βλέπῃ οὔτε βλέπῃ ποῦ βρίσκεται τὸ τραῖνο, ν' ἀνοίξῃ τὸ παράθυρο, νὰ σκορπίσῃ τὴν τέφρα ἔξω ἀπ' αὐτὸ στὸν ἀέρα, νὰ πετάξῃ καὶ τὸ δοχεῖο, νὰ κοιμηθῇ πάλι κάμποση ὥρα, κι ἔπειτα, ἀπὸ τὴν ἑπόμενη στάσι τοῦ τραίνου, νὰ γυρίσῃ πίσω στὸ σπίτι του. καὶ ποτὲ νὰ μὴ γίνῃ γιὰ μένα κανμία τελετὴ ἢ συγκέντρωσι ἢ κάτι τὸ τελεστικὸ σὰν τὰ λεγόμενα μνημόσυνα, στὰ ὁποῖα δὲν πιστεύω, διότι ἡ Βίβλος δὲν τὰ προβλέπει, καὶ αὐτὰ εἶναι ἀντιβιβλικὰ καὶ ἀντιχριστιανικὰ πράγματα. τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ γίνῃ κι ἀπὸ ἡμᾶς μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. καὶ νὰ δημοσιεύσουν οἱ δύο ἄντρες ὅτι αὐτὰ κι αὐτὰ ἔκανα. καὶ νὰ μὴν ἀσχοληθοῦν πλέον μὲ τὰ λείψανά μου μήτε αὐτοὶ μήτε ἄλλοι.

2. Ἄλλος τρόπος ἐνταφιασμοῦ, ποὺ τὸν προτιμῶ ἀπὸ δεύτερο, εἶναι, ὅπως τὸ σῶμα μου θὰ εἶναι τυλιγμένο καὶ βαμμένο στὸ σιντόνι, νὰ τὸ λιώ-

σουν τελείως μέσα σὲ δραστικὰ ὑγρά, μέχρι νὰ μὴ μείνῃ τίποτε ἀπολύτως, καὶ τὰ ὑγρὰ νὰ τ' ἀποχετεύσουν ὁπουδήποτε καὶ νὰ τὰ ἐξαφανίσουν.

3. Ἄλλος τρόπος ἐνταφιασμοῦ, ποὺ τὸν προτιμῶ ὡς τρίτον, εἶναι, ὅπως τὸ σῶμα μου δὲ εἶναι τυλιγμένο καὶ βαμμένο στὸ διντόνι, νὰ τὸ παίρνουν οἱ δύο ἄντρες μ' ἕνα αὐτοκίνητο, νὰ τὸ πᾶν σ' ἕνα ἀγνωστο ἔρημο καὶ εὔσκαπτο μέρος, ν' ἀνοίξουν στὸ ἔδαφος μιὰ βαθιὰ τροῦπα, νὰ τὸ βίξουν μέσα χύμα, νὰ παραχώσουν τὴν τροῦπα, νὰ βίξουν ἀπὸ πάνω ξηρὰ φύλλα καὶ χόρτα, ὥστε νὰ μὴ διακρίνεται ἀπολύτως τίποτε, ἰδίως ὅταν μετὰ λίγον καιρὸ φυτρώσουν ἐκεῖ χόρτα, καὶ νὰ φύγουν ἀπὸ κεῖ, χωρὶς ν' ἀπομνημονεύσουν τὸ μέρος, χωρὶς νὰ τὸ φανερώσουν σὲ κανένα μέχρι τὸ θάνατό τους, καὶ χωρὶς ν' ἀγχοχωθοῦν πλέον μ' αὐτὸ μήτε αὐτοὶ μήτε ἄλλοι. Καὶ φυσικὰ νὰ δημοσιεύσουν πάλι ὅτι ἔτσι κι ἔτσι ἔκαναν, ὅπως στὶς δύο προηγούμενες περιπτώσεις.

4. Καὶ ἄλλος τρόπος ταφῆς, ποὺ τὸν προτιμῶ ὡς τέταρτον, εἶναι, ὅπως τὸ σῶμα μου δὲ εἶναι τυλιγμένο καὶ βαμμένο στὸ διντόνι, νὰ τὸ βάλουν σὲ μιὰ ἁπλῆ κάσα ἢ στὸ πιὸ φτηνὸ φέρετρο, ὅπου ἐκεῖνα ποὺ ἔκαναν παλιὰ στὸ χωριό μου μόνο μὲ τέσσερα πλαϊνὰ σανίδια καὶ καπάκι, ἐνῷ ἀπὸ κάτω ἦταν λίγα καδρόνια ὅπου ξυλόσκαλα οἰκοδόμων, νὰ τὸ κουβαλήσουν στὸ πόρτ-μπαγκὰζ ἑνὸς αὐτοκινήτου,

νὰ τὸ πᾶν σ' ἕνα χωριὸ σὰν τὸ χωριό μου, ὅπου ὑπάρχει νεκροταφεῖο μὲ ἐδαφος εὔσκαπτο ἀμμοῦδερό, νὰ τὸ θάψουν μόνοι τους οἱ δύο, καὶ ὅταν μετὰ τὴν ἐκταφὴ πάρουν τὰ ὀστᾶ, νὰ τὰ ἐξαφανίσουν μ' ἕναν τρόπο σὰν τοὺς τρεῖς προηγουμένους. αὐτὸ ὅμως προϋποθέτει ὅλα τὰ νεκροταφεῖα νὰ εἶναι δημοτικὰ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους κάθε πίστεως ἢ θρησκείας, καὶ ὄχι καθόλου βακούφικα.

Αὐτὰ ἐπιθυμῶ τόσο γιὰ τὴν πιὸ ἁπλῆ σεμνὴ ἀδάπανη καὶ ἄκοπη περιστολὴ τοῦ νεκροῦ σώματός μου, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἀπόκλεισι κάθε ἀντιβιβλικῆς ἱερατικῆς παρουσίας καὶ τελετῆς, κάθε μνημοσύνου ἢ αὐτὰ τὰ ἀντιβιβλικὰ κι ἀντιχριστιανικὰ ποὺ γίνονται σήμερα, καὶ κάθε νεκρολατρίας ποὺ εἶναι ἀνθρωπολατρία καὶ εἰδωλολατρία.

Καὶ στὴ λεγόμενη "ἁγιοποίησι" καὶ "τιμὴ ἁγίων" ἤτοι "λατρεία ἁγίων", ὅπως γνοῦνται καὶ τελοῦνται σήμερα, δὲν πιστεύω καθόλου, καὶ τὴ θεωρῶ εἰδωλολατρία καὶ ἀνθρωπολατρία. μετὰ τὸ θάνατο ὁ κοιμισμένος δὲν χρειάζεται ἀπὸ τὴν κόλασί του μὲ κανένα μνημόσυνο καὶ μὲ κανένα ἄλλον τρόπο, ὁ δὲ σεσωσμένος δὲν κινδυνεύει ἀπὸ τίποτε καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κανένα μνημόσυνο κι ἀπὸ καμμία βοήθεια ἐκ μέρους τῶν ἐπιζώντων· ἀπὸ τὰ μνημόσυνα βοηθοῦνται μόνον οἰκονομικῶς μόνον οἱ ἀργυρολόγοι παπᾶδες, τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ἐπινόησι τόσο τὰ μνημόσυνα ὅσο καὶ οἱ τελεστικὲς κηδεῖες καὶ πολλὲς ἄλλες λε-

γόμενες «ἀκολουθίες» πλὴν ἐκείνων ποὺ ἀναφέρονται στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ πρέπει νὰ γίνωνται χωρὶς καμμία οἰκονομικὴ συναλλαγή. Στὸν παράδειγμα τῶν δικαίων κοντὰ στὸν Κύριο καὶ ἀνάμεσα στοὺς ἀγγέλους δὲν ὑπάρχει καμμία διάκριση σεβασμένου καὶ ἁγίου· ὅλοι οἱ σεβασμένοι εἶναι ἀδιάπτωτα πλέον ἅγιοι, καὶ ἅγιοι εἶναι μόνον οἱ σεβασμένοι, ἐνῷ ὅσα λέγονται γιὰ τέτοιες διακρίσεις εἶναι ἀντιβιβλικὲς κι ἀντιχριστιανικὲς κακοδοξίες εἰδωλολατρικῆς προσευχέσεως. Καὶ ὁποιαδήποτε τιμὴ ἢ λατρεία χειψάνων ἢ κειμηλίων, πλὴν τῶν χειρογράφων τῆς βίβλου ποὺ χρειάζονται διαφύλαξι καὶ συντήρησι καὶ μελέτη, τὴ θεωρῶ ἀντιβιβλικὴ κι ἀντιχριστιανικὴ αἰγυπτιακῆς εἰδικὰ προσευχέσεως προγονολατρεία, νεκρολατρεία, ἀνθρωπολατρεία καὶ εἰδωλολατρεία, ἀνοσία καὶ βλασφημία γιὰ τὸ Χριστιανό.

Αὐτὰ εἶναι ἡ διαθήκη μου γιὰ τὴν ταφή μου, ἐκτελεστὴ ἀμέσως μετὰ τὸ θανή μου, ἂν αὐτὴ συμβῇ πρὶν ἀπὸ τὴ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου, νόμιμοι δὲ ἐκτελεσταὶ ἐνώπιον τοῦ κράτους εἶναι ὅλοι οἱ κατέχοντες ὑπογεγραμμένο καὶ σεσημασμένο ἀπὸ μένα ἀντίγραφό της σὲ κανένα δὲν ἐπιτρέπω νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ στὸ ἔργο τὸ ὁποῖο τοὺς ἀνέθεσα.

24-2-2003 Κωνσταντῖνος Εἰρηνάκης

Ὑποθήκη

Κωνσταντῖνος δοῦλος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς ἐν Χριστῷ ἀγαπητοὺς ἀδελφούς μου.

Ἀδελφοί μου, μετὰ τοὺς δώδεκα τόμους τῆς Βίβλου καὶ τῶν περὶ αὐτὴν λοιπῶν κειμένων καὶ τὸ ἕνα φυλλάδιο σᾶς προσφέρω κι ἄλλα πέντε συγγράμματά μου·

1. Ἑρμηνεία τοῦ Ἄσματος· καὶ φυλλάδιο μὲ τὸ κείμενο καὶ τὴ μετάφρασι τοῦ Ἄσματος.
2. Γεροντικόν.
3. Πατέρες.
4. Στρατιωτικὰ ἀπομνημονεύματα.
5. Παράδοσις καὶ παραδόσεις.

Μελετᾶτε τὰς Γραφάς, Χριστιανοί, καὶ καταρτίζεστε, γιὰ νὰ εἶστε ἐξωπλισμένοι ἔναντι τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἀποστασίας τοῦ ἀντιχρίστου κόσμου.

Ἐγὼ μὲ τὴ χάρι τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ παρὰ τὴν ἀκαταλληλότητά μου ἔκανα ὅ,τι μποροῦσα. καὶ ἤδη πλησιάζω στὸ τέλος τῆς ἐπιγείου ζωῆς μου, καθὼς εἶμαι 82 ἐτῶν. σᾶς ἐξώπλισα μὲ ὅσο μποροῦσα ἐπαρκέστερο κι ἀποτελεσματικώτερο ἐξοπλισμό.

Εὔχεστε γιὰ μένα, ὁ Κύριος, ποὺ θὰ περατώσῃ τὴν ἐπίγεια ζωή μου, νὰ μοῦ δώσῃ χάρι καὶ νὰ μὲ δεχτῇ στὸν οὐρανό. κι ἐγὼ θὰ τὸν ἱκετεύω γιὰ σᾶς κι ἐκεῖ.

Ἂν στὸ μεταξὺ ὁ Κύριος πραγματοποιήσῃ τὴ δεύτερη καὶ ἔνδοξη παρουσία του, εὔχομαι, καὶ εὔχεστε καὶ σεῖς, νὰ βρεθοῦμε ὅλοι στὴν οὐράνια καὶ ἀτέλειωτη ζωή μας μαζί του.

Ὁ ἴδιος κατὰ τὴν πρώτη παρουσία του μᾶς ἔθεσε τὸ ἐρώτημα·

Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἆρα εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς; (Λκ 88,9).

Κρατηθῆτε, λοιπόν, γερὰ ἀπὸ τὴ διδαχή του καὶ τὴ ζωὴ ποὺ μᾶς προσέφερε, ὥστε νὰ βρῇ τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς, ὅταν ἔρθῃ ἔνδοξος αὐτὴ τὴ φορά. πράξετε ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἔγραψε ὁ ἀπόστολος Παῦλος· *Ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς* (Α' Τι 20,2). καὶ *μελετᾶτε τὰς Γραφάς* (Ἰω 15,28· Α' Τι 11,5). ὁ Κύριος νὰ σᾶς ὁδηγῇ στὴ νίκη καὶ στὴ σωτηρία.

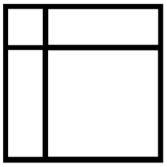

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Διαμορφωταὶ τῆς γλώσσης μου

Ἐπειδὴ πολλὲς φορὲς πολλοὶ μὲ ῥωτοῦν πῶς διαμορφώθηκε ἡ γραπτὴ καὶ προφορικὴ γλῶσσα μου καὶ ἡ ὀρθογραφία μου, ἐπισυνάπτω στὸ παρὸν σύγγραμμά μου τὴν πρὸ καιροῦ συντεταγμένη ἀκόλουθη ἀπάντησί μου σ' ἕναν φίλο μου.

1. Ὅμηρος
2. Θουκυδίδης
3. Λυσίας
4. Ξενοφῶν
5. Ἀριστοτέλης
6. Θεόφραστος
7. Ἀλεξανδρινοὶ γραμματικοί
8. Ἰούλιος Καῖσαρ
9. Στράβων
10. Βίβλος (Παλαιὰ Διαθήκη - Καινὴ Διαθήκη) **(κυρίως)**
11. Μ. Ἀθανάσιος
12. Ἰωάννης Χρυσόστομος
13. Λεόντιος Βυζάντιος (6ος αἰ.)
14. Φώτιος (9ος αἰ.)
15. Ἑξηκοντάβιβλος ἢ Βασιλικά (9ος αἰ., ἡ Βυζαντινὴ νομοθεσία)
16. Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης (12ος αἰ.)
17. Εὐγένιος Βούλγαρις (18ος αἰ.)
18. Κοσμᾶς Αἰτωλός (18ος αἰ.)
19. Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος (19ος αἰ.)
20. Χαρίτων Χαριτωνίδης (20ος αἰ.) (καθηγητὴς φιλολογίας - ΑΠΘ)
21. Λάσκαρις (καθηγητής μου· Διπλωματικὴ Ἱστορία Εὐρώπης, γύρω στὸ 1960)
22. Στίλπων Κυριακίδης (καθηγητής μου, Λαογραφία, γύρω στὸ 1960)
23. Δ. Καβάδας (καθηγητὴς βοτανικῆς, γύρω στὸ 1950)
24. Ἀλ. Σάββας (καθηγητὴς ἀνατομικῆς, γύρω στὸ 1960)

25. Τὸ ὅτι ἄκουγα τὶς παραδόσεις τῶν καθηγητῶν μου σὲ δημοτικὴ κι ἐγὼ κρατοῦσα σημειώσεις σὲ σκληρὴ καθαρεύουσα, προσπαθώντας καὶ νὰ τοὺς προλαβαίνω.
26. Τὸ ὅτι ἔκανα κριτικὲς ἐκδόσεις ἀπὸ ἀρχαῖα χειρόγραφα ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν κειμένων.
27. Τὸ ὅτι μετέφρασα 8 ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ἔργα καὶ 4 λατινικά.
28. Τὸ ὅτι ἤμουν καθαρευουσιάνος μέχρι καὶ τὸ 1985, ἐνῷ ἤδη ἀπὸ τὸ 1971 δημοσίευα κείμενά μου καὶ στὴ δημοτική.
29. Τὸ ὅτι δὲν διαβάζω ποτὲ δημοσιογραφικὲς ἐφημερίδες καὶ περιοδικά.
30. Τὸ ὅτι δὲν ἀκούω ποτὲ ῥαδιόφωνο καὶ τηλεόρασι, οὔτε ἔχω ῥαδιόφωνο καὶ τηλεόρασι.

    Διότι, νομίζω, στὴ διαμόρφωσι τῆς γλώσσης ἑνὸς ἀνθρώπου συμβάλλει ὄχι μόνο τὸ τί ἀκούει καὶ διαβάζει, ἀλλὰ καὶ τὸ τί δὲν ἀκούει ποτὲ καὶ δὲν διαβάζει ποτέ.

    Ὅσο γιὰ τὴν ὀρθογραφία μου, ἔχει μόνο δύο κανόνες·

    α΄. Γράφουμε μόνον ὅ,τι ἀκούγεται.

    β΄. Γράφουμε μὲ τὴν ἀνέκαθεν ὀρθογραφία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

Σὲ καθαρεύουσα ἔγραφα τὶς ἐκθέσεις μου καὶ τὶς ἄλλες ἐργασίες μου ἀπὸ Α΄ γυμνασίου μέχρι καὶ τὶς εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις μου στὸ πανεπιστήμιο.

Δὲν εἶχα ποτὲ ὑπόδειγμα οὔτε ἕναν δημοτικιστή, παρ' ὅλο ποὺ στὸ πανεπιστήμιο ὅλοι οἱ καθηγηταί μου πλὴν δύο, Κυριακίδου καὶ Λασκάρεως, ἦταν φανατικοὶ δημοτικισταί. (τὸν Λάσκαρι δὲν τὸν εἶδα ποτέ, ἐπειδὴ ἀποσύρθηκε πρόωρα καὶ ξαφνικὰ ἀμέσως πρὶν μπῶ ἐγὼ στὸ πανεπιστήμιο, ἀλλὰ τὸ μάθημά του τὸ διδάχτηκα καὶ τὸ διάβασα, κι ἐξετάστηκα σ' αὐτό, ἀπὸ τὸ καλογραμμένο καθαρευουσιάνικο βιβλίο του). ἔγραφα δημοτικὴ μόνο στοὺς δημοτικιστάς, καὶ μὲ βαθμολογοῦσαν πάντοτε μὲ ἄριστα· κι ἔτσι διατήρησα καὶ τὴν κρατικὴ ὑποτροφία μου (Ι.Κ.Υ.) μέχρι τὸ πτυχίο.

Ἔμαθα νὰ παίζω τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα σὰ μπεγλέρι σ' ὁποιαδήποτε φάσι της καὶ μορφή της. ἔγραψα καὶ στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ καὶ στὴ λατινική.

Ὅσο γιὰ τὴ γραφή μου, στὴν ἀρχὴ ἔγραφα μὲ ἄκομψα γράμματα, ἐπειδὴ ἡ μεγαλείτερη ἀδερφή μου Γραμματική, ποὺ μοῦ ἔμαθε ἀνάγνωσι σὲ ἡλικία 4 ἐτῶν, δὲν ἤξερε ὅτι ἔπρεπε νὰ μοῦ μάθη καὶ γραφή. κι ὅταν στὰ 7 μου πῆγα στὸ σχολεῖο, ἤξερα νὰ διαβάζω, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ γράφω. κι ὁ δάσκαλος τῆς Α΄ δημοτικοῦ, γείτονάς μου, μοῦ εἶπε· «Γράφεις ἄσχημα γράμματα, ἀλλὰ θὰ εἶναι εὐα-

νάγνωστα, ἂν δὲν τὰ κολλᾷς, κι ἂν μιμῆσαι τὰ τυπογραφικά». κι αὐτὸ ἐθίστηκα νὰ κάνω. σ' ὅλη τὴ ζωή μου μέχρι σήμερα (82 ἐτῶν) γράφω τὰ πάντα μὲ τὸ χέρι, διότι δὲν ἔμαθα ποτὲ γραφομηχανὴ ἢ κομπιούτερ. αὐτὸ τὸ τελευταῖο δὲν ξέρω οὔτε νὰ τὸ ἀνάβω. στὰ ἠλεκτρονικὰ εἶμαι ἀναλφάβητος. μέχρι σήμερα γράφω δύο ἄλφα, τὸ α καὶ τὸ α· τὸ πρῶτο τὸ ἔμαθα στὴν Α' δημοτικοῦ ἀπὸ τὸ δάσκαλό μου Ἡρακλῆ, τὸ δεύτερο, ποὺ εἶναι ταχυγραφικὴ μονοκονδυλιά, τὸ ἔμαθα στὴν Α' γυμνασίου ἀπὸ τὴ φιλόλογο καθηγήτριά μου Μαριάνθη. δὲν προσέχω πότε γράφω τὸ ἕνα καὶ πότε τὸ ἄλλο· ἔτσι μοῦ ἔρχονται ἀναιτιολόγητα. μᾶλλον ὅταν βιάζωμαι, γράφω τὸ ταχυγραφικό.

Ὑποθέτω ὅτι τὴ γλῶσσα μου διαμόρφωσαν οἱ συγγραφεῖς ποὺ ἀράδιασα στὴν ἀρχή, ἐπειδὴ αὐτωνῶν τὰ κείμενα μοῦ ἄρεσε νὰ διαβάζω. νομίζω ὅτι τὸν κάθε ἄνθρωπο αὐτὸ ποὺ τοῦ ἀρέσει αὐτὸ τὸν ἐπηρεάζει. ἡ ἰσόβια καὶ διαχρονικὴ γραπτὴ γλῶσσα ἑνὸς ἐπιστήμονος ὁπωσδήποτε διαμορφώνεται ἀπὸ πολλοὺς καὶ δυσπίθανους συντελεστὰς καθ' ὅλη τὴ ζωή του ἢ τουλάχιστον μέχρι τὰ 60 του. καὶ οὐδέποτε ἀντιλαμβάνεται ἐκ τῶν προτέρων οὔτε ὁ ἴδιος ποιοί θὰ τὸν ἐπηρεάσουν, ὥστε νὰ τοὺς ἐπιλέξῃ.

Ἡ γλῶσσα μου ἔχει ἄμεση συνάρτησι καὶ μὲ τὴν παιδιόθεν προχωρημένη ἀρχαιομάθειά μου. ἔτσι ὅπως, ἂν πᾷς στὴν Ἀγγλία κι ἐγκαταλείψῃς ἐκεῖ ἕνα παιδί σου 5 ἐτῶν καὶ μετὰ 3 χρόνια πᾷς καὶ τὸ βρῇς, θὰ δῇς ὅτι μιλάει ἄπταιστα ἀγγλικά, χωρὶς νὰ ἔχῃ πάει σὲ δάσκαλο ἢ σχολεῖο ἀγγλικῆς, ἔτσι περίπου ἔμαθα ἀρχαῖα ἑλληνικά. ἀπὸ τὴν Δ' δημοτικοῦ πῆγα στὸ ἀναλόγιο τῆς ἐκκλησίας. δὲν εἶμαι καλλίφωνος καὶ δὲν εἶχα ποτὲ σκοπὸ νὰ μάθω νὰ ψάλλω, κι οὔτε ἔψαλα ποτέ. (μόνο τὸ Εὐαγγέλιο ἔχω διαβάσει ἀργότερα στὴν ἐκκλησία ἴσα μὲ 20 φορές, στὴ λατινική του μετάφρασι vulgata, Κυριακὴ τοῦ πάσχα σὲ Δευτερανάστασι, ἀλλ' ὄχι ψαλτά). ἤθελα νὰ βλέπω «ἀπὸ μέσα» ὅλα τὰ λειτουργικὰ κείμενα μὲ τὴν περίεργη γλῶσσα τους· δὲν ἤξερα τότε στὸ χωριό μου ὅτι λέγεται ἀρχαία ἑλληνική. καὶ σκοπὸ εἶχα νὰ βρῶ ποιά εἶναι αὐτὴ ἡ «κυρὰ Μυσταγωγία», τὴν ὁποία ὁ χωριάτης παπᾶς τοῦ χωριοῦ μου ἀνέφερε κάθε κυριακὴ μὲ πολλὴ ἐκτίμησι καὶ τὴ χαρακτήριζε «ἁγία». μετὰ δύο χρόνια ἔμαθα ὅτι αὐτὴ ἡ κυρία εἶναι ἡ χωριάτικη προφορὰ τοῦ παπᾶ, ὅταν ἔλεγε «... τῆς ἁγίας κι ἱρᾶς (=καὶ ἱερᾶς) μυσταγωγίας ταύτης...», κι ἐμένα μοῦ ἀκουγόταν σὰν «τῆς ἁγίας κυρᾶς Μυσταγωγίας ταύτης». ἀλλ' ὅταν ἐπὶ τέλους τὴν ἀνακάλυψα, ἤξερα καλὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά. τὰ λειτουργικὰ βιβλία τῆς ἐκκλησίας εἶναι 22 ὀγκώδεις τόμοι σχήματος - μεγέθους Α4 καὶ κατὰ μέσον ὅρο 500 σελίδων· σύνολο 11.000 τέτοιες σελίδες· δηλαδὴ 17.000 συνηθισμέ-

νες σελίδες· καὶ τὰ εἶχα περάσει ὅλα πολὺ προσεκτικὰ τρεῖς φορές· σὲ τρία χρόνια, Δ′ Ε′ καὶ F′ τάξι τοῦ δημοτικοῦ.

Μόλις μπῆκα, μὲ εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις τότε, στὴν Α′ γυμνασίου, τὴν ὁποία τότε λέγαμε Γ′ γυμνασίου, μποροῦσα νὰ γράφω καὶ ἔκθεσι στ' ἀρχαῖα ἑλληνικά· ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἔκανα μόνο μία φορὰ κι ἐξέπληξα τὴ φιλόλογό μου. εἶχα μόνο μία φιλόλογο καὶ στὶς 6 τάξεις τοῦ γυμνασίου, πολὺ καλὴ ἐπιστήμονα καὶ πολὺ μαστόρισσα δασκάλα, ἡ ὁποία μέχρι πέρυσι μοῦ ἔλεγε ὅτι γι' αὐτό, νεοδιόριστη τότε, ζήτησε ἀπὸ τὸ γυνασιάρχη νὰ ἔχῃ μία μόνο τάξι, ποὺ νὰ τὴ βγάλῃ ἀπὸ τὴν Α′ μέχρι τὴν F′ τάξι ἡ ἴδια, γιὰ νὰ ἔχῃ μαθητὴ ἐμένα, τὸ περίεργο φαινόμενο. καὶ δὲν τὸ ξαναέκανε αὐτὸ σ' ὅλη τὴν καριέρα της. πέθανε σὲ ἡλικία 95 ἐτῶν, ὅταν ἐγὼ ἤμουν 81 ἐτῶν. κάπου κάπου τρώγαμε στὸ σπίτι της μαζί· τῆς ἄρεσε νὰ λέῃ ὅτι «εἶναι μαθήτριά μου», κι ἐκεῖ διαφωνούσαμε καὶ μαλλώναμε· ἦταν πολὺ ἐπίμονη. στὸ γυμνάσιο ἔμαθα ἀπ' αὐτὴν ὅτι ἡ περίεργη γλῶσσα ποὺ ἤξερα λέγεται «ἀρχαία ἑλληνική». ἔμαθα δὲ τότε ἀπὸ τὴν ἴδια καὶ θεωρητικὰ τὴ γραμματικὴ καὶ τὸ συντακτικὸ τῆς γλώσσης αὐτῆς. στὴ γραμματικὴ δὲν μοῦ ἄρεσε ὁ μακροσκελὴς καὶ πολυδαίδαλος κανὼν του Τζαρτζάνου γιὰ τὸ ποιά ἀρσενικὰ πρωτόκλιτα σχηματίζουν τὴν κλητική τους σὲ *-ά (καθηγητά, μαθητά, δικαστά, ταγματάρχα, κλπ.).* καὶ στὸ περιθώριο τῆς γραμματικῆς μου σημείωσα τὸν περιεκτικώτερο βραχυλογικώτερο καὶ πιὸ εὐμάθητο δικό μου κανόνα· «Ὅλα σχηματίζουν τὴν κλητική τους σὲ *-α*, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ λήγοντα σὲ *-κης -δης -ψης*, π.χ. *Φαρνάκης, εὐπατρίδης, Ἀργεάδης, βυρσοδέψης*». ὅταν τὸ εἶδε αὐτὸ ἡ καθηγήτριά μου, τρελλάθηκε. ἤμουν στὸν πρῶτο μῆνα τῆς Α′ γυμνασίου.

Ἔμαθα δὲ κι ἐγὼ κάποτε ἕναν γραμματικὸ κανόνα ἀπὸ μαθητή μου, ὅταν ἤμουν καθηγητὴς σὲ ἰδιωτικὸ γυμνάσιο, καὶ δίδασκα ἀρχαῖα ἑλληνικὰ στὴν Δ′ γυμνασίου. ὅταν, μὲ τὸ ζῆλο τοῦ νεαροῦ καθηγητοῦ, γιὰ νὰ διευκολύνω τοὺς μαθητάς μου στὶς γραμματικὲς «ἀναγνωρίσεις» ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, τοὺς εἶπα τὸν δικό μου κανόνα, ὅτι «Τὰ εἰς *-τὴρ -τηρ* τριτόκλιτα, *πατὴρ πλωτὴρ μήτηρ θυγάτηρ* κλπ. εἶναι μόνο ἀρσενικὰ καὶ θηλυκά, οὐδέποτε οὐδέτερα», ἕνας Πόντιος μαθητὴς μοῦ εἶπε· «Εἶναι καὶ οὐδέτερα». τοῦ λέω· «Ξέρεις ἐσὺ κανένα;». καὶ μοῦ λέει· «Τὸ ποτήρ»! τοῦ λέω· «Πῶς τὸ ἤξερες;». μοῦ λέει· «Ἐμεῖς οἱ Πόντιοι ἀρχαῖα ἑλληνικὰ μιλᾶμε»!

Σχετικὰ μὲ τὴ λατινομάθειά μου. τὰ λατινικὰ ἄρχισα νὰ τὰ μαθαίνω στὴν Γ′ γυμνασίου. ὁ φιλόλογος τῶν λατινικῶν ἦταν ἕνας ἀγράμματος καὶ παλαβιάρης γέρος. ὅλη τὴ χρονιὰ μᾶς δίδαξε μία σελίδα. λέω στὴ φιλόλογό μου· «Μ' αὐτὸν τὸν παλαβὸ θὰ μείνω στὰ λατινικὰ ἀγράμματος». ἡ Μαριάνθη μοῦ ἔδωσε ἕνα χαστούκι,

ἐπειδὴ τὸν εἶπα «παλαβό», μοῦ ἔδωσε κι ἀπὸ τὴν προσωπική της βιβλιοθήκη τὴ δίτομη «Μέθοδον ἐκμαθήσεως τῆς λατινικῆς γλώσσης ἄνευ διδασκάλου» τοῦ Δέφνερ, Βαυαροῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (τοῦ 19ου αἰ.), καὶ τὸ προσωπικό της «Λεξικὸν τῆς λατινικῆς γλώσσης» τοῦ Κουμανούδη. κι ἀπὸ κεῖ ἔμαθα λατινικὰ αὐτοδίδακτος, ὅταν πήγαινα στὶς τρεῖς τελευταῖες τάξεις τοῦ γυμνασίου, τὸ σημερινὸ λύκειο. μετὰ τὸ Α' ἔτος τῆς φιλολογίας, τὸ καλοκαίρι τοῦ 1960, σὲ ἡλικία 19 ἐτῶν, στὸ Ἅγιον Ὄρος μετέφρασα ἕνα ἐκ τῆς συριακῆς μεταφρασμένο λατινόγλωσσο σύγγραμμα τοῦ 9ου αἰῶνος σ' ἕνα μῆνα. μιλοῦσα δὲ μὲ ἐπισκέπτες παπικοὺς παπᾶδες στὴ λατινικὴ μὲ ἄνεσι. στὰ 45 μου στὴν Ὀξφόρδη καὶ στὸ Βατικανὸ συνεννοούμαν στὴ λατινική. στὰ συγγράμματά μου ἔχω πάντα στὴ χρησιμοποιούμενη βιβλιογραφία πολλὰ συγγράμματα Εὐρωπαίων γραμμένα στὴ λατινική· διότι οἱ Εὐρωπαῖοι, ἰδίως οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἄγγλοι, μέχρι τὸ 1920 (τέλος τοῦ Α' παγκοσμίου πολέμου) ἔγραφαν τὰ ἔργα τους στὴ λατινική, ὄχι στὴ γερμανικὴ καὶ στὴν ἀγγλική. κι ὁ Ἄγγλος φυσικὸς Νεύτων τὰ συγγράμματά του τὰ ἔγραψε στὴ λατινική (Principia).

Ὅλη αὐτὴ ἡ περίεργη «ἀρχαία γλωσσομάθειά μου» συνετέλεσε πολὺ στὴ διαμόρφωσι τῆς δημοτικῆς ἑλληνικῆς γλώσσης στὴν ὁποία γράφω. ἂν παρατηρήσῃς, στὰ κείμενά μου χρησιμοποιῶ τὶς πιὸ κοινότυπες λέξεις. δὲν ἔχω οὔτε ἴχνος λεξιθηρίας. δὲν μὲ συγκινοῦν οἱ «ὡραῖες» λέξεις, οἱ δύσκολες, οἱ λόγιες, οἱ ἐντυπωσιακές. θεωρῶ τὴ λεξιθηρία κομπλεξικὸ καὶ γελοῖο κάμωμα. χρησιμοποιῶ τὶς λέξεις ποὺ μ' ἐξυπηρετοῦν στὸ νὰ ἐκφράζω αὐτὸ ποὺ θέλω μὲ ἀκρίβεια πληρότητα καὶ σαφήνεια. ἡ γλῶσσα μου εἶναι μόνον ἐργαλεῖο· οὐδέποτε καλλιτεχνία. οἱ λέξεις μοῦ ἔρχονται χωρῖς νὰ τὸ φροντίζω· ὅπως εἰσπνέουμε καὶ στὸν ξύπνο καὶ στὸ ὕπνο.

Δὲν ἔχω βιβλία «ἀγαπημένα», ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Βίβλο. ἔχω βιβλία - ἐργαλεῖα, καὶ μερικὰ κάπως διεγνωσμένα ὡς καλὰ ἐργαλεῖα· καὶ μᾶλλον αὐτὰ εἶναι ποὺ διαμόρφωναν τὴ γλῶσσα μου μέχρι καὶ τὰ φοιτητικά μου χρόνια. ὅταν γράφω, προσέχω πάρα πολὺ τὸ ἐπιστημονικὸ περιεχόμενο τῶν βιβλίων μου· τὴ γλῶσσα μου δὲν τὴν προσέχω καθόλου.

Ξένη λογοτεχνία διάβασα –πάντοτε ἀπὸ ἑλληνικὴ μετάφρασι– Ἄγγλους· Ντιφόου, Σαίξπηρ, Ντίκενς, Μὰρκ Τουαίν (Ἀμερικανό), καὶ μερικοὺς ἄλλους· Γάλλους· Οὐγκώ, Δουμᾶ, Βέρν, Μαλώ· Ἱσπανούς· Θερβάντες, κάποιους ἄλλους· Ἰταλούς· Δάντη, Βακάκιο, ἄλλους· Ῥώσους· Τολστόι, καὶ Ντοστογιέφσκι ποὺ καὶ οἱ δυὸ ἦταν φρενοβλαβεῖς (ὁ Ντοστογιέφσκι κι ἐπιληπτικός)· Γερμανούς· Γκαῖτε ποὺ δὲν φαίνεται ἰσορροπημένος, καὶ Νίτσε βαριὰ ψυχοπαθῆ καὶ

σεξουαλικῶς ἀνίκανο (πιθανῶς ἐπειδὴ ἀπὸ μικρὸν τὸν αὐνάνιζε ἡ ἀδερφή του). διάβασα καὶ διαφόρους ἄλλους, Αὐστριακούς, Οὔγγρους, Τσέχους, Ὁλλανδούς, Ἀμερικανούς, κλπ.

Ἑλληνικὴ λογοτεχνία διάβασα πολλὴ ἐξ ἐπαγγέλματος μέχρι τὸ πτυχίο μου· σχεδὸν ὅλους τοὺς Νεοέλληνες λογοτέχνες ἀπὸ τὸν ποιητὴ τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα καὶ τὸν Πτωχοπρόδρομο καὶ τὰ φραγκοβυζαντινὰ ἱπποτικὰ ἐρωτικὰ μυθιστορήματα μέχρι τοὺς πρὸ τοῦ 1940 λογοτέχνες ὅλους. ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα δὲν διάβασα κανέναν Ἕλληνα, καὶ τοὺς θεωρῶ ὅλους γελοίους. ἀπὸ πανεπιστημιακὴ ὑποχρέωσι νὰ διαβάσω κι ἕνα ὁποιοδήποτε ἔργο τοῦ Καζαντζάκη, ἐπέλεξα μόνο τὶς περίπου 400 ἰδιωτικὲς ἐπιστολές του πρὸς τὸ φίλο του Πρεβελάκη· καὶ εἶδα ὅτι ἦταν σεξουαλικῶς τελείως ἀνίκανος. γράφει στὸν Πρεβελάκη ὅτι τὸ σπέρμα του δὲν τὸ χάρισε ποτὲ σὲ γυναῖκα, ἀλλ' ἔχει μόνος αὐτὸς τὸν τρόπο νὰ τὸ διοχετεύῃ στὸν ἐγκέφαλό του, ὅπως μόνος πρὶν ἀπ' αὐτὸν «ὁ μεγαλοφυὴς ʽαὐτευνουχισμένος᾽ Ὠριγένης». ὁ Καζαντζάκης εἶχε συμφωνήσει μὲ τὴν πρώτη γυναῖκα του Γαλάτεια νὰ τὴν ἱκανοποιῇ σεξουαλικῶς ἕνας φίλος του γιατρός. ἐπειδὴ ὅμως τοὺς ἔκανε ἄγριες σκηνὲς ζηλοτυπίας, ἡ Γαλάτεια πῆρε διαζύγιο καὶ παντρεύτηκε τὸ γιατρό. ἡ δεύτερη γυναίκα του Ἕλενα τὸν παντρεύτηκε ἐν γνώσει της ὅτι εἶναι ἀνίκανος, ἐπειδὴ ἦταν γριὰ καὶ δὲν εἶχε σεξουαλικὲς ἀπαιτήσεις. τὸν πῆρε μόνο γιὰ τὴ ...δόξα! ἔχω τὴ γνώμη ὅτι ὁ Καζαντζάκης, μὲ τὰ πρόστυχα ποὺ ἔγραφε, προσπαθοῦσε νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ διεγείρῃ τὸν ἑαυτό του σεξουαλικά. καὶ μὲ τὰ πολλὰ βλάσφημα ποὺ ἔγραφε ἤθελε νὰ δαγκάσῃ τὸ Χριστό, ἐπειδὴ πίστευε ὅτι ἡ Χριστιανικὴ ἠθικὴ ἦταν ὑπεύθυνη γιὰ τὴν ἀνικανότητά του· αὐτὸ ποὺ πιστεύουν καὶ οἱ ὁλόλευκοι σὰν τὸ γάλα ξανθοτρίχηδες καὶ γαλανομάτηδες βόρειοι Εὐρωπαῖοι, Ὁλλανδοί, Δανοί, Σκανδιναβοί, κλπ., οἱ ὁποῖοι πιστεύουν ὅτι ἡ μακραίων χριστιανικὴ ἠθική, ποὺ τὴν ἀπέβαλαν βέβαια ἀπὸ τὴ ζωή τους ἐδῶ καὶ πέντε αἰῶνες, φταίει γιὰ τὴν πολλὴ ἀφλογιστία τους· γι' αὐτὸ καὶ λιγουρεύονται μουσουλμάνους· ἐραστὰς οἱ γυναῖκες, κι ἐπιβήτορες οἱ ἄντρες· γιὰ νὰ κάνουν κάτι ὁτιδήποτε τέλος πάντων στὴν ἐσωβράκια χώρα τους. ὁ Καζαντζάκης τοὐλάχιστο μὲ τὴν κατάλληλη παροχέτευσι τοῦ σπέρματός του πρὸς τὸν ἐγκέφαλό του κατάφερε νὰ γίνῃ «μεγαλοφυΐα». ἀπορῶ ποῦ τὸ βρῆκε τόσο μακρὺ παροχετευτικὸ σωληνάκι· τυχεράκιας.

Δὲν ἐκτιμῶ τοὺς λογοτέχνες· τοὺς θεωρῶ εἶδος τσαρλατάνων καὶ παλιόγριες παραμυθοῦδες, καὶ νομίζω ὅτι τοὐλάχιστον οἱ μισοὶ ἔχουν τὰ μυαλά τους ξεκουνημένα καὶ εἶναι σαλταρισμένοι. μοῦ ἄρεσαν λίγοι θεωρούμενοι παρακατιανοί· Στρατήγης, Σπυρίδων, Τρικούπης, Βαλαωρίτης, Πολέμης, Σουρῆς, κλπ.· ἀπὸ τοὺς ἐξωβι-

βλικοὺς λογοτέχνες ἐκτιμῶ κυρίως τὸν Ὅμηρο, ἐπειδὴ κατ' οὐσίαν εἶναι «ἱστορικός»· πρωτοϊστορικὸς ἱστορικός· κι ἐπειδὴ δὲν γνωρίζει τὸν κιναιδισμὸ καὶ καμμιὰ ἄλλη διαστροφή, οὔτε τὴν ἐμπορικὴ πορνεία. σεξουαλικὲς ἐκτροπὲς γνωρίζει μόνο τὴ μοιχεία, τὴν ἀποπλάνησι κοπέλλας, καὶ τὸ βιασμὸ κοπέλλας. κι αὐτὸ εἶναι πολὺ σπουδαῖο ἱστορικὸ ντοκουμέντο. τὸ ἔχουν κι ὁ Ἡσίοδος καὶ οἱ 5 ἀρχαιότεροι λυρικοὶ ποιηταί.

Ὅπως χρησιμοποιῶ τὴ γλῶσσα μου, ἔτσι χρησιμοποιῶ καὶ τὶς γνώσεις μου· τὶς ὅσες ἔχω δηλαδή· οὐδέποτε γιὰ ἐπίδειξι, πίστεψέ με. δὲν πιστεύω ὅτι εἶμαι ἰδιαίτερα ἔξυπνος, ἀλλ' ὅτι εἶμαι προϊὸν συγκυριῶν. ἡ ἔρευνά μου εἶναι μόνο δικαστικὴ ἀνάκρισι καὶ τὰ κείμενά μου δικαστικὴ ἐτυμηγορία. στὴ στρατιωτική μου θητεία μετὰ ἀπὸ ἕνα ἑβδομαδιαῖο σεμινάριο χρημάτισα γιὰ 6 μῆνες –μέχρι τὴν ἀπόλυσί μου– ἀνακριτὴς ὁπλιτῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν καὶ κατωτέρων ἀξιωματικῶν μέχρι ἴλαρχο. κι ὁ διοικητής μου μοῦ εἶπε· «Μ' ἐσένα, ἀνθυπίλαρχε, ἔλυσα τὸ πρόβλημα τῶν ΕΔΕ». γιὰ μένα ἡ ἀνακριτικὴ δουλειὰ ἦταν ὁλόιδια μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα. καὶ ἤδη πρὸ τῆς θητείας μου εἶχα γράψει δυὸ ἐπιστημονικὰ βιβλία ποὺ τὸ ἕνα ἦταν καὶ διδακτορικὴ διατριβή· ὄχι δική μου. νιώθω μόνο σὰν καλὸς μάστορας κάποιας τέχνης.

Καὶ μερικὲς περίεργες λεπτομέρειες ποὺ ἔχουν κάποια σχέσι μὲ τὴν ὅποια διαμόρφωσι τῆς ὅποιας γλώσσης μου.

Ὡς μαθητὴς τοῦ ἑξαταξίου γυμνασίου παρὰ τὴν ἀρχαιομάθειά μου δὲν εἶχα σκοπὸ νὰ γίνω φιλόλογος. προετοιμαζόμουν νὰ γίνω φυσικός, κι ἐν τέλει ἀστρονόμος, ἀλλὰ στὴ Β' γυμνασίου ἕνας ψυχασθενὴς μαθηματικὸς ἐντελῶς ἀναιτιολόγητα μ' ἔδειρε πολὺ ἄγρια δύο φορὲς σὲ τρεῖς ἡμέρες. παρὰ λίγο νὰ μὲ σκοτώσῃ· ἔτσι χωρὶς λόγο. ὅταν ἤμουν 40 ἐτῶν καθηγητὴς κι ἐκεῖνος πεθαμένος, οἱ καθηγηταί μου μοῦ εἶπαν ὅτι ὅλοι τότε ἔλεγαν ὅτι ἦταν ἔκρηξι ψυχασθενικοῦ φθόνου. καὶ τὶς δυὸ φορὲς μὲ γλύτωσαν ἀπὸ τὰ χέρια του οἱ συμμαθηταί μου. κι ἀπὸ τότε μοῦ ἔβαζε πάντα στὰ μαθηματικὰ 8 παρὰ τὴ θέλησί του. ἤθελε δηλαδὴ νὰ μοῦ βάζῃ πάντα βαθμὸ 1, ἀλλ' οἱ ἄλλοι καθηγηταὶ καὶ οἱ ἐπιθεωρηταὶ ποὺ τὸ ἔμαθαν, τὸν ἀπείλησαν, ἂν μοῦ βάλῃ 7 καὶ κάτω. διότι ὡς ἀριστοῦχος· –καὶ πρῶτος κι ἀπουσιολόγος καὶ παραστάτης καὶ σημαιοφόρος–, βάσει κάποιου νόμου, μὲ 8 ἢ 9 δὲν ἔμενα στὰ μαθηματικὰ οὔτε μετεξεταστέος. στὸ ἀπολυτήριό μου, ποὺ κατέθεσα στὸ πανεπιστήμιο, εἶχα στὰ μαθηματικὰ 8! κάτι ποὺ ἐξέπληξε τὴν κοσμητεία. ὁ γυμναστής μου, ὁ σύζυγος τῆς φιλολόγου μου, τὸν ἀπείλησε ὅτι, ἂν μοῦ βάλῃ 7 καὶ κάτω, θὰ τὸν μαυρίσῃ στὸ ξύλο. καὶ σὰν προκαταβολὴ τοῦ ἔριξε μερικὲς σφαλιάρες. ἦταν καὶ οἱ δύο μπρατσωμένοι.

ὁ γυμναστὴς ἦταν γιὸς τῆς ἀδερφῆς τοῦ πρωτοπαλαιστοῦ τῆς ὑφηλίου Χρήστου Θεοφίλου ἢ Τζὴμ Λόντου, Ἑλληνοαμερικανοῦ. ἔτσι ἔβγαλα τὸ γυμνάσιο κι ἐπέτυχα μεταξὺ τῶν πρώτων στὴ φιλολογία καὶ σπούδασα μὲ κρατικὴ ὑποτροφία, ἀλλὰ φυσικὸς δὲν ἦταν δυνατον νὰ γίνω. μοῦ ἔμεινε ὅμως ἡ ἀγάπη γιὰ τὴ φυσική. γι' αὐτὸ ἔγραψα στὸ Ἀλφάβητό μου (1988) τὸ κεφάλαιο γιὰ τὰ μαθηματικά, κι ἀργότερα τὴ διατριβή μου «Ὀρυκτὰ τῆς Βίβλου», καὶ τὴ μελέτη μου «Ἰατρικὴ καὶ ὑγειονομία στὴν Παλαιὰ Διαθήκη», καὶ τὴ μελέτη μου «Στοιχεῖα τῆς ὕλης γνωστὰ στὴν ἀρχαιότητα» ἡ ὁποία δημοσιεύτηκε στὴν Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα τῶν Χημικῶν Ἑλλάδος, καὶ στὰ 70 μου τὸ ἀστρονομικὸ καὶ γεωλογικὸ σύγγραμμά μου (416 σελίδων) «Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ» (2011). παλιὲς ἀγάπες, ἀξέχαστες. τὸ ⅓ τῆς βιβλιοθήκης μου εἶναι βιβλία τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν. γι' αὐτὸ στὸ Ἀλφάβητό μου ἑρμήνευσα γιατί οἱ Παλαιοαμερικανοὶ Μάγια εἶχαν δυὸ ἡμερολόγια, ἕνα τῶν 365 ἡμερῶν, ὅπως ὅλοι, κι ἕνα τῶν 260 ἡμερῶν μόνο αὐτοί. τέσσερες ἀμερικανικὲς διδακτορικὲς διατριβὲς τριγύρισαν αὐτὸ τὸ προϊστορικὸ φαινόμενο, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν νὰ τὸ ἑρμηνεύσουν. τὸ συγγραφικό μου ἔργο ξεπερνάει τὶς 27.560 ἔντυπες σελίδες.

Ἐπὶ 20 χρόνια (1985-2005, ἡλικία μου 45-65 ἐτῶν) ἔβγαζα τὸ ψωμί μου ὡς γλωσσικὸς –μόνο γλωσσικὸς– συντάκτης συγγραμμάτων καθηγητῶν ὅλων τῶν θετικῶν σχολῶν τοῦ πανεπιστημίου. τὸ πανεπιστήμιο ἦταν ὁ καλλίτερος πελάτης μου, ἐπειδὴ ἦταν καλοπληρωτής. οἱ ἄλλοι πελάτες μου ἦταν ἐλάχιστοι. οἱ καθηγηταὶ μ' ἐκτιμοῦσαν πολύ. ἕνας εὐγενέστατος καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς καὶ διευθυντὴς πτέρυγος νοσοκομείου μετὰ τὴν πληρωμὴ μοῦ εἶπε· «Καὶ ὅ,τι ἄλλο μοῦ ζητήσῃς ὡς bonus». τοῦ λέω· «Θέλω νὰ παρακολουθήσω 20 ἐγχειρήσεις σου». ὁ ἄνθρωπος ἔμεινε ἄναυδος. μοῦ τὸ ἔκανε ὅμως. οὔτε καθηγηταὶ τῆς ἰατρικῆς μὴ χειρουργοὶ δὲν ἔχουν δῆ ἐγχειρήσεις. παρακολούθησα τὶς 20 ἐγχειρήσεις ντυμένος μὲ πράσινη ῥόμπα χειρουργοῦ, πράσινο σκοῦφο, πράσινη μάσκα, καὶ πράσινες πλαστικὲς παντόφλες, ἀποστειρωμένος κανονικὰ κι ἀπὸ ἀπόστασι 1 μέτρου.

Στὶς δυὸ σχολὲς ἀξιωματικῶν τοῦ ἱππικοῦ, ποὺ ἔβγαλα, μία τὸ 1965 γι' ἀνθυπίλαρχος, καὶ μία τὸ 1971 γιὰ ἴλαρχος, ὅλα τὰ σχολικὰ βιβλία μου ἦταν γραμμένα σὲ ἀπέριττη καθαρεύουσα μὲ πολλὴ ἀμεσότητα καὶ παντελῆ ἔλλειψι γλωσσικῆς - λογοτεχνικῆς ἐπιδείξεως· μὲ ἀκρίβεια πληρότητα καὶ σαφήνεια. ἦταν βιβλία τεχνικά, διοικητικά, τακτικά, στρατηγικά. διάβασα κι ἄλλα στρατιωτικὰ βιβλία πολλά, καὶ πολλοὺς τόμους τῆς Στρατιωτικῆς ἱστορίας. ἡ στρατιωτικὴ καθαρεύουσα εἶναι ἄκρως ἀπέριττη, σχεδὸν σεκρετά-

ρια. καὶ ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ συνετέλεσαν ἐπίσης στὴ διαμόρφωσι τῆς ὅποιας γλώσσης μου· ἔτσι νιώθω.

Ῥαδιόφωνο καὶ τηλεόρασι δὲν ἔχω. οἱ συνάδελφοί μου στὴν τηλεόρασι, ποὺ ἐπὶ 5 χρόνια εἶχα τὴν ἐκπομπή μου «Ἀρχαιογνωσία», ὅταν τὸ ἔμαθαν αὐτό, ἔμειναν κατάπληκτοι. μοῦ εἶπαν· Οὔτε τηλεόρασι ἔχεις, οὔτε ῥαδιόφωνο ἔχεις· καὶ τί ἔχεις; τοὺς λέω· Ἔχω τὸ κεφάλι μου ἥσυχο. οὔτε περιοδικὰ κι ἐφημερίδες διαβάζω. δὲν ἔχω καθόλου εἰδησεογραφικὴ πολιτικὴ πολιτιστικὴ περιέργεια. δὲν μ' ἐνδιαφέρουν ποτὲ τὰ οἰκονομολογικά, τ' ἀθλητικά, τὰ μαγικά, τὰ μαντικά, τὰ περὶ τὰ ζῴδια, τὰ μυστικιστικὰ - θεοσοφικά, τὰ καββαλιστικά τὰ βρυκολάκεια, ποὺ τὰ θεωρῶ ὅλα φρενοβλαβικὲς βλακεῖες. δὲν πιστεύω σὲ τίποτε τὸ μεταφυσικό, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ θεὸ τῆς Βίβλου καὶ σὲ ὅσα λέει ἡ Βίβλος. εἶναι γνωστὴ ἡ ἀπόλυτη ἀφοβία μου στὰ μορμολύκεια ποὺ φοβοῦνται σὰ νήπια πάρα πολλοὶ ἄνθρωποι, ὅπως τοὺς τάφους, τὰ νεκροταφεῖα, καὶ τοὺς νεκρούς. δὲν ἔχω οὔτε ἴχνος μυθομανίας· οὔτε ὅση ἔχουν τὰ γίδια. σ' ὅλ' αὐτὰ εἶμαι «ἄθεος» ὅσο κι ἕνα βόδι, καὶ ἄθρησκος ὅσο κι ἕνα βουβάλι· ἐκτὸς μόνον ὅτι πιστεύω ἀποκλειστικὰ καὶ ἀσάλευτα στὸ θεὸ τῆς Βίβλου, στὸ θεὸ τῶν δυὸ Διαθηκῶν, τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς. ἴσως κι αὐτὸ κατὰ βάθος νὰ εἶναι συντελεστὴς τῆς διαμορφώσεως τῆς γλώσσης μου, ὅποια κι ἂν εἶναι αὐτὴ τέλος πάντων.

Ὁπωσδήποτε εἶμαι ἄνθρωπος ποὺ περισσότερο κι ἀπὸ τὸ δασκαλίκι κι ἀπὸ τὸ συγγραφηλίκι μοῦ ἀρέσει καὶ μὲ θέλγει ἡ μαθητεία. ἡ κυριώτερη ἰσόβια ἰδιότητά μου μετὰ τὴν πίστι μου εἶναι ἡ μαθητεία, τὸ ὅτι εἶμαι «μαθητής». εἶμαι 82 ἐτῶν, καὶ συνεχίζει νὰ μ' ἀρέσῃ τὸ νὰ μαθαίνω μαθητεύοντας. ἀπὸ τότε ποὺ ἤθελα νὰ μάθω τί λὲν τὰ βιβλία τῆς μεγαλείτερης ἀδερφῆς μου Γραμματικῆς καῖ τῆς ἔγινα φορτικὸς πιέζοντάς την «νὰ μοῦ μάθῃ νὰ διαβάζω» –καὶ μοῦ ἔμαθε σ' ἕνα μῆνα–, κι ἀπὸ τότε ποὺ πῆγα στὸ ἀναλόγιο, γιὰ νὰ ψάξω καὶ νὰ μάθω ποιά εἶναι ἡ κυρὰ Μυσταγωγία, κι ἀπὸ τότε ποὺ ἤθελα νὰ δῶ 20 ἐγχειρήσεις, μέχρι σήμερα πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλα τὰ ἐπίγεια μοῦ ἀρέσει νὰ μαθαίνω· ἡ μαθητεία.

Ἡ γλῶσσα μου, γιὰ τὴν ὁποία μὲ ῥώτησες, τηλεφωνικῶς, κύριε Νικόλαε Διαμαντίδη, σοῦ εἶπα πῶς διαμορφώθηκε κι ἀπὸ ποιούς· ἦρθε αὐτομάτως, χωρὶς νὰ σκεφτῶ νὰ τὴν ἀναζητήσω.

Δρ Κωνσταντῖνος Σιαμάκης
φιλόλογος

15-5-2022

Κωσταντίνου Σιαμάκη Ἐργογραφία

Α. Συγγράμματα

Ἀπομνημονεύματα, σσ. 196, Θεσσαλονίκη 1985.
Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, Τόμος χαρᾶς, σσ. 638, Θεσσαλονίκη 1985.
Τὸ ἀλφάβητο, σσ. 893, Θεσσαλονίκη 1988.
Γραφικά, σσ. 313, Θεσσαλονίκη 1988.
Σύντομο Λεξικὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης, σσ. 103, Α' ἔκδοσις, Θεσσαλονίκη 1988· Ζ' ἔκδοσις, Θεσσαλονίκη 2012.
Οἱ ἔκφυλοι σσ. 199[1]· 211[2]· 1991[1]· 2003[2].
Ἱερωνύμου De viris illustribus, σσ. 315, Θεσσαλονίκη 1992· διδακτορικὴ διατριβή.
Ὁ βασικὸς κανόνας τῆς συνθέσεως τῶν ῥημάτων, σσ. 107, Θεσσαλονίκη 1993.
Ἐξωχριστιανικὲς μαρτυρίες γιὰ τὸ Χριστὸ καὶ τοὺς Χριστιανούς, σσ. 270, Θεσσαλονίκη 1995.
Ἱερωνύμου Παύλας ἐγκώμιον (λατινικὸ κείμενο - ἑλληνικὴ μετάφρασι, καὶ σχόλια), σσ. 100, Θεσσαλονίκη 1996.
Ἑρμηνεία τῆς Βασιλείας Δαυΐδ, σσ. 375, Θεσσαλονίκη 1997.
Ἑρμηνεία εἰς τὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, σσ. 371, Θεσσαλονίκη 1997.
Ὀρυκτὰ τῆς Βίβλου, σσ. 75, Θεσσαλονίκη 2002.
Παρθενοσυλλέκτες, σσ. 126, Θεσσαλονίκη 2007.
Παιδεία, σσ. 167, Θεσσαλονίκη 2008.
Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, σσ. 416 (ἔργο ἀστρονομικὸ - γεωλογικό), Θεσσαλονίκη 2011.
Τερπνή (ἱστορία τοῦ χωριοῦ μου), σσ. 120, Θεσσαλονίκη 2011.

Β. Μελέτες - ἄρθρα - ἐπιστημονικὲς ἀνακοινώσεις σὲ συνέδρια - πρόλογοι - εἰσαγωγές

1. Μελέτες 202, στὰ 15 τεύχη τῶν ΜΕΛΕΤΩΝ μου, στὴ Θεσσαλονίκη, κατὰ τὰ ἔτη 2008-2013, ὡς ἑξῆς·

τεῦχος	μελέτες	τεῦχος	μελέτες	τεῦχος	μελέτες
1	28	6	12	11	8
2	17	7	20	12	7
3	16	8	19	13	4
4	20	9	7	14	7
5	19	10	13	15	5

Σύνολον Μελετῶν 202

2. Μελέτες πέντε στὶς ἐπετηρίδες τῶν Σερρῶν Μικρασιατικὴ Σπίθα

Ἑλληνικὸς ἀποικισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, σσ. 2, τ. 9, σ. 20-21, Σέρρες 2003.
Μικρασιάτες οἱ εἰσαγωγεῖς τῆς μουσικῆς γραφῆς, σσ. 2, τ. 10, σσ. 39-40, Σέρρες 2004.
Οἱ πρῶτοι ἀτομικοὶ ἐπιστήμονες, σσ. 2, τ. 12, σσ. 60-61, Σέρρες 2007.
Γιάγμα, σσ. 4, τ. 13, σσ. 131-134, Σέρρες 2008.
Πρόσφυγες Μικρασιᾶτες, σσ. 3, τ. 14, σσ. 129-131, Σέρρες 2009.

3. Μελέτες δύο στὸν τόμο «Ἐπικίνδυνες μεταφράσεις τῆς Βίβλου», Θεσσαλονίκη 2008.

1. Τὸ μασοριτικὸ κείμενο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, σσ. 31-44.
2. Ζητήματα κριτικῆς κειμένου, σ. 45-50.

4. Μελέτες κατάσπαρτες σὲ διάφορα δημοσιεύματα

1. Ἡ παράδοσι τοῦ κειμένου τῆς Ἁγίας Γραφῆς, σσ. 24, Θεσσαλονίκη 1995 (Φυλλάδιον), ἔκδοσις Μητροπόλεως Ἐδέσσης.
2. Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν κοινὴ ζωή μου μὲ τὸν μητροπολίτη Φλωρίνης Αὐγουστῖνο Καντιώτη, σσ. 5 (=Χριστιανικὴ Σπίθα, τεῦχος 652-653, Ἰούλιος - Αὔγουστος 2007).

3. Πρόλογος στὸ σύγγραμμα τοῦ συμμαθητοῦ μου Γεωργίου Μπαρτζούδη, Ἡ ἀπελευθέρωση τῆς περιοχῆς Νιγρίτας καὶ οἱ συμπλοκὲς μὲ τοὺς Βουλγάρους, σσ. 2, Σέρρες 2015.
4. Πρόλογος καὶ Εἰσαγωγὴ (ἑλληνιστὶ - ἀγγλιστί) στὸ ἔργο τοῦ Ἰωάννου - Ἱερωνύμου Γιανναδάκη «Ψαλτήριον τοῦ βασιλέως καὶ προφήτου Δαυΐδ», σσ. 10, Πάρος 2019.

Συνολικὰ 17 συγγράμματα καὶ 216 μελέτες ἐκτάσεως 4.796 καὶ 1.611 σελίδων ἀντιστοίχως, συνολικῶς δὲ 6.407 ἐντύπων σελίδων.

Αὐτὰ ἦταν ἡ προπαρασκευή μου, πρὶν ἀπὸ τὸ κύριο ἔργο τῆς ζωῆς μου, τὴ Βίβλο καὶ τὰ περὶ αὐτήν, τὸ ὄνειρο τῆς ζωῆς μου ἀπὸ ἡλικία 16 ἐτῶν.

ΒΙΒΛΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΒΙΒΛΙΚΑ
Παλαιὰ Διαθήκη - κείμενον, σσ. 972+32 (=1004Χ1,5=1506)
Καινὴ Διαθήκη - κείμενον, σσ. 270+110 (=380Χ1,5=570)
Παλαιὰ Διαθήκη - μετάφρασις, σσ. 1045+32 (=1077Χ1,5=1616)
Καινὴ Διαθήκη - μετάφρασις, σσ. 290+110 (=400Χ1,5=600)
Εἰσαγωγὴ στὴ Βίβλο - 1. Κανών, σσ. 435
2. Κείμενον, σσ. 494
3. Ἱστορία, σσ. 634
4. Ἑρμηνεία, σσ. 411
Κριτικὸν ὑπόμνημα στὴ Βίβλο, σσ. 162
Ἀσφάλιστρον, σσ. 138
Ἀλφαβητάριον, σσ. 30
Ε.Π.Ι.ΓΡΑ (=Ἑλληνόγλωσσος παραβιβλικὴ ἰουδαϊκὴ γραμματεία), σσ. 638
Εἰσαγωγὴ στὴν Ε.Π.Ι.ΓΡΑ, σσ. 302
Ἑρμηνεία τοῦ Ἄσματος, σσ. 436

Γεροντικόν, σσ. 463
Πατέρες, σσ. 155
Στρατιωτικὰ ἀπομνημονεύματα, σσ. 260
Παράδοσις καὶ παραδόσεις, σσ. 467
ΣΥΝΟΛΟΝ 21.058

Ἀπὸ τὰ 19 μέχρι τὰ 44 χρόνια τῆς ἡλικίας μου ἔγραψα καὶ 6.500 ἔντυπες σελίδες γιὰ κάποιον ἄλλον, ποὺ τὸν ἔκανα τακτικὸ καθηγητὴ πανεπιστημίου. ἦταν 32 συγγράμματα καὶ 80 ἐπιστημονικὰ ἄρθρα - μελέτες. ὁ ἴδιος δὲν εἶχε τὴν παραμικρὴ συμμετοχὴ στὴ σύνταξι αὐτῶν τῶν κειμένων, ποὺ φέρονται μὲ τ' ὄνομά του. μεταξὺ τῶν συγγραμμάτων ἦταν καὶ δυὸ διατριβές, μία ἐπὶ διδακτορίᾳ καὶ μία ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ. κι ὅταν ἔγινε τακτικὸς καθηγητής, παρὰ λίγο νὰ μ' ἐξοντώση, ἐπειδὴ ἀποφάσισα νὰ γράψω κάτι καὶ μὲ τ' ὄνομά

μου. κι αὐτὸ πῆρε πανελλήνιες διαστάσεις κατὰ τὰ ἔτη 1985-1986 στὶς ἡμερήσιες ἐφημερίδες. συνέγραψα δηλαδὴ μέχρι στιγμῆς συνολικὰ 22.226 ἔντυπες σελίδες. γράφω γι' αὐτὰ στὸ πρῶτο βιβλίο μου αὐτοῦ τοῦ καταλόγου, τ' Ἀπομνημονεύματά μου. γλύτωσα παρὰ λίγο ἀπὸ ἐξόντωσί μου.

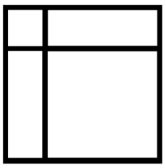

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Γεννήθηκα στὶς 15-5-1941. ἤμουν τὸ πέμπτο παιδὶ τοῦ πατέρα μου ἀπὸ τὰ συνολικὰ 8 παιδιά του. τώρα εἶμαι ὁ μεγαλείτερος ἀπὸ τοὺς 4 ἐπιζῶντες. ἀπὸ ἡλικία 3 ἐτῶν (1944) ἔχω τὴν πρώτη ἀνάμνησί μου, τὴ φυγὴ τῶν Γερμανῶν ποὺ περνοῦσαν ἀπὸ τὸ χωριό μου κατευθυνόμενοι πρὸς τὴ σύμμαχό τους Βουλγαρία· χιλιάδες ὀχημάτων καὶ ἁρμάτων περνοῦσαν δίπλα ἀπὸ τὸ πατρικό μου σπίτι! σὲ ἡλικία 4 ἐτῶν (1945) ἔμαθα νὰ διαβάζω· μοῦ ἔμαθε ἡ μεγαλείτερη ἀδερφή μου Γραμματικὴ σ'ἕνα μῆνα. σὲ ἡλικία 6,5 ἐτῶν (1947) πῆγα στὸ δημοτικὸ σχολεῖο. σὲ ἡλικία 8 ἐτῶν (1949) οἱ γονεῖς μου μ' ἔκρυβαν τὶς νύχτες μαζὶ μὲ τὴ Γραμματικὴ σ' ἕνα μπουντρούμι (ὑπόγειο ὑπογείου), γιὰ νὰ γλυτώσω ἀπὸ τὸ παιδομάζωμα ποὺ γινόταν τότε, κατὰ τὸ ὁποῖο ἀπάχθηκαν στὸ βορειότερό μας ἐξωτερικὸ 28.000 παιδιὰ 3-15 ἐτῶν. τότε ἀρρώστησα βαριὰ καὶ μόλις γλύτωσα ἀπὸ τὸ θάνατο, ἀλλὰ μέχρι σήμερα σ' ὁποιαδήποτε ἀκτινογραφία θώρακος στὸ σημείωμα τοῦ ἀκτινολόγου ἀναγράφεται· «Ἄνω τριτημόριον ἀριστεροῦ πνεύμονος ἰνώδης ἱστός» (δηλαδὴ νεκρὸ πνευμόνι). καὶ μέχρι τὴ στράτευσί μου στὰ 24 χρόνια μου ἤμουν προφυματικός. ἀπορῶ πῶς ἐπιλέχθηκα γι' ἀξιωματικὸς τοῦ στρατοῦ. ἴσως ἐπειδὴ στὶς ἐν Κορίνθῳ εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις γιὰ τὶς σχολὲς ἀξιωματικῶν βγῆκα πρῶτος μεταξὺ 1.500 πτυχιούχων ὅλων τῶν ἐπιστημῶν ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. ὁ μαζὶ μὲ 4 ἀντισυνταγματάρχες τοῦ ΓΕΣ ἐπὶ κεφαλῆς των συνταγματάρχης, ὅταν διενεργοῦσαν τὶς εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις γιὰ τὶς σχολὲς ἀξιωματικῶν, στὴν ἰδιαίτερη συνέντευξι μὲ τὸν κάθε ὑποψήφιο, μοῦ εἶπε· «Εἶσαι γεννημένος γιὰ στρατηγός· ἀλίμονο στοὺς ἀντιπάλους σου». καὶ τοῦ ἀπάντησα· «Εἶμαι γεννημένος γιὰ καθηγητής· χαρὰ στοὺς μαθητάς μου». καὶ οἱ πέντε μαζὶ εἶπαν γελώντας· «Μᾶς τὴν ἔφερε!». ὁ δὲ ἐπὶ κεφαλῆς μοῦ εἶπε· «Αὐτὸ ποὺ σοῦ εἶπα, θὰ τὸ γράψω στὸ φάκελό σου». γι' αὐτὸ καθ' ὅλες τὶς θητεῖες μου οἱ προϊστάμενοί μου, ποὺ κρατοῦσαν τὸ φάκελό μου, μοῦ ἔλεγαν αὐτὴ τὴ φράσι. ὅλοι προσπάθησαν νὰ μὲ κρατήσουν γιὰ μόνιμο, ἀλλ' σ' ὅλους ἔλεγα· «Οὔτε νὰ τὸ συζητᾶτε· μ' ἀρέσει ἡ ἐπιστήμη μου». παντοῦ μοῦ ἐμπιστεύονταν με-

γάλες εὐθύνες καὶ μεγάλα μυστικά. μοῦ ἔδειχναν ἀνεπιφύλακτα πολλὴ ἐκτίμησι. στὸ στρατὸ μέσα σὲ μιὰ δεκαετία (1965-1974) ὑπηρέτησα τρεῖς φορές· κανονικὴ θητεία, δεύτερη Σχολὴ Ἀξιωματικῶν γιὰ προαγωγές, ἐπιστράτευσι. τρεῖς ἀπὸ τοὺς διοικητάς μου, ὅταν μοῦ ἔδιναν τὸ ἀπολυτήριο, ἦταν δακρυσμένοι· κι ἐγὼ ἐπίσης.

Σὲ ἡλικία 10-12 ἐτῶν (1951-1953) διάβασα δυὸ φορὲς ὅλα τὰ λειτουργικὰ βιβλία τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο κείμενό τους (22 τόμοι τῶν 500 σελίδων). στὴν ἀρχὴ δὲν καταλάβαινα τίποτε· μετὰ τὴ δεύτερη ἀνάγνωσι ἤξερα ἀρχαῖα ἑλληνικά, πού, ὅπως εἶπα, τὰ ἔμαθα ὅπως, ἂν ἕνα Ἑλληνόπουλο 5 ἐτῶν ἐγκαταλειφθῇ ἢ χαθῇ στὴν Ἀγγλία, κι ὅταν οἱ γονεῖς του μετὰ 3 χρόνια τὸ βροῦν ἐκεῖ, ξέρει ἄπταιστα ἀγγλικά, χωρὶς νὰ ἔχῃ πάει ποτὲ σὲ σχολεῖο ἀγγλικῶν. σὲ ἡλικία 12 ἐτῶν (1953) πῆγα στὸ γυμνάσιο, ὅπου εἰσήχθην μὲ διήμερες - ὁλοήμερες εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις προφορικὲς καὶ γραπτές. σὲ ἡλικία 13 ἐτῶν (1954) διάβασα ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο κείμενο ὅλη τὴν Καινὴ Διαθήκη, ἀφιερώθηκα κατ᾽ ἐμαυτὸν μὲ δική μου ἀπόφασι στὴν ἄγαμη ζωὴ *διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν* (Μθ 85,13), κι ἀποφάσισα νὰ γίνω φιλόλογος, γιὰ νὰ εἶμαι ἐπιστήμων τῶν κειμένων. τὴν περὶ ἀγαμίας ἀπόφασί μου τὴ φανέρωσα σὲ δεύτερο πρόσωπο γιὰ πρώτη φορά, ὅταν ἤμουν δευτεροετὴς φοιτητὴς 20 ἐτῶν τὸ 1961. τὸ 1959 σὲ ἡλικία 18 ἐτῶν εἰσήχθην στὴ φιλολογία τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τέταρτος. (ἔκανα τὸ λάθος νὰ γράψω καὶ στὰ τέσσερα μαθήματα τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων εἰς αὐστηρὰν καθαρεύουσαν, ὅπως γράφαμε τότε στὸ ἑξατάξιο γυμνάσιο· διότι χωρὶς κανένα φροντιστήριο, δὲν βρέθηκε κανεὶς νὰ μοῦ πῇ ὅτι ἡ φιλολογία τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἦταν τὸ προπύργιο τοῦ δημοτικισμοῦ. τότε κάθε σχολὴ τοῦ καθενὸς ἀπὸ τὰ δυὸ πανεπιστήμια ποὺ ὑπῆρχαν στὴν Ἑλλάδα διενεργοῦσε ἡ ἴδια τὶς εἰσαγωγικές της ἐξετάσεις. σπούδασα μὲ ὑποτροφία τοῦ κράτους (Ι.Κ.Υ.). εἶχα εἰσαχθῆ ταυτόχρονα καὶ στὴ θεολογική του Σχολὴ πρῶτος, ἀλλὰ προτίμησα τὴ φιλολογία). τὸ 1960, 19 ἐτῶν, τὸ καλοκαίρι πῆγα γιὰ πρώτη φορὰ κι ἐπὶ ἕνα μῆνα στὸ λεγόμενο Ἅγιον Ὄρος, ὅπου καὶ μετέφρασα εἰς αὐστηρὰν καθαρεύουσαν τὸ ἔργο «Περὶ παραδείσου» τοῦ Σύρου Μωϋσῆ Βαρκηφᾶ (PG 111) ἀπὸ τὴ λατινική του μετάφρασι. τότε γνώρισα τὸν ἀπατεῶνα, γιὰ τὸν ὁποῖο ἔκανα τὴ μετάφρασι ἐκείνη χωρὶς καμμία ἀμοιβή. σὲ ἡλικία 20 ἐτῶν (1961) ἔχοντας περατώσει τὸ Β᾽ ἔτος τῆς φιλολογίας ἔγινα μέλος τῆς ἀδελφότητος ἀγάμων θεολόγων –φιλόλογος μόνον ἐγὼ κατ᾽ ἐξαίρεσιν–, ἀπὸ τὴν ὁποία ἔφυγα τὸ 1985. τὸ 1964 πῆρα τὸ πτυχίο τῆς φιλολογίας. ὅπως εἶπα, κατὰ τὰ χρόνια 1965-1974 στρατεύτηκα 3 φορὲς καὶ μέχρι τὸ 1983 σὲ ἡλικία 42 ἐτῶν

ἔφτασα στὸ βαθμὸ τοῦ ἐπιλάρχου (ταγματάρχου). τὸ 1974 σὲ ἡλικία 33 ἐτῶν ἔκανα γιὰ πρώτη φορὰ κηρύγματα σὲ ναοὺς καὶ κατηχητικὰ σχολεῖα. καθ' ὅλη τὴν ἀρχιερατικὴ θητεία τοῦ ἐπισκόπου Διονυσίου Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ἤμουν στενὸς συνεργάτης του. γνωριζόμουν μαζί του ἀπὸ τότε ποὺ ἦταν ἀρχιμανδρίτης - πρωτοσύγκελλος τοῦ μητροπολίτου Βαρνάβα Κίτρους (Κατερίνης). σὲ ἡλικία 37 ἐτῶν (1978) ἀποφάσισα νὰ γράψω, μὲ τ' ὄνομά μου πλέον, σύγγραμμα, κι ἐπέλεξα τὸ Ἄσμα. (κριτικὴ ἔκδοσι ἀπὸ 52 ἀρχαῖα χειρόγραφα καὶ ἑρμηνεία). τὸ ἐπέλεξα δὲ μὲ κλήρωσι. ἀρχικὰ δηλαδὴ ἐπέλεξα 25 μικρὰ βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς (Ῥθ Ἰν Ἄσ Ἀμ Ὠσ Να Ἀβ Σφ Ἰλ Ἀδ Βρ Ἀγ Ζα Μα Α΄ Θε Β΄ Θε Γα Φι Ἐφ Κλ Φμ Ττ Α΄ Τι Β΄ Τι Α΄ Ἰω)· καὶ στὴν κλήρωσι, ποὺ ἔκανα κατ' ἐμαυτόν, κληρώθηκε τὸ Ἄσμα. δὲν θ' ἄντεχαν τὰ οἰκονομικά μου γιὰ ἕνα μεγαλείτερο βιβλίο. πρὶν τὸ γράψω, φανταζόμουν ὅτι δὲν θὰ περάσῃ τὶς 100 σελίδες, κι αὐτὸ θὰ ἦταν ἀπολύτως τὸ 33ο σύγγραμμά μου, ἀλλὰ τὸ πρῶτο μὲ τὸ δικό μου ὄνομα. *ἴσασιν οἱ μεμνημένοι.*

Ἔφυγα, ὅπως εἶπα, ἀπὸ τὴν ἀδελφότητα τὸ 1985· σὲ ἡλικία 44 ἐτῶν· ἐξ αἰτίας ἑνὸς μόνον ἀτόμου, τοῦ προειρημένου ἀπατεῶνος. ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐκδίωξί του ἀπ' αὐτὴν τὸ 1988, χωρὶς νὰ ἐπανέλθω σ' αὐτήν, συνεργάστηκα μαζί της μὲ δημοσιεύσεις μου στὰ περιοδικά της μέχρι τὸ 2010, ὅταν ὁ προϊστάμενός της ἐκοιμήθη. κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ὀχτὼ μῆνες πρὸ τοῦ θανάτου του, τοῦ ἐπιτέθηκαν πολὺ συκοφαντικὰ δυὸ ἀχρεῖοι θεολόγοι· ὁ ἄνθρωπος ἦταν 104 ἐτῶν. ζήτησε νὰ τὸν ὑπερασπίσω φιλολογικῶς καὶ δημοσιογραφικῶς ἐγώ, καὶ τὸν ὑπερήσπισα μὲ ταχύτητα καὶ δύναμι ποὺ τοὺς ἄφησε ὅλους ἄναυδους. τὸ ὑπερασπιστικὸ κείμενό μου δημοσιεύτηκε στὸ προσωπικό του ἔντυπο ΣΠΙΘΑ σὲ τέσσερες συνέχειες. ὅλοι μοῦ εἶπαν τότε· «Τοὺς κομμάτιασες· τοὺς ῥήμαξες· δὲν θὰ μποροῦν νὰ κυκλοφορήσουν». τοὺς ἀπάντησα· «Εἶμαι φιλήσυχος καὶ φιλειρηνικός, καὶ γι' αὐτὸ πολεμάω σπανίως· ἀλλὰ ΄Δὲν νικάω ποτέ· μόνον ἐξοντώνω᾽, αὐτὸ εἶναι τὸ λογότυπο τοῦ τεθωρακισμένου ἱππικοῦ, τοῦ ὁποίου εἶμαι ἀξιωματικός». ἀπὸ τὸ 2010 ἐν συνεχείᾳ μέχρι σήμερα (2022) διατηρῶ ἄριστες σχέσεις χριστιανικῆς ἀγάπης μὲ τοὺς ἀδελφοὺς ἐκείνης τῆς ἀδελφότητος, ἡ ὁποία σήμερα δὲν ὑπάρχει ὡς ὀργάνωσι.

Ἀπὸ 44 μέχρι 65 ἐτῶν (1985-2006) ἐργάστηκα γιὰ τὴν ἐπιβίωσί μου, λίγες φορὲς στὴν ἀρχὴ μὲ ἰδιαίτερα μαθήματα σὲ μαθητάς, φοιτητάς, καὶ ὑποψηφίους διδάκτορες (διότι ἀπὸ τὸ 1992 εἶμαι καὶ διδάκτωρ), καὶ πολλὲς φορὲς διορθώνοντας γλωσσικῶς καὶ τυπογραφικῶς συγγράμματα καθηγητῶν πανεπιστημίου κυρίως τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν. στὰ 65 μου χρόνια (2006) συνταξιοδοτήθηκα

κι ἀφωσιώθηκα ὁλοκληρωτικὰ στὴ συγγραφὴ ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων. ἔχω γράψει πολλὰ συγγράμματα καὶ μελέτες συμποσούμενα σὲ 22.226 ἔντυπες σελίδες, κι ἔχω ἀνέκδοτα ἔργα ἐκτάσεως περίπου 2.000 ἐντύπων σελίδων. σὲ ἡλικία 61-65 ἐτῶν (2001-2005) εἶχα τηλεοπτικὴ ἐκπομπὴ μὲ τὸν τίτλο «Ἀρχαιογνωσία» καὶ πραγματοποίησα περίπου 250 ἐκπομπὲς τῆς μιᾶς ὥρας. ἔχω κάνει καὶ περίπου 100 ἐκπομπὲς ῥαδιοφωνικὲς ὡς προσκεκλημένος σὲ ῥαδιοφωνικὰ κανάλια. ἀπὸ τὸ 2007 διατηρῶ τὴν ἱστοσελίδα μου ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ (www.philologus.gr), ἡ ὁποία ἔχει πολὺ μεγάλη ἐπισκεψιμότητα.

Εἶμαι χωριάτης, ἀπὸ τὴν Τερπνὴ Σερρῶν, ἀλλ' ἀπὸ 18 ἐτῶν (1959) ζῶ στὴ Θεσσαλονίκη, τῆς ὁποίας εἶμαι καὶ δημότης ἀπὸ 16-4-1979. ἔμεινα 1,5 ἔτος στὴν Ἀθήνα, 1 ἔτος στὴν Ἀλεξανδρούπολι, 2 μῆνες στὴν Κόρινθο, 1 μῆνα στὴ λοιπὴ Πελοπόννησο, 1 μῆνα στὴν Εὔβοια, 1 μῆνα στὴν Κεφαλληνία, 1 μῆνα στὰ Ἰωάννινα, 1 μῆνα στὴν Κρήτη, 1 μῆνα στὴ Σαντορίνη, 1 μῆνα στὴ Θάσο, καὶ στὸ Ἅγιον Ὄρος πάνω ἀπὸ 1 ἔτος ἀθροιστικὰ σὲ 36 ἐπισκέψεις, 1,5 ἔτος ἀθροιστικὰ ἐπὶ 10 καλοκαίρια στὴ Φλώρινα, καὶ 3 μῆνες στὴ Μύρινα τῆς Λήμνου ὡς ἐπίστρατος ἴλαρχος τὸ 1974, στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ πυρός. στὸ ἐξωτερικὸ ἔχω πάει ἀπὸ μία φορὰ στὴν Ἀγγλία, στὴν Ἰταλία, στὴν Κύπρο, καὶ στὴ Μ. Ἀσία, καὶ στὰ τέσσερα μέρη περίπου ἀπὸ 10 μέρες. στὴ Μ. Ἀσία, γιὰ νὰ δῇ ὁ πατέρας μου τὸ χωριό του, ὅπου γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε μέχρι τὰ 18 του χρόνια· στὰ ἄλλα τρία μέρη γιὰ λόγους ἐπιστημονικούς· (ἔρευνα στὴν Ὀξφόρδη καὶ στὸ Βατικανό, συμμετοχή μου σ' ἐπιστημονικὸ συνέδριο στὴν Κύπρο). ἔχω συμμετάσχει μὲ ἐπιστημονικὲς ἀνακοινώσεις μου σὲ 11 ἐπιστημονικὰ συνέδρια πανελλήνια ἢ διεθνῆ. ἔχω πάει σ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐκτὸς ἀπὸ ἀρκετὰ μικρὰ νησιά. κηρύττω σὲ ναοὺς 45 χρόνια· ἔχω κηρύξει καὶ στὸ Λήντς τῆς Ἀγγλίας σὲ Ἕλληνες καὶ Κυπρίους. πῆγα καὶ στὴν Ἀλβανία καὶ στὴ Βουλγαρία ἀπὸ 1 μέρα. δὲν ἔχω πάει ποτὲ στὴν Ἀφρική, στὴν Ἀμερική, καὶ στὴν Αὐστραλία. ἔχω κατοικήσει 18 χρόνια στὴν Τερπνὴ Σερρῶν, 62 χρόνια στὴ Θεσσαλονίκη ὅπου συνεχίζω νὰ κατοικῶ, κι ὅπως εἶπα ἀπὸ 1,5 καὶ 1 περίπου χρόνια στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν Ἀλεξανδρούπολι.

Στὴ ζωή μου ὅλη κοιμοῦμαι πολύ· ὁπωσδήποτε 8 ὧρες τὸ ἡμερονύκτιο. ἄντεξα ὅμως πολλὲς φορὲς καὶ σὲ μακροχρόνιες ἀγρυπνίες. κάποτε, σὲ ἡλικία 23 ἐτῶν, ἐπὶ μιὰ ἑβδομάδα κοιμόμουν μόνο 1 ὥρα στὸ ἡμερονύκτιο, κι ἔπειτα, γιὰ νὰ ξεκουραστῶ καλά, κοιμόμουν ἐπὶ τρία ἡμερόνυχτα 22 ὧρες στὸ καθένα. αὐτὸ συνέβη μετὰ τὴ λῆψι τοῦ πτυχίου μου καὶ ἕνα μῆνα πρὶν ἀπὸ τὴν πρώτη στράτευσί μου. ὅταν ἐργάζωμαι ἐπιστημονικῶς δὲν μ' ἐνοχλεῖ ποτὲ οὔτε

ό τρομακτικώτερος θόρυβος. μόνο στὸν ὕπνο μ' ἐνοχλεῖ σπανίως, ἂν εἶναι πολὺ ἔντονος. δὲν βλέπω ποτὲ τηλεόρασι, οὔτε κινηματογράφο, οὔτε ἀκούω ῥαδιόφωνο, οὔτε διαβάζω ποτὲ ἐφημερίδες. δὲν ξέρω νὰ χειριστῶ ΗΥ· οὔτε νὰ τὸν ἀνάψω. στὰ ἠλεκτρονικὰ εἶμαι τελείως ἀναλφάβητος. στὰ τυπογραφικὰ ὅμως εἶμαι ἄσσος. κάνω τὰ πάντα μὲ τὸ μάτι καὶ τὸ χέρι (πέννα). εἶμαι πολὺ ἐργατικὸς καὶ ζῶ μόνος. ἔχω ὅμως μαθητὰς πολλοὺς ἐπιστήμονες, μὲ τοὺς ὁποίους ἔχω καθημερινὴ ἐπικοινωνία κατ' ὄψιν ἢ τηλεφωνική. στὴν ἡλικία μου τῶν 82 ἐτῶν εἶμαι γερός· γέρος βέβαια μὲ κάποια γεροντικὰ προβλήματα. μεταξὺ 40 καὶ 50 ἐτῶν ἔχω ἀνεβῆ δυὸ φορὲς στὴν κορυφὴ τοῦ Ἄθω καὶ δύο φορὲς στὴν κορυφὴ τοῦ Ὀλύμπου. ἔχω ἀνεβῆ καὶ στὶς κορυφὲς μερικῶν ἄλλων ὀρέων. τὶς Ἄλπεις βέβαια τὶς εἶδα μόνον ἀπὸ ἀεροπλάνο· ἔβλεπα τὴ χιονισμένη κορυφή τους κάτω ἀπὸ μένα. μέχρι τὰ 75 μου ἔτρεχα, καὶ σὲ ἐκδρομὲς μὲ τοὺς ἐπιστήμονες μαθητάς μου ἔπαιζα καὶ ποδόσφαιρο. δὲν ἔχω φορέσει γιαλιὰ ποτέ· οὔτε μαῦρα γιαλιὰ ἡλίου.

Ἀπὸ ἀρκετοὺς ἀνθρώπους θεωροῦμαι ἀσυνήθιστη περίπτωσι ἀνθρώπου. ἐπειδή, ὅταν ἐργάζωμαι ἐπιστημονικῶς, δὲν ἀκούω τίποτε ἀπολύτως· σὰ νὰ ζῶ σὲ ἄλλον πλανήτη ἢ σὰ νὰ ὑπνοβατῶ. ἂν εἶναι σκοτάδι καὶ διαβάζω ἢ γράφω μὲ τεχνητὸ φῶς, ἂν δὲν δῶ ὡρολόγι, δὲν ξέρω ἂν εἶναι μέρα ἢ νύχτα, ἤ, γιὰ νὰ τὸ ἐλέγξω, βλέπω ἔξω. αὐτὸ μοῦ συμβαίνει ἀπὸ 4 ἐτῶν ποὺ ἔμαθα νὰ διαβάζω. σ' ὅ,τι διαβάζω, βυθίζομαι. ἔχω χαρακτηρισθῆ ἀπὸ κάποιους, μᾶλλον δαιμονισμένους, ὡς χαζὸς ἢ ἀγράμματος· ἢ ἀκοινώνητος ἢ ἰδιόρρυθμος ἢ ἀλαζὼν ἢ ἀνήθικος ἢ ἀνορθόδοξος. σᾶς βεβαιώνω, δὲν εἶμαι τίποτε ἀπ' ὅλ' αὐτά. ὅ,τι κακὸ κι ἂν ποῦν γιὰ μένα, δὲν ἱδρώνει τὸ αὐτί μου· σὰ νὰ εἶναι χάλκινο· ὅ,τι κακὸ κι ἂν ἀκούω ἐναντίον μου, μοῦ φαίνεται σὰ νὰ λέγεται γιὰ κάποιον ἄλλον. εἶμαι πρόσχαρος καὶ καλαμπουρτζῆς.

Στὴν ἡλικία ποὺ βρίσκομαι πιστεύω στὸν Κύριο ὅπως ἀκριβῶς πίστευα καὶ στὰ 5 μου χρόνια καὶ στὰ 20 καὶ στὰ 40 καὶ στὰ 60. καὶ τὸ κύριο ἐνδιαφέρον μου τώρα στὰ 82 μου εἶναι νὰ πάω στὸν παράδεισο· ἡ ἰθαγένεια τοῦ κράτους τῆς αἰωνιότητος εἶναι τὸ κύριο ἐνδιαφέρον μου καὶ ἡ κύρια ἐπιδίωξί μου, ὅπως ἦταν ἄλλωστε καὶ πάντοτε.

Στὴν ἐποχή μας ἡ Χριστιανικὴ ἐκκλησία βρίσκεται σὲ πολὺ κακὸ χάλι, καὶ ὁ Κύριος, δὲν ξέρω γιατί, ἐπέτρεψε σ' ἐμένα νὰ τῆς προσφέρω πολλὰ χρήσιμα κι ὠφέλιμα, γιὰ ν' ἀνανήψῃ. δὲν ξέρω γιατί τόσο πολὺ ἀναξιοκρατικὰ καὶ χατιρικὰ καὶ παρ' ὅλη τὴν ἀναξιότητά μου ἀνέθεσε αὐτὴ τὴ δουλειὰ σ' ἐμένα τὸν ἀκατάλληλο στὴν πραγματικότητα. ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴν τὸ πάρω ἐπάνω μου,

ὅπως ξέρετε πολλοί, ἀνέθεσε σὲ κάποιον νὰ *μὲ κολαφίζῃ*, γιὰ νὰ θυμοῦμαι τὴν ἀναξιότητά μου, ὥστε νὰ μὴν *ὑπεραίρωμαι* ὅτι τάχα εἶμαι κάποιος ἀξιόλογος.

Δρ Κωνσταντῖνος Σιαμάκης
φιλόλογος

Πτυχιοῦχος φιλόλογος καὶ δόκιμος Ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ 24 ἐτῶν· στιγμὴ ἀναγορεύσεως· συγχαρητήρια ἀπὸ τὸν στρατηγὸ καὶ τὸν ταξίαρχο διοικητή μου.

Ἵλαρχος 38 ἐτῶν.

Μὲ τὰ πέντε ἅρματά μου στὴν Ἀλεξανδρούπολι (24 ἐτῶν).

Μὲ τοὺς 20 ἄντρες μου, ὑπαξιωματικοὺς καὶ στρατιῶτες, στὴν Ἀλεξανδρούπολι (24 ἐτῶν).

15-7-1984· Στὴν κορυφὴ τοῦ Ἄθω.

20-9-1984· Στὴν κορυφὴ τοῦ Ὀλύμπου.

Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἐκτυπώθηκε στὶς 21-3-2023

Στοιχειοθετικὴ
Ἀγάπιος Παπαδόπουλος
Θεσσαλονίκη - Τηλ. 2310 542940